

¶ Repoꝛtata ſuper tertium

Sententiarū fratris Joannis duns Scoti: oꝛdinis minoꝛū: doctoꝛis ſubtilis pariſieñ. nunq̄ antea impꝛeſſa.

¶ Veneunt Parrhiſiis cum gratia et pꝛiuilegio a Joanne Grāion bibliopola: apud Clauſum brunellum/inſigni magni Junci adpendente.

¶ Extraict des registres de parlement.

Eue par la court la reqste a elle baillee par Jehan Grãion marchant libraire de ceste ville de Paris. par laquelle et pour les causes contenuz en icelle. il requeroit inhibition ⁊ defense estre faictes a tous libraires / imprimeurs / et tous aultres tant de ceste ville de Paris que dailleurs : de ne imprimer ne faire imprimer iusq̃s a quatre ans vng liure intitule Reportata doctoris subtilis Scoti super Primum / Secundum / Tertium / et Quartum Sententiarum. Leq̃l liure ledict Grãion a faict veoir ⁊ corriger et imprimer a grãs fraictz ⁊ despens. Veuz aussi aucuns arrestz de la court dõnez en pareil cas. Et tout considere / ladicte court a defendu et defend a tous libraires et imprimeurs / et aultres quelzconques de ne imprimer ne faire imprimer / vendre ne achater aulcuns desditz liures: si non de ceulx qui seront faictz et imprimez par ledict Grãion iusques a deux ans prochainement venans. a commencer du iour que lesditz liures seront paracheuez de imprimer. Et ce sur peine de cõfiscatiõ desdictz liures / et damende arbitraire. Faict en parlement le. xxiiii. iour de Septembre Lan Mil cinq centz et dixsept.

¶ Ainsi signe A. Robert.

¶ Finit tabula questionum reportatorum fratris Joannis duns Scoti: ordinis minorū doctoris subtilis parisieñ. super tertium Sententiarum.

¶Reportata Scoti super tertium sententiarum feliciter incipiunt.

¶Questio.i.

Trum possibile sit naturam humanam personaliter subsistere in psona alterius nature vl' i alia natura: Qz nõ: Omnis psona est formaliter tale ens secundũ naturam cuius est: igitur non potest eẽ formaliter tale ens p naturã incõpossibilem sue nature: sz quecũqz due forme vel nature disparate sunt incõpossibiles: qz icludũt ꝯdictionẽ: igiẽ natura nõ potest subsistere psonaliter in persona vel supposito alterius nature. Item: natura alia eadem etiã non potest subsistere i psona nature humane ¶Preterea: eadem ẽ natura rationalis humana: hic in actu ꝛ persona psonalitate ꝓpria: igitur cõtradictio ẽ: ꝙ sit hoc ens in actu: ꝛ non psonata personalitate ꝓpria: sed si subsisteret in persona alterius nature esset personata personalitate alterius nature. Probatio prime ꝓpositionis. Existẽtia substãtie in actu est: p existentiam actualem suppositi ꝛ suppositum in natura intellectuali ẽ persona: secundũ diffinitionem Richar. iiij. de trini. igiẽ: eadem est natura intellectualis: ens in actu ꝛ psona psonalitate ꝓpria. Itẽ: si natura humana subsisteret ꝛc. dependeret ad illam psonam: cõsequens falsum. ꝓbo: qz nõ est illa dependentia causati ad causam: qz illa persona nec ẽ causa nature: nec causata: nec est illa dependentia ad aliqd immediatius causatuz: qd necessario psupponit: nec vnius cause ad aliam. ¶Oppositũ. Joh. i. verbum caro factum ẽ / ꝛ exponiẽ: filius dei subsistit in natura humana. ¶In ista questione de possibili nichil psupponiẽ nisi qd per nomen significeẽ. Primo igiẽ dicendũ q sit rõ nominis. Secũdo: vtrum potest ista rõ reperiri in rebus. De primo: dico ꝙ illud subsistere i persona alteri⁹ nature non dicit aliqd absolutũ: igiẽ necessario respectũ: qz nõ dicit nichil: vt nunc suppono: et patebit in secũdo articulo: sed non dicit solã relationem rõnis: qz subsistens in psona alteri⁹ nature hz habitudinem realẽ ad illam psonam que nõ consistit solũ in cõsideratione intellect⁹: igiẽ dicit relationẽ realẽ: sed tñ non dicit relationẽ realẽ cõmunẽ equiparantie: vt ẽ similitudo: in qua relatione extrema equaliter dependẽt: siue inuicẽ. sed disparantie: qz nõ est equalis dependẽtia: nec relatio illius nature ad personam in qua subsistit: ꝛ econuerso: qz magis depẽdet illa natura a psona ĩ qua subsistit q̃ ecõuerso. Est igiẽ rõ nõis ei⁹ ꝙ ẽ naturam subsistere in psona alterius nature ꝙ sit ordo nature illius depẽdẽtis ad personã alteri⁹ nature: non in rõne cause vel causati: nec ecõtra ẽ depẽdẽtia causati ad cãm neqz ad aliqd vt prius causatũ: qz quelibet depẽdentia rõne causarum p se cõsequiẽ entitatẽ nature: sed formaliter rõne entitatis psone ẽ formaliter aliud ab entitate nature: ꝛ depẽdẽtia ista ẽ per se ad entitatẽ persone: vt psona ẽ non nature: vt natura. ꝛ tñ persona non depẽdet ad naturam. ¶Secũdus articul⁹: videndũ est vtruz talis rõ nominis sit possibilis in rebus: Dicendum ꝙ sic: circa qd intelligendũ vt pri⁹ dictum est ꝙ in tali subsistentia non est depẽdẽtia q̃ est causati ad cãz: vel ecõuerso: ꝛ hoc ꝓbaẽ sic / qz oĩs depẽdentia causati ad causam: ꝛ in fundamento: ꝛ i termino est per se entitas nature: qz causa nõ causat nisi rõne nature: sed alia est entitas: formaliter entitas nature ꝛ entitas psone: qz entitas nature ẽ qua aliquid est: sed entitas psone ẽ non qua aliquid ẽ: qz illa entitas incõicabilis ẽ scdm Richar. iiii. de tri. et tñ hitudo illa q̃ est nature ad psonã i q' subsistit nõ ẽ habitudo potentie ad actũ: nec ecõuerso. Ad ostendẽdũ igiẽ ꝙ talis depẽdentia sit possibilis in reb⁹. Primo ostẽdẽda est possibilitas ex parte nature depẽdentis. Secũdo ex parte termini dependẽtie cũ terminus poniẽ esse persona alteri⁹ nature. De primo. Si natura eadẽ formaliter esset hec natura. ꝛ eadẽ esset psonata ꝓpria psonalitate esset cõtradictio dicere ꝙ hec natura psonaliter subsistere posset in persona alteri⁹ nature. sed illud excludit Damasce. xxvii. c. vbi dicit ꝙ hec natura humana non ẽ psonata per id per qd ẽ hec natura. dicit eñi ꝙ de⁹ assumpsit naturaz ab homiã non tñ in seipso subsistentẽ. dicit igiẽ sic: primo ꝙ natura q̃ cõicabilis est pluribus non põt fieri incõmunicabilis nisi per aliquod ens positiuũ. iõ oportet dicere ꝙ persona incõicabilis sit duplici incõicabilitate. Nã duplex cõicabilitas. Una respectu istorũ. quorũ qdlz est ipsum. hoc mõ natura communicatur suppositis et sic vniuersale est cõicabile. Alia est cõicabilitas qua forma cõicatur materie ꝛ vniuersale vtroqz mõ cõicaẽ: qz dr. de plurib⁹: ꝛ est in plurib⁹: sed singulare nõ cõicatur nisi secũdo mõ: sicut forma materie: psona autem est incõicabilis q̃tũ ad vtrãqz cõicabilitatẽ / est eñ psona vltimuz informatũ ĩ natura nullo vlteriori iformabile. ¶Pro ista opinione arguo: sicut indiuiduo nõ competit diuidi: ita nec per se cõpetit cõmunicari: scdz Richar. iiii. de tri. igiẽ illud quo persona ẽ incommunicabilis est aliquod ens positiuũ sicut illud quo suppositũz est indiuiduuz et illud ẽ erit alia entitas a natura ¶Cõfirmaẽ illud: qz li. i. di. xxviii. ostẽdiẽ ꝙ psona in diuinis nõ põt cõstitui p aliquam ꝓprietatẽ negatiuam. Itẽ secundo arguiẽ ad idem: sicut diuidi ẽ iperfectionis: ita dependentia ẽ imperfectionis: sz omnis impfectio repugnat alicui psone: qz persone diue: sed nulla imperfectio repugnat alicui nisi ꝓpter aliqd positiuũ in illo: igiẽ incõicabilitas psone ẽ aliquod ens positiuũ aliud a natura. ¶Cõtra illud ostẽdo ꝙ illa entitas quã dicit positiuã p quã psona ẽ incõicabilis nõ sit alia entitas a natura: qz tũc sequiẽ ꝙ eẽt entitas ꝛ nõ assumptibil' a vbo: qz psonalitas illi⁹ nature hũane q̃tũ ĩ incõicabilis vtraqz icõicatione nõ est assumptibilis. consequens falsum: et contra auctoritatem: ꝛ contra rõnẽ. Cõtra auctoritatẽ Dama. xcii. c. q̃ dicit ꝙ nichil ẽ ĩ natura hũana qd nõ ẽ assumptibile. Itẽ:

est contra Richardū. Nulla enim creatura pōt ab solui a dependentia ad primum ens: ꝛ ꝑ cōseq̄ns potest assumi a primo ente. Item: sequitur ꝙ illa entitas personalis in natura humana. propterea nō esset in natura assumpta: igit̄ aliquid est in illa natura qđ non ē in natura assumpta: igitur non ē homo vniuoce cum alio: q2 careret aliquo quod est in natura alterius suppositi. Et hoc cōtra Damascenum vbi pri⁹. xcii. ca. Item: sequeretur ꝙ illa entitas nō posset dimitti si eēt assumpta a verbo: ꝯñs est falsum secundum omnes. ꝓbatio consequētie. Si dimitteret: aut hoc ē: quia dabitur ei: aut quia non dabitur. Si non detur. nō potest dimitti. Si detur ꝛ cum illa entitas sit distīcta ab entitate nature et est incōmunicabilis: ꝑ consequēs vniuoce eadem cū quocūq3 a quo sumitur. Igitur cum quo est vniuoce vnum cū alio non potest deponi ab illo. Sequitur ꝙ illa entitas nō posset deponi a verbo dei. ¶ Preterea. hic illa ꝓprietas indiuidualis nature humane ē idem idētitate: vel vniuoce cum natura. igitur non potest vnum manere alio non manente. Item: sequeretur ꝙ posset eē natura nō personata ꝑsonalitate intrinseca nec extrinseca. Primo igitur q̄tū ad istum articulum: dico ꝙ non depēdere est tripliciter: vel ꝙ non dependere dicat negationē actus depēdēdi: vel negationem act⁹ et aptitudinis: vel tertio negationē possibilitatis simpliciter respectu depēdentie. Exēplū illius nō esse in centro localiter dicitur de graui solum q̄tū ad negationē actus: vt q2 nonest in centro: sed id dicitur de igne qui leuis est: q̄tum ad negationem act⁹: ꝛ negationem aptitudinis: q2 ignis. ꝛ si possibilis sit esse in centro: tamen nō est aptus natus esse in eo. Item: tertio non esse localiter ꝛ dimēsiue in cētro dicitur de angelo q̄tū ad negationē nō solum aptitudinis essendi in cētro: sed q̄tū ad negationem possibilitatis repugnat ei esse in centro localiter. ¶ Ad ꝓpositū. Negatio depēdentie actualis nō constituit ꝑsonā: nam tūc anima separata esset personata: qđ omnes negāt. ꝛ negatio possibilitatis depēdentie nō est in natura creata: q2 nihil ē in natura creata cui repugnat depēdere: ideo hec dependētia non cōstituit ꝑsonam: igit̄ relinquitur ꝙ tertia indepēdentia q̄ scilicet negat aptitudinē ad dependendū cōstituit ꝑsonā. Ex hoc sequit̄ cōclusio illi⁹ articuli: q2 persona pt esse independens nā prius pt absolui a posteriori. Sed idiuiduum ē aliqd indifferēs ad depēdere ꝛ nō depēdere: iō pt esse indepēdēs aptitudinaliter ꝛ pōt natura depēdere. Jō hec natura ē hec ꝑ aliqd positiuū: qđ ē prius actuali dependētia ꝛ habituali. ¶ Sed de secūdo principali vtrum repugnet termino depēdētie: sc3 ꝑsone ꝙ ipsa sit terminus huius depēdētie ostēdo ꝙ non: q2 quācūq3 depēdentiā cuiuscūq3 rōnis potest terminare illud qđ est indepēdēs illa dependentia. sed aliqua est ꝑsona cui repugnat dependere aliqua depēdentia: igit̄ illa ē independens oī independētia: iō nō repugnaret ei tminare quācūq3 dependentiā. ꝓbatio assumpti. ꝑsone ī gñe nō necessario ꝯuenit iperfectio nō plus q̄ nature. ꝛ cuicunq3 non repugnat depēdētia habitualis ei necessario ꝯuenit iperfectio: igit̄ alicui ꝑsone cōuenit ꝑ se eē idepēdēs: q2 iꝑfectio nō necessario ꝯuenit sibi. ¶ Ad primum argumentū ꝓ opinione aduersa dico ꝙ persone diuine cōpetit incōicabilitas simpliciter per aliquod ens positiuū: ꝛ hoc intelligit Richar. sed nulla talis incōicabilitas pt esse in creaturis. ¶ Ad secundum argumentū: dico ꝙ ꝑsone non repugnat dependentia que ē repugnantia de possibili: sicut hoi repugnat irrōnabilitas: s3 ei repugnat aptitudinaliter depēdere sicut graui repugnat eē sursum. ¶ Ad primū argumentum ꝑncipale: dico ꝙ non opz ꝙ ꝑsona sit formaliter tale ens scđm naturam informantē ipam. sed scđm naturā dependentē ad ipam extrinsece. ¶ Ad scđm cū dicitur eadē est natura hec ꝛ personata ꝑsonalitate dicendū ꝙ non eodē exterminādo idē ad positiuū ad negatiuū: q2 ē personata ꝑ aliquid negatiuū vt dictum est prius: q2 ꝑ non depēdere aptitudinalit̄. sed est hic ꝑ aliquid positiuū vel non eodē positiuo complete. ¶ Ad 3ᵐ ind: dico ꝙ non depēdet natura ad ꝑsonā dependentiā cause ad effectum nec efficacie alicui⁹: nā illud quod dependet ad aliā ꝑ sonā in rōne cause efficiētis dependet eadē ratione ad omnem personā: q2 efficientia oim personarum respectu alicui⁹ dependētis extra naturā diuinam ē indiuisa: q2 trinitas idiuisibiliter operatur: Sed in rebus non potest inueniri dependētia similior huic ꝙ sit dependentia accidentis aliter ad subiectum hoc mō: vt si circūscribatur inherētia accidētis ad subiectum adhuc est dependētia illi⁹ ad subiectum tanq̄ posterioris natura ad prius natura. ꝛ hec dependētia circūscripta dependētia inherentie q̄ est ꝑ informationē maxime assimilatur dependenti: quia depēdet natura assumpta ad personā q̄ nō informat̄ natura: nec vt sic est eius causatū ꝑus respectu posterioris. vñ accidēs dependet ad subiectum vt ad ꝑfectibile et vt ad prius natura ꝑmū dicit imperfectionem ī subiecta secundum ꝑfectionē q̄tum ad hoc ē simile de natura humana depēdente ad suppositū. ¶ Terti⁹ articul⁹ ē: si natura angelica posset sustentare naturā aliā a se. Dz sic: q2 potest creare: q2 non pōt ꝓbari cōtrariū. et ad rōnes q̄ fiebant cōtra in principio secundi et quarti dicitur ꝙ accidēs in virtute subiecti / et instrumentum dr̄ triplex vt qualitas actiua ꝛ forma ī supposito. Sed ꝯ illū cui⁹ est hec opinio: act⁹ prim⁹ ē naturaliter prior actu secūdo. igit̄ actus pm⁹ nūq̄ hz passum: posteri⁹ natura. q̄ habet ꝛ act⁹ secundus. igit̄ cū forma materialis sit posterior origine materia: igit̄ qlibet vni⁹ quolibet alteri⁹. Sed scđm istos in instāti iductionis forme subālis attingitur materia cū nō sint p̄les forme subāles sit̄. igit̄ nulla qualitas tūc agit: q2 act⁹ pm⁹ hz passū posteri⁹ origine q̄ sit materia pma. igit̄ non opz dicere ꝙ forma materialis pt carere aliquā materiā. ꝛ si nō illam quā informat: sꝫ extra hāc ꝓponē act⁹ hut⁹ hz passū. posteri⁹ natura. vel saltē non pri⁹ q̄ act⁹ pmus. ponit̄ instātia de dimēsione iterminata recepta ī materia pma q̄ ē prior q̄ sit materia cū dimē

sione interminata que est receptiuū actus primi.

Queritur secūdo: vtrum possibile sit naturā humanā p̄sonaliter vniri vni soli p̄sone diuine: Et q̄ nō. Persona diuina est actꝰ purꝰ: igit̄ nichil pōt sibi vniri: q2 cui vnit̄ aliq̄d / illud priꝰ est i potētia ad vnionem: postea in actu: in natura diuina nichil est priꝰ in potētia / ꝛ postea in actu: igit̄. ¶ Itē: infinito nichil est vnibile: q2 īfinito nichil pōt addi: p̄sona diuina est infinita. ¶ Itē: finiti ad infinitū nulla proportio. sed vnibiliū ad inuicē est aliqua ꝓportio: natura hūana ē finita: p̄sona diuia est īfinita: igit̄. ꝛc. ¶ Itē: Augu. ij. de trini. viij. eādē volūtatē habet pater ꝛ filiꝰ ꝛc. et indiuisa est operatio: igit̄ ista cōparatio nō ꝯpetit soli p̄sone: sed toti trinitati: igit̄. ¶ Oppositū. Johannis. j. Uerbū caro factum est. ¶ Ad q̄stionē videndū est si sit possibile naturā humanā vniri p̄sone diuine ex parte nature. Scd̄o ex p̄te trinitatis. Tertio si vni soli. ¶ De p̄mo nō videt̄ q̄ aliq̄ possint vniri nisi aliq̄d alit̄ se hēat: nunc aūt p̄sōa diuia p̄ istā vnionē nullo mō alit̄ se h3 nec natura hūana alit̄ se h3 s̄m aliq̄d absolutū: nec sufficit pōere respectū nouū: q2 ad respectū p̄mo nō p̄t eē mutatio. v. phi. q2 ipossibile ē q̄ respectꝰ sit p̄ se t̄minꝰ mutatiōis. ꝛ ꝓbat̄ dictū phi: q2 si duo nō alit̄ se habeāt in se q̄ priꝰ / nō alit̄ se hñt īter se: ꝛ si nullo mō alit̄ se hñt int̄ se / nō alit̄ se hñt ad vnionē nūc q̄ priꝰ: igit̄ oportet ponere q̄ ista mutatio terminet̄ ad aliq̄d absolutū ꝯcomitās naturā hūanā. Similiter est ibi ponere tria absoluta: naturā diuinā / ꝛ hūanā / ꝛ id tertiū absoluū nouū: q2 ꝛ si natura hūana nō priꝰ existebat q̄ erat assumpta: tñ eq̄liter potuisset assumpsisse: si natura illa prius extitisset: q2 pōt assumi lapis. ¶ Itē: possibile est actionē eē realē. igit̄ et passionē: igit̄ illiꝰ passionis erit aliq̄s terminꝰ realis / nō natura diuina nec hūana. ¶ Itē: in oī vnione oportet alterū vnibiliū habere esse absolutū nouū / cū vnibilia sint absoluta: sicut patet de subiecto et accidente. subiectum habet eē absolutū nouū p̄ hoc q̄ albedo sibi inest. ¶ Itē: incarnare est agere actiōe transeūte: igit̄ sibi correspondet passio vera: igit̄ qd̄ incarnat̄ vere patit̄: nō natura diuina: igit̄ hūana: igit̄ oportet dare terminū realē illiꝰ passionis. Dico q̄ possibile est naturā humanā vniri nature diuine. Primo ex p̄te nature hūane / ꝛ nō p̄ nouū absolutū adueniēs: q2 si reliq̄retur sibi natura assumpta nichil deperit v̄bo nec etiā nature assumpte: igit̄ nō ē ibi absolutū tertiū. Si priꝰ eēt natura absoluta i se / ꝛ postea sumeret̄ nihil nouū eēt q̄n illō scd̄o ōtineret eē si natura derelīq̄ret̄ sibi: s3 nā posset dimitti / ꝛ v̄bo nullo absoluto corrupto: igit̄ ex vnione cū v̄bo nō ē aliq̄d absolutum tertiū. ¶ Itē: illud absolutū nō esset accidēs neq3 substātia. nō accidens: q2 accidens nō est p̄ se ratio p̄sonandi vel vniendi. nō substantia: q2 neq3 forma / neq3 materia / neq3 compositū / neq3 ꝓprietas idiuidualis: q2 ipsa est eadē vnitioe ꝛ idētitate cū natura: et p̄ ꝯsequens nō pōt vnū manere alio non manente. Ideo dico q̄ illud nouū non est nisi dependētia actualis ꝛ nō aptitudinalis. Prius eñ quāq̄ natura humana nō habuisset dependentia3 actualē s3 habuisset eē i ꝓprio supposito: tñ nō fuit negatio depēdētie possibilis ad aliō suppositū / et priꝰ p̄t eē sine posteriori vt dictū ē: iō ꝛc. Et cū q̄rit̄. ad q̄d terminat̄ ista vnio. Primo dico q̄ ad respectū extrīsecū aduenientē: q2 ista natura hūana priꝰ fuit in potētia vt esset fundamentū īmediatū: nō tñ est fundamentū necessariū illiꝰ respectꝰ extrinseci. Uñ fundamētū respectꝰ triplex ē s̄m tres respectꝰ. Prima relatio creature ad deū i rōne triplici cause efficiētis exemplātis ꝛ finis: ꝛ ille respectus nō est res alia a fundamēto sed idē. Aliud est fundamentū sicut albū respectu silitudis: et ibi nō est necesse q̄ posito fundamento q̄ ponat̄ relatio / ꝛ ideo res alia: posito tñ fundamēto et t̄mino necessario creatur respectꝰ itrinsecꝰ. Tertiū est fundamētū qd̄ cōtingēter respicit respectū posit3 extremis. ꝛ iō ille respectꝰ ōz extrīsecꝰ aduēire: ꝛ illō qd̄ ē p̄mo nouū cū assumit̄ natura hūana p̄ se loq̄ndo ē ille respectꝰ. Exēplū ad hoc: si vbi / non dicit nisi respectū sicut credo / cū dicat circūscriptionē passiuā p̄mo nouū acq̄situū p̄ motū localē ē ille respectꝰ extrīsecꝰ: ꝛ fūdat̄ ille respectꝰ in q̄to locabili ꝯtigēter posit3 extremis no sicut silitudo i albedie: q2 posit3 extremis nō p̄t silitudo nō eē: s3 posito locabili mere ꝯtīgēt et loco / ē ille respectꝰ extrīsecꝰ vt vbi: q2 esto q̄ deꝰ ꝯseruaret eū locū et idē locabile ī alio situ manerēt extrema ꝛ nō maneret ille respectꝰ etiā si ille locus nūc ē / ꝛ corpꝰ locabile ē extra: si ponat̄ illud locabile itra illū locū h3 nouū vbi: ꝛ p̄ ꝯñs tñ est ibi nouꝰ respectꝰ: ꝛ tñ motꝰ p̄ se nouꝰ. ¶ Ad primu3 p̄ opposita pōt dici q̄ ad respectū extrinsecū pōt eē motus et mutatio p̄mo / ꝛ ad respectū. et illud nō ē ꝯtra phm / sed cū eo: q2 ponit motū p̄ se ad vbi: sed negat. v. phi. motū esse p̄ se ꝛ p̄mo ad respectū q̄ ē relatio: q2 ille respectꝰ ē itrīsecꝰ adueniēs: respectꝰ extrīsecꝰ nō est relatio. Et cū ponat̄ ꝓpositio philosophi. Si duo eodē mō se hñt in se: igit̄ ꝛ īter se. Dico q̄ nō oportet: sicut patet q̄ eodē mō existēte illo locabili in se / nūc locat: iā nō locat. et sic ista se habēt aliter īter se: ꝛ tñ nullo mō aliter in se. ¶ Ad aliud cū ōz q̄ passionis realis est terminꝰ formalis realis. Dico q̄ terminus formalis nūc acquisitꝰ de nouo est natura humana. prius eñ ista potuit fuisse q̄ assumeretur: tamē si accipitur q̄ passionis est terminus nouus cui acquiritur esse de nouo / falsum est: sed tantum acquiritur respectus extrinsecus de nouo: et de nouo nullum absolutum. ¶ Ad aliud: si accipit̄ q̄ vni ōvnibiliū req̄rit q̄ ista aliter se habeāt s̄m se / falsum est: nisi tñ denoiatiue. Uñ cū materia acquirit formā / nō acquirit in materia aliquod esse nouu3 s̄m se reale: sed tñ denoiatiue. eodem modo est de supposito respectu accidētis. vnde esto q̄ accidens esset conseruatum per se: et deinde vniretur supposito: solū habebit esse nouū denoiatiue: sed neutrū istoꝝ habebit esse nouū vt scd̄m se sunt vnibilia. ¶ Ad aliud cū dicit̄: incarnare est agere actione trāseūte: dicit̄ q̄ magis est possibile de p̄sona diuina q̄ de quacūq3 alia aliā natu

ratam ꝑsonare. Primo: q2 ꝑsona diuina includit ꝑfectiones oim alioꝝ eminenter: igit̃ potest supplere vicē cuiuscunq3 alteri9 ꝑsone: igit̃ potest naturā humanam ꝑsonare. Scđo sic: oīs creatura est in potētia obediētiali respectu ꝑsone diuine: igit̃ potest ab illa ꝑsonari. Sed prima ratio nō valet: q2 ꝑsonalitas diuia inq̄tū hmōi nō est infinita formalit̃: igit̃ nō icludit ꝑfectiōes oim eminēter īq̄tū persona licet faciat ratione essentie. Secunda ratio nō valet: quia licet creatura sit in potentia obediētiali respectu dei: hoc tñ nō est nisi inq̄tū est a deo vt ab agente. hoc autē non est ab vna ꝑsona specialiter: sed a tota trinitate. Aliā causam assigno quare ꝑsona diuina potest ꝑsonare naturā humanam: q2 ꝑsona diuina vt ꝑsona est: est simpliciter independens hac depēdētia: q2 ꝯtradictorie repugnat sibi cōicari alteri supposito: igit̃ potest terminare dependētiā illius rei scđm quā est simpliciter indepēdens. Assumptū patz: nō eñ oīs entitas ꝑsonalis est necessario dependens: q2 sic oīs entitas ꝑsonalis includeret impfectionē. ¶ Contra: ista vident̃ repugnare: q2 si ꝑ rationē indepēdentie termināt hanc independentiā: igit̃ ꝑ rationē infiniti termināt vt p̄9 dictū est ꝙ ꝑsona diuina nō est infinita formaliter: igit̃ ꝑ rationē essentie terminat hāc dependētiā. Dico ꝙ licet nulla ꝑfectio simpliciter cōueniat ꝑsone diuine nisi rōne essentie: tñ imperfectio pōt repugnare ꝑsone diuīe ⁊ nō ratione essentie: q2 licet impfectio non repugnet illi qđ pōt esse imperfectum: tñ potest repugnare illi qđ nō necessario est impfectū: ideo cū ꝑsonalitas diuina nō sit formaliter impfecta nec perfecta inquantū hmōi. tamē potest esse ꝙ sibi necessario repugnet imperfectio: ⁊ tñ nō repugnat sibi esse perfectum ⁊ infinitum: sed sibi conuenit ratione essentie incluse. Est igitur indepēdentia duplex: essentialis q̄ est termini. ⁊ de hac nō loquor. Alia est indepēdētia vnius ꝑsone tm̄: vt paternitas de se est independēs: quia nichil est in patre qđ dicit ens possibile. sed est necesse esse ex se: vt distinguitur contra possibile. Et ideo simul philosophantes ⁊ theologātes errant volentes concludere infinitatem ex hoc ꝙ est necesse eē ex se: et ideo necesse eē ex se absolute / solū excludit possibilitatem et non infinitatem: q2 relationes in diuinis nō includūt ens possibile: et tamen non includunt infinitatem formaliter. ¶ Ad rationem igitur superius factam cū dicitur. Incarnare est ꝑ se agere actione transeunte: cōcedo. nō tamen est compositio ex persona diuina et natura humana. Dico ꝙ nulla compositio est: nisi actus informet potentiam: et licet grāmatice loquendo incarnare significet talem actum: tamen incarnari non significat illam vnionem passiuam realiter sed assumi significat etiā istam passionē: vnde in natura humana est illa passio respectu trinitatis. sed illa non dicitur passio que dicit̃ assumi. ¶ Per hoc ad questionem / et sic declarat̃ tertius articulus ꝙ possibile est naturam humanam substantari in vna persona / licet nō in alia. dicitur tamen ꝙ relatio differt ab essentia ratiōe tm̄. vel dicitur ꝙ

inq̄tum relatio non terminat: q2 inq̄tum relatiuū non terminat respectum. Similiter in diuinis est vnum esse: igitur vna vnio. Duplex tñ ponitur via. Una ꝙ essentia est termin9 formalis ⁊ relatio sine quo non. Alia via ponit ꝙ essentia alio modo habet̃ in vna ꝑsona q̄ꝫ in alia. ¶ Contra primam viā: cui competit formalis ratio agēdi anteq̄ꝫ sit actio elicita / illud potest ꝑ se agere: igit̃ cui competit formalis ratio terminandi anteq̄ꝫ sit terminus / illud potest ꝑ se termiare: igit̃ cum quelibet persona sit p̄us duratiōe natura humana assumpta / cū assumptio sit ex tēpore: sequitur ꝙ nō potest poni essentia realis terminus et relatio sine quo / nō in vna persona q̄ꝫ in alia. Secunda via non valet: q2 agere a se et non a se non distinguunt personam assumentem et non assumentem: q2 et si pater assumeret naturam adhuc ageret a se. Item: ly vt non est nisi res rationis: ideo nō potest persona assumēs distingui a non assumente per ly vt. Dico igitur ꝙ cuicunq3 entitati competit independentia / illa entitas pōt terminare illā dependentiā: sed filiationi vt filiatio est / competit indepēdentia ad aliud suppositum: et illa dicitur vno modo terminus illi9 dependentie: quia si aliquid terminat dependentiam nature humane ad personā / illa erit ꝓpria ratio illius ꝑsone. filiatio est propria ratio verbi sicut dictum est prius. Si principium actionis esset paternitas (quod tamen non teneo) tunc pater paternitate generaret formaliter: q2 tūc generatio esset formalis ratio producendi filiū. Sic dico cū filiatio sit ꝓpria ratio ꝑsone ad quā depēdet natura humana / ipsa erit formalis termin9 dependentie. et cū dicitur superius ꝙ non differūt essentia et relatio nisi sola ratiōe / falsum est: ⁊ declaratū est primo libro: q2 tūc pater daret oēm rē quam habet filio: et tunc generaret patrem sicut generaret deū: igit̃ paternitas est alia res / et ꝑ cōsequens non solum ratione distinguitur ab essentia: cum totam realitatem essentie det pater filio. et cum dicit̃ postea ꝙ natura dependet ad ꝑsonā inq̄tū relatiuū: ꝯcedo: quia illud ē primus terminus / ⁊ aliq̄ relatio pōt eē simplr̄ idepēdēs licet nō sit formalit̃ īfinita. Dicit̃ ꝙ illud qđ est simplr̄ idependēs nō ē relatio. Probatio: q2 illud termīat depēdētiā nature hūane ad ꝑsonā ꝑ te / q̄ ē simplr̄ idepēdēs ⁊ t̃miat relationē origis in diuis: igit̃ idē termiat duas relationes. Primo dico: ꝙ ꝑsona nō ꝑ aliqđ qđ sit ei9 vt t̃min9 terminat depēdētiā nature hūane ad ipsam: s3 tm̄ relationē ad itra: ita ꝙ filiatio q̄ ē etna / ⁊ fili9 icludēs relationē ē t̃min9 relatiōis ad itra / ⁊ t̃miat depēdētiā nature hūane ad ipsū nō sub aliqua correlatiōe sed sub rōne absoluta: ⁊ sic pōt eadē relatio eē alteri9 relatiōis termi9 sub correlatiuo / ⁊ alteri9 sub rōne absoluti. ¶ Ad aliud ꝙ natura humana habet esse vnde cōicatur sibi eē verū ē: nō sicut albedo pieti sed sicut yposta sis subsistās: ideo vbū vt fūdamētū ꝓrie rōnis terminādi depēdētiā est termin9 relatiōis ad itra / et hoc non concludit ipm esse ꝓprimum fundamentū dependētie nature humane ad ipsam inq̄tum hu-

huiusmodi. ¶ Ad primum principale dico q potentia logica nō habet potentiam realē in vtroq extremo: vt frequēter: sed sufficit in altero tantum vt cum dicitur. de⁹ potuit creare mundū anteq̄ fecit: non est potentia realis ibi ex parte mundi. Sic in proposito non opꝫ q potētie logicali correspondeat potētia realis in vtroq extremo in ꝓposito. ¶ Ad aliud ꝯcedo q ex natura hūana ꝛ verbo nō est persone cōpositio secundum. ꝛ cū dicitur infinito nichil potest addi verū est q facit vnum per compositionē: sed non est impossibile aliquid addi infinito secundum dependentiā: q tota creatura non est in deo formaliter: q sic esset deus formaliter et ideo tota creatura potest addi deo depēdendo. sed non informādo. ¶ Ad aliud dico q ꝓportio non semper requirit q vnum crescēdo possit adequari alteri vel fieri aliud q nūq̄ materia crescendo fiet forma. Ideo talis proportio non est finiti ad infinitum: tñ proportio secundū dependentiā bene potest esse finiti ad infinitū. ¶ Ad aliud de Augustino. ii. de tri. viii. Dico q principium agendi icarnationis ē tota trinitas. Sed termin⁹ ē vnio vni⁹ persone ad naturā humanam formaliter: ideo nihil potest vna persona agere extra qḋ nō agit alia bene tamen pōt vna persona terminare dependētiam formaliter quā non terminat alia. ꝛ sic posset quelibet persona terminare specialem relationē sed nō ē alia de facto realis specialis nisi ista. multe tamen sunt relationes rationis speciales: vt cū adoraē vna psona specialiter non cogitādo actualiter de alia: nec tamē pscindendo alias personas

¶ Questio. iij.

Trum natura humana possit psonari simul i tribus personis. Q sic. possibile fuit prius anteq̄ fieret actio ad personandum naturam humanam in filio q tres persone agerent ad personandum eandem naturam. Aut igitur oēs personabunt: aut nulla: aut alia: ꝛ alia nō: Si oēs habetur propositū. Si nulla nō implebat voluntas trinitatis. Si alia et alia non detur ratio. Item anq̄ fili⁹ assumeret naturam humanā possibile fuit patrem assumere naturam humanā et illa potentia nō reducit ad actū per hoc q filius assumit: igit adhuc ē reducibilis: igit adhuc pater pōt illā potētiā reducere ad actū. Item idē accidens potest simul esse in diuersis subiectis: igit et eadē natura in diuersis personis. Antecedens pꝫ: q corpus gloriosum et non gloriosū possunt esse simul in eodem loco: igit in eodē vbi: quia idē sunt fines contingētia: ꝛ idē corp⁹ locatū ab q priuo. ¶ Oppositū ansel. lib. ii. ca. ix. i pn cipio. cur deus hō: plures persone assumere neqūt vnum eundē in vnitate persone: q in vna tantum persona per hoc fieri necesse ē: nec valet dicere q anselmus itelligit vnā personā per vnū sicut dicit Tho. in scripto sicut plures nequeūt: ita nec vna psona pōt assumere personam sicut dicit Anselmus in pncipio illius capituli: nunc quoq querendū est in qua psona dicit q non ē possibile q tres persone eandē naturam assumant. Quia esset alia ꝛ alia natura in alia ꝛ alia psona: cū eadem natura finita non possit esse simul in diuersis suppositis. Item assumere naturā competit huic persone: vt hic distinguitur ab illa: igitur non eadē est assumpta ab hac ꝛ ab illa. ¶ Questio quarta.

Trum possibile sit plures naturas esse assumptas simul ab vna persōa. Q nō. q aut illa persona esset vnus hō / aut plures. Non vnus: quia habet duas naturas. Si plures: igitur habēs plures scientias diceretur plures scientes. Item suppositū vnum non est nisi vnius nature. Sed psona assumens plures naturas esset vnum suppositū: igitur ꝛc. ¶ Oppositū. pater pōt assumere naturam aliā: igitur ꝛ filius potest manēte priori: q eadem virtus manet in filio q̄ in patre: et p primā assumptionem non est virtus filii exhausta: igitur adhuc pt assumere aliā naturam sicut pa⁹ potuit.

¶ Questio. v.

Trum suppositum creatum posset sustentare aliam naturā. Q sic: q suppositum creatū ē magis ꝓportionatum altero creato q̄ sit suppositum increatum. Item sustentare aliam naturā non requirit pfectionem infinitā: q hoc potest facere diuinā persona inq̄tū persona q̄ vt sic non est infinita: igitur suppositū creatum pōt hoc facere. Item natura superior continet inferiorē: igitur psona superior personalitatem inferiorē: igitur potest supplere vicem eius. ¶ Oppositū. natura creata non pōt sustētare nisi suum suppositū: q hoc est vltimum potētie: igitur nen sufficit ad sustentandū aliud. ¶ Dicitur ad primam questionē q eadē natura potest simul personari in tribus personis: q possibile est posterius numerari non numerato priori. Sed in dunduari ē prius q̄ personari: igitur pt idē induiduum personari diuersis personis. Itē natura humana nunc personata a filio inclinatur ad aliud: q apta nata ē personari ꝓpria personalitate: igit pater pōt supplere istā inclinationē. Item relatio non distinguit absolutū: igitur idem absolutū pōt esse fundamentū diuersarū relationū. Modus ponendi est iste: sicut duo corpora possunt esse simul / et sicut idē accidens sim diuersis subiectis. sic eadem natura simul in diuersis personis. Contrariū huius tñ ostendit: q si eadē natura nūero esset simul in diuersis suppositis ipsa esset isinita: sicut pꝫ de essentia diuina: igit natura hūana eēt isinita. Dicitur q sequit de natura diuina q est infinita: quia est eadē idētitate in diuersis suppositis: sed ista natura hūana nec ē eadē idētitate suppositis diuinis nec formaliter. ¶ Contra. Ex illo sequit ꝓpositū ita impossibile ē accidēs eē illimitatum sicut subiectū vel magis sicut subiecta eadē que est in hac parte est in illa loquendo de intellectiua q̄ q̄ non eadem pari identitate. Si tamen illa esset di

uersa supposita: sequeretur q anima itellectiua esset infinita: igitur sic ex parte alia. Item contra rationem illa natura posset esse in multis suppositis simul: possit enim in infinitis quantum est ex parte sui: quia et si non sint infinita in quibus possit esse: non tamen ex parte sui est quin possit esse in infinitis si essent: et hoc probatur: repugnaret sibi simul sustentari in se et in filio: igitur pari ratione in filio et in patre Dico igitur ad hunc articulum q si ratio terminandi potest esse in pluribus personis simul tunc possent plures persone simul assumere eandem naturam: si non: non: sicut si albedo potest esse simul in tribus superficiebus potest omnes simul informare: et tunc ad quam unitatem erit terminatio dico q hoc supposito distinguendum est de unitate. una est unionis partium in toto. alia est idemptitatis: quia cum ex materia et forma fit unum est terminatio ad unionem partium in toto: non ad unionem identitatis / et ista terminatio est ad unionem dependentie: et per consequens neque terminatur ad unitatem persone neque ad unitatem nature: sed ad unitatem idemptitatis vel compositionis nature humane et essentie: et hoc significatur ut constructionis gramaticalis. ¶ Dicit nunc est unitas nature humane ad personam / et tamen neque compositionis neque idemptitatis: igitur tunc posset esse talis unitas nature humane et essentie: et tamen nec compositionis nec identitatis / esto q dependentia nature humane primo termineretur ad essentiam. ¶ Dico q non sequitur: quia cum persona terminat dependentiam nature humane: non significat unitatem identitatis neque compositionis: et hoc vi constructionis: et tamen si termineretur dependentia nature humane ad essentiam denotatur unitas compositionis vel identitatis ratione essentie vi constructionis. ¶ Sed michi videtur q non est possibile eandem naturam simul assumi a diversis personis: quia ista est alia dependentia ab omni dependentia nature ad naturam. Ideo dico q impossibile est naturam perfecte terminatam dependere ad aliud: quia nichil dependet ad aliquid quo circumscripto nichil minus est tale in sua entitate. Sed dependentia nature humane est complete ad personam filii terminata: igitur non potest simul terminari ad personam patris: dicit. multe similitudines possunt esse simul in eodem. dico q licet relationes dependentie essentialis non possint simul plurificari re non plurificata cuius sunt relationes creaturarum ad deum in ratione cause efficientis: tamen relationes equiparantie possunt plurificari in eodem fundamento. positis diversis extremis. sed non sic esset si dependentia unius extremi ad aliud esset complete terminata ad filium dum est personata sicut non potest per aliam personam terminari. ¶ Ad primum principale cum dicitur. possibile est q omnes persone prius agant antequam natura humana personetur in verbo. dico q verum est active. Omnes enim sic agunt ad hoc q terminetur nature dependentia ad filium. Si intelligis q omnes equaliter agerent ad assumendum naturam humanam ut personetur in quolibet: contradictio est. ¶ Ad aliud concedo q illa potentia qua plus fuit in patre non est reducta ad actum: et ideo potest reduci. sed non stante q natura humana personetur in alio sicut potentia est in subiecto q sit album et nigrum: et per hoc q nigrum informat non reducitur potentia ad actum que fuit respectu albi: nec tamen potest reduci stante nigredine in subiecto. Sic si filius dimitteret naturam humanam assumptam posset pater eam assumere: sed nonnunquam dum personatur in filio. ¶ Ad aliud cum dicitur q idem accidens potest esse in diversis numero: nego: nec habet duo corpus idem ubi subiecti ut: quia si ubi est circumscriptio latenti: sunt ibi duo et tantum unus locus. Si locus sit absolutum si tamen ponitur nisi respectus: idem dicendum de uno et de alio. ¶ Ad primum argumentum pro prima questione dico q quando unitum posterius est adequatum priori non potest posterius multiplicari stante priori eodem sicut patet de subiecto et propria passione et de relatione creature ad deum quod est posterius aliquo modo. ipsa creatura et tamen non potest multiplicari quin sit res alia: creatura non multiplicata. Ad aliud dico q natura humana dum est in verbo inclinatur ad propriam personalitatem non actuali dependentia. sed aptitudinali. ideo habet potentiam ut personetur a patre si derelinqueretur a filio. sed non simul. Ad aliud dico q relatio non distinguit absolutum: verum est si est alicuius precedentis. Sed si absolutum illud sit alicuius posterioris bene potest. ¶ Ad secundam questionem cum queritur an plures nature possint subsistere in eadem persona simul dico: q sic quia non est repugnantia unius nature create ad aliam in ratione dependentie ad eandem personam: neque est repugnantia ex parte termini: quia una creata natura non adequat potentiam persone divine. Primo igitur simpliciter potest pluribus personalitatibus remotis personari: vel plures naturas extrinsecas personare. ¶ Ad primum principale. Illud suppositum: aut est unus homo / aut plures homines. dicitur q neque sic: neque sic / sed illud non valet: quia circa ens sunt idem et diversum immediate differentie unum et multa etc. in. x. Methaphisice. Si dicatur q est unum suppositum: igitur plures nature est unum suppositum. si dicatur q sunt tres homines: sequitur q tres persone sunt tres dii. Dico q si due scientie essent in hoc sciente et diceretur de eo in abstracto: tunc sequitur q essent duo scientes: quia terminus numeralis semper est adiectivum et ponit suum significatum circa suum sustentativum ideo si: dicatur ille est duo sapientes hec duo adiectiva. ideo potest terminus materialis suum significatum circa suum substantivum subintellectum in hec est duo q. sed quando est terminus sustentativus cui additur terminus numeralis denotat eum immediate numerari: ideo concedere q si filius assumeret pluras naturas simul q esset unus humanatus: sed tamen plures homines nec propter hoc sequitur q habens plures scientias sit plures scientes: sed unus sciens sicut filius unus humanatus sicut dictum est in primo libro de hac materia. distinc. xii. q pater et filius sunt unus spirator et duo spirantes. ¶ Ad aliud dico q a supposito extrinseco: nec capit persona unitatem neque pluralitatem.

¶ Ad tertiā questionē dico q̄ sustētare actiue aliā naturam non pōt aliqua creatura: q2 hoc est reducere potentiā obedientialē ad actū: sed tota natura creata solū pōt reducere potentiā naturalē ad actū s3 aliq̄s: tñ credo q̄ nō possit totā potētiā naturalē reducere ad actū. q2 capacitas passiua aīe rōnalis ē maior q̄ sufficiat virt⁹ actiua naturalis ad eā p̄ficiēdā. Si q̄raẽ an possit sustentare terminatiue dicitur q̄ non. ad hoc est p̄ma ratio talis: q2 nulla perfectio finita continet perfecte totam perfectionem entis inferioris: quia si sic inferius non distinguitur a superiori nisi per solam negationem: et per hoc q̄ caret aliqua p̄fectione inclusa i superiori. igitur nec p̄fecte aliam naturam sustētare. Sed ista ratio nō concludit: quia per istam rationē persona diuina nō posset sustentare aliā naturā / quia persona diuina vt persona nō est formaliter infinita. ¶ Secūda rō est de illapsu speciali q2 de⁹ est in oī creatura p̄ illapsum generale: ⁊ vbi ē p̄ illapsum specialem illud est deus: igitur nichil potest sustentare aliā naturam nisi qd̄ potest illabi. Ista ratio non cōcludit q2 illapsus generalis dicit p̄mā causationem p̄ continuam cōseruationem: sed specialis illapsus nō dicit aliā causationem: sed specialē modum inhabitādi. Ideo ista ratio non concludit de illapsu speciali neq3 generali: q2 secūd⁹ est a tota trinitate: ⁊ p̄ 9ñs vna persona non posset sustentare naturā aliam / loquēdo de speciali illapsu est petitio. ¶ Tertia ratio ad idem / cui p̄ se conuenit aliqua natura repugnat sibi natura disparata: igiẽ vna creatura non potest aliā sustētare nec hec ratio cōcludit: q2 illud erit ꝓpter repugnantiā istarū naturarū. ⁊ nō propter hoc quin vna posset q̄tum est de se aliam sustentare: ⁊ tūc de naturis p̄cectis per se nō ꝯcludit hec ratio: q2 natura angelica posset aliam sustentare q̄ non habet formam sibi repugnantem. ¶ Quarta ratio / ad idē oportet terminans esse simpliciter independens hac depēdētia quam terminat: sed nulla natura creata est simpliciter independēs hac dependētia cū possit p̄sonari in persona diuīa: igiẽ ⁊c. Maior ꝓbaẽ / q2 oportet q̄ terminus ꝓximus sit simpliciter indepēdēs hac dependentia: vel q̄ sit reducibilis ad terminū simpliciter independentem cū non sit processus in infinitum per se ordinatis: sed scōm non pōt dari q̄ ille termin⁹ non sit simpliciter independēs hac dependētia: sed reducitur ad aliū creatū ⁊ illa ad aliud: q2 inter terminos p̄sonales non est ordo nisi ad increatum. ¶ Quinta ratio: non videẽ q̄ due nature possint vniri nisi sint partes vnius totius ita q̄ vnum sit actus potentia: vel q̄ vnum includat aliud vnitiue: sed non sic vniūtur que vniūtur hac vnione si vna creatura sustentat naturam: q2 vna creatura non cōtinet aliā vnitiue q̄ scōm se est personalis alia p̄sonalitate: quia q̄ sic vniūtur. nec sunt p̄tes totius / nec vnius / nec vnū est actus alius ad potentia. Ille due rationes sunt ꝓbabiles: ⁊ si iste valent teneatur ꝯclusio negatiua. si autem nō valent / teneatur ꝯclusio affirmatiua. ¶ Ad p̄mū principale dico q̄ non ex hoc pōt vnū suppositum sustentare aliā naturā: q2 magis sibi proportionatum in hoc q̄ absolutum in hoc q̄ finitū: q2 ꝓportio est sustentantis ⁊ simpliciter indepēdentis hac dependentia: et q̄tum ad hoc nichil est alteri nature ꝓportionabile / nisi simpliciter indepēdēs hac dependentia. ¶ Ad aliud dico / q̄ licet perfectio personalis nō includat infinitatē formaliter / tñ ipsam necessario cōcomitatur infinitas / q2 independentia simpliciter / ideo nichil pōt terminare tale3 dependentiā nisi sit infinitum formaliter / vel q̄ in necessario cōcomitetur īfinitas. ¶ Ad aliud dico q̄ natura creata superior nō cōtinet naturā infinitam formaliter / ⁊ esto q̄ si adhuc non sequitur q̄ persona superior contineat inferiorem totaliter vel p̄sonalitas p̄sonalitatē. Si teneẽ oppositu3 in q̄stione / dico q̄ talia adequanẽ itrinsece: nō tñ extrinsece.

¶ Distinctio. ij. ¶ Questio p̄ma.

Utrum tota natura humana fuit p̄mo ⁊ imediate vnita verbo. Q2 non. Dam. lvlij. et poniẽ in littera. Uerbū assumpsit carnē mediante aīa. Et idē vult Augu. et poniẽ i littera. Item pars est prior toto: igitur assumēs totū pri⁹ assumpsit partē. Itē prius est a quo nō cōuertiẽ ꝯsequētia: sed sequiẽ / totum assumitur: igiẽ pars assumitur: ⁊ non couertiẽ: igiẽ prius pars q̄ totū. Item scōm Dam. qd̄ pri⁹ assumpsit / nunq̄ dimisit: sed certū est q̄ in morte x̄ps dimisit totā naturā q̄tū ad totalitatē: licet non partes: aliter non fuisset ille homo vere mortuus. ¶ Itē q̄ assumpsit naturā mediante gratia. Uidetur q̄ scōm Augustinū. xiii. de tri. xix. Sūma g̃ra mediante. ⁊c. ¶ Oppositū. si non esset tota natura primo assumpta nō esset tñ vna assumptio / q2 multiplicarentur assumptiones scōm terminos. ¶ Itē q̄ non mediāte gratia sit natura vnita verbo: q2 illapsus g̃nalis est immediate a trinitate et nōn mediante aliquo accidēte: igitur illapsus specialis in naturā vnitā non erit mediante aliquo accidente. ¶ Circa questionē posset eē duplex mediatio: ita q̄ natura esset assumpta mediante aliquo intrinseco: vel mediante extrinseco. ¶ Q̄tū ad mediationē intrinsecā diciẽ q̄ in primo instanti est aīa vnita verbo: in scōo instanti corp⁹: ⁊ sic assumit verbum totā naturā. ¶ Cōtra. ex hoc sequiẽ q̄ x̄ps nō ē vere hō / vel q̄ non est p̄mo homo sicut sortes. Nam verbum non est tale nisi q̄ sibi vnitur tot⁹ hō / hoc est tota natura humana integra. Igiẽ cum in p̄mo instāti nō vniaẽ sibi nisi aīa x̄ps non erit primo talis sicut sortes: ⁊ p̄ 9ñs non vnitatis. ¶ Itē sequitur q̄ x̄ps non erit vere hō: q2 q̄ñ subiectum est denominatum ab actuali alicui⁹ accidentis / non ꝓpter hoc denominatur a toto vt aliquid esset denominatum ab actuali ipsius q̄titatis / non ꝓpter hoc denominatur a toto hoīe: igitur verbū non esset denominatū tali denominatione qui sibi ꝯpetit: nisi ab aīa tñ. ¶ Itē materia in se magis habet rō. ꝯ independentis q̄ forma: cū terminet dependentiā

forme: habet tñ dependentiā aptitudinalē / vt sup positetur p aliud sicut forma. Sed depēdentia aie terminatur ex hoc q assumitur primo: nō aūt depēdētia corporis: igitur remanet adhuc dependentia eius in verbo. ¶ Itē: si nō totus hō primo assumit nō est eius dependentia vltimate terminata: cum nō terminet q̄tum possit terminari: igitur pat posset terminare dependentiā corporis / et filius depēdentiā aie / et tunc vna pars posset assumi ab vna psona / et alia pars ab alia. ¶ Itē: si corpus nō esset prius assumptū nisi in hoc q aīa est assumpta que est perfectio corpis xpi / in triduo mortis esset noua vnio corporis ad verbū / et subsisteret ppria subsistentia / et ppria suppositione. ideo dico q ordo pōt intelligi q in assumptione nature humane esset mediatio partiū ad totū: qz totū assumeret mediantibus partibus / vel econtra / vel partiū inter se: ita q vna pars assumetur mediante alia. ¶ Primo igitur declarandū est si entitas totius sit alia ab entitate partiū. Secūdo: si partes possint esse mediū assumendi totum / vel econtra. Tertio si assumitur natura mediante extrinseco / vt gratia.

¶ De primo dicit Cōmētator primo Phi. q lz totum sit aliud a qualibet parte diuisum: tamen non est aliud q̄titate oēs partes simul. Dico tamē q in quolibet toto qd est vere vnū necesse est totū esse aliud ens ab oibus partibus et cōiunctim et diuisim: qz totum est per se vnum: qz ꝯgregatio partiū non dicit maiorē vnitatē q̄ aceruus lapidū vbi est minor vnitas q̄ entis per accidēs: qz quecūqz partes ponātur simul si nichil sit rei nisi hoc / hoc nō erit maior vnitas q̄ lapidū in sacco: qz materia nō q̄ sit forma: igitur si esset condita simul virtute dei tamen maneret tota entitas compositi. Secundo ad idem / aliquod est causatum per se causis intrinsecis / ita q est materiatum et formatū. Sed materia non est causa materialis forme: nec forma causa formalis materie: sed tantum forma materie et causa formalis ꝯpositi fm Auicēnam. vj. naturalium. Nec omnes partes simul causantur causis intrinsecis. quia materia cum forma non est materiata nec forma cū materia formata: sz totū ꝯpositum materiatū et formatū. Item aliquod ens est primo generabile. vii. Metha. et nec materia nec forma nec cōiunctim nec diuisim: qz ptes ꝯiunctiz non sūt p seynum. eodem modo est de corruptōne in fine. vii. me. et q̄ q̄ vt plurimū corruptio ꝯpositi sit destructio forme: non tñ est hoc necessariū sp: vt pz de intellectiua. Igitur. si totū nihil aliud eēt nisi ptes simul vt a. et .b. idē simul posset manere et nō manere. qz tota entitas ꝯpositi: qz si aīa post separationē eēt vnita corpi vt motor tm̄ essent ptes simul et nō totū. Item aliqd ens habet p se passionē: et primo. vt ponitur de homine respectu risibilis: et tñ ista passio nec est materie pmo nec forme: nec ābor. ideo dico q si totū nihil aliud eēt q̄ hoc: hoc non esset totū verius vnū q̄ aceruus lapidum nec est causa alia: quia totū est aliud ens a ptibus simul: nisi qz iste cause sūt iste et causant: hac causalitate: vt causalitate intrinseca q̄ non ē causare ptes simul: sz causare cōpositū: qd causat causis intrinsecis / et cū dicit Cōmēta. Illū dico q si intelligat vt verba vident sonare falsum dicit: et cōtra intentionem Aristo. qz oēs res prius facte sunt scdm intentionem Aristo. Sed sic pōt dictū suum aliquo mō verificari q oēs partes simul magis approꝑinquāt ad entitatē q̄ partes diuise: qz tota entitas causabilis est in omnibus partibus simul: nō autem tota entitas formalis cōpositi. ¶ Secūdus articulus est. Si totum assumitur mediātibus partibus vl ecōtra ex quo alia est entitas totius et partiū: dico q possumus loqui de medio quo et qd sicut dicitur instrumētū. et forma ex pte agētis sic in passo est assignare q̄ recipiat et qd recipit. totū vero ē qd agit: forma vero quo agit. Si intelligitur de medio qd ita q partes primo vniunt tanq̄ quod: et deinde totum hoc est impossibile: si tamen intelligitur q pars sit medium tanq̄ ratio vniendi non qd sic concedo q mediāte aia est ista vnio. Primū: pz. qz in ista vnione nichil est medium quod / inter verbum et totam naturam humanam integrā qz id est primo assumptum: et personatum psonalitate verbi: qz si sibi dimittat primo personatur. et p se ppria personalitate. Sed natura integra est personabilis ī se ppria personalitate sibi dimissa. igitur. illud primo psonatur in verbo et non altera pars. Maior ptz. quia verbū diuinū supplet vicem suppositi nature hūane. igitur. pmo psonabit qd faceret suppositū hūanum. Itē: si ponat q pars: primo psonet nō p hoc tota natura personat. sz suffic t ponere totam naturam personari: et si nulla pars eius personatur: nisi per accidens: inq̄tum est totius. igitur: superfluit ponere ptem primo personari: cuz prima psonalitas non sufficiat sine hac / et hac sine prima sufficit. ¶ Dico igitur q pars nō ꝓprie psonatur: sz tm̄ p accidens / qz est pars illius totius qd primo assumit. Patet q anima est medium quo: sicut intelligo mediāte intellectu q̄ q̄ intellectio sit operatio totius et video per visum: ita q visus est formalis ratio operantis: et tamen materialis respectu forme recepte. Sic ī proposito tota natura est primū fundamentū illius vnionis et aīa est īmediata ratio recipiendi istam vnionem et psonationē. ¶ Per istaz distinctionem de medio quo: et qd: possunt saluari omnes auctoritates scōrum dicentium q assūptio est mediante aīa. Sed est ne ibi mediatio ptis ad partem: Dico q ꝓprie pars nō est assumpta tñ inq̄tum est assūpta per accidēs vt est aliquid totius sic aīa que est primum quo: respectu totius est remotio quo: respectu partis materialis: et sic potest cōcedi de assumptione carnis per accidens q ipsa est assumpta mediante aīa. ¶ Tertius articulus est. Si est medium extrīsecū vt gratia dicitur q est mediū congruētie: sed nō necessitatis: qz magis est eleuari ad subsistentiam diuinam q̄ ad operationem meritoriam: et gratia est medium operandi meritorie et etiam fruendi. igitur. cōgruum ē q gratia sit medium eleuandi naturā ad subsistentiam diuinā. Sed nō videt michi q sit medium congruentie vl necessitatis: qz natura si sibi dimitteret nata ē psonari

īmediate sine omni accidente igit̄. sic īmediate ꝑsonat̄ in natura diuina sine oī accidēte mediante. aliter eīm: nō īmediate suppleret vicē suppositi nature humane. Itē: ista natura humana in primo instanti fuit assūpta q̄ꝙ priꝰ potuit fuisse: tī nō prius fuit: igit̄: non prius potuit assumi q̄ꝙ assumebat̄: igitur nō prius dabatur sibi gratia q̄ꝙ assumebat̄: q: i priori illo in quo daret̄ sibi habitꝰ personaretur ꝓpria personalitate. vel personalitate diuina. Itez: magis congruū est ꝙ non det̄ gratia tāta añq̄ꝙ assumatur: q: si fuisset añq̄ꝙ assumeret̄ in illo priori esset mere creatura. ⁊ nō est ꝯgruū ꝙ alicui mere creature daret̄ tanta gratia: igit̄ magis cōgruum ē ꝙ personalitas sit mediū tāte gratie q̄ꝙ prius det̄ sibi talis gratia. ¶ Ad principale dictum est prius ꝙ assumit carnē mediante anima intellectiua ⁊ remotiꝰ assumit carnem: q̄ꝙ totum mediante anima. ¶ Ad aliud: non sequitur pars est prior toto: igitur prius assumitur: quia nunq̄ꝙ ex proprietate aliquorum inter se pōt argui eē priꝰ respectu termini nisi esset prius respectu termini. qḋ est priꝰ ꝯparando illa inter se. Licet igit̄ pars sit prior toto cōparando partē ad totū: nō tamen respectu huiꝰ tertii qḋ ē assumi: q: totū primo est assumptū: ⁊ ꝑ se. ⁊ pars nō nisi ꝑ accidēs inq̄tū aliquid totiꝰ. ¶ Ad aliud cū dicit̄ prius est a quo nō conuertit̄ subsistendi cōsequētia. dico ꝙ sequit̄ pars assumit̄: igitur totum assumitur ⁊ econtra: vel esto ꝙ pars eēt priꝰ scḋm ꝯñaz: non tñ opꝫ ꝙ sit priꝰ scḋm causalitatē. ideo lꝫ sequatur aer: igitur calidꝰ ignis igitur calidꝰ ⁊ nō cōuertitur. tñ tam ignis q̄ꝙ aer sūt priꝰ simplr̄ q̄ꝙ calor ⁊ ꝑꝑ hoc dictū est: ꝙ pars nō assumit̄. nisi per accidēs. ¶ Ad aliḋ dico. ꝙ i morte dimisit verā vitā: ⁊ ꝑ ꝯñs separatio aīe a corꝑe: ⁊ cū dicit̄ qḋ ꝑmo assumpsit nūq̄ꝙ dimisit. dico scḋz Damasce. lxxvii. verbū ca. ⁊ vbi prius non dimisit naturā in ptibus eo mō quo natura erat in triduo. hoc aūt nō est secūdum eē totius primo. ¶ Ad aliud ḋr ꝙ gratia ꝓprie dr̄ g̃tuita volūtas dei scḋz ꝙ ē ex mera liberalitate vt distiguit̄ contra operatiōes cōes vt datur absqꝫ dispositiōe acquisita ꝑ actꝰ recipientis: quia deus non dr̄ mouere celū ꝑ gratiam nec cū tribuit ꝑmiū ꝓ meritis scḋz iusticiā distributiuā: ⁊ q: natura assumpta non potuit de se disponere: ad hoc ꝙ deus ex cōgruo daret sibi tantam gratiā nec etiaz illud fuit secūdum oꝑatiōes cōes dei. ideo dicitur summa gratia assumi natura humana: q: inter oīa alia illud excedit magis q̄tū ad actū ꝑmū: tñ habitus iste datus sequeretur ordine nature assumptionē. ¶ Ad rationes alteriꝰ opinionis. dico: ꝙ non sequitur nō pōt ex se eleuari ad oꝑationem talem q̄lis est g̃tuita vel frui: igit̄ natura ex se: non potest eē disposita vt sic assumptibilis a supposito diuio q: operari gratuite est actꝰ secūdus ⁊ debet eē ipsiꝰ operantis. Sed assumi ꝑtinet ad actū ꝑmū supnaturalem ipsius nature: ⁊ est ipsius assumentis: nūc aūt licet operans supnaturaliter non possit eē ex se sufficienter dispositū vt recipiat actum primuz supernaturalem: aliter enim esset ꝓcessus in infinitum in recipiendo vnum mediante alio: nisi detur status vbi natura ex se est sufficienter disposita ad hoc ꝙ recipiat actū primū supernaturalem.

¶ Questio secunda.

SEcundo q̄ritur vtrum possibile sit aliquā naturam personari verbo / et non frui deo. ¶ Qꝫ nō. maiorē vnio nature assūpte a verbo q̄ꝙ potētie ad obiectū fruibile. sed non pōt eē vnio potētie ad obiectū fruibile nisi fruatur: igitur: nec alicuius nature ad verbum.

¶ Item: ista vnio reddit naturam īpeccabile: per Aug. li. ij. cur deꝰ hō. nō fecit deus primū adā impeccabilē sicut secundū. Itē: si sic pari ratione possent ⁊ natura non nata frui assumi a verbo ⁊ per cōsequēs eēt cōicatio idiomatū: hoc ē oꝑationū: imo perfectiꝰ eēt communicatio ydiomatum q̄ꝙ nunc si lapis assumeretur: q: tūc deꝰ eēt lapis: ⁊ q̄libet pars lapidis eēt deus lapis cum tñ q̄libet pars hominis assūpti nō sit deus ⁊ sic q̄libet pars lapidis eēt deus. ¶ Oppositū: in triduo mortis vniebatur corpus verbo: ⁊ ipm̄ nō fuit fruens ⁊ ꝑ ꝯñs ex hoc ꝙ natura ꝑsonatur in verbo non seq̄tur ꝙ fruitur.

¶ In ista questione sūt duo articuli. ¶ Primꝰ ē: an natura rōnalis possit vniri ⁊ nō frui. ¶ Secūdꝰ est si aliq̄ natura: a natura rōnali pōt assumi: a natura diuina. De primo. dicit vnꝰ doctor. ꝙ non pōt natura hūana assūpta nisi fruatur: q: potētia ē ꝑsens: ⁊ obiectū imutās potentiā actu: sꝫ eēntia actu intellecta est alliciēs volūtatē vt fruatur: igit̄: si ē actu vnita: actu fruitur. Exemplū ad hoc: si lux eēt presens oculo q̄tū ad subsistentiā imutaret oculū cōtinue. igitur cū obꝫ tūc sit ꝑsens cōtinue īmutabit ad visionē obm̄ visū allicit volūtatē ad fruendū: q: scḋm Aug. viij. de tri. Eo certiꝰ obm̄ imutat: q: intimꝰ. Itē: potentie fundantur in eēntia ⁊ nō econtra. igit̄ non pōt eē beatitudo i eēntia nisi redūdet in potentiā. sꝫ illa natura assūpta est vltimate beata beatitudine q̄ potest sibi ꝯpetere: igit̄ erit redūdantia in potentias q̄tum ad intimā visionē ⁊ fruitionem: igit̄ natura assumpta fruitur. Itē: i eo est beatitudo: primo q̄ nihil meliꝰ ē in nobis supremū in nobis est eēntia. igit̄ beatitudo primo ē in eēntia igit̄ si est illapsꝰ generalis redūdat generare in potentiā. Si specialis specialit̄. igitur potētie erūt in oꝑationibꝰ suis vltimatis. Itē: scḋm Aug. xiij. de tri. ix. magis ē filiū dei eē filium naturalem hoīs q̄ꝙ hominē eē filiuz dei ꝑ gratiā: sꝫ si homo sit filiꝰ dei ꝑ gratiā fruitur cū est in patria. igitur multo fortius si filius dei sit hō naturalis ille frueretur.

¶ Modꝰ ponēdi ē iste. si natura rōnalis sit assūpta si oporteret ponere hītū ad hoc ꝙ frueret̄: aut igiꝰ hoc eēt vt repñtaret obm̄ sicut facit i angelo: aut vt facilitās potentiā / aut vt eleuans. Nō primo mō / q: cū obiectū sit ꝑsens summe nō req̄ritur habitꝰ ipꝫ representās / nec scḋo mō: q: nō req̄ritur aliq̄d facilitās potentiā amotis īpedimētis / neqꝫ req̄rit̄ aliq̄d eleuās naturā cū ipa sit summe eleuata ex q̄ ē assūpta. ¶ Contra: illḋ possibile ē priꝰ absolutū esse

sine posteriori absoluto: Sed prius natura est assumi q̄ frui: ꝛ ista sūt absoluta: igit̄ possibile est deo vnū saluare sine alio. Silr prius natura est visio q̄ fruitio: igit̄ de⁹ pōt eam conseruare sine posteriori Dicūt ꝛ si assumi sit prius q̄ frui nō sequit̄ q̄ potest esse sine illo: qꝛ in illo priori natura assumpta comparatur ad verbū. ꝛ esto q̄ ratio assumpta valeret hoc est de pri⁹ absoluto. ¶ Istud nō valet: qꝛ iste respectus nature assūpte ad verbū est ad prius eo / ꝛ ideo nichil min⁹ pōt prius alio absoluto eē sine eo lꝫ habeat respectū ad pri⁹ eo q̄ si eēt absolutū dū tn̄ non hēat respectum ad posterius eo. ¶ Item fruitio aut est a deo imediate aut a volūtate creata si sic a deo non ex hoc / q̄ natura est assumpta ē necesse q̄ deus causet fruitionē ¶ Dicūt imo. qꝛ necessario erit visio ꝛ ꝑ ꝯñs fruitio. ¶ Cōtra: nō ex hoc q̄ natura est assumpta est necesse q̄ sit visio. qꝛ nō ex hoc q̄ presens: lꝫ qꝛ vult videri nō videt̄ essentia nisi velit videri q̄tūcumqꝫ sit p̄sens. Probat̄ hoc: esto q̄ esset visio adhuc si frui est a deo non necesse est q̄ eēt fruitio / qꝛ mere ꝯtingenter causat q̄cquid extra se causat. si aūt voluntas creata sit causa fruitionis erit cā libera mere cōtingēs: igit̄ pōt nō frui q̄tūcūqꝫ vniat̄ verbo. Itē: si ex hoc q̄ natura assūpta verbo frueret̄ negand⁹ eēt oīs habit⁹ in xp̄o: qꝛ ex hoc sola vnione posset habere totū q̄ posset ꝑ quēcūqꝫ habitū. Itē: ꝓpter hoc p̄cise est caritas in viatore vt principiū operandi gratuite sit in potestate eius ad hoc q̄ opatio sit gratuita: igit̄ oportet q̄ si natura eēt assumpta adhuc in ei⁹ potestate eēt frui vel non frui. aliter eīn nō posset mereri.

¶ Dico igit̄ q̄ non est necesse naturā rationalē vnitā verbo frui deo. loquēdo de potētia absoluta dei q̄q̄ aliud sit de facto: qꝛ pri⁹ potest separari: ꝛ io non est necesse ponere talē habitum inclinantem ex hoc q̄ natura est vnita verbo. ¶ Ad primū pro via ꝯtria dico q̄ deficit dupl'r: qꝛ obiectū beatificū ex hoc q̄ est p̄sens non est necessariū q̄ immutet intellectum ad actualem visionē / ꝑ imperiū eīn voluntat̄ potest negociari circa alia: ꝛ ex hoc solo q̄ supposita tur in verbo: nō oportet q̄ plus agnoscat se vniri verbo q̄ aliud suppositū q̄ nō vnit̄. Probat̄ hoc: esto q̄ actu immutaret intellectū ad visionē adhuc nō sequit̄ q̄ necessario iclinet vo. ad actū frui: licet habilitet volūtatē ad frui. ¶ Ad aliud dico q̄ si daret̄ vni creature q̄libet ꝑfectio naturalis q̄ potest haberi ab oībus creaturis ip̄a eēt minus beatitudo q̄ nunc si non daretur sibi vlterius maior gratia: qꝛ simpliciter careret maiori ꝑfectione qua nata est ꝑfici: ideo nisi haberet operationem nobiliorem in attingendo finem vltimū q̄tumcūqꝫ [illegible] bilitetur eēntia in actu. Primo: non propter hoc illa creatura magis btā / qꝛ beatitudo ē in hoc [illegible] tingit finē ꝑ operationem: et ideo impos[illegible] q̄ beatitudo sit primo in essentia: quia l[illegible] de illapsu secundum q̄ deus illabitur in [illegible] rerum equaliter illabitur nunc sicut in [illegible] tamen habet viator ita perfectam oper[illegible] ideo neq potest esse ita beatus sicut in [illegible] nulla creatura dicitur simpliciter b[illegible]

actuꝫ suum / ꝛ eēntia tunc erit beata sicut nata est esse / hoc est i operatione: ꝛ ideo primo est beatitudo in potentia: ꝛ redundat in eēntiam sicut potest redundare / ꝛ sic perfectio eēntie redundat in potentiam per communicationem idiomatum.

¶ Ad aliud ptꝫ q̄ illapsus specialis potest eē sine operatiōe consequēte que ē frui vel etiā visio: quia pōt eē q̄tum p̄mū. ¶ Ad aliud dico q̄ min⁹ ē q̄ aliquis habeat gratiaꝫ q̄tum ad actū primū q̄ vnionem ad verbum tamen simpliciter maius est habere gratiam cum operatione q̄ habere vnioneꝫ ad ꝑsonam diuinam tm̄. mallē eīn si daretur michi optio habere gratiam beate virginis ꝛ fruitioneꝫ q̄ esse subsistens in patre ꝛ filio: ꝛ spū sancto sine pluri: hoc est nisi haberē opationē vt visionem et fruitionē dico q̄ Aug. itelligit q̄ magis est filium dei esse filiū hominis q̄tum ad actū primum q̄ filium hominis eē filium dei ꝑ gratiā: sꝫ non q̄tum ad actū scōm. ¶ Ad aliud de habitu dico q̄ siue ponitur habitus vt sit eleuās potentiam vel vt representat obiectuꝫ potest poni ad quodcūqꝫ poneret̄ in aīa scōm se: si non eēt assūpta: qꝛ ꝑ hoc solū q̄ ē assūpta non eleuaret̄ nisi ad subsistentiam.

¶ De scōo articulo: An posset assumi natura nō nata frui dicit idē doctor q̄ non: qꝛ .iiii. metheororꝫ Tūc vnūqōqꝫ dr̄ singlariter cum pōt in operationē debitā: igr̄ non potest illabi illapsu generali in aliā naturā nisi ip̄a possit in operationem gn̄alem consequentem: igitur nec illapsu speciali nisi illa natura possit operari special'r: igr̄ nulli nature potest deus illabi specialiter ꝑ vnionē: nisi ip̄a possit frui: cum frui sit operatio consequens: igitur nulla natura potest ꝑsonari ꝑsonalitate diuina nisi natura rationalis. ¶ Dico tn̄ oppositū: q̄ alia natura pōt assumi in vnitatē suppositi. qꝛ alia potest depēdere dependentia ad extrinsecum q̄ est ad suppositū qꝛ ex quo natura rōnalis potest sic depēdere multo fortius quecunqꝫ alia creata: quia ratione imperfectionis est q̄ natura dependeat hac dependētia que est ad suppositum alterius nature. igitur si illud repugnaret alicui nature hoc eēt propter perfectionem intrinsecam sibi inherentem: sed nulla creatura habet in se maiorem ꝑfectionem q̄ natura intellectualis: igitur non habet in se aliam perfectio[illegible] [illegible]nter quam repugnat sibi dependere [illegible] et verbum potest terminare de[illegible] dependentiam nature ratio[illegible] [illegible]bū non eēt persona sꝫ tm̄ sup[illegible] [illegible]e dependentiam lapidis: et [illegible]i non esset nature intellec[illegible] [illegible]est. Tamen hic e[illegible] [illegible]nari personalit[illegible] [illegible]. Dicitur q̄ l[illegible] potest ypostasi[illegible] ꝛ personam [illegible] [illegible]s term[illegible] [illegible]nctio[illegible] realem [illegible] [illegible]one. [illegible] quod

est ens solum ratione: ideo nihil est dicere ꝙ lapis pōt hypostasiari ⁊ non ꝑsonari, q̄ntum est ex parte vbi / tñ si posset hypostasiari ⁊ nō ꝑsonari hoc erit ratione lapidis: q2 ꝑsonari dicit vniri persone / et ꝙ sit talis nature q̄ est ꝑsonabilis in se: ideo dependentia lapidis pōt terminari ad verbum / vt ꝑsona: est et assumi a vbo / vel esto ꝙ ꝑsonari nō significet illō ꝙ natura vniat̄ persone: ⁊ ꝙ persona in se sit personabilis: tamen hoc connotat / et hec est causa quare accidentia non personãtur. ¶ Ad rationes ꝯtra. cū probat̄ ꝙ lapis nō possit ad operationē q̄ cōsequit̄ illapsū speciale / dico ꝙ posset in operationes sicut natura si esset sibi dimissa. vnde si deus esset in igne specialiter per illapsum nō propter hoc seq̄tur ꝙ ignis possit intelligere intellectione humana / q2 illa non est operacio nature dimisse sibi. ideo dicitur ꝙ deus ambulauit / ꝙ de⁹ comedit / ꝙ tales sunt opationes nature sibi derelicte / ⁊ natura assumpta h3 opationes diuinas. vnde frui non est operatio sequens illapsum specialem. ¶ Ad primum pricipale dico ꝙ illa vnio maioꝛ est nature assumpte ad verbū q̄ꝙ sit potētie ad obiectū q̄ntum ad actū primū supernaturalē illius nature assumpte / ⁊ ideo summa gratia est cuicūq3 vniatur respectu vnitoꝝ / nō tamen q̄ntum ad operationes q̄ sunt visio ⁊ fruitio. ¶ Ad aliud dico ꝙ ista vnio facit naturā assumptā impeccabilē: verū est de ꝯgruo. si est rationalis natura. s3 nō necessitate absoluta: et sic intelligit Aug. ꝙ secundus hō est impeccabilis: q2 est deus: non tamē est sic ex necessitate absoluta. ¶ Ad aliud ꝯcedo ꝙ natura nō nata frui pōt assumi: ⁊ cū dicit̄ igitur posset esse cōmunicatio ydiomatū ꝯcedo / sed ex hoc nō sequit̄ ꝙ tunc posset esse perfectius cōicatio operationū q̄ꝙ mō si natura assumpta sit homogeneū sicut lapis: q2 et si partes homogenee sint subiectiue respectu cōis abstracti: non tamen est aliqua pars integralis huius lapidis illud idē totum cuius est pars sed species abstractiua predicatur de toto: ⁊ de oībus partibus. nunc aūt si deus assumeret lapidem dictum est ꝙ pmo assumeret totā naturam lapidis ita ꝙ primo hypostasiatum esset tot⁹ lapis: ⁊ nulla pars eius nisi per accidens inq̄ntum est aliquid totius et certum est ꝙ nulla pars huius lapidis ē hic lapis. Similiter: lapis i vniuersali nō est pmo assumptus a verbo sed hec natura ideo nō esset verius cōicatio idiomatū si verbū assumeret lapidē nec perfectius q̄ꝙ nunc.

¶ Distinctio.iij. ¶ Questio.j.

Circa tertiā distinctionē pmo queritur vtrū beata virgo fuit ꝯcepta in peccato originali. Quod sic. Ro.v. Omnes peccauerunt in adā. Item Dama. xlviij. ca. Marie superuenit purgacio: sed si non fuisset [con]cepta in peccato originali non fuisset purgata [...] Augusti. de fide ad petrū. Firmissime te[neas] [...]em hoiem cōceptum esse in hoc peccato. ⁊c̄.

¶ Itē Aug. super illud Jo. Ecce agn⁹ dei / dicit ꝙ solus ille innocēs fuit / puta xp̄s. ¶ Item Leo papa in quodā sermone dicit ꝙ xp̄s venit ad liberandum omnes. ¶ Itē Ansel. ij. li. Cur de⁹ homo. ca. xvi. Expresse dicit mariā cōceptā in pecato originali. ¶ Itē Bernard⁹ idem ꝓbat q2 si ipsa nō esset ꝯcepta in originali / aut igitur esset ante purgata q̄ꝙ concepta / vel tunc. non ante / q2 ante nō fuit natura purgabilis. nō simul / q2 tunc esset purgata et non purgata / si post habetur propositum. ¶ Oppositum. Aug. de natura et gratia: ⁊ ponit̄ in littera cū de peccato agitur propter reuerentiā dñi de beata maria / nolo habere questionem. ¶ Itē Anselmus de ꝯceptu virginali dicit / ꝙ xp̄s talē habuit matrē q̄ꝙ decet tanta puritate nitere qua maioꝛ nequit intelligi / et certū est ꝙ multi sunt angeli boni q nūq̄ꝙ peccauerūt: ⁊ tamen sunt inferioꝛes deo. Dicit vnus doctoꝛ ꝙ in eodem instanti fuit in peccato et gratia: sed in prioꝛi signo nature. fuit i peccato et in secundo fuit in gratia. Exemplū ad hoc si faba ꝓijciat̄ ꝯtra molarē adest ⁊ abest puncto: et tamen non est ibi quies media. Sed opoꝛtet ponere in pꝛioꝛi signo nature adesse: ⁊ in secūdo signo abesse. Similiter simul est generatio et coꝛruptio prius tamen natura est coꝛruptio: igitur simul possunt esse priuatio et habitus in eodem instanti terminationis: non tamen in codē nature. Sed si ista positio ponat vt verba vident̄ sonare nō est arguendū ꝯtra cū sit oppositum pmi principii ponēda contradictoꝛia simul vera in instanti terminatiōis q2 nō min⁹ impossibile est ponere priuatiē vera opposita simul vera in eodē instanti tpis q̄ꝙ contradictoꝛia / nec valet exemplū de faba / tamen q̄ntū ad hoc intentio philosophi est / ꝙ motus reflexus nō pōt esse cōtinuus non propter hoc ꝙ necesse sit esse quietē mediam q̄ꝙ ꝙ possibile sit aliquando ꝙ sit quies media / q2 illud coꝛpusculum proiectum contra molarē non potest ibi quiescere nec in aere: q2 idem argumentum esset de aere / q2 quando pulsum q̄ est a motu recto pellēs ꝗescit a motu recto Sz vult ph̄s ꝓbare ꝙ nō pōt esse motus infinit⁹ rectus / q2 motus reflexus non potest esse vere cōtinuus: ⁊ hoc sufficit: ⁊ si nō sit quies intercepta. vnde in triāgulo sunt tres linee: vnde nulla figura cōtinetur vna linea nisi circularis: tamen in triāgulo due linee cōcurrunt in puncto. ⁊ cōtinuū est cuius partes copulantur ad vnū indiuisibile: vel quoꝝ vltima sunt vnum: igitur ille due linee sunt vna. dico ꝙ quando punctus est in actu simpliciter soluitur vna continuitas: et ideo ex talibus cōcurrentibus non fit continuum: hoc vult ph̄s. iiij. ph̄isi. et v. Meta. et ideo quando pars mouetur et non totum statim cōstituitur angulus in toto mota parte mouetur totum q̄dm non ꝯtinuatur nō opoꝛtet alterā partē moueri. Nec valet exemplū de gñatiōe q2 esto ꝙ habitus et sua priuatio nō possent esse simul et nūq̄ꝙ esset gñatio ignis ex aqua: q2 si p vnum instans posset priuatio foꝛme ignis stare cum igne pari ratione per secundū et tertium. Unde sunt ibi due mutationes: cum ex igne gñatur aqua a non

aqua in aquā: ꝛ ab igne in non ignē. Nunc autē generatio aque et corruptio ignis non se habent: vt habitus et sua priuatio / cū sint in eodē instanti terminatiōis. ⁋ Dicit igitur ꝙ beata virgo fuit cōcepta ī peccato originali: ꝛ hoc ponitur expsse in quadam glosa in Cano. Similit ꝓbatur ꝑ hoc ꝙ filiꝰ dei fuit redemptor vniuersalis. igitur / fuit redemptor cuiuslibet alteriꝰ a se. igitur / btā virgo preiuit in peccato: qꝛ redemptio est preexistentis in peccato. alit enī nō fuisset redēpta. igitur / sic nobilitare matrem esset ignobilitare filiū. ⁋ Secūdo probatur idem: qꝛ xp̄s per mortem suam oībus aperuit ianuā. Sed si beata virgo non prefuisset ī peccato: nunꝙ̄ sibi fuisset ianua clausa. igitur / sibi nūꝙ̄ aperuit etiam redemptio ꝓprie purgat peccatū originale. ⁋ Secunda rō ad idem. Beata virgo fuit propagata scdm̄ legem cōmunē: per hoc ꝙ caro seminata concupiscibiliter fuit in conceptione eiꝰ sicut alterius: hec est causa peccati originalis in filio naturali ade. igitur: cū ipa sit naturalis filia habuit idem pctm̄. ⁋ Item: ipsa habuit conditiones naturales nobiscū vt peccās. igitur: habuit peccatum originale: qꝛ nō assumpsit istas voluntarie. igitur / erāt sibi necessario inflicte et non iniuste. igitur: propter culpam: igitur / propter originale. ⁋ Sed iste rationes non ↄcludunt: nā ex p̄ma ratione magis videtur sequi oppositum ꝙ̄ propositum: quia ex hoc ꝙ filius dei fuit redemptor vniuersalis / sequitur ꝙ fuit perfectissimus mediator. igitur. respectu alicuius persone habuit actū excellentissimuꝫ mediandi ꝙ̄ potuit habere. Sed actus perfectissimus preseruat ab oīni peccato: qꝛ nullus perfecte placat ꝓ alio nisi preueniat ne alius offendat si possit: sed si culpa aliquando inesset / nō ita perfecte placasset xp̄s sicut si preuenisset offensam: quia ꝑfectius placat ille si preueniat ne alius vnꝙ̄ offendat ꝙ̄ si post offensam faciat ꝙ alius remittat: ꝛ p̄ncipaliter hoc si ex hoc ꝙ aliquis cognoscat se aliquando aliuꝫ offendisse multū affligitur magis affligit cognoscere ꝙ̄ aliqñ offendit ꝙ̄ cognoscere qȯ nūꝙ̄ offendit. igitur: si xp̄s est ꝑfectissimus mediator p̄uenit oēm offensam in matre sua. ⁋ Secundo sic / oportet ꝙ perfectissimus mediator preueniat oēm penam. igitur: et oēm culpam cum culpa sit maxima pena: vt probatuꝫ est prius. ⁋ Tertio ad idem: sic mediator perfectꝰ preuenit omne peccatum actuale: hoc ↄcedunt oēs de beata virgine. Sed redēptio vniuersalis īmediatiꝰ est ↄtra originale ꝙ̄ contra actuale. igitur: ex hoc ꝙ redemptor vniuersalis perfectius ꝛ immediatiꝰ p̄uenit originale ꝙ̄ actuale. ⁋ Quarto ad idē sic. Sūmus actus mediādi requirit illum pro quo mediat summe sibi obligari. igitur: cum deus possit preuenire omne peccatum in beata virgine: et maius sit preseruare a cōmittendo ꝙ̄ purgare a cōmisso. igitur: si debet mater summe obligari filio debet filiꝰ preuenire omne peccatum originale. Dicit ꝙ̄ꝙ̄ nō preueniat peccatuꝫ originale summe obligatur ꝙ plꝰ obligatur ad amandū cui plus dimittitur. In hoc enī dixit xp̄s ꝙ symon recte respondit de magdalena. ⁋ Contra: magis bonum est preseruari a peccato ꝙ̄ post cōmissionem remitti peccatum: quia si duo sint debitores considerando ad hoc solum ꝙ huic plus dimittitur ille plus tenetur amare: tamē si ab eodē sit ꝙ alius minus tenet vel oīno nichil tenetur a quo dimittitur quod debetur maius est nichil sibi dimitti in hoc ꝙ preseruatur ab obligatione ꝙ̄ post obligationem dimitti illud ad qȯ tenebit. ⁋ Itē: nisi btā virgo fuisset cōcepta sine peccato originali non fuisset alia aīa innocēs nisi aīa xp̄i. Hec aūt ratio de ꝓpagatione non concludit: qꝛ illa infectio in carne nō est necessaria causa originalis peccati: qꝛ si sic cū illa maneat in baptismo manebit pctm̄ originale. igit: non obstante ꝙ caro sic seminata possit esse causa peccati originalis: non tamen est necessaria causa / neqꝫ concludit ratio alia de pena ꝙ ꝓpter hoc debeat habere culpam: qꝛ non fuit vtile habere culpam: sed vtile est viatori habere aliquā penā / vt ꝑfectius possit mereri / et non oportet propter hoc ꝙ ille pene essent voluntarie assumpte in beata virgine: sed solū pene erant voluntarie assumpte a volūtate xp̄i: quia hoc fuit vtile aliis: ꝛ sic possunt auctoritates Augustini et alie saluari ꝙ de peccato nullam questionem volo habere cum de maria agit. qꝛ nec habuit actuale / nec originale. Uel ꝑōt dici alit exponēdo oēs auctoritates superius allegatas ꝙ oēs filij naturales ade habent causam sufficienteꝫ peccati originalis si natura sibi dimittat. Sed illa causa non preualet virtuti diuine causanti ↄtrium in aīa marie: et isto modo non est filius dei debitor iustitie originalis sicut maria / qꝛ ipe non est naturalis filius ade. Et sic licet beata maria habeat causam sufficientem peccati originalis: tamen deus potest preuenire effectū sicut preueniendo ne ignis comburat approximato cōbustibili: vnde esse filiū ade naturalem non est causa necessaria ꝙ pctm̄ originale insit / qꝛ tunc post baptismum cū sit naturalis filius ade haberet peccatum originale post baptismum. igitur: cum in eodem instanti stent simul ꝙ sit filius naturalis ade: ꝛ ꝙ non habeat peccatum cū non sit maior repugnantia in primo instanti ꝙ̄ in quocunqꝫ alio: ita bene pōt moueri in p̄mo istanti ab eo ꝙ sibi inesset / si natura esset sibi dimissa: sicut in quocūqꝫ alio instanti: ꝛ tunc pōt saluari ꝙ illa cā non fuit in christo: qꝛ ipe non fuit naturalis filius ade: igitur: natura sibi dimissa non habuisset peccatum originale. Magis igitur indiguit maria redemptione ꝙ̄ quicūqꝫ alius: qꝛ tanto magis indiguit redemptione: ꝙ̄to magis bonū sibi conferebatur post redemptionē. Cū igitur maius bonum sit innocentia perfecta ꝙ̄ post lapsum culpa remissa maius bonum sibi conferebatur preseruādo ipsam ab originali / ꝙ̄ si postea fuisset purgata: nec ꝓpter hoc oportuit ꝙ xp̄s prius fuisset passus: quia abrahā fuit purgatus ab originali qȯ sibi infuit virtute passionis xp̄i preuise. Sic potuit peccatū originale preueniri quod debuit infuisse marie. Et cū dicitur postea de apertione ianue. Dico ꝙ potest dici apertio ianue dupliciter: vel per amotionem

cuiuscūq3 obstaculi q̄tū est ex parte sui: sicut graue sursu3 pōt eē in cētro vel aptius talis: vt stati possit actu itrare. ꝛ isto scōo mō nulli apiebat ianua ante passionē exhibitā. sed p̄mo mō quo ad amotione3 culpe multis aptiebat ianua virtute passionis pre=uise. dico igit ꝙ vtroq3 mō idiguit btā vgo aptiōe ianue. p̄rimo vt preuiret culpa. Scōo vt actu ape riret ianua p morte xp̄i exhibitā. Et cū ōz postea: ꝙ fuit naturaliter ꝓpagata. dico ꝙ ꝓpagatio nō ē causa necessaria peti originalis: q2 manifestū est ꝙ pōt sine eo fieri: q2 pōt ipediri a causa fortiori cau sante ꝯtrariū in aīa. Et patet q3 habuit penas infli ctas: q2 hoc fuit vtile: sed culpa nulli est vtilis inq̄ tū culpa. Dicit: ista vident opposita: q2 in p̄mo istā ti nature est maria filia naturalis ade / ꝛ nō h3 iusti ciā originalē in p̄mo istāti nature: igit caret ea: q2 apta nata est hr̄e eā et debitrix. Dico ꝙ subiectum pōt ꝯpari ad form ā / ꝛ ad p̄uatione3: ꝛ ip̄m est pri⁹ natura vtroq3 istoꝝ. Silr p̄uatio ꝛ forma p̄nt ꝯpa rari ad susceptiuū ꝓ mēsura ꝓ quo aptū natum est alterū istoꝝ inesse. Si loquamur p̄mo mō / nō seq tur gr̄a nō inest: igit culpa inest: q2 in isto priori na ture in q̄ susceptiuū ē pri⁹ bitu ꝛ p̄uatione nō ē na tum hr̄e vnū nec alterū: tn̄ ꝓ ista mēsura ꝓ qua al terū natū ē iesse. si habit⁹ nō inest / p̄uatio inest. Si aūt ꝯpares habitū ꝛ p̄uatiōne ad se q̄ꝙ in natura post lapsum prius sit petm̄ q̄ gr̄a: tn̄ tale pri⁹ nūq̄ opoztet iesse cuicūq3 supposito: q2 q̄ꝙ natura gra uis sibi dimissa pri⁹ sit nata eē deozsum: sic pōt pue nire petm̄ originale in maria: quia nūq̄ infuit. Dicit in illo instāti in q̄ nō h3 iusticiā habet caretiā iusti cie: q2 tūc ē debitrix: igit aīa ē iniusta ī illo istāti. Di co ꝙ si affirmat inst ās / falsa ē ꝓpositio: q2 in p̄mo instāti nature nō h3 iusticiā nec iiusticiā: si tn̄ negef instās / vera ē ꝓpositio: aīa nō ē iusta in p̄mo instā ti nature: hoc ē: nō ē ex se iusta. Et nō seq̄t ex hoc ꝙ ē ex se nō iusta: sicut nō valet / superficies nō ex se est alba: igit ex se ē nō alba. a p̄dicato negato ad i finitatū ī ꝯposit. neq3 ē hec ꝯcedēda. ī p̄mo instā ti nature ītelligit nō iusta. S3 ī p̄mo istāti nō i telligit iusta: hoc ē: in p̄mo istāti itelligit illud qō ē vt aiam esse aiam tm̄. q̄d ergo tenendū ē in q̄stiōe nichil assero. Sed potuit esse ꝙ btā virgo fuisset in petō originali tm̄ p vnū instās: ꝛ in illo tpe sequēti in glia. Uel potuit esse ꝙ p aliqō tp̄s fuit ī petō ori ginali vsq3 ad vltimum instās: et tūc primo in glo ria. et potuit esse ꝙ nunq̄ fuit in peccato originali P̄rimū patet: si subiectum quiescit per aliquod tē pus: igitur est in quietato esse in vltimo instāti illi⁹ tempozis vt vult philosoph⁹. vi. phisicoꝝ. Sit igi tur pri⁹ summe frigidū ab illo instāti / alterat ad ca lorem: ita ꝙ post vltimū instans non est alia men sura quin calor scōm aliquem gradum insit: quia ab isto agens continue agit. ideo nūq̄ primo agit: neq3 passum primo patitur: igitur agens naturale non agens in hoc instāti in quo est vltimum quie tatum esse pōt agere in tempoze habito: et per cō sequens sic pōt deus causare gratiā. Si culpa inest per vnum instans in mensura habita pōt deus cau sare gratiā. Item si habitus inest in instanti in tē

T

poze habito pōt p̄uatio inesse, sibi in tempoze ha bito est habitus natus in esse cum sint in eadē mē sura nata inesse susceptiuo: igitur si p̄uatio iest in instanti in tempoze habito potest habitus inesse. ¶ Cōtra illud: deus agens circa creaturas agit in instanti: quia virt⁹ finita ꝛ infinita nō possunt age re in eadē mensura vt habet. viij. phisicoꝝ. vel fal tem virtus finita non pōt agere in minozi mensu ra q̄ virtus infinita: igitur si culpa est tm̄ p instans et inductio gratie in instanti / cum ipsa non sit me dium circa aptum natum: igitur instātia i mmedia ta. Item: ois variatio subiecti vel est mot⁹ vel mu tatio. Sed cū hec anima nunc habet culpam ꝛ im mediate post habet gratiam variatur: ista variatio non pōt esse mutatio anime: q2 mutatio ē in instā ti / et ista variatio est in tempoze habito: nec potest esse mot⁹: q2 si sic. vel esset scōm partes forme: vel scōm media inter terminos. Non primo modo: cū anima indiuisibilis sit quantum ad partes quanti tatiuas. neq3 secundo modo: quia possibile ē ꝙ tā ta gratia primo inducatur sicut vnq̄ post. neq3 ter tio modo: quia termini sunt immediati circa aptū natum. ¶ Ad primum dico ꝙ perfecta virt⁹ vt in finita potest agere in instanti omnem effectū que3 potest causare in tempoze / si ille effectus possit eē in instanti. Sed non est necesse ꝙ faciat. ideo non est imperfectionis ꝙ in eadem mensura possit, cau sa infinita agere et finita: quia infinita potest age re. sic et aliter et philosophus intelligit ꝙ ē incoue niens virtutem finitam et infinitam in eadem mē sura agere equalem effectum. Si virtus infinita agat ex necessitate nature: tamen in omni mensu ra in qua agit virt⁹ finita agit infinita vt causa p̄n cipalis. ¶ Ad aliud dico ꝙ si per aliquod tempus sit aliquid summe calidum in vltimo instanti / ad huc est forma ab esse quieto et perfecte in summo gradu caliditatis agens infrigidans ab illo instan ti agit: et nunq̄ post manet iste gradus caloris: sed aliquis gradus frigiditatis respectu huius grad⁹ caloris: ita ꝙ post summe calidu3 absq3 medio est gradus frigiditatis in respectu: esto igitur ꝙ agēs esset ita potens ꝙ summe induceretur: ita ꝙ nichil remitteret de summe calido: nisi inducendo sum me frigidū: tunc esset simile inductioni gratie post illud instans in quo inest culpa. Nūc aūt nō est ma ioz repugnantia ꝙ inducatur sūme frigidū q̄ quis cunq3 gradus a virtute infinita: sed illud non fiet / nec per motum / nec per mutatione3. Non per mo tum: quia non est dare primum instans in quo gra tia est inducta: et est dare primum instās in quo est primum mutatum esse est immediate post motum: igitur post mutatum esse esset motus: et tunc simi le est totaliter quantum ad hoc ꝙ immediate post culpam inherentem per instans est gratia imme diate in tempoze habito: considerando igitur istā variationem quantum ad terminos et quantum ad mensura3. neq3 est p2opzie mot⁹ neq3 mutatio: sed partim cōuenit cū vno / partim cū alio: q2 q̄tū ad terminos ꝯuenit cū mutatiōe in hoc ꝙ termini

sunt oppositi:sed nō ꝙtū ad mensurā. Patet igitur ꝓmū ꝙ potuit esse ꝙ culpa si inesset marie / inesset ꝑ instās tm̄. Secundū patet ꝙ potuit ꝑ tp̄s aliqḋ vsqꝫ ad vltimū istās:sicut est de paruulis baptizatis. Tertiū patet ꝙ potuit esse ꝙ nūꝙ infuisset culpa vt probatur per rationes prius positas.

Ecundo q̄ritur vtrū xp̄s fuit ꝯcept⁹ sine pctō originali Dico ꝙ pctm̄ originale dupl'r posset ꝯtrahi. Uel q꞉ ꝑ morbidā qualitatē i carne seminata. Uel q꞉ esto ꝙ nō esset ꝯcupiscensibiliter seminata / adhuc esset debitor iusticie originalis:q꞉ pater eā accepit ꝓ se et pro filiis. Et primo mō nō potuit xp̄s ꝯtraxisse pctm̄ originale:tū q꞉ sanguis marie nūꝙ fuit aīat⁹ ex q̄ nutriebatur ⁊ formabat̄ caro:tū q꞉ esto ꝙ sic adhuc fuit purgata āteꝙ xp̄s erat cōcept⁹. ¶ Preterea hic esto ꝙ sanguis marie fuisset purgat⁹ ab ista q̄litate morbida / tūc foret corruptio illi⁹ q̄litatis:⁊ tm̄ nō gn̄atio alteri⁹ cū nichil positiuū appareat gn̄ari:q꞉ nō fuit ante purgationē. ¶ Scḋo nō ꝯtraxit xp̄s pctm̄ origiale: q꞉ fm̄ Ansel. pctm̄ originale est carētia iusticie orginalis ꝓpt actū parētū cū debito habendi eā. Et ideo duplex est causa fm̄ Ansel. quare nō ꝯtraxit pctm̄ originale:etiam xp̄s nō fuit decimat⁹ in lūbis abrahe sicut leui: q꞉ nō soluebatur decima ꝓ eo: quia nō descendebat ab abrahā nisi scḋm rōnē actiuā tm̄. Leui vo scḋm rationē actiuā ⁊ passiuā. Silr abrahā recognouit melchisedech offerēs sibi panē ⁊ vinū:in q̄ fuit figuratū ꝙ sacerdotes noui testamēti sunt supiores ꝙ sacerdotes veteris testamēti / ⁊ sacramēta sacramentis:quāꝙ offerētes sint naturales filij.

¶ Questio tertia.

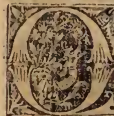
Ertio q̄ritur vtrum incarnationē ꝓcessit organizatio et silr aiatio. Q꞉ sic. Incarnatio fuit in instāti: igitur si tūc fuit organizatio cū corp⁹ densi⁹ occupet minorē locū ⁊ densi⁹ est corp⁹ organizatū ꝙ sit sanguis:igitur occupatio mioris loci esset in instāti / ⁊ repletio loci maioris a corpore circūdāte:igit̄ opꝫ ꝙ i tp̄e ꝑori sit illa condēsatio. ¶ Itē:corp⁹ organizatū ē alteri⁹ figure ꝙ sit sāguis igit̄ si illa figuratio esset in eodē instāti in q̄ est icarnatio mot⁹ esset in istāti. ¶ Itē Augu. iiij. de tri. v. exponēs illud Joh. ij. quadraginta sex annis edificatū est tēplū / hoc dicit ꝙ iste numer⁹ ꝯuenit formationi corpis xp̄i:q꞉ q̄draginta sex dieb⁹ ꝯpletur formatio corpis hūani fm̄ ph̄os. ¶ Itē:aiatio est mutatio:q꞉ si creat̄ tot⁹ hō silr:igit̄ pri⁹ ifuit ꝑuatio sed mutatio ē tmin⁹ mot⁹:igitur tp̄e ꝓcessit tminū ¶ Oppositū. Dam̄. v. ca. viij. vel. vj. Simul aiata est caro / ⁊ dei vbi caro. ¶ Dico ad questionē ꝙ organizationē ⁊ aiationē precedere icarnationē pōt itelligi dupl'r. Uel duratione / vel natura. Et dico ꝙ aia nō ꝓcessit duratione icarnationē: q꞉ tūc natura assūpta fuisset ꝑsona anteꝙ assumpta. Et tūc maria fuisset illi⁹ ꝑsone mat ⁊ nō mat dei. qḋ est ꝯ

Johannem Daama. ca. l. De organizatione si illa precessit incarnationē. dico ꝙ si organizatio nō ē nisi ꝑ itelligētiā agentē siue sit ꝑ aliā causam: adhuc icarnatio nō ꝑsupponit duratiōe suppositū:sꝫ silr duratiōe est organizatio / aiatio / ⁊ incarnatio / scḋm Dam̄. ⁊ scḋm Augu. de fide ad petruꝫ. et hoc siue ponat̄ vna forma / siue plures:tm̄ in aliis generationib⁹ hoim̄ ꝓcedit mot⁹ localis sanguis ad locū gn̄atiōis / ⁊ postea sit alteratio / ⁊ postea formatio. Si ponatur ista trāslatio sanguis a venis vsqꝫ ad locū gn̄ationis in tp̄e ꝓcedēte. tūc pōt sustineri ꝙ btā vgo opabat̄ ꝑuie sicut alia mulier: ⁊ tūc magis cōcurrit virt⁹ matris in opando ꝙ si ponat̄ ꝙ mot⁹ localis nō ꝓcedit. probat̄ hoc ipossibile ꝙ sit motus localis sanguis a venis ad locū gn̄atiōis ⁊ ꝙ silr ꝯuertat̄ sanguis i corp⁹ organizatū:q꞉ i toto tp̄e in q̄ sanguis nō mouet̄ manet sanguis:et in vltimo instāti in quo tminat̄ nō est: igit̄ silr esset sanguis ⁊ non esset sanguis. Si tm̄ ponat̄ ꝙ in vltimo instāti in q̄ fuit ꝯsensus vginis / fuit in vtero plen⁹ deus:sicut in vltimo instāti ꝓlationis vboꝝ ē corpus xp̄i in altari: ⁊ ꝙ mr̄ añ nichil egit: tunc min⁹ saluat̄ actio mr̄is:tm̄ magꝭ saluatur snīa cōis ita ꝙ tūc sp̄ussctūs silr totā naturā disposuit:q꞉ nō prius fuit mot⁹ localis sanguis a venis ad locū gn̄atiōis in tp̄e ꝑceptibili: ⁊ possibile est deo in istāti facere materiā q̄ ē in venis esse in istāti in loco gn̄atiōis / et reddere sufficiēter dispositā: quoꝝ neutrū posset agēs creatū nisi in mēsura diuisibili. ¶ De secūda prioritate:dico ꝙ pri⁹ natura ꝓcessit organizatio ⁊ etiā aiatio:q꞉ fundamentū est pri⁹ natura relatione sed natura tota itegra est imediatū fundamentū hui⁹ relationis q̄ est vnio nature hūane ad vbū vt ꝓbatū est pri⁹: igitur pri⁹ natura est natura itegra ꝙ incarnatio. ¶ Cōtra:illud fundamētum relationis oportet eē absolutū et sub rōne absoluti:sed entitas toti⁹ q̄ ē alia a ꝑtib⁹ vt cōcessū ē pri⁹: nō est alia entitas obsoluta:q꞉ si sic / oporteret ponere in natura hūana duas formas absolutas diuersas vt formā toti⁹ et formā partis. Hoc autē ē ipole:igr̄ tota natura nō pōt eē imediatū fūdamētū hui⁹ relatōis ⁊ sufficiēs. ¶ Itē:si pri⁹ natura eēt fundamentū relatione ⁊ parte:ista vnio fundatur in tota natura: igitur pri⁹ natura ē natura hūana ꝑsonata ꝑsonalitate ꝓpria:q꞉ tūc nata est ꝑsonari: et i illo priori nō assumit̄. ¶ Ad ꝓmū hoꝝ dico ꝙ natura itegra ē fundamētū imediatū vnionis ad vbū / ⁊ illud totū nō ē ꝑtes neqꝫ relatio ꝑtiū adiuicē:q꞉ i ente ꝑ accidēs ꝑtes hn̄t relationē adiuicē: ⁊ tm̄ ipm̄ nō sufficit vt sit imediatū fūdamētū vni⁹ relatōis:q꞉ non ē ibi totalitas q̄ est entitas absoluta alia a ꝑtib⁹ ⁊ relatiōe ꝑtiū adiuicē: q꞉ cāe eēnales absolute causant aliqḋ absolutū:tū: q꞉ ꝑm⁹ tmin⁹ gn̄ationis nō est qḋ respectiuū: nec etiam prim⁹ a quo corruptionis : nec etiam per se passio absoluta est suppositi nisi absoluti. Ideo cōcedo ꝙ illud ens est absolutum et perfectius istis relationib⁹ ⁊ partibus cōiunctim: licet eñ relatio sit partium ꝙ necessario cōcurrunt ad vnitatē toti⁹:tm̄ relatio nō est ratio agendi:nec formalis rō eēndi vnū. ¶ Pre

terea: hoc cōpositū est p se, difficile / et p se in genere absoluto: igit̄ est alia entitas absoluta q̄ partiū simul. Non igit̄ est respectus formalis toti⁹: igitur oportet q̄ sit alia forma supaddita. et illud pōt intelligi dupl'r. Uno mō q̄ sit alia forma cōstituens vnū cū aliis partib⁹: et iste ītellect⁹ est falsus: quia tunc esset processus in infinitū. vt si b. et a. facerent vnū mediāte forma q̄ esset pars hui⁹ syllabe ba. et adhuc esset forma supaddita q̄ ē pars cōpositi: adhuc oporteret dare aliā formā partialē ī toto: ⁊ sic in infinitū. Alio modo ītelligi pōt q̄ sit alia forma a forma q̄ sit tota res: vt eqnitas dr̄ eqnitas / ⁊ hūanitas nō est aliud re q̄ hō: et tñ nō est forma partis sed forma toti⁹. sic alia entitas ē forma toti⁹ ⁊ partis. sic albū dicit̄ albū albedine q̄ ē tota entitas albi. Sic dicit Hieronym⁹ ī quadā ep̄la q̄ humanitas est q̄ ex aīa et corpe cōtinet̄: ideo dico q̄ nō est forma q̄ ē pars hoīs nisi aīa. Sed hūanitas ē forma toti⁹: et ista nō remāsit in corpe xp̄i mortuo: qr cū fuit vna corruptio toti⁹ / nō remāsit actu forma toti⁹. ¶ Ad aliud cū dr̄: pri⁹ natura est natura p se q̄ sit incarnatio. dico q̄ si esse p se neget actualem dependētiā: verum est. Sed ista nō sufficit ad hoc q̄ ipsa sit psona: qr tunc etiā separata esset psona: tamen in illo priori nō ē sine habituali dependētia: nec in illo priori nata est psonari psonalitate ītrinseca nec extrinseca: et in posteriori natura assumit̄ tota illa natura / simul tñ duratione: q̄ si remāsisset per illud instās nō assumpta fuisset psonata personalitate ꝓpria sine oī positiuo adueniente: nec tñ nūc ē psonata psonalitate ꝓpa. quāuis habeat qdlibet positiuū qd reqrit̄: qr nō habet duplicē negationē q̄ requirit̄: qr h3 vnā affirmatiuē oppositā: vt psonari psonalitate extrinseca cū qua nō stat ipsam psonari psonalitate ꝓpria: ⁊ alia negatio reqsita est q̄ nō dependeat ad suppositū sub se: sed sit vltimatū singulare. ¶ Ad primū pncipale. Si cōcedit̄ q̄ trāslatio sanguinis a venis ad locū generationis ⁊ alteratio fuerūt ī tpe pcedēte organizationem et aīationē: tūc nō est difficultas. Si aūt sustineat̄ q̄ oīa sunt simul / nō q̄ motus localis sit tūc: sed q̄ subito ē organizatio ex partib⁹ sanguīs q̄ in toto tpe pcedēti erat in venis: tūc op3 cōcedere q̄ occupatio loci pōt eē subito p actionē sp̄ussctī / nō aūt ē p actionē agētis creati. ¶ Per idē patet ad secundū q̄ figuratio a vtute infinita pōt esse in instāti. Ad augu. cū dicit q̄ illū numerū reqrit corp⁹ dn̄icū verū est q̄tū ad pceptionē ⁊ est dare statū in aliis corporib⁹ humanis q̄ ipsa formar̄ determīate q̄titatis qdragesimo sexto die: ita q̄ stat⁹ est ad maximū et ad mīmū. et si corp⁹ xp̄i fuit formatū in primo instāti ɔceptionis / sic oportet dicere tūc scd̄m istā viā q̄ ipsum fuit minimū iter oīa corpa hūane nature in primo instāti formationis: qr tūc nutriebat̄ ɔtinue a pmo instāti ɔceptionis vsq3 ad qdragesimū sextū diē: ⁊ in illo die nō excessit vniuersaliter corp⁹ alioꝝ pueroꝝ. vel opor3 dicere q̄ si in primo instāti fuit corp⁹ xp̄i formatū tante q̄titatis sicut alioꝝ pueroru3 in quadragesimo sexto die q̄ corp⁹ xp̄i qn̄ nascebat̄ fuit maxīmu3 respectu oīm alioꝝ pueroꝝ: qr p totū tp̄s mediu3 augebat̄ sicut corpora alioꝝ pueroꝝ: et tūc fuit miraculū qualit̄ potuit nasci nō grauando matrē. ¶ Ad aliud dico q̄ mutatio pōt accipi stricte / et extendēdo. primo mō nō est aīatio mutatio: qr priuatio non fuit nata pri⁹ inesse q̄ corp⁹ aīabat̄: et tñ pri⁹ natura fuit corpus organizatu3 q̄ aīatū: et ideo fuit ibi vera passio de genere passiōis: et tñ nulla mutatio proprie fuit a priuatiōe ad formā. Ideo dico q̄ licet totum nō sit sil' ꝓductū p creationē: nō ꝓpter hoc oportet q̄ habeat formā p mutationē loqndo de mutatione extēdēdo ad quācūq3 inductionē siue pcesserit priuatio siue nō: cōcedo q̄ in vltimo instāti fuit mutatio ⁊ in pmo signo nature illi⁹ instantis tēporis fuit organizatio: et in secūdo fuit aīatio: in tertio fuit incarnatio. ¶ Questio quarta

Quarto q̄ritur vtrū beata virgo fuit vera mat̄ xp̄i. Q3 nō. Dam. ca. lviii. dicit ipsam nō eē verā matrē xp̄i ⁊ genitricē. ¶ Itē: ɔtria nō pn̄t inesse simul eidē p potētiā diuinā: nec etiā ꝑuatiue opposita: virgo et mr̄ sunt ꝑuatiue opposita vel ɔtraria: qr si est mater nō est a viro itacta naturalit̄ loquēdo. ¶ Itē ɔtradictio ē ponere vnū relatiuū sine correlatiuo: igitur ei⁹ nō est mr̄ cui⁹ nō ē pr̄: qr pr̄ et mr̄ sunt relatiue opposita: qr se hn̄t vt actiuū et passiuū. xv. de aīalib⁹. actiuū et passiuū sūt relatiua mutua: vt habet̄. v. meta. p hoc pm⁹ mod⁹ ⁊ secūd⁹ differūt a tertio: sed xp̄s scd̄m hūanitatē nō habuit patrē ⁊ matrē. ¶ Oppositū Luce pmo. Ecce cōcipies / ⁊ paries filiū. Et Luce. ii. Impleta sunt oīa. ¶ Q. v.

Quinto q̄ritur vtrū btā vgo fuit naturalit̄ mr̄ xp̄i. Q3 sic. Xp̄s fuit naturalit̄ fili⁹ virgīs btē: igit̄ ipa naturalit̄ ē mr̄. Añs p3: qr ī filio fundat̄ relatio: igit̄ ad psonā aliā a se cuius ipē est fili⁹ naturalis. ¶ Oppositū: Ansel. de ɔcep. virg. c. xi. iter talia opa. ⁊c. vbi ponit illō op⁹ iter opa supnaturalia. ¶ Ad pmā q̄stiōnē dico q̄ ē vera mat̄: qr vere matri ē cōcipere ⁊ parere: manifestū ē q̄ ista ɔpetūt btē vgini marie. Sed de mō ē difficultas. Pmo quō ɔcepit: et de hoc duo. Pmo ī vli q̄lit̄ alie mr̄es se hn̄t in cōceptu. Scd̄o applicādo hec spālit̄ btē vgini. Tertio: quō alie mr̄es pariūt. Quarto: applicādo hec in speciali ad beatā vginē. Dicit̄ q̄ mat̄ nichil agit in ɔceptiōe: s3 se h3 vt potētia passiua tm̄. ista ē sententia ph̄i. xv. de aīalib⁹. ⁊ recitat Auicē. eā. i. ca. none fen. ¶ Preterea: vbi ei mas ⁊ femella nō distiguūt̄ spē s3 solū nūero / mas h3 vtutē actiuā: femella administrat materiā. Hoc deteminat Aristote. vbi supra p duo experimēta de ouis pisciū ⁊ alioꝝ aīaliū. Nō ad hoc ē. Si femella esset pncipiū actiuū: igit̄ posset gn̄are p se sine mare: sicut visus eēt actiu⁹ ii. de anima. ideo ponit ph̄s q̄ semen maris se habet sicut coagalū respectu lactis: et ideo oua pisciū

anteꝙ̃ sint irrorata semine maris non sunt prolifi
ca: et alia oua sunt epinemia que non sunt coitum
passa. alia sunt oua que sunt zephiria scꝫ oua vēti.
Alia ratio ad hoc. duo agētia vniuoca nō sunt ne=
cessario reqsita ad eūdē effectū. Sed si femella sit
actiua sequit̃ ꝙ mas et femella cōcurrunt ex eadē
parte: vt duo agētia vniuoca cū sint eiusdē speciei
x. Metaphisice. igit̃ ⁊c. Maior patet: q: in vno or
dine causandi virt⁹ actiua pōt esse in vno supposi=
to. Nō eñ ē ordo ꝑ se scōm ꝑfecti⁹ et iꝑfecti⁹ inter
supposita eiusdē speciei. ¶ Item: scōm oēs mater
ministrat materiā: igit̃ in instāti generationis for=
ma mēstrui corrūpit̃: et ꝑ ꝯsequēs menstruū nō est
actiuū in instāti generationis prolis: q: tunc simul
esset et non esset. ¶ Scōo dicit̃ applicādo illud ad
beatā virginē ꝙ ipsa nō sic egit in generatiōe pro=
lis: sed tñ se habuit in ratiōe ꝑncipij passiui mini=
strando materiā. q: fm Damascenū. ca. xlviij. cor=
pus christi formabat̃ ex purissimis sanguinib⁹ vir=
ginis. ¶ Ad hoc arguit̃ ꝑ rationes. In instāti cōce
ptionis simul fuit xp̄s aiatus ⁊ corp⁹ organizatū:
⁊ verbū scōm Dam. igit̃ natura humana nō fuit in
supposito ꝓprio: q: fuit formatū in instāti: sed nul
la virt⁹ creata pōt corp⁹ formare / nec coagere agē
ti increato ad formationē: igit̃ si mater haberet ra
tionē principij actiui in formatione corporis non
posset saluari ꝙ ipsa ageret nec coageret: sicut fa=
ciūt alie matres. ¶ Scōo ad idē scōm Augu. x. su=
per Gene. Ista productio non fuit fm rōnes semi
nales: igit̃ oportet ꝙ tñ se habeat passiue. ¶ Alia
est opinio Galieni fm Auicen. vbi supra: ꝙ tā pa=
ter ꝙ̃ mater habēt ratiōes ꝑncipii actiui. Ad hoc
ratio est. forme eiusdē speciei habent potētias eius
dem rationis. hoc videt̃ ex intentione Damas. ꝙ si
forme sint eiusdē spēi. x. metaphi. igit̃ si potētia ve
getatiua est actiua in mari / est actiua in femia. Di=
cit verꝫ ē: ꝙ aliq̃ potētia vegetatia ē actia / puta nu
tritiua: nō aūt generatiua. ¶ Cōtra: scōo de aia. ve
getatius q̄tum ad oēs partes est actiua: nec videt̃
rationabile ꝙ potētia eiusdem rationis sit in vno
supposito actiua / in alio passiua: q: ista variāt spe
ciem. ¶ Itē arguit̃ a signo. Proles assimilat̃ matri
igitur mater habet rationē actiui: q: agens est qd̄
assimilat sibi effectū / et nō passum. Dicit: pater q̄=
tum est ex se assimilat sibi: sed qñ nō potest ꝓpter
inobedientiā vel i potentiā agentis: tūc ꝑducit cō
trariū. Illud nihil valet: q: licet agens ꝑducat cō
trariū: calidū tñ nūꝙ̃ ꝑducit frigidū: nec vniuersa=
liter aliquod agens suū cōtrariū. ¶ Item aliud si=
gnum adducit̃. Naturalis est dilectio parentis ad
prolem vt ad suū opus: igitur mater aliq̇d agit ad
hoc. viii. eñ Ethicoꝝ habes ꝙ parētes magis di=
ligunt prolem ꝙ̃ ecōtra: q: vnūquodqꝫ diligit suū
opus. Et. ix. Ethicoꝝ. benefacientes plus diligūt
quibus benefaciūt: ꝙ̃ benefaciētes diligant̃ econ=
tra: sed matres pl⁹ diligunt prolē ꝙ̃ matres: vt ha
betur. viij. Ethicoꝝ. ¶ Itē arguit ꝑ experientias
Si mater nō ageret eēt solū sicut vas respectu ge=
nerationis: et ꝑ ꝯñs alia mulier posset dici mater
bufonis vel alicui⁹ alteri⁹ vermis: sicut dicebant̃
mulieres samaritane. Dicit adhuc non erit mater:
q: genitū nō est eiusdē speciei. ¶ Cōtra: ex equa et
asino pōt generari mul⁹: equa igr̄ est mater muli li
cet ꝑductū nō sit eiusdē speciei. Sustinendo hanc
viā respōdeo ad rōnes ꝯtra. Primo ad auctoritatē
aristotelis. ꝑmo de gñatione aialiū ⁊ hoc exponē
do ꝙ ipe itelligit ꝙ q: mater pl⁹ administrat de ma=
teria ꝙ̃ pater: et q: mi⁹ habet rōnē actiui. Ideo di
cit philosoph⁹ ꝙ pater ē causa actiua / ⁊ mater pas
siua absolute. Uel pōt dici ꝙ ista materia magis ꝑ
tinet ad medicū ꝙ̃ ad naturalem in particulari. Et
ideo si ph̄s velit pl⁹ itellige si galien⁹ habeat expe=
rimentū ꝓ se in istis particularib⁹: credendum est
magis expto ꝙ̃ philosopho. ¶ Ad rōnes philo=
sophi cū dicit ꝙ mr̄ posset gñare ꝑ se: non sequit̃ q:
mater hꝫ rōnē ꝑncipii actiui ꝙ̃ pater: et agens ife=
rius ꝑsupponit superi⁹ agens saltem natura. ¶ Ad
aliō cū dr̄: duo agētia vniuoca nō reqrunt̃ ad eūdē
effectū. dico ꝙ cause ꝑ se ordinate pñt tripli͛, cōcur
rere: vel ꝙ supior tribuat inferiori formā: vel ꝙ nō
tribuat sibi formā: sed motū tñ. vel ꝙ nihil sibi tri
buat nec actionē nec aliq̇d: tñ vna ꝑncipali⁹ hꝫ ef=
fectū ꝙ̃ alia. Primo mō cōcurrūt de⁹ et causa secū
da: q: de⁹ dat formā cause secūde. Scōo mō se hñt
agens ꝑncipale et instrumētale qd̄ agit ꝑ motum.
Tertio mō se habēt obiectū et potētia scōm istam
opinionē que ponit vtrūqꝫ ꝯcurrere ad actū in ra
tione principii actiui. Potētia eñ nō tribuit suam
potentiā actiuā obiecto: nec ecōtra. Sic est de ma
tre et femella vbi nō distinguunt̃ specie sed nume=
ro. Uel eñ sunt due cause subordinate in duob⁹ in=
diuiduis eiusdē speciei / et vnū est minus ꝑncipale:
aliud vero maius. et in talib⁹ indiuiduis pōt vnum
esse ꝑfectius / aliud imꝑfectius. et ibidem capit illa
vniuersalis instātia. nullus ordo est essentialis cau
salitatis inter indiuidua eiusdē speciei. ¶ Ad augu
stinū de ratione seminali patebit. ⁊ ad rationē aliā
cū dicitur ꝙ in instāti generationis menstruum nō
agit: q: in illo istāti corrūpit̃ forma ei⁹: verū ē. ideo
solum est principiū alterationis preuie: sed non est
ꝑncipiū gñationis subite ꝑ aliquā virtutē in eo: ne
qꝫ virt⁹ patris: tūc esto ꝙ maneat tūc in semine: q:
imꝑfectior ē ꝙ̃ sit forma geniti: sed ē ꝑncipiū acti=
uū in alteratione vniformi ꝑcedēte ꝑ calorē suū: li
cet nō sit ꝑncipiū sufficiēs alterationis difformis
precedētis. et scōm hāc viā potest sustineri ꝙ mr̄ pōt
veri⁹ dici agere in instāti gñationis ꝑ virtutē existē
tem in matre scōm se nō in mēstruo ꝙ̃ possit pater
ꝑ aliquā virtutē ei⁹: q: ⁊ si pater nō esset in instanti
gñatiōis / nichil min⁹ gñaret̃. Sed i illo istanti vel
qñ nō eēt mr̄ pñs: sꝫ ponit̃ mēstruū ex loco gñatio
nis nūꝙ̃ format̃ ꝓles: tñ si illud sit mi⁹ difficili⁹ sal
uat̃ ꝙ ipa sit vē mr̄ q̄tū ad ꝑuis gñatiōi: cuiusmo=
di sūt trāslatio sanguīs ad locū gñatiōis: ⁊ altera=
tio ⁊ ꝯdēsatio. ista eī oīa si sint necessario ꝑuis tāꝙ̃
media ꝑsupposita nō pñt ita subite fieri ab agente
creato. Dico tñ ꝙ licet ista nō fiāt a beata virgine
in tp̄e precedēti: nec possunt fieri ab agente creato
in instanti. Adhuc dico ꝙ beata virgo vere habuit
rationeꝫ principii actiui respectu corꝑis christi: q:

nõ posset causa actiua impediri ab actione sua nisi
tripliciter. Aut qꝛ nõ habet in se vtutẽ actiuã. Aut
qꝛ licet habeat: nõ tñ põt agere. Aut qꝛ posset hẽc
si pueniẽtᷓ virtute foꝛtioꝛi: nullũ istoꝝ ipedimẽtoꝝ
fuit in btã vgĩe qꝛ potuit agere: qꝛ ipa nõ fuit steri-
lis / vt ptꝫ p effectũ. igiẽ si alie matres habẽt vir tu
tẽ actiuã / ipsa habuit: neqꝫ hoc ĩpedimẽtũ fuit ꝙ
aliq̃ sunt media inferioꝛi agẽti q̃ nõ sunt media su-
perioꝛi agẽti: qꝛ agẽs supiꝰ ꝓfixit talẽ oꝛdinẽ agẽti
inferioꝛi: et nõ subest sibi et nõ econtra: igiẽ agẽte
spũ sctõ non sunt ista necessaria media: qꝛ sunt me
dia creature agẽtis. Dicit verũ est: nõ sunt media
spũi sctõ: sed sunt media btẽ vgini. ¶ Cõtra: agẽs
qõ trãsit p oĩa media in vltimo instãti agit / non p
actionẽ istã quã habuit circa media: qꝛ illa tunc nõ
est: igitur si illa fiat non media pvirtutẽ spũs sctí.
Potest eadẽ eẽ actio in vltimo termino agẽtꝭ crea
ti q̃ fuisset si trãsisset p oĩa media: igiẽ in istãti cõce
ptionis eq̃liter põt mꝛ agere ad gñationeꝫ sicut si
egisset puie p oĩa media: neqꝫ põt tertiũ ipedimen
tum: scꝫ ꝙ causa actiua pueniã sit a causa foꝛtioꝛi:
qꝛ spũs sctũs agit libere: igiẽ põt supplere actionẽ
patris tñ / et matris q̃tũ ad actionẽ puiã ⁊ sibi di
mittere actionẽ suã in vltimo instãti. ¶ Ex his ar-
guo. Omne suppositũ hñs virtutẽ actiuã qua potest
agere non preuenta a causa foꝛtioꝛi potest in effe-
ctum suum: sed beata virgo habet virtutem actiuã
si alie mulieres habẽt nõ preuenta a causa foꝛtioꝛi:
igitur potest in suum effectum in instanti genera-
tionis. ¶ Cõfirmatur scdm Damascenum. c. xlvj.
vbi dicit purgans simul tribuens vim conceptiuaꝫ
⁊ generatiuã: hoc est: vbi conceptiuã ⁊ generatiuã
tribuit q̃tũ ad potentiã ꝓpinquã: qꝛ in causis p se
oꝛdinatꝭ causa inferioꝛ nõ est in potẽtia ꝓpiqua ad
agendũ: nisi posita actione cause supioꝛis priꝰ na-
tura: igiẽ spũs sctũs hic supplẽs actionẽ patrꝭ priꝰ
natura sic tribuit potẽtiã generatiuã matri / nõ po
tentiã generalẽ: sed ꝓpinquã quã habuisset si con
currisset cũ patre: ita ꝙ potẽtiã generatiuã tribuit
matri: hoc est: potentiã ꝓpinquã quã req̃rit causa
inferioꝛ ad hoc ꝙ imediate agat p hoc q̃ causa su-
perioꝛ poniẽ in esse. ¶ Ex hoc patet ꝙ nõ cõcludit
ratio philosophi quã inuit pmo de generatiõe ani
maliũ ꝙ mater possit generare p se si haberet prin
cipiũ actiuũ: sicut sensus si esset virtꝰ actiua posset
agere p se: qꝛ nũq̃ est causa ĩferioꝛ potẽs agere po
tẽtia propinqua: nisi posita actione cause superio-
ris in actu prius natura. ¶ Patet igitur ꝙ vere po-
tuit beata virgo agere ad foꝛmationem coꝛpoꝛis
chꝛisti in vltimo instanti et vere esse mater. Tamẽ
aliter diciẽ sustinendo ꝙ mater agat / ꝙ illa fecun-
ditas matris que potest agere fuit preuenta a spi-
ritu sancto sicut virga aaron: que potuit floꝛuisse ⁊
frondiuisse per naturã / fuit preuẽta a causa foꝛtioꝛi
Sed ista responsio destruit ꝓpositũ: qꝛ ex hoc seq̃
tur ꝙ nõ fuit vere mater: qꝛ si ignis posset vere ca-
lefacere esto ꝙ preueniatur a superioꝛi causa cau-
sante caloꝛem ignis non est causa caloꝛis: sicut de
virga illa manifestum est: ꝙ si fuit preuẽta ipsa nõ
causauit floꝛes. Illud igitur opus magis esset tri-

buendum cause superioꝛi q̃ virge. ¶ Aliter dicitur
sustinẽdo ꝙ mater agat: ꝙ virtuti naturali eiꝰ fuit
collata virtus supernaturalis vnde potuit coagere
spiritui sancto. ¶ Contra. ista virtus supernatura-
lis aut fuit gradus intẽsioꝛ foꝛme / aut aliquod ac-
cidens. si primo modo beata vgo fuisset pluſq̃ ma
ter: qꝛ matres cões habent talem gradum / et p cõ
sequens equiuoce fuisset mater cũ aliis. si illud su-
pernaturale est accidens impressum / p hoc nõ po-
test coagere ad foꝛmã supnaturalem. Pꝛobaẽ hoc:
inconueniens est ꝙ mater p aliquod accidens pos
set in aliq̃õ pfectius q̃ in illud in qõ potest per foꝛ
mã supnaturalẽ. Similiter si esset accidẽs / recipe-
reẽ in alio: et cũ sit accidẽs supnaturale spũale: nõ
videẽ ꝙ possit recipi nisi in volũtate vel in intelle-
ctu: et nullũ tale est sufficienter actiuũ respectu sub
stãtie. Ideo teneo ꝙ mater habet principiũ actiuũ
foꝛmaliter vt patꝰ. ¶ Ad primũ ꝯtradico ꝙ in vlti-
mo instanti habet agens creatũ actionem ⁊ non p
actionem quã habuit alterando propter duo. Tũ
quia in vltimo instanti illa actio nõ est. Tum quia
esto ꝙ esset adhuc accidens esset / et p ꝯsequens nõ
potest esse principiũ actioni generationis substan-
tie. Ideo dico ꝙ agẽs creatũ potest coagere actio-
ni cause superioꝛis ab inductione foꝛme supnatura-
lis. Dicit nõ potest agẽs creatũ instãti / nec coage-
re nisi post actionẽ eius in tpe. Dico ꝙ verũ est ge-
neraliter loquendo: vt plurimũ. tñ si agens increa
tum suppleat actionẽ eius in tpe precedente / in vl
timo instãti potest agere ⁊ coagere acsi egisset vel
coegisset p media preuia nature. ¶ Ad aliud con-
tra de rationibꝰ seminalibꝰ dico ꝙ vbi principalis
ratio actiua est in creaturis cũ administratione dei
non potest talis productio esse scdm rationes semi
nales nec ita subito: tñ vbi ratio principaliter acti
ua est in agẽte increato / potest agẽs creatũ sibi co
agere in vltimo instanti: nec diciẽ hoc fieri p ratio-
nes seminales: cũ virtꝰ spũs sancti suppleat actio-
nem patris: sicut si pater ageret foꝛmaliter: ⁊ ꝓptã
to potest dici ꝙ illa productio non erat scdm ratio
nes seminales non obstante ꝙ mater agat.
¶ Tertius articulus quõ Maria peperit xpm. Si
mater se habet in partu vt terminꝰ a quo tñ / sicut
arboꝛ respectu fructus cadentis: ita ꝙ nichil agat:
sed ponderositas facit fructũ cadere vel desicca-
tio extrinseca: tũc facile est sustinere quia virgo pe-
perit chꝛistum. Si tamen ponitur ꝙ parere sit per
virtutem expulsiuã: non ita facile est saluare. Pri-
mum patet: quia si mater se habeat passiue: tũc spi
ritus sanctus agit ad separtionem prolis a matre:
sicut caloꝛ vel ponderositas ad separationem fru-
ctus ab arboꝛe. Secũdum patet ꝙ non potest coꝛ-
pus esse simul cum coꝛpoꝛe alio: ita ꝙ non gloꝛio-
sum cum non gloꝛioso per virtutem creature. Sed
chꝛistus exiuit ianuis clausis: hoc est clauso vterꝯ:
igitur opoꝛtet ꝙ in exitu essent duo coꝛpoꝛa: et nõ
creditur communiter ꝙ tunc fuit coꝛpꝰ chꝛisti glo-
riosum: ideo non videtur ꝙ per virtutem matris
potuit sic chꝛisti coꝛpus exire: nisi ponatur ꝙ par-
turire est prius agere: vel in exitu est actio a vir-

uersa supposita: sequeretur ꝙ anima itellectiua esset infinita: igit̄ sic ex parte alia. Item contra rōnem illa natura posset esse in multis suppositis simul: possit em̄ in infinitis q̄tum est ex parte sui: qꝛ et si nō sint infinita in quib⁹ possit esse: non tamen ex parte sui est quin possit esse in infinitis si esset: et hoc ꝓbatur: repugnaret sibi simul sustentari in se et in filio: igitur pari ratione in filio ⁊ in patre Dico igitur ad hunc articulum ꝙ si ratio terminādi potest esse in plurib⁹ ꝑsonis simul tunc possent plures ꝑsone simul assumere eandē naturā: si nō: non: sicut si albedo pōt esse simul in trib⁹ supficiebus pōt omnes simul informare: ⁊ tūc ad quā vnitatem erit terminatio dico ꝙ hoc supposito distinguendum est de vnitate. vna est vnionis partiū in toto. alia est idēptitatis: qꝛ cum ex materia et forma fit vnū est terminatio ad vnionem partiū in toto: nō ad vnionem identitatis / ⁊ ista terminatio est ad vnionem dependētie: ⁊ p consequens neqꝫ terminatur ad vnitatē persone neqꝫ ad vnitatem nature: sed ad vnitatē idēptitatis vel cōpositionis nature humane et essentie: et hoc significat̄ vt constructionis grāmaticalis. ¶ Dicit nunc est vnitas nature humane ad ꝑsonā / et tn̄ neqꝫ compositionis neqꝫ idēptitatis: igit̄ tunc posset esse talis vnitas nature humane et essentie: et tamen nec cōpositionis nec idētitatis / esto ꝙ dependentia nature humane ꝑmo terminet̄ ad essentiā. ¶ Dico ꝙ non sequitur: quia cū persona terminat dependentiam nature humane: nō significat vnitatē idētitatis neqꝫ compositionis: et hoc vi cōstructionis: et tamen si terminet̄ dependētia nature humane ad essentiam denotatur vnitas cōpositionis vel idētitatis ratione essentie vi cōstructionis. ¶ Sed michi videtur ꝙ nō est possibile eandem naturā simul assumi a diuersis ꝑsonis: quia ista est alia dependētia ab omni dependētia nature ad naturam. Ideo dico ꝙ impossibile est naturam perfecte terminatā dependere ad aliud: qꝛ nichil dependet ad aliquid quo circūscripto nichil min⁹ est tale ī sua entitate. Sed dependentia nature humane ē cōplete ad ꝑsonam filii terminata: igit̄ non p̄t simul terminari ad personam patris: dicit. multe similitudines possunt esse simul in eodē. dico ꝙ licet relationes dependentie essentialis nō possunt simul plurificari re non plurificata cuius sunt relationes creaturarum ad deū in ratione cause efficiētis: tamen relationes equiparātie possunt plurificari in eodem fundamēto. positis diuersis extremis. sed nō sic esset si depēdentia vnius extremi ad aliud esset cōplete terminata ad filium dum est personata sicut non potest per aliam personam terminari. ¶ Ad primum principale cū dicitur. possibile est ꝙ oēs persone pri⁹ agāt. añ ꝙ natura hūana personet̄ in verbo. dico ꝙ verum est actiue. Omnes enim sic agūt ad hoc ꝙ terminetur nature dependentia ad filium. Si intelligis ꝙ omnes equaliter agerēt ad assumendum naturam humanam vt personetur in quolibet: cōtradictio est. ¶ Ad aliud ꝯcedo ꝙ illa potentia qua plus fuit in patre non est reducta ad actum: et ideo potest reduci. sed non stāte ꝙ natura humana personetur in alio sicut potentia est in subiecto ꝙ sit album et nigrum: et per hoc ꝙ nigrū informat nō reducitur potentia ad actum que fuit respectu albi: nec tamen potest reduci stante nigredine in subiecto. Sic si filius dimitteret naturam humanam assumptam posset pater eam assumere: sed nonnunq̄ dū personatur ī filio. ¶ Ad aliud cū dicitur ꝙ idem accidens potest esse in diuersis numero: nego: nec habēt duo corpus idē vbi subiecti ue: qꝛ si vbi est circūscriptio latenti: sunt ibi duo et tantum vnus locus. Si locus sit absolutū si tamē ponitur nisi respectus: idem dicendū de vno et de alio. ¶ Ad primū argumentū pro ꝑma questione dico ꝙ quando vnitū posterius ē adequatū priori non potest posterius multiplicari stāte priori eodē sicut patet de subiecto et ꝓpria passione et de relatione creature ad deū quod est posterius aliquo modo. ipsa creatura et tamen non potest multiplicari quin sit res alia: creatura non multiplicata. Ad aliud dico ꝙ natura humana dum est in verbo inclinatur ad ꝓpriam ꝑsonalitatem nō actuali dependentia. sed aptitudinali. ideo habet potentiā vt personet̄ a patre si derelinqueretur a filio, sꝫ nō simul. Ad aliud dico ꝙ relatio non distinguit absolutū: verū est si ē alicuius precedētis. Sed si absolutū illud sit alicuius posterioris bene pōt. ¶ Ad secundam q̄stionem cū queritur an plures nature possunt subsistere in eadē persona simul dico: ꝙ sic quia nō est repugnantia vni⁹ nature create ad aliā in ratione dependentie ad eandem personam: neqꝫ est repugnātia ex parte termini: qꝛ vna creata natura nō adequat potentiā persone diuine. Primo igitur simpliciter pōt pluribus personalitatibus remotis personari: vel plures naturas extrinsecas personare. ¶ Ad primum principale. Illud suppositum: aut est vnus homo / aut plures homines. dicitur ꝙ neqꝫ sic: neqꝫ sic / sed illud nō valet: quia circa ens sunt idē et diuersum immediate differētie vnum et multa ⁊c. in. x. Methaphisice. Si dicat̄ ꝙ ē vnū suppositū: igit̄ plures nature ē vnū suppositum. si dicatur ꝙ sunt tres homines: sequitur ꝙ tres persone sunt tres dii. Dico ꝙ si due sciētie essent in hoc sciente ⁊ diceretur de eo in abstracto: tūc sequitur ꝙ essent duo scientes: qꝛ termin⁹ numeralis semper ē adiectiuū ⁊ ponit suum significatū circa suū sustētatiuū ideo si: dicat̄ ille ē duo sapiētes hec duo adiectiua. iō pōēt termin⁹ materialis suū sigatū circa suū substētatiuū subītellectū ī hec est duo q̄. sed quando ē terminus sustentatiuus cui addit̄ terminus numeralis denotat eum immediate numerari: ideo ꝯcederē ꝙ si filius assumeret pluras naturas simul ꝙ esset vnus humanat⁹: sed tamen plures homines nec ꝓpter hoc sequit̄ ꝙ habēs plures sciētias sit plures sciētes: sꝫ vn⁹ sciēs sicut filius vnus humanatus sicut dictum est in primo libro de hac materia. distinc. xii. ꝙ pater ⁊ filius sunt vnus spirator et duo spirantes. ¶ Ad aliō dico ꝙ a supposito extrinseco: nec capit persona vnitatem neqꝫ pluralitatem.

¶ Ad tertiā questionē dico ꝙ sustētare actiue aliā naturam non pōt aliqua creatura: qꝛ hoc est reducere potentiā obedientialē ad actū: sed tota natura creata solū pōt reducere potentiā naturalē ad actū sꝫ aliq̄s: tn̄ credo ꝙ nō possit totā potētiā naturalē reducere ad actū: qꝛ capacitas passiua aīe rōnalis ē maior ꝙ̄ sufficiat virtꝰ actiua naturalis ad eā ꝑficiēdā. Si q̄rat̄ an possit sustentare terminatiue dicitur ꝙ non. ad hoc est ṗma ratio talis: qꝛ nulla perfectio finita continet perfecte totam perfectionem entis inferioris: quia si sic inferius non distinguitur a superiori nisi per solam negationem: et per hoc ꝙ caret aliqua ꝑfectione inclusa ī superiori. igitur nec ꝑfecte aliam naturam sustētare. Sed ista ratio nō concludit: quia per istam rationē persona diuina nō posset sustentare aliā naturā / quia persona diuina vt persona nō est formaliter infinita. ¶ Secūda rō est de illapsu speciali qꝛ deꝰ est in oī creatura ꝑ illapsum generale ⁊ vbi ē ꝑ illapsum specialem illud est deus: igitur nichil potest sustentare aliaꝫ naturam nisi qd̄ potest illabi. Ista ratio non cōcludit qꝛ illapsus generalis dicit primā causationem ꝑ continuam cōseruationem: sed specialis illapsus nō dicit aliā causationem: sed specialē modum inhabitādi. Ideo ista ratio non concludit de illapsu speciali neqꝫ generali: qꝛ secūdꝰ est a tota trinitate: ⁊ ꝑ ꝯñs vna persona non posset sustentare naturā aliam / loquēdo de speciali illapsu est petitio. ¶ Tertia ratio ad idem / cui ꝑ se conuenit aliqua natura repugnat sibi natura disparata: igit̄ vna creatura non potest aliā sustētare nec hec ratio cōcludit: qꝛ illud erit ꝓpter repugnantiā istarū naturarū. ⁊ nō propter hoc quin vna posset q̄tum est de se aliam sustentare; ⁊ tūc de naturis ꝑfectis per se nō ꝯcludit hec ratio: qꝛ natura angelica posset aliam sustentare q̄ non habet formam sibi repugnantem. ¶ Quarta ratio / ad idē oportet terminans esse simpliciter independens hac depēdētia quam terminat: sed nulla natura creata est simpliciter independēs hac dependētia cū possit ꝑsonari in persona diuia: igit̄. ⁊c. Maior ꝓbat̄ / qꝛ oportet ꝙ terminus ꝓximus sit simpliciter indepēdēs hac dependentia: vel ꝙ sit reducibilis ad terminū simpliciter independentem cū non sit processus in infinitum per se ordinatis: sed scd̄m non pōt dari ꝙ ille terminꝰ non sit simpliciter independēs hac dependētia: sed reducitur ad aliū creatū ⁊ illa ad aliud: qꝛ inter terminos ꝑsonales non est ordo nisi ad increatum. ¶ Quinta ratio: non videt̄ ꝙ due nature possint vniri nisi sint partes vnius totius ita ꝙ vnum sit actus potentia: vel ꝙ vnum includat aliud vnitiue: sed non sic vniūtur que vniūtur hac vnione si vna creatura sustentat naturam: qꝛ vna creatura non cōtinet aliā vnitiue q̄ scd̄m se est personalis alia ꝑsonalitate: quia q̄ sic vniūtur. nec sunt ꝑtes totius / nec vnius / nec vnū est actus aliud potentia. Iste due rationes sunt ꝓbabiles: ⁊ si iste valent teneatur ꝯclusio negatiua. si autem nō valent / teneatur ꝯclusio affirmatiua. ¶ Ad ṗmuꝫ principale dico ꝙ non ex hoc pōt vnū suppositum sustentare aliā naturā: qꝛ magis sibi proportionatum in hoc ꝙ absolutum in hoc ꝙ finitū: qꝛ ꝓportio est sustentantis ⁊ simpliciter indepēdentis hac dependentia: et q̄tum ad hoc nichil est alteri nature ꝓportionabile / nisi simpliciter indepēdēs hac dependentia. ¶ Ad aliud dico / ꝙ licet perfectio personalis nō includat infinitatē formaliter / tn̄ ipsam necessario cōconitatur infinitas / qꝛ independentia simpliciter / ideo nichil pōt terminare taleꝫ dependentiā nisi sit infinitum formaliter / vel ī̄ in necessario cōcomitetur īfinitas. ¶ Ad aliud dico ꝙ natura creata superior nō cōtinet naturā infinitam formaliter / ⁊ esto ꝙ si adhuc non sequitur ꝙ persona superior contineat inferiorem totaliter vel ꝑsonalitas ꝑsonalitatē. Si tenet̄ oppositū in q̄stione / dico ꝙ talia adequant̄ ītrinsece: nō tn̄ extrinsece.

¶ Distinctio .ij. ¶ Questio ṗma.

Vtrum tota natura humana fuit ṗmo ⁊ imediate vnita verbo. Qꝫ non. Dam. lviij. et ponit̄ in littera. Verbū assumpsit carnē mediante aīa. Et idē vult Augu. et ponit̄ ī littera. Item pars est prior toto: igitur assumēs totū priꝰ assumpsit partē. Itē prius est a quo nō cōuertit̄ ꝯsequētia: sed sequit̄ / totum assumitur: igit̄ pars assumitur: ⁊ non couertit̄: igit̄ prius pars ꝙ totū. Item scd̄m Dam. qd̄ priꝰ assumpsit / nunq̄ dimisit: sed certū est ꝙ in morte xp̄s dimisit totā naturā q̄tū ad totalitatē: licet non partes: aliter non fuisset ille homo vere mortuus.

¶ Itē ꝙ assumpsit naturā mediante gratia. Videtur ꝙ scd̄m Augustinū. xiii. de tri. xix. Sūma gr̄a mediante. ⁊c. ¶ Oppositū. si non esset tota natura primo assumpta nō esset tn̄ vna assumptio / qꝛ multiplicarentur assumptiones scd̄m terminos. ¶ Itē ꝙ non mediāte gratia sit natura vnita verbo: qꝛ illapsus ḡnalis est immediate a trinitate et nōn mediante aliquo accidēte: igitur illapsus specialis in naturā vnitā non erit mediante aliquo accidente. ¶ Circa questionē posset eē duplex mediatio: ita ꝙ natura esset assumpta mediante aliquo intrinseco: vel mediante extrinseco. ¶ Q̄tū ad mediationē intrinsecā dicit̄ ꝙ in primo instanti est aīa vnita verbo: in scd̄o instanti corpꝰ: ⁊ sic assumit verbum totā naturā. ¶ Cōtra. ex hoc sequit̄ ꝙ xp̄s nō ē vere hō / vel ꝙ non est ṗmo homo sicut sortes. Nam verbum non est tale nisi ꝙ sibi vnitur totꝰ hō / hoc est tota natura humana integra. Igit̄ cum in ṗmo instāti nō vniat̄ sibi nisi aīa xp̄s non erit primo talis sicut sortes: ⁊ ꝑ ꝯñs non vnitatis. ¶ Itē sequitur ꝙ xp̄s non erit vere hō: qꝛ q̄n subiectum est denominatum ab actuali alicuiꝰ accidentis / non ꝓpter hoc denominatur a toto vt aliquid esset denominatum ab actuali ipsius q̄titatis / non ꝓpter hoc denominatur a toto hoīe: igitur verbū non esset denominatū tali denominatione qui sibi ꝯpetit: nisi ab aīa tn̄. ¶ Itē materia in se magis habet rō. ıꝫ independentis ꝙ̄ forma: cū terminet dependentiā

forme: habet tñ dependentiā aptitudinalē / vt sup positetur p aliud sicut forma. Sed depēdentia aie terminatur ex hoc q assumitur primo: nō aūt depē dētia corporis: igitur remanet adhuc dependentia eius in verbo. ¶ Itē: si nō totus hō primo assumitē nō est eius dependentia vltimate terminata: cum nō termineē q̄tum possit terminari: igitur pars pos set terminare dependentiā corporis / et filius depē dentiā aie / et tunc vna pars posset assumi ab vna psona / et alia pars ab alia. ¶ Itē: si corpus nō esset prius assumptū nisi in hoc q aia est assumpta que est perfectio corporis xpi / in triduo mortis esset no: ua vnio corporis ad verbū / 7 subsisteret ppria sub sistentia / et ppria suppositione. ideo dico q ordo pōt intelligi q in assumptione nature humane es: set mediatio partiū ad totū: qr totū assumereē me diantibus partibus / vel econtra / vel partiū inter se: ita q vna pars assumetur mediante alia. ¶ Pri: mo igitur declarandū est si entitas totius sit alia ab entitate partiū. Secūdo: si partes possunt esse me: diū assumendi totum / vel econtra. Tertio si assu: mitur natura mediante extrinseco / vt gratia.

¶ De primo dicit Cōmētator primo phi. q lʒ to: tum sit aliud a qualibet parte diuisum: tamen non est aliud q̄titate oēs partes simul. Dico tamē q in quolibet toto qd est vere vnū necesse est totū esse aliud ens ab oibus partibus et cōiunctim et diui: sim: qr totum est per se vnum: qr ꝯgregatio partiū non dicit maiorē vnitatē q̄ aceruus lapidū vbi est minor vnitas q̄ entis per accidēs: qr quecūqʒ par tes ponātur simul si nichil sit rei nisi hoc / hoc nō erit maior vnitas q̄ lapidū in sacco: qr materia nū q̄ fit forma: igitur si esset condita simul virtute dei tamen maneret tota entitas compositi. Secundo ad idem / aliquod est causatum per se causis intrin secis / ita q est materiatum et formatū. Sed mate ria non est causa materialis forme: nec forma cau sa formalis materie: sed tantum forma materie et causa formalis ꝯpositi fm̄ Auicēnam. vj. naturali um. Nec omnes partes simul causantur causis intrinsecis. quia materia cum forma non est ma: teriata nec forma cū materia formata: sʒ totū ꝯpo situm materiatū 7 formatū. Item aliquod ens est primo generabile. vii. Metha. 7 nec materia nec forma nec cōiunctim nec diuisim: qr ptes ꝯiunctiʒ non fiūt p se vnum. eodem modo est de corruptiōe in fine. vii. me. 7 q̄ q̄ vt plurimū corruptio ꝯpositi sit destructio forme: non tñ est hoc necessariū sp: vt pʒ de intellectiua. Igitur si totū nihil aliud eēt nisi ptes simul vt a. 7 .b. idē simul posset manere 7 nō manere. qr tota entitas ꝯpositi: qr si aīa post se parationē eēt vnita corpi vt motor tñ essent ptes simul 7 nō totū. Item aliqd ens habet p se passio: nē: 7 primo. vt ponitur de homine respectu risibi lis: 7 tñ ista passio nec est materie primo nec forme: nec āboꝝ. ideo dico q si totū nihil aliud eēt q̄ hoc: hoc non esset totū verius vnū q̄ aceruus lapidum nec est causa alia: quia totū est aliud ens a ptibus si mul: nisi qr iste cause fiūt iste 7 causant: hac causali tate: vt causalitate intrinseca q̄ non ē causare ptes

simul: sʒ causare cōpositū: qd causaē causis intrinse cis / 7 cū dicit Cōmētator. Primū dico q si intelligat vt verba videntē sonare falsum dicit: 7 cōtra intentio nem Aristo. qr oēs res prius facte sunt scdm̄ inten tionem Aristo. Sed sic pōt dictū suum aliquo mō verificari q oēs partes simul magis approxiquāt ad entitatē q̄ partes diuise: qr tota entitas causa: bilis est in omnibus partibus simul. nō autem tota entitas formalis cōpositi. ¶ Secūdus articulus est. Si totum assumitur mediātibus partibus vel ecōtra ex quo alia est entitas totius 7 partiū: dico q pos sumus loqui de medio quo 7 qd sicut dicitur instru mētū. 7 forma ex pte agētis sic in passo est assigna re q̄ recipiat 7 qd recipit. totū vero ē qd agit: forma vero quo agit. Si intelligitur de medio qd ita q partes primo vniunē tanq̄ quod: 7 deinde totum hoc est impossibile: si tamen intelligitur q pars sit medium tanq̄ ratio vniendi non qd sic concedo q mediāte aia est ista vnio. Primū: pʒ. qr in ista vnio ne nichil est medium quod / inter verbum 7 totam naturam humanam integrā: qr id est primo assum ptum: 7 personatum psonalitate verbi: qr si sibi di mittaē primo personatur. 7 p se ppria personalita te. Sed natura integra est personabilis ī se ppria personalitate sibi dimissa. igitur. illud primo pso: natur in verbo 7 non altera pars. Minor pʒ. quia verbū diuinū supplet vicem suppositi nature hūa ne. igitur primo psonabit qd faceret suppositū hūa num. Itē: si ponaē q pars primo psonēē nō p hoc tota natura personaē. sʒ suffic't ponere totam na: turam personari: 7 si nulla pars eius personatur: nisi per accidens: inq̄tum est totius. igitur: super: fluit ponere ptem primo personari: cuius prima pso nalitas non sufficiat sine hac / 7 hac sine prima suf ficit. ¶ Dico igitur q pars nō pcipue psonatur: sʒ tm̄ p accidens / qr est pars illius totius q primo as: sumiē. Patet q anima est medium quo: sicut intelli go mediāte intellectu q̄ q̄ intellectio sit operatio totius 7 video per visum: ita q visus est formalis ratio operantis: 7 tamen materialis respectu fc se recepte. Sic ī proposito tota natura est primū fū: damentū illius vnionis 7 aīa est imediata ratio re cipiendi istam vnionem 7 psonationē. ¶ Per istaʒ distinctionem de medio quo: 7 qd: possunt saluari omnes auctoritates scdm̄ dicentium q assūptio est mediante aīa. Sed est ne ibi mediatio ptia ad partem: Dico q ppter pars nō est assumpta tñ in q̄tum est assūpta per accidēs vt est aliquid totius sic aīa que est primum quo: respectu totius 7 est remo tio quo: respectu partis materialis: 7 sic potest cō cedi de assumptione carnis per accidens q ipsa est assumpta mediante aīa. ¶ Tertius articulus est. Si est medium extrinsecū vt gratia dicitur q est mediū congruētie: sed nō necessitatis: qr magis est eleua ri ad subsistentiam diuinam q̄ ad operationem meri toriam: 7 gratia est medium operandi meritorie 7 etiam fruendi. igitur. cōgruum ē q gratia sit medi um eleuandi naturā ad subsistentiam diuinā. Sed nō videē michi q sit medium congruentie vel neces sitatis: qr natura si sibi dimitteret nata ē psonari

imediate sine omni accidente igit̃. sic imediate ꝑsonat̃ in natura diuina sine oi accidēte mediante. aliter eni͂: nō imediate suppleret vicē suppositi nature humane. Itē: ista natura humana in primo instanti fuit assūpta q̄ꝙ pri⁹ potuit fuisse: tn̄ nō prius fuit: igit̃: non prius potuit assumi q̄ꝙ assumebat̃: igitur nō prius dabatur sibi gratia q̄ꝙ assumebat̃: q2 i priori illo in quo daret̃ sibi habit⁹ personaretur ꝓpria personalitate. vel personalitate diuina. Itez: magis congruū est ꝙ non det̃ gratia tāta anq̄ꝙ assumatur: q2 si fuisset anq̄ꝙ assumeret̃ in illo priori esset mere creatura. ⁊ nō est ꝯgruū ꝙ alicui mere creature daret̃ tanta gratia: igit̃ magis cōgruum ē ꝙ personalitas sit mediū tāte gratie q̄ꝙ ꝙ prius det̃ sibi talis gratia. ❡ Ad principale dictum est prius ꝙ assumit carnē mediante anima intellectiua ⁊ remoti⁹ assumit carnem: q̄ꝙ totum mediante anima. ❡ Ad aliud: non sequitur pars est prior toto: igitur prius assumitur: quia nunq̄ꝙ ex proprietate aliquorum inter se pōt argui eē pri⁹ respectu termini nisi esset prius respectu termini. qȯ est pri⁹ ꝯparando illa inter se. Licet igit̃ pars sit prior toto cōparando partē ad totū: nō tamen respectu hui⁹ tertii qȯ ē assumi: q2 totū primo est assumptū: ⁊ ꝑ se. ⁊ pars nō nisi ꝑ accidēs inq̄tū aliquid toti⁹. ❡ Ad aliud cū dicit̃ prius est a quo nō conuertit̃ subsistendi cōsequētia. dico ꝙ sequit̃ pars assumit̃: igitur totum assumitur ⁊ econtra: vel esto ꝙ pars eēt pri⁹ scȯm ꝯñaz: non tn̄ opz ꝙ sit pri⁹ scȯm causalitatē. ideo lz sequatur aer: igitur calid⁹ ignis igitur calid⁹ ⁊ nō cōuertitur. tn̄ tam ignis q̄ꝙ aer sūt pri⁹ simplr̄ q̄ꝙ calor ⁊ ꝑꝑ hoc dictū est: ꝙ pars nō assumit̃. nisi per accidēs. ❡ Ad aliȯ dico. ꝙ i morte dimisit verā vitā: ⁊ ꝑ ꝯñs separatio aīe a corꝑe: ⁊ cū dicit̃ qȯ ꝑmo assumpsit nūq̄ꝙ dimisit. dico scȯz Damasce. lxxvii. verbū ca. ⁊ vbi prius non dimisit naturā in ptibus eo mō quo natura erat in triduo. hoc aūt nō est secūdum eē totius primo. ❡ Ad aliud ḋr ꝙ gratia ꝓprie dr̄ g̃tuita volūtas dei scȯz ꝙ ē ex mera liberalitate vt distiguit̃ contra operatiōes cōes vt datur absq3 dispositiōe acquisita ꝑ act⁹ recipientis: quia deus non dr̄ mouere celū ꝑ gratiam nec cū tribuit ꝑmiū ꝓ meritis scȯz iusticiā distributiuā: ⁊ q2 natura assumpta non potuit de se disponere: ad hoc ꝙ deus ex cōgruo daret sibi tantam gratiā nec etiaz illud fuit secūdum oꝑatiōes cōes dei. ideo dicitur sūma gratia assumi natura humana: q2 inter oīa alia illud excedit magis q̄tū ad actū ꝑmū: tn̄ habitus iste datus sequeretur ordine nature assumptionē. ❡ Ad rationes alteri⁹ opinionis. dico: ꝙ non sequitur nō pōt ex se eleuari ad oꝑationem talem q̄lis est g̃tuita vel frui: igit̃ natura ex se: non potest eē disposita vt sic assumptibilis a supposito diuino q2 operari gratuite est act⁹ secūdus ⁊ debet eē ipi⁹ operantis. Sed assumi ꝑtinet ad actū ꝑmū supnaturalem ipsius nature: ⁊ est ipsius assumentis: nūc aūt licet operans supnaturaliter non possit eē ex se sufficienter dispositū vt recipiat actum primuz supernaturalem: aliter enim esset ꝓcessus in infinitum in recipiendo vnum mediante alio: nisi detur status vbi natura ex se est sufficienter disposita ad hoc ꝙ recipiat actū primū supernaturalem.

❡ Questio secunda.

Ecundo q̄ritur vtꝝ possibile sit aliquā naturam personari verbo / et non frui deo. ❡ Ꝙ nō. maiorē vnio nature assūpte a verbo q̄ꝙ potētie ad obiectū fruibile. sed non pōt eē vnio potētie ad obiectū fruibile nisi fruatur: igitur: nec alicuius nature ad verbum.
❡ Item: ista vnio reddit naturam ipeccabile: per Aug. li. ij. cur de⁹ hō. nō fecit deus primū adā impeccabilē sicut secundū. Itē: si sic pari ratione posset ⁊ natura non nata frui assumi a verbo ⁊ per cōsequēs eēt cōicatio idiomatū: hoc ē oꝑationū: imo perfecti⁹ eēt communicatio ydiomatum q̄ꝙ nunc si lapis assumeretur: q2 tūc de⁹ eēt lapis: ⁊ q̄libet pars lapidis eēt deus lapis cum tn̄ q̄libet pars hominis assūpti nō sit deus ⁊ sic q̄libet pars lapidis eēt deus. ❡ Oppositū: in triduo mortis vniebatur corpus verbo: ⁊ ip̄m nō fuit fruens ⁊ ꝑ ꝯñs ex hoc ꝙ natura ꝑsonatur in verbo non seq̄tur ꝙ fruitur. ❡ In ista questione sūt duo articuli. ❡ Prim⁹ ē: an natura rōnalis possit vniri ⁊ nō frui. ❡ Secūd⁹ est si aliq̄ natura: a natura rōnali pōt assumi: a natura diuina. De primo. dicit vn⁹ doctor. ꝙ non pōt natura hūana assūpta nisi fruatur: q2 potētia ē p̄sens: ⁊ obiectū imutās potentiā actu: sz eēntia actu intellecta est alliciēs volūtatē vt fruatur: igit̃: si ē actu vnita: actu fruitur. Exemplū ad hoc: si lux eēt presens oculo q̄tū ad subsistentiā imutaret oculū cōtinue. igitur cū obz tūc sit p̄sens cōtinue imutabit ad visionē obm̄ visū alliciet volūtatē ad fruendū: q2 scȯm Aug. viij. de tri. Eo certi⁹ obm̄ imutat: q2 intim⁹. Itē: potentie fundantur in eēntia ⁊ nō econtra. igit̃ non pōt eē beatitudo i eēntia nisi redūdet in potentiā. sz illa natura assūpta est vltimate beata beatitudine q̄ potest sibi ꝯpetere: igit̃ erit redūdantia in potentias q̄tum ad intimā visionē ⁊ fruitionem: igit̃ natura assumpta fruitur. Itē: i eo est beatitudo: primo q̄ nihil meli⁹ ē in nobis supremū in nobis est eēntia. igit̃ beatitudo primo ē in eēntia igit̃ si est illaps⁹ generalis redūdat generare in potentiā. Si specialis specialit̃. igitur potētie erūt in oꝑationib⁹ suis vltimatis. Itē: scȯm Aug. xiij. de tri. ix. magis ē filiū dei eē filium naturalem hois q̄ꝙ hominē eē filiuz dei ꝑ gratiā: sz si homo sit fili⁹ dei ꝑ gratiā fruitur cū est in patria. igitur multo fortius si filius dei sit hō naturalis ille frueretur.
❡ Quod⁹ ponēdi ē iste. si natura rōnalis sit assūpta si oporteret ponere hitū ad hoc ꝙ frueret̃: aut ig⁹ hoc eēt vt repsentaret obm̄ sicut facit i angelo: aut vt facilitās potentiā / aut vt eleuans. Nō prio mō / q2 cū obiectū sit p̄sens sūme nō req̄ritur habit⁹ ipz representās / nec scȯo mō: q2 nō req̄ritur aliq̄d facilitās potentiā amotis ipedimētis / neq3 req̄rit̃ aliq̄d eleuās naturā cū ipa sit sūme eleuata ex q̄ ē assūpta. ❡ Contra: illȯ possibile ē pri⁹ absolutū esse.

sine posteriori absoluto: Sed prius natura est as=
sumi q̄ frui: et ista sūt absoluta: igit̄ possibile est deo
vnū saluare sine alio. Silr prius natura est visio q̄
fruitio: igit̄ de⁹ pōt eam conseruare sine posteriori
Dicūt et si assumi sit prius q̄ frui nō sequit̄ q̄ potest
esse sine illo: q2 in illo priori natura assumpta com
paratur ad verbū. et esto q̄ ratio assumpta valeret
hoc est de pri⁹ absoluto. ¶ Istud nō valet: q2 iste re
spectus nature assūpte ad verbū est ad prius eo / et
ideo nichil min⁹ pōt prius alio absoluto eē sine eo
lȝ habeat respectū ad pri⁹ eo q̄ si eēt absolutū dū
tn̄ non hēat respectum ad posterius eo. ¶ Item
fruitio aut est a deo imediate aut a volūtate creata
si sic a deo non ex hoc / q̄ natura est assumpta ē ne
cesse q̄ deus causet fruitionē ¶ Dicūt imo. q2 neces
sario erit visio et p̄ ꝯns fruitio. ¶ Cōtra: nō ex hoc
q̄ natura est assumpta est necesse q̄ sit visio. q2 nō
ex hoc q̄ presens: sȝ q2 vult videri nō videt̄ essentia
nisi velit videri q̄tūcumqȝ sit p̄sens. Probat̄ hoc:
esto q̄ esset visio adhuc si frui est a deo non necesse
est q̄ eēt fruitio / q2 mere ꝯtingenter causat q̄cquid
extra se causat. si aūt voluntas creata sit causa frui
tionis erit cā libera mere cōtingēs: igit̄ pōt nō frui
q̄tūcūqȝ vniat̄ verbo. Itē: si ex hoc q̄ natura assū
pta verbo frueret̄ negand⁹ eēt oīs habit⁹ in xp̄o:
q2 ex hoc sola vnione posset habere totū q̄ posset
p̄ quēcūqȝ habitū. Itē: ꝓpter hoc p̄cise est caritas
in viatore vt principiū operandi gratuite sit in po
testate eius ad hoc q̄ opatio sit gratuita: igit̄ opor
tet q̄ si natura eēt assumpta adhuc in ei⁹ potestate
eēt frui vel non frui. aliter em̄ nō posset mereri.
¶ Dico igit̄ q̄ non est necesse naturā rationalē vni
tā verbo frui deo. loquēdo de potētia absoluta dei
q̄q̄ aliud sit de facto: q2 pri⁹ potest separari: et iō
non est necesse ponere talē habitum inclinantem
ex hoc q̄ natura est vnita verbo. ¶ Ad primū pro
via ꝯtria dico q̄ deficit dupl'r: q2 obiectū beatificū
ex hoc q̄ est p̄sens non est necessariū q̄ imutet itel
lectum ad actualem visionē / p̄ imperiū em̄ volun
tatis potest negociari circa alia: et ex hoc solo q̄ sup
positatur in verbo: nō oportet q̄ plus agnoscat se
vniri verbo q̄ aliud suppositū q̄ nō vnit̄. Probat̄
hoc: esto q̄ actu imutaret intellectū ad visionē ad
huc nō sequit̄ q̄ necessario iclinet vo. ad actū frui:
licet habilitet volūtatē ad frui. ¶ Ad aliud dico q̄
si daret̄ vni creature q̄libet p̄fectio naturalis q̄ po
test haberi ab oībus creaturis ip̄a eēt minus bea=
titudo q̄ nunc si non daretur sibi vlterius maior
gratia: q2 simpliciter careret maiori p̄fectione qua
nata est p̄fici: ideo nisi haberet operationem nobi
liorem in attingendo finem vltimū q̄tumcūqȝ no=
bilitetur eēntia in actu. Primo: non propter hoc ē
illa creatura magis btā / q2 beatitudo ē in hoc q̄ at
tingit finē p̄ operationem: et ideo impossibile est
q̄ beatitudo sit primo in essentia: quia loquendo
de illapsu secundum q̄ deus illabitur in essentias
rerum equaliter illabitur nunc sicut in patria. Non
tamen habet viator ita perfectam operationem:
ideo neq potest esse ita beatus sicut in patria: quia
nulla creatura dicitur simpliciter beata: nisi per
actū suum / et eēntia tunc erit beata sicut nata est
esse / hoc est i operatione: et ideo primo est beatitu
do in potentia: et redundat in eēntiam sicut potest
redundare / et sic perfectio eēntie redundat in po=
tentiam per communicationem idiomatum.
¶ Ad aliud p̄tȝ q̄ illapsus specialis potest eē sine
operatiōe consequēte que ē frui vel etiā visio: quia
pōt eē q̄tum p̄mo. ¶ Ad aliud dico q̄ min⁹ ē q̄ ali
quis habeat gratiā q̄tum ad actū primū q̄ vnio
nem ad verbum tamen simpliciter maius est habe
re gratiam cum operatione q̄ habere vnionē ad
p̄sonam diuinam tm̄. mallē em̄ si daretur michi
optio habere gratiam beate virginis et fruitionē
q̄ esse subsistens in patre et filio: et spū sancto sine
pluri: hoc est nisi haberē opationē vt visionem et
fruitionē dico q̄ Aug. itelligit q̄ magis est filium
dei esse filiū hominis q̄tum ad actū primum q̄ fi
lium hominis eē filium dei p̄ gratiā: sȝ non q̄tum
ad actū scd̄m. ¶ Ad aliud de habitu dico q̄ siue po
nitur habitus vt sit eleuās potentiam vel vt repre
sentat obiectuȝ potest poni ad quodcūqȝ poneret̄
in aīa scd̄m se: si non eēt assūpta: q2 p̄ hoc solū q̄ ē
assūpta non eleuaret̄ nisi ad subsistentiam.
¶ De scd̄o articulo: An posset assumi natura nō na
ta frui dicit idē doctor q̄ non: q2 .iiii. metheororū
Tūc vnūqōqȝ dr̄ singlariter cum pōt in operatio
nē debitā: igr̄ non potest illabi illapsu generali in
aliā naturā nisi ip̄a possit in operationem gn̄alem
consequentem: igitur nec illapsu speciali nisi illa
natura possit operari specialr̄: igr̄ nulli nature po
test deus illabi specialiter p̄ vnionē: nisi ip̄a possit
frui: cum frui sit operatio consequens: igitur nulla
natura potest p̄sonari p̄sonalitate diuia nisi natura
rationalis. ¶ Dico tn̄ oppositū: q̄ alia natura pōt
assumi in vnitatē suppositi. q2 alia potest depēde=
re dependentia ad extrinsecum q̄ est ad suppositū
q2 ex quo natura rōnalis potest sic depēdere mul=
to fortius quecunqȝ alia creata: quia ratione im=
perfectionis est q̄ natura dependeat hac dependē
tia que est ad suppositum alterius nature. igitur si
illud repugnaret alicui nature hoc eēt propter per
fectionem intrinsecam sibi inherentem: sed nulla
creatura habet in se maiorem p̄fectionem q̄ natu=
ra intellectualis: igitur non habet in se aliam per=
fectionem propter quam repugnat sibi depende=
re hac dependentia / et verbum potest terminare
dependentiam: sicut dependentiam nature ratio=
nalis create / q2 si verbū non eēt persona sȝ tm̄ sup
positū posset termīare dependentiam lapidis: et
ipsum suppositare. vt si non esset nature intellec=
tualis. igitur nunc potest. Tamen hic est difficul=
tas si lapis possit personari personalitate diuina
esto q̄ possit suppositari. Dicitur q̄ lapis non po=
test ibi personari: sed potest ypostasiari: quia ē ibi
distinguere ypostasim: et personam ypostasis po=
test dependentiam lapidis terminare: sȝ non p̄so=
nalitas diuina: sȝ ista distinctio nō valet: q2 realis
vnio habet terminum realem. sed in verbo perso=
na: et ypostasis non possunt distingui nisi ratione
et terminus realis nichil necessario includit quod

est ens solum ratione: ideo nihil est dicere q lapis pōt hypostasiari ⁊ non psonari q̄tum est ex parte vbi/ tñ si posset hypostasiari ⁊ nō psonari hoc erit ratione lapidis: q2 personari dicit vniri persone/ et q sit talis nature q̄ est psonabilis in se: ideo dependentia lapidis pōt terminari ad verbum / vt psona: est et assumi a vbo / vel esto q psonari nō significet illō q natura vniat persone: ⁊ q persona in se sit personabilis: tamen hoc connotat / et hec est causa quare accidentia non personātur. ¶ Ad rationes ɔtra. cū probat q lapis nō possit ad operationē q̄ cōsequit illapsuȝ specialē / dico q posset in operationes sicut natura si esset sibi dimissa. vnde si deus esset in igne specialiter per illapsum nō propter hoc sequitur q ignis possit intelligere intellectione humana / q2 illa non est operatio nature dimisse sibi. ideo dicitur q deus ambulauit / q de⁹ comedit / q tales sunt operationes nature sibi derelicte / ⁊ natura assumpta hȝ operationes diuinas. vnde frui non est operatio sequens illapsum specialem. ¶ Ad primum principale dico q illa vnio maior est nature assumpte ad verbuȝ q̄ sit potētie ad obiectū q̄tum ad actū primū supernaturalē illius nature assumpte / ⁊ ideo summa gratia est cuicūq3 vniatur respectu vnitorum / nō tamen q̄tum ad operationes q̄ sunt visio ⁊ fruitio. ¶ Ad aliud dico q ista vnio facit naturā assumptā impeccabilē: verū est de ɔgruo. si est rationalis natura: sȝ nō necessitate absoluta: et sic intelligit Aug. q secundus hō est impeccabilis: q2 est deus: non tamē est sic ex necessitate absoluta. ¶ Ad aliud ɔcedo q natura nō nata frui pōt assumi: ⁊ cū dicit igitur posset esse cōmunicatio ydiomatū ɔcedo / sed ex hoc nō sequit q tunc posset esse perfectius cōicatio operationū q̄ mō si natura assumpta sit homogeneū sicut lapis: q2 et si partes homogenee sunt subiectiue respectu cōis abstracti: non tamen est aliqua pars integralis huius lapidis illud idē totum cuius est ps sed species abstractiua predicatur de toto: ⁊ de oībus partibus. nunc aūt si deus assumeret lapidem dictum est q p̄mo assumeret totā naturam lapidis ita q primo hypostasiatum esset tot⁹ lapis: ⁊ nulla pars eius nisi per accidens inq̄tum est aliquid totius et certum est q nulla pars huius lapidis ē hic lapis. Similiter: lapis ī vniuersali nō est p̄mo assumptus a verbo sed hec natura ideo nō esset verius cōicatio idiomatū si verbū assumeret lapideȝ nec perfectius q̄ nunc.

¶ Distinctio. iij. ¶ Questio. j.

Circa tertiā distinctionē p̄mo queritur vtrū beata virgo fuit ɔcepta in peccato originali. Et sic. Ro. v. Omēs peccauerunt in adā. Item Dama. xlviij. ca. Marie superuenit purgatio: sed si non fuisset concepta in peccato originali non fuisset purgata ¶ Item Augusti. de fide ad petrū. Firmissime tene oēm hoiem cōceptum esse in hoc peccato. ⁊c. ¶ Itē Aug. super illud Jo. Ecce agn⁹ dei / dicit q solus ille innocēs fuit / puta xp̄s. ¶ Item Leo papa in quodā sermone dicit q xp̄s venit ad liberandum omnes. ¶ Itē Ansel. ij. li. Cur de⁹ homo. ca. xvi. Expresse dicit mariā cōceptā in peccato originali. ¶ Itē Bernard⁹ idem p̄bat q2 si ip̄sa nō esset ɔcepta in originali / aut igitur esset ante purgata q̄ concepta / vel tunc. non ante / q2 ante nō fuit natura purgabilis. nō simul / q2 tunc esset purgata et non purgata / si post habetur propositum. ¶ Oppositum. Aug. de natura et gratia: ⁊ ponit in littera cū de peccato agitur propter reuerentiā dñi de beata maria / nolo habere questionem. ¶ Itē Anselmus de ɔceptu virginali dicit / q xp̄s talē habuit matrē q̄ decet tanta puritate nitere qua maior nequit intelligi / et certū est q multi sunt angeli boni q̄ nūq̄ peccauerūt: ⁊ tamen sunt inferiores deo. Dicit vnus doctor q in eodem instanti fuit in peccato et gratia: sed in priori signo nature. fuit ī peccato et in secundo fuit in gratia. Exemplū ad hoc si faba p̄iciat ɔtra molarē adest ⁊ abest puncto: et tamen non est ibi quies media. Sed oportet ponere in p̄ori signo nature adesse: ⁊ in secūdo signo abesse. Similiter simul est generatio et corruptio prius tamen natura est corruptio: igitur simul possunt esse priuatio et habitus in eodem instanti terminationis: non tamen in eodē nature. Sed si ista positio ponat vt verba videnē sonare nō est arguendū ɔtra cū sit oppositum p̄mi principii ponēda contradictoria simul vera in instanti terminatiōis q2 nō min⁹ impossibile est ponere priuatiue vera opposita simul vera in eodē instanti tp̄is q̄ contradictoria / nec valet exemplū de faba / tamen q̄tū ad hoc intentio philosophi est / q motus reflexus nō pōt esse cōtinuus non propter hoc q necesse sit esse quietē mediam q̄q possibile sit aliquando q sit quies media / q2 illud corpusculum proiectum contra molarē non potest ibi quiescere nec in aere: q2 idem argumentum esset de aere / q2 quando pulsumq̄ escit a motu recto pellēs deficit a motu recto Sȝ vult ph̄s probare q nō pōt esse motus infinit⁹ rectus / q2 motus reflexus non potest esse vere cōtinuus: ⁊ hoc sufficit: ⁊ si nō sit quies intercepta: vnde in triāgulo sunt tres linee: vnde nulla figura cōtinetur vna linea nisi circularis: tamen in triāgulo due linee cōcurrunt in puncto. ⁊ cōtinuū est cuius partes copulantur ad vnū indiuisibile: vel quoruȝ vltima sunt vnum: igitur ille due linee sunt vna. dico q quando punctus est in actu simpliciter soluitur vna continuitas: et ideo ex talibus cōcurrentibus non fit continuum: hoc vult ph̄s. iiij. ph̄isi. et v. Meta. et ideo quando pars mouetur et non totum statim cōstituitur angulus in toto mota parte mouetur totum q̄diu non ɔstituitur nō oportet alterā partē moueri. Nec valet exemplū de gñatiōe q2 esto q habitus et sua priuatio nō possent esse simul et nūq̄ esset gñatio ignis ex aqua: q2 si p vnuȝ instans posset priuatio forme ignis stare cum igne pari ratione per secundū et tertiuȝ. Unde sunt ibi due mutationes: cum ex igne gñetur aqua a non

aqua in aquam: et ab igne in non ignem. Nunc autem generatio aque et corruptio ignis non se habent: vt habitus et sua priuatio / cum sint in eodem instanti terminatiois. ¶ Dicitur igitur quod beata virgo fuit concepta in peccato originali: et hoc ponitur expresse in quadam glosa in Cano. Similiter probatur per hoc quod filius dei fuit redemptor vniuersalis. igitur / fuit redemptor cuiuslibet alterius a se. igitur / beata virgo preuiit in peccato: quia redemptio est preexistentis in peccato. aliter enim non fuisset redempta. igitur / sic nobilitare matrem esset ignobilitare filium. ¶ Secundo probatur idem: quia christus per mortem suam omnibus aperuit ianuam. Sed si beata virgo non prefuisset in peccato: nunquam sibi fuisset ianua clausa. igitur / sibi nunquam aperuit etiam redemptio propter purgat peccatum originale. ¶ Secunda ratio ad idem. Beata virgo fuit propagata secundum legem communem: per hoc quod caro seminata concupiscibiliter fuit in conceptione eius sicut alterius: hec est causa peccati originalis in filio naturali ade. igitur: cum ipsa fuit naturalis filia habuit idem peccatum. ¶ Item: ipsa habuit conditiones naturales nobiscum vt peccas. igitur: habuit peccatum originale: quia non assumpsit istas voluntarie. igitur / erant sibi necessario inflicte et non iniuste. igitur: propter culpam: igitur / propter originale. ¶ Sed iste rationes non concludunt: nam ex prima ratione magis videtur sequi oppositum quam propositum: quia ex hoc quod filius dei fuit redemptor vniuersalis / sequitur quod fuit perfectissimus mediator. igitur. respectu alicuius persone habuit actum excellentissimum mediandi quam potuit habere. Sed actus perfectissimus preseruat ab omni peccato: quia nullus perfecte placat pro alio nisi preueniat ne alius offendatur si possit: sed si culpa aliquando inesset / non ita perfecte placasset christus sicut si preuenisset offensam: quia perfectius placat ille si preueniat ne alius vnquam offendat quam si post offensam faciat quod alius remittat: et principaliter hoc si ex hoc quod aliquis cognoscat se aliquando aliquem offendisse multum affligitur magis affligit cognoscere quam aliquem offendit quam cognoscere quod nunquam offendit. igitur: si christus est perfectissimus mediator preuenit omnem offensam in matre sua. ¶ Secundo sic / oportet quod perfectissimus mediator preueniat omnem penam. igitur: et omnem culpam cum culpa sit maxima pena: vt probatum est prius. ¶ Tertio ad idem: sic mediator perfectus preuenit omne peccatum actuale: hoc concedunt omnes de beata virgine. Sed redemptio vniuersalis immediatius est contra originale quam contra actuale. igitur: ex hoc quod redemptor vniuersalis perfectius et immediatius preuenit originale quam actuale. ¶ Quarto ad idem sic. Summus actus mediandi requirit illum pro quo mediat summe sibi obligari. igitur: cum deus possit preuenire omne peccatum in beata virgine: et maius sit preseruare a committendo quam purgare a commisso. igitur: si debet mater summe obligari filio debet filius preuenire omne peccatum originale. Dicit quod quod non preueniat peccatum originale summe obligatur quod plus obligatur ad amandum cui plus dimittitur. In hoc enim dixit christus quod symon recte respondit de magdalena. ¶ Contra: magis bonum est preseruari a peccato quam post commissionem remitti peccatum: quia si duo sint debitores considerando ad hoc solum quod huic plus dimittitur ille plus tenetur amare: tamen si ab eodem sit quod alius minus teneatur vel omnino nichil tenetur a quo dimittitur quod debetur maius est nichil sibi dimitti in hoc quod preseruatur ab obligatione quam post obligationem dimitti illud ad quod tenebitur. ¶ Item: nisi beata virgo fuisset concepta sine peccato originali non fuisset alia anima innocens nisi anima christi. Hec autem ratio de propagatione non concludit: quia illa infectio in carne non est necessaria causa originalis peccati: quia si sic cum illa maneat in baptismo manebit peccatum originale. igitur: non obstante quod caro sic seminata possit esse causa peccati originalis: non tamen est necessaria causa / neque concludit ratio alia de pena quod propter hoc debeat habere culpam: quia non fuit vtile habere culpam: sed vtile est viatori habere aliquam penam / vt perfectius possit mereri / et non oportet propter hoc quod ille pene essent voluntarie assumpte in beata virgine. sed solum pene erant voluntarie assumpte a voluntate christi: quia hoc fuit vtile aliis: et sic possunt auctoritates Augustini et alie saluari quod de peccato nullam questionem volo habere cum de maria agitur. quia nec habuit actuale / nec originale. Uel potest dici aliter exponendo omnes auctoritates superius allegatas quod omnes filii naturales ade habent causam sufficientem peccati originalis si natura sibi dimittatur. Sed illa causa non preualet virtuti diuine causanti gratiam in anima marie: et isto modo non est filius dei debitor iustitie originalis sicut maria / quia ipse non est naturalis filius ade. Et sic licet beata maria habeat causam sufficientem peccati originalis: tamen deus potest preuenire effectum sicut preueniendo ne ignis comburat approximato combustibili: vnde esse filium ade naturalem non est causa necessaria quod peccatum originale insit / quia tunc post baptismum cum sit naturalis filius ade haberet peccatum originale post baptismum. igitur: cum in eodem instanti sient simul quod sit filius naturalis ade: et quod non habeat peccatum cum non sit maior repugnantia in primo instanti quam in quocunque alio: ita bene potest moueri in primo isto ab eo quod sibi inesset / si natura esset sibi dimissa: sicut in quocunque alio instanti: et tunc potest saluari quod illa causa non fuit in christo: quia ipse non fuit naturalis filius ade: igitur: natura sibi dimissa non habuisset peccatum originale. Magis igitur indiguit maria redemptione quam quicunque alius: quia tanto magis indiguit redemptione: quanto magis bonum sibi conferebatur post redemptionem. Cum igitur maius bonum sit innocentia perfecta quam post lapsum culpa remissa maius bonum sibi conferebatur preseruando ipsam ab originali / quam si postea fuisset purgata: nec propter hoc oportuit quod christus prius fuisset passus: quia abraham fuit purgatus ab originali quod sibi infuit virtute passionis christi preuise. Sic potuit peccatum originale preueniri quod debuit infuisse marie. Et cum dicitur postea de apertione ianue. Dico quod potest dici apertio ianue dupliciter: vel per amotionem

cuiuſcūqꝫ obſtaculi q̄ntū eſt ex parte ſui: ſicut graue
ſurſū pōt eē in cētro vel aptio talis: vt ſtatī poſſit
actu itrare. ⁊ iſto ſcōo mō nulli apiebat ianua ante
paſſionē exhibitā. ſed ꝑmo mō quo ad amotionē
culpe multis apiebat ianua virtute paſſionis pre-
uiſe. dico igit ꝙ vtroqꝫ mō idiguit btā v̄go aptiōe
ianue. Primo vt ꝑueniret culpa. Scōo vt actu ape
riret ianua ꝑ mortē xpi exhibitā. Et cū dr̄ poſtea:
ꝙ fuit naturaliter ꝓpagata. dico ꝙ ꝓpagatio nō ē
cauſa neceſſaria pcti originalis: q2 manifeſtū eſt ꝙ
pōt ſine eo fieri: q2 pōt ipediri a cauſa fortiori cau
ſante ↄtrariū in aīa. Et patet ꝙ habuit penas infli
ctas: q2 hoc fuit vtile: ſed culpa nulli eſt vtilis inq̄
tū culpa. Dicit: iſta vident oppoſita: q2 in ꝑmo iſtā
ti nature eſt maria filia naturalis ade / ⁊ nō hꝫ iuſti
ciā originalē in ꝑmo iſtāti nature: igit caret ea: q2
apta nata eſt hr̄e eā et debitrix. Dico ꝙ ſubiectum
pōt ↄpari ad formā / ⁊ ad ꝓuationē: ⁊ ipm eſt pri⁹
natura vtroqꝫ iſtoꝝ. Silr ꝓuatio ⁊ forma pñt ↄpa
rari ad ſuſceptiuū ꝓ mēſura ꝓ quo aptū natum eſt
alterū iſtoꝝ ineſſe. Si loquamur ꝑmo mō / nō ſeq
tur gr̄a nō ineſt: igit culpa ineſt: q2 in iſto priori na
ture in q ſuſceptiuū ē pri⁹hitu ⁊ ꝓuatione nō ē na
tum hr̄e vnū nec alterū: tm̄ ꝓ iſta mēſura ꝓ qua al
terū natū ē ieſſe. ſi habit⁹ nō ineſt / ꝓuatio ineſt. Si
aūt ↄpares habitū ⁊ ꝓuationē ad ſe q̄ꝙ in natura
poſt lapſum prius ſit pctm̄ ꝙ gr̄a: tm̄ tale pri⁹ nūq̄
oportet ieſſe cuicūqꝫ ſuppoſito: q2 q̄ꝙ natura gra
uis ſibi dimiſſa pri⁹ ſit nata eē deorſum: ſic pōt ꝑue
niri pctm̄ originale in maria: quia nūq̄ inſit. Dicit
in illo inſtāti in q nō hꝫ iuſticiā habet carētiā iuſti-
cie: q2 tūc ē debitrix: igit aīa ē iuſta ī illo iſtāti. Di-
co ꝙ ſi affirmat inſtās / falſa ē ꝓpoſitio: q2 in ꝑmo
inſtāti nature nō hꝫ iuſticiā nec iiuſticiā: ſi tm̄ negat
inſtās / vera ē ꝓpoſitio: aīa nō ē iuſta in ꝑmo inſtā
ti nature: hoc ē: nō ē ex ſe iuſta. Et nō ſeqt ex hoc
ꝙ ē ex ſe nō iuſta: ſicut nō valet / ſupficies nō ex ſe
eſt alba: igit ex ſe ē nō a'ba. a ꝑdicato negato ad i-
finitatū ī ↄpoſitꝫ. neqꝫ ē hec ↄcedēda. ī ꝑmo inſtā-
ti nature ē e itelligit nō iuſta. Sꝫ ī ꝑmo iſtāti nō i-
telligit iuſta: hoc ē: in ꝑmo iſtāti itelligit illud qō ē
vt aīam eſſe aīam tm̄. qd ergo tenendū ē in q̄ſtiōe
nichil aſſero. Sed potuit eſſe ꝙ btā virgo fuiſſet in
pctō originali tm̄ ꝑ vnū inſtās: ⁊ in illo tpe ſequēti
in gl'ia. Vel potuit eſſe ꝙ ꝑ aliqd tps fuit ī pctō ori
ginali vſqꝫ ad vltimum inſtās: et tūc primo in glo
ria. et potuit eſſe ꝙ nunq̄ fuit in peccato originali
Primū patet: ſi ſubiectum quieſcit per aliquod tē-
pus: igitur eſt in quietato eſſe in vltimo inſtāti illi⁹
temporis vt vult philoſoph⁹. vi. phiſicoꝝ. Sit igi
tur pri⁹ ſumme frigidū ab illo inſtāti / alterat ad ca
lorem: ita ꝙ poſt vltimū inſtans non eſt alia men-
ſura quin caloꝝ ſcōm aliquem gradum inſit: quia
ab iſto agens continue agit. ideo nūq̄ primo agit:
neqꝫ paſſum primo patitur: igitur agens naturale
non agens in hoc inſtāti in quo eſt vltimum quie-
tatum eſſe pōt agere in tempore habito: et per cō-
ſequens ſic pōt deus cauſare gratiā. Si culpa ineſt
per vnum inſtans in menſura habita pōt deus cau
ſare gratiā. Item ſi habitus ineſt in inſtanti in tē-

pore habito pōt priuatio ineſſe, ſibi in tempore ha
bito eſt habitus natus in eſſe cum ſint in eadē mē-
ſura nata ineſſe ſuſceptiuo: igitur ſi priuatio ieſt in
inſtanti in tempore habito poteſt habitus ineſſe.
¶ Cōtra illud: deus agens circa creaturas agit in
inſtanti: quia virt⁹ finita ⁊ infinita nō poſſunt age
re in eadē menſura vt habet. viij. phiſicoꝝ. vel ſal-
tem virtus finita non pōt agere in minori menſu-
ra ꝙ virtus infinita: igitur ſi culpa eſt tm̄ ꝑ inſtans
et inductio gratie in inſtanti / cum ipſa non ſit me-
dium circa aptum natum: igitur inſtātia immedia
ta. Item: oīs variatio ſubiecti vel eſt mot⁹ vel mu-
tatio. Sed cū hec anima nunc habet culpam ⁊ im
mediate poſt habet gratiam variatur: iſta variatio
non pōt eſſe mutatio anime: q2 mutatio ē in inſtā-
ti / et iſta variatio eſt in tempore habito: nec poteſt
eſſe mot⁹: q2 ſi ſic. vel eſſet ſcōm partes forme: vel
ſcōm media inter terminos. Non primo modo: cū
anima indiuiſibilis ſit quantum ad partes quanti-
tatiuas. neqꝫ ſecundo modo: quia poſſibile ē ꝙ tā-
ta gratia primo inducatur ſicut vnq̄ poſt. neqꝫ ter
tio modo: quia termini ſunt immediati circa aptū
natum. ¶ Ad primum dico ꝙ perfecta virt⁹ vt in-
finita poteſt agere in inſtanti omnem effectū queꝫ
poteſt cauſare in tempore / ſi ille effectus poſſit eē
in inſtanti. Sed non eſt neceſſe ꝙ faciat. ideo non
eſt imperfectionis ꝙ in eadem menſura poſſit cau
ſa infinita agere et finita: quia infinita poteſt age-
re. ſic et aliter et philoſophus intelligit ꝙ ē incoue
niens virtutem finitam et infinitam in eadem mē
ſura agere equalem effectum. Si virtus infinita
agat ex neceſſitate nature: tamen in omni menſu-
ra in qua agit virt⁹ finita agit infinita vt cauſa ꝑn-
cipalis. ¶ Ad aliud dico ꝙ ſi per aliquod tempus
ſit aliquid ſumme calidum in vltimo inſtanti / ad-
huc eſt forma ab eſſe quieto et perfecte in ſummo
gradu caliditatis agens infrigidans ab illo inſtan
ti agit: et nunq̄ poſt manet iſte gradus caloris: ſed
aliquis gradus frigiditatis reſpectu huius grad⁹
caloris: ita ꝙ poſt ſumme calidū abſqꝫ medio eſt
gradus frigiditatis in reſpectu: eſto igitur ꝙ agēs
eſſet ita potens ꝙ ſumme induceretur: ita ꝙ nichil
remitteret de ſumme calido: niſi inducendo ſum-
me frigidū: tunc eſſet ſimile inductioni gratie poſt
illud inſtans in quo ineſt culpa. Nūc aūt nō eſt ma
ior repugnantia ꝙ inducatur ſūme frigidū ꝙ quiſ-
cunqꝫ gradus a virtute infinita: ſed illud non fiet /
nec per motum / nec per mutationē. Non per mo
tum: quia non eſt dare primum inſtans in quo gra
tia eſt inducta: et eſt dare primum inſtās in quo eſt
primum mutatum eſſe eſt immediate poſt motum:
igitur poſt mutatum eſſe eſſet motus: et tunc ſimi-
le eſt totaliter quantum ad hoc ꝙ immediate poſt
culpam inherentem per inſtans eſt gratia imme-
diate in tempore habito: conſiderando igitur iſtā
variationem quantum ad terminos et quantum
ad menſurā. neqꝫ eſt proprie mot⁹ neqꝫ mutatio:
ſed partim cōuenit cū vno / partim cū alio: q2 q̄tū
ad terminos ↄuenit cū mutatiōe in hoc ꝙ termini

sunt oppositi: sed nõ q̃tũ ad mensurã. Patet igitur pmũ q potuit esse q culpa si inesset marie / inesset p instãs tñ. Secundũ patet q potuit p tps aliqd vsq3 ad vltimũ istãs: sicut est de paruulis baptizatis. Tertiũ patet q potuit esse q nũq̃ infuisset culpa vt probatur per rationes prius positas.

Secundo q̃ritur vtrũ xp̃s fuit ↄcept⁹ sine pctõ originali. Dico q pctm originale dupl'r posset ↄtrahi. Uel qr p morbidã qualitatẽ i carne seminata. Uel qr esto q nõ esset ↄcupiscensibiliter seminata / adhuc esset debitor iusticie originalis: qr pater eã accepit p se et pro filiis. Et primo mõ nõ potuit xp̃s ↄtraxisse pctm originale: tũ qr sanguis marie nũq̃ fuit aiat⁹ ex q̃ nutriebatur ꝛ formabat caro: tũ qr esto q sic adhuc fuit purgata ãteq̃ xp̃s erat cõcept⁹. ¶ Preterea hic esto q sanguis marie fuisset purgat⁹ ab ista q̃litate morbida / tũc foret corruptio illi⁹ q̃litatis: ꝛ tñ nõ gñatio alteri⁹ cũ nichil positiuũ appareat gñari: qr nõ fuit ante purgationẽ. ¶ Scđo nõ ↄtraxit xp̃s pctm origiale: qr sm Ansel. pctm originale est carẽtia iusticie originalis ppt actũ parẽtũ cũ debito habendi eã. Et ideo duplex est causa sm Ansel. quare nõ ↄtraxit pctm originale: etiam xp̃s nõ fuit decimat⁹ in lũbis abrahe sicut leui: qr nõ soluebatur decima p eo: quia nõ descendebat ab abrahã nisi scđm rõnẽ actiuã tñ. Leui vero scđm rationẽ actiuã ꝛ passiuã. Silr abrahã recognouit melchisedech offerẽs sibi panẽ ꝛ vinũ: in q̃ fuit figuratũ q sacerdotes noui testamẽti sunt supiores q sacerdotes veteris testamẽti / ꝛ sacramẽta sacramentis: quãq̃ offerẽtes sint naturales filij.

¶ Questio tertia.

Tertio q̃ritur vtrum incarnationẽ pcessit organizatio et silr aiatio. Q3 sic. Incarnatio fuit in instãti: igitur si tũc fuit organizatio cũ corp⁹ densi⁹ occupet minorẽ locũ ꝛ densi⁹ est corp⁹ organizatũ q̃ sit sanguis: igitur occupatio mioris loci esset in instãti / ꝛ repletio loci maioris a corpore circũdãte: igit opz q i tpe priori sit illa condẽsatio. ¶ Itẽ: corp⁹ organizatũ ẽ alteri⁹ figure q̃ sit sanguis igit si illa figuratio esset in eodẽ instãti in q̃ est icarnatio mot⁹ esset in istãti. ¶ Itẽ Augu. iiij. de tri. v. exponẽs illud Ioh. ij. quadraginta sex annis edificatũ est tẽplũ / hoc dicit q iste numer⁹ ↄuenit formationi corpis xp̃i: qr q̃draginta sex dieb⁹ ↄpletur formatio corpis hũani sm phos. ¶ Itẽ: aiatio est mutatio: qr si creat tot⁹ hõ fit: igit pri⁹ ifuit duratio sed mutatio ẽ tmin⁹ mot⁹: igitur tpe pcessit tminũ ¶ Oppositũ. Dam. v. ca. viij. vel. vj. Simul aiata est caro / ꝛ dei vbi caro. ¶ Dico ad questionẽ q organizationẽ ꝛ aiationẽ precedere icarnationẽ põt itelligi dupl'r. Uel duratione / vel natura. Et dico q aia nõ pcessit duratione icarnationẽ: qr tũc natura assũpta fuisset psona anteq̃ assumpta. Et tũc maria fuisset illi⁹ psone mat ꝛ nõ mat dei. qđ est ↄ

Iohannem Dama. ca. l. De organizatione si illa precessit incarnationẽ. dico q si organizatio nõ ẽ nisi p itelligẽtiã agentẽ siue sit p aliã causam: adhuc icarnatio nõ psupponit duratiõe suppositũ: sz silr duratiõe est organizatio / aiatio / ꝛ incarnatio / scđm Dam. ꝛ scđm Augu. de fide ad petruz. et hoc siue ponat vna forma / siue plures: tñ in aliis generationib⁹ hoim pcedit mot⁹ localis sanguis ad locũ gñatiõis / ꝛ postea fit alteratio / ꝛ postea formatio. Si ponatur ista trãslatio sanguis a venis vsq3 ad locũ gñationis in tpe pcedẽte. tũc põt sustineri q btã vgo opabat puie sicut alia mulier: ꝛ tũc magis cõcurrit virt⁹ matris in opando q̃ si ponat q mot⁹ localis nõ pcedit. probat hoc ipossibile q sic motus localis sanguis a venis ad locũ gñatiõis ꝛ q silr ↄuertat sanguis i corp⁹ organizatũ: qr i toto tpe in q̃ sanguis nõ mouet manet sanguis: et in vltimo instãti in quo tminat nõ est: igit silr esset sanguis ꝛ non esset sanguis. Si tñ ponat q in vltimo instãti in q̃ fuit ↄsensus vginis / fuit in vtero plen⁹ deus: sicut in vltimo instãti plationis vboz ẽ corpus xp̃i in altari: ꝛ q mr añ nichil egit: tunc min⁹ saluat actio mr̃is: tñ mag3 saluatur snia cõis ita q tũc spũsctũs silr totã naturã disposuit: qr nõ prius fuit mot⁹ localis sanguis a venis ad locũ gñatiõis in tpe pceptibili: ꝛ possibile est deo in istãti facere materiã q̃ ẽ in venis esse in istãti in loco gñatiõis / et reddere sufficiẽter dispositã: quoz neutrũ posset agẽs creatũ nisi in mẽsura diuisibili. ¶ De secũda prioritate: dico q pri⁹ natura pcessit organizatio ꝛ etiã aiatio: qr fundamentũ est pri⁹ natura relatione sed natura tota itegra est imediatũ fundamentũ hui⁹ relationis q̃ est vnio nature hũane ad vbũ vt pbatũ est pri⁹: igitur pri⁹ natura est natura itegra q incarnatio. ¶ Cõtra: illud fundamẽtum relationis oportet eẽ absolutũ et sub rõne absoluti: sed entitas toti⁹ q̃ ẽ alia a ptib⁹ vt cõcessũ ẽ pri⁹: nõ est alia entitas obsoluta: qr si sic / oporteret ponere in natura hũana duas formas absolutas diuersas vt formã toti⁹ et formã partis. Hoc autez ẽ ipole: igit tota natura nõ põt eẽ imediatũ fũdamẽtũ hui⁹ relatõis ꝛ sufficiẽs. ¶ Itẽ: si pri⁹ natura eẽt fundamentũ relatione ꝛ parte: ista vnio fundatur in tota natura: igitur pri⁹ natura ẽ natura hũana psonata psonalitate ppria: qr tũc nata est psonari: et i illo priori nõ assumit. ¶ Ad pmũ hoz dico q natura itegra ẽ fundamẽtũ imediatũ vnionis ad vbũ / ꝛ illud totũ nõ ẽ ptes neq3 relatio ptiũ adiuicẽ: qr i ente p accidẽs ptes hñt relationẽ adiuicẽ: ꝛ tñ ipm nõ sufficit vt sit imediatũ fũdamẽtũ vni⁹ relatõis: qr non ẽ ibi totalitas q̃ est entitas absoluta alia a ptib⁹ ꝛ relatiõe ptiũ adiuicẽ: qr cãe eẽnales absolute causant aliqd absolutũ: tũ: qr pm⁹ tmin⁹ gñationis nõ est qđ respectiuũ: nec etiam prim⁹ a quo corruptionis: nec etiam per se passio absoluta est suppositi nisi absoluti. Ideo cõcedo q illud ens est absolutum et perfectius istis relationib⁹ ꝛ partibus cõiunctim: licet enĩ relatio sit partium q̃ necessario cõcurrunt ad vnitatẽ toti⁹: tñ relatio nõ est ratio agendi: nec formalis rõ eẽndi vnũ. ¶ Pre

terea: hoc cōpositū est p se, difficile / et p se in genere absoluto: igit̄ est alia entitas absoluta q̄ partiū simul. Non igit̄ est respectus formalis toti⁹: igitur oportet q̄ sit alia forma supaddita. et illud pōt intelligi dupl'r. Uno mō q̄ sit alia forma cōstituens vnū cū alijs partib⁹: et iste itellect⁹ est falsus: quia tunc esset processus in infinitū. vt si b. et a. facerent vnū mediāte forma q̄ esset pars hui⁹ syllabe ba. et adhuc esset forma supaddita q̄ ē pars cōpositi: adhuc oporteret dare aliā formā partialē i toto: ⁊ sic in infinitū. Alio modo itelligi pōt q̄ sit alia forma a forma q̄ sit tota res: vt eq̄nitas ō eq̄nitas / ⁊ hūanitas nō est aliud re q̄ hō: et tñ nō est forma partis sed forma toti⁹. sic alia entitas ē forma toti⁹ ⁊ partis. sic albū dicit̄ albū albedine q̄ ē tota entitas albi. Sic dicit Hieronym⁹ i quada eplā q̄ humanitas est q̄ ex aīa et corpe cōtinet̄: ideo dico q̄ nō est forma q̄ ē pars hoīs nisi aīa. Sed hūanitas ē forma toti⁹: et ista nō remāsit in corpe xp̄i mortuo: q̄z cū fuit vna corruptio toti⁹ / nō remāsit actu forma toti⁹. ❡ Ad aliud cū ō: pri⁹ natura est natura p se q̄ sit incarnatio. dico q̄ si esse p se neget actualem depēdētiā: verum est. Sed ista nō sufficit ad hoc q̄ ipsa sit psona: q̄z tunc etiā separata esset psona: tamen in illo priori nō ē sine habituali depēdētia: nec in illo priori nata est psonari psonalitate itrinseca nec extrinseca: et in posteriori natura assumit̄ tota illa natura / simul tñ duratione: q̄ si remāsisset per illud instās nō assumpta fuisset psonata personalitate ppria sine oī positiuo adueniente: nec tñ nūc ē psonata psonalitate ppa. quāuis habeat qd'libet positiuū qd reqrit̄: q̄z nō habet duplicē negationē q̄ requirit̄: q̄z hȝ vnā affirmationē oppositā: vt psonari psonalitate extrinseca cū qua nō stat ipsam psonari psonalitate ppria: ⁊ alia negatio req̄sita est q̄ nō dependeat ad suppositū sub se: sed sit vltimatū singulare. ❡ Ad primū pricipale. Si cōcedit̄ q̄ trāslatio sanguinis a venis ad locū generatiōis ⁊ alteratio fuerūt i tpe pcedēte organizationem et aīationē: tūc nō est difficultas. Si aūt sustineat̄ q̄ oīa sunt simul / nō q̄ motus localis sit tūc: sed q̄ subito ē organizatio ex partib⁹ sanguīs q̄ in toto tpe pcedēti erat in venis: tūc opȝ cōcedere q̄ occupatio loci pōt eē subito p actionē spūsscti / nō aūtē p actionē agētis creati. ❡ Per idē patet ad secundū q̄ figuratio a v̄tute infinita pōt esse in istāti. Ad augu. cū dicit q̄ illū numerū reqrit corp⁹ dīficū verū est q̄tū ad pceptionē ⁊ est dare statū in alijs corporib⁹ humanis q̄ ipsa formatur determiate q̄titatis q̄dragesimo sexto die: ita q̄ stat⁹ est ad maximū et ad mīmū. et si corp⁹ xp̄i fuit formatū in primo instāti xceptionis / sic oportet dicere tūc scdm istā viā q̄ ipsum fuit minimū iter oīa corpa hūane nature in primo instāti formationis: q̄z tūc nutriebat̄ xtinue a pmo instāti xceptionis vsq̄ ad q̄dragesimū sextū diē: ⁊ in illo die nō excessit vniuersaliter corp⁹ alioꝝ pueroꝝ. vel oporȝ dicere q̄ si in primo instāti fuit corp⁹ xp̄i formatū tante q̄titatis sicut alioꝝ pueroꝝ in quadragesimo sexto die q̄ corp⁹ xp̄i q̄ nascebat̄ fuit maximū respectu oīm alioꝝ pueroꝝ: q̄z p totū tp̄s mediū augebat̄ sicut corpora alioꝝ pueroꝝ: et tūc fuit miraculū qualit̄ potuit nasci nō grauando matrē. ❡ Ad aliud dico q̄ mutatio pōt accipi stricte / et extendēdo. primo mō nō est aīatio mutatio: q̄z priuatio non fuit nata pri⁹ inesse q̄ corp⁹ aīabat̄: et tñ pri⁹ natura fuit corpus organizatū q̄ aīatū: et ideo fuit ibi vera passio de genere passiōis: et tñ nulla mutatio proprie fuit a priuatiōe ad formā. Ideo dico q̄ licet totum nō sit sil' pductū p creationē: nō ppter hoc oportet q̄ habeat formā p mutationē loq̄ndo de mutatione extēdēdo ad quācūq̄ inductionē siue pcesserit priuatio siue nō: cōcedo q̄ in vltimo instāti fuit mutatio ⁊ in pmo signo nature illi⁹ instantis tēporis fuit organizatio: et in secūdo fuit aīatio: in tertio fuit incarnatio. ❡ Questio quarta

Quarto q̄ritur vtrū beata virgo fuit vera mat̄ xp̄i. Q̄ nō. Dam. ca. lviij. dicit ipsam nō eē verā matrē xp̄i ⁊ genitricē. ❡ Itē: Ʒria nō pñt inesse simul eidē p potētiā diuinā: nec etiā puatiue opposita: virgo et mr̄ sunt puatiue opposita vel ƺtraria: q̄z si est mater nō est a viro itacta naturalit̄ loquēdo. ¶ Itē ƺtradictio ē ponere vnū relatiuū sine correlatiuo: igitur ei⁹ nō est mr̄ cui⁹ nō ē pr̄: q̄z pr̄ et mr̄ sunt relatiue opposita: q̄z se hñt vt actiuū et passiuū. xv. de aīalib⁹. actiuū et passiuū sūt relatiua mutua: vt habet̄. v. meta. p hoc pm⁹ mod⁹ ⁊ secūd⁹ differūt a tertio: sed xp̄s scdm hūanitatē nō habuit patrē ⁊ matrē. ❡ Oppositū Luce pmo. Ecce cōcipies / ⁊ paries filiū. Et Luce. ij. Impleta sunt oīa. ❡ Q̄o. v.

Quinto q̄ritur vtrū btā v̄go fuit naturalit̄ mr̄ xp̄i. Q̄ sic. Xp̄s fuit naturalit̄ fili⁹ virgis btē: igit̄ ipa naturalit̄ ē mr̄. Añs pȝ: q̄z i filio fundat̄ relatio: igit̄ ad psonā aliā a se cuius ipe est fili⁹ naturalis. ¶ Oppositū: Ansel. de xcep. virg. c. xi. iter talia opa. ⁊c. vbi ponit illō op⁹ iter opa supnaturalia. ❡ Ad pmā q̄stionē dico q̄ ē vera mat̄: q̄z vere matriȝ ē cōcipere ⁊ parere: manifestū ē q̄ ista ƺpetūt btē v̄gini marie. Sed de mō ē difficultas. Primo quō xcepit: et de hoc duo. Primo i vlī q̄lit̄ alie mr̄es se hñt in cōceptu. Scdo applicādo hec spālit̄ btē v̄gini. Tertio: quō alie mr̄es pariūt. Quarto: applicādo hec in speciali ad beatā v̄ginē. Dicit̄ q̄ mat̄ nichil agit in xceptiōe: sȝ se hȝ vt potētia passiua tm̄. ista ē sententia phi. xv. de aīalib⁹. ⁊ recitat Auicē. eā. j. ca. none sen. ¶ Preterea: vbi ei mas ⁊ femella nō distiguūt̄ spē sȝ solū nūero / mas hȝ v̄tutē actiuā: femella administrat materiā. Hoc determinat Aristote. vbi supra p duo expimēta de ouis piscū ⁊ alioꝝ aīaliū. Rō ad hoc ē. Si femella esset pncipiū actiuū: igit̄ posset gñare p se sine mare: sicut si visus eēt actiu⁹ ij. de anima. ideo ponit phs q̄ semen maris se habet sicut coagulū respectu lactis: et ideo oua piscīū

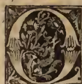
anteꝙ̃ sint irrorata semine maris non sunt prolifica: et alia oua sunt epinemia que non sunt coitum passa. alia sunt oua que sunt zephiria scꝫ oua vẽti. Alia ratio ad hoc. duo agẽtia vniuoca nõ sunt necessario req̃sita ad eũdẽ effectũ. Sed si femella sit actiua sequit̃ ꝙ mas et femella cõcurrunt ex eadẽ parte: vt duo agẽtia vniuoca cũ sint eiusdẽ speciei x. Mẽtaphisice. igit̃ ꝛc. Maior patet: qꝛ in vno ordine causandi virt⁹ actiua põt esse in vno supposito. Nõ eñ ẽ ordo ꝑ se scõm ꝑfecti⁹ et iꝑfecti⁹ inter supposita eiusdẽ speciei. ❡ Item: scõm oẽs mater ministrat materiã: igit̃ in instãti generationis forma mẽstrui corrũpit̃: et ꝑ ꝯsequẽs menstruũ nõ est actiuũ in instãti generationis prolis: qꝛ tunc simul esset et non esset. ❡ Scõo dicit̃ applicãdo illud ad beatã virginẽ ꝙ ipsa nõ sic egit in generatiõe prolis: sed tñ se habuit in ratiõe ꝑncipij passiui ministrando materiã. qꝛ ſm Damascenũ. ca. xlviij. corpus christi formabat̃ ex purissimis sanguinib⁹ virginis. ❡ Ad hoc arguit̃ ꝑ rationes. In instãti cõceptionis simul fuit xp̃s aĩatus ꝛ corp⁹ organizatũ: ꝛ verbũ scõm Dam. igit̃ natura humana nõ fuit in supposito ꝓprio: qꝛ fuit formatũ in instãti: sed nulla virt⁹ creata põt corp⁹ formare / nec coagere agẽti increato ad formationẽ: igit̃ si mater haberet rationẽ principij actiui in formatione corporis non posset saluari ꝙ ipsa ageret nec coageret: sicut faciũt alie matres. ❡ Scõo ad idẽ scõm Augu. x. super Gene. Ista productio non fuit ſm rõnes seminales: igit̃ oportet ꝙ tñ se habeat passiue. ❡ Alia est opinio Galieni ſm Auicen. vbi supra: ꝙ tã pater ꝙ̃ mater habẽt ratiões ꝑncipij actiui. Ad hoc ratio est. forme eiusdẽ speciei habent potẽtias eiusdem rationis. hoc videt̃ ex intentione Damas. ꝙ si forme sint eiusdẽ spẽi. x. metaphi. igit̃ si potẽtia vegetatiua est actiua in mari / est actiua in femĩa. Dicit verũ ẽ: ꝙ aliq̃ potẽtia vegetatiua ẽ actiua / puta nutritiua: nõ aũt generatiua. ¶ Cõtra: scõo de aĩa. vegetatiua q̃tum ad oẽs partes est actiua: nec videt̃ rationabile ꝙ potẽtia eiusdem rationis sit in vno supposito actiua / in alio passiua: qꝛ ista variãt speciem. ¶ Itẽ arguit̃ a signo. Proles assimulat̃ matri igitur mater habet rationẽ actiui: qꝛ agens est qd̃ assimilat sibi effectũ / et nõ passum. Dicit: pater q̃tum est ex se assimilat sibi: sed qñ nõ potest ꝓpter inobedientiã vel i potentiã agentis: tũc ꝓducit cõtrariũ. Illud nihil valet: qꝛ licet agens ꝓducat cõtrariũ: calidũ tñ nũꝙ̃ ꝓducit frigidũ: nec vniuersaliter aliquod agens suũ cõtrariũ. ❡ Item aliud signum adducit̃. Naturalis est dilectio parentis ad prolem vt ad suũ opus: igitur mater aliq̃d agit ad hoc. viij. eñ Ethicoꝝ habes ꝙ parẽtes magis diligunt prolem ꝙ̃ ecõtra: qꝛ vnũquodqꝫ diligit suũ opus. Et. ix. Ethicoꝝ. benefacientes plus diligũt quibus benefaciũt: ꝙ̃ benefaciẽtes diligant̃ econtra: sed matres pl⁹ diligunt prolẽ ꝙ̃ matres: vt habetur. viij. Ethicoꝝ. ❡ Itẽ arguit̃ ꝑ experientias Si mater nõ ageret eẽt solũ sicut vas respectu generationis: et ꝑ ꝯñs alia mulier posset dici mater bufonis vel alicui⁹ alteri⁹ vermis: sicut dicebant mulieres samaritane. Dicit adhuc non erit mater: qꝛ genitũ nõ est eiusdẽ speciei. ❡ Cõtra: ex equa et asino põt generari mul⁹: equa igi̾ est mater muli licet ꝓductũ nõ sit eiusdẽ speciei. Sustinendo hanc viã respõdeo ad rõnes ꝯtra. Primo ad auctoritatẽ aristotelis. ꝑmo de gñatione aĩaliũ ꝛ hoc exponẽdo ꝙ ipe itelligit ꝙ qꝛ mater pl⁹ administrat de materia ꝙ̃ pater: et qꝛ mi⁹ habet rõnẽ actiui. Ideo dicit philosoph⁹ ꝙ pater ẽ causa actiua / ꝛ mater passiua absolute. Uel põt dici ꝙ ista materia magis ꝑtinet ad medicũ ꝙ̃ ad naturalem in particulari. Et ideo si ph̃o velit pl⁹ itellige si galien⁹ habeat experimentũ ꝓ se in istis particularib⁹: credendum est magis expertis ꝙ̃ philosopho. ❡ Ad rõnes philosophi cũ dicit ꝙ mr̃ posset gñare ꝑ se: non sequit̃ qꝛ mater hꝫ rõnẽ ꝑncipij actiui ꝙ̃ pater: et agens iferius ꝑsupponit superi⁹ agens saltem natura. ¶ Ad aliũ cũ dr̃: duo agẽtia vniuoca nõ reqrunt̃ ad eũdẽ effectũ. dico ꝙ cause ꝑ se ordinate pñt tripl̃r cõcurrere: vel ꝙ supior tribuat inferiori formã: vel ꝙ nõ tribuat sibi formã: sed motũ tñ. vel ꝙ nihil sibi tribuat nec actionẽ nec aliq̃d: tñ vna ꝑncipali⁹ hꝫ effectũ ꝙ̃ alia. Primo mõ cõcurrũt de⁹ et causa secũda: qꝛ de⁹ dat formã cause secũde. Scõo mõ se hñt agens ꝑncipale et instrumẽtale qd̃ agit ꝑ motum. Tertio mõ se habẽt obiectũ et potẽtia scõm istam opinionẽ que ponit vtrũqꝫ ꝯcurrere ad actũ in ratione principij actiui. Potẽtia eñ nõ tribuit suam potentiã actiuã obiecto: nec ecõtra. Sic est de matre et femella vbi nõ distinguunt̃ specie sed numero. Uel eñ sunt due cause subordinate in duob⁹ indiuiduis eiusdẽ speciei / et vnũ est minus ꝑncipale: aliud vero maius. et in talib⁹ indiuiduis põt vnum esse ꝑfectius / aliud imꝑfectius. et ibidem capit illa vniuersalis instãtia. nullus ordo est essentialis causalitatis inter indiuidua eiusdẽ speciei. ¶ Ad augustinũ de ratione seminali patebit. ꝛ ad rationẽ aliã cũ dicitur ꝙ in instãti generationis menstruum nõ agit: qꝛ in illo istãti corrũpit̃ forma ei⁹: verũ ẽ. ideo solum est principiũ alterationis preuie: sed non est ꝑncipiũ gñationis subite ꝑ aliquã virtutẽ in eo: neqꝫ virt⁹ patris: tũc esto ꝙ maneat tũc in semine: qꝛ imꝑfectior ẽ ꝙ̃ sit forma geniti: sed ẽ ꝑncipiũ actiuũ in alteratione vniforme ꝓcedẽte ꝑ calorẽ suũ: licet nõ sit ꝑncipiũ sufficiẽs alterationis difformis precedẽtis. et scõm hãc viã potest sustineri ꝙ mr̃ põt veri⁹ dici agere in instãti gñationis ꝑ virtutẽ existẽtem in matre scõm se nõ in mẽstruo ꝙ̃ possit pater ꝑ aliquã virtutẽ ei⁹: qꝛ ꝛ si pater nõ esset in instanti gñatiõis / nichil min⁹ gñaret̃. Sed i illo istanti vel añ nõ eẽt mr̃ pñs: sꝫ ponit̃ mẽstruũ ex̃ locũ gñationis nũꝙ̃ format̃ ꝓles: tñ si illud sit mi⁹ difficili⁹ saluat̃ ꝙ ipa sit ṽe mr̃ q̃tũ ad ꝑuia gñatiõi: cuiusmodi sũt trãslatio sanguĩs ad locũ gñatiõis: ꝛ alteratio ꝛ ꝯdẽsatio. ista ei oĩa si sint necessario ꝑuia tãq̃ media ꝑsupposita nõ pñt ita subite fieri ab agente creato. Dico tñ ꝙ licet ista nõ fiãt a beata virgine in tꝑe precedẽti: nec possint fieri ab agente creato in instanti. Adhuc dico ꝙ beata virgo vere habuit rationeꝫ principij actiui respectu corꝑis christi: qꝛ

nõ posset causa actiua impediri ab actione sua nisi
tripliciter. Aut q: nõ habet in se vtutẽ actiuã. Aut
q: licet habeat: nõ tñ põt agere. Aut q: posset hre
si pueniret a virtute foꝛtioꝛi: nullũ istoꝝ ipedimẽtoꝝ
fuit in btã vgĩe q: potuit agere: q: ipa nõ fuit steri-
lis / vt pz p effectũ. igr si alie matres habẽt vtu
tẽ actiuã / ipsa habuit: neq3 hoc ipedimẽtũ fuit q
aliq̃ sunt media inferioꝛi agẽti q̃ nõ sunt media su-
perioꝛi agẽti: q: agẽs supiꝰ pstrit talẽ ordinẽ agẽti
inferioꝛi: et nõ subest sibi et nõ econtra: igr agẽte
spũ sctõ non sunt ista necessaria media: q: sunt me
dia creature agẽtis. Dicit verũ est: nõ sunt media
spũi sctõ: sed sunt media btẽ vgini. ¶ Cõtra: agẽs
qd trãsit p oĩa media in vltimo instãti agit / non p
actionẽ illã quã habuit circa media: q: illa tunc nõ
est: igitur si illa fiat non media pvirtutẽ spũs scti.
Potest eadẽ eẽ actio in vltimo termino agẽtis crea
ti q̃ fuisset si trãsisset p oĩa media: igr in istãti cõce
ptionis eq̃liter põt mr agere ad gñationẽ sicut si
egisset pue p oĩa media: neq3 põt tertiũ ipedimen
tum: sc3 q causa actiua puenta sit a causa foꝛtioꝛi:
q: spũs sctũs agit libere: igr põt supplere actionẽ
patris tm / et matris q̃tũ ad actionẽ puã ⁊ sibi di
mittere actionẽ suã in vltimo instãti. ¶ Ex his ar-
guo. Omne suppositũ hñs virtutẽ actiuã qua potest
agere non preuenta a causa foꝛtioꝛi potest in effe-
ctum suum: sed beata virgo habet virtutem actiuã
si alie mulieres habẽt nõ preuenta a causa foꝛtioꝛi:
igitur potest in suum effectum in instanti genera-
tionis. ¶ Cõfirmatur scdm Damascenum. c. xlvj.
vbi dicit purgans simul tribuens vim conceptiuã
⁊ generatiuã: hoc est: vbi conceptiuã ⁊ generatiuã
tribuit q̃tũ ad potentiã ppinquã: q: in causis p se
ordinatis causa inferioꝛ nõ est in potẽtia ppiqua ad
agendũ: nisi posita actione cause supioꝛis priꝰ na-
tura: igr spũs sctũs hic supplẽs actionẽ patris priꝰ
natura sic tribuit potẽtiã generatiuã matri / nõ po
tentiã generalẽ: sed ppinquã quã habuisset si con
currisset cũ patre: ita q potẽtiã generatiuã tribuit
matri: hoc est: potentiã ppinquã quã reqrit causa
inferioꝛ ad hoc q imediate agat p hoc q causa su-
perioꝛ ponit in esse. ¶ Ex hoc patet q nõ cõcludit
ratio philosophi quã innuit pmo de generatiõe ani
maliũ q mater possit generare p se si haberet prin
cipiũ actiuũ: sicut sensus si esset virtꝰ actiua posset
agere p se: q: nũq̃ est causa iferioꝛ potẽs agere po
tẽtia propinqua: nisi posita actione cause superio-
ris in actu prius natura. ¶ Patet igitur q vere po-
tuit beata virgo agere ad foꝛmationem coꝛpoꝛis
chꝛisti in vltimo instanti et vere esse mater. Tamẽ
aliter dicit sustinendo q mater agat / q illa fecun-
ditas matris que potest agere fuit preuenta a spi-
ritu sancto sicut virga aaron: que potuit floꝛuisse ⁊
frondu isse per naturã / fuit preuẽta a causa foꝛtioꝛi
Sed ista responsio destruit ppositũ: q: ex hoc seq̃
tur q nõ fuit vere mater: q: si ignis posset vere ca-
lefacere esto q preueniatur a superioꝛi causa cau-
sante caloꝛem ignis non est causa caloꝛis: sicut de
virga illa manifestum est: q si fuit preuẽta ipsa nõ
causauit floꝛes. Illud igitur opus magis esset tri-
buendum cause superioꝛi q̃ virge. ¶ Aliter dicitur
sustinẽdo q mater agat: q virtuti naturali eiꝰ fuit
collata virtus supernaturalis vnde potuit coagere
spiritui sancto. ¶ Contra. ista virtus supernatura-
lis aut fuit gradus intẽsioꝛ foꝛme / aut aliquod ac-
cidens. si primo modo beata vgo fuisset plus q̃ ma
ter: q: matres cões habent talem gradum / et p cõ
sequens equiuoce fuisset mater cũ alijs. si illud su-
pernaturale est accidens impꝛessum / p hoc nõ po-
test coagere ad foꝛmã supnaturalem. Pꝛobat hoc:
inconueniens est q mater p aliquod accidens pos
set in aliqd pfectius q̃ in illud in qd potest per foꝛ
mã supnaturalẽ. Similiter si esset accidẽs / recipe-
ret in alio: et cũ sit accidẽs supnaturale spũale: nõ
videt q possit recipi nisi in volũtate vel in intelle-
ctu: et nullũ tale est sufficienter actiuũ respectu sub
stãtie. Ideo teneo q mater habet principiũ actiuũ
foꝛmaliter vt priꝰ. ¶ Ad primũ ↄtradico q in vlti-
mo instanti habet agens creatũ actionem ⁊ non p
actionem quã habuit alterando propter duo. Tũ
quia in vltimo instanti illa actio nõ est. Tum quia
esto q esset adhuc accidens esset / et p ↄsequens nõ
potest esse principiũ actioni generationis substan-
tie. Ideo dico q agẽs creatũ potest coagere actio-
ni cause superioꝛis ab iductione foꝛme supnatura-
lis. Dicit nõ potest agẽs creatũ instãti / nec coage-
re nisi post actionẽ eius in tpe. Dico q verũ est ge-
neraliter loquendo: vt plurimũ. tñ si agens increa
tum suppleat actionẽ eius in tpe precedente / in vl
timo instãti potest agere ⁊ coagere acsi egisset vel
coegisset p media preuia nature. ¶ Ad aliud con-
tra de rationibꝰ seminalibꝰ dico q vbi principalis
ratio actiua est in creaturis cũ administratione dei
non potest talis productio esse scdm rationes semi
nales nec ita subito: tñ vbi ratio principaliter acti
ua est in agẽte increato / potest agẽs creatũ sibi co
agere in vltimo instanti: nec dicit hoc fieri p ratio-
nes seminales: cũ virtꝰ spũs sancti suppleat actio-
nem patris: sicut si pater ageret foꝛmaliter: ⁊ p tã
to potest dici q illa productio non erat scdm ratio
nes seminales non obstante q mater agat.

¶ Tertius articulus quõ Maria peperit xpm. Si
mater se habet in partu vt terminꝰ a quo tm / sicut
arboꝛ respectu fructus cadentis: ita q nichil agat:
sed ponderositas facit fructũ cadere vel desicca-
tio extrinseca: tũc facile est sustinere quia virgo pe-
perit chꝛistum. Si tamen ponitur q parere sit per
virtutem expulsiuã: non ita facile est saluare. Pri-
mum patet: quia si mater se habeat passiue: tũc spi
ritus sanctus agit ad separtionem plis a matre:
sicut caloꝛ vel ponderositas ad separationem fru-
ctus ab arboꝛe. Secũdum patet q non potest coꝛ-
pus esse simul cum coꝛpoꝛe alio: ita q non gloꝛio-
sum cum non gloꝛioso per virtutem creature. Sed
chꝛistus exiuit ianuis clausis: hoc est clauso vtero:
igitur opoꝛtet q in exitu essent duo coꝛpoꝛa: et nõ
creditur communiter q tunc fuit coꝛpꝰ chꝛisti glo-
riosum: ideo non videtur q per virtutem matris
potuit sic chꝛisti coꝛpus exire: nisi ponatur q par-
turire est prius agere: vel in exitu est actio a vir-

tute spūs scti. ¶ Ad secundā questionē dico q effe
ctum pduci naturaliter pōt itelligi dupliciter. vel
q ex parte pricipij actiui est naturalitas: vel q ex
parte modi. pprie tñ loquendo nō dicit effect9 p-
duci qñ tale agens nō habet modū agendi conue-
nientē tali agenti: q hoc aduerbiū naturaliter / est
determinatio verbi: et ideo pprie determinat mo
dū agēdi: ideo magis pprie dicit xps fili9 natura-
lis ex parte principij actiui tñ q ex pte modi agē
di: q modus ille agendi nō cōpetebat naturaliter
marie: et ideo nō pprie dicit mariā genuisse natu-
raliter qtum ad modū. ¶ Ad primum principale
pme questionis dico q Damascen9 instat cōtra he
reticum: q nestorius hereticus dicit q mater xpi
est xpotocon et nō theotocon: hoc est: solū est ma-
ter qtum ad humanitatē / et nullo modo dei: con-
tra quā excessiue loquit dicens ipsam nō esse geni
tricem christi qtū ad humanitatē tñ. ¶ Ad aliud
esto q deus non possit facere contraria vel priua-
tiue opposita simul in eodem si sint opposita: for-
maliter tamen bene pōt facere simul cōtraria op-
posita vel priuatiue opposita virtualiter saluando
causam cū opposito sui effectus: q qd formaliter
opponit cōsequēti / virtualiter repugnat antecedē
ti: et saluādo habitudinē antecedētis ad cōsequēs
pōt de9 cū antecedēte saluare oppositū cōsequētis
vbi ab antecedēte ad cōsequēs arguit tāq a causa
ad effectū naturalē. Sic igit parere psupponit vir
tualiter puie actionē patris: ideo sequit naturali-
ter / hec est mater: igit est tacta a viro. Ista igitur
sunt opposita virtualiter: esse m̄r / et intacta a viro.
et pñt simul vtute diuia / qñ vt9 supplet actionē pa
tris. Exēplū ad hoc: si obiectū moueret potētiā i-
tellectiuā: ex hoc sequit itellectū ɔcipere noticiā
obi: ita q itellect9 ɔcipere noticiā ɔparet ad pare-
re ex alia pte: et obiectū mouere sit potētiā tangi
ab oculo / et ɔparet ad tactū mulier a viro ex alia
pte. Si tūc de9 imediate causet in itellectu noticiā
hui9 obiecti: tūc dr itellect9 parere / itact9 tñ ab ob-
iecto. ideo ista opponūt vtualiter ɔparādo ad cau
sam naturalē itellectū esse in actu licet pexigat ne
cessario ipsum tāgi ab obiecto ɔparādo ad naturā
non tamē est deo necessarium. sic ex alia parte mu
lierem parere per comparationem ad naturam /
preexigit ipsam tactam a viro: non tamen compa
rando ad deum. Et ad aliud dico q pater et mater
non sunt relatiua mutuo: sed correlatiuum matris
est filius. et cum dicitur / actiuum et passiuum sunt
relatiua. v. Metaphisice. cōcedo: sed nō actiuum
hoc / et hoc passiuum: quia potest esse hoc passiuū
ab alio actiuo. Et sic in pposito est hoc passiuum
et actionem patris supplet virtus spiritus sancti
¶ Ad rationes secūde questionis dico q proprie
loquendo christus fuit naturalis filius marie: sed
nō naturaliter filius: quia aduerbium naturaliter
determinat verbum vel participium: ideo licet fi-
lius habuit naturam humnā acceptā: non tamen
naturaliter acceptam: hoc est: non per modū agen
di naturalem.

¶ Questio quarta.

Uarto queritur:
vtrū natura diuīa potuit assu-
mere psonā creatā. Et sic: q
persona diuina potuit assume
re psonā: igit et natura diuina.
Antecedēs patet: q et si pri9
fuisset ille homo anteq eēt as-
sumptus: adhuc potuisset psona diuina illa naturā
assumpsisse absq oi corruptione positiui illi9 pso-
ne. Consequentia patet: q natura diuina et psona
sunt idem re: igit si psona pōt assumere psonā: na-
tura potest assumere psonā ¶ Itē: si suppositū di-
uinum fuisset absolutū: potuisset assumere psonā
creatā: igitur et tūc natura potuisset. antecedēs pa
tet: q nō est suppositū minoris pfectionis q rela-
tiuū / q si esset absolutū: igit cū nūc pōt: tūc potuis
set. Cōsequētia patet: q tūc natura nō fuisset dif-
ferēs a psona re sed sola ratiōe: igit modo pōt na-
tura assumere: q eadē natura remaneret q nunc et
si fuisset suppositū absolutū. ¶ Itē: psona dicit ali
quid positiuū: q dicit aliqd ptinēs ad dignitatē:
igit pōt assumi a natura diuina: q quicqd dignita-
tis est: simplr pōt ɔpetere nature diuie. ¶ Oppo-
sitū: si natura diuia posset assumere psonā creatā:
igit tres psone possent assumere eandē psonā: cui9
oppositū pbatū est pri9. ¶ Itē si sic: simul esset pso
na assumpta duplici personalitate personata.
¶ Ad qstionē dico pmo: q natura diuia nō assu-
psit. Scdo: credo q nō potuit assumere. Tertio: q
ɔtradictio ē psonā diuinā assumere psonā creatā
manēte vtraq psonalitate. Primū patet q essen-
tia nō assumit: q assumere est ad se sumere: sed ne
cessario est suppositi: ideo logice loquēdo assūptio
nō pōt eē nature: nec etiā realit loqndo: q assume
re actiue ē a tota trinitate et ad se tminatiue p hoc
q dr assumere: q essentia vel natura non pōt eē rō
terminādi vt pbatū ē pri9. et q essentia ē pri9 na-
tura i oi psona diuia q sit depēdētia psone create
ad natura diuinā vel psonā: igit neq logice loquē
do neq realiter pōt assumere. Scdm patet: q as-
sumptio nō pōt eē nisi ad terminū naturalit icōica
bilē: sed natura diuina ē naturalit cōicabilis cū sit
sil i trib9: igit sola psonalitas i diuis ē idepēdēs i-
depēdētia simplr ad suppositū. ideo credo q sola
psona in diuis possit assumere. Et si persona pos-
sit assumere: igit et essentia: q essentia icludit oia
cū sit ifinita. Si igit psona pōt tminare depēden-
tiā imediate: igit et essentia. Dico q nullū incōica-
bile ē formalr ifinitū iqtū hmōi. ideo psona iqtū
psona nō ē formalr ifinita. nūc aūt essentia icludit
psonā eminēter nō formalr. ideo licz psona posset
tmiare talē depēdētiā: nō tñ essētia imediate. Ter
tiū ptz scz q ɔdictio ē q psona assumat psonā ma-
nēte sil vtraq psonalitate: q psona icludit dupli
cē negationē dependētie: aptitudialis et actualis.
Nūc aūt licet psona assumpta nō sit apta nata de-
pēdere ad aliud: tñ si sit actu assumpta actu depē-
det: igit ipsa nō hz actualē indepēdentiā. Dicētes
q indiuiduū vltra includit aliqd positiue / habens

dicere ꝙ individuum poteſt eſſe aſſumptũ: non tñ:
ꝛc. ſed hoc ē falſum: qꝛ totum poſitiuũ qḋ eſt ĩ ſup-
poſito pōt aſſumi: qꝛ illud vltra nō pōt eē accidēs:
probatũ eſt eñ prius ꝙ individuatio ſubiectꝭ nō
poteſt eſſe ꝑ aliquod accidēs: nec multe forti⁹ per
ſonatio. nec pōt eſſe aliquis gradus ſupernatura-
lis: qꝛ illud ſuperadditum ē idem vnitiue cum na-
tura ꝛ non pōt eſſe eadē res ſimul eſſe: ꝛ nō eē: igitᷣ
non poteſt totũ coꝛrumpi: qꝛ tunc coꝛrũpetur na-
tura aſſumpta quod ē contra ſanctos. ¶ Ad p̄mũ
principale nego hanc cōcluſionem: pſona diuina
poteſt aſſumere pſonam: hoc ē totum poſitiuum:
igitᷣ ꝛ natura diuina. et cũ dicitur ꝙ natura diuina
et perſona ſunt idē re: dico ꝙ ex natura rei forma
liter nō ſunt eadē: ꝛ ideo perſona pōt aſſumere qḋ
natura non poteſt. ¶ Ad aliud cōcedo ꝙ ſi eſſet ꝑ
ſona in diuinis abſoluta poſſet aſſumere: ꝛ tunc na
tura poſſet aſſumere. Non tñ ſequitᷣ: modo ſi per-
ſona pōt. igitᷣ: et natura: qꝛ illa cōſequētia tenet ex
hac ypoſtaſi falſa qḋ eſſet ſuppoſitum abſolutum:
et tũc illud nō differret a natura niſi ſola ratione:
ideo ſi ſuppoſitũ poſſit aſſumere: igitur et natura
poſſet: ſed nũc non ſequitᷣ: quia tũc ꝙtum ad rē nō
eſſet alius formalis terminus dependētie ꝙ natu-
ra q̄ eſſet ſola ratione differens a ſuppoſito abſo-
luto. ¶ Ad aliud: cũ dicitur perſona dicit aliq̄d po
ſitiuum: verũ eſt ꝛ quodlibet poſitiuũ poteſt aſſu-
mi: hoc eſt quodlibet abſolutũ ꝛ illud idem ſibi di-
miſſum eſt pſona: ꝛ cum ſubditur pſona dicit aliq̄d
dignitatis: dico ꝙ verum ē naturaliter vltra ſuppo
ſitum ſingulare: hoc eſt dicit aliquid dignitatis rō
ne nature quã cōcernit: non aũt formaliter niſi ex-
tenditur eſſe dignitatis ad nō eſſe indignitatis: qꝛ
ſi diceret aliquid dignitatis formaliter non poſſet
aſſumi: ſed eſſet ſimul in tribus ꝛ negatio actualis
dependētie nunꝙ ineſt illi qḋ aſſumit cũ actu depē
deat ad perſonã aſſumētē ꝛ ſibi dimiſſũ eēt pſona.

¶ Queſtio. v.

Quinto queritur:
vtrum in xp̄o ſit aliquod eſſe
aliud ab eſſe increato. Qꝛ nō:
eſſe cōſtituit ens. igitᷣ ſi ibi ſint
duo eē xp̄s erit duo entia: cō
ſequēs ē falſum: qꝛ ſcḋm Ber-
nardum ad eugeniũ: ibi ē ma
xime vnum poſt vnitatē perſone ad eſſentiã: ꝛ per
conſequēs non duo entia. et ex hoc confirmatᷣ ꝙ
per ſe vnũ eſt maxime vnum: igitᷣ cũ xp̄s ſit per ſe
vnum ens: ꝛ nullo modo ſunt duo entia in eo. Itē:
ſi ex duob⁹ fiat ꝙ vnum opꝫ vnũ ſe habeat vt act⁹
aliud vt potētia: ſed natura humana non ſe habet
ad verbũ: vt actus reſpectu potētie: ſed magis ecō
tra: igitᷣ non dat ſibi aliquod eſſe: ſed magis reci-
pit: ſed ex hoc qḋ aliquid recipit eſſe nō opꝫ ꝙ ha
beat eſſe propꝛiũ. ¶ Oppoſitum Aug. vii. de trin.
xli. Sicut ſcientia ad ſapere ita eſſentia ad eſſe: ſꝫ
ſi ſint due ſciētie ſunt duo ſapere: igitur vbicunqꝫ
ſunt due eſſentie vel due nature erũt duo eſſe. Itē:
Anſel. Monologi. lxii. in fine. Similiter ſe habēt
lux et lucere ꝛ lucens ſicut eſſentia ꝛ eſſe et ens. ſꝫ
ſi ſint due luces opꝫ eē plura lucere. igitur ſi ples
nature plura eē. ¶ Ad queſtionē: dico ſupponēdo
ꝙ eē eētie nō ſit aliquid aliud ab eētia realiter:
non tñ ꝙ differre ſunt duo ꝯceptus euiſdem entis
abſoluti: neqꝫ ſecundũ intentionē: ſicut gen⁹ ꝛ dif
ferentia cuꝫ accipiuntᷣ ab eodē in formis acciden
talibus: iō ſicut due eētie ſunt duo eē eētie: quia
contradictio ē ponere vnum multiplicari ꝛ non rē
liquũ: tñ loquendo de eē ſubſiſtentie: vt diſtinguitᷣ
cōtra eē cōicatum: ita ꝙ eſſe ſubſiſtētie p̄ciſe acce-
ptũ ſit nō cōicatũ: ſed eē hoc cui repugnat ad aliō
dependere ſic dico ꝙ nō eſt niſi vnum eē in xp̄o. qꝛ
natura humana non habet eē ſubſiſtētie ꝓpꝛium:
ſed ſubſiſtentiã in verbo: qꝛ natura humana cōmu
nicatur verbo. vt quo verbum eſt hō: qꝛ natura nũ
ꝙ eſt niſi quo ſuppoſitum ē tñ. igitur eſt vnum eē
ſubſiſtentie in xp̄o: ſed loq̄ndo de eē exiſtētie dicitᷣ
ꝙ tale tantũ vnum ē in xp̄o: qꝛ ſi pars adueniat to
ti nō ꝓpter hoc habet pars aliud eē nouũ: ſed ſo-
lum antiquũ ꝑ formam toti⁹ antiquã: vt ſi nũc pri-
mo adueniat man⁹ hō non habet eē nouũ: ſed ꝑ in
telligentiã habet eē antiquũ qḋ prefuit: ꝛ ſolũ no
uum per reſpectũ: igitur ſi ſit in ꝓpoſito cũ natu-
ra humana aduenit verbo. ipſa eſt quaſi pars per
apoſtolum: igitur nō habebit nouũ eē abſolutũ: ſꝫ
tantũ eē verbi ſibi cōicatum: ꝛ ſic habebit nouum
reſpectũ qui ē quaſi partis ad totũ. Itē: accidens
nō hꝫ ꝓpꝛium eē in ſuppoſito. qꝛ ſi ſic tot eſſent eē
ſoꝛtis quot accidētia in ſoꝛte. igitur nec iſta natu-
ra habebit eē ꝓpꝛiũ in verbo: qꝛ maxime aſſimila
tur eē nature humane in verbo eē accidētis in ſup
poſito conſiderando ſubiectũ inꝙtum habet rōnē
prioꝛis nature ſolum. non inꝙtũ habet rōnem ꝑ-
fecti ab accidente. Tertio arguitur ꝑ ſignificatum
ſicut ꝙtitas aliter ſe hꝫ ad ſubſtantia et ad qualita
tem. ſic eē ꝓpꝛiũ verbi aliter ad verbũ aliter ad na
turã communicatã. nunc autē ꝙtitas ſe hꝫ ad ſub-
ſtantiã ꝙ per eam formaliter extēditur et q̄litas.
Similiter ꝑ accidēs tñ tanꝙ poſteri⁹ natura: ita ꝙ
nō eſt alia extēſio formalis ꝙtitatis et qualitatis:
tñ ꝙtitas dr̄ extēſa ꝑ eētiã et ꝑ ſe quãta et quali-
tas ꝑ accidēs. ſic non eſt aliud eē exiſtētie formali-
ter verbi et nature aſſumpte. ¶ Contra iſta. Ois
per ſe termin⁹ generationis hꝫ aliquod eē in actu
acquiſitũ ꝑ generationē. ſed xp̄us filius dei in na-
tura humana ē per ſe termin⁹ generationis: igitur
ꝛc. maioꝛ ptꝫ: qꝛ generatio vel ē ad eē in actu/ vel
ad id quod hꝫ eē in actu. minoꝛ ptꝫ ꝑ Damaſce. c.
xliii. Sed eē acquiſitũ per generationē nō p̄t eē i-
creatum: qꝛ illud exiſtebat ab eterno. igitur opoꝛ-
tet dare aliud eē. Item: in ſecũdo de anima. viue-
re viuentib⁹ eſt eē. igitur cũ ĩ xp̄o ſit duplex viuere
ibi erit duplex eē. Dicitᷣ: non eſt ibi duplex viuere:
niſi accipiēdo ꝓ eē ſecundo. et ſic in xp̄o p̄t eē du-
plex opatio. Cōtra. aliquod viuere amiſit xp̄us in
moꝛte aliter nō fuiſſet vere moꝛtu⁹. igitᷣ ibi deſtrue
batᷣ vnũ eē non increatũ: igitur viuere creatũ et eē.
Item. ſi illa natura dimitteretur a verbo. ſicut oēs
concedũt ꝙ de potentia abſoluta pōt non ex hoc

opoꝛtet ꝙ sit generatio neqꝫ creatio noui eē. et so=
la illa dimissio non erat adnichilatio: igitur tunc
natura humana habebit eē in actu et non nouū
igitur quod ꝓhabuit. Item: respectu illius eē natu
re assumpte tota trinitas habet rationem causan=
tis ⁊ rationem conseruantis: igitur xp̄s habuit eē
actu conseruatū ⁊ creatum: ideo nō potest eē actu
increatum: qꝛ tale non habet rationem termini cō
seruationis. ¶ Ad primū: pro opposita opinione
dico ꝙ illa ratio cōcludit oppositum: qꝛ ex hoc nō
aduenit nouum eē parti cum sit pars: qꝛ foꝛma par
tis est illa q̄ prius fuit totius: saltem de intellectiua
que nec extenditur ꝑ se nec ꝑ accidens: ꝗꝙ foꝛma
materialis extensa ꝑ accidens sit noua partis: cuꝫ
pars de nouo aduenit. ꝫ foꝛma nature humane ad
uenientis nō est foꝛma verbi: igitur. vel habebit es
se ꝑ ꝓpꝛiam foꝛmam vel per nullam sicut si foꝛma
totius non eēt foꝛma partis: igitur vel illa pars ha
bebit eē ꝓpꝛium vel nullum eē habebit: sed ista rō
non valet: hoc enī assumptum est falsum: accidēs
non habet eē ꝓpꝛiū in subiecto pꝛopꝛio: qꝛ subie
cto transsubstātiato manet idem accidēs quod pꝛe
fuit: sine omni mutatiōe positiua: et similiter si so=
lum adnichilaret: igitur opoꝛtet ꝙ pri⁹ habeat eē
aliquod: aliter enim cū adnichilatione vel trāssub
stantatione opoꝛteret ponere aliam mutationem
positiuam ad esse accidētis ꝙ habet separatū. Se
cundo ꝓbo idem: quia termin⁹ cuiuscunqꝫ motus
est aliquod esse nouū: vt eē secundū quid licet non
esse substantie: igit̄ tale erit accidentis in subiecto
nec est inconueniēs in supposito tot ponere eē se=
cundū quid quot sunt accidētia: sicut enim genera
tio simpliciter ē ad eē nouum simpliciter: sic gene=
ratio quedā ⁊ secundū quid ad eē nouū: secundum
quid / qꝺ tamen ē eē quoddam. Tertia rō non va=
let: qꝛ secūdum dicentes ꝙ substantia est extēsa ꝓ=
pria extēsione quātitatis foꝛmaliter. Si simile sit
ad propositum: tūc natura humana foꝛmaliter est
ens foꝛma verbi: ⁊ per consequens foꝛmaliter in=
telligit intelligere verbi: ⁊ foꝛmaliter vult velle ver
bi: ⁊ tunc in xp̄o nō essent duo itelligere neqꝫ duo
velle: qꝺ est contra Damasce. ca. vi. Nec potest di=
ci ꝙ sunt ibi due volūtates ⁊ duo intellectus: ⁊ tm̄
non nisi vnū eē: qꝛ ita immediate se hꝫ eē existen=
tie ad naturā extra causam suā sicut se habet intel
lectus vel volūtas ad naturā. Dico igitur loquēdo
de esu actualis existētie in re extra causam suam ⁊
extra intellectū: vel non est res sine actuali existē=
tia: vel non differt existētia a re extra causam suaꝫ
nisi sola rōe. Loquendo igit̄ de isto esse existentie
dico ꝙ i xp̄o sunt due eē existētie. Illud probo sic:
Relatio non pōt eē in actu nisi fundamētum sit in
actu sibi debito: sed vnio nature humane adverbū
fundatur in natura humana: vt probatum ē prius:
igitur cum ista vnio est in actu / tota natura huma
na hꝫ eē in actu: illud nō potest eē nature humane:
vt in verbo eē verbi: qꝛ fundamētum ē prius natu=
ra relatione. sed natura humana nullum eē verbi
hꝫ ante vnionem. Et ex hoc ꝯfirmatur rō: ꝓus na
tura aīa itellectiua ꝑficit coꝛp⁹ ꝙ sit tota natura as

sumpta: igitur in illo pꝛioꝛi nature dat aīa eē coꝛpi
et in secūdo instāti nature ē ista vnio: et non ꝑ hoc
destruitur eē nature humane: sed magis conserua
tur. ¶ Adhuc alius intellect⁹ posset eē quod nō ē
aliud eē xp̄i: ⁊ si aliud sit esse verbi vel aliud natu=
re humane: sicut et si in soꝛte eēt aliquo mō nouū
eē manus: nō tamen nouū eē coꝛpoꝛis: sic lꝫ sit no
uum eē nature humane: nō ꝓpter hoc in xp̄o ē du
plex eē xp̄i. ¶ Dico tn̄ ꝙ nec hoc est verū. immo i
xp̄o est duplex eē. quoꝛum vtrūqꝫ est eē xp̄i. Cau=
sa aūt quare non ē aliud esse coꝛpoꝛis. esto ꝙ noua
pars existat est ista ꝙ soꝛtes nō existit entitate exi=
stentie man⁹. sic xp̄s existit existentia nature hūa
ne et existētia verbi cū ibi sit communicatio ydio
matum: ió xp̄i ē duplex eē existentie: quoꝛū vtrūqꝫ
est eē xp̄i: suppositum tn̄ est ita plene vnius nature
sicut si non eēt alteri⁹ nature. dicit verum ē ꝙ xp̄s
habet duplex eē: sed vnum tn̄ est simpliciter esse
eius. ¶ Aliud autem est eē eius: secūdū quid. Con
tra. aūt intelligitur illud eē secūdum quid pro tāto
quia nō est eē increatum vel eē secundum quid: vt
distinguit̄ cōtra eē substantie: si ꝑmo modo. oīs
creatura hꝫ eē secundū quid pro tanto: qꝛ non ha=
bet eē a se sicut de⁹. nō tamen propter hoc negādū
est eē simpliciter a substantia. qꝛ qꝺ secundum se ē
aliquid nulli cōparatū est ens secūdum quid. ꝫ se=
cūduꝫ se ⁊ simpliciter: ꝗꝙ nō sit eē simpliciter cui
comparat̄: ita ꝙ sit eē perfectissimum vel primum
eē eius: igitur illa existētia est simpliciter q̄ est exi
stentia verbi: ⁊ q̄ est existentia nature humane: et
si existētia nature humane non sit ꝑmum eē verbi:
vel xp̄i / si intelligatur eē secundum quid secundo
modo manifeste falsum ē: qꝛ qꝺ vni ē substātia nul=
li ē accidens. pꝛimo ꝓbi. ¶ Ad ꝑmum pꝛincipale
cum dr̄ eē cōstituit ens: dico ꝙ in cōcretis nō est nu
meratio nisi numerato supposito neqꝫ in adiecti=
uo nisi numerato substātiuo. Non eīm sequit̄. Iste
habet duas sciētias: igit̄ est duo scientes: sic nec se
quitur. xp̄s est hn̄s duas volūtates: igit̄ ē duo volē
tes: nec sequit̄ habet duas existentias: igit̄ est duo
existentes / nec valet hꝫ duo eē: igit̄ ē duo entia: vn̄
licet sequit̄ hꝫ eē: igitur est ens. nō tamen sequitur
habet aliud esse. igitur est aliud ens: sed ē fallacia
conseq̄ntis ꝓpter negationem inclusam in hoc ar
guendo ab alietate antecedētis ad alietatē ꝯsequē
tis. Similiter arguendo cū dictione numerali duo
esse. igitur duo entia: ⁊ si sunt duo homines: igitur
duo animalia gratia materie. ¶ Ad aliud: cum
dicitur est ꝑ se vnum. dico ꝙ maioꝛ vnitas pōt esse:
vel quia nobilioꝛ in rōne sua: vel qꝛ excludēs maio
rem distinctionē vnitoꝛis. Pꝛimo mō est ista maxi=
ma vnitas nature adverbum inter omnia duo que
differunt realiter: tum ꝓpter nobilitatē extremo=
rum: tum propter nobilitatem modi vnionis. pro=
pter nobilitatem extremoꝛū. qꝛ vnū extremū hui⁹
vnionis est icreatū. Aliud nobilissimū inter creatu
ras q̄tū ad gratiam et gloꝛiā. ex parte vnionis ꝓ=
ter assumptionem: loquendo tn̄ de maioꝛi vnitate
secundo mō q̄ excludit maioꝛem dist inctioneꝫ nō
est ista vnitas maxima: qꝛ vnita re absoluta sunt di

stincta. ¶ Ad aliud dico ꝙ actus põt accipi dupli=
citer: vel ꝓ actu infoꝛmãte: vel pꝛo actu eminente.
Pꝛimo mõ verbũ non hꝫ rõnem act⁹ respectu na=
ture humane: nec ecõtra. Secũdo modo loquẽdo
de actu eminente efficiente verbũ habet rationẽ
act⁹ respectu nature: sed ex hoc nõ sequitur ꝙ dat
eẽ nature foꝛmaliter: qꝛ ex hoc ꝙ efficiẽtis hꝫ effe
ctum eminẽter: nõ ex hoc est act⁹ eius infoꝛmans.

¶ Questio. ii.

SEcũdo q̃ritur: vtrũ
xp̃s sit aliq̃ duo. Qꝛ sic. v. meth.
ad distinctionẽ specie: sequitˀ: di=
stinctio numero: nature i chꝛisto
differũt specie: igitˀ numero. Itẽ:
Damasce. ca. lxxxiii. totũ signifi
catum est nature: totus est signum persone: igitˀ sal
tem cũ due nature sint in xp̃o: xp̃s erit duo neutra
liter. ¶ Confirmatˀ: ꝓpter vnitatẽ nature tres ꝑso
ne dicuntˀ vnum: ꝛ si nõ vn⁹: igitur saltem põt ali=
quo modo dici duo. ¶ Oppositũ: xp̃s non est nisi
deus et hõ: sed de⁹ est homo: ꝛ homo est deus: igi
tur non ponũt in numerum. ¶ Dicitˀ ad questionez
ꝙ neutrũ ẽ ꝯcedẽdũ de xp̃o absolute: nec ꝙ sit vnũ
ens: nec ꝙ sit multa: sed cũ determinatione ẽ vnũ
est vnum ens scd̃m ꝙ hõ: ꝛ ẽ vnum ens secũduz ꝙ
deus. Contra: circa ens idem ꝛ diuersum sunt im=
mediata: ꝛ vnum et multa: igitˀ absolute xp̃s ẽ vnũ
ens: vel multa entia. Pꝛeterea hic terminus nume
ralis denotat quid est per se numeratum sufficien=
ter: qꝛ denotat sustentatiuũ numerari. igitˀ nõ opoꝛ
tet addere scd̃m quod ad hoc ꝙ dicatˀ chꝛistus vn⁹
vel duo. vnde si dicatur: iste ẽ vn⁹ sapiens sufficien
ter potuit ly vnus significatum suũ circa ly iste: si
autem dicatur. est vnus sapiens sufficiẽter ẽ dictũ.
igitur si dicatˀ: xp̃us est vnus: vel chꝛist⁹ est duo suf
ficienter declaratˀ quid denotatur numerari. et si
non explicatur secundum quod. ¶ Ideo dico ꝙ ab
solute chꝛistus non ẽ duo neqꝫ masculine: neqꝫ neu
traliter non masculine: qꝛ secundũ Damasce. xp̃us
est vnus. ca. lxxxii. neqꝫ est duo neutraliter: qꝛ ver=
bum assumpsit naturã: ideo verbum nõ est illa na=
tura: sed ẽ hõ chꝛist⁹: igitur: ꝛ si habeat duas natu
ras. non tñ ẽ duo: qꝛ nõ est verum dicere ꝙ chꝛist⁹
est natura assumpta. ¶ Contra ista. sicut due natu
re sunt in chꝛisto: sic erit duo entia: qꝛ chꝛistus secũ
dum ꝙ homo est aliquid: ꝛ secũduz ꝙ de⁹ aliquid
est: ꝛ non idẽ aliquid: igitur aliud quid. Itẽ secudũ
Damasce. chꝛistus non est solũ deus: igitur ẽ deus:
et aliud ꝙ̃ deus cũ sit de⁹. ꝛ nõ solum. igitur aliquo
modo duo. Ad pꝛimuz hoc dico ꝙ ista nõ fuit deter
minata. xp̃us ẽ aliquid: secundũ ꝙ hõ antiquit⁹,
nunc aũt c ꝯcessa ꝛ appꝛobata. ex emplũ de hereti
cis. cũ chꝛist⁹. ¶ Dico igitur ꝙ scd̃z ꝙ dupliciter pt
accipi. Uno modo ꝓpꝛio: et tunc notat illud qd̃ se=
quitur esse rõnem foꝛmalem inherentie illi⁹ ꝙ pce
dit. vt hõ secũdũ ꝙ albus vr̃: vel scd̃m ꝙ coloꝛat⁹.
Alio mõ scd̃m ꝙ dicit secundũ vnã rõnẽ tñ: nõ cõ
siderando alias rõnes: vt cũ dicitur scd̃m ꝙ homo
considerando ip̃m pꝛecise sub vna rõne. et sic acci
pitur scd̃m ꝙ in diffinitione motus. cũ dicitur. mo
tus est act⁹ entis in potẽtia scd̃m ꝙ in potentia. nõ
enim denotat ibi scd̃m inherẽtiam: qꝛ si sic cuiusli=
bet entis in potentia eẽt motus act⁹: sic vult Ari=
stoteles. Si iusticia est bonũ in eo ꝙ bonũ sequitˀ:
ꝙ est omne bonum accipiendo. igitur ly secũdu ꝙ.
Pꝛimo mõ dico ꝙ chꝛistus secundũ ꝙ hõ ẽ aliquid
qui inferius ẽ foꝛmalis rõ iherendi supioꝛis: ꝛ tũc
vlterius non valet: igitur scd̃m ꝙ hõ est idez aliq̃d
qꝛ qd̃ ẽ rõ inherẽtie superioꝛis: nõ ex hoc est rõ in=
herentie hui⁹ iferioꝛis neqꝫ illius: esto ꝙ superius
per hec inferioꝛa sufficienter diuidatur: ꝛ maxime
qñ talia sunt inferioꝛa ꝑ accidens: iõ nõ opoꝛtet ꝙ
chꝛist⁹ scd̃z ꝙ hõ sit idẽ aliq̃d qd̃ est scd̃z ꝙ de⁹: nec
etiã aliud: qꝛ si secundũ ꝙ homo esset idem aliquid
qd̃libet quod est hõ esset idem quid. Si scd̃m ꝙ hõ
est aliud aliq̃d: igitur nichil ꝙ est hõ esset idem ali=
quid. Si accipiatur scd̃m ꝙ. pꝛimo mõ vt dicit p̃=
cisam rõnem: sic dico ꝙ est idem aliquid: qꝛ illõ ali=
quid quod ẽ hõ et ꝙ est deus: est idem aliquid, sed
non seqitˀ isto modo xp̃s: sed ꝙ hõ ẽ de⁹: igitˀ hũa
nitate ẽ de⁹: qꝛ in ista tenetur ꝙ humanitas ẽ ratio
foꝛmalis qua ẽ de⁹: ꝛ hoc vi cõstructionis: sꝫ i ista
xp̃s secundum ꝙ homo ẽ de⁹: ꝑmittitur ꝙ ly scd̃m
ꝙ reduplicet vnam rõnẽ tñ: ꝛ sic pt hoc verificari.
¶ Ad aliud de Damasceno dico ꝙ xp̃s ẽ sol⁹ de⁹:
sed non solũ deus: aliter em̃ additur dictio exclusi
ua subiecto ꝛ predicato: qꝛ cum additur subiecto
addit pꝛecisam mensuram pꝛedicati ad subiectuz:
sic ꝙ nũq̃ p̃dicatũ excedit subiectũ: ideo ex parte
subiecti non excluditˀ nisi illud de quo nullo modo
hic. iõ sicut dicendo. tñ soꝛtes currit non excluditˀ
album: nec ecõtra: sed ex parte pꝛedicati excludit
quodlibet qd̃ non ẽ foꝛmaliter pꝛedicatum: vt est
sincathegoꝛeuma: non tñ pꝛopꝛie additur pꝛedica
to sicut subiecto: solus: igitur: sic determinatio sub
iecti ꝙ sit dictio sol⁹ hoc: vez nõ excluditur deus:
nec aliquid de quo potest dici subiectũ: dicendo ẽ
hoc: sed sic dicendo chꝛistus ẽ solum: hoc solum ex
cludit quodlibet qd̃ non est hõ foꝛmaliter: vel põt
dici scd̃m Damasce. lxxxvii. vbi dicit ꝙ chꝛist⁹ nõ
est tñ hõ: sꝫ hic põt eẽ relatio vel ad habẽs naturã
vel ad naturã. Si pꝛimo mõ: sic ẽ falsa: qꝛ sic chꝛist⁹ ẽ
tñ habens natura: vel potest eẽ relatio ad naturã
et sic ẽ vera. xp̃s em̃ non ẽ natura hũana: sed tan=
tum habẽs naturam humanã ẽ chꝛist⁹. xp̃us tamẽ
non ẽ habẽs solũ naturam humanã: ꝛ per hoc ptꝫ
ꝙ ẽ tot⁹: sed non totũ foꝛmaliter ꝛ solus: sed nõ so
lum. ¶ Ad pꝛimũ pꝛincipale dico ꝙ due nature nu=
numero sunt in xp̃o: sed ex hoc no sequitur ꝙ chꝛi
stus sit duo numero: quia non ẽ verũ dicere ꝙ chꝛi
stus eẽt natura humana: licet sit homo: vñ lꝫ mate
ria et foꝛma sint in composito: nõ tñ ẽ compositũ
materia nec foꝛma: nec hõ anima nec coꝛp⁹. ¶ Ad
aliud dico ꝙ si sint duo in chꝛisto neutraliter: non
tamen sequitur ꝙ chꝛistus sit duo cum neutrum il
loꝛum dicatur de chꝛisto. ¶ Ad aliud: patet per ra
tionem.

¶ Questio. iii.

Queritur tertio de trib⁹ opinionib⁹ in littera q̄ sit tenēda in verbo assumente naturā humanā. opinio q̄dam ponit q̄ ex aīa ⁊ corpe cōstituit q̄dam homo et non cōcurrit tertia natura. Secūdo q̄ iste q̄daʒ homo assumitur a verbo. Tertio q̄ propter maximaʒ vnitatē assumptionis: verū ē dicere hoc ē hoc. Et quarto sequitur ex hoc q̄ xp̄s ē duo. ¶ Secunda opinio ponit ↄtradictoriū p̄me. ⁊ hoc qđ dicit q̄ ex anima et corpore cōstituit quidaʒ hō et ī hoc q̄ ista ponit q̄ aīa ⁊ corp⁹ et tertia natura concurrunt ad vnam personam. similiter dicit q̄ ista faciunt p̄sonā cōpositā q̄ añ incarnationē fuit simplex et post incarnationem fuit cōposita: ⁊ isti hn̄t dicere q̄ vna p̄sona nō ē alia: sed subsistit in alijs, et non debet dici p̄sona diuina facta absolute: q̄z non nisi cum determinatione: sic verbū factuʒ est caro: vel homo ⁊ dicūt q̄ xp̄s ē vnum q̄d. ¶ Tertia opinio contradicit p̄me in hoc q̄ negat hominē quendā: negat etiā secundam opinionē ī hoc q̄ dicit aliq̄d eē ↄpositū ex his. q̄z ista predicatio christus ē hō: vel verbum tm̄ ē habitualis ⁊ nō formalis. vñ christus ē homo secūdū habitū. Ad hoc est auctoritas apostoli ad Philip. ii. habitu inuēt⁹ vt hō. ⁊ Aug. lxxxiii. q. vltima. ista opinio q̄ christus secundum q̄ homo nō est aliquid. Sed tertia opinio irrationabilis. q̄z si ex aīa ⁊ corpe nō fit eēntialiter vnum igitur equaliter fuit christus homo in triduo mortis: sicut añ et post: quia si non plus requiritur ad hoc q̄ christus sit hō: nisi vnio verbi ad animam ⁊ corpus / cum verbū ista nunq̄ dereliquisset post assumptionē semper eēt actu homo. Item anima nata ē perficere corpus ⁊ corpus natū perfici ab aīa: igitur non remanebūt ꝑpetuo separata. Itē: natura humana ī xp̄o eēt imꝑfectius q̄ ī alio homine: quia in alio homine non solū sunt partes: sed ex illis fit per se vnū. Item: quod vltimo dicit: scilicet q̄ xp̄s scđm q̄ homo non ē aliq̄d ē error: exēplum de hereticis. cū xp̄s. Item. substātia non predicat secundū habitū: q̄z impossibile ē q̄ illud qđ ē q̄d in se nō predicet q̄d de quocūq̄ ꝑdicet: ⁊ si non in q̄d quia sic dico albū ē hō homo predicat q̄d: ⁊ si non predicet in q̄d de albo. igitur si xp̄s ē hō predicat quid: non igitur ē ibi predicatio habitualis: ita q̄ homo respectu xp̄i se habeat: vt habit⁹. Itē: sicut habit⁹ mutat, sic mutat habituatio passiua: illa eñ proprie dr̄ habit⁹ q̄ ē inter habentē ⁊ rem habitā: et illud mutat vt plurimū: ⁊ non habit⁹ in se secunduʒ absolutū neq̄ʒ habituatū.; sic natura humana habituat ⁊ non verbū nisi secūdū rōnē. nec tm̄ opʒ vniuersaliter q̄ termin⁹ habitudinis mutet secundum rōnem ex hoc q̄ termin⁹: vt pʒ vniuersaliter de p̄sonis diuis. Probatur hoc. lʒ habitus occultat: hoc ē res habita: nō añt habit⁹ hoc ē habituatio passiua. Item: p̄ma opinio nō tenetur q̄tū ad hoc q̄ dr̄: q̄ aīa ⁊ corp⁹ ↄstituūt quēdā hoīem: vt hunc: quia nō pri⁹ ē p̄sona quā assumitur: vt declaratū ē prius: neq̄ʒ quantū ad hoc q̄ dicit secūdo q̄ p̄sona diuina hunc hoīem: q̄z assumēs nō ē assumptum: et hoc hō ē de⁹. Dēs igitur auctoritates Aug. in q̄b⁹ vult q̄ verbū assumit hūc hoīem: ipse loq̄tur accipiēdo hūc hoīem a toto positiuo: ꝑ quod ē hic hō ideo dico q̄ ꝓprie hō nō fuit assumpt⁹: sed natura humana. Cōtra: pri⁹ natura hūana iformat corp⁹ q̄ totū assumit a verbo: igit tūc ē suppositū p̄sonatum ꝓpria p̄sonalitate: q̄z si nō: sed solum p̄sonabile. igit cum p̄mū possit absolui a posteriori si deus sic cōseruaret aīam in corpe ꝑpetuo ab oī posteriori natura nūq̄ eēt p̄sona ꝓpria p̄sonalitate: q̄z qua ratione in vno instāti et in alio quod ē cōtra prius dicta: q̄z sibi derelictam statim p̄sonat p̄sonalitate propria. Et confirmat: q̄z totum assumit quod positiue requiritur ad p̄sonalitatē ꝓpriā: sed cū hoc hēat duplicem negationē dependētie actualis et aptitudinalis: sed in illo p̄ori natura añq̄ sit vnio ad verbū neutro mō depēdet: q̄z non actu dependet añq̄ actu assumitur: igitur ē p̄sona in priori natura q̄ assumitur. Si in secūda opinione intelligatur ꝑ compositionē q̄ sunt ibi ita vere due nature sicut si eēt cōpositio naturarum ⁊ q̄ p̄sona: ita vere habet duo sicut si eēt cōposita ver⁹ ē intellect⁹: tm̄ non ē ibi vera cōpositio: q̄z secūdū Damasce. xlix. ca. Si xp̄s eēt cōposit⁹: neq̄ʒ eēt de⁹ neq̄ʒ hō: cum tamen sit vtrūq̄ʒ sicut hō: neq̄ʒ ē aīa neq̄ʒ corpus: quia ex his ↄponitur: ⁊ cū dr̄. i. ca. q̄ vna persona non ē alia: sed in alia: vel subsistit: verū est sub hoc intellectu q̄ p̄sona manēs p̄sona nō est assumpta: sed natura hūana dependet ad p̄sonā diuinā. et q̄ dicitur postea q̄ p̄sona diuina nō ē facta absolute: sed secūdū humanitatē verū est. similiter quod dr̄ vltimo q̄ xp̄s ē vnū q̄d: verū ē: magis tm̄ ꝓprie dr̄ q̄ xp̄s ē vn⁹.

Distinc. vi.

¶ Questio. i.

Circa sextam distinctionem queritur primo vtrum hec sit vera deus ē hō. Et p̄ nō. in diuidētibus ordinatis / p̄ma diuidentia maxime distant sed finitū ⁊ infinitū sunt p̄ma diuidētia ens: igitur predicatio vni⁹ de alio ē impossibilis: igitur hoīs de deo. Itē secundo Thopic. idē non p̄dicatur denominatiue ī q̄d de eodē: sʒ hō p̄dicatur denoīatiue de deo secundū Damasce. xlii. ca. et secundū cassiodorū super p̄mū. igitur dʒ dici de⁹ humanatus et non hō. Item: si hō predicatur de deo. aut dicit aliquid absolutū aut relationē. nō relationē: quia quod ad se dr̄ respectu nulli⁹ dicit relationē vt sic non relationē. Si absolutū: igitur est cōe trib⁹: igit sicut hec est cōcedenda de⁹ ē homo. ita et ista pr̄ ē homo. ¶ Oppositū. Ioh. i. verbuʒ caro factū est. ¶ Ad q̄onem dico primo declarando q̄ sit causa veritatis hui⁹ de⁹ ē hō. Secundo: quomō verbum est hō. De p̄mo termin⁹ semꝑ ponit signatū suum in orōne / et sic intellect⁹ cōponēs ipm ↄponit cuʒ alio ꝓ significato. nō tm̄ semꝑ ē idētitas p̄mo ad signatū: cū ꝓpositio affirmatiua ē vera: q̄z si sic: tūc diceretur de quolibet in quo saluatur significatuʒ illius de quo dicitur: igitur pōt eē vnio rei alicuius in quo saluatur significatū: sic est in ꝓposito. So-

lum eiñ ẽ vera ꝙ verbũ est hõ. Illud confirmaṫ ꝑ
regulam cõem gñalẽ qñ ꝓpõ est ṗmo vera ꝓpter
hoc ꝙ ẽ identitas: ṗmo ad significatũ extremi: de
extremo nunꝙ̃ ẽ illa vera ꝓpter aliã cãm veritatꝭ:
qñ vero ẽ vera: qꝛ ẽ identitas rõne alicuiꝰ i quo sal
uatur: tũc hꝫ cãm veritatꝭ aliã: sic ẽ in ꝓposito: hꝫ
ei hanc cãm veritatꝭ: qꝛ verbũ ẽ hõ. ¶ Scðo decla
ro: quõ hec ẽ vera vbũ ẽ hõ: ꝛ dico ꝙ nõ cognoscit
eiꝰ vitas ꝑ rõnẽ naturalẽ: qꝛ ista ẽ ꝯtigẽs vbũ ẽ hõ:
ꝛ quelꝫ ꝯtingẽs aut ẽ mediata aut imediata: statꝰ
ei ẽ in ꝓpõnibꝰ ꝯtingẽtibꝰ: qꝛ iter illas ẽ ordo ꝑ se.
igitur oꝫ põere ṗmũ illud nõ pt eẽ ꝓpõ necessaria:
qꝛ ex necessario nõ seqͥtur ꝯtingẽs: igitur opꝫ sta=
re ad ꝯtigẽtẽ imediatã. si aũt ista vbũ ẽ hõ ẽ media
ta: nõ cognoscitur certitudinalr̃ nisi ex imediata.
Si aũt ex imediata nõ cognoscitur certitudinalr̃
sicut me sedere nisi ex ĩtuitiua noticia extremoꝝ ꝛ
vnionis eoꝝ. Sꝫ de vbo nõ hꝫ viator cognitionẽ i
tuitiuã: sed tm̃ abstractiuã: igitur nõ pt viator hẽre
cognitionẽ huiꝰ ꝓpõnis vere verbũ ẽ hõ ĩtuitiuã.
Ex hoc habetur ꝙ veritas huiꝰ sola fide tenẽda ẽ:
vel declarãda ex credito magꝭ noto sicut oẽ suppo
sitũ subsistens ĩ aliqua natura est tale scðm illa na=
turã. sꝫ vbũ est suppositũ subsistẽs i natura hũana:
igitur verbũ dicetur hõ. maior ẽ ꝓpõ methaphisi=
caľ. sꝫ minor ẽ credita: qꝛ verbũ subsistẽs ĩ natura
hũana ẽ dãs ꝑsonationẽ nature hũane. ¶ Tertio
declarandũ de ṗdicato ꝓ quo accipitur. Aut ꝓ for
ma: aut ꝓ supposito dicitur ꝙ pt ꝓ supposito. ita
ꝙ ẽ sensus verbũ ẽ hõ: hoc ẽ verbũ ẽ suppositũ qḋ
est hõ. Ꝯ q̃ro in ista verbũ est suppositũ qḋ ẽ hõ: aut
accipitur hõ ꝓ natura hũana formalr̃: aut ꝓ sup
posito. Si ṗmo mõ pari rõne stãdũ in ṗma. Si se=
cundo mõ adhuc sic dicẽdo: verbũ ẽ suppositũ qḋ
suppositũ est hõ: q̃rendũ est ꝓ quo supponit hõ: ꝛ
tũc erit ꝓcessus in infinitũ: nisi stetur vbi hõ ꝓ na=
tura hũana formalr̃ accipitur. Itẽ: ṗdicatio supio
ris de inferiori ẽ formaľ. Nõ igitur supponit ibi ĩfe
rius ꝓ supposito: qꝛ talis nõ ẽ supioris de inferiori
Ideo dico ꝙ ṗdicat qḋ significat: nõ tñ ṗdicat hu=
manitatẽ: qꝛ nec hõ significat: sed naturã hũanam
sub mõ ꝯcernendi. sic ei dicẽdo: lapis ẽ albꝰ abso=
lute ṗdicatũ dicit naturã formalr̃. ¶ Quarto: de=
clarandũ ẽ quo mõ accipitur ṗdicatũ ꝯparatũ ad
suppositũ si ṗdicetur: vt genꝰ: vel spẽs: vľ aliquod
alioꝝ vniuersaliũ: et sicut aliqḋ ṗdicatorũ de q̃tu
or ṗdicatis videtur ꝙ ẽ predicatũ: vt spẽs: tñ quia
vniuoce ṗdicaṫ de vbo ꝛ de petro: tñ qꝛ ṗdicatur
de eis in qḋ ꝛ spẽs est q̃ ṗdicatur de pluribꝰ differẽ
tibꝰ nũero in eo ꝙ qḋ. ¶ Dico tñ ꝙ aliḋ ẽ ṗdicare
quid: ꝛ ṗdicari in qḋ. sola ei substãtia ṗdicat qḋ: sꝫ
quodlibet ṗdicatur in qḋ quando est qḋ supposi=
ti de quo ṗdicatur: nõ tñ predicat qḋ. ꝛ sic ĩ oĩ gñe
est qḋ. v. Metha. Sic dico ĩ ꝓposito ꝙ ṗdicatũ pt
esse in se spẽs: ꝛ nõ ṗdicari: vt spẽs suppositi: vt cũ
dicitur: albũ ẽ hõ spẽs: igitur ṗdicatur ꝑ se. ꝛ in qḋ
de ĩdiuiduo cuiꝰ est spẽs: nõ sic hõ de verbo: tũ; qꝛ
non includitur ṗdicatũ ĩ sbo / tũ qꝛ ista nõ ẽ ꝑ se: lo
gice loq̃ndo. ista igitur ṗdicatio nõ ẽ eẽntiaľ ꝓpt
duas cãs ṗdictas: neqꝫ accidẽtaľ: qꝛ neutrũ extre=
mũ ẽ accidẽs: sꝫ est ṗdicatio media. et dicitur vnio
subãľ: nõ scðm fantasiã: sed vera scðm Damascenũ
cap. xlix. Est igiṫ ista hitudo huius ṗdicati ad hoc
subiectũ: alia ab eẽntiali ꝛ accidẽtali de qua loqui
tur logicꝰ ꝛ pt reduci ad ṗdicationẽ accidentis de
sbo: nõ aũt ad ṗdicationẽ eẽntialẽ ꝓpt cãs dictas
d: cit intẽtio accidẽtis de quo loquiṫ logicꝰ nõ ap=
plicaṫ nisi ad rẽ. dico ꝙ longe aliud ẽ loq̃ de accidẽ
te apud logicũ ꝛ apud methaphisicũ: qꝛ accidens
apud logicũ ẽ itẽtio secũda: sꝫ accidẽs apḋ metha
phisicũ ẽ res ṗme intẽtionis: ꝛ lꝫ cõiter itẽtio scða
nõ fundeṫ nisi in re ṗme itẽtionis: tñ nõ repugnat
intẽtioni secũde posse fundari in alio ꝙ̃ in accidẽ=
te methaphisico. ¶ Quinto declarãdũ est de ṗdi=
catione: vr̃ ꝙ ista ṗdicatio sit ꝑ accidẽs: deꝰ ẽ hõ vľ
verbũ est ho: qꝛ talis videtur eẽ hitudo extremoꝝ
ad ĩuicẽ: qualis ẽ in ṗdicatione ꝑ accidẽs: cũ ꝓpõ
non sit necessaria. Ꝯtrũ vr̃ qꝛ ṗdicatio ꝑ accidẽs. v.
Metha. vel ẽ accidentis de subiecto: vel econtra.
vel accidẽtis de accidente. ista ṗdicatio nulla hoꝝ
est. ¶ Dico ꝙ̃ sicut apḋ methaphisicũ ꝛ apḋ logicũ
aliter accipitur accidẽs: sic ens per accidens apud
methaphisicum dicitur ens per accidẽs quãdo ex
duobꝰ nõ fit ꝑ se vnum: sed logicꝰ dicit aliqḋ ꝑ acci
dens qñ in subiecto nõ est rõ ṗdicati: ꝛ ꝑ se qñ ĩ sbo
est rõ ṗdicati: vñ apud methaphisicũ rõnale ꝛ aial
ex quo faciũt vnũ ꝑ se: nõ dicitur ꝑ accidẽs vnũ: qꝛ
nõ faciũt vnũ ꝑ accidẽs apḋ methaphisicũ. tñ apḋ
logicũ dꝛ ista ꝑ accidẽs rõnale ẽ aial ac si nullũ vnũ
per se facerẽt: qꝛ vnũ non includit ꝑ se rõnẽ alteriꝰ
logice: igitur loq̃ndo ista est ꝑ accidẽs: verbũ ẽ hõ:
qꝛ ꝯparãdo ad intrinseca nõ est ĩ sbo rõ predicati.
¶ Sexto videndũ ẽ de ista: xp̃s est hõ. qḋ predicat
ly hõ. scðo: an hec sit vera ꝑ se vel ꝑ accidens: dico
ꝙ siľe est de ista. christꝰ ẽ hõ. Et de ista: deꝰ ẽ hõ ꝙ̃
tũ ad predicationeꝫ ꝙ hõ scðm rõnem formalem
predicatur. sed dissimile vr̃ ĩ hoc ꝙ hic vr̃ predica=
tio spẽi de supposito ꝛ videtur ꝙ ista ẽ ꝑ se: christꝰ
est hõ: qꝛ christꝰ ẽ nomen subsistentis ĩ natura hũa
na scðm Damasce. ca. xlix. igitur ista videtur hic ṗ
dicatio spẽi de supposito sicut ĩ ista petrꝰ ẽ homo
et tũc esset ita per se: dico tñ ꝙ nõ inuenitur ĩ crea=
turis ꝙ idẽ sit suppositũ duaꝝ spẽrũ: tñ si michael
eẽt in duabꝰ spẽbꝰ: ita ꝙ suppositaret alienã natu=
ram posset dici esse ĩ vtraqꝫ spẽ: lꝫ nõ vt ĩ vna eẽt in
alia. sic de ꝑ se rõne xp̃i ẽ hõ ꝛ vbũ. ꝛ tũc ṗdicaṫ hõ
de xp̃o predicatione spẽi de supposito: lꝫ nõ rõe to
tiꝰ ꝙ ipostaṫ xp̃s ꝛ sic vr̃ ꝙ verior ẽ xp̃s ẽ hõ ꝙ̃ ista
verbũ ẽ hõ ꝛ siľr ẽ magꝭ ꝑ se: nõ tñ oĩo ꝑ se sicut si
ipostaret naturã hũanã tm̃: qꝛ scðm ph̃m. v. Me.
ca. de falso. Nõ ĩ se falsa de nullo ẽ vera: igiṫ qḋ nõ
est ĩ se ꝑ se vnũ / nulli ẽ ꝑ se vnũ nec ꝑ se idẽ: sꝫ xp̃us
non ipostat ꝑ se vnũ ꝯceptũ logice loq̃ndo: iõ non
est ista ita ꝑ se. sicut si xp̃s solũ ipostaret hũanitatẽ
¶ Ad ṗmũ principale: dico ꝙ ṗma diuidẽtia sunt
magis diuersa scðm se ꝛ ẽt eẽntialr̃ loq̃ndo: nõ tñ
magis diuersa: hoc ẽ magꝭ icõpossibilia ĩ eoḋ: qꝛ ac
cidẽs ꝛ subã sunt magis diuersa scðm se ꝙ̃ duo idi
uidua eiusdem spẽi vel due spẽs athome: qꝛ sũt mi=
nus idem essentialiter: ꝛ tñ siľ cõpatiuṫ se ĩ eodeꝫ

et pōt dici hoc esse hoc denominatiue :iō magis videt̄ sequi oppositū: q2 q̄tum aliqua sunt magis diuersa tanto magis sunt vnibilia ꝛ possunt simul esse in tertio. ¶ Ad aliud dico ꝙ humanat⁹ nō est denoiatiuum hui⁹ qd̓ ē hō vltra eū hoiem non est denominatio ꝓpꝛie in subā:sed humanatū dicit factionē scd̓m naturā humanā:ꝛ iō notat fieri hoiez nec p̄dicatur hō ī q̇d de deo:ꝛ si in deo p̄dicet q̇d. ¶ Ad aliud dico ꝙ hō pꝛedicat⁹ de deo dicit absolutum:tñ implicat̄ relatio:ꝛ cū dicit̄ oē qd̓ d̓r ad se dicitur de trib⁹:verū est de intrinsecis q̄ sunt ad se: non autem de extrinsecis. vel ꝙ non equaliter dicitur de trib⁹:q2 implicat respectū ad creaturaz:vel cōnotat ꝛ tale absolutū nō equaliter d̓r de tribus.

¶ Questio.ii.

Secundo queritur vtrū hec sit vera:de⁹ fact⁹ ē hō. Ꝙ non:q2 ex hac seq̄tur. igit̄ de⁹ ē fact⁹:ꝯñs ē falsum:ꝯña ptz:q2 sequit̄:sortes est fact⁹ hō:igit̄ sortes ē fact⁹:igit̄ cū homo nō diminuit respectu facti:igit̄ absolute seq̄tur respectu' cuiuslibz Item:sequit̄ deus fact⁹ ē hō: igit̄ deus ē mutatus ad humanitatē:ꝯñs ē falsum:ꝯña ptz:q2 ī omnib⁹ sequit̄:vt ptz inductiue. Lignū est factū albū: igit̄ est mutatum secūdū albedinem. Item sequit̄. deus factus ē hō. igit̄ de⁹ fact⁹ ē de⁹:q2 ꝓpter hoc ꝙ deus fact⁹ ē homo:ē communicatio idiomatū:ideo qui interficit hoiem interficit deū. igit̄ si verbū factum est hō:verbum ē factū deus. ¶ Oppositum. Joh.i. verbū caro factum ē. Et exponit̄ caro.i. homo:igit̄.ꝛc.

¶ Questio.iii.

Queritur tertio vtrūz hec sit vera:hō ē fact⁹ deus. Ꝙ sic:q2 sequit̄ ex p̄ma p cōuersionē. Itē.hō incepit eē de⁹:igit̄ fact⁹ ē deus. añs ptz: q2 de⁹ incepit eē hō igitur ꝛ hō deus per cōuersionē:q2 sicut hec ē vera propō in instāti incarnationis deus nūc primo est hō:sic ista hō nūc pꝛimo ē deus:ꝛ nō est alia causa quare de⁹ factus ē hō:ꝛ prius non fuit:igit̄ pari rōne hō factus ē deus. Itē:scd̓z Augu.i. de. tri. xviii. talis fuit vnio ista q̄ facit deū hoiem: ꝛ hoiez deū: igit̄ equaliter vna vera sicut alia. ¶ Oppositū. Et si hec sit vera lignū factuz ē albū:hec tñ falsa albū factum ē lignū:igit̄ pari rōne ex alia parte. Itē:hō supponit ꝓ supposito:igitur si hec eēt vera hō factus ē deus nō ꝓ supposito nisi pꝛo verbo:igit̄ verbum factū ē deus. ¶ Circa istā q̄onē ponūtur multe distinctiones:ꝙ factū p̄t determinare subiectuz vel p̄dicatū ꝛ distiguēdo scd̓m cōpositionē ꝛ diuisionē:quib⁹ omissis dico ꝙ hec est simpl'r vera:de⁹ fact⁹ ē hō:vt pz ī simbolo niceno. Istud ꝓbo realiter loquēdo ꝛ logice loq̄ndo:realiter sic:factio passiua simpl'r non īportat nisi hitudinē ad cām facientem ꝛ ad oppositū p̄cedens subiectū ī factiōe scd̓z quid:forte ē assig̃re tertiū cū his duob⁹:s.ꝙ sbm̄ factionis passiue scd̓z quid p̄cedit natura terminum foꝛmalē:lz nō totū. Ex hiis arguo:sicut qd̓ fit simpliciter fit ab agēte:ꝛ hz hitudinē ad oppositū p̄cedens sic fit tale factione scd̓m quid qd̓ ab agēte accipit esse ꝛ habet habitudinem ad oppositū p̄cedens ꝛ pꝛecedit naturaliter terminum foꝛmalē: sed deus factus est hō:q̄tuz ad hoc ꝙ fit homo ab agente:ꝛ postq̄ nō fuit hō ꝛ p̄cedit naturaliter terminum foꝛmalē. Pꝛimū ptz scz ꝙ ab aliquo faciente:q2 ista vnio ē a tota trinitate effectiue:et postq̄ non fuit hō:q2 añ pꝛimum instās incarnationis nō fuit deus hō ꝛ pꝛecedit deus natura terminū foꝛmalem:q2 duratione p̄cessit:ita ꝙ ita ꝓpꝛie deus factus ē hō:sicut soꝛtes factus ē alb⁹. dicit ista tria non sufficiūt ad factionē:sed opz addere mutationem subiecti:q2 cū soꝛtes factus ē albus:non solū est ibi habitudo ad causam agentē:ꝛ ad oppositū pꝛecedēs ꝛ esse suppositi pꝛius natura termino foꝛmali:sed opoꝛtet ꝙ soꝛtes mutetur ad albedinem si debeat dici factus albus: igitur in ꝓposito opz dicere ꝙ verbum mutat̄. Item: necessariū ē hic eē verā passionez cū hic sit vera factio passiua:igitur est hic aliqua mutatio:sed non ē aliq̇d qd̓ possit mutari nisi verbū:quia natura hūana nō pꝛefuit. Itē: ista factio passiua ē in aliquo :nō in termino passionis:igitur subiectiue erit in verbo. ¶ Ad pꝛimum hoꝝ dico ꝙ nō ē de rōne factionis passiue ꝙ ipsam concomitetur aliqua mutatio nec simul nec p̄uia: ꝛ talis fuit factio passiua creatio toti⁹ vniuersi: q2 ibi nichil aliter se habuit q̄ pꝛius q2 aliter se habere nūc ꝛ pꝛius req̇rit illō eē ens:q2 sicut idē ꝛ aliō sūt differētie entis ita alit̄ se hēre:ꝛ silr̄ se hēre:et talis factio passiua fuit ī creatione aīe xp̄i fuit absq3 oī mutatione et vniuersaliter creatio cuiuslibet anime intellectiue:q2 nunq̄ est coꝛpus pꝛi⁹ natum esse animatū q̄ anima infundatur nunq̄ pꝛiuatur coꝛpus aīa añ infusionē. ideo dico vniuersaliter ꝙ quando foꝛma ē coeua passo in quo ē vera ē ibi passio:et tamē nulla mutatio. cū talis foꝛma iducit̄ sic ē hic v̓a passio ꝛ nl'la mutatio. Sed accipit̄ cōmuniter ꝙ non ē passio realis nisi cum motu vel mutatione:quia vt communiter passa naturaliter ab agēte naturali a pꝛiuatione ad foꝛmā quā inducit agens in subiectū pꝛius carens illa foꝛma qua postea infoꝛmātur:sed ista vnio nature ad verbum nō fuit p modū infoꝛmantis :ita ꝙ natura hūana ifoꝛmaret verbum:ideo nō fuit ibi carētia pꝛecedēs incarnationē:per hoc patet ad duas rationes. ¶ Ad tertiam rationē q̄ querit in quo est ista passio. dicitur ꝙ ex vnica passione possunt multe pꝛopositiones esse vere. Pꝛima vera est, hec. natura humana est vnita verbo: alia verbum factum est homo. et verbum factum est in natura humana: sed nō alia factione:quia vna factio passiua est in natura hūana:ita ꝙ subiectum est natura humana et terminꝰ est exterioꝛ dependentia: tamen nullus est terminus acquisitus intrinsecus. Nichil enim absolutuz est nouum per istam vnionem:vt dictum est pꝛius. sed terminus extrinsecus potest dici verbum quod terminat dependētiam :tamen factionis concepte est terminus natura humana:s3 nō termin⁹ realis: ptz:igitur realiter loquendo ꝙ deus factus est hō.

¶ Similiṫ logice loquēdo est hec vera: deus fact⁹
est hō: q2 aliṫ predicatur tertiū adiacens: et aliṫ s3
cū lignū sit albū verum est dicere ꝙ tunc lignū fa=
ctum est albū: nō tñ tunc factum est lignū: cū enim
specificatur fieri per albedinem vera est ꝓpositio
sic licet hec sit falsa / deus factus est: hec tñ est vera
deus factus est hō cū specificetur fieri ꝑ naturā hu
manā. ¶ De tertia q̄stione: an hec sit vera / hō fa=
ctus est deus: dico ꝙ si factio nō ĩpoꝛtat nisi habi
tudinem ad causam facientem: ⁊ ad oppositū pre=
cedens: tunc pōt ꝯcedi ꝙ hō factus est deus: q2 ab
agente est deus postq̄ non fuit: tñ ꝯmuniṫ cōcediṫ
ꝙ illud qḋ fit secundū quid: h3 illas duas ꝯditiōes
et cū hoc precedit natura terminū foꝛmalem. ⁊ ad
terminū factionis: et scḋm hoc diciṫ ꝙ lignum fit
albū ⁊ non ꝙ albū fit lignū q̄q̄ ista ꝯuertantur li=
gnum incipit eē albū: ⁊ albū incipit esse lignū: ⁊ se
cundū hoc dico ꝙ hec est falsa: homo factus est de
us: q2 ⁊ si prius natura sit tota natura hūna q̄ as=
sumitur / tñ nullū suppositū hoīs est ṗus natura q̄
deus est hō qḋ suppositū posterius natura sit assū=
ptum / q2 non prius est suppositū vel ꝑsona nature
humane q̄ assumitur: q2 in illo instanti nature ĩ q̄
primo nata esset ꝑsonari ꝑsonalitate ꝓpria si non
assumeretur / in eodem instanti nature assumitur a
verbo: ideo nō ꝓprie pōt dici ꝙ homo fact⁹ est de
us sustinendo ꝙ factū esse reqrit oꝛdinē q̄tum ad
agens: et ad oppositū precedens: et ad precedere
natura terminū foꝛmalē. Sustinēdo tñ ꝙ duo pri=
ma sufficiunt concedenda est vna vera sicut alia.
Contra ista inter istas ꝓpōnes de vnione ⁊ assum
ptione hec est prima vera natura humana est vni=
ta verbo. Sed hec imediatioꝛ ē huic: homo fact⁹
est deus q̄ ista: deus factus est hō. igitur ista erit
magis vera quia immediatioꝛ ṗme vere ĩ hac ma=
teria. dico ꝙ ista ē prima vera natura humana est
vnita verbo: ⁊ imediatioꝛ sequēs est ista verbū sub
sistit in natura hūana. et ex ista seqtur imediati⁹ ꝙ
verbū est hō et ex ista ꝙ hō est verbū ꝑ ꝯuersionē
et ita ꝙ ex nulla haꝝ seqtur hō fact⁹ ē de⁹. ¶ Ad
primū principale ṗme q̄stionis: deus factus est hō
igitur deus est factus: dico ꝙ non seqtur: seqtur ta
men de foꝛte gratia materie. Et cū dicitur hō non
distrahit ab eo ꝙ est factus: dico ꝙ sic ḡfa foꝛme ni
si dicatur: hoc est factū ens: ⁊ adhuc ibi seqtur: igi
tur est factū solū gratia materie: q2 vbicūq3 illḋ se=
cundū qḋ est factū est ṗmū esse eius qḋ est factum.
Seqtur: ⁊ q2 soꝛs nullū eē extra causam h3 anteq̄
sit hō: ideo seqtur est factus hō: igiṫ est fact⁹ gratia
materie / hoc est gratia illi⁹ cui additur. Nō aūt sic
est de deo respectu hoīs: q2 eē factus hō non est eē
factus de⁹: cū habeat ṗmū esse simpliciṫ aliud ab
esse hoīs. ¶ Ad aliud dico / ꝙ non seqtur deus fa=
ctus est hō: igiṫ mutatus est ad humanitatē: q2 ista
factio est absq3 oīmi mutatiōe: ideo dico ꝙ hec est
falsa actio et passio abstracta a motu ⁊ mutatione
nō sunt nisi relatiōes: q2 actio et passio sine oī mo
tu ⁊ mutatiōe adhuc sunt respectus extrinsece ad=
uenientes. ¶ Ad aliḋ dico ꝙ regule de cōicatiōe idi
omatū fallūt q̄tū ad ea q̄ ꝑ se ꝑtinēt ad vnionem:

ideo non seqtur / de⁹ fact⁹ est hō: igitur deus fact⁹
est deus. ¶ Ad ṗmū ṗncipale secūde q̄stiōis dico:
ꝙ non bene ꝯuertitur sic: de⁹ fact⁹ est ho: igiṫ hō fa
ctus est de⁹: q2 ly factus hic non est sincathegoreu=
ma: nec determinatio ꝯpositionis: s3 hoc totū ē ṗdi=
catū fact⁹ hō: ideo sic ꝯuertitur fact⁹ homo est de⁹
sicut ista / lignū factū est albū: ꝯuertiṫ in istā: factū
albū est lignū: et non in ista3 albū factū est lignum
¶ Ad aliud dico: ista sunt ꝯuertibilia hoc icipit eē
⁊ hoc fit: vbi predicatur esse scḋm adiacens. Simi
liter ista conuertunṫ: deus incipit esse homo: ⁊ ho=
mo incipit eē deus. sed qñ esse predicatur tertiū ad
iacens incipit non infert fieri vel factum esse. iō nō
sequitur: hō incipit esse de⁹: igitur factus est deus.
ideo sicut sequiṫ lignum fit albū: igitur album fit li
gnum: licet sequiṫ: lignum incipit eē album: igitur
album incipit esse lignum. Sic in ꝓposito. q2 fac=
tio requirit subiectū factiōis ṗcedere natura ter=
minū foꝛmalem in factione scḋ3 qḋ nō sic iceptio.
¶ Ad aliud cū dicit Aug. ꝙ talis fuit vnio q̄ facit
deū hoīe3: ⁊ hoīe3 deū: veꝝ est q̄tū ad cōicationē
idiomatū nec pl⁹ intelligit Aug. sustinendo ꝙ fa=
ctio scḋ3 quid nō requirat subiectū factiōis eē ṗus
natura pōt dici ad primū. ad oppositū: q2 sicut hec
est vera lignū factum est albū. sic ⁊ ista albū factū
ē lignū. ¶ Ad aliud dico ꝙ nō sequiṫ hō factus est
deus: igiṫ verbum factū est deus: sicut non seqtur
deus factus est homo. igiṫ deus fact⁹ est de⁹. q2 ꝓ
eodem est hec vera hō factus est de⁹. ꝓ quo suppo
sito hominis est hec vera deus factus est homo.

¶ Questio quarta.

Trum xp̄s sit ṗde=
stinatus esse filius dei. Et nō.
quia si sic. aut secundum ꝙ ho=
mo: aut secundum ꝙ deus. non
secundum ꝙ deus / q2 hoc eter=
num. igitur non cadit sub pre=
destinatione. neq3 secundū ꝙ
homo. quia si secundum ꝙ homo esset predestina=
tus esse filius dei cum secundum idē sit deus: ⁊ pre
destinatus esse filius dei. igitur secundum ꝙ homo
esset deus: consequens est falsū. ¶ Item: si sic: aut
cadit ista predestinatio super natura3: aut suꝑ per
sonam Non super naturam: q2 illa nūq̄ est de⁹. nō
super persona3: q2 opoꝛtet illud super qḋ cadit pre
destiatio ṗcedere ṗdestiatione. Persona xp̄i nō ṗ=
cessit nisi secundum ꝙ deus. et sic nō cadit sub ṗde
stinatiōe. Itē: ṗdestiatio ē reparatio gloꝛie eterne: s3
chꝛistus vel fruitio chꝛisti non est gloꝛia eterna ne
q3 est vnio ista predestinatio neq3 oꝛdinata ad glo
riam dei. ¶ Oppositū. Rom. ix. ¶ Ad questionē
dico primo quomō ista vnio potest cadere sub pre
destinatione Scḋo quare xp̄s sit ṗdestinat⁹. Ter
tio quis sit oꝛdo hui⁹ predestinatiōis ad alias ṗde
stinatiōes. ¶ De ṗmo: ṗdestiatio ē ṗoꝛdiatio alicu

tus glorificabilis ad gloriam / ⁊ ad ordiata ad gloriam: nunc aūt aliquod aliud glorificabile pōt ordinari ad gloriā: ⁊ ad ea q̄ sunt ordinata ad ipsam et aliq̇d est ordinabile ad tantā gloriā ad q̄ tam nō decet ordiare purā creaturā. Subsistenti eīm i verbo decet ordiare maiorē gliaȝ q̄ alicui pure creature existēti in se: ⁊ talis gloria nō pōt cadere sub merito: ideo talis natura pōt ordiari ad talem vnionem q̄ est nature humane ad verbū q̄ est ꝑma ad tantā gloriā q̄ta est collata xp̄o: ⁊ tunc est ꝯgruentia aliqua / quare aliqua gloria pōt cadere sub merito creature / ⁊ aliqua non pōt: ⁊ ibi decēs est preordinare vnionem q̄ est prima ad tantā gloriā q̄ta non pōt cadere sub merito pure creature. Ex isto ptȝ q̄ ꝑmo preordiatur finis a sapiente: ⁊ secundo alia q̄ sunt ad finē. Et sic primo preordiatur gloria summa christo: deinde vnio nature ad verbuȝ per quā potest attingere ad tantā gloriā: q2 vlt' ꝑmum in intentione in oībus exequendis est vltimū i executione: ideo in executione prius fuit vnio ad verbum q̄ sūma gloria collata christo: ⁊ sic prius predestinatio ad vnionē q̄ ad gloriā. Dicūt / oportet q̄ predestinatio ꝑus respiciat ꝑsonā q̄ naturā. Nō eīm pōt primo respicere natura: dico q̄ q̄q̄ in alijs predestinatio respiciat precise ꝑsonā ꝑmo: non tn̄ est necesse q̄ semper respiciat precise ꝑsonaȝ. Pōt eīm deus acceptare bonum nature vt natura: pusq̄ ꝑsone vt ꝑsona. Ratio aūt quare i alijs ꝑdestinatiōib⁹ ꝑdestinatio ꝑmo respicit ꝑsonā ē: q2 illi nature subsistēti in verbo ꝯuenit ꝑmo predestinatio: ideo ista predestinatio est nature vt natura in ꝑmo instanti nature. In scd̄o instanti nature est predestinatio ad vnionē vel ad alia seq̄ntia. ¶ Secūdo dico: q̄ vnica est ordinatio qua denoīatur suppositū verbi: ⁊ ille hō sicut ꝑus dictū est / q̄ vnica est passio qua multa denoiantur in factiōe passiua: ita q̄ preordinari ⁊ preordinare multa denoiant: ideo filius dei ꝑmo est predestinat⁹ eē hō. Scd̄o econtra ille hō predestinat⁹ est eē filius dei: deinde tertio vnio nature ad verbū. deinde q̄rto merita electoꝝ deinde q̄nto casus maloꝝ. deinde redēptio ꝑ mediatorē. Dicit: oportet q̄ predestinationē precedat suppositū ⁊ nō solū natura. dico q̄ nō oȝ q̄ illō qd̄ ꝑordinat' ꝑcedat suppositū: sȝ illō cui ꝑordiat' ꝑcedat ꝑordiatū: sicut si aliq̇d ꝑordiat sibi aliq̇d bonū vt de celebrādo tū missam nō oportet q̄ illō bonū precedat illud cui preordiatur: ideo ꝑmo ē fili⁹ dei predestinatus eē hō: et scd̄o ille hō ecōtra. ¶ Tertio: declarandū est quis sit ordo hui⁹ predestinationis ad alias predestiationes: dicitur q̄ lapsus hominis est rō necessaria hui⁹ ꝑdestinationis. ex hoc q̄ deus vidit adā casurū / vidit eū ꝑ hanc viā redēpturū: ⁊ ideo preuidit naturā humanā assumendā et tanta gloria glorificandaȝ. ¶ Dico tn̄ q̄ lapsus non fuit causa predestinationis xp̄i: imo si nec fuisset angelus elapsus nec hō: adhuc fuisset xp̄s sic predestinatus: imo ⁊ si non fuissent creandi q̄ sol⁹ xp̄s: illud ꝓbo: q2 oīs ordiate volens / ꝑmo vult finē: deide imediati⁹ illa q̄ sūt fini imediatiora: sȝ deus ē ordiatissīe volēs: igr' sic vult ꝑmo: igr' p̄io vult se: ⁊ oīa intrinseca sibi īmediatius q̄tum ad extrinseca est aīa xp̄i: igitur ꝑma post velle intrīseca voluit istā gloriā xp̄o: igit' ante qd̄cūq3 meritū: ⁊ ante qd̄cūq3 demeritū ꝑuidit xp̄m sibi eē vniendū in vnitate suppositi. ¶ Itē vt declaratū ē ꝑmo libro in materia de ꝑdestinatione. Primo est ordinatio et predestinatio ꝯpleta circa electos: q̄ aliq̇d fiat circa reprobos in actu scd̄o: nc aliquis gaudeat ex ꝑditione alterius. quasi sibi sit lucrū. igitur ante lapsum ꝑuisum ⁊ ante oē demeritū: fuit tot⁹ ꝓcessus preuisus de xp̄o. ¶ Itē si lapsus eēt cā predestinationis xp̄i: seq̄retur q̄ summū opus dei eēt occasionatū tm̄: q2 gloria oīm nō erit tanta intensiue q̄ta erit xp̄i: et q̄ tm̄ opus dimisisset deus ꝑ bonū factū ade: puta / si nō peccasset videtur valde irrationabile. Dico igitur sic Primo / deus eligit se. Scd̄o / diligit se alijs: et iste est amor castus. Tertio: vult se diligi ab alio q̄ pōt eū summe diligere: loquēdo de amore alicui⁹ extrīseci. Et q̄rto ꝑuidit vnioneȝ illius nature q̄ dȝ eū summe diligere: ⁊ si nullus cecidisset: quō igr' sūt itelligēde ⁊ auctoritates sctōꝝ ponētiū q̄ xp̄s nō fuissȝ mediator: nisi aliq̇s fuisset pctōr: ⁊ multe alie auctēs q̄ vident' sonare in ꝯtrū. ¶ Dico q̄ gloria est ordinata aīe xp̄i ⁊ carni sicut pōt carni ꝯpetere: ⁊ sicut fuit collata aīe in assumptione: ideo statim fuisset collata carni / nisi q̄ ꝓpt maius bonū illud dilatū fuisset: vt ꝑ mediatoreȝ q̄ potuit ⁊ debuit redimeret' gēs a ptāte diaboli: q2 maius bonū fuit gloria aīaꝝ beataꝝ q̄ gloria carnis xp̄i: ⁊ ideo in q̄nto instanti vidit mediatorem venientē passuꝝ redēpturū populū suū: ⁊ nō venisset vt mediator / vt passur⁹ / vt redēptur⁹ / nisi aliquis ꝑus peccasset: neq3 fuisset gloria carni dilata nisi fuissent redimendi: sed statī fuisset tot⁹ xp̄s glorificat⁹. ¶ Ad ꝑmū cū dicitur: si xp̄s sit ꝑdestinat⁹ eē filius dei / aut scd̄m q̄ hō / aut scd̄m q̄ de⁹: dico q̄ diuisio nō valet formalit': q2 ꝑdestinatio includit duo: vt ordinē actus ad terminū: ⁊ in termino dispositionem ꝯuenientē ad illō qd̄ est predestinatū: sed nichil vnū inuenit' / nec in deo / nec in hoīe: cui ꝯuenit vtraq3 ꝯditio: q2 filius dei non est ratio: fm̄ quā ꝯuenit sibi ꝑcedere actū: ideo rōne vni⁹ ꝯpetit hoc deo rōne alterius hōi: ideo neutrū est danduȝ vel pōt dici distinguēdo ly scd̄m q̄: q̄ vno modo accipitur formalit'. Alio modo dicit rōnē extremi in se tm̄: vt ꝑus dictū est: ⁊ isto mō pōt dici q̄ xp̄s secundum q̄ hō predestinatus est eē filius dei: non formalit': q2 sic q̇libet hō: sed scd̄m q̄ dicit rōnē extremi in se: ⁊ sic concedo q̄ hō scd̄ȝ q̄ hō est filius dei / hoc est hō precise sub ratione qua est in verbo et sic non seq̇tur q̄ q̇libet hō / vel pōt dici q̄ filius dei scd̄m q̄ filius dei / vel xp̄s scd̄m q̄ fili⁹ dei predestinatus est eē hō: ⁊ ꝓpt hoc xp̄s ꝑdestinat⁹ est eē fili⁹. ¶ Ad aliud dico q̄ ꝑdestinatio respicit primo realit' naturā: ⁊ tm̄ natura nō est deus. In alijs tm̄ ꝑdestinatio ꝑmo respicit ꝑsonā: ⁊ cā dicta ē ꝑus ¶ Ad aliud dico: q̄ in hoc hoīe predestinatū est vt sit filius dei ꝑ cōmunicationē idiomatū: ⁊ predestinatio est reparatio vel preparatio hui⁹ ad gloriā.

¶ Distinctio.viii. ¶ Questio.j.

Irca octauā distincti onē q̄rit̄ p̄mo vtrū in xp̄o sit filiatio realis ad matrē/ alia a ꝓprietate psonali verbi. Q̄ nō. q2 scd̄m Dam. Si pat̄ esset incarnatus esset ꝯfusio i psonis: q2 tunc eēt duplex filiatio/ sed nō min⁹ ē confusio in psonis si sit alia filiatio realis ad matrē/ ⁊ alia ad patrē: ⁊ sic nichil minus essent nūc quattuor psone: ꝙ si pater eēt incarnatus. ¶ Itē: si in xp̄o essent due filiationes reales: igitur xp̄s est duo filij realit̄. cōsequēs est ꝯtra Aug. de fide ad Petrū. ¶ Itē: xp̄s nūc est fili⁹ matris et tñ nō h3 relationē ad eā. igit̄ pari rōe potuit tūc fuisse fili⁹: ⁊ nō h̄re relationē ad eā. aīs p3: q2 destructa relatiōe ip̄a nō redit eadē nūero: ⁊ hoc maxime qñ fundamētū redit p aliā reparationē igit̄ cū xp̄o corrupto fuiss3 destructa relatio ad matrē: si quā habuisset p aliā reparationem rediji xp̄s nūc nō habebit relationē ad matrē/ ⁊ tñ nūc ē fili⁹ matris. ¶ Itē p filiationē rōnis pōt dici vere fili⁹ igit̄ nō op3 ꝙ sit alia filiatio realis ad patrē ꝙ ad matrē. antecedēs patet: q2 deus dicitur realit̄ dn̄s relatione rationis ad creaturam. igit̄ sic pōt filius dici realit̄ filius matris relatiōe rōnis ad matrem. ¶ Oppositū. si pater fuisset incarnat⁹ fuisset confusio in psonis: q2 fuisset realit̄ filius: igitur cū xp̄s sit filius realis matris. aut hoc erit ꝓprietate diuina: aut alia relatione reali. Nō p̄mo mō: q2 ꝓprietate diuina non plus est filius matris ꝙ angeli: igitur oportet ꝙ alia relatione reali. ¶ Itē. v. metaph. ca. de adaliqd. incōueniens est idē referri ad duo extrema p se: q2 sic idē bis diceretur: hoc est inconueniens eadē relatione: igitur alia ⁊ alia refert̄ ad matrē ⁊ ad patrem. Iuxta hoc vtrūq3 relatio christi ad matrē sit relatio accidentalis. ¶ Ad p̄mam q̄stionē dr̄ ꝙ nō est i xp̄o filiatio realis alia a ꝓprietate psonali: q2 filiatio est ꝓprietas psonalis. S3 si ꝓprietas psonalis tñ est vnius suppositi: nō nature/ q2 natura nullo modo pōt dici filia. illō igitur suppositū nō pōt habere relationē realē ad creaturā: q2 filiatio est p̄cise suppositi vt suppositi. ¶ Secunda rō ad idē. due dispositiōes eiusdē speciei nō possunt simul eē in eodē. igitur cū iste filiatiōes essent eiusdē rōnis nō possent simul eē in eodē. vnde dicitur: ꝙ sicut pat̄ h̄ns multos filios eadē paternitate dicitur ad hūc filiū ⁊ ad illū: sic in ꝓposito de filiatione. ¶ Dico tñ ꝙ p̄ma ratio non valet: q2 cū dicit̄ ꝙ filiatio est suppositi: aut intelligit̄ sic ꝙ sit suppositi nō mediāte natura ⁊ fundamēto vel mediante fundamento. Si p̄mo mō/ falsa ē ꝓpositio q2 sic filius dei nō eēt filius dei: q2 filiatio non est suppositi diuini nisi mediante natura diuina Si intelligat̄ secūdo mō habet̄ ꝓpositū: q2 fundamētum naturalit̄ precedit relationē fundatam in ip̄o. Cū igitur ad plurificationē prioris natura/ plurificat̄ posteri⁹ sibi inherēs: ⁊ plura sunt fundamēta in xp̄o/ vt natura diuina et humana: igitur plurificabit̄ posteri⁹ inherēs vt relatio: nūc aūt scd̄m naturā humanā est fili⁹ marie/ et non scd̄m naturā diuinā Probat̄ hoc: esto ꝙ xp̄s fuisset albus/ nō fuisset similis sorti albo/ si nō eēt relatio in eo/ nisi similitudo eterna patri. igit̄ alia est similitudo i albedie sortis. Et cū dr̄ filiatio est ita p̄cise suppositi ꝙ nō potest natura dici filia. Dico ꝙ ex hoc nō seq̄tur ꝙ filiatio iest supposito siue fūdamēto: q2 ⁊ si nulla relatio posset denoiare fundamētū suū: s3 tñ suppositū adhuc nō inesset supposito/ nisi mediāte fundamēto. Et si albedo nullo mō posset dici similis: nec etiā calor calefactiu⁹: adhuc h̄itudo imediati⁹ eēt in natura: vt in fundamento ꝙ in supposito. ¶ Itē: si repugnaret filiationi tp̄ali fundari i natura hūana i xp̄o: aut hoc eēt vt̄ relatio: aut vt̄ relatio originis: nō vt̄ relatio: q2 si sic nulla relatio posset eē i natura hūana i xp̄o: ⁊ p ꝯn̄s nec passio: nec crucifixio. nō vt̄ relatio originis q2 s3 dam. lii. c. due sunt gn̄atiōes ⁊ due natiuitates i xp̄o noua ⁊ eterna. Probatur hoc: idē fundamētū in patre pōt fundare duas relationes originis respectu diuersarū psonarum. ¶ Itē: aut in eodē fundamento sunt multe relationes originis: aut in alio ⁊ alio: si in eodē: nichil ꝓhibet relationem eternā et temporalē eē duas relationes in filio ad patrē ⁊ matrē: sicut in patre ad filiū ⁊ ad spiritūsctm̄. Si i alio ⁊ alio cū hic sint duo fundamenta realiter diuersa nichil ꝓhibet in xp̄o eē duas filiatiōes reales. ¶ Item: sicut due relationes se habent ad agere/ sic ad pati/ cū3 igitur in ratione ꝓducentis/ alia sit relatio ad aliō et ad aliud ꝓductū: ex pte ꝓducti alia erit relatio et alia ad aliō ⁊ ad aliud ꝓducens: cū magis depēdeat ꝓductū a ꝓducente ꝙ econtra. ¶ Itē: l3 actio sit suppositi: adhuc due sunt actiones in xp̄o: quia due nature: scd̄m Damas. ca. lxviii. igitur simul stāt ꝙ filiatio sit ꝓprietas suppositi sicut actio: ⁊ tñ ꝙ vnius sint plures filiatiōes sicut actiōes. ¶ Scd̄a rō minus valet: cū accipit̄ ꝙ relatio eterna ⁊ tp̄alis sunt eiusdem rōnis/ hoc est falsum scd̄m ipsosmet. Nichil eni ꝯcedūt cōmunē vniuocū eterno ⁊ tēporali. Similit̄ esto ꝙ essent eiusdē rōnis: maior ē falsa sc3 ꝙ due dispositiones eiusdē speciei nō simul sūt in eodē: saltē de respectiuis: q2 impossibile est relationē eē eandē q̄ non est ad eundem terminū. sed si diuersi sint filij/ diuersi sunt termini. igit̄ ⁊c. Maior p3. q̄cūq3 aliqua correspondēt sibiinuicē i vniuersali: correspondēt sibi accepta i pticulari: sed secundū oēs p idē albū pōt aliq̄s eē similis pluribus albis. S3 ꝙ non eadē similitudine: q2 respectiua sunt simul natura: igitur similitudo sortis albi ad platonē albū est simul natura cū similitudine econtra. Similiter hec filiatio ⁊ hec paternitas posita se ponūt/ ⁊ pēpta se pimūt: igit̄ destructa hac filiatione/ hec paternitas q̄ est simul natura cū ea: sed adhuc pōt patnitas remanere ad aliū filiū: igit̄ nō est eadem patnitas nūero: q̄ est simul natura cum hac filiatione et cū illa: q2 impossibile est eandē rē numero simul manere et nō manere: ⁊ eodē modo arguo de similitudine. ¶ Itē illud quo est aliqd vltimate tale est formaliter tale: quia illo formaliter quo hoc est natum esse tale: si vltimate est illud est formaliter tale. Sed iste potest eē pat̄ huius/ non

existente alio filio et vltimate. igitur illud nō erit
idē quo iste est formalit̄ pat̄ huius et illi⁹: q2 destru
cto quo iste est formalit̄ fili⁹ destruit̄ illud quo iste
est formalit̄ pat̄ hui⁹. ¶ Itē: aliquis respectus est
alicu⁹ pris ad hūc filiū ꝛ ad illū: et si eadē patnita
te sit filius huius ꝛ illius formalit̄ / adhuc alio re-
spectu est pat̄ hui⁹ ꝛ illi⁹: sed nō est respectus inter
patrē et filiū nisi patnitas ꝛ filiatio. ¶ Quero igit̄
an iste respectus quē hꝫ pat̄ ad hūc filiū. ꝛ ad istuꝫ
sit eiusdē rōnis vel alteri⁹: ꝛ si eiusdē / igit̄ duo re-
spect⁹ eiusdē rōnis simul i eodē. Si diuerse rōnis:
habetur ppositum: quia alterius rationis est pa-
ternitas respectu huius filij et illius: quia si distin-
guūt̄ p diuersos respect⁹ scōm se: igit̄ ꝛ patnitates.
¶ Dico igitur ad q̄stionē q in xp̄o est filiatio realis
relatio ad matrē: et alia realis ad patrē: q2 ip̄ossibi
le est relationē eē eādē: fundamēto imediato mul-
tiplicato: qn̄ relatio actu inest. sꝫ primū fundamē
tū gn̄ationis tp̄alis ꝛ etne est aliō ꝛ aliud scōm Da-
masce. lj. ca. vel. liii. ¶ Itē relatio nō pōt eē eadem
q̄ habet aliā et aliā mutuo correspondentē: igitur
est alia et alia: q2 vt pbatur pa⁹. Si pat̄ eēt incar-
natus aliquo modo eēt filius marie: nō filiatione
etna magis q̄ fili⁹ angeli: ergo filiatiōe tp̄ali: ꝛ nō
pōt eadē res simul manere ꝛ nō manere: igitur est
alia filiatio etna et alia tp̄alis. ¶ Itē q sit realis re
latio xp̄i ad matrē: pbatio: q2 illa est relatio realis
q̄ ꝯsequitur extrema realia realit̄ distincta ex neces-
sitate: sed natura accepta a maria / ꝛ a patre ē alia
et alia. q2 ꝛ si xp̄s fuisset purus hō ꝛ nō assumptus
a verbo / nō plus egisset maria ad pductionēꝫ xp̄i
q̄ nūc fecit. igitur. ꝛc. ¶ Ad scōam q̄stionē qua q̄rit̄
an ista relatio sit accidentalis. videtur q nō: q2 fun
datur sup substātiā. ꝛ talis non est accidētalis per
simplicium sup predicamenta. ¶ Ad idem relatio
ad causam efficientē nō est alia res a fundamento
igitur si vna sit substātialis ꝛ alia erit. nulla igit̄ re
latio ad causam efficientē erit accidentalis. ¶ Op-
positū. fundamentū pōt manere sine relatione: igi
tur est accidentalis. ¶ Dico q de filiatiōe sunt tres
sententie. Primo supponēdo significatiuo vocabuli /
q pductio passiua et naturalit̄ ꝛ ꝯplete / ꝛ eiusdeꝫ
speciei / est filiatio / ꝛ tunc oīs habitudo pducti ad
pducēs / si est per modū nature ꝛ ꝯplete et eiusdeꝫ
speciei erit filiatio: ꝛ cū eiusdē pducti possint eē ta
les plures habitudines ad diuersa producentia non
repugnat filiationi mltiplicari manente producto
eodē. ¶ Prima via de filiatione est: q ip̄a fundatur
sup gn̄ationē passiuā: vel q sit ip̄a generatio passi
ua: vel q fundatur sup genitū eē. Similit̄ paterni-
tas dicitur generasse / ita q cū ille actus trāsiret in
preteritū necessario filiatio. transibit in preteritū:
ita q incōpossibilia sunt vnū manere et aliud non
vel vnū trāsire et aliō non. Et scōm istā viam seq̄-
tur q filiatio nō pōt adnichilarj: ꝛ si de⁹ adnihila-
ret illum qui est filius adhuc non pōt facere q̄n iste
actus sit preteritus. ¶ Secundo sequitur q filiatio
non dicit relationē positiuam secundum eē: sed so-
lum secundum eē diminutum in anima. Et tertio
q filiatio sit de rōne fundamenti: vel saltē nō ē res

alia cū ista sint inseparabilia. ¶ Alia opinio ponit
tur q filiatio fundat̄ sup existentiā nō interruptaꝫ
post acceptionē eē: ita q hec filiatio fūdat̄ sup hāc
existentiā postq̄ est accepta non interrupta: ꝛ scōꝫ
istam viā seq̄tur q xp̄s modo non est filius marie:
q2 fundamentū fuit interruptum. Secundo seq̄tur
q post resurrectionem nullus erit filius nisi dei.
¶ Tertia opinio ponit q est habitudo inherēs na
ture pducte. ꝛ manet q̄diu manet natura pducta
et qn̄ redit natura redit illa relatio posito extre-
mo ex quo semel est accepta. q2 nūq̄ destruitur pri
ma habitudo q̄n redeat redeunte natura. ¶ Dico
igit̄ q filiatio xp̄i ad matrē est relatio accidētalis:
q̄cūqꝫ opinio tenetur: q2 sicut ip̄ossibile est rem nō
eē eandē cū illa sine qua nō pōt manere p virtuteꝫ
dei. sic ip̄ossibile est eē eandē rem q̄n vna pōt ma-
nere sine alia absqꝫ ꝯdictiōe. Sꝫ natura i xp̄o pōt
eē sine illa filiatiōe; q2 si ponitur p̄ma opinio filia-
tio stati trāsit cū actu et natura manet: igitur nō ē
eadē res / ē igitur relatio accidētalis. si ponit̄ scōa
opinio adhuc posset ista natura eē sine ista filiatio
ne: q2 posset poni in eē a deo imediate / vel ab alia
matre ꝛ eē eadē natura nūero. Possibile ē igit̄ alit̄
accipe eē q̄ ab hac mr̄e. si ponit̄ tertia via adhuc
posset natura eē sine hac filiatiōe. pp̄ vtrāqꝫ causā
¶ Ad p̄mum ꝯtra cū dicitur q fundatur imediate
supra sb̄am ꝯcedo: et tn̄ est natura accidentalis / si-
cut si fundatur sup qualitatem q̄tuꝫ ad hoc q fun
damentū non est eadē res cū hac relatione: tamē
alie relationes fundate super accidētia hn̄t dupli-
cem accidentalitatē: vnā formalē / et aliaꝫ a funda
mento: ista vero caret accidentalitate q̄ est a fun-
damento: nec valet cōgruentia simplicij de ordina
tione relatiōis int̄ p̄dicamēta: nec propter hoc est
ꝯcedendū q illa relatio nō est accidētalis q̄ funda
tur supra sb̄aꝫ / nisi intelligat de accidentalitate q̄
est a fundamento / nō aūt de accidētalitate forma
li. ¶ Ad aliud ꝯtra cū dicitur relatio ad causam ef
ficientem non est res alia a fundamēto / dico q ve
rū est ad causam simplicit̄ p̄mā: q2 nichil posset eē
idem numero / nisi haberet relationē ad causaꝫ pri
mam simplicit̄: q2 causalitas p̄me cause est simpli-
citer necessaria ad oēm effectū: sed causalitas effi-
cientie cause secūde nō est necessaria / ꝛ p̄cipue hu-
ius effectus singularit̄ ad hanc causam scōam sin-
gularē non est hītudo necessaria: tū q2 idē effectus
nūero posset eē ab alia causa scōa nūero: et sic ideꝫ
filius ab alia matre: tum q2 idē effectus posset fie-
ri a deo imediate formalit̄. ¶ Ad p̄mum p̄ncipale
prime q̄stionis dico: q si pat̄ fuisset incarnat⁹ fuissꝫ
tunc ꝯfusio in psonis q̄ non est nūc: q2 tunc fuissent
duo filij: q2 duo supposita essent filij: ꝛ nunc nō est
nisi vnū: tn̄ nūc sunt tot psone q̄t forent tunc: sꝫ nō
est cōfusio in intellectu qualis tunc. ¶ Ad aliō di-
co q nō seq̄tur. sunt due filiationes / igitur duo filij
sicut non seq̄tur. due scientie / igitur duo scientes /
et tamē filiatione est filius sicut sapiētia est sapiēs
¶ Ad aliud patet q nunc est filius matris: et ha-
bet relationem ad matrē sustinendo tertiā opinio
nē q eadē natura q̄ prius fuit redit ꝛ idē respect⁹.

¶ Ad aliō dico: q̄ per filiationē rōnis nō pōt esse
realit̄ fili⁹ marie. sed est vere filius marie p̄ hoc q̄
accepit naturā ab ea. Nunc aūt licet relatio realis
posset in producto / ꝛ solum econtra relatio rōnis
nūq̄ tū potuit in ꝑducto eē relatio rōnis tm̄ ad ꝑ
ducentē: et in ꝑducente relatio realis ad ꝑductū:
q̄ꝛ maior est dependentia in recipiēte eē q̄ in dan=
te eē. ideo nō est simile: q̄ posset dici realit̄ filius a
relatione rōnis / sicut realit̄ dn̄s et realit̄ creator /
et si i eo nō sit relatio realis ad seruū: q̄ꝛ dicit̄ rea=
lit̄ dn̄s hoc est vere dn̄s: et est termin⁹ dependētie
realis creati ad ip̄m: nūq̄ tū causatū dependet ad
creans sola relatione rōnis. ¶ Distin. ix. ¶ Q̄ō. j.

Circa nonam distincti

onem queritur p̄mo vtrum cult⁹
latrie debeatur x̄po solum scd̄m
naturā diuinā. Q̄ȝ sic. q̄ꝛ rō natu=
re hūane habet uigiorē: q̄ꝛ natu=
ra hūana est serua. igitur x̄po ra=
tione illius non debetur cultus latrie. hoc videtur
per Aug. super illud psalmi. Adorate scabellū ei⁹.
¶ Itē qd̄ est summe adorabile est summe diligibi=
le. sed nichil est in christo qd̄ sit sūme diligibile nisi
natura diuina: q̄ꝛ nichil aliud habet rationē infini=
ti. ¶ Oppositum vult Aug. super illud. Non turbe
tur cor vestrum. ꝛc. et ponitur in littera. ꝛ Damas.
verū idem velle. ca. liiii. ¶ Ad questionē dico p̄mo
q̄ reuerentiā exhibere est actus laudabilis inferio
ris respectu summi dn̄i: q̄ꝛ ꝯsonans est recte ratiōi
sicut em̄ in pollitijs superior debet prouidere in=
feriori: ita iferior tenet̄ superiori reuerētiā exhibe
re. Cū igitur deus sit supremus domin⁹ / et creatu
ra sit serua q̄tum ad qd̄libet qd̄ in ea est. seqt̄ur q̄
laudabile ē sibi reuerentiā exhibere. ¶ Scd̄o dico
q̄ ex frequētibus actibus pōt habitus laudabilis
gn̄ari: q̄ꝛ non determinatur natura ad reuerentiā
superiori: sicut graue ad eē deorsum: q̄ꝛ sic nō esset
laudabile: neqȝ determinatur ad oppositū sicut la
pis ad nō ferri sursū. sic em̄ nō posset p̄ assuetionē
inclinari ad illud. igitur cū medio modo se habeat
pōt in hoīe talis habitus generari. ¶ Tertio dico
q̄ huic cultui pōt nomen imponi scȝ latria: et actui
elicito pōt idē nomen iponi. Actus igitur q̄ debet
ꝑcedere de hoc habitu pōt dici cult⁹ latrie. ¶ Se=
cund⁹ articul⁹ est q̄ iste act⁹ est debitus deo. ¶ Itē
primus de p̄ceptis affirmatiuis: q̄ꝛ ista non est ne
gatiua pura. Nō habebis deos alienos: sȝ p̄gnans
vnde alibi dicitur. Dn̄m deū tuū adorabis ꝛ illi so
li seruies. Semp̄ igitur obligat / licet nō pro semp̄
¶ Secundo dico / q̄ iste actus aliq̄n est eliciēd⁹: ꝛ i
hoc differt ab actib⁹ alioꝝ p̄ceptoꝝ affirmatiuoꝝ
q̄ꝛ p̄ceptū de honoratione parentū pōt saluari: et
si nūq̄ exerceat̄ act⁹ cū pat̄ ꝛ mat̄ sunt mortui / vel
in tali distātia q̄ nūq̄ occurrit oportunitas hono=
rādi. Nō sic de adoratiōe debita deo: q̄ꝛ q̄libȝ tene
tur ꝯpos mētꝭ aliquādo actū talē elicere. Ubi meri
torius nō est actus nisi virtualiter vel formaliter i
relatiōe ad deū vt dictū est pri⁹. ¶ Tertio dico: q̄
iste act⁹ ē eliciēd⁹ iuxta p̄ceptū legislatoris. supior

em̄ hȝ influere in inferiorē: ꝛ in ꝑposito nō potest
esse actus ecōtra per quē rependat bona recepta /
q̄ꝛ solū scd̄m voluntatē acceptantis: ideo opȝ q̄ in
ferior eliciat talē actum / sic vt sit acceptus supiori
sed in oīni lege determinatur mod⁹ scd̄m quē debe
bat talis reuerentia exhiberi superiori: sicut ptȝ de
Cayn ꝛ Abel. Similit̄ in lege moysaica fuit cert⁹
modus alius: ꝛ in lege euangelica tertius: ita q̄ in
oī lege cōcurrebant oblatiōes / secundo oratiōes
vocales: qd̄ est nunc explicitū p̄ officium canonicū
ad qd̄ tenent̄ curati ꝑ se ꝛ ꝑ cōmunitate: ꝛ ꝑpter
hoc cōmunitas tenetur laborare ꝑ se ꝛ ꝑ clero q̄=
tū ad necessaria victus. Tertium ꝯcurrit in omni
lege: vt cultus exhibēdus signis corporalibus cu=
iusmodi sunt ꝑstratioes / genuflectiōes / inclinatio
nes. Ista igit̄ tria debēt ꝯcurrere ad actū latrie: ob
latio / oratio / et signuȝ corp̄ale / et specialissime ex
hibetur iste actus in sacramento altaris / ad quem
cultum tenetur q̄libet semel in septima die dn̄ica:
de consecra. di. ii. missas. vbi habetur expresse / q̄
quilibet tenet̄ ad hunc cultum semel in septimana
Sȝ est ne cultus debitus x̄po solum ratione diui=
ne nature: dico q̄ solum potest accipi cathegoreu=
matice vel sincathegoreumatice. Cathegoreuma=
tice certum est q̄ sic. si sincathegoreumatice: tunc
pōt eē exclusio q̄ nō respectu alteri⁹ tanq̄ rō ado=
randi: vel respectu alteri⁹ ratione termini. Si pri=
mo modo / dico q̄ sic: q̄ꝛ non potest ratio adoran=
di fundari in natura creata. ideo iste cultus solum
debetur christo ratione nature diuine. q̄ sit tanq̄
ratio adorandi / Tamen dubium occurrit. Primo:
q̄ꝛ adoratio non debetur deo propter aliquid in=
trinsecum qd̄ sit ad se: sed solum ꝑpter dominium
suum respectu creature. Nūc autem dominium nō
ꝯpetit deo ratione alicui⁹ absoluti ad se: q̄ꝛ secūdū
Aug. v. de tri. vi. Non prius dn̄s q̄ fuit sibi seruus
Cū igitur x̄ps ratiōe nature humane sit dn̄s: dicē=
te apostolo. Empti estis. ꝛc. et hoc est scd̄m naturā
humanā. videt̄ / q̄ x̄ps possit adorari: nō solum q̄
natura diuina sit ratio adorandi. sed natura huma
na. Hoc ꝯfirmatur per Gregorium. Nichil nasci ꝑ
fuit / nisi redimi profuisset: imo magis videtur esse
bonū redimi q̄ nasci vel creari: q̄ꝛ q̄ q̄ multū bonū
sit eē qd̄ capit natura p̄ creationē modicū videtur
respectu esse habiti p̄ gratiā ꝛ gloriaȝ. ¶ Scd̄o ad
idem: si x̄po homini vt redēptor nō debet̄ adora=
tio latrie / nō videtur q̄ aliqua adoratio sibi debe
atur: q̄ꝛ si natura hūana fuisset assumpta ꝛ nō rede
misset adhuc debet reuereri yperdulia. Sed nunc
ex quo redemptor est / maiorē reuerētiā debem⁹ si
bi exhibere / vltra yperduliā imediate ē adoratio
latrie: igitur: vel x̄ps inq̄tū redēptor est adorādus
adoratiōe latrie si aliq̄ sibi debeat̄: vl̄ nulla. ¶ Itē
si nō eēt x̄po homini: q̄ꝛ redēptor cultus latrie ex=
hibēdus: posset hō fuisse redēpt⁹ p̄ merā creaturā:
nec fuisset hō minus liber q̄ modo ē / q̄ꝛ si per hoc
q̄ redemptor est nō tenetur hō sibi plusq̄ per hoc
q̄ creator est: licet teneretur homo mere inq̄tum
redemptor: ꝛ similiter inq̄tum creator / ita liber es
set sicut modo est. quod est contra Anselmum.

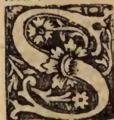
¶ Ad primū hoꝝ dico ꝙ dilectio respicit in deo aliquid absolutum intrinsecū ad se / et intellectio similiter. Sed de adoratione dubiū est: qꝛ pōt determinari ꝑ positionem impossibilē. Si essent dij duo et vnus creasset vnū mundū: aliꝰ aliū mūdū / dubiū videtur si vterqꝫ esset essentialiter adorandus a creaturis huius mundi et illius: esto ꝙ sint equaliter boni dij: qꝛ videmꝰ ꝙ subditi diuersorū ꝑlatorum tenenť ad reuerentiā et obedientiā: tamen subditi vnius non tenenť ad aliū: esto ꝙ sint equaliter boni vel magis / igitur: sic videtur ꝙ creature vnius mundi non tenerētur ad adorationē alterius dei. Vterqꝫ tamē esset equaliter diligibilis ⁊ intelligibilis. Si aūt adoratio debetur rōne perfectionis intrinsece / non tamen ad se: sed vt cōmunicata ꝑmarie / ita ꝙ hec sit ratio adorādi / tūc si trinitas redemisset nos cum non sit nisi vna perfectio intrinseca in trinitate ꝗtum ad istam cōicationē. igitur: non maior cultus intensiue debetur trinitati / ꝓpť hoc ꝙ redemisset nos ꝗ nūc: ⁊ si maior extēsiue / qꝛ illa rō intrīseca nō multiplicať multiplicatis bñficijs. Si aūt teneať oppositū ꝙ adoratio respicit redemptorē specialiter adhuc nō debetur xp̄o scōm naturā humanā cultus latrie: quia sic cultus debetur primo redimenti. nunc aūt licet xp̄s scōm naturā humanā redemit nos: non tamē ita ꝑmarie / sicut de trino debeť sibi cultus latrie: sed solum inꝗtum natura coniungitur nature diuine. Dicis / et si trinitas solum creasset te / adhuc debuisses sibi tantū cultū sicut posses. igitur / si vltra specialiter redemisset / maiori obligatione esses obligatus: dico ꝙ obligatus ad aliquid summum: et summe non pōt maiori obligatione obligari: sꝫ pōt multiplicius obligari. ideo in statu innocētie cum hō fuit tantū creatus: maxima obligatōne fuit obligatus: et ideo per hoc ꝙ postea redemptus non fuit maiori obligatione obligatus: sed ex multiplicata ratione tenebitur ad idem ¶ Ad aliud patet per idem: qꝛ scōm vnam viam non tenetur ad maiorem reuerentiam inꝗtum redēptor ꝗ inꝗtū creator. vnde possumꝰ imaginari ꝙ ista natura esset in supposito ꝓprio que est assumpta a deo: et ꝙ haberet maiorē gratiā ꝗ posset cōpetere creature. ¶ Scdo posset imaginari ꝙ ista eēt vnita deo. ¶ Tertio: ꝙ sit instrumentū redemptionis nostre Scōm addit super primū et tertium. Sup secūdū ꝗtum ad reuerentiam exhibendā: vel pōt intelligi ꝙ bonitas intrinseca adorati sit ratio adorandi et ad se ⁊ illa semp est eadem nunc ⁊ tunc. igitur / semper equaliter adorabitur: et sic ꝯsiderando naturā humanā: istis tribus modis solū debetur sibi yperdulia. Si aūt teneať ꝙ maiori obligatiōe exhibendi reuerentiam obligamur ꝓpter tertiuꝫ ꝗ propter scōm vel ꝑmū: adhuc nō seqtur ꝙ debeat adorari cultu latrie: sed yperdulia maiori ꝗ si non redemisset nos: quia yperdulia habet gradus: beate eñi virgini debetur yperdulia et nature humane in xp̄o scōm se considerate et non in eodem gradu. ¶ Ad aliud dico ꝙ si hō eēt obligatus creature tanꝗ redēptori nō esset ita liber sicut modo. Qꝛ quando homo tenetur multa obsequia impendere superiori: multū liberius est ꝙ idem homo teneatur eidē persone multipliciter / ꝗ multis ꝑsonis diuersimode: qꝛ magna seruitꝰ est habere multos dn̄os: ideo diciť in euangelio. Nemo potest duobus seruire: ideo non essemus ita liberi sicut modo: si teneremur creature tāꝗ redemptori. ¶ Secundū ꝑncipale huiꝰ articuli est ꝙ solum dicas exclusionem excludendo aliud a termino adorato. Et hoc dupliciť: aut ꝙ hoc excludat tanꝗ scōꝫ se adoratum: aut ꝙ excludat aliud tanꝗ cōicans. ¶ Primo modo adhuc dico ꝙ solus xp̄s ratione nature diuine est adorandꝰ cultu latrie. Secūdo mō non. Primū ptꝫ: qꝛ adorans aliquid cultu latrie tanꝗ secundū se adoratū debet recognoscere se scōm qōlibet sui totaliter eē ab eo: ⁊ sibi oē bonū tribuere Sed scōm Augu. si illa natura separetur a verbo illi non seruio. Scōm patet: sꝫ ꝙ adoretur natura hūana cū alio et ratione nature diuine copulatiue: qꝛ scōm Dama. liiii. ca. adoramꝰ verbū cū carne non ꝙ ly cū tenetur copulatiue sed associatiue. Et sic intelligiť Augu. sup illud psalmi. Adorate scabellum. ⁊c̄. Natura vt vnita est adoranda ita ꝙ caro non excluditur a termino adorato. Exemplum ad hoc fugio carbonē vbi est lignū et calor non ꝓpter lignū: si per se consideretur: sed propter calorē improportionatū. ⁊c̄. si eēt ꝑ se ⁊ sic ꝯfuse concipio totū fugio. Si distinguo / tm̄ calorem fugio / Sic ī ꝓposito. Si totū ꝯfuse ꝯcipio verbū ⁊ carnē totū adorabo latria. si distiguo naturā diuinā adoro. ¶ Aliud exemplū: cū qs portat signū bestie id est diaboli / totū est inadorabile: nō sic adorās totū verbū cū natura hūana nō est idolatrica. natura hūana nō īpedit totū eē adorabile. ¶ Tertiū exēplū Augu. de rege purpurato. regē ī purpura adoro. Si purpura ꝑ se iaceat in se non adoro: nec totū est inadorabile. Similiť hō adorať ꝓpť virtutē vel ꝓpť caput: hoc nō excludit alia mēbra. Separet tñ hoīēꝫ a virtute vel mēbrū a capite / neutruꝫ est adorabile. ¶ Vltimū exēplū. adoramꝰ deū trinū: nec iste ꝓpetates ꝑ se sunt adorabiles: neqꝫ īpediūt totū eē adorabile. Sic totū ꝯpositū īdistincte cōceptū ⁊ ꝯfuse dꝫ adorari nō natura hūana ꝑ se. ¶ Ad ꝑmū ꝑncipale ptꝫ ꝑ positionē ꝙ xp̄s solū fm naturā diuinā ē adorandꝰ cultu latrie: vt solꝰ excludit oē aliud tanꝗ rationē adorandi: ⁊ tanꝗ terminū ꝑ se et ꝑcise adoratum. ¶ Ad aliud cū dicitur: si summe adorandū / summe diligendū: dico ꝙ si dilectio magis distincte reqrat intrinsecuꝫ ad se ꝗ adoratio: tunc nō valet ꝯña: sicut pꝫ / nō summe diligo regē purpuratū: ita ꝙ hoc totū / qꝛ illō totū pmitterē non eē: stante ꝙ summe diligerē regem: qꝛ destructa purpura / destruitur hoc totum: tñ purpura non impedit qn totū sit sūme adorādū vel sustinēdo ꝙ dilectio pōt ꝯfuse tendere in totū sicut adoratio cōcedo ꝯñam: ⁊ dico vt ꝑus ꝙ natura hūana non impedit qn totū sit summe diligendū: nō tñ est natura hūana rō diligēdi: nec ꝑ se terminꝰ ⁊ ꝑcisus dilectꝰ / sꝫ cōcomitās: vt ꝑus dcm̄ ē

¶ Distinctio. x. ¶ Questio. j.

Irca decimā distin=
ctionē querit̃ primo vtrū: xp̄s sit
filiꝰ adoptiuus dei. Ꝙꝫ sic: qꝛ in
xp̄o manet natura grata sicut in
alio filio: igit̃ pari ratiōe dicetur
filius adoptiuus sicut alij filij.
Item esse filiū adoptiuum dei est cōditio nobilis:
igit̃ competit deo. Itē: xp̄s ē p̄destinatꝰ Ad Ro.i.
igitur adoptatus: qꝛ omne predestinatū ē adopta=
tum. ¶ Oppositum ꝑ magistrū in littera. Dico ad
questionē ꝙ adoptatum includit ordinē: ꝛ heredi=
tatem: ꝛ ꝙ sit extraneus ꝙtū de se est: ꝛ ꝙ gratui=
tas adoptantis sit vt iste adoptetur. Nūc autem ꝙ
xp̄s ordinetur ad hereditatē non ē dubium: etiam
xp̄s gratiam habuit sicut alij hoīes: ꝛ ꝑ gratiā vo
luntatem trinitatis / imo maiorē ꝙ quicūqꝫ alius.
tamen in hoc differt a filio adoptiuo: qꝛ xp̄s acce=
pit naturam a deo / sed filius adoptiuus nō accipit
naturā ab eo cuiꝰ est filiꝰ adoptiuus. sic eñ eēt filiꝰ
naturalis eiꝰ. Similiter filius est similis deo ꝑ gra
tiam acceptam tūc ab eo qñ est adoptiuꝰ. sed xp̄s
habuit plenitudinem grē. ideo solum non d̄r filius
adoptatus: qꝛ non fuit extraneꝰ: Et si arguat̃ ꝙ ꝑ
istam rationē beata virgo non eēt filia adoptata /
esto ꝙ non fuisset cōcepta in originali: qꝛ tūc nūꝙ
fuisset filia ire: ꝛ ꝑ consequēs nūꝙ fuisset extranea
ex modo generatiōis: illud nō concludit: qꝛ xp̄s ꝑ
modum gñationis non fuisset extraneꝰ: sed beata
virgo fuisset filia ire respiciendo solū ad modū ge
nerationis. Contra illud sequeret̃ ꝙ angeli nō fo=
rent filij adoptiui dei: qꝛ nūꝙ fuerūt filij extranei
ꝑ hoc ꝙ filij ire per modū ꝓductionis. Similiter
homines in statu innocentie nō fuissent filij adop=
tiui dei. Itē: nō oportet ꝙ filius adoptatꝰ sit. p̄mo
iniquicus in se neqꝫ in parētibus: imo magis iuuat
ad hoc amicitia parentū precedens ꝛ filij. Similit̃
igit̃ nec sic oportet ꝙ sit extraneus. ꝙ p̄mo inimi=
cus. sed solum extraneꝰ pro tāto: qꝛ priꝰ non habꝫ
ius succedēdi hereditarie. ideo aliter dicit̃ ꝙ filius
adoptatiuꝰ d̄r extraneꝰ: qꝛ prius natura hꝫ naturā
ꝙ ius succedēdi: herditarie ꝛ sic btā v̄go priꝰ natu
ra: habuit naturā humanā ꝙ ius succedēdi heredi
tarie ꝙꝙ nō fuisset cōcepta in pctō originali: xp̄s
tamen simul natura habuit naturā humanā: ꝛ ius
succedendi hereditarie: ideo nō fuit adoptatiuus:
qꝛ non priꝰ natura extraneꝰ. Cōtra: si fuisset natu=
ra creata quā assumpsit xp̄s ī se supposita: tūc fu
isset iste homo filiꝰ adoptatiuus. Sed fūdamētuꝫ
est prius natura relatiōe. igitur priꝰ natura fuit fun
damentū ꝙ ordo quo ordinaret̃ xp̄s ad habendū
hereditatē. ¶ Dico igit̃ ad questionē ꝙ vel sancti
negarūt xp̄m esse filium adoptatiuū dei propt̃ he
reticos qui solū dixerūt eum filiū adoptatiuum. et
nullomodo naturalem. ꝛ iō cum illis noluerūt san
cti cōicare propter malū intellectū. ideo dixerunt
absoluteꝙ non est filius adoptatiuꝰ: sicut dicit Da
mascenus de beata virgine cōtra hereticū: ꝙ ipsa
non est christotocō / qꝛ noluit cōicare cuꝫ eo qui di
xit ꝙ tm̄ fuit filius virginis scd̄m naturā humanā:
cum quo noluit cōicare: ideo dixit ꝙ fuit theotocō
De virtute tñ vocis potest xp̄s dici filiꝰ adoptatiuꝰ
dei: sicut vnꝰ alius homo: qꝛ priꝰ natura habuit na
turā ꝙ ordinatur ad hereditatē. ꝛ sic fuit sufficient
extraneus. vel dico ꝙ ꝓ tanto dicūt sancti ꝙ xp̄s
non est filius adoptiuus dei / si debeat sustineri de
virtute vocis. qꝛ ille qui dꝫ esse filiꝰ adoptatiuꝰ ali
cuius oportet ꝙ sic generet̃. ꝙ sua generatio non
requirat cōcomitanter de congruo ꝙ habeat ius
hereditandi: ꝛ ideo beata virgo pōt dici adoptari
qꝛ sua generatio nō requirit cocomitanter de con=
gruo: ꝙ habeat ius hereditādi. Sed gñatio christi
hominis naturaliter requirit cū concomitāter ha
bere ius hereditādi: qꝛ hoc requirit vnio ꝑsonalis
de congruo. immo magis de congruo: ꝙ passio ex
hibita pro alijs. Sed si aliquis ex generatiōe sua
naturali haberet concomitanter passionē xp̄i sibi
applicatā de congruo cōcomitāter haberet ius he
reditādi. igitur magis gñatio nature humane vni
ta verbo. ¶ Ad primū principale ꝙ esse filium dei
adoptatiuum: nō est ratiōe nature: sꝫ nature grate
neqꝫ nature que requirit cōcomitāter ex genera=
tione naturali sua ꝙ habeat ius hereditandi.
¶ Ad aliud cū dicitur ꝙ esse filium adoptiuum dei
est dignitatis solum est dignitatis supplentis in di
gnitatem tñ quādam iperfectionem cōnotat sicut
dignitatis est in sutore ꝙ sit bonꝰ sutor. in rege tñ
esset indignitatis. ¶ Ad aliud dico sustinēdo p̄mā
responsionem cōcedendo ꝙ oē predestinatum est
adoptatum de virtute vocis: vel sustinendo ꝙ xp̄s
non dicatur filius adoptiuus dei: de virtute vocis.
dico ꝙ nō sequit̃ est predestinatus. igitur filiꝰ adop
tatus: qꝛ generatio sua requirit concomitanter de
cōgruo ꝙ habeat ius hereditandi: licet aliquo mo
do posset christꝰ dei adoptatꝰ non tamen filius ad
optatiuus. ¶ Distinctio. xi. ¶ Qō. j.

Irca vndecimaꝫ di
stinctionē queritur primo: vtrū
xp̄s sit creatura. Ꝙꝫ sic: xp̄s est
hō: aut creatꝰ: aut increatus. si
creatus: igitur ē creatura: nō in
creatꝰ: qꝛ scd̄ꝫ aug. sup Jo. ome
lia. xv. Nō fuit homo ab eterno
ꝛc. Item: de quo predicatur superius: ꝛ inferius si
ue i q̇d siue denominatiōe. sꝫ creatura ē superiꝰ ad
oē aliud a deo: igit̃ de quo predicat̃ aliud a deo: et
creatura xp̄s est aliud a deo. It ē. christus ratione
corporis dicitur conceptus: ꝛ natus: igitur magis
ratione anime d̄r creatus cum illa sit pars p̄ncipa
lior. ¶ Oppositum aūt Aug. de trini. vii. in fine: qꝛ
forma dei accepit formā serui: vtrūqꝫ est deus: et
vtrumqꝫ est homo. ꝛ paulopost nec diuinitas i cre
aturam mutata est vt desisteret esse diuinitas: nec
creatura in diuinitatem vt desisteret eē creatura.
Et Ambr. ibidem. It ē: Math. vltimo. predicate
euangelium omni creature: hoc est omni hoīni via
tori qui non est cōprehensor. Item: nichil creatuꝫ
est in christo nisi natura humana. igit̃ non propter
aliquid in xp̄o pōt dici creatura. Item sequit̃: xp̄s

est creatura: xps est filius dei: igit filius dei est cre
atura. qz medio existente hoc aliquo necesse est ex
trema. &c. ¶ Questio secunda

Ecundo qritur vtrum xps scdm q homo sit creatura Qz sic: qz scdm q homo e aliqd vt habet. extra de hereticis. Cu xps. Aut igit aliqd creatu. aut increatu. No increatu. qz sic secundu q ho esset de9 / si aliquid creatu: igit scdm q homo e creatura. Ite. v. phisi. tripliciter dicit aliquid moueri. vnus mod9 qn aliquis sanat: qz thorax. igit pari ratione xps scdm q homo est creatu propter natura humanam. ¶ Oppositum. si xps secudu q homo est creatura: & manifestum est: Qz no: scdm q albus ho: igitur secudu q iste homo q est christus: conseques e falsu. quia illi qd subsequit nota reduplicatois inest pdicatu igitur xps scdm q iste homo e creatura. ille homo eet creatura. Ite: qd couenit alicui scdm reduplicationem speciei / simpliciter / & absolute sibi coueit igit si si xps scdm q homo est creatura: igit absolute xps esset creatura. ¶ Dicit ad primu q christ9 non e creatura: licet natura huana in xpo sit creatura: qz no fit coicatio idiomatu vbi est manifesta repugnantia: Sed hec est manifesta repugnantia: qz creatura incepit ee: verbu non incepit ee: igitur qtum ad illud no est communicatio idiomatum. ¶ Contra illud / non pl9 repugnat ee eternu & tpale q q creatura sit creator vel q temporale habeat actionem eterna. Sed Aug. loques de xpo dicit: ipe est creator. iste puer creauit stellas. ide vult Dam. cap. l. q creatura est creator. Ite: non magis repugnat xpo esse post non ee: q non ee post esse. Sed christus fili9 dei fuit vere mortu9: igit post esse habuit non ee: igitur pari ratioe potuit ee post no ee. Alia ro ponit quare xps non dicitur creatura: qz illa que importat negatione no predicat de se mutuo propter vnione nature ad verbu: qz si qtu ad hoc esset coicatio idiomatum cu ex priuatiuis sequtur contradictio. Si priuatiua pdicantur de xpo contradictoria predicabuntur: huiusmodi sunt creatura & eternu. Uel ponitur alia ratio: q importat respectu ad natura creata non pertinent ad coicatione idiomatu. habitudo eni nature ad naturam impedit verificationem tale de xpo: creatura importat respectu: igitur. &c. ¶ Contra: prima ratio non valet: qz si intelligat q illa q important negatione ita q absolute contradictoriu alteri9: illa no ptinet ad communicatione idiomatu hoc est veru. sed nihil ad ppositu / qz sic no importat creatura respectu xpi. Si tn intelligat de negatione importata p priuatione assumptu est falsu: qz scdm Damascenum ca. l. christ9 est passibilis & impassibilis & non sequit est impassibilis: igitur no est passibilis in aliqua materia gratia forme: tn quando non est ibi nisi vna natura i supposito tenet gratia materie: & similiter gratia forme tenet vbi sunt due / hoc est impassibile: igitur non est passibile ratione illi9 nature. ratione cuius est impassibile absolute tn non sequit vbi sut due nature in illo de quo dicitur vnu priuatione oppositoru. vn non sequit iste est cecus: igitur no est videns nisi gratia materie: qz no habet nisi vna natura cuius est vna visio. Si enim haberet duas naturas quaru eent due visioes non sequeret nisi q solum no esset videns secudu illa naturam scdm qua est cec9. ideo non sequitur. Si xps est creatura. igit non est creator nisi significatum hui9 vocabuli creatura esset illud non esse creator. Scda non valet de habitudine nature ad naturam: qz absolute concedendu est: q xps no est minor patre. hoc vult Aug. sup illud psalmi. paulomin9 minuisti. &c. & tn minor dicit habitudine. vnde si vnu exemplu teneat fallut decem: ideo ex vno exemplo non pot inferri qd ita est vniuersalit nec est hoc ca sufficies alicubi: q qz dicit habitudinem ad natura. ideo no ptinet ad coicatione idiomatum. Sed vbi no est expressa repugnatia solum illa q pertinent ad vnione tanq preintellecta non comunicant. Aliter dr q creatura e quodda comune denominatiuu sicut causatu: & se extendit ad oe causatu: & sic pot xps dici creatura. Hoc p3 per auctoritates sanctoru. Damasc. ca. l. dicit q xps e creatus: & increatus. & cap. xcii. dicit q xps dr creatura. ca. xc. dicit q p virginem voluit plasmari. & hoc vult Leo papa & Aug. q creator dicit creari. Sancti tamen negauerut xpm esse creaturam propter hoc / q noluerut coicare cum hereticis q dixerunt christum ee pura creaturam. ¶ Dico tn ad questionem q ista pot negari de virtute vocis: xps est creatura. primo quia creatio passio addit vltra factionem passiuam duo: qz factio passiua dicit ordinem ad efficiens: & ad non ee precedes vltra pmu addit creatio stricte accepta ordine ad causam pma a q sit immediate vltra scdm addit habitudine ad oppositu precedens ita q illud sit non ee simpliciter ita q sit pure nihil. Creatio tn passiua no stricte dicit ordine ad causa prima mediate vel imediate: ideo ignis genit9 ab igne est effectus ignis s3 creatura dei: & non ignis. similiter creatio non stricte p habitudinem ad oppositu pcedens non dicit ee simpliciter ei9 q accipit: sicut ponetes multas formas substantiales ponut q quelibet dat ee simpliciter non tame destructo ee eius vltimo acquisito destruitur quodlib3 ee eius simpliciter. vt patet si primo destruitur compositu3 ex materia et forma substantiali vltimo inducta: adhuc non destruitur ee totale: & totaliter simpliciter / si postea destruit pmu ee acquisitum via generatiois tunc est adnihilatio: pri9 tamen fuit corruptio creatio. igit habet ordinem ad non esse pcedens: qz est accepto pmi esse qd pot intelligi dupliciter: vel primitate adequationis: vel primitate via gnationis. Exemplu primu esse hominis adequatu est esse toti9 vt humanitatis resultantis ex vnione partiu. exemplu scdi cum acquiritur ee prime ptis vt materie: & esto q materia esset ab eterno: & per 9ns pmu esse via generationis eet fieri acceptu per creatione. Adhuc primu ee totale posset ee acceptu3: & sic posset dici

creatio large vt habꝫ oꝛdinē ad non esse totale ꝓcedens. Illud igitur qđ creaĩ hꝫ oꝛdinē ad pꝛimuꝫ efficiens imediate stricte accipiendo. vel mediate large vt habet oꝛdinē ad non esse totale ꝓcedēs / illud igiĩ qđ creaĩ hꝫ oꝛdinē ad pꝛimū efficiēs imediate stricte accipiendo vel mediate large: ⁊ habet oꝛdinem ad nō esse simpliciter pꝛimitate via gñationis. hoc est pꝛime partis. Pꝛimo mō non potest dici xp̄s creatura nō eīn accipit eē totale qđ est pꝛimū ꝑmitate adequatiōis: qꝛ nullū tale resultat ex vbo ⁊ natura hūana: qꝛ ex hijs nō ꝯstituiĩ vnū ens cum neutrū sit alteriꝰ actus nec potentia alterius. Nec fit vnū ex hiis ꝑ infoꝛmationē sicut ens / ꝑ accidens: qꝛ adhuc in tali vnitate vna pars infoꝛmat aliam ⁊ sibi inheret in pꝛoposito neutro mō. ideo q̄tū ad pꝛimū eē totale nō potest dici xp̄s creatus nec q̄tū ad pꝛimum esse ꝑmitate via gñatiōis: quia sicut ibi potest dici pars verbū est pꝛioꝛ pars: sicut materia foꝛma esse verbi nō est eē acceptū ꝑ creationē: non igiĩ est chꝛistus creatura. Itē: qn̄ aliqđ natum est denominare accidēs ⁊ suppositū ꝑtem: ⁊ totum naturā: ⁊ suppositū equaliter / non ꝑ rationem partis solū denominabit totū nec per rōnem suppositi naturam nec ecōtra: qꝛ si equaliter possꝫ denominare parteꝫ vnā ⁊ aliam si ex hoc ꝙ inest vni parti denominaret totū pari ratione oppositū pꝛiuatiue denominās aliā partē denominaret totum. Similiter est de supposito et natura: ⁊ ꝑ ꝯñs idem simul denominaĩ simplr̄ ab oppositis. sꝫ creatum natum est dici de quolibet alio a deo: ⁊ creatura similiter: qꝛ essentialiter nata est dici de natura sicut de supposito: igitur nō propter hoc pꝛecise qđ dicitur de natura diciĩ de supposito. igitur licet natura in chꝛisto posset dici creatura nō tamē propter hoc de supposito vt de chꝛisto: qꝛ igiĩ non posset dici de eo nisi rōne nature hūane: ⁊ illa non sufficit ad denoiandū suppositū talis nature nec rōne alterius in chꝛisto potest xp̄s dici creatura. vnde licet chꝛistꝰ posset dici genitus ꝑ naturā nō tamē dicitur creatꝰ ꝑ naturaꝫ q̄uis natura creatur qꝛ genitū natum est dici de supposito solum ꝑ natura vt ꝑ rationē termini foꝛmalis. sed esse creatura equaliter dicitur de natura ⁊ de supposito: ideo non per hoc ꝙ conuenit nature potest dici de supposito. ¶ Ad pꝛimū pꝛincipale pꝛime q̄stionis potest dici ꝙ diuisio non valet si xp̄s est hoc: igitur creatus vel icreatus respectu illiꝰ qđ includit duas naturas. Nūc aūt natura humana non est hō. sed xp̄s hō hꝫ in se duas naturas. idō neutrū erit dandum: vel esto ꝙ sic / nō sequiĩ chꝛistus est hō creatꝰ igitur est creatura sicut non sequitur michalus mutus cozzūpetur cras. igitur michalꝰ ē. qꝛ distrahitur tn̄ per hoc ꝙ diciĩ homo: sicut si arguiĩ: soꝛtes albꝰ est adnichilatꝰ. igiĩ soꝛtes ē. ¶ Ad aliud concedo ꝙ de quo diciĩ inferius diciĩ superius ad ipꝫ sed creatura non est superius ad quodlibet aliud a deo ita ꝙ sequitur hoc est aliud a deo: igitur ē creatum: qꝛ non sequitur soꝛtes albus est creatꝰ. igitur soꝛtes ē. esto ꝙ soꝛtes pꝛiꝰ fuisset: sicut igitur nō sequitur factum est hoc: igitur est factū nisi esse hoc sit pꝛiuū eē illius / sic non sequiĩ est creatū album: igitur est creatū: qꝛ duo pꝛima insunt toti ꝑ parteꝫ ⁊ non parti: sꝫ esse creatum equaliter inest toti: et parti. Quare aūt non dr̄ imediate creari scđm animā sicut imediate concipi scđm coꝛpꝰ: ⁊ sic posset totū denominari a creatiōe immediata dubiū videtur. ¶ Ad scđam questionē dico: ꝙ q̄ꝛ ꝓpositio affirmatiua est falsa ex repugnātia terminoꝝ nūq̄ verificabitur ꝑ determinationē non auferenteꝫ illam repugnātiam. sed inq̄tū additum termino nō diminuit ipm: igitur non aufert q̄n significet qđ pꝛiꝰ: igitur si hec est falsa chꝛistꝰ ē creatura: ista erit falsa xp̄s secundum ꝙ homo est creatura: tn̄ si aliqđ addatur extremo qđ distrahit ipm licet pꝛiꝰ fuerit repugnantia virtualis potest ꝓpositio eē vera: vt si dicaĩ ethiops est albus hic ē repugnātia virtualis: tn̄ sic dicēdo est albus scđm dentes additur determinatio diminuens ꝑdicatum respectu totiꝰ nō autē respectu partis Tn̄ si ex hac inferaĩ ethiops est albus scđm ꝙ habēs dentes: ista ē aliq̄ mō impꝛopꝛia. sic in ꝓposito creatura simpliciter repugnat chꝛisto. Et si addatur xp̄s est creatura secūdū ꝙ hō adhuc non aufertur repugnātia nisi sic intelligiĩ chꝛistus secūdū hominē est creatura: ⁊ sic dicit. M. in lrā. ꝙ xp̄s scđꝫ hoīnē: hoc est secundū humanitatem est creatura. non sicut dicimꝰ ꝙ coꝛpus videĩ scđꝫ colorē: qꝛ ibi non ē distractio: sed sic dicendo xp̄s secundū humanitatē est creatura: creatura vt hic pꝛedicaĩ distrahitur. ¶ Ad pꝛimū pꝛincipale huiꝰ questiōis cum dicitur xp̄s scđm ꝙ hō ē aliquid veꝝ ē nec tamen opoꝛtet concedere: igitur scđm ꝙ homo ē aliquid creatū vel increatum nisi intelligatur sic: secūdum ꝙ hō idē est secūduꝫ illā natura ⁊ tunc concedo ꝙ illa natura est creata: vel concedo ꝙ xp̄s: est aliquid creatū secundum ꝙ hō sed tunc stat hō pro natura vel concediĩ aliud mēbrū ꝙ xp̄s scđm ꝙ hō est aliquid increatū: dico ꝙ tūc stat ꝓ natura icreata i ipo. ¶ Ad aliud. v. phi. dico ꝙ aliq̄ nata sūt ꝑ se i eē toti sicut crispitudo: aliq̄ vero sm̄ oēs ptes vel secundū pꝛincipalioꝛes partes. ¶ Pꝛimo mō ꝙ denominat vnam partem denominat totuꝫ. Sed scđo modo vel tertio nisi insit secundum omnes partes vel plures Nunc autem si sanitas nata est ineē oībus partibus non tn̄ equaliter: sed pꝛincipaliter thoꝛaci. si accipitur pro coꝛde: qꝛ si nata esset simplr̄ inesse multis eque pꝛincipaliter cum vni parti possit inesse / sanitas alteri infirmitas / simul possent cōtraria inesse eidē supposito absolute: vel igiĩ dico ꝙ Aristoteles nō curat de logica i illo exemplo: sꝫ de re cuꝫ dicit aliqđ tripliciter moueri hoc est realiter inest siue denominet totū siue non videĩ si debeat saluari de virtute vocis: ꝙ ex hoc ꝙ inest tali pti sequitur ꝙ inest toti opꝫ ꝙ ꝑ thoꝛacem intelligat partem pꝛincipalem cui si inest sanitas: nō est compossibile ꝙ infirmitas iest alicui parti a qua potest totū denoiari. Sed in pꝛoposito: chꝛistꝰ est creatura secūdum humanitatem si quoquomō sit creatura. ⁊ ista pꝰ non est pꝛincipalioꝛ ipsius xp̄i. ideo non potest argui ex hoc ꝙ chꝛistus est creatura sicut ꝙ hō sanaĩ

scdm thoracē/sz q creatura inest alicui intrinseco
in christo sicut realiter ex alia parte sanitas inest
alicui intrinseco in toto licet ab illo non posset to
tum denominari.

¶ Distinctio.xii. ¶ Questio.i.

Circa duodecimaz distinctionē querit primo: vtrū
xps fuerit impeccabilis ita q
non posset peccare. Q non. in
Joh. Si dixero q nō noui euz
ero similis vobis mendax. Sz
ipse potuit hoc dicere: qz sic di
xit: igitur potuit dicere falsum: igitur potuit pec-
care. ¶ Item Augu. iii. de li. ar. Melior est natura
que potuit peccare q̄ que nō potuit: sed verbū assū
psit naturā humanam meliorē: z manentem meli
orem: qz ipse assūpsit liberū arbitrium: z qcqd per
tinet adveritatē nature hūane in nobis. Item: qd
quis potest si vult absolute pōt: Sed xps pōt pec
care si vult igit absolute pōt Maior ptz: p Augu.
de spiritu z littera illud hz quis in potestate qd fa-
cit si vult Idem vult Ansel. ii. lib. cur deus homo.
¶ Oppositū: si potuit peccare igit potuit dāpnari
igitur fili9 dei potuit dāpnari/ Dico ad questionez
q beatitudo potuit poni causa quare xps non po
tuit peccare: aut scdm aliā viā potuit poni causa ex
vnione ad verbum: z hec secunda videt de inten-
tione Magistri in litera: z Anselm. ii. lib. cur deus
homo. c.x. q qz erat assumptā ex vnione fuit ipec
cabilis Ad hoc est rō. nō potest natura sūme eleua
ri ad sūmū esse nisi potentia eleuctur ad summum
agere/ Sed natura assūpta est sūme eleuata ad sū
mum esse: igit ex eadē potentia ad sūmum agere:
igitur ipa sic eleuata nō potuit peccare. ¶ Item:
ad hoc ē ratio specialis omnes opationes xpi sūt
operationes verbi per communicationem idioma
tum: igitur impossibile est naturā assumptā pecca-
re nisi verbum obliq agerer Sed hoc esset verbuz
non esse verbū: igit. zc. ¶ Dico tamen q ex vi vnio
nis non reddit illa natura ipeccabilis: qz potentia
non aliter se habens in rōe actus pmi non aliter se
habet ad actū scdm: qz sic festuca manens festuca
posset pducere totum vniuersum: sz ista potentia
anime siue sit eadem essentie siue aliud ab essentia
ex sola vnione nature humane non aliter se habet
in ratione principij agendi q̄tum ad actum: quia
illa natura est primo psonabilis: z nūc personatur
psonalitate extrīseca. z eodēmodo posset si prius
fuisset psonata propria psonalitate: z in nullo fuis
set natura mutata in actu primo. si fuisset intrinse
ce psonata antē q̄ assumpta: igit ex hoc solo q est
vnita non aliter se habet q̄tū ad actum primum
Item: appetens pōt aliud appetere z aliud quous
qz habeat quietatē in obiecto vltimo: sed natura
assumpta ex hoc q assumpta non vltimate quieta
tur eius appetitus: qz posset assumi dormiēs vl' om
nino non sciens q esset assumpta plus q̄ natura nō
assūpta loquendo de potentia dei absoluta. ideo
dico q natura assumpta non est impeccabilis ex
hoc q assumpta nisi de cōgruo: qz vt dicit: vid. m9
gloriam eius quasi vnigeniti hoc est de congruo.
¶ Ad aliud in contrarium dico q Magr in littera
intelligit q natura de cōgruo non ē priuanda tan-
ta plenitudine gratie q̄diu est vnita verbo: nō tñ
vult hoc esse formaliter: ex vi vnionis: idē itelligit
Anselmus. ¶ Ad primā rationem dico: q natura
non est eleuata ex hoc q assumpta ad idem eē for
maliter cū verbo/ nec potentia ad idē operari for
maliter: sz tm̄ p cōicationē idiomatum est idez eē
et eadem operatio/ formaliter tamē manet eē pro
prium nature humane aliud ab esse proprio verbi.
¶ Contra illud: natura verbi supplet vicē supposi-
ti creati: sz p cōcessa si suppositaret ppria supposi-
tatione idem esset esse nature assūpte: z per conse
quens eadē operatio formaliter vtriusqz. ¶ Itez:
z si sit idē esse formaliter non propter hoc sequitur
quin est vera gñatio in natiuitate xpi: qz ad hoc q
sit vera generatio non requiritur q eē omnino no
uum acquirat. sed sufficit q esse prehabitum cōmu-
nicetur nature humane. ¶ Item: aliud videt cōña
ad illā opinionē q̄ ponit q eē sit aliud ab essentia:
qz pōt eē vera generatio. p hoc q essentia noua ac
quirit esse nouū sibi: quod tñ non est simpliciter no
uū: sed ab alio prehabitū. ¶ Ad primū horū dico
q si ista natura humana supposita retur in se pro-
pria psonalitate esset pcise idem esse eētie/ z sup-
positi: qz suppositum non haberet esse aliud a na-
tura: sed hic sequit oppositū: qz si hic esset sic esset
idē eē formaliter suppositi z nature humane. z tūc
suppositum hic non habebit propriū esse: sed tm̄
eē nature hūane: sicut suppositū creatū nō hz pro
priū aliō ab eē nature: sz id iō formal'r: vl' igr oz hic
dicere q verbū nullum esse habet nisi eē nature hu
mane/ vel q dissimile est in proposito de natura si
supponat in proprio supposito. Et cū dicit suppo
situm increatū supplet vicē suppositi creati/ veruz
est in hoc q terminat dependentiā in actu nature
ad suppositum / quia non dependet sic actu: sicut
si non esset terminata/ actu cū dependet ad suppo
sitū extrinsecum/ tñ non causatā identitatem for-
malem faciunt sicut si natura suppositaret in se: qz
suppositum extrinsecum cū natura non habet esse
ita formaliter idem sicut suppositum intrinsecum
nisi verbū nullū esse haberet aliud a natura hūa-
na/ qz suppositū non dat esse nature neqz agere: sz
ecōtra vl'r i creaturis. ¶ Ad aliud cū dicit q gene
ratio potest terminari ad esse verbi vt huius natu
re quero aut intelligitur q nihil sit nouū nisi q eē
sit huius: z tunc sequitur q formalis terminus ge-
nerationis ē relatio rōis. vel intelligit q termin9 ge
nerationis sit eē illius nature/ qd sit aliud ab esse
verbi: z tunc habetur propositum. ¶ Ad tertiū cō-
tradico q illud nō est consequens ad illam opinio
nem: sed magis est cōtra: qz q̄stio ista est ventilata
an ex hoc q assumit natura humana: sequit q nō
sit aliud esse eius q̄ esse verbi: z nisi cū assūptione
staret esse actuale nature humane formaliter aliō
ab eē verbi sequitur q imperfecte assumeret natu-
ra humana: z q si prius fuisset supposita in se

ex assumptione destrueretur esse proprium nature. et si iterum derelinqueretur sibi vel adnichilaretur vel esset generatio noui esset proprium ipsius nature. ¶ Dico igitur quod natura assumpta dicitur ens non formaliter esse diuino: nec sic coicatur potentie operatio eadem formaliter sed tamen per comunicationem idiomatum. ¶ Ad secundam rationem primo factam que est specialis de operatione verbi: cum dicitur omnes operationes operatur verbum quas operatur natura humana. Dico quod nullam rationem esse habet verbum respectu operationis christi quam non habet pater et spiritussanctus, nec est operatio nature humane a verbo que non esset a tota trinitate si esset natura humana sibi dimulla: sed tunc non esset communicatio idiomatum, non tamen dicitur verbum denominari ab operatione secundum naturam humanam: et si ipsa oblique ageret, non aliter denominaretur verbum ab operatione aliqua quod nunc tota trinitas propter hoc quod agit quantum ad substantiam actus cum quis actu peccat. tamen male sonaret de deo quod verbum oblique operaretur: et inconueniens est quod natura assumpta oblique agat, quia de congruo habet plenitudinem gratie: sed non est contradictio naturam assumptam oblique agere. ¶ Dico igitur quod causa impeccabilitatis nature in christo neque est unio ad verbum. neque gloria. neque gratia: quia gratia non opponitur peccato formaliter: sed virtualiter sicut causa opposito sui effectus et hec sicut causa contingens: et secundo. quia potentia vtitur habitu et non econtra: sed nulla causa secunda et contingens simpliciter repugnat opposito sui effectus quin talia possunt simul conseruari de potentia absoluta dei. Quid igitur reddit illam naturam impeccabilem. dico quod plenissima fruitio quam habuit christus: quomodo tamen stant simul quod fuit viator et plenissime fruens patebit distinctione decima octaua. Que cunque enim sit ratio impeccabilitatis in aliis sanctis non potuit poni alia ratio impeccabilitatis in christo quamdiu fuit in via, difficile tamen videtur si fuit impeccabilis quomodo potuit mereri. ¶ Ad primum principale. Dico quod dicere potest dupliciter accipi. vel prout dicit exprimere vocaliter: vel prout dicit assentire mentaliter. Nunc autem dicens hanc conditionalem si tu es asinus tu es rudibilis dicit: duas cathegoricas materialiter quarum vtraque est falsa. Si consideretur in se non tamen est aliqua falsa vt pars huius conditionalis. Unde ista sic prolata si tu es asinus nec est vera nec falsa: isto modo potuit christus dicere orationem que secundum se considerata posset esse falsa, tamen nullus sanctus potest dicere falsum. ¶ Secundo modo. et maxime est hoc verum de christo qui videt omnia in verbo: quia asserere talem orationem significatiuam: non conuenit nisi volendo voluntarie ipsa, hoc autem non conuenit nisi ex defectu naturali vel etiam morali: quia vel sic proferens deceptus decipit: vel non deceptus vult decipere. Si primo modo est defectus naturalis: quia error malicia penalia sunt: ignorare enim verum est malum pene Si secundo modo, proferens est viciosus moraliter: neutro modo potuit christus falsum asserere de potentia dei ordinata licet posset illa natura de potentia dei absoluta. ¶ Ad aliud dico quod Aug. intelligit quod melior est natura que potest peccare quod non potest: comparando naturas creatas adinuicem: quia melior est natura que potest peccare: et que potest bene velle. quam que non potest: quomodo autem liberum arbitrium est in christo: dictum est alibi quomodo pertinet ad libertatem, prout est fundamentum ordinis scilicet sicut est in nobis manebat in christo perpetuo quantum ad id quod est de essentia libertatis arbitrii creati.

¶ Ad aliud cum dicitur quod quis potest si vult absolute potest. dico quod ista est falsa formaliter vbicunque ponatur: quia hic est vna conditionalis in antecedente que est necessario applicata deo: et consequens potest esse impossibile: sicut in proposito: Similiter de actiuo lendi potest antecedens esse necessarium, et consequens quia si voluntas tua vult aliquid potest velle illud. ideo antecedens hic est absolute necessarium potest si vult et hoc consequens contingens potest velle: quia ista voluntas potest non esse: ideo oportet addere quod quis potest velle si vult et potest illud velle: igitur absolute potest Aliter enim est propositio ne gandam: quia alibi illa propositio consumpta est, pro conditionalis per implicationem incompossibilis in antecedente: vt si dicam lapis potest volare: si vult igitur potest volare. et sic intelligit Augu: et Ansel. Si autem sic applicetur ad deum nihil inconueniens sequitur. quia hec erit falsa deus potest velle peccare.

¶ Distinctio. xiii.

¶ Questio prima.

Trum possibile fuit conferre anime christi summam gratiam conferibilem creature. Quod non: quia quanto habitus perfectior et quanto actus perfectior tanto intendit habitum: igitur quanto anima christi haberet actum perfectiorem tanto erit habitus intensibilis: igitur non potest conferri anime christi tanta gratia quin maior esset conferibilis ¶ Item: secundo de anima Ignis cresceit in infinitum si apponerentur combustibilia: igitur pari ratione caritas creata potest crescere in infinitum: cum semper habeat obiectum excedens. ¶ Item: maior perfectio requirit maius perfectibile. igitur summa gratia creata esto quod esset non posset recipi nisi in supremo perfectibili a gratia: igitur cum natura angeli sit natura superior: ipsa est perfectibilis maiori gratia.

¶ Item: ordo attenditur secundum influentias superioris ad inferius: et non econtra: igitur illud quod est inferius in natura non potest influere in superius in hierarchia: Sed si anima christi haberet summam gratiam ipsa influeret in naturas angelicas.

¶ Oppositum. anima christi fuit capax illius vnionis in qua fuit summa gratia collata secundum Augustinum decimo tertio de tri. ca. ix.

¶ Questio secunda.

Ecundo q̄ritur vtr
summa gratia sit collata anime
xp̄i. Qꝫ non. qꝛ beat⁹ est qui hꝫ
quicquid vult ⁊ nichil mali vult
qd̓ non ē intelligendum q̇cquid
vult actu solū sic possꝫ viator eē
beatus. Sed quia hꝫ q̇cquid po
test velle: ⁊ hoc recte velle. sed angelus pot velle
maiorem gratiā q̄ anima xp̄i: qꝛ secundum se ē re=
ceptiuus maioris gratie cū sit natura nobilior. igi
tur āgel⁹ nō esset beat⁹ nisi hēret maiorē q̄ anima
xp̄i. ¶ Item: non oꝫ dare anime xp̄i maiorem gra=
tiam q̄ sibi sufficit ad hoc ꝙ sit ita btā sicut est ap=
ta nata: sed minor q̄ sit suprema gratia sufficit: qꝛ
anima christi nō est natura summa: igiᵗ nō est apta
nata habere summā gratiam Illud probatur secū
do: qꝛ si graue beatificaretur deorsum adhuc min⁹
graue quietareᵗ naturaliter ⁊ si non esset in centro
Si esset in tali gradu approximationis ad centrū
qualis competeret sue nature: igitur sic natura be
tificabilis satis quietaᵗ si habeat gradū ꝓportio=
natum sue nature. Item nō est dare naturā sūmaꝫ
creatam beatificabilē: igiᵗ nec est dare supremam
gratiam creatā. consequentia patet: qꝛ magis con
sistit ordo vniuersi in ꝑfectione specierū ꝙ indiui
duorum et in hoc ꝙ species sunt ordinate: sꝫ natu=
re intellectuales scd̓m speciem non requirūt statū
in speciebus: igitur nec multofortius gratia in indi=
uiduis suis scd̓m gradus intensionis Antecedens
patet: qꝛ quecūqꝫ creatura intellectualis distat in
infinitum a creatore: igitur ꝑfectior creari potest.
¶ Oppositum. Ioh. primo. vidimus gloriam eius
gloriam quasi vnigeniti a patre. Et Magister in
littera dicit ꝙ habet plenitudinem gratie.

¶ Questio tertia.

Ertio q̄ritur vtrū
possibile fuit anime christi frui
fruitione summa creata. Qꝫ
non. voluntas hꝫ rōnē actiui
in via: igitur ⁊ in patria respe
ctu frui: qꝛ potentia habitu vti
tur ⁊ non econtra. Sed natu=
ra inferior non potest esse acti
ua respectu summe fruitionis: qꝛ alia natura nobi=
lior cū eisdem causis concurrentibus intensiorem
causaret: igitur angelus potest perfectius frui. Itē
natura angeli est assumptibilis de potētia absolu=
ta dei. cū igitur ista tria concurrant ad fruitionem.
prima causa: gratia collata: ⁊ voluntas fructis. igi
tur cū voluntas angeli sit nobilior fruitio. potest
esse nobilior: qꝛ variata vna per se causa alija re=
manētib⁹ eisdē fruitio erit ꝑfectior: et si illa vna cā
sit ꝑfectior: oppositum possibile est aiaꝫ xp̄i habe
re summā gratiā creatam / vt ꝓbatum ē. q. p̄ceden
te. igitur ⁊ summā fruitionē. qꝛ deus non ordinat
aliq̄d ad finem / nisi posset illud finē attingere q̄ꝙ
aliq̄n frustrareᵗ a fine. Sūma grā collata ordinaᵗ
ad summmā fruitionē creatā. Dico ad p̄mā que=
stionē ꝙ summa gratia vel suprema potest duplici=
ter exponi / affirmatiue et negatiue. si affirmatiᵘ=
ue tunc denotaᵗ excessus respectu oīm aliorū: et
sic Aristo. dicit. ix. Topic orꝫ. qd̓ ꝑ superhabundan=
tiam diciᵗ vni soli ꝯuenit: qꝛ opponit⁹ in adiecto ē
ꝙ excedat oīa alia: ⁊ tamen ꝙ habeat superius vᵗ.
equale: isto modo dico ꝙ non potest esse in aīa xp̄i
n: qꝫ summa charitas: neqꝫ summa fruitio: qꝛ im=
possibile est eē duo. summa in hoc intelligiᵗ. sed nō
est alia gratia creata q̄n deus posset creare equa=
lē ⁊ sūmo in hoc intelligiᵗ non potest eē aliq̇ equa
le. Scd̓o modo exponiᵗ superlatiuū negatiue ꝙ alia
non excedant ipsum: ⁊ tunc est primus articul⁹ dif
ficilis an sit possibile summā gratiā eē in effectu q̄
non possit excedi ab alia: ⁊ probatur ꝙ non. qꝛ si
possit dari terminus certus qui non possit excedi
a gratia: aut hoc esset ex ratione forme vel ex ꝑte
agentis. vel ex ꝑte susceptiui non potest dari sicut⁹
respectu forme: qꝛ ista forma spūalis est q̄dā par=
ticipatio diuie gratie vel charitatꝭ. igitur cū semꝑ
gratia creata vel caritas distet a charitate diuina
in infinitum non potest dari certus terminus vltra
quem non ꝯuenit procedere ex ꝑte hui⁹ forme. licꝫ
eñ non ꝯueniat ꝓcedere in forma ruboris ī infini=
tum q̄n deueniaᵗ ad aliā speciē: vt ad argumenta=
tionē tñ licet ꝓcediᵗ in infinitū in charitate crea=
ta nūq̄ꝙ deueniaᵗ ad aliā speciē: vt ad charitatē in
creata. Nec potest dari termin⁹ ex parte agentis
cū ipsum sit infinite virtutis intensiue: neqꝫ ex ꝑte
susceptiui: qꝛ charitas āpliat suppositū ⁊ capacita
tē suppositi: scd̓m illd̓ psal. Latū mandatū tuū ni=
mis. Unde charitas maior disponit suppositum
ad susceptionē maioris gratie. ¶ Secunda ratio
ad idem ꝙ non sit terminus gratie create in effe=
ctu: qꝛ quecūqꝫ gratia ꝓducta differt ab ydea sua
in infinitum: qꝛ ydea grē realiᵗ non est aliud ab es
sentia diuina. ex hoc sequitur ꝙ infinita sunt me=
dia inter quācūqꝫ gratiā creata ⁊ suā ydeā. vel sal
tē p̄nt eē. ⁊ sic non est dare tantum gratie create.
Aliter seq̇tur eadē conclusio ex eodē antecedente
qꝛ q̄tum potest ꝓduci qd̓ potest imitari ydeā suaꝫ
si esset productum. sed data suprema gratia que
possit creare adhuc si perfectius ꝓducereᵗ ꝑfecti⁹
imitareᵗ ydeam suam: quia adhuc non attingeret
ydeam. ¶ Tertia ratio ad idem: natura intellectu
alis non potest illa ꝑfecte ꝓduci q̄n adhuc posset
ꝓduci superior illa virtute diuia. igitur nec potest
aliquis gradus gratie ita ꝑfectius creari q̄n posset
perfectior eo creari: qꝛ semper natura perfectior ē
capax gratie scd̓m gradū vlteriorē. antecedēs patꝫ.
qꝛ producta ꝑfectiua natura intellectuali q̄ posset
creari adhuc ipa eēt finita sꝫ grad⁹ ꝑfectōis itēsi=
ue: igiᵗ si sibi addereᵗ vn⁹ grad⁹ ꝑfectiōis n̄ ꝑꝑ hoc
eēt īfinita itēsiue: qꝛ finitū additū finito nō causat
infinitum: sꝫ non repugnat ꝓducto ꝓduci q̄dm ē
infinitum: qꝛ finitum intensiue q̄tūcūqꝫ sit ꝑfectū
potest habere rationem producibilis a deo. dico
tamen ꝙ summa gratia causabilis potest esse simlᵗ
in effectu. illud probo sic: qꝛ quelibꝫ gratia causabi
lis distincte videtur ab intellectu diuino. quero igi

tur cū videat hāc grāz creatā an videat istā distare
ꝑ infinitos grad⁹ medios eiusdē quātitatis ab alia
grā quā pōt creare vel solū videt eā distare ꝑ certos
grad⁹. si videat eā distare per gradus finitos: igiť
sūma creabilis finita ē ⁊ simul pōt creari includēs
certos gradus et tūc summa grā creabilis pōt si=
mul esse in effectu / si videt distantiam infinitam
scdm gradus eiusdē ꝙtitatis intensiue / igiť videt
aliquem gradū infinitū intensiue. Aliter em̄ quili
bet quē videt distaret finite ab isto et tunc sequenť
duo impossibilia. Primū ꝙ talis gradus sit factibi
lis et tunc aliqua creatura infinita esset factibilis.
Scdo sequitur ex eodē ꝙ iste grad⁹ potest creari
vnica creatiōe cū videat eum distincte: et tunc iterū
habeť ꝓpositū / qꝛ ille gradus gratie est summ⁹ q̄
pōt creari: ⁊ talis potest esse simul in effectu ⁊ scdꝫ
hoc tenet ratio philosophi. iii. phi. dicentis: ꝙtum
pōt esse in potentia tantū pōt esse in actu. Et phs
arguit ibi de ꝙtitate mobili. Et ratio philosophi
est; qꝛ non pōt augeri magnitudo in infinitū addē=
do ptes eiusdē ꝙtitatis / qꝛ de illis loquiť nisi sēꝑ
auferať ab alia magnitudine qd additur huic. ⁊ io
vult ꝙ tm̄ est in natura corporea in actu simul ꝙtū
pōt magnitudo eē in potentia. Et lō cāz eē quod ē
actu corporeū sit finitum non pōt aliqua magnitu
do eē infinita in potētia. idem similiter est verū de
ꝙtitate virtutis qd ipse probat de ꝙtitate mobili
et si non probetur per idem mediū: qꝛ cum crescit
aliquid scdm ꝙtitatem vtutis: nō oportet ꝙ addē=
do virtutem vni auferať virtus preexistens in alio
et detur sibi. Sed teneť ꝑ hoc mediū quātam for=
mā ꝑmanentē cōuenit esse in potētia causatiua tm̄
cōuenit esse simul in actu et non tenet hoc de nūe=
ro nec de successiuo. iō additur forma ad excluden
dū numerum quem nō reputo habere formā extra
animam. et additur permanens ad excludendum
successiuū. ratio hui⁹ ꝓpositionis ē / qꝛ vnica potē
tialitate ē materia ꝑmanentis in potētia ad vnicū
actū simul. ⁊ cōmētator ibidē ponit cāz quare nūe
rus est in potentia infinit⁹ et non in actu: non autē
magnitudo: qꝛ in vno processu procediť ad mate=
riam in alio ad formā et actum. Et licet ista ratio
modicū valeat. dicit tm̄ vnā bonam ꝓpositionē ꝙ
oēs potentie que sunt ad formā ꝑmanentem sunt
vnius potētie demōstrate. Oppositū est verū in di
scretis et in successiuis. qꝛ potentia que ē ad actum
permixtū potentia non est vna demonstrata / sed
quelꝫ potentia ad caritatē simul illo gradu vel illo
est pars vnius potētie demonstrate cū caritas sit
forma permanens: igitur ꝙta est in potētia causa=
tiua pōt simul esse actu i eodē. Alia rō apponitur:
ꝙtam caritatē de⁹ pōt creare tātam pōt creare: po
nitur in esse ꝙtam pōt creare tātam creat. igitur si
potest creare infinitam ponitur i eē ꝙ actu causet
infinitam: hoc est impossibile / quia maxima quaꝫ
potest creare potest esse simul in effectu: ¶ Sed
ista ratio non concludit nisi ex euidētia prioris ra=
tionis qn̄ oēs potentie sūt partes vnius potentie
demonstrate. qꝛ de tempe ⁊ numero non cōcludit
ista rō. qꝛ cū diciť ꝙtā pōt. ⁊c. ista equalet huic Si
tantā pōt creare tātam pōt creare. ⁊ illa pōt esse cō
ditionalis vel de cōditionato extremo. Et si ē ꝯdi=
tionalis vera est: qꝛ tm̄ valet: si tātam pōt facere:
tātam pōt facere. ⁊ tūc non dꝫ poni ꝯn̄s in esse et
an̄s non. qꝛ si sic arguiť. Si tu potes currere tu po
tes moueri nō dꝫ hec sic poni in eē. si tu potes cur
rere tu moueris. qꝛ an̄s est necessariū cum hec con
ditionalis sit necessaria. si tu potes currere tu po=
tes moueri. illud ꝯn̄s est īpossibile si tu potes cur=
rere tu mouearis. Et licet potentia sequitur ad po=
tentiam non tm̄ actus ꝯn̄tis sequitur ad illā poten
tiam. iō dꝫ sic poni in esse: si tu curris tu moueris:
ponēdo simul an̄s ⁊ ꝯn̄s / si ē de cōditionato extre
ma ꝙtam pt facere tātā pt facere: falsa est: nisi vbi
est vna potētia sic dicendo: tantā pōt facere si tātā
pōt facere. qꝛ hoc asseriť absolute ꝙ tm̄ pōt facere
simul. ¶ Scdo dico ꝙ ista grā pōt recipi in anima
xp̄i: tm̄ ꝑ queꝫ modū difficultas est. Dicūt aliqui ꝙ
aīa est eque nobilis cū angelo ꝙtum ad naturam
saltem de anima xp̄i quicqd sit de aliis animabus
⁊ ꝑ ꝯn̄s potest recipere summā gratiam creatam
¶ Alii dicūt ꝙ aīa xp̄i ē nobilior q̄ natura angelic
sꝫ iste opiniones manifeste sunt ꝯ philosophiā ⁊ ꝯ
auctoritates sanctoꝝ ⁊ ꝯ rationē. Philosophia em̄ ponit
ꝙ spēs ꝑ se ordinate non sunt eiusdē ꝑfectiōis. igiť
impossibile est aīam xp̄i esse eque nobilē vel nobi
liorem in natura cū angelo. qꝛ aīa facit ꝑ se vnū cū
natura corꝑali. Angel⁹ non: ⁊ ista ꝯditio nobilior
est simpliciť: qꝛ ꝯpetit deo esse spirituale. Similiť
Aug. xii. cōfessio. Duo fecisti domine: vnū ꝓpe te
vt angelū. ⁊ aliud ꝓpe nichil. vbi expresse vult ꝙ
angelus est nobilissima creatura. Silr Aug. iii. de
tri. iiii. ponit totā naturam creatā subiectā nature
angelice et. xi. de ci. dei. xv. Angelus oīm creatura
rum supma. Et Grego. mora. xv. Idē vult expsse.
Et sup illud. Ezechielis. xxviii. loquēs de lucifero
Tu signaculū. ⁊c. Ad hoc est ratio si aīa xp̄i esset
nobilior in natura angelo qdlꝫ indiuiduū vni⁹ eēt
ꝑfectius quolꝫ indiuiduo alteri⁹. illud est manifeste
falsū. ¶ Item: xp̄s minor ē angelis scdm hūanita=
tem. nō igiť est aīa sibi equalis. Dicitur aliť ꝙ āge
lus est nobilior in natura: sꝫ ampliať capacitas aīe
ꝑ vnionē ad verbū. vel diciť ꝙ datur sibi hitus vn⁹
quo pōt recipere maiorem gratiam q̄ angelus.
¶ Contra primū ex vnione ad verbū nihil absolu
tum inest nature qd non inesset si esset per se vt pri
us probatum est. igitur cum capacitas aīe sit quid
absolutū tante gratie est capax per se. ¶ Item: si
per vnionē ampliciť capacitas aīe. igiť esto ꝙ āge=
lus assumeť maioris grē esset capax q̄ anima xp̄i.
et tunc grā q̄ fuit collata aīe xp̄i nō fuit sūma crea=
bilis. ¶ Itē: qd diciť de hitu nihil valet. qꝛ lꝫ maior
grā posset recipi mediante maiori hitu eadē difficul
tas est qualiter ē ꝙ maior hit⁹ recipiť in natura īfe
riori. qꝛ iste habit⁹ est inmediate receptibilis in na
tura cū non sit ꝓcessus in infinitū. Itē: si angel⁹ re
ciperet talē habitū posset recipe maiorē grām ⁊ ex
quo est nobilior ī natura nō repugnat sibi recipere
nobilissimū habitū disponentē ad gratiā summā.
Dico igiť ꝙ aīa christi est simpliciť minoris nobili

tatis i natura ꝙ angel⁹: ꝛ tamen recipe pt sūmam grām creabilē. illud ꝓbo: qꝛ qn aliqͦ susceptiuum pōt recipere formā non impediṫ qn possit recipe gradū supremū nisi quadruplici de cā. vbigratia. Primo aer potest recipe calorē vsqꝫ ad certū gradū ꝛ non vltra. Scdo. qꝛ calor q̄ secundū certū gradū ꝯsequitur principia aeris aliqn̄ ipeditur. qꝛ illō receptū est acc̄ns ꝑ accidens discōueniēs tn̄ nature recipientis vt caliditas in aqua inducta violenter. Tertio cū agens agit ꝑ alteratione ꝛ tunc longi⁹ est anteq̄ posset inducere terminū. Quarto cuꝫ agens est ip̄edibile ab actione. sꝫ gratia non sic scdꝫ certum gradū consequitur aīam ꝙ ip̄aꝫ ꝯsequereṫ ex principiis nature sue cū possit manere sine grā manente tota natura sua neqꝫ est gratia discōueniens aīe: sꝫ multū cōueniens neqꝫ agēs iducēs gratiam agit ꝑ alterationē ꝓmā: neqꝫ est impedibile ab actione sua. igiṫ aīa est receptiua gratie secūdū q̄tumcūqꝫ gradū. ꝛ vlr̄ cōcedo ꝙ quelꝫ natura btīficabilis pt quēcūqꝫ gradū beatitudinis create recipere q̄tum est ex pte sui: ita ꝙ infima natura sūmā grāꝫ ꝛ suprema natura infimā gratiaꝫ. ¶ Itē: vbi sunt extrema cōia q̄ sūt ꝓma extrema eiusd̄ cōitatis alicui⁹ ꝓportiōis ibi vnum extremū i q̄cūqꝫ gradu hꝫ ꝓportionē ad aliud extremū in quocūqꝫ gradu vt pꝫ de actiuo ꝛ passiuo. Sed ꝓma extrēa hui⁹ ꝓportiōis q̄ est inter grāꝫ ꝛ naturam btīficabilem sūt ista natura beatificabilis ꝛ gratia. igitur vbicunqꝫ reperiṫ natura beatificabilis ipa est perfectibilis a grā secundum quēcunqꝫ gradū ꝛ similr̄ gratia scdm quemcūqꝫ gradū pt perficere quācūqꝫ naturā beatificabilem. Patent igiṫ duo p̄ncipalia ꝙ summa grā creabilis potest esse simul in effectu: ꝛ ꝙ quelibet natura beatificabilis pt eā recipe ¶ Ad scdam questionē dico ꝙ sūma gratia creata fuit collata anime xp̄i. hoc pꝫ per magistrū in littera dicentē ꝙ sūmā grām quā de⁹ pōt facere dedit illi aīe. ꝛ Ioh. iii. non ad mēsurā dedit spm̄. qͦ nō pōt intelligi ꝙ gratia data sit infinita / qꝛ est oppositū in adiecto ꝙ sit creatura ꝛ non mēsurata: sed non ad mensurā hoc est scdm vltimū potētie nature diuine dedit q̄tum potuit. iō patꝫ scdꝫ illō Ioh. primo. vidim⁹ gloriam ei⁹ quasi vnigeniti. idē vult Aug. iii. de li. ar. q̄cunqꝫ occurrerit tibi meli⁹ esse q̄ non eē simpliciter hoc ponēdū est ibi. ꝛc. Et q̄q̄ hoc posset glosari tn̄ qn̄ non pōt aliter fieri vlr̄ est verū / qꝛ lꝫ totuꝫ tribuere creatori et nihil creature esset eum plus magnificare quo ad aliquid tn̄ quo ad aliud min⁹ esset eum magnificare totū auferre a creatura: sꝫ misericordia non potest sūme declarari nisi deṫ in effectu sūma grā sine meritis: quia non arguit sūmam miām ꝙ dat grām propṫ merita ꝓcedentia. igiṫ maxime manifestat miāꝫ ꝙ tātā gratiam cōtulit anime xp̄i sine meritis. ¶ Ad primū principale prime q̄stionis cū diciṫ: q̄to habit⁹ est perfectior tanto act⁹ est ꝑfectior et eꝯ: q̄to act⁹ intensior tātomagis intēdit habitū. verū est q̄diu operans nō ē in termio: qꝛ semper pri⁹ est circulus sicut in exemplo Aristo. li terra ē madida desiccaṫ et sursū eleuaṫ hūiditas ꝛ iterū descendit humectās terrā. tn̄ habitu existente in termio non pt per actū intensum augeri: sꝫ ibi est status. Sic cū quis hꝫ summā grāꝫ creabilem non pōt illa vlterius augeri. ¶ Ad aliud dico ꝙ intēsio ph̄i nō est ꝙ ignis crescit in infinitū. qꝛ statim post dicit ꝙ oīꝫ natura constantiū. ꝛc. sed intentio sua ē ꝙ calor non ē p̄ncipalis cā augmentādi ad hoc capit ꝙ crescit in infinitū. qꝛ ad q̄titatem indeterminatā / termin⁹ aūt in augmēto nō ꝑ̄figiṫ a calore: sꝫ a p̄ncipali agente vt ab aīa vegetatiua regulante. Sꝫ que est veritas in se / posset ne ignis in se crescere in infinituꝫ si apponerētur conbustibilia. Dico secūdū intētionem philosophi sicut eēt dicendū de vno membro in corpe vt de epate illud mēbrum q̄tum est de se posset plus cōuertere in sui naturam q̄ quodcūqꝫ aliud mēbrum ꝓportionabiliter. tn̄ virtus regitiua toti⁹ nutriti nunq̄ hoc ꝑmittit nisi esset monstrum Sic diceret philosoph⁹ ꝙ ignis q̄tū ē ex se posset agere si apponatur ꝯbustibile: virt⁹ tn̄ regitiua vniuersi hoc non ꝑmitteret. iō non est condensatio in vniuerso qui alibi est tanta rarefactio ꝛ iō ignis nō notabiliter in vna pte semꝑ crescit qn notabiliter decrescit in alia pte. ¶ Preterea: hoc esto ꝙ ꝑmitteretur a virtute regitiua vniuersi adhuc nō posset cōburere plusq̄ totū vniuersum ꝛ illud est finitū scdꝫ philosophū: sꝫ q̄d dicerēt theologi ex quo nō inueniṫ q̄tū est ex se stat⁹. dico ꝙ vel ponerēt ꝙ de⁹ pōt creare aliū mundū: ꝛ aliū: ꝛ sic ꝙ pōt facere infinitū mobile et scdm hoc dicerēt ꝙ ignis pōt crescere in infinitū. vel dicerēt ꝙ non pōt deus creare q̄tū infinitū i actū. ꝛ tūc dicerēt ꝙ non pōt crescere in infinitū. qꝛ non pōt ꝯbustibile apponi in īfinitum. ¶ Ad aliud cū diciṫ. Maior ꝑfectio requirit mai⁹ ꝑfectibile. Dico ꝙ ꝓpō est falsa. cōparando formā substantialem ad accidentalē / qꝛ ꝑfectibile a forma substantiali ē materia. tn̄ cōꝑando adinuicē q̄ sunt eiusdem ordinis vera ē propositio de ꝑfectionib⁹ intrinsecis. tn̄ de extrinsecis non est vera: vbi illa non determinaṫ ꝑ intrinseca. nunc aūt grā est ꝑfectio extrinseca: et nō determinaṫ ad gradum ꝑ p̄ncipia intrinseca sicut passio ex principiis suppositi iō maxima grā pōt habere infimū perfectibile i natura. ¶ Ad aliō cū diciṫ superi⁹ solum in natura influnt in inferius: dico ꝙ hoc est verum in hierarchia nature. falsa tn̄ in hierarchia gratie infima: natura eīm beatificabilis in hierarchia nature pōt īfluere in supremā. dū tn̄ inferior in hierarchia nature sit superior in hierarchia gratie. Vn̄ de⁹ exinaniuit se accipiendo infimā naturaꝫ btīficabilē. qꝛ noluit ꝙ illa nā hēret de grā cui pl⁹ cōpeteret de ꝯgruo. sꝫ fecit infimā naturā in vna hierarchia sup̄mā in alia. ¶ Ad rōnes ꝓ prima via cū ꝓbaṫ ꝙ sūma gratia creabilis non pt simul eē in effectu. Dico ꝙ qͦlibꝫ membrū deficit: qꝛ ex rōne forme est termin⁹ cert⁹ cū ibi imiteṫ ad gradū specificum. ꝛ cū dicitur illa forma est participatio caritatis diuine: ita dico ꝙ quelibet forma ē ꝑticipatio dei. non ꝑꝑ hoc sequiṫ ꝙ pōt intendi in infinitū scdm ptes eiusdem q̄titatis ꝛ rōnis intensiue. Nō ei sic est ꝑticipatio ꝙ capiat vnā partē et dimittat aliam. ꝛ licet non posset

deueniri ad aliā formā donec veniat ad charitatē increatā: tñ in aliis deuenitur ad aliā formā: vt si intendat rubor deueniet ad albedinem. ista terminatio omnino accidit ꝙ sit aliud ad qḋ terminatur. q2 vt dicit phs non ꝑ hoc finitur aliqḋ vel terminatur q2 ad aliud terminat. Sz q2 ex natura sua finit ꝓ prius terminis: Nec valet scḋm membrū ꝙ agens non potest efficere nisi finitū in actu intensiue nec cōcludit tertiū membrū. q2 caritas āpliat alium. illud enī est falsum vniuersal'r: q2 posteri⁹ vt posteri⁹ nūq̄ tribuit aliquid priori vt est cā hac cālitate qua precedit. Sed capacitas susceptiui est pri⁹ natura q̄ habit⁹ recipit. igit nullam capacitatē hȝ susceptiuum a forma. q2 natura sua / est sua capacitas.

¶ preterea: hoc esto ꝙ posset adhuc: nō posset ampliari i īfinitū. q2 vt prius dictū est. nulla ē capacitas ad formā permanentē: nisi ad certum gradum illi⁹ forme. iō loquendo de capacitate q̄ est natura recipiētis nūq̄ illa augmētat ꝑ habitū receptū cū sit qḋ absolutū. Alia est capacitas propinqua q̄ est accidentalis ꝛ illa p̄t ampliari ꝑ habitū ꝛ sic meritū disponit dispositiōe ꝓpinqua ad hoc ꝙ grā augeat non tñ sic pōt ampliari in infinitum. ¶ Ad aliud cū dicit quodcūqȝ ꝓductum distat ab ydea dico ꝙ qñ distantia nō attendit per media. sȝ totaliter ex ꝑte vni⁹ extremi ibi nullū pōt fieri mediū qualis distantia ē inter aliquid ꝛ nihil. ꝛ inter ois contradictoria / talis ē ista. iō nō sequit sup̄ma grā creata distat in infinitum ab ydea sua. igit p̄nt esse aliqua media. ¶ Ad scḋam ꝓpōnem cum dicit si ꝑfectius ꝑfectissie eēt productū adhuc ꝑfecti⁹ imitaret ydeam. q2 non adhuc attigeret eam. Dico ꝙ verū est: sicut ex īpossibili sequit qḋlȝ. q2 īpossibile est ꝑfectiorem eē ꝑfectissia grā creata: nec valȝ nō attingeret ydeā suam si talis eēt. igitur imitaretur eā nisi sicut ex impossibili q̄dlȝ. q2 idē eēt de ydea asini: qḋ de ydea angeli. ¶ Ad tertiam rōez dicō ꝙ ꝛ si assensus eēt in gradib⁹ proportionis nunq̄ foret creatura infinita i ꝑfectione. q2 adderet p̄mo medietas ꝑfectionis duple / et deīde medietas medietatis. ꝛ sic in infinitū nūq̄ attingeret ad ꝑfectionē duplā: ꝛ si adderet vn⁹ grad⁹ perfectiōis sup̄me grē creabili adhuc nō resultaret grā infinita. ꝛ tñ impossibile est ꝙ tanta sit creata. Alia eī est īpossibilitas in creatura q̄ infinitas vt si adderet sup̄me albedini vn⁹ grad⁹ ruboris: ꝛ si ꝑ impossibile ꝑ hoc intelligeret albedo adhuc nō faciet infinitā intensiue et tñ impossibile est tantā albedinem creari.

¶ Ad p̄mū principale scḋe questiōis cū dicit beatus hȝ quicqḋ potest recte velle. cōcedo quicquid potest recte velle de potētia dei ordinata. vñ non pōt quis recte velle maiorē beatitudinē q̄ correspondet suis meritis ꝛ tñ sue nature plus cogruit loquendo de potentia obedibili. iō q̄tum pōt ex natura ꝛ meritis velle pōt recte velle: et licet natura angeli naturaliter posset velle tantā gratiā ꝛ beatitudinem q̄tā potest aīa xp̄i: non tñ pōt recte velle: quia non ex hoc est recta. q2 concordat cū regula sua in volito. Sed qñ vult q̄ regula sua videt eā velle: ꝛ de⁹ nō vult angelū appetere tātā caritatē vel beatitudinem q̄tam vult animam christi.

¶ Ad aliud dico ꝙ quelȝ natura beatificabilis est nata recipere summā grām: nec pōt beatificari summe scḋm ꝙ est nata beatificari secundū ꝙ hȝ summā gratiā creabilē. Et cū dicitur ꝙ minus graue beatificaret. ꝛ si non eēt in centro. dico ꝙ si eēt eq̄lis grauitas i appetendo cuiuslȝ grauis ꝙ esset in centro nullū quietaret summe quo est natū quietari nisi eēt in centro: tñ nunc appetūt eē in approximatione que cōpetunt suis naturis. iō determināt se ad certū vbi scḋm ꝙ decet: tñ abblato ītercepto inter quodcūqȝ graue ꝛ centrū stati petit centrū.

¶ Ad aliud dico ꝙ siue esset status in natura creata beatificabili siue non: adhuc status est ī summa gratia creabili / q2 et si possent in infinitū creature beatificabiles creari ꝑfectiores adhuc infima eēt nata recipere tātam beatitudinem q̄tum ē ex ꝑte sui q̄tam posset q̄cūqȝ superior: Similiter ad aūs pōt responderi sicut p̄ri⁹ de distantia infinita.

¶ Ad tertiā questionē dico ꝙ possibile fuit animā xp̄i frui sūma fruitiōe creata. q2 de⁹ potest causare sine causa media efficiente quodcūqȝ absolutū qḋ pōt causare cū causa scḋa. Sȝ fruitio est absoluta. igit sūmā fruitionē creatam p̄t cāre immediate. et ista receptibilis est ab aīa quacunqȝ: sicut summa gratia vt prius probatum est. cum summa gratia ordinet ad sūmā fruitionē. igit deus potuit causare summā fruitionem in aīa xp̄i. Sed si fruitio sit a voluntate creata actiue nō videt ꝙ volūtas aīe xp̄i possit tantā causare. q2 saltem grā ꝛ voluntas cōcurrunt. voluntas ē cā principalior. igit si illa sit inequalis pōt effectus eē inequalis. Sed volūtas angeli est ꝑfecti⁹ actiua q̄ voluntas aīe xp̄i in natura sua: igitur perfecti⁹ pōt frui. Dico ꝙ si poneretur volūtas penit⁹ passiua faciliter diceretur. tamē qui dicūt ꝙ essentie differūt sp̄ē angeli: ꝛ aīe ꝛ potentie aīe: ꝛ angeli. Similiter cōueniēs est eis dicere ex diuersitate volūtatis a voluntate si tota actiuitas sit a voluntate ad grāȝ ꝙ fruitio angeli ē ꝑfectior q̄ voluntatis aīe: q2 oꝑationes distinguūtur specie. ex hoc ꝙ principia priora distinguūtur specie. Sed teneo ꝙ fruitio anime et angeli non sūt alteri⁹ speciei. q2 si sic quodlȝ indiuiduū vnius sp̄ēi eēt ꝑfectius quodlȝ alteri⁹: ꝛ per ꝯñs vel quilȝ hō haberet ꝑfectiorē fruitionē q̄ aliquis angelus vel econtra quorū vtrūqȝ est falsum: q2 erim⁹ equales angelis cū ad quemlȝ gradū angelorū sunt aliq̄ homines assumendi: et ꝑ ꝯñs fruitiones eorū erunt eque perfecte. ¶ preterea hec: si fruitiōes sint eiusdem speciei videt ꝙ voluntates sunt eiusdem sp̄ēi q2 diuersitas cause principalis arguit diuersitatē in effectu. iō dico ꝙ volūtas. vt voluntas āgeli: et hominis nō differūt sp̄ē. ꝛ tñ substātie eorū differūt sp̄ē et similis difficultas de recipere. q2 si ad hoc ꝙ recepta differūt specie sequeretur recipientia differre specie ponentes voluntatem / et intellectum differre specie: et cum hoc recipi immedite ī essentia aīe ponerēt incompossibilia Similiter receptū pōt eē eiusdem sp̄ēi ꝛ recipiēs immediatū diuersarū specierū / q2 albū in ligno et lapide est eiusdem

speciei: ⁊ vlterius superficies eiusdem speciei tantā deueniēs ad sbām que in gradu corporeitatis hic et ibi habent identitatem specificā: ⁊ tñ recipiētia vltiata sūt diuerse speciei ⁊ iste gradꝰ corporeitatis cum illo gradu speciei athome est idem identitate non tñ formaliter et iste idem gradꝰ specie cōtinetur vnitiue in gradu vltimato ligni et lapidis qui tñ differūt specie. ⁊ sic idem gradus specie pōt esse idem identitate ⁊ contineri vnitiue ī diuersis spēbꝰ. sic est de gradu aīe sensitiue in homine et boue Similiter de passiōibꝰ entis ipe em̄ non sunt alterius rōnis in hac specie ⁊ illa: qꝛ in lapide ē vnitas veritas ⁊ non est alterꝰ rationis in quocunqꝫ alio ente. qꝛ si sic tot essēt coordinatiōes in passionibꝰ entis quot habet passiones alterius rōnis. tamen iste passiōes cōtinent vnitiue ī eo qd ē alterꝰ rōis. ⁊ sic idē ⁊ eiusdē rōis pt ꝯtineri vnitiue ī diuersis formalr̄ ⁊ sic ꝯcedo ꝙ ītelligere āgeli et hōis ⁊ velle ⁊ voluntas et intellectꝰ sūt eiusdem speciei. ⁊ tamen fundantur in eēntiis et continentur in his vnitiue duo formaliter alterius rōnis vt intellectū ⁊ volūtatē. ¶ Ad primū pricipale. dico: ꝙ deꝰ est pria cā actiua ⁊ principalis respectu fruitionis et volūtas creata cā secunda. ⁊ quelꝫ cā scda vt voluntas creata pōt in summā fruitionē q̄tū est ex se vt cā scda coagēs cause prime si prima cā velit agere ad hoc ꝙ ipa summe fruatur. tñ volūtas creata est cā actiua principalior q̄ gr̄a qꝛ potentia vtit habitu ⁊ non ecōtra. ⁊ q̄to causa scda est minus actiua in natura sua tanto prima cā plus agit. Hoc est possibile si non ponant voluntates nec fruitiones alterius speciei. quia si ponerentur alterius speciei nō videt facile quin perfectior eēt fruitio āgeli q̄ cuiuscunqꝫ anime humane. ¶ Ad aliud dico ꝙ angelꝰ si fuisset assumptꝰ cū gr̄a essentiali non habuisset maiorē fruitionē. Sꝫ si volūtas angeli eēt magis actiua ⁊ gratia equalis ⁊ cum hoc cā prima essentialiter ageret haberet maiorē fruitionē q̄ mō hꝫ anima xp̄i sed posita voluntate magis actiua non equaliter ageret causa prima.

¶ Distinctio. xiiii. ¶ Questio. i.

Trū possibile fuit intellectū aīe xp̄i primo ⁊ imediate videre verbū ꝑfecte ꝑfectissima visione. Qꝫ nō. scdm Aug. lxxxiii. q. q. ii. non pōt q̄s quis rē intelligere aliter q̄ sit nisi fallat ⁊ ꝑ ꝯn̄s non pt vnus intellectꝰ plꝰ intelligere q̄ alius nisi alter fallatur igit nō ꝑfectius videt verbum intellectus aīe xp̄i q̄ alterꝰ sancti. ¶ Itē si sic: igit intellectus aīme xp̄i posset videre verbū sub rōe infiniti: aliter enīꝫ non videret ipm suꝑma visione / ꝯn̄s ē falsum ꝓpt duo. Primo: qꝛ intellectꝰ increatus videt eum sub rōne infiniti: ⁊ per ꝯn̄s iste due visiōes essent eiusdē spēi. qꝛ obiecta eadē Scdo: qꝛ si videret verbuꝫ sub rōne infiniti cōprehenderet ipm. ¶ Itē: ꝙ nō possit ipm imediate videre videt. qꝛ visio naturalis requirit lumē naturale proportionabile. igitur visio supernaturalis requirit lumē supernaturale non igit imediate videtur ab intellectu aīe xp̄i. ¶ Item: non pōt esse actꝰ ita perfectus añ habitū sicut post: vt patet. ii. ethi. igitur non pōt esse visio ita ꝑfecta supernaturalis añ habitū sicut mediāte habitu. igitur intellectꝰ anime xp̄i non hꝫ summā visionē verbi imediate. ¶ Oppositū: aīa xp̄i potuit ꝑfecte frui et imediate sicut ꝓbatū ē igit ⁊ imediate videre cū ad imediatā fruitionē requirat imediata visio. Et confirmat. intellectꝰ est immediata potentia respectu intelligere: igitur immediate potest in actum summum sibi possibilem.

¶ Questio scda.

Ueritur secundo vtrum possibile fuit aīam xp̄i nosse oīa in verbo q̄ verbum nouit. Qꝫ non. si sic cognosceret infinita: sed infinita nō est pertransire. ii. Metha. vbi ꝓbat ꝙ si cause scibiles eēnt infinite nihil posset sciri. ⁊ principalit hec virtus infinita non pōt in plura: sed incōueniens ē virtutem finitā ad tot se extendere in actu sicut pt virtus infinita. Itē: illuminatiōes de veritatibꝰ reuelatis fiunt ordinate. igit angelꝰ qui est superior in natura anima xp̄i posset illuminare eā reuelādo sibi aliq̄d futurum. Sed si ipsa videret omnia in verbo nihil nouū posset sibi reuelare. ¶ Itē: si videat oīa ī verbo. igit posset illumiāre alias aīas et angelos: ꝯn̄s ē falsum. qꝛ natura inferior nō pōt influere in superiorē. Reuelatiōes em̄ priꝰ fiūt nature suꝑiori q̄ ī feriori. ¶ Oppositū mgr̄ in lr̄a ⁊ adducit illud Io. iii. aīe xp̄i dat spūs nō ī mēsura. igr̄ oīa videt. ¶ Ad primā q̄stionē sūt duo articuli. Primꝰ si ītellectus aīe xp̄i potest ꝑfici ꝑfectissima visione ⁊ suprema. Scds si potest prīo et imediate. ¶ De primo dico vt prius ꝙ suꝑma potest accipi pro suprema creata vel increata. De increata certū ē ꝙ nō: sꝫ solū intellectꝰ diuinꝰ. De scda vel dꝫ exponi suꝑlatiuū positiue vel negatiue. Si positiue: adhuc dico ꝙ non. qꝛ nō pt eē suꝑma visio creabilis ī aliq̄ ītellectu q̄n equalis possit creari ī alio ītellectu. sꝫ suꝑma creabilis positiue dicit excessū ad oēs alias creabiles. si exponit negatiue. ita ꝙ nō posset excedi ab aliq̄ alia creabili. Sic dico ꝙ potest sūma creari ⁊ pōt recipi ī aīma xp̄i. ¶ De scdo si pōt imediate videre verbū ꝑ rōnē infiniti videt quibusdā ꝙ nō. Primo qꝛ agere p̄supponit eē: igr̄ agere suꝑnaturale p̄supponit eē suꝑnaturale. igit videre suꝑnaturale presupponit eē suꝑnaturale. igit nō pōt prīo ⁊ imediate videre verbū. Scdo ad idem. si posset primo: et imediate sequeret ꝙ ex puris naturalibꝰ possit in hanc visionē ⁊ hoc maxime si intellectꝰ sit actiuus in tali visione. Tertio ad idē sequeret ꝙ pari rōne possꝫ volūtas frui imediate sūma fruitiōe sine gr̄a vl' caritate sicut ītellectus videre imediate eēntiā ⁊ tūc aliq̄s sine caritate posset frui sūme. ¶ Dico ad hūc ꝯm articulū ꝙ intellectū posse videre imediate pōt intelligi duplr̄. vel imediatione forme vel i=

mediatiõe in rõne recipiendi. vbi gratia. exemplū primi. ⁊ si intelligere nō mediet in rõne recipiendi respectu velle tñ imediatiõe saltẽ vl' effect⁹ mediat. exemplum secūdi suplicies mediat in ratione colorē ⁊ si nō in rõne cause actiue: sed neutro horū modorū pōt aliqđ mediocre in ꝑposito imo intellect⁹ imediate videt verbū. qꝛ in rõe recipiendi null⁹ habit⁹ pt mediare. ꝓbatio. Nā actus natura precedit habitū / loqndo de bitu q̄ generaẽ ex actib⁹ igitur susceptiuū act⁹ ẽ pri⁹ natura habitu. Sed eiusdē speciei ẽ actus sequẽs habitū ⁊ pcedens: tñ non differūt isti act⁹ nisi scdm pfecti⁹ ⁊ imperfectius. igitur idez susceptiuū imediatū h3 act⁹ sequẽs: ⁊ pcedẽs habitū: igiẽ non recipit act⁹ i potētia mediate bitu ¶ Item: ꝓbo hoc specialiter i ꝑposito. qꝛ si videre non imediate recipetur in itellectu: igiẽ posset intellect⁹ qetari citra vltimā visionē. qꝛ i priori natura reciperet illū habitū imediatū quo mediate est receptur⁹ act⁹ ⁊ i illo hēret qcquid eēt natū recipere imediate ⁊ formaliter et tūc quietaret i illo. ¶ Itē sequeretẽ q ille bit⁹ posset formalr eē btūs q̄ itellect⁹. qꝛ iste habit⁹ ẽ qđ absolutū aliō ab itellectu: igitur de⁹ de potētia absoluta poss3 facere illū eē p se et in eo cōseruare illam visionez: ⁊ p q̄ns iste bit⁹ posset quietari in obiecto btifico imediate: ⁊ tūc posset eē formalr btūs ⁊ pricipalr hoc sequereẽ q nūc formalr eēt beat⁹ q̄ itellect⁹. qꝛ in habitu eēt visio imediate: si eēt formalr suplicies coloraẽ q̄ paries: igiẽ non ẽ ponēd⁹ aliquis habit⁹ imediat⁹ in rōe receptiui. Neqꝫ in rōe forme ẽ aliqđ medians probatio q hēat rōez cause effectiue. qꝛ ex q̄ istavisio ẽ qđ absolutū de⁹ pōt cā imediate eāre in itellectu absqꝫ oī agente mediāte. nō igẽ o3 pōere aliqđ medians in rōne actiu nec in rōe receptiui iter potentiā ⁊ visionē. Mod⁹ ponēdi ẽ iste. qꝛ in visione naturali non ponūẽ media prima iter obiectū et potentiā: nisi lumē vel habit⁹: et hoc duplici de cā vel qꝛ obiectū nō est scdm se motiuū potentie: vel qꝛ non mouet sine lumine sicut p3 de colore respectu visus. cōmentator. ii. de aīa dicit q exemplum philosophi. iii. de aīa q color ẽ potentia visibilis in tenebr⁹. ⁊c. inductiũ ẽ ad manifestatiões / non ad verisimilitudinē: cū sit p se visibilis: sicut hō ẽ risibilis: s3 in ꝑposito neutrū o3 ponere. qꝛ si obiectū naturaliter visū posset supplere lumē naturale: ad hoc q tale ob3 videreẽ. nō o3 ponere aliō lumē: s3 obiectū infinitū pōt supplere oē lumē itellectuale naturale ⁊ supnaturale. Silr bit⁹ poniẽ in visiōe naturali vl i itellectiōe vt cessāte actu aliqđ remaneat in potētia vñ posset iterū in actū: s3 si act⁹ eēt ita mansiu⁹ sicut habit⁹. nō o3 ponere bitū / qꝛ pfectior ẽ potētia q̄diu manet cū actu q̄ si habit⁹ tñ maneat i ea: s3 in ꝑposito act⁹ pōt manere ppetuo igitur ibi nulla necessitas ponēdi habitū. vñ si obiectū sit presens ipm sufficit ad visionez sine bitu si obiectū vlẽ videri ⁊ p̄ntia bit⁹ sine p̄sentia obiecti non iuuat. Dicit ⁊ si nō requirereẽ ex pte potentie: requiriẽ tñ ex parte obiecti vt bitus scictialis vel species q̄ q̄ obiectū sit p̄sēs. ¶ Contra ꝓbatū ẽ prius q habitus vt distinguiẽ ꝯ speciez nec sufficit nec reqritur. ¶ Itē: siue habit⁹ ponatur siue nō: non videtur. iō dico q excludendo oē medium pt intellect⁹ aīe xp̄i videre verbū primo ⁊ imediate sūma visiōe creabili negatiue. vel esto q intellectus se habeat actiue respectu visionis / et voluntas respectu fruitiōis posset ne intellectus summa visione: ⁊ voluntas summa fruitione frui immediate sine omni habitu supnaturali: ⁊ hoc cōpando volūtatē anime xp̄i ad voluntatē angeli. Dico q in hoc sūt duo articuli. Prim⁹ est si volūtas aīe vel intellect⁹ possēt eē ita actiue sicut volūtas vl' intellect⁹ āgeli. Scōs articul⁹ ẽ si pōt voluntas creata frui sine grā vel intellect⁹ videre. ¶ Ad primū dico q volūtas aīe xp̄i non pōt eē pfectissīa actiua in natura sua iter volūtates creatas nec itellect⁹: esto q sit actiu⁹: qꝛ cū voluntas sit actiua potētia in natura ipam eē pfecti⁹ actiuā q̄ sit volūtas āgeli eēt ipam eē pfectiorē in natura sua. ⁊ iō nō pōt tm agere actiōe de genere actiōis: q̄ ẽ elicere volitionē sicut posset volūtas āgeli si natura angeli fuisset assūpta: ⁊ tñ cū hoc stat q pt agere ad sūmā fruitionē ⁊ q non eēt fruitio nobilior in volūtate angeli et si natura angeli fuisset assūpta q̄ mō sit i volūtate anime xp̄i. Nō eīm ex hoc fruiẽ: qꝛ elicit dilectionē sicut intellect⁹ ẽ intelligēs: s3 frui est eē diligētē a quocūqꝫ dilectio eliciaẽ. iō l3 non posset sūme agere actione de genere actiōis ad fruitionez: tñ pt sūme frui termīo actiōis de genere actiōis. ⁊ sic sūme agere qō est opari actōe de genere qualitat̃. qꝛ esto q nihil ageret actiōe de gñe actōis adhuc posset sūme frui ⁊ sūme agere qō est opari: qꝛ non ꝑpt hoc q cā scōa pfecti⁹ agit erit perfectior qō cā pncipalis prima agēs cū causa scōa debilior pl⁹ agit q̄ fecit cū fortiori supplēdo defectū cause debilioris iō l3 itellect⁹ et voluntas ponanẽ actiua. adhuc possent agere ad sūmū actū l3 non summe ad summū. Sed iste actiões non differūt specie: q̄ l3 fruitiōes eque pfecte possint causari totalit a p̄ria cā in volūtate angeli ⁊ hōis: esto q voluntates tñ se hēant passiue. vel esto q agāt actiōe eiusd̄ speciei: tamen si actiones volūtatū differunt spē: necesse ẽ fruitiōes differre specie ex diuersitate specifica cause prioris. vel si de⁹ assumeret angelum ⁊ equaliter coageret voluntati angeli: sicut mō voluntati aīe xp̄i illa fruitio esset pfectior cum tñ dictū sit q non potest perfectior fruitio creari Dico q termin⁹ ponitur ex parte forme fruitionis: ⁊ non ex parte cause agentis. vñ illa fruitio q̄ non est in voluntate aīe xp̄i intenditur ad gradū anime q ita vltra illā non est gradus creabilis. ⁊ si de⁹ coageret voluntati āgeli que est magis actiā i natura non posset coagere nisi ad illam. iō impossibile est q tantū coagat cause fortiori in agendo sicut debiliori. ¶ Ad scōz articulum dico: q dubium est si causa simpliciter prima potest agere cū causa secunda priore ⁊ supplere actionem cause secunde posterioris / qꝛ licet deus posset causare effectū immediate sine omni causa secunda: tñ dubium videtur si agat cum vna causa secunda an possit supplere actionem cause secunde posterioris: vt si solum habeat eādē actio

nem ad generationē homis quā haberet si pater ⁊ mater agerēt: dubiumvideť si deus pōt supplere actionē patris ⁊ matris sole agente vniformiter. ⁊ videtur ꝙ sic: qꝛ si deus pōt supplere oēs actiones causarū scđarum imediate. igiť pōt supplere actionē vniꝰ dimittēdo aliam habere actionē suam. Cōtrariū videť ꝙ causa scđa vniuersalis mouet causā secūdā ꝑticularē: ita ꝙ causa secūda posterioꝛ mouet mota a cā prioꝛe vniuersali. igitur non pōt deꝰ supplere actionē eiꝰ nisi possit habere rōem cause mouentis mote. hoc aūt videť impossibile ꝓponentes eñ potentiam eē causā principalē obiecto mouente vel ecōtra non videnť ponere ꝙ potentia sine obiecto posset causare visionē. nec etiā econtra nec etiam videť ꝓbabile scđm ponētes ꝙ pater ⁊ mater sunt actiua in gñatione ꝓpiꝰ ꝙ posita actione patris posset deus supplere actionē matris: dico ꝙ si talis est oꝛdo iter causas secundas ꝙ nō pt causa scđa principalioꝛ agere nisi moueat actualiť minꝰ principale: vel ꝙ actio cause minꝰ ꝑncipalis nō possit suppleri a quacūqꝫ alia cā tūc impossibile est ꝙ voluntas ꝑfectissima fruitione fruatur ⁊ ꝙ ibi habeat actionē suā sine causa secunda suboꝛdinata sibi deꝰ tñ posset imediate supplere actionē vtriusqꝫ cause. ⁊ tunc si poniť volūtas agere ad fruitionē non pōt hoc poni sine caritate agente vť cā sub oꝛdinata. Si autem teneať ꝙ posita actione cause magis principalis potest deus supplere actionē alterius cause scđe suboꝛdiate. Tūc dico ꝙ de potentia absoluta dei posset voluntas frui agēdo cū cā prima Similiter ⁊ si non priꝰ natura dareť gr̄a coagens nec oporteret ꝙ deꝰ haberet actionē mouētis moti. qꝛ ex hoc ꝙ supplet actionē illiꝰ cause nō opoꝛtet ꝙ moueatur nec vlť aliq̇d moueť inq̄tum agit nec sequiť ꝙ visio possit causare sine obiecto termināte sꝫ sine motiōe actiua eiꝰ. Similiter mř se hꝫ passiue in generatiōe ꝓpiꝰ ⁊ si cū hoc habeat rationē actiui totā illā actionē posset deus supplere posita actiōe patris. ❡ Ad primum principale prīne questionis cum diciť. non potest maius maioꝛem intelligere. dico ꝙ abstrahere non est diuidere sic abstrahentiū non est mendacium: sed est considerare hoc sine illo hoc ē nō ꝯsiderando illō Sic igiť non pōt vnꝰ intellectꝰ plus ītelligere rē. si dicas ꝙ illa res ē plus in se nisi aliꝰ ītellectꝰ vľ iste fallatur. qꝛ quisquis intelligit rem eē aliter q̄ ꝙ ē fallitur. tñ pōt aliter intelligere rem. qꝛ intelligendo ip̄am non cointelligendo illud sine quo nō existit. tñ plus potest vnus intellectꝰ ītelligere q̄ aliꝰ hoc est ꝙ actꝰ vnꝰ pōt eē intensioꝛ ⁊ perfectioꝛ eiusdeꝫ obiecti q̄ actꝰ alteriꝰ intellectꝰ. neuter tñ falliť: sed non vterqꝫ videt eque clare. ❡ Ad aliud cum dicitur. ꝙ intellectꝰ aīe xp̄i videret verbū sub rōne infiniti cōcedo ꝙ sic facit minimꝰ intellectus si quietetur non enim pōt quietari nisi in infinito sub ratione infiniti: qꝛ quilibꝫ intellectꝰ est totius entis. iō non quietať nisi in illo obiecto in quo est quodlibꝫ obiectum suuꝫ q̄tum potest esse: sed solum in essentia diuina sunt omnia intelligibilia eminenter. Et confirmo hoc: qꝛ nullus intellectus beatus quietabitur nisi in videndo deū trinū. et ista est maxima infinitas ꝙ sit vnitas in substantia ⁊ trinitas in ꝑsonis. ❡ Ad primā ꝓbationē cū diciť. ꝙ visio intellectus creati ⁊ increati essent eiusdē speciei. dico ꝙ non sequiť. qꝛ bonū est ex causa integra scđm dionisium. malū aūt pōt esse ex vna. iō quando plura requiruntur ad vnum effectum specie vnitas vnius concurrentis non sufficit. distinctio cuiuscunqꝫ prioꝛis sufficit ad diuersitatem effectus: licet igiť distinctio obiectoꝛum sufficiat ad distinctioneꝫ actuum. vnitas tamen non sufficit ad vnitatem. Similiter si obiectū est illuminatū esto ꝙ tota visio actiue sit ab obiecto adhuc pōt causare diuersas visiones specie in diuersis passis. et esto ꝙ essēt passa eiusdem speciei possent visiōes distingui specie ab obiecto eodē hn̄te diuersas visiōes in vnitate neqꝫ habeť a ph̄o. ii. de aīa ꝙ identitas obiecti sufficit ad identitatē actꝰ. et sic. v. ꝑhi. ex diuersitate specifica termini bñ potest esse diuersitas motꝰ spē non tñ ex identitate termini identitas motus: qꝛ ad eūdem terminū specie ⁊ numero pōt esse motꝰ rectus ⁊ circularis: qui tñ sunt inconpabiles. si aūt alicubi ita ē ꝙ ex idētitate obiecti possit argui idētitas actꝰ hoc est solū de obiecto adequato actui. ¶ Ad scđaꝫ ꝓbationē cū diciť: ꝙ si itellectꝰ aīe xp̄i videret obiectū ꝑ rationē īfiniti tūc cōp̄hēderet essentiā. dico ꝙ non sequiť: qꝛ nūq̄ est cōprehensio obiecti a potētia nisi qñ tāta est intellectiuitas potentie itelligentis q̄ta ē intelligibilitas obiecti intellecti. aliter eñ actꝰ non pōt eē adequatꝰ obiecto ⁊ ꝓpť hoc potētia talis nō ꝯp̄hēdit obꝫ. diciť tñ ꝙ quietať itellectꝰ aīe xp̄i ī hoc ꝙ videt eēntiā ⁊ īfinitas ꝯcomitať eēntiā. Sꝫ illud non valet: qꝛ cōcomitans non quietat nisi ip̄m directe videatur: qꝛ licet videret coloratū aliqđ quotcūqꝫ coloꝛes concomitarenť nisi in illo ꝙ ego video directe cōtineretur qđlibet visibile q̄ ꝙ in cōcomitāte icludereť nō q̇etareť visus meꝰ nisi viderē illud ꝯcomitās: sic in ꝓposito. ¶ Ad aliud dico ꝙ ī visiōe naturali nō requiriť lumē proportionabile nisi qꝛ obiectuꝫ nō est sufficienter lux. vel quia non potest videri sine luce: sed quando obiectum ex se totum supplet qđ esset requisituꝫ ibi querere aliud lumen esse simile querenti candelam ad videndum solem. ¶ Preterea hec ⁊ si plura requirantur in inferioꝛibus ad actū non potest argui ꝙ tot requirātur in superioribus. ex pluralitate enim imperfectoꝛū nō potest argui pluralitas perfectoꝛum. qꝛ q̄ sparsim ꝯtineť in inferioꝛibus vnitiue continentur in superioꝛibꝰ. ❡ Ad aliud cū diciť non pōt esse actus ita ꝑfectus ante habitū sicut post. dico ꝙ hoc est verū in hītu moꝛali duplici de causa vel qꝛ potentia de se non ē summe inclinata ad actū. vel qꝛ obiectū non equaliter potest agere in potentiam non inclinatam sicut in potentiam inclinatā: neutrū ē verū in ꝓposito. vel aliter dico ꝙ perfectissimus actus intelligēdi naturalis potest haberi ante habitum / quia principia cognoscimus inquantum terminos cognoscimus: Ideo noticia terminoꝛum potest esse ꝑfectissima negatiue ante habitum principioꝛum

quia assensus intellectus ipsoꝛum simplicium: vt
termini sunt per se noti.potest esse prioꝛ omni ha=
bitu principioꝛum :et postea causetur maioꝛ noti=
cia simplicium : hoc non est ex habitu principio=
rum : sed ex intensioꝛi consideratione simplici=
um:ideo habitus principioꝛum potest esse sequēs
naturaliter perfectissimum actū. Similiter est in
syllogismis ꝙ actus perfectissimus potest precede
re habitum: ⁊ aliquando ex illo generat̃ habit⁹ et
aliquādo nō. Et qñ ꝓbatur in secūdo articulo ꝑn=
cipali ꝙ habit⁹ supnaturalis est mediās : q2 agere
ꝑsupponit eē: dico ꝙ an sit ibi hit⁹ de facto vl nō:
nescio tñ nō est necesse ponere ibi hitum: q2 ex pte
susceptiui assero ꝙ nullus mediat. vñ loquēdo de
agere qd̓ est act⁹ secūd⁹: ꝯcedo ꝙ agere ꝑsupponit
esse nature loquēdo de agere de gñe actiōis nō lo=
quendo de agere supnaturali qd̓ est operari ⁊ non
agere de genere actionis. Dico ꝙ nō ꝑus req̄rit eē
supnaturale: q2 pōt in supnaturali in ꝑmo istāti qd̓
h3 eē supnaturale: ⁊ illi hñt ipsi ponere q̄ ponunt
intelligere recipe. vbi eñ imediate i natura eē reci
pere alicuius supnaturalis eēt ꝓcess⁹ in infinitū/
q2 aut hoc eēt illud recipe alicuius supnaturalis ⁊
ante aliud in infinitū sibi supnaturale de gñe qua=
litatis qd̓ est opari non ꝑsupponit eē supnaturale.
tñ loquēdo de genere actionis qd̓ ē elicere opatio
nem: ꝯcedo ꝙ agere supnaturale presupponit for=
mā supnaturalē. S3 tūc accipiendo minoꝛē qd̓ vi=
dere est sic agere falsum est: q2 vidēs non videt / q2
elicit visionē: sed q2 recipit q2 equalit̃ videret et si
non eliceret. ¶ Ad aliud contra illud dico ꝙ nō se
quitur ꝙ ex puris naturalib⁹ videret essentiā diui=
nā si imediate possit i hāc visionē sine hitu mediā
te: imo magis seq̄ret̃ ꝙ naturalit̃ naturalitate cre=
ature posset si poneret̃ habit⁹ q̄ꝙ nō. q2 cecus mira
culose illuminat⁹ postea naturalit̃ videt. igitur si ha
bit⁹ iste eēt dat⁹ creature supnaturalit̃ adhuc crea
tura mediāte illo hitu creato posset deū videre na
turalit̃. Sed si talis hit⁹ nō ꝯcurrat: ipossibile ē ꝙ
de⁹ videat̃ naturalit̃ a creatura. q2 nichil ꝑcedit vi
sionē in ipsa creatura nisi ꝙ non sufficit ad hoc ꝙ
actu videat deū itutiue: neq3 cū actu videt deum
videt cū ex naturalib⁹ creaturis neq3 ex eo qd̓ est
natural̃ deo. q2 nūc videt deū itutiue actu nisi ex
cōcursu cause supioꝛis agētis ⁊ iferioꝛis. Si pona
tur potētia actiua: ⁊ iste ꝯcursus neq3 ē naturalis
deo neq3 creature. ¶ Ad tertiū ibidē cū dicit̃ si in
tellect⁹ pōt imediate videre: igit̃ pari rōe volūtas
frui: q2 posset volūtas ꝑfici sūma fruitiōe sine cha
ritate: cōcedo ꝙ de potētia dei asoluta pōt creare
sūmā fruitionē creabilē ⁊ gratiā: nō eñ alligat̃ po
tētia sua hoc medio tñ nō alit̃ facit de⁹ de potētia
oꝛdinata. ¶ Ad scd̓a3 q̄stionē cū q̄rit̃ an aīa xp̄i no
uit i verbo q̄ nouit verbū: distinguit de noticia ver
bi. q̄dā nouit noticia simplici sic eñ nouit fienda ⁊
non fienda: quedam nouit scientia visionis et que
sunt fienda tantum. Primo modo intellectus ani=
me chꝛisti nō nouit omnia q̄ verbū scd̓o mō nouit.
Primum patet: quia si sic / essentia compꝛehende=
retur ab intellectu anime / qd̓ probatur dupliciter.
¶ Primo sic: q̄to principiu ꝑfecti⁹ cognoscit̃ tāto
plures ꝯclusiões i ipo vidēt̃. ⁊ ꝑ ꝯñs si oēs ꝯclusio
nes vidēt̃: igi̓ ⁊ pricipiū ꝑfecte cogscit̃ ⁊ ꝯphēdit̃.
¶ Scd̓o sic: qui cognoscit vnum effectum aliqua3
habet cognitionē cause: ⁊ q̄ plures effectus eiusdē
cause plus de illa causa: igitur q̄ omnes effectus vi
det causam totalit̃ compꝛehendit. Nō igitur videt
intellectus aīe chꝛisti in verbo oīa q̄ videt verbum
Dico ꝙ ista ratio non valet. Primo ista ꝯsequētia
non valet: iste cognoscit oēs effectus virtualit̃ con
tentos in causa. igitur compꝛehendit causam: quia
cognoscens ꝓpinqui⁹ cause plus cognoscit de cā
q̄ꝙ cognoscens remotius: si neutrum cognoscitur /
nisi ꝑ istam causam: sed infinitas intensiua est im=
mediatius essentie diuine q̄ꝙ infinitū extensiue: q2
infinitum intensiue includit in eodem instanti na=
ture in quo essentia est ens: cum essentia sit pelag⁹
infinitum: et illud instans nature precedit oē infini
tum extensiue. Similit̃ illud est imediatius essen=
tie diuine cū sit ꝑus i rōne cognoscibilis q̄ꝙ ifinitū
extensiue: igit̃ si cognoscens infinitum intensiue /
vt infinitum non compꝛehendit essentiam : igitur
neq3 si cognoscat ꝙ imperfectius est vt infinitum
extensiue ꝓpter hoc compꝛehendit essentiam: q2
compꝛehensio est quādo tanta est intellectualitas
potentie q̄ta est intelligibilitas obiecti. ¶ Item
videns vnum causatum non propter hoc compꝛe=
hendit causam / vt causa huius effect⁹ perfecte: ne
q3 videns effectum scd̓m propter hoc videt causa3
illius effectus: vt causa est ꝑfecte: neq3 plus de cau
sa inq̄tum est causa ꝑmi effectus: cum ista sint di=
sparata: igitur non propter hoc ꝙ videt omnes
effectus perfectius cognoscit causam inq̄tum hu=
ius effectus: igitur non propter hoc ꝙ videt oēs
compꝛehendit causam inq̄tum causa. ¶ Dico igit̃
ad probationem ꝙ cognoscens principium perfe=
cte cognoscit conclusionem : sed econtra est falla=
tia consequentis ꝯuertendi cōsequentiam: q2 cau
sa secundū ꝙ est causa effectus non capit aliquam
perfectionē ab illo effectu: q2 sic idē esset causa sui
ipsius: sed ꝑncipium vt notum causat noticia3 con
clusionis: igitur non propter hoc ꝙ conclusio est
nota ꝑfecti⁹ cognoscitur ꝑncipiū itēsiue cognosci.
nūc autē licet perfectius cognoscere principiū in=
tensiue / ꝯcludit cōclusiones plures extensiue co=
gnosci: nūq̄ꝙ tamē ecōtra ex pluralitate ꝯclusionū
cognoscitur ꝑncipiu3 intensius: q2 accipiatur pñci
pium in gradu. a. et sit nonus gradus: sit decimus
gradus cōpꝛehensiuus principij / q̄ro an cognito
ꝑncipio sub gradu. a. possit cognosci aliqua cōclu=
sio / vel non. Si sic / qua ratione vna. sic scd̓a ⁊ ter=
tia / cum quelibet equaliter cōtineat̃ virtualit̃ i ꝑn=
cipio: si non possit cognosci aliqua cōclusio cogni=
to principio in gradu. a. vel igit̃ sic cognoscere ip3
nō erit aliqua cognitio ꝑncipij: ⁊ tūc nulla ꝯclusio
posset cognosci citra gradū vltimatū cōpꝛehēsiuū
ꝑncipij: si nō possit aliq̄ noticia haberi de ꝯclusiōe
ꝑ pñcipiū in illo gradu. vel si sub illo gradu possit

aliqua cognitio haberi de conclusione: vna potest aliqua haberi de qualibet ꝯclusione virtualiter cõtenta: igitur ex pluribus cõclusionib⁹ cognitis nõ habetur perfectioꝛ cognitio extẽsiua pncipij / sȝ solum ꝙ ad plura se extendit: cũ ex pluribꝰ cõclusionibus homo considerat ꝑfectius quidditatẽ terminoꝛum simplicium pncipioꝛum: et tunc intensiue cognoscitur pncipium: quia perfectius cognoscitur quidditas incomplexoꝛum: et hec est precisa cognitio pncipij vt pncipium.

¶ Dico igitur ad questionẽ ꝙ posset poni ꝙ intellectus aie christi oia videt q̃ verbum videt quadrupliciter / vel actualiẽ / vel habitualiẽ / et vtrũqȝ dupliciẽ: actualiẽ ꝙ videat oia actu elicito: ita ꝙ habeat propriã visionem cuiuslibet visi: tamen i verbo sicut multa vidẽtur in speculo que cũ habent propriam visionem ibi / ⁊ scdm hanc viam sequitur ꝙ intellect⁹ aie xp̃i actu videt infinita: et ꝙ habet infinitas visiones distinctas i actu simul: qḋ tamẽ negatur cõmuniter. ¶ Secũdo põt intelligi ꝙ oia videat actualiẽ nõ per proprias ⁊ distinctas visiones: sed ꝙ illa visio sit vna formaliẽ ⁊ multe virtualiter: ⁊ habet vnũ obiectum adequatũ vt essentia diuina ⁊ infinita secundaria. sed illa opinio ponit ꝙ est vna i actu et infinitoꝝ intellectoꝝ: ⁊ licet nõ ponat infinitas visiones in actu: tamen ponit vnã infinitam in actu intensiue / qꝛ illa vna eminenter ꝯtinet oẽs illas visiones ꝓprias / quas posuit opinio prioꝛ: ⁊ non videtur probabile ꝙ aliqua sit visio in actu infinita intensiue alicuius creature.

¶ Tertio posset poni ꝙ videt oĩa habitualiẽ et hoc dupliciẽ. Primo ꝑ habitũ sibi ꝯcreatũ ꝙ oĩa videt in verbo habitualiẽ: sed iste habitus est ṗus improbatus: qꝛ nõ posset esse vnus habit⁹ quo possent oĩa videri q̃ videntur a verbo nisi esset vnũ obiectũ adequatũ habitui in quo oia visa eminenter ꝯtinentur: ⁊ tunc iste habitus esset respectu verbi qḋ prius est improbatũ. ¶ Quarto põt itelligi ꝙ videt oia habitualiẽ: hoc est in actu primo / sicut habens scientiã reduciẽ primo de potentia essentiali / ⁊ tamen diciẽ scire habitualiẽ cũ est in potentia accidentali ad actũ cõsiderare cũ vult. Ista scientia est actus ṗmus in memoria: et istum modum teneo. Sic eñ intellect⁹ aie xp̃i videt in verbo oia q̃ videt habitualiẽ. hoc est actu primo: qꝛ in hoc ꝙ videt verbũ formaliẽ videt oia habitualiẽ q̃ videt verbũ: isto modo ⁊ illud qḋ est sibi rõ videndi verbum est sibi ratio videndi. verbũ est sibi rõ videndi ⁊ oia alia i verbo in actu primo: ⁊ isto modo nõ est de alijs aiabus: qꝛ alie aie videntes verbũ nũc videñt hoc nũc videñt illud scdm ꝙ verbũ possit obijcere hoc: illi videnti ⁊ illḋ alteri videñti: sed nõ obijcit simul oia que videt cuilibet videnti i verbũ: sed oppositum est de aia xp̃i: qꝛ essentia diuĩa obijcit oia intellectui aie christi: ita ꝙ ꝑ conuersionẽ itellect⁹ anime christi per imperium voluntatis ad quodcũqȝ ꝙ verbũ videt põt illḋ videre. ⁊ ita rõ hȝ suũ obiectum primũ vt verbũ. ergo simul obijciũtur sibi oia: sȝ nõ itellectui aliaꝝ aiaꝝ. Dicit q̇d hȝ ex hoc ista aia vltra aias alias ex hoc ꝙ q̃lȝ alia a. põt qḋ cũqȝ videre et si non simul / ⁊ si eñ specialiter representet essentia diuina sibi oia ⁊ alteri aie: tamẽ ipsa nõ põt simul intelligere infinita. Dico ꝙ sicut est de speculo voluntario qḋ ponit Auicenna ꝙ si oia representet simul cui vult. alteri vero non oia: et si illud cui representet non simul oia videt: hoc non est nisi ex defectu videntis: nũc aũt experimur in nobis ꝙ q̃tum simul intelligimus tanto ea indistinctius cognoscimus. ideo cũ aia xp̃i sit eiusdem nature cũ aia nostra si infinita simul videt indistinctissime ea videt: tñ ista hȝ vltra aias ꝙ videt futura in verbo si ad ea se ꝯuertatur ꝑ Damascenũ. Nõ aũt alia creatura nisi ex reuelatiõe speciali nisi ex verisimilibus ꝯiecturis. ¶ Ad pmum principale diciẽ ꝙ videt infinita habitualiẽ mõ ṗus dicto / ad auctoritatẽ phi. ij. Metha. dico ꝙ nõ ꝯuenit ifinita ꝑtrãsire incipiẽdo ab vno et capiendo hoc post hoc: neqȝ deus posset sic intelligere infinita: quia si nunc inciperet intelligere hoc instans / ⁊ semper intelligeret vnũ post aliud: nũq̃ ꝑtransiret omnia instantia futuri tempoꝛis infiniti: et sic intelligit philosophus: cum scientia sit rei cum causas eius cognoscimus si dependeret ex infinitis causis ipsa nõ posset cognosci / nec sequitur ꝙ virtus finita et infinita possunt in equalia: qꝛ virtus infinita põt actu simul intelligere infinita distincte. virt⁹ autẽ finita tñ habitualiẽ: ⁊ esto ꝙ actu intelligeret infinita: adhuc intelligeret ita finite ⁊ indistinctissime exceditur. igitur cã finita ab ĩfinita in modo intelligẽdi: ⁊ nõ in hoc ꝙ põt actu in plura simul. ¶ Ad aliud dico: ꝙ absolute loquẽdo ꝙ angel⁹ posset illuminare aiaȝ christi inspiciẽdo ad naturã. Si aia xp̃i non se ꝯuertit ad videndũ futura: posset angelus loq̇ sibi si reuelatio fiat: tñ si ꝯuertat oia reuelata põt videre: tñ de potentia oꝛdinata dei nõ fit reuelatio scdm oꝛdinẽ nature: sed scdȝ oꝛdinẽ hierarchie grẽ q̃q̃ aliter posset fieri de potẽtia absoluta dei. ¶ Ad aliud ꝯcedo ꝙ aĩa xp̃i est ṗmũ i hierarchia suprema: ⁊ q̃q̃ esset infimum in natura beatificabili adhuc esset capax cuiuscũqȝ visionis dei supreme: qꝛ nõ differũt visiões hois ⁊ angeli specie: et aia xp̃i influit in alias aias ⁊ i alios angelos habentes superioꝛes naturas in gradu nature: qꝛ ista est superioꝛ in gradu gratie ⁊ influx⁹ est sicut reuelatio scdm oꝛdinẽ gratie: nõ aũt scdm oꝛdinẽ nature de potentia oꝛdinata dei.

Ertio q̃ritur vtrũ aia xp̃i ꝑfectissime nouit oĩa in genere propõ. Qꝺ nõ. Luce ij. Jesus ꝓficiebat etate ⁊ scientia. igitur accepit cognitionẽ de nouo. ¶ Itẽ ad Heb. v. dicitur eũ didicisse obediẽtiã. ¶ Itẽ xp̃s fuit rõnalis q̃tum ad aiam: igitur cum rationalis sit discurrere ipse potuit ꝑ discursuȝ nouam noticiã acq̇rere. ¶ Itẽ xp̃s fuit viatoꝛ: igitur vere competebant sibi que viatori debent competere talia .s. acq̇rere noticiam ex sensibilibus: certum est enim ꝙ christus habuit nouas sensationes

¶ Oppositū magister in littera nullam ignorātiā xp̄s accepit. ¶ Dicit̄ ad q̄stionē φ noticia in genere ꝓp̄o dicit̄ dupliciꝰ. q̄dā infusa / q̄dā acq̄sita: aīa xp̄i non habuit noticiā aq̄sitam oīm in gn̄e ꝓp̄o habuit tn̄ oīm noticiā infusam / q2 deꝰ ꝯcreauit ibi tātā gr̄a3 q̄tā potuit creare: igit̄ pari rōne noticiā. ⁊c. hoc videtur ꝑ illā auctoritatē Isa. ij. Egredietur virga. ⁊c. Et subdit̄ sp̄ūs sciētie. ⁊c. et saltē habuit habitualem omnium: hoc est noticiā in actu p̄mo nō aūt habuit noticiā acq̄sitam oīm: q2 ip̄e habuit intellectū possibilē ⁊ agentē: ⁊ noticiam p̄ncipiorū in actu primo in quo virtualit̄ ꝯtinētur ꝯclusiones. igitur potuit acq̄rere sciētiā nouam in genere proprio. Sed contra istum doctorem est: quia ipsemet t3 φ duo accidētia differentia solo nūero non possūt eē simul ī eodē: s3 cognitio acq̄sita ⁊ ifusa ī genere proprio sunt eiusdē speciei: q2 lic3 cognitio in verbo: ⁊ cognitio in genere proprio differāt specie: non tamē cognitio infusa ⁊ acquisita / qn̄ vtraq3 est in genere ꝓprio: q2 cognitio rez in verbo ⁊ in genere ꝓp̄o differūt formalitate obiecti formalis q̄uis idem sit obm̄ materialit̄: sed q̄libet cognitio in genere ꝓprio: siue sit infusa siue acq̄sita est obiecti formalis cuius est formalit̄: q2 est eiꝰ sub ꝓpria ratione: nec variat̄ effectus specie ꝓpt̄ diuersa agētia: q2 species eedē nūero q̄ nūc causant̄ ab obiecto possent fuisse immediate create a deo: igitur cognitio in genere ꝓp̄o infusa ⁊ acq̄sita eiusdem obiecti nō differūt specie: q2 diuersitas cause efficientis specie nō arguit diuersitatem effectuū3 specie. hoc declarat Aug. iii. de tri. vi. de genitis ꝑ ꝓpagationē ⁊ putrefactionē q̄ dicit posse eē eiusdē spēi. Idē vult Augu. ī epistola ad deo gr̄as. Idē vult Amb. de incarnatione. ¶ Cōtra cōclusionē3 in se / eiusdē obiecti: ⁊ sub eade3 ratiōe formali nō sunt simul due cognitiones ꝑfecte / q2 alia superflueret: sed cognitio in gn̄e ꝓp̄o infusa ⁊ acq̄sita sunt eiusdē obiecti ⁊ sub eadē ratione formali obiecti. ¶ Itē q̄d dicit̄ φ pōt nouam noticiam acq̄rere: q2 h3 intellectū agentē ⁊ possibilē nō ꝯcludit / q2 augmentatiua potētia fuit in adam qn̄ fuit in summo aucto esse. Sic sc̄ti h̄nt intellectū ⁊ possibilē ⁊ agētē: nec posita causa q̄ q̄ntum est ex se possit ī effectū nō oportet φ causet effectū / q2 pōt p̄ueniri a causa fortiori dante terminū in quē posset si non esset p̄uēta: igit̄ nō oportet φ causa causet terminum nisi careat t̄mino. Similit̄ cū q̄s ꝯsiderat p̄ncipia et oēs ꝯclusiones iclusas nō op3 φ exeat ī plures / q2 dat̄ terminꝰ sic si aīa xp̄i habuit noticiam oīm nō potuit vlteriꝰ aliq̄d acq̄rere: nec ꝓpt̄ hoc ibi frustra ponebatur agēs ⁊ potētia: q2 sunt de ꝑfectiōe nature aīe intellectiue. ¶ Dico igit̄ ad q̄stionem φ aīam xp̄i nosse oīa in genere proprio pōt multipliciter intelligi. q2 cognoscere in genere ꝓp̄o ꝓprie est cognoscere rē formalit̄ in se / nō vt relucet ī aliquo ī q̄ ꝯtinetur eminēter: ⁊ sic nihil extra deū potest a deo cognosci in genere proprio: quia si extrinsecum informaret eius intellectum: vilesceret eius intellectus. Sed intuendo se videt oīa extra se clariꝰ q̄ aliq̄s aliꝰ itellectꝰ in genere ꝓp̄o / tn̄ in quolibet alio intellectu a deo cū noticia rerū ī verbo stat noticia eaz in genere proprio: q2 omnis intellectus est totius entis: et nisi videatur totū ens non habet omnem noticiam quā pōt habere simul igitur stat φ aīa xp̄i habuit noticiam rez in verbo et tamen ī genere ꝓprio. Pōt igitur questio intelligi φ aīa xp̄i nouit oīa in genere ꝓprio habitualit̄ vel actualit̄: ⁊ vtrūq3 dicit̄ abstractiue vel intuitiue / ⁊ vtrūq3 dupliciꝰ: vel de ꝯgnitiōe q̄dditatū: vel singularium. Dico igitur loquendo de cognitione actuali: aīa xp̄i non nouit oīa nec abstractiue nec intuitiue actu elicito vno: nec pluribus simul: quia si actualit̄ videret infinita simul excederet in infinitū intellectū nostrū: hoc est ipossibile cū sit eiusdem speciei. Experimur enī φ intellectꝰ noster nō se extēdit simul actualit̄ in infinita: nec extendere pōt: imo valde idistīcte intelligit plura simul actu / si illa intelligantur per diuersas species. Si q̄ritur an possit intelligere ītuitiue sic oīa: hoc ꝑtinet ad aliud membru3 φ posset simul videre oīa habitualiter. Si aūt intelligat̄ q̄stio de oībus q̄dditatibꝰ vel singularibꝰ: dico φ simul nouit habitualit̄ omnes q̄dditates. q2 hec est de ꝑfectione intellectus et ꝑ q̄d nouit oēs q̄dditates. Dico φ neq3 ꝑ vnam rōnē / neq3 ꝑ multas acq̄sitas: q2 nō pōt vna ratio distincte representare oēs q̄dditates nisi iste q̄dditates cōtineant̄ eminent ī illa scd̄m omnē rōnē intelligēdi. S3 nulla talis pōt poni ī itellectu creato nisi poneret̄ φ īferiora solū distiguūt̄ a supioribꝰ ꝑ negatiōes ita φ cā sp̄ supior cōtineat totā entitatē inferioris ⁊ īferior ꝑtē supioris cū imaginatiōe q̄d est impossibile habuit igit̄ ista aīa ꝑ infusionē noticiam q̄dditatum ꝑ species sibi cōcreatas. Si intelligatur questio an nouit omnia singularia simul: ⁊ hoc actualit̄ et abstractiue vel actualit̄ ⁊ intuitiue Dico φ non. nec ē idē cognoscere singl'are actualit̄ ⁊ ītuitiue et cognoscere existentiā singularis: q2 singulare non est idem φ existentia cu3 abstrahat ab existentia. Si tn̄ poneret̄ φ vlt̄ sufficeret ad cognoscendū singulare ꝑfecte: ⁊ tunc ꝑ hoc φ cognosceret q̄dditates ꝑfecte abstractiue cognosceret singularia / cōsequens esset dicere φ simul nouit oīa singularia. Sed primū est falsum: q2 impossibile ē φ per q̄dditatē cognoscit̄ singulare ꝑfecte: nec ita ꝑ hoc φ cognoscitur / q2 singulare addit supra naturā et q̄dditatē / vt probatū est de indiuiduatione igitur addit in cognoscibilitate. Igit̄ cognitio vniꝰ nō sufficit ad cognitionē3 alteriꝰ. Si igitur cognosceret oīa singularia simul: sequeretur φ illa haberent multas rōnes eiusdē speciei simul: q2 rōnes ꝓprias cuiuscūq3 indiuidui: ⁊ seq̄retur φ actu essent infinita singularia cognita ꝑ memorias in actu: φ cōiter negatur / ⁊ supposito φ sit negandū / dico φ non nouit simul oīa singularia / nec ꝓprie dicitur sciētia singularū. Et si noticiā eoz haberet. dicit si non nouit oīa simul igitur vel nullā noticiā singularum habuit infusam. Vel pari rōne qua quorūdā ⁊ oīm. Dico φ ꝓbabile est φ nullorum singularum habuit noticiam infusam / potuit enim acq̄rere cum occurrerēt sufficiēter. vel si habuit aliq̄z

et aliquoꝝ non/nō pōt esse. quedā erant nobiliora
et illoꝝ noticiā habuit infusam nō ignobiliū dicit
singularia nō sunt ꝑ se intelligibilia. igif nō habu=
it noticiā singulariū ꝑ se/aña ptꝫ/tū qꝛ sensus ē sin
gularium intellect⁹ vniuersaliū ꝑ phm. tū qꝛ nos
nō distincte intelligim⁹ singularia. igif nec aīa xpi
cū sit eiusdē rōnis. Dico ꝙ qōlibet singulare cuiuſ=
cūqꝫ gñis est ꝑ se intelligibile: licet non a quocūqꝫ
intellectu eq̄lit: qꝛ ex q̄ intellect⁹ est tot⁹ entis et
in singulari nichil est intrinsece q̄n sit positiuū/igi
tur qōlꝫ in eo est ꝑ se intelligibile: ⁊ ipsuꝫ ī se ē ꝑ se
vnū: igif ꝑ se itelligibile: qꝛ licꝫ ꝑs entis ꝑ accidēs
sit ꝑ se intelligibile/nō tñ totū cū nō sit ꝑ se vnum.
¶ Itē qōlibet est intelligibile ab intellectu dei ita
singulare sicut vniuersale. igif ⁊ a quocūqꝫ intel=
lectu absolute loquēdo: cū q̄tum est ex se sit tot⁹
entis: licet ipediaf scdm istū statū lapsum. ideo dē
potentia ordinata nō pōt dici singulare ꝑ se intelli
gibile a quocūqꝫ intellectu/nō qꝛ obiectū nō sit in
potentia ꝓpinqua quātū est ex ꝑte sui. Sꝫ qꝛ intel
lectus nō mouef nisi a fantasmate/ vel a natura q̄
gignit fantasma: quoꝝ neutrū est hoc vt hoc. Na
tura eñ est ꝑos natura ꝙ sit hec vt hec. ideo singu
laritas nō mouet intellectū nostrum: qꝛ illud ē ꝑn=
cipiū mouendi qō assimilat sibi effectū: ideo singu
laritas se hꝫ tm̄ ꝯcomitāter ex ꝑte mouentis itel
lectum: qꝛ nichil mouet intellectū nostrū nisi natu
ra vel fantasma. Et ideo intellectus qui sic moue=
tur a re non capit hoc vt hoc. sed respectu intelle=
ctus dei nō sic est: quia ab illo imediate cognoscif
hec vt hec. Et cū dicitur sensus est singulariū: dico
ꝙ ipossibil⁹ ē singulare ꝑ se sentiri q̄ ꝑ se itelligi:
qꝛ mag⁹. ꝑncipiū imutādi sensum nō pōt eē nisi na=
tura vt natura: igitur nō imutat vt hec. ideo sensus
nō cognoscit ꝑ se singulare vt hec. qꝛ si sint duo cor
pora in eodē loco nullus sensus indicabit ibi dua=
litatem accidentiū esto ꝙ illa duo sint alba. igitur
solum referf sensus ꝑ se in naturā ⁊ nō in naturam
vt hec. quō igif intelligit Aristoteles. dico ꝙ dicit
ꝙ intellectus est vniuersaliū: qꝛ intellect⁹ sicut po
test in vniuersale sic pōt in singulare: et sic pōt in
vtrūqꝫ. Nunc autē sensus sic potest in singulare ꝙ
nullo modo pōt in vl̄e. ꝓbo eñ accepit naturā vt
cōicaf: ⁊ ī illā naturā pōt sensus quā singlaritas cō
comitatur: ⁊ ista natura vt natura non est vl̄is. Et
quō igif null⁹ sensus discernit diuersitatē īter duo
accidentia eiusdē speciei posita in eodē vbi/ꝓpriū
est sensum cognoscere singulare hoc est natura cō=
municatā: nullo modo vl̄e: intellectus vero pōt in
vtrūqꝫ per se/et cū dicif postea ꝙ nos nō distincte
cognoscimus singulare. Dico ꝙ hoc est ex ordine
ad fantasmata: vel esto ꝙ intellectus noster accipi
at noticiam immediate a re: qꝛ tamen in statu isto
non pōt moueri a natura vt hec ꝑ se: hinc est ꝙ nō
intelligimus nunc singulare directe et per se. Si
tñ itellect⁹ esset separ⁹ ab istis ipedimētib⁹ ꝑ se co=
gnosceret singulare vt hoc. Ulteri⁹ si itelligaf quō
de cognitiōe intuitiua aīe xpi. Dico ꝙ cognitio itui
tiua pōt eē vl̄is ⁊ nature ⁊ ipsi⁹ singularis: ⁊ ista co
gnitio pōt eē actualis vel derelicta ex actuali quā

habet memoria ex ꝑterito scdm hoc ꝙ aliquādo
erant ꝑsentia: sicut post visionem actualeꝫ hꝫ me=
moriā ꝙ tunc vidit: nisi eñ talē cognitionē posset
quis habere post actū per hoc ꝙ derelinquitur ab
actu nō posset hō penitere de preteritis: qꝛ non re
coleret ꝙ talem actū ꝯmisit. Et dictum est ꝑus ꝙ
act⁹ vt aliquando ꝑsens est ꝑmuꝫ obiectū memorie:
cū q̄s memoraf de ꝑteritis. Et ista cognitio habi=
tualis ē derelicta ex actuali q̄ aliquādo infuit actu
alem cognitionem et intuitiuā de omnibus nō pōt
aīa xpi simul habere: nec successiue infinitorū/qꝛ
cognitio intuitiua nō est nisi q̄n respect⁹ est presentis
sed nūq̄ erunt oīa sibi presentia in tali distantia in
qua nata ē videre ea intuitiue. ideo scdm istam co=
gnitionē intuitiuā ꝓficiebat iesus qꝛ ꝯdictio est: qꝛ
ipse habuisset simul infusam cognitionem intuiti=
uam oīm: qꝛ multoꝝ habuit postea cognitionē in=
tuitiuam q̄ tunc non erāt. vnde glosare sic euange=
lia ꝙ ipe ꝓficiebat similitudinarie ⁊ cepit tristari
et mestus esse: est subuertere totam scripturam euā
gelicam. Sicut enim vult Aug. lxxxiii. q. q. sic glo
sare scripturā ꝙ ipa nō hēat veritatē reddit scripturā
suspectam: qꝛ sic posset dici ad aliā auctoritatē glo
sando eam similitudinarie: ideo dicta euangelica
sunt vera hystorialit dicta tñ christi ⁊ aliorum be=
ne habent aliquando alium sensum q̄ litteralē: vt
ego sum vitis vera. Sed illa que euangeliste nar=
rant hystorialit semper sunt vera ad litterā. ¶ Cō
tradictio: est igif ꝙ sit cognitio intuitiua in genere
proprio: ⁊ ꝙ res non sit/qꝛ species nō pōt sufficere
ad cognitionē intuitiuā sine presentia rei: qꝛ speci=
es equalit pōt representare obiectum re existente
et non existente. igitur nō sufficienter causat cogni
tionem intuitiuam existentie rei. ¶ Itē: multas ve
ritates ꝯtingentes nouit illa aīa intuitiue postea
ille non potuerūt esse note ex noticia terminorum
qꝛ tunc non essent ꝯtingētes: igitur vidit tales ve
ritates intuitiue q̄n actu erant. Primo igitur neqꝫ
habuit actualē cognitionē intuitiuam oīm singula
rium: neqꝫ derelictā ab intuitiua actuali: qꝛ illa nō
est nisi ex hoc ꝙ pri⁹ infuit cognitio intuitiua actu
alis: et multorū/tunc non habuit noticiam actua=
lē nec derelictā ex actuali. Ad auctoritates euan=
gelii et apostoli dico: ita vere sunt litteralit scdm
hunc intellectū sicut ꝙ ego didici: ita eñ vere ince
pit patere ⁊ acq̄rere noticiam intuitiuā sicut ego.
¶ Ad aliud concedo ꝙ xp̄s potuit rōcinari: nec tñ
oportet ꝙ ꝓpter hoc acq̄siuit nouam cognitionē
abstractiuam cōclusionis: qꝛ prius habuit ꝯclusio=
nem/saltē de q̄dditatibus: et esto ꝙ aliquis cogno
sceret vnū principium partiale q̄tum ad omēs cō
clusiones & ꝙ ipse rōcinaretur non acq̄reret plu=
res conclusiones. Nec tamen dicere oportet prop=
terea ꝙ illa aīa vidit oēs quidditates et pncipia
conclusionū q̄n potuit addiscere aliquam conclu=
sionē: quia causa potest cognosci virtualiter: ⁊ ta=
men non oēs ꝯclusiones: et sic aīa xpi habitualit
omnē scientiā q̄ est actus primus habuit: sꝫ ista co=
gnitio non proprie est cognitio cōclusionis: qꝛ ta=
lem cognitionē de principio habet quis cū habet

habitū scientialez in actu primo: tamen adhuc nō tot cōclusiones habuit adā: non eīn nouit omēs ɔclusiones deductas q̄ꝙ actualiter cōuertisset se ad illas quō fecit aīa christi. ¶ Ad aliō dico ꝙ christus habuit veras conditiones viatoris q̄tum ad aliqua/in nobis autē est absolute necessario ꝓcessus ex sensibilibus ad causandū cognitionē intuitiuam: ꝛ q̄tum ad aliud est cognitio sensitiua in nobis necessaria propter defectum nostrum: vt ꝑ hoc fiat abstractiua. Nunc aūt q̄tūcūq3 fiat abstractio nūq̄ scitur ꝙ hec herba est calida/ꝛ illa frigida: nisi per experimentum. Et sic quo ad aliquid est simile: sed quātū ad hoc ꝙ intellectus suus non fuit paralogisabilis sicut noster est dissimile.

¶ Distinctio.xv. Questio.j.

Circa distinctionem xv. primo queritur vtrum in xp̄o fuit vera passio scōm portionem superiorem. Ꝙ nō. quia ꝓm Hylarium.xii.de tri. xp̄s non habuit timorem/nec sensum doloris. ¶ Item: contraria non possunt inesse eidē: sed gaudium in summo fuit in superiori portione rationis qꝛ fruebatur intensissime/igitur non potuit ibi eē dolor vel tristicia. ¶ Itē. vii. Ethi. Delectatio vehemens expellit oēm tristiciā: non solum ɔtrariā3 sed cōtingentē. Et ratio huius ꝓpositionis videt̄ ꝓm Auicenam. vi. naturalium: parte.v.ca.ij. potentie impediunt se: ita ꝙ si est vehemens in parte sensitiua non potest esse vehemens ad contrarium in parte intellectiua: quia vel potentie erunt occupate circa idem. si vna est summe occupata vel alia non erit occupata in contrario summe: igit̄ multo magis eadem potentia non simul habebit summā delectationez et summā tristiciam. ¶ Itē ad gaudiu3 seq̄tur dilatatio cordis: ad tristiciā constrictio idem non potest simul moueri motibus cōtrarijs. ¶ Oppositum/ Isa.v. Uere lāguores nostros ipse tulit. Et Treno. p̄mo. O vos venite ꝛ videte si ē dolor similis. ꝛc̄. S3 dolor maior pōt eē q̄ ꝗscūq3 dolor q̄ nō ē i portiōe supiori. igit̄ sic doluit ī supiori. ¶ Itē: Aug. super illud Repleta est aīa mea: exponit penis non culpis. ¶ Itē xp̄s meruit i passione meritum non est nisi in supiori portione. ¶ Itē adā peccauit in superiori portione: igitur qui eum redemit fuit passus in superiori portiōne: alit̄ non fuisset conuenienter redemptus. ¶ Dicitur ad questionem ꝙ superior portio potest cōsiderari vt portio superior vel vt natura. Primo modo nō potest in ea esse dolor propter gaudiū summū de fruitiōe secundo modo potest: qꝛ in aīa potest esse dolor. sed ista distinctio potest dupliciter intelligi. Uno modo considerando voluntatem q̄tum ad velle naturale/vel tot affectata. Alio modo ꝙ ipsa vt natura posset tristari: quia vt essentia anime potest tristari: sed non est propositio vera ꝙ secundū portionem superiorem potest esse dolor in anima christi: qꝛ q̄n aliqua duo cōiūgunt̄ secundum accidēs respectu alicuius predicati/non proprie dicit̄ ꝙ hoc secundū illud est tale: vt si albū coniungitur edificatori per accidens/ista est falsa. homo secundū albedine edificat: sed portio superior et essentia/respectu huius predicati per accidens coniungūtur: igitur non pot hec esse ecōuā. aīa doluit secū dū portionē superiorem. ¶ Cōfirmat̄: qꝛ si sic: pari ratione posset dici ꝙ volo secundū intellectum: qꝛ intellectus cōcomitatur. ¶ Dico igitur ad q̄stionē ꝙ in christo erat verus dolor. Que aūt sit differētia inter dolorē et tristiciā declarat Augu.xiiij. de tri.xv. Dolor est passio anime ab obiecto discōueniente mediante virtute sensitiua. Sed tristicia est immediate scōm voluntatem ex his q̄ accidūt nobis nolentibus. Erat igitur ibi passio realis cōtra appetitum sensitiuum ab obiecto disconueniente et per consequens verus dolor et maior q̄ fuisset in alio hoīe: qꝛ melius disponebatur suū corpus et q̄to tactus est melior ꝛ ɔplexio reducta ad mediū tanto magis sibi repugnat extremū. Sed quō pertingebat iste dolor ad rationez: dico ꝙ cōiter sunt potentie ordinate: ita ꝙ vehemens passio in parte inferiori alicuius nociui retrahit appetitum a vehementi delectabili: quia vt vult Augustinus. lxxxiii.q.q.ix. Plꝰ impedit vehemens tristicia mouens ad oppositum q̄ alliciat vehemens delectatio ad contrarium: ꝛ posset tantus eē dolor vel tristicia ꝙ impediret vsum rationis. Dolor eīn aliquando sumit̄ indifferenter ꝓ tristicia vel dolore. dicit si vehemens passio impediat vsum rōnis: igitur martyres non deberent se exponere talibus passionibus cum magnū malum sit priuare se vsu rōnis. Dico ꝙ aliq̄n nō ē tātꝰ dolor ꝙ īpediat vsu3 rationis. Et esto ꝙ sic/ adhuc ꝑ miraculū pōt preseruari ratio. vel esto ꝙ nō preseruetur/adhuc meritorie patiuntur/qꝛ illa electio precedens est valde meritoria: ꝛ actus sequens est bonus materialiter: et si tunc careat martyr vsu ratiōis/sicut exponens se maximis voluptatibus in q̄bus absorbet̄ ratio in actu peccandi: electio precedens est maxime malū qō ibi fit: ꝛ actus sequens est malus materialit̄. sed in christo non subuertebatur ratio: qꝛ summe fruebatur tū nata fuit voluntas christi subuerti a tanta passione/ꝛ forte solum illa portio inferior q̄ respicit temporalia: vel forte vtraq3 portio/nisi qꝛ miraculose erat preseruata. Sed quomodo fuit in tristicia. ꝓprie nō potest esse tristicia nisi ex hoc ꝙ displicuit voluntati. ex hoc ꝙ accidit nolitū a voluntate/qꝛ nichil est simplicit̄ triste voluntati nisi ex hoc ꝙ est sibi nolitu3: ꝛ q̄ꝙ aliquid esset sibi ɔueniens secundū se: tamen non delectat̄ in illo nisi illō sibi placeat. Dico ꝙ dupliciter pōt intelligi tristicia in voluntate/vel in inferiori portione rōnis/vel in supiori: in superiori prout respicit eterna tm̄. in inferiori duplicit̄: vel ꝓut respicit tēporalia scōm se: vel ꝓut refert temporalia ad eterna. Augu.xii. de tri.ij. ponit ꝙ non est alia potentia portio inferior et superior: sed superior respicit et̄na: inferior vero tēporalia. Nūc aūt supior portio volūtatis nō pōt tristari absolute: imo nec diaboli nec alicuius: quia respiciēdo ad eterna ni=

nihil inuenientus disconueniens voluntati nec rationi. Sed vt portio inferior respicit temporalia pot tristari et portio superior referendo temporalia ad eterna pot tristari. Sed non fuit in christo de carentia fruitionis: quia illa actu infuit / de petis vero dolu it accipiendo dolorem pro tristari / non pro peccatis in ipso: sed in peccatoribus presentibus et futuris preuisis in verbo. Sed potuit ne tristari de aliquo in illa persona: dico quod si non pot esse tristicia simpliciter nisi precedat simpliciter nolitum: tunc in anima christi non fuit tristicia simpliciter: quia non posset aliquid esse simpliciter nolitum a voluntate xpi nisi superior portio rationis dictaret hoc esse simpliciter nolendum. Sed voluntas christi fuit conformis voluntati trinitatis. igitur superior portio voluntatis simpliciter voluit passionem christi et omnia necessario annexa: et tunc sequitur quod non simpliciter tristabatur. Si autem ad simpliciter tristari sufficit nolle hoc secundum se quod sit simpliciter volendum inspiciendo ad maius bonum quod verius credo: dico quod simpliciter tristabatur voluntas xpi: quia secundum regulas eternas debuit ista natura plus diligi sic repleta gratia quam quecunque alia creatura. igitur maior deberet esse tristicia propter voluntatis de passione huius nature quod cuiuscunque alterius si cetera possent equaliter fieri / vt peccatores redimi / et cum hoc placeret trinitati. igitur hoc nolle secundum se sufficit ad tristiciam simpliciter quod quod inspiciendo ad aliud sit simpliciter volitum / et illud probo per philosophum. iii. Ethi. proiiciens merces in mari simpliciter tristatur / et tamen illud est nolitum secundum quid / quia inspiciendo ad illud secundum se est nolitum / tamen simpliciter inspiciendo ad maius bonum / scilicet ad salutem est simpliciter volitum. dicit illud est secundum quid volens / et sic christus secundum quid volens. ¶ Contra: illud est simpliciter volitum quod sine conditione distrahente est volitum: sed proiiciens merces nulla conditione distrahente vult proiicere merces. Probatio / quia determinatio secundum quid in superiori non necessitat inferiorem. igitur cum inferior facit aliquid solum ex imperio superioris prius natura simpliciter determinatur superius: sed iste proiiciens merces per imperium voluntatis et ex deliberatione voluntatis proiicit. igitur voluntas simpliciter est determinata ad velle. Sed alia conditio vt velle saluare merces distrahit: quia vult sub hac conditione si posset aliter saluari: sed illa conditio expressa est falsa. Unde Aristoteles ibidem: huius operatio mixta est secundum quid et in vniuersali inuoluntaria: simpliciter autem et in particulari voluntaria: quia habet in potestate sua mouere organicas partes. sic christus voluit simpliciter passionem suam propter voluntatem dei implendam: ideo determinatio distrahit quod hoc est finis volitionis: sed noluit sub conditione distrahente si potuit aliter fieri eque bene et placeret trinitati. sed hoc non fuit possibile. de potentia dei ordinata tristabatur: igitur voluntas xpi simpliciter quantum ad portionem superiorem referendo temporalia ad eterna vt ad finem: sed quod secundum voluntatem quantum ad portionem inferiorem videtur quod plenius tristabatur / quia in superiori fuit nolle concomitans conditionatum quod causauit tristitiam. Sed in inferiori portione fuit nolle simpliciter: quia inferior portio rationis considerans tantum inferiora non inuenit vnde fuit bonum xpm mori. igitur portio inferior habuit simpliciter nolle. Cum igitur tristicia sit maior consequens nolle simpliciter et absolutum quam consequens nolle conditionatum: maior tristicia simpliciter fuit in portione inferiori quam superiori. Dico tamen sicut de portione superiori quod fuit hic nolle sub conditione et velle simpliciter: quia eadem potentia est portio superior et inferior. Sed non potest eadem potentia simul esse in simpliciter oppositis actibus. igitur nec pot eadem voluntas simul de eodem habere simpliciter nolle et non simpliciter nolle. Cum igitur superior habeat non simpliciter nolle / et inferior habebit de eodem. ¶ Item impossibile est duo opposita simul demonstrari / quia ratio ponens altera parte contradictionis erit sophistica sed ratione recta demonstrabitur a causa finali tunc xpm debere pati / et illud esse a voluntate recta simpliciter volendum. igitur non potuit oppositum demonstrari nisi sophistice. Sed non inferior intellectus christi nisi sophisticus plusquam superior demonstrando voluntati inferiori hoc esse simpliciter volendum. ¶ Item: ratio politica iudicat ciuem pro bono publico esse moriendum / ponens finem sub fine: quia non potuit meliorem finem ponere sub fine: dico igitur quod ratio inferior indicauit passionem istam esse volendam / sed non omni modo quo ratio superior. Non enim potuit dictare illud simpliciter nolendum nisi errasset simpliciter: igitur voluit portio superior voluntatis: et per consequens inferior voluit simpliciter: vel saltem non eliciebat actum oppositum. ¶ Item secundum Aug. xiii. de tri. v. Beatus est qui habet quicquid vult et dicit non beati qui passi sunt mala: quia mallent non pati si equaliter possent finem attingere. Et ibidem vii. ca. in passione tristatur sanctus cum alterum optat. Item iii. Ethi. c. ii. Mors forti est eligenda propter virtutem in morte / tamen magna tristicia est. ¶ Item obiectum patientie non est omnibus modis eligibile / quia non est patientia de eo quod est eligibile secundum se: cuius hoc possit sine difficultate. ¶ Ad primum principale Hylarius videtur hereticus ibi: quia negat duo in xpo. vnum dolorem et timorem. tamen Aug. vi. de tri. vltimo commendat eum / ideo exponendus est primo in hoc quod negat sensum doloris. verum est et competit nobis: quia necesse est homines precise sicut patientem dolere quantum ad totum quod in eo est / quia nichil est de natura humana in cuius potestate sit non pati si talia sibi inferantur in xpo aliquid fuit: vnde non fuit necesse sic patientem dolere / etiam in potestate alicuius existentis in xpo fuit non pati / quia xpus fuit deus sensum pene non necessario habet consequentem / quia posset non sensisse si voluisset quecunque dolorem. Alia glosa / quod non habuit talem causam patiendi sicut nos / quia non culpam originalem. De timore exponitur / timor duplex est: vnus diffidentie: qui non cadit in constantem virum. Alius est timor iminens. Primus non fuit in christo / quia timor diffidentie est in eo qui desperat quod possit vincere et habeat iustam causam: talis

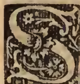
non fuit in eo: quia cum dixit: ego sum: statim ceciderunt aduersarii. similiter dixit: nōne possum rogare patrem meū ꝛ dabit duodecim legiones: potuit igitur nō subdi si voluisset et supari. Timor secundus fuit in eo. ¶ Ad aliud: dico ꝙ gaudium de fruitione ꝛ tristari de morte ꝑsone non sunt cōtraria: vnde sunt forme cōtrarie absolute. cōtrarie: vt albedo ꝛ nigredo. quedā relatiue q̄ videntur ꝯtraria: vt magnum ꝛ paruū: quedā videtur simpliciter absoluta: sunt tamē includentia respectus. Preterea quedam nō sunt simul in eodē: alia simul stāt: sicut ignorantia dispositionis de vna cōclusione ꝛ scientia: de alia: sicut amare summe vnū: ꝛ audire summe aliud nō sunt cōtraria: immo vnū oritur multotiens ex alio. ¶ Ad aliud: dico ꝙ delectatio vehemens excludit omnē cōtrariam contingentē tristiciam secūdum naturalē dispositionem hominis: ꝛ hoc ꝑpter hoc ꝙ superior redūdat in inferiorē: vel propter naturalē colligantiam potentiarū: vel qa vna nō operatur contrariū alteri qñ est in delectatione vehementi: sed sic nō fuit aia xpi: et hoc fuit per miraculum: immo miraculum fuit magnum ꝙ cum vehementi fruitione potuit stare vehemēs tristicia in eadē potentia: sꝫ rōne alterius. Et similiter ꝙ delectatio in potētia superiori summa nō impediebat dolorem intensum in potent ia inferiori. ¶ Ad aliud: dico ꝙ vel maior fuit delectatio q̄ tristicia: et tunc magis dilatabatur cor: vel esto ꝙ illa essent equalia: nec constringeretur: nec dilataretur. vnde eadem ratio cōcluderet ꝙ hō non posset simul gaudere ꝛ tristari de diuersis obiectis i nullo gradu. ¶ Ad auctoritates: ad oppositū dico ꝙ non concludunt. ¶ Ad primam rationem dico: ꝙ non sequitur: xp̄s meruit in passione: igitur patiebatur in supiori portione: qꝛ pōt esse meritū in portione inferiori dū descēdat a supiori. ¶ Ad aliud: non sequitur: Adam peccauit in portione supiori: igitur redēptor debuit ibi tristari: qꝛ quando satisfacta est nobilior passio in inferiori posset redimere passionē inordinatam in portione supiori peccātis: sed accipiendo xp̄m scōm plenitudinē gratie dolor excellens scōm tactum excederet tristiciam in portione superiori ade inq̄tum peccator: licet igitur conclusio sit vera: non tamen sequitur.

¶ Distinc. xvi. ¶ Questio. i.

Irca hāc distinctionem queritur primo: vtrum christus assumpsit necessitatem moriēdi. Et non. Ro. viii. Corpus mortuum est ꝑpter peccatum: ꝛ Gene. ii. die qua comederis morte morieris: xp̄s nec comedit de ligno: nec aliud peccatum cōmisit. Item: aia xp̄i fuit oīsciens: igitur ꝛ omnipotens. igitur non potuit mori. aña patet i questionibus prioribus: ꝯña pma ptꝫ: qꝛ non magis est eē oīpotens q̄ oīsciens: qꝛ scientia est pfectio simpliciter ꝛ absoluta: igitur potentia non est maior pfectio q̄ scientia. Item q̄to forma ē pfectior tanto plus priuationem excludit a pfectibili: vt ptꝫ de ce lo qđ excludit omnē ꝑuationem a materia sua: sꝫ anima xp̄i ē pfectissima forma creata. ¶ Oppositum Aug. lib. ii. de baptismo paruulorum. Si xp̄s non fuisset occisus in iuuētute fuisset mortuꝰ senio. Item. vi. Aue. Oīne corruptibile de necessitate corrumpetur: ꝛ primo de celo.

¶ Questio. ii.

Ecūdo q̄ritur vtrū in potestate aie xp̄i fuit nō mori: sic ex violētia passionis. Et sic. Joh. x. potestatē habeo ponendi aiam meā ꝛc. Aut igitur hoc dixit inq̄tum homo: aut in q̄tum deus. Si iq̄tū hō: habetur ꝑpositum: ꝙ eā deposuit volūtarie: non inq̄tū deꝰ: qꝛ dicit. mandatū eñ recepi a patre: nūc autē verbum nō recepit ꝑceptū a patre: qꝛ ꝑcepta solū sunt respectu creaturarū: nec etiam verbū loquitur: quia nunq̄ post assumptionē animā deseruit: similiter non recepit aiam scōm ꝙ deꝰ. Itē. Luc. xxiii. clamauit clamore magno: ꝛ statim expirauit: sꝫ nō est in potestate hominis vt possit emittere ita altā vocem: ꝛ immediate mori: qꝛ natura ꝑus erit tantū debilitata ꝙ cū ē i pūcto mortis nō habebit potestatē clamandi: igitur potuit tūc quando emisit spiritum non fuisse mortuꝰ. Itē: anima xp̄i magis dominatur corpori q̄ appetitui sensitiuo primo politice: qꝛ corpus aie in nullo pōt resistere: sed anima xp̄i totaliter dominabatur appetitui sensitiuo eius: igitur et corpori: igitur potuit remansisse in corpore quando erit. ¶ Oppositum. Corpus xp̄i habuit necessitatē patiendi si fuisset exteriꝰ corrumpens: igitur est talis passio mag facta abiiciat a substātia: igitur potest fieri tāta idispositio ꝙ necessario sequitur mors: igitur nō est in ptāte anime xp̄i xp̄m tūc non mori. ¶ Ad primam questionē: dico ꝙ necessitas dupliciter pōt accipi: vel pro necessitate absoluta moriendi scōm se: vel ꝑ necessitate moriendi. si approximetur agens ipsum corrumpens: si consideretur passum quod tantū est in potentia cōtradictionis ad pati et non pati nullū tale habet necessitatē absolutam ad corruptionē: qꝛ possum qđ est in potētia contradictionis ad vtranq̄ partē ad neutram habet necessitatē loquēdo de scōa necessitate: sic potest passum habere necessitatē corrumpendi. si approximetur potenti ipsum corrūpere: et non impedito: donec cōpleatur actio: ꝛ dicitur necessario pati statim approximatū ad agens: qꝛ nō est in eius potestate non pati: loquēdo igitur de morte a causa extrinseca talem necessitatem cōditionatam assumpsit. si occurrerit extrinsecum actiuū qđ redderet corpus ꝑporportionale anime. adhuc in corpore est aliquod principium ꝛ intrinsecū ratione cuius necesse fuit christum corrumpi. et si nō ex causa intrinseca quod declaro: puta primum personale ꝛ primo assūptū fuit tota natura hūana. pōt igitur ꝯsiderari i primo istāti nature i q̄ vbū istā assūpsit

in secundo instanti potest verbũ cõparari ad quali tates consequẽtes naturã humanã: in tertio instãti põt cõsiderari ista natura: vt p qualitates cõpara tur ad agere & pati: si consideraretur in pmo instãti ex hoc ꝙ assumitur natura humana nulla est cã necessitatis merẽdi: qꝛ cũ natura humana sit modo i xpo ipsa esset modo causa necessitatis moriẽdi in secundo instanti ẽ qualitas partis pfectioris: scilicet plena gloria et aĩa: & adhuc nõ fuisset aliq potẽtia moriẽdi i xpo nisi miraculose: qꝛ ad pleitudinẽ glorie in anima xpi: sequitur glorificatio corporis per Aug. in epistola ad Diascorũ: igitur si ad plenitudinẽ glie aĩe nõ sequebatur plenitudo glorie corporis: hoc fuit per miraculum subtrahens glorias corporis. in tertio instãti põt cõsiderari anima: vt plena gloria et corpus non glorificatũ: & tunc concipiendo verbũ: vt habens naturã & tales qualitates: cum corpus nõ sit glorificatum sibi derelictũ potuit pati sibi derelictum ab extrinseco et intrinseco. sed vnde erat ista necessitas ex quo corpꝰ habuit optime complexionatũ: & tpe fuit omniscĩẽs: ipse potuit cõsiderare q̃ erant cõueniẽtia: & sic corpus suum sꝫ cõseruasse. Et confirmat: qꝛ ipse fuit magis temperatus ꝙ Adam in innocẽtia: & Adã in illo tempore non potuit mori: igit &c. ¶ Dico ꝙ ista natura subsistebat in verbo: & tñ ista passio fiebat ab extrinseco: & ab intrinseco magis potuit pmo ex aliquo assumpto p quod debuit corpꝰ nutriri: & ex debilitate virtutis nutritiue. pmũ ꝯtingebat ꝑpter impuritatem alimenti: qꝛ sẽp caro sequens generat impurior ꝙ fuit caro precedens: et sic tandem tanta impura ꝙ nõ stabit ꝑportio eius ad animam. secũda causa est ex defectu virtutis nutritiue: qꝛ illa virtꝰ agit philosophice: igit i agẽdo debilitatur a cõtrario: etiam reparatur tandem vt non possit agere: & tũc naturaliter sequit mors. in tertio igit instãti nature potuit xps pati ab extrinseco & intrinseco. ¶ Alii ponunt rationes vniuersales ad reddẽdũ causas necessitatis moriẽdi. Prima: talis materia cũ pꝛuatione ẽ causa corruptiõis in xpo fuit materia cũ pꝛiuatione aliarum formarum. Secũda rõ: i xpo fuerunt qualitates cõtrarie inter se & diuersitas partium organicarũ: igit rõne illarũ fuit actio & passio. Tertia: in xpo tunc erant elemẽta i mixto: igitur si mãsissent ibi ꝑpetuo mãsissent aliqua extra suas spheras: & sic violẽter nullum aut violẽtum perpetuum. Quarta ratio: cuiuslibet viuentis est aliqua certa periodꝰ: igitur in termino illius necesse fuit xpm mori naturaliter: sed tres prime rõnes equaliter concluderent ꝙ christꝰ nunc esset corruptibilis sicut tũc: qꝛ nunc in xpo est materia et non pt pꝛiuatio alterꝰ forme tolli: que nata est formaliter pficere materiam nisi p presentiam sui cõtrarii. similiter in xpo nũc manent qualitates contrarie & diuersitas partium organicarũ. similiter magis essent elemẽta in xpo violẽter nũc ꝙ erãt q̃n erat in terra: & per rõnes illã: tũ qꝛ quodlibet ẽ nũc extra spheram suam: tũ quia motꝰ naturalis mixti est secundum elementum pdominans. Terra autem est in corporibus nostris p predominium: igitur naturalius debent esse i terra. Quarta ratio non valet: qꝛ si ponatur ꝙ aliquod mixtũ ex se non tendat in nõ esse: sed solum sit corruptibile ab extrinseco: vt si aurum sit tale: vel aliquis lapis eius non est dare aliquam periodum. si nõ habeat actum animi corruptionem: & si corpꝰ christi fuisset tale semper potuisset durare. modo autem est certa periodus viuentium ꝑpter hoc ꝙ cõtrarium põt vincere contrariũ tã intrinsece ꝙ extrinsece: iõ teneo causam pnotã ꝙ facta vna parte gloriosa: vt aĩa: et nõ alia: vt corpore fuit necesse xpm corrumpi. Cõtra. miraculum videt: si aliqua pars corporis xpi fluat. igit non potuit corrũpi extrinsece nec intrinsece. aĩs pꝫ: qꝛ quod semel assumpsit nunꝙ deposuit: igitur si non eẽt miraculũ nouum si nulla pars flueret: hẽre videtur miraculũ si aliquid assumptũ postea fluat. Itẽ. si aliqua pars flueret: oporteret iterũ assumere aliam partẽ: sed in pma assumptione fuit miraculũ: igitur et in quacunqꝫ noua assumptione. ¶ Ad pmũ hoc dico ꝙ nõ erat nouũ miraculũ si pars flueret: qꝛ ex quo ibi ẽ passiuum scdm se approximatũ actiuo: et sibi derelictum miraculũ esset: si nõ pateretur: & est intelligendũ qd semel assumpsit nunꝙ dimisit de partibus integralibꝰ pncipalibꝰ. non aũt de partibus scdm materiã: sed secũdũ speciem: neqꝫ de tota natura: scꝫ hũanitate: qꝛ illam dimisit in triduo: quare nõ fuisset vere mortuꝰ. ¶ Ad aliud dico ꝙ iterũ assumere partem scdm materiã nõ fuit nouum miraculum: immo si ista virtus nõ ageret ad generãdum sibi partẽ nouam eẽt nouũ miraculum: & cuꝫ dicitur noua assumptio eẽt nouũ miraculũ: dico ꝙ non: qꝛ eadẽ vnione vnitur totum verbo et partes sunt aliquid eius: igit non ẽ miraculum si per hoc ꝙ sit noua pars totius assumpti ꝙ vniatur verbo de nouo ĩgitum pars totius: qꝛ sicut naturaliter fit pars pmi assumpti: sic miraculo antiquo vnit verbo: quia quicquid est pars huius est pars totius: & quomodo potuit hoc fieri: dico ꝙ si tantum ponitur intellectiua in homine: difficile est videre quomodo nutritio terminetur ad substantiam in alio cum sit adgñatio: quia tunc eadem virtute qua alimentum fit sub forma carnis: statim animaret an ima intellectiua que induceretur in illam partẽ ab alia virtute actiua cum tamen solum sit a deo: sed si ponatur ꝙ cum intellectiua sit forma corporeitatis: ꝙ verius credo per se terminus nutritionis nõ est nisi compositum ex materia et forma corporeitatis: et iste terminus non excedit agens: et tunc concomitanter est illa pars animata: quia pars totius: & tunc simile est in proposito ꝙ per se terminus cẽt hoc cõpositũ & forma corporeitatis. & cõcomitanter assumitur illa pars a verbo & sibi vnitur: quia pars totius: non autem est per se terminus illius nutritionis caro vnita verbo.

¶ Ad primum principale: dico ꝙ corpus mortuũ est ꝑpter peccatum: hoc est tanꝙ ex causa demeritoria & sic quacũqꝫ die &c. hoc ẽ ꝑpter demeritum morientis. nõ sic xps &c. ¶ Ad aliud: nego hãc consequentiam. anima christi fuit omnisciens: igitur

omnipotẽs: ⁊ cum dicitur magis vel equalis ẽ sciẽ
tias potẽtie ꝓducẽdi: dico ꝙ loquẽdo de respectu
neutrum ẽ ꝑfectius alio: tñ fundamẽtum vnius po
tentie ẽ ꝑfectius alio: saltem q̃tũ ad hoc ꝙ requi-
rit perfectibile ꝑfectius ꝙ sit principiũ oĩm ꝓduci
bilium q̃ principiũ cognoscẽdi oĩu cognoscibiliũ:
qꝛ principium omnium ꝓducibiliũ vel est vnũ con
tentiuũ oĩm eminenter: vel pluríficatũ tot modis
quot sunt ꝓducta formalia: ⁊ si hoc secũdo modo
tũc nõ possunt omnia esse in eodẽ simul: qꝛ forme
producte formaliter repugnant sibi si ille cõtinent
formaliter ĩ ꝑncipio: ꝓductio ꝯria formaliter erũt
simul in eodẽ. igitur opꝫ ꝙ sint in eodem ꝑ aliquã
vnam formã equiuocã ꝓpter diuersitatem effectu
um: igit̃ illud erit ꝑfectius oĩu ꝓducibili: ⁊ ꝑ ꝯñs:
non põt hoc cõferre creature ꝙ sic eẽt ꝑfecti⁹ se: ⁊
ideo non potuit deus cõicare aĩe xp̃i ꝙ esset omĩ-
potens: potuit tamen cõferre ꝙ esset oĩsciẽs habi-
tualiter: qꝛ imꝑfectius ẽt eẽ principiũ cognoscẽdi:
vt species. sed non imꝑfectius eẽ ꝑncipiũ ꝓducen
di perfecti⁹. ¶ Ad aliud: cũ dicitur q̃to forma ⁊c.
dico ꝙ non ẽt aliqua forma tollere ꝑuationẽ alte-
rius q̃ sui formaliter: lꝫ posset tollere emĩnẽter: et
hoc si materia ẽ receptiua illi⁹ forme: ideo ꝯdictio
est ꝙ celum sit necesse esse ex se: ⁊ tamen ꝙ habeat
materiam eiusdem rationis cum inferioribus: igi-
tur cõmentatoꝛ ibidem habuit intentionem Ari-
stotelis: vt dictum ẽ prius: ponendo celuꝫ simplex
secundum tamen veritatẽ nũc est ibi materia: ⁊ iõ
non ẽ necesse esse: sicut posuit Aristoteles. dicit igi
tur: vel saltem coꝛp⁹ xp̃i foret: ita icoꝛruptibile si-
cut nunc ẽ celum ꝑ materiam: dico ꝙ non: qꝛ si ce-
lum non habet principiũ intrinsecũ coꝛruptionis
nullo modo potest coꝛrumpi: si tñ habet ꝑncipium
intrinsecũ quo posset coꝛrũpi ab extrinseco appro
ximato adhuc est in potẽtia tñ recta ad coꝛruptio
nem: qꝛ nichil creatũ põt ipsum alterare ad dispo
sitionem discõuenientem sue forme. ¶ Ad scðam
questionem: dico ꝙ nõ fuit in potestate aĩe xp̃i nũ
ꝙ mori: secundo ꝙ nec tunc credo ꝙ potuit diuti⁹
manere in coꝛpoꝛe. primũ ptꝫ: qꝛ ex institutione di
uina: vel nature fuit ꝙ agens ⁊ patiẽs approxima
ta ĩ debita dispositione necessarie erit actio ⁊ pas-
sio nisi impediantur. ⁊ ista actio non subest volũta
ti create quin aliq̃d excessiue excedẽs passum ĩ acti
uitate ẽt ipm alterare excessiua dispositiõe ad cõ-
trarium: igit̃ talis passio vehemẽs in tm̃ alterauit
coꝛpus qð reddebatur ĩpropoꝛtionatuꝫ aĩe: igitur
non fuit sub potestate ei⁹ tunc nõ mori. Cõtra illð
anima intellectiua a solo deo est per creationẽ in
coꝛpoꝛe: igit̃ a solo deo põt separari: cum eiusdem
potẽtie sit effectũ destruere ⁊ creare: vt ptꝫ de crea
tione ⁊ adnichilatione. Item: si nõ fuit in potesta-
te aĩe xp̃i tunc mori. igit̃ fuit sibi necessariũ: tũc igi
tur non fuit meritoꝛium. Item: si nullo modo fuit
in potestate eius: igit̃ illa moꝛs fuit simpliciter vio
lenta: igit̃ nullo mõ meritoꝛia: qꝛ simpliciter violẽ
tum nullo mõ est volitũ. ¶ Ad pmũ hoꝛũ concesso
ãtecedẽte ꝙ aĩa sit a solo deo immediate: qð tñ du
bium est. nego ꝯñam: cum infertur ꝙ a solo deo se

paretur: negat̃: qꝛ ignis potest coꝛrumpere mixtũ
perfectum: ⁊ tñ non põt ipm ꝓducere: causa ẽ ista:
quia ignis potest agere in vnaꝫ partẽ: donec duca
tur ad excessum et in ꝓpoꝛtione respectu alteri-
us partis: ⁊ tunc accidit coꝛruptio mixti: sed nõ po
test sic alterare aliquod coꝛpus: vt necessario sequi
tur animatio: nec ẽ simile de adnichilatione: qꝛ ibi
nichil remanet sicut nec ꝑ creationem. dicit: silis
ratio videt̃ eẽ vtrobiqꝫ: qꝛ ignis potest agere ad
denudationem oĩm vsqꝫ ad materiam primaꝫ ⁊
in materia scðm se est summa dispositio ad omneꝫ
formam: dico ꝙ in materia sola nũq̃ est summa di
spositio necessitãs ad formã: tum quia materia se-
cundũ se ẽ potentia cõtradictionis ad formã quã-
cũqꝫ: igitur ad nullam ẽ summa dispositio: tũ quia
non põt esse aliqua dispositio necessitans: vt deus
agat ad hoc ꝙ in vltimo instãti inducat̃ forma: qꝛ
supposita oĩ actione cause scðe ꝑuia ẽt de⁹ nõ age
re in instãti vltimo de potentia absoluta. immo
errant hic simul theologizãtes ⁊ philosophantes
ponẽtes ꝙ nõ põt de⁹ non inducere formã summã
dispositione ꝑuia quã põt agens creatum causare:
quia a dispositione ꝑuia nõ ẽ illa forma substãtia-
lis: sed tñ necessitas cõditionata cõcomitãtie sup-
posito ꝙ deus coagat: vñ ꝙ philosoph⁹ posuit di-
spositionem talẽ que ẽ summa necessitas: qua posi
ta necessario inducit̃ forma posuit solũ ꝓpter hoc
principiũ: qꝛ posuit ꝙ oĩa agant ex necessitate na-
ture: ⁊ ꝙ dispositione inducta ab agẽte particula-
ri ex necessitate nature deus causat suam actionẽ:
et si hoc ꝑncipiũ negasset: negasset cõclusionẽ: igi
gitur theologi reputãtes illud principiuꝫ erroneũ
concedẽtes tñ conclusionẽ q̃ solũ ẽ concedẽda pro
pter hoc ꝑncipiũ: nec theologisãt: nec philosophã
tur. ¶ Ad aliud cõcedo: ꝙ nõ erat in potestate sua
non mori: et tñ fuit meritoꝛiũ: qꝛ volitis naturali-
ter vel necessario non meremur. in hoc ꝙ sunt me
re naturaliter volita: sed in actu elicito meremur:
quia ille ẽ mere volũtarius: hoc ẽ liber: ⁊ licet vo
litũ in se sit necessariũ: ⁊ ꝙ aliq̃s casus nobis cõti
gat necessario adhuc possum⁹ multum mereri in
actu elicito circa volitũ: qꝛ in ptãte nr̃a ẽ ꝯplacere
in aduentu vel nõ ꝯplacere: sic in ptãte xp̃i fuit cõ
placere: tũc in actu necessario sibi cõtingẽte tunc.
¶ Ad aliud dico: ꝙ violentũ accipit̃ dupl'r: aliq̃n ei
opponit̃ naturali: aliquãdo opponit̃ volũtario.
Primo mõ fuit passio xp̃i sũme violẽta: qꝛ sũme cõ
tra iclinationẽ naturalẽ / et tñ fuit meritoꝛia: qꝛ ab
solute volita. ⁊ si ꝯtra inclinationẽ naturalẽ: sꝫ vio
lẽtũ qð opponit̃ volũtario non ẽ meritũ. ¶ Ad ꝑ-
mum ꝑncipale: dico ꝙ xp̃s aliq̃n loquitur de se: vt
hõ: aliq̃n vt de⁹: vñ vt dicit. ego ponã aĩaꝫ meã. ibi
icludit̃ virt⁹ separãs ⁊ termin⁹: vñ cũ dꝛ ego pono
⁊c. dꝛ ego rõe verbi. Et cũ dꝛ aĩaꝫ meã: nõ vt verbũ
loquitur: sed vt homo. dicit igitur ego de verbo: et
meam de hoĩe: ⁊ cũ dicitur. ⁊ ꝑceptum ⁊c. nõ ẽ ni-
si scðm ꝙ homo. ⁊ cũ dicitur: ⁊ iterũ recipiẽdi eã.
verum est / nõ recipit de impossibili ꝑsone. sed foꝛ-
te impossibile esset anime. vel põt dici. pono aĩam
acceptãdo. et habeo potestatẽ iterũ suscipiendi ꝑ

verbo: vt vnitum toti nature hūane. ¶ Ad aliō: de clamore valido: dico q̄ facta tali passiōe nō potuit tunc diutius aīa manere ī corpore: ⁊ tñ potuit tūc clamare: q2 vel clamor ille erat ex nouo miraculo: vt declararet̄ q̄ esset filius dei q̄ possit in puncto mortis clamare. ⁊ ꝓpter hoc dixit centurio vere filius dei erat iste. Et tūc ꝑ hoc ostēderet̄ q̄ aīa fuisset recommēdata deo: q2 ad litteram hoc fuit vltimum qḋ dixit. In man⁹ tuas dn̄e. ⁊c. Et tunc pōt dici q̄ spūs sanctus operabat̄ ad hanc vocem: vel potest dici q̄ hoc erat factum ꝑ antiquum miraculum: qḋ tunc de nouo suspendebat̄: q2 ꝑpetuū fuit miraculū: q̄diu vixit: q̄ aīā fuit glorificata ⁊ gloria non redūdabat in corp⁹ ⁊ in illo tp̄e emissionis vocis suspendebat̄ antiquū miraculū: ⁊ statī redundauit gloria ī corp⁹: ⁊ tūc potuit clamare absq3 nouo miraculo ⁊ statī post rediit antiquū miraculū suspendēdo gloriā corporis: ⁊ tūc naturaliter mouebatur. ¶ Ad aliud cū dicit̄. aīa magis dominabatur corpori q̄ appetitui sensitiuo: dico q̄ verū est q̄tum ad hoc q̄ corp⁹ non pōt resistere aīe q̄tū ad motū localem: nō tñ q̄tū ad quēcūq3 motū in corpore: q2 q̄tum ad potētiam vegetatiuā totā nō tm̄ dominatur aīa corpori sicut appetitui sēsitiuo: q2 appetit⁹ sensitiuus rōnalis est ꝑ participationem et in hoc natus ē obedire aīe: potētia vero vegetatiua q̄tū ad naturalē potentiā suā: nec ē rōnalis ꝑ essentiam nec per participationem.

¶ Distinc. xvii. ¶ Questio .i.

Circa hāc distinctionem querit̄ pmo: vtrū in xp̄o sint due volūtates. Q̄ non: ꝓbatio: q2 tūc altera volūtas nō eēt domina sui act⁹: ꝓbatio: q2 volūtas humana: vel regulabat̄ ab alia volūtate: vt diuina: vel opabat̄ libere. si pmo modo ita q̄ non posset aliter velle: igit̄ nō ē dn̄a sui act⁹: ⁊ ꝑ conseq̄ns nō ē volūtas: si secundo mō: igit̄ pōt elicere actū contrariū voluntati diuine: ⁊ ꝑ ꝯñs: ipsa erit recta: consequēs ē icōueniēs. Itē in xp̄o ē voluntas humana: duplex volūtas in q̄tū natura que naturalit̄ vult ea q̄ vult: ⁊ illa determinat̄ ad cōmoda tm̄ volūtas libera q̄ pt velle iuste ⁊ iniuste. ¶ Oppositū. xp̄s h3 duos intellect⁹ tm̄: igit̄ ⁊ tm̄ duas voluntates: q2 non ē intellectus sine volūtate: nec econtra nec in deo: nec in creaturis.

¶ Questio .ii.

Secundo queritur vtrū xp̄s aliquid voluit vel aliq̄d orauit. Q̄ non fuit factū. ¶ Ad pmā q̄onē dico q̄ sic: qḋ declarat Damasc. c. vi. q̄ xp̄s habuit duas volūtates ex quo habuit duas naturas qḋ declarat ꝑ. viii. rōnes: ⁊ deīn ꝑ duas rōnes probat q̄ ex hiis nō potuit fieri vna volūtas: illud sequit̄ ex articulo fidei scd̄m opinionē illā q̄ ponit q̄ potentia nō ē res alia ab eēntia: q2 tūc contradictio ē q̄ sint due nature: ⁊ nō due volūtates: etiam ēsto q̄ sit q̄dā posteri⁹: ⁊ q̄ de potētia dei absoluta possit natura eē sine volūtate: tñ non sic fuit de facto: q2 talis natura nō fuisset cōgrua ad act⁹ merēdi. Nō eī pl⁹ meruit xp̄s actu verbi in creādo aīas in terris actu verbi q̄ actu patris et spūssancti: Et tamen dr̄ q̄ xp̄s meruit: ⁊ tñ non pater: nec spirit⁹ sctūs. Sed habuit ne aliquo mō duas voluntates hūanas: dico q̄ communiter volūtas accipit̄ ꝓ appetitu cū rōne: ⁊ sic appetitus dupliciter pōt accipi ꝓ appetitu cū rōne: ⁊ ꝓ appetitu sensitiuo pro tanto: q2 ē appetit⁹ rōnalis ꝑ participationē. si accipitur pmo mō pōt aliquo mō concedi extendendo voluntatē ad quēcūq3 appetitū cū rōnali: quo modo sunt in xp̄o due volūtates hūane. si accipit̄ voluntas ꝓprie tm̄ h3 vnā: q2 volūtas creata scd̄3 portionem inferiorē ⁊ superiorē ē tm̄ vna potētia Dicit: volūtas est alia: vt ē natura: ⁊ vt ē libera: dico q̄ si loquamur de voluntate vt natura pscindendo supnaturalia: sic adhuc non ē nisi volūtas: si accipitur: vt inclinatio naturalis adhuc non ē aliud a voluntate. primo modo: q2 sic nō ē act⁹ elicit⁹: sed vel ipsa voluntas scd̄m se: vel ipa inclinata incommoda. Tertio: si accipitur vt elicit act⁹ naturales adhuc nō est nisi ipamet potentia: vt inclinatur ad actum eliciēdū et idē ē ipamet vt libera realiter. ¶ Ad primū pncipale: concedo q̄ non potest esse voluntas nisi sit domina sui actus: ⁊ ita est domina volūtas sui act⁹ ī xp̄o: sicut in alio hoīe: q2 non alio mō causauit voluntas verbi volitionē xp̄i scd̄3 naturā hūanā: quā tota trinitas respectu volitiōis mee: q2 pmittit volūtatē humanā: ita libere elicere actum suū: sicut pmittit alias volūtates elicere suum: ⁊ dictū ē prius quō volūtas diuina se habeat ad actum volūtatis create vtrū sit causa mediata: vel immediata dicit: verbum dicitur volens volitione anime xp̄i: ⁊ pater nō: neq3 spiritus sanct⁹ / igitur saltem speciali⁹ se habet ad illam volitionē q̄ tota trinitas: dico q̄ hec ē prima propositio vera in ista materia: verbum est homo: ⁊ ex hac ē ista vera: filius dei est mortuus: q2 homo et filius dei ē volens voluntate humana. si igitur prima veritas non requirat specialem efficaciam verbi: nec denominationem ad hoc q̄ hec sit vera: verbum est homo: nec aliqua aliarum que sunt solum vere ex veritate prime: sed ad istam: verbum est homo: non est aliqua specialis actio que non sit toti⁹ trinitatis. Quomodo igitur dicitur volens: dico q̄ sicut filius dei dicitur coloratus: quia homo est coloratus: sic dicitur volens: quia anima sic est volēs ex hoc q2 recipit illā volitionē: et quia natura subsistit in verbo. ideo sic denominatur. ¶ Ad aliud: dico q̄ voluntas vt natura non dicitur principium determinatum ad vnum: sed vt eliciens actum.

¶ Ad q̄onē aliā dicit̄: q̄ multa voluit xp̄s ⁊ orauit de quo nō ē exaudit⁹ ī re petita: ꝓpter illḋ Math. xxv. pater si possibile ē trāseat a me calix iste: dico tamen q̄ loq̄ndo de volūtate diuina bn̄placiti sic omnia fiebāt: l3 nō oīa q̄ voluit volūtate signi: vel voluntate antecedente: sed de volūtate xp̄i distinguo primo q̄ ad appetitū sēsitiuū dico q̄ multa voluit que non erāt impleta: vt fugere passiones ⁊ bona cōmoda illi nature: nisi ponat̄ q̄ appetit⁹ sensitiu⁹

in eo magis inclinabaẗ ad obediendum appetitui regulato ratione / q̄ ad fugiēdum nociuum sibi: qđ non videtur probabile remanēte natura appetit⁹ sensitiui. si loquamur de volūtate christi vt natura sic non habuit actum elicitum: sed solum inclinationem in bona ꝯmoda: ꝛ sic multa noluit christ⁹ que tñ eueniebāt: qꝛ inclinatio naturalis fuit ī xp̄o ad bonum esse ꝑsone ei⁹ erat maximus appetitus propter hoc ꝙ ꝑ naturam maxima bona conueniebant tali nature: igiẗ ꝯ talē inclinationem naturalem multa cōtingebāt: loquendo de volūtate: vt libera: distinguo de portione supiori ꝛ inferiori: de portiōe supiori q̄tū ad actuꝫ elicitū: simplr voluit passionē: ꝛ omīa que voluit erant impleta: ita ꝙ nichil absolute noluit: qđ passus ē: qꝛ quicquid voluit tota trinitas. voluit xp̄s q̄tū ad portionē superiorem volūtatis hūane. Si aūt loquamur de portione inferiori sicut de portione supiori multa noluit nolitione cōditionata: hoc ē si possent aliter fieri: sic secundū portionem inferiorē adhuc nichil simpliciter noluit: qđ euenit. qꝛ portio supior rōnis arguebat qđ quidlibet qđ sibi ꝯtingebat esset simpliciter volendū: igiẗ inferior portio rōnis nō arguebat ꝙ aliq̄d illoꝝ eēt simplr nolendū: iō scđm portionem inferiorē volūtatis nichil: quia eueniebat simpliciter noluit: sed aliqua nō voluit: qꝛ portio inferior rōnis illa nō cōsiderauit. tñ si potuisset aliẗ fieri illud nō voluisset. ¶ Quid igiẗ de orone videẗ quibusdā ꝓ auctoritate pri⁹ posita ꝙ aliq̄d orauit quod non fuit impletū: dico tñ ꝙ nichil orauit xp̄s quin simpliciter fuit ipletū. vñ Joh. xvij. Orauit pro discipulis et exaudit⁹ fuit. etiā rogauit ꝓ lazaro: sed ꝙ dr̄ Math. xxv. illud nō ligat ꝙ ter orauit. primo dixit. Si possibile ē transeat a me calix iste sed nō sicut ego volo: sed sicut tu. Primum rogauit volitione cōditionata. Secundū volitione absoluta: ꝛ in hoc informabūt nos ꝙ debem⁹ petere cōmodū volitione cōditionata: ꝛ debem⁹ petere velle dei impleri volitione absoluta. Scđo orauit dicens. Pater si nō p̄t fieri vt trāseat nisi bibā: fiat voluntas tua: iō ꝙ petiit p̄mo sub conditione nō recitauit: nec nos debem⁹ in orādo recitare qđ volumus volitione cōditionata: sed ꝙ debem⁹ velle volitione absoluta. Tertio orauit eundē sermonem: hoc ē hunc sermonē. et iō dico ꝙ vniuersaliter fuit eius oratio exaudita in re petita.

¶ Distinctio. xviij. ¶ Questio. i.

Circa distinctionem decimā octauā q̄riẗ: vtrū xp̄s meruit ī primo instanti cōceptionis sue: vr̄ ꝙ non / qꝛ tūc nō potuit peccare: ḡ nec mereri: añs p̄ꝫ. di. xiij. ꝙ xp̄s peccare non potuit: ꝓbatio ꝯñe: qꝛ volūtas existēs in termino nō p̄t mereri: qꝛ opꝫ merētē distare ab īstāti vl̄ termino p̄miatiōis aliẗ ci bt̄i mereri possent: qđ fl̄m ē: sꝫ voluntas xp̄i fuit in termino: qꝛ tūc bt̄a fuit: ḡ ꝛc. Peccare eñ et mereri sūt volūtatꝭ vt a termino distātis. ¶ Scđo sic: fruitio ꝛ meritū nō stāt siẗ in eodē: sꝫ ī p̄mo istāti ꝯceptionis fuit btūs: ꝓbatio añcedētꝭ: qꝛ fruitio et meritū vel sūt duo act⁹ vel vn⁹. si duo nō p̄nt eē siẗ ī eadē potētia: qꝛ respectu eiusdē obiecti nō p̄nt in eadē potētia eē duo act⁹: quoꝝ vn⁹ sit ī sūmo / ꝛ alı⁹ nō: qꝛ p̄m⁹ adequat totā capacitatē potentie. Itē: nō sunt idē: qꝛ act⁹ meriti ē ꝯtingēs ꝛ ꝯti genẗ elicit⁹: ꝛ p̄t nō elici: sed act⁹ fruitionis ē semp̄ stās ꝛ necessari⁹: ꝛ ñ p̄t ñ elici: qꝛ aliẗ posset eē nō btūs: qđ ē incōueniēs. ¶ Tertio sic: p̄miū excedit meritū: qꝛ meritū ordiaẗ ad p̄miū sicut ad finē. sed actu quo xp̄s fruebaẗ nō pōt eē melior in creaturis: ḡ ꝑ ipsam nō merebaẗ. ¶ Quarto sic / qꝛ oē qđ ē qñ est necesse ē eē: ḡ null⁹ actus qñ ē cōtingēs: vt ē ī potētia q̄ est prior actu: ꝛ pōt illū elicere ꝛ nō elicere: sꝫ si in primo instāti meruit: nō p̄cessit volūtas actum illū: ḡ nō fuit ꝯtingēs hmōi act⁹: ꝛ ꝑ ꝯñs: nec meritori⁹: ꝛ ꝑ idē ꝓbaẗ ꝙ: angelus nō peccauit ī p̄mo instāti sue creatiōis. Preterea: qñ sūt due mutatiōes: quarū vna p̄suppōit aliā: ꝛ termin⁹ p̄suppōit terminū: ꝛ ecōuerso: ḡ t̄min⁹ meriti p̄suppōit t̄minū creatiōis: ḡ xp̄s p̄mo fuit ꝯcept⁹ ꝛ formar⁹ q̄ meruit. P̄terea si xp̄s potuit mereri ī p̄mo instāti: angel⁹ potuit peccare in p̄mo istāti creationis qđ fl̄m ē. ꝯña p̄ꝫ: qꝛ eadē mensura mēsuraẗ meritū ꝛ pctm̄. falsitas ꝯñtis ꝓbaẗ p̄mo sic: qꝛ si angel⁹ potuit peccare ī primo instāti: tūc de⁹ eēt cā mali ꝛ pctī: qꝛ q̄cquid cōuenit effectui a p̄mo istāti sue creatiōis et sui eē cōueīt sibi a deo. Cōfirmaẗ hoc ꝑ Ansel. de cāu diaboli: vbi dr̄ ex itētiōe ꝙ angel⁹ nō pōt hr̄e primū velle a se: qꝛ oē mouēs se p̄mū vult mouere se q̄ moueat. ḡ si angelus vult aliq̄d ī p̄mo instāti ita ꝙ illud sit ab ip̄o: ḡ prius vult se velle illđ et ita non ē primū velle. Et iterū falsitas ꝯñtis ꝓbatur secundo sic. in primo istāti fuit mot⁹ naturalis rectus: qꝛ p̄cessit motū liberū saltim natura: scꝫ mot⁹ naturalis rectus nō cōpatiẗ scđꝫ motū iordiatū liberū: ḡ non potuit angelus ī p̄mo instāti peccare. ¶ Contra: in primo instāti ī quo fuit viator habuit principiū merēdi: scꝫ gr̄aꝫ: ꝛ nō fuit impedit⁹: ḡ ꝛc. Confirmaẗ ꝑ Aug. si ignis fuisset ab eterno splendor fuisset coeuus: ita ꝙ in primo instāti in quo fuit ignis splēdor diffūdebaẗ ꝛ causabaẗ ab eo: ergo similiter in primo instāti in quo fuit volūtas xp̄i. Et hoc ē sic arguere ꝛ plani⁹ ad actū meritoriū sufficit potētia q̄ pōt mereri ꝛ dispositio gratuita ī potentia. Cui⁹ ē gratia ꝛ p̄sentia obiecti ꝑ intellectū et vsus potentie circa illud oīa ista fuerūt ī xp̄o p̄mo instāti gratia obiectū appzehēsum ꝛ vsus potētie. de duob⁹ certū ē. de tertio ꝙ potētia potest vti gratia eliciēdo actū: p̄ꝫ: scđm August. vi. de trini. primo. ca. Splēdor genitus ab igne eēt ignis eternus: si ignis eēt eternus: ḡ res ꝛ opatio sua p̄nt siẗ pro quocūqꝫ instāti. ¶ In ista questione primo videdū est quđ xp̄s meruit. difficile tamē vr̄ posse saluari ꝙ meruit cū fuerit btūs et ꝑfectioni cōiūctus: si eñ secūdū volūtatē in primo instāti: vel ī aliquo alio posset mereri vl̄ ꝙ alij possent mereri in infinitum: et ita eoꝝ p̄mium ꝛ nūq̄ perfectionē haberet: ꝛ ita btīudo eoꝝ semꝑ eēt ī fine: sꝫ tñ ī p̄mo videndū q̄d sit meritū. ꝛ dico ꝙ meritū ē aliq̄d acceptum vel acceptādū in alio ꝓ quo ab acceptāte ē

aliquid retribuēdū illi in quo aliq̄d acceptat̄ quasi
debitum illi ꝓ suo merito vel alteri ꝓ quo meruit
⁊ tunc meritum semper dicit actum qui est in po-
testate illius cui sit retributio: ⁊ hoc est certū quā-
do aliquis meretur sibiipsi: sed qñ vnus meret̄ al-
teri ꝑ orōnes vel alias afflictiones acceptas deo:
q̄uis ista sunt in ptāte faciētis: nō tñ in ptāte illius
pro quo facit. si g̃ meritū dicit formaliter ordinem
alicuiꝰ operis laudabilis in merēte ad acceptionē
et ad retribuendū: ⁊ tribuit acceptās ꝓ quo acce-
ptatur. Ex hoc arguit̄ q̄ vnus ꝓ alio pt mereri. q̄z
cum nichil in deo ē acceptandū: qḋ nō ē acceptuz:
iō in meriti descriptione nō opz addere acceptādū
in ordine ad deū. Deꝰ igit̄ acceptās bonū suuz vel
bonū velle alicuiꝰ retribuit: scz volēti si idigeat: sz
cum sit ita ꝑfectꝰ q̄ nō indiget ꝑfectione sicut xp̄s
retribuit alteri ꝓ quo meret̄. tūc ad ꝓpositū loq̄n
do de merito ꝓut ꝯsistit in bono velle volūtatis: di-
co q̄ xp̄s meruit nobis: ⁊ hoc pōt exponi: vno mō
sic. Radix oīs meriti loq̄ndo ꝓprie de merito ꝯsi-
stit in affectione iusticie volūtatis: nō aūt i affectio-
ne cōmodi: hoc ptz: q̄z p̄mū obiectū circa qḋ aliq̄s
meretur p̄mo ē ipse deus scḋz q̄ affectione iusticie
vult deo bonum: vt eē ⁊ bn̄ eē: scz iustū ⁊ sapientē.
sed affectio commodi respicit ꝓpriū bonū: ⁊ ideo
meritū nō cōsistit p̄mo i affectione iusticie: vt ordi
nat ⁊ moderat̄ affectionē ꝯmodi circa bonū ꝓpri-
uz: sz sicut demeritū p̄mū angelorū fuit inordina-
tus motꝰ ⁊ desideriū beatitudīs circa deū ita me-
ritū ē ordinatꝰ motꝰ circa deū volēdo sibi bonū: et
post volēdo cū debitis circūstantiis sibi cōiūgi i se
et in aliis: ⁊ iō velle affectiōe cōmodi si nō ordinet̄
et moderetur affectione iusticie ē demeritū: q̄z im
moderatus affectione iusticie nō mō forte scḋz qḋ
preuenit affectionem iusticie: ⁊ iō in affectione cō-
modi: nisi referat̄ ad vltimū finē affectiōe iusticie
non cōsistit meritū: sed aliī bti a xp̄o: q̄z scḋm totā
voluntatē cōiūcti sunt deo affectione iusticie ꝑfe-
ctissime: ⁊ habēt silr̄ cōmodū sibi qḋ appetitur af-
fectione cōmodi: scz ꝯiūctionē cū summo bono: iō
nō pñt hr̄e actū oppositū affectione cōmodi: vt li
bere velint / q̄ nō sit eiꝰ cōmodū affectione ꝯmodi
Nullū eī ē obiectū in p̄ma qḋ sit incōmodū eis: vt
possint id velle q̄ affectione cōmodi nolūt: sz xp̄s
q̄z scḋm aliquid fuit viator ⁊ passibilis scḋz virtutē
sensitiuā ⁊ portionē inferiorē volūtatis nō habuit
multa obiecta sibi p̄sentata sensibꝰ: ⁊ portione ife
riori: circa q̄ potuit libere velle aliq̄d citra affectio
nem cōmodi q̄ semꝑ ē cōueniens illi cuiꝰ ē. iō ieiu-
nando / vigilādo / orādo / ⁊ in multis talibꝰ meruit:
et exercendo hmōi / vel iustius volēdo talia ꝓpter
deū exerceri ab eo: tūc q̄uis angeli habeāt bonas
operationes circa nos: vel alii bti: q̄z cū illi actus
sunt īclusi in btitudine istoꝝ: hoc ē rōne btitudinis
et ex eiꝰ plenitudinis collatiōe optāt nobis bona
a deo: pt dici q̄ ipi non merētur: sed hmōi oꝑatio-
nes xp̄i nō includūtur in sua btitudine: iō per istos
actus meruit: q̄z q̄tū ad tales actꝰ fuit viator non
comprehensor ita q̄ radicale includitur in btitudi
ne sua. scḋm igitur istā viam xp̄s meruit scḋm por-
tionem inferiorē: sed nō scḋm oēs actus portionis
inferioris: sed scḋm illos q̄ ꝯriātur affectioni ꝯmo
di: ⁊ iō ponit̄ meritū xp̄i cōiter i passionibꝰ: sz non
placet ista via q̄ meruit istis actibꝰ ptis sensitiue i-
peratis a volūtate scḋm p̄mā opinionem: supra qḋ
non potuit scḋm partē itellectuā: tūc pt dici q̄ q̄-
tū ad oēs actꝰ portionis iferioris potuit mereri: di
co de btis actibꝰ q̄ respiciūt ea q̄ sūt ad finē: sz quō
dico q̄ ⁊ si portio fuit supior ꝑfecte ꝯiuncta deo se
cūdum actū beatificū: fuit tñ eadē volūtas passibi
lis scḋm portionē inferiorē: q̄z vt sic fuit viatrix: et
potuit ꝑ ꝯñs mereri. ¶ Sed cōtra: illḋ qḋ ē i termi
no simpliciter non pōt mereri: sz portio iferior fuit
simpliciter in termino: q̄z nō potuit habere actum
inordinatū circa aliq̄d aliud factum: g̃ fuit' q̄eta et
btā q̄tū potuit: q̄z nō ē ipsius: vt portio iferior ha-
bere actū circa obiectū eternum immediate: sz cir
ca illa ordinata in aliud obiectū. ¶ Preterea: sicut
meritū in nobis respicit partē itellectuā sic i xp̄o:
sed in nobis nō ē meritū i portione iferiori ꝯplacē-
do: sicut nec pctm̄: g̃ xp̄s nō pt mereri scḋz portio-
nē iferiorez tm̄: nisi mereat̄ scḋz portionē supiorē.
¶ Ad p̄mū cū ḋr q̄ portio iferior fuit in t̄mino: ⁊ iō
nō potuit mereri: dico q̄ eē i termino ē dupliciter.
Uno mō q̄tū ad affectionē iusticie. Alio mō q̄tum
ad affectionē ꝯmodi. Primo mō iferior portio ꝯiū
gebat̄ dō ꝑfecte: ita q̄ affectione iusticie nō potuit
velle: nisi ordiatū ⁊ iustū: ⁊ iō nō potuit peccare: sz
tñ nō fuit scḋm portionē inferiorē i t̄mino sic q̄ ha
buerit ipassibilitatē: q̄z nec tūc oē qḋ potuit habere
habuit scḋm affectionem cōmodi: q̄z nō habuit cō
modū ꝯiūctū q̄tū potuit ꝯiūgi: sicut ē i btis simplr̄
et i xp̄o mō existēte i p̄ma: q̄z igit̄ sic fuit potuit ali
quid pati scḋm affectionē ꝯmodi: qḋ tñ acceptauit
et ita mereri. Fuit igitur in termino scḋm affectio
nē iusticie: sz nō scḋm affectionē ꝯmodi. ⁊ iperatio
inferior meruit eliciēdo secūdū creaturas: vt dili-
gendo mr̄ez ⁊ alios bonos ꝓpter deū ⁊ malos ꝓ
pter deū. ¶ Propter secūdū argumētū pt dici alia
tertia via q̄ xp̄s meruit ⁊ secūdū portionē supiorē
et secūdū omnē actū eiꝰ: hoc tñ ē difficile tenere ꝓ
pter alios scōs q̄ tūc vidētur posse mereri i ifinitū
hoc tñ dico ⁊ ꝓbo q̄ oīs actꝰ alicuius acceptatur
a deo tāq̄ actus bonꝰ ⁊ laudabilis ꝓ quo deꝰ vult
aliquid retribuere illi cuiꝰ actū acceptat: vel alteri
pro quo sic ē meritorius. hmōi ē oīs actꝰ xp̄i secun
dū naturā humanā ⁊ actꝰ btīficꝰ quo secūdū por-
tionē supiorē fruitur deo: q̄z ꝑsona illa secūdū oēm
conditionē sui: nō fuit simplr̄ in termino. iō potuit
deus oēm actū creatū illiꝰ ꝑsone acceptare tāq̄ di
gnū retributiōe alicuiꝰ bōi ꝓ eo illi ꝑsōe si idiguit
seu vel alteri magꝭ: scz nobis ꝓ q̄bꝰ meruit: ⁊ hoc te
nendo opz dicere q̄ si actꝰ btīficꝰ xp̄i scḋm portio-
nem superiorē fuit meritoriꝰ: qḋ nō includit cōtra-
dictionē quare actus btīficus Michaelis vl' alteri
us sancti nō posset acceptari tāq̄ aliq̄d dignum re
tributione: qḋ retributū esset datū ꝓpter meritū:
scz vt daret aliq̄d Michaeli ꝓpt̄ meritoriū actū cu
stodie quē exercet. tñ de facto non sic acceptat deꝰ
actū illū: q̄z persona illa est totaliter extra statum

merendi scd̄m totū sui:nō sic xp̄s sed scd̄m aliquid
fuit in statu viatoris:vt ꝓpter hoc oīs actus illius
persone creatus sit acceptus et meritorius illis ꝓ
quibus offertur deo: sed quomō fuit hoc possibile
ex quo fuit extra viā scd̄m portionē superiorē non
videt̄ ꝙ scd̄m illā plꝰ possit mereri ꝙ̄ beatꝰ aliꝰ i pa
tria. ¶ Respōdeo ꝙ sicut meritū nō cōsistit solum
in actu: sꝫ i cōditionibꝰ aliquo mō ꝑsone elicientis:
sic acceptio diuina nō solū respicit actū sed cōditio=
nes accidētales suppositi elicientis. Exēplū:aliqs
offendit me mō / venīūt duo ꝛ rogāt veniā ꝓ offen
sa tertij offendētꝭ ponēdo ꝙ vterqꝫ supplicādo eq̄
gratiose ꝛ eq̄ affectuose roget:ꝛ ꝙ sint eq̄ pulchri /
tn̄ ꝙ vnꝰ sit iimicꝰ ꝛ aliꝰ nō. Nō ē tn̄ qꝛ dimittā offē
sam formalit̄ loquēdo: tn̄ alia pōt esse accidētalis
conditio suppositi q̄re citiꝰ ꝛ magis dimittā offen
sam ꝓpter rogationē vniꝰ ꝙ̄ alteriꝰ: vt qꝛ ē amicꝰ /
vel aliqd tale. et ideo suppositū ē causa pcipua q̄re
offensam dimitto: sic accidētalis cōditio scꝫ ꝙ ꝑso
na nō sit extra t̄minū simplr̄ sꝫ viatoꝛ / ē causa q̄re
actus eiꝰ ē meritoriꝰ ꝙ̄uis sit b̄tificꝰ: non alteriꝰ scꝫ
angeli vel aīe petri: ꝛ marie cū tales depēdeāt a li
bertate diuina acceptāte vnū actū nō aliuꝫ: tn̄ nō ē
ꝯtradictio si vterqꝫ acceptet̄ qn̄ meritoriꝰ scd̄m viā
istā: qd̄ tn̄ difficile videt̄. Sed tūc vltra pōt esse du=
biū: an fruitio respectu v̄bi in se sit meritoriꝰ actꝰ il
le vt tēdit in alia obiecta relucētia in v̄bo: scꝫ vt di
lexit matrē visam in v̄bo / ꝛ aliquos electos viros
in deo: ꝛ iimicos ꝓpter deū. Et posset dici ꝙ vtro
qꝫ modo / vel maxime vt actꝰ tēdit in alia a deo vi
sa ꝛ dilecta ibi. Sic igit̄ patet primū quō pōt tene
ri ꝙ xp̄s meruit. ¶ Scd̄o vidēdū ē si potuit mere=
ri in p̄mo istāti. Et videt̄ michi ꝙ sic: nec video op
positū ꝙ oē habēs esse primū ꝑfectū et obiectū ap
proximatū ꝛ nō ipedit̄ / ꝛ actꝰ eiꝰ sit ꝑmanēs ꝛ nō
successiuꝰ / pōt agere ꝓ quocūqꝫ instāti: ista oīa cō
currūt: qꝛ non plꝰ reqrit̄ ad actū in vno instāti ꝙ̄ in
alio: sed oīa hec fuerūt in primo instāti ꝯceptionis
in xp̄o: qꝛ potētia ꝑfecta obiectū ostensum ꝑ intel
lectum scꝫ tota trinitas: posse velle bonū ꝓpter se
et nō ipedit̄ actꝰ volēdi / est ꝑmanēs: qꝛ actꝰ b̄tificꝰ
est stās. Sed dicis respōdēdo ꝛ opponēdo sic cir=
ca rōnē ꝙ adhuc oībꝰ positis nō tenet actꝰ merito=
rius: qꝛ ad talē actuꝫ reqrit̄ deliberatio et electio:
electio autē p̄supponit syllogismū practicū et dis=
cursuꝫ ꝛ morā. ¶ Nideo ꝙ discursus ꝛ syllogismꝰ
practicꝰ ē ad hoc ꝙ habeat̄ actꝰ electiuꝰ volūtatis /
quo facto ꝑ ꝯsequētiā practicā voluntas eligeret:
qn̄ volūtas eligit / rō practica nō discurrit: sed sen=
tētiat facta q̄stiōe practica de eliciēdo. Si igit̄ ista
sn̄ia vltimata possit hꝫri sine discursu p̄cedēte i istā
ti: ita ꝑfecte posset volūtas eligere libere sicut cū
tali discursu ꝑfectus i ꝯgregādo nō discurrit sic ar
tificialit̄. Vn̄ cithareda ꝑfectꝰ i ꝑcutiēdo chordas
nō syllogisat et deliberat alit̄ ipfecte opare t̄. ꝛ.ij.
phisicoꝝ. Cū igit̄ xp̄s fuerit ꝑfectꝰ i cognitōe oim̄
agēdoꝝ saltē a p̄ncipio ꝑfecte agnouit sine tali syl
logisatiōe: ꝛ ideo i istāti p̄mo potuit eē electio. vn̄
electio ē actꝰ simplex de se. ¶ Hoc viso scd̄o viden
dū ē / qd̄ xp̄s meruit. dico ꝙ nō meruit sibi fruitio
nē: qꝛ si sic: aut opatiōe elicita circa ea q̄ sunt ad fi
nē: aut opatiōe circa finē ip̄m. nō p̄mo mō: qꝛ pri=
mū actū habuit circa finē fruēdo: ꝛ priusꝙ̄ habuit
circa aliud: et si meritū fuit circa aliqd̄ obiectū vi=
sum in v̄bo: vel multa fm̄ viā p̄cedētē: vt circa ma
trē vel electos volēdo eis b̄titudinē / adhuc p̄cessit
opatio circa finē ip̄m scꝫ essentiā i tribꝰ ꝑsonis nec
actu fruitiōis q̄ fruebat̄ trinitate meruit eādē frui=
tionē: qꝛ hoc nō ē dicere nisi qꝛ meruit fruitionē vl̄
meruit qꝛ deꝰ dedit actū / ꝙ nihil ē. idē ei actꝰ nō p̄t
esse meritoriꝰ sui ipsiꝰ ꝙ̄uis possit eē alteriꝰ. deꝰ igit̄
liberalit̄ sine merito p̄cedēte cōtulit volūtatē fini
vel termīo ꝑ fruitionē: ita ꝙ nō meruit sibi fruitio
nē. Vn̄ augu. xiij. de tri. c. xix. dicit ꝙ sūma grā ē ꝙ
hō in vnitate ꝑsone ꝯiūctꝰ est deo: ꝙ̄uis loqt̄ ibi de
grā vniōis: id est gratuita dei volūtate: cū ad vnio
nē istā cōcomitāter seqt̄ grā fruitionis de facto: et
deo fuit sūma grā sine meritis p̄cedētibꝰ vel meri
to aliq̄. ¶ Cōtra: gl̄iosiꝰ ē hr̄e p̄miū ex merito ꝙ̄ si
ne merito: ḡ hoc maxie ponēdū ē i xp̄o. ¶ Preterea:
prioritas nature videt̄ sufficere ad meritū: ḡ cū int̄
volūtatē ꝛ actū elicitū possit eē p̄oritas nature / vi
det̄ ꝙ hoc sufficiat ad merendū fruitionē vel idem
actus vt prioꝛ seip̄o natura potest eē meritū respe
ctu suiipiꝰ. ¶ Ad p̄mū qn̄ d̄r ꝙ gl̄iosiꝰ ē hr̄e. ꝛc. ve
rū ē de p̄mio qd̄ pōt hꝫri ex meritis: sꝫ hec ꝯiūctio
aīe xp̄i ꝑ actum beatificū fuit tāta ꝛ tā excellēs ꝙ
ad istā nō potuit p̄cedere meritū ꝛ nobiliꝰ ē hr̄e ex
libertate dātꝭ actū ad quē nō p̄t p̄cedere meritū ꝙ̄
actū debilē cū merito p̄cedēte. vn̄ hoc nō ē vilifica
re b̄titudinē xp̄i: sꝫ exaltare ꝙ fuit tāta ꝙ n̄ potuit
mereri: ꝛ ideo nō fuisset gl̄iosioꝛ si fuissꝫ habita ex
meritꝭ. ꝛ hoc videt̄ rōnabile: qꝛ sicut in esse nature
deus creauit aliquā naturā scꝫ angeli ad quā creā=
dā nō potuit coopari cālitas cause secūde: sic ꝓpt̄
ꝑfectionē talis rei in esse in gn̄e moris deꝰ creauit
aliquē actū b̄tificū ad quē nō pōt eē actꝰ meritoriꝰ
prioꝛ: ꝛ hmōi fuit actꝰ b̄tificꝰ aīe xp̄i: ꝛ hoc ꝓpt̄ no
bilitatē ꝛ excellētiā actꝰ ꝛ modi hn̄di actū: qꝛ ime=
diate erat circa finē vltimū āteꝙ̄ hr̄et aliquē actū
circa ea q̄ sunt ad finē. ¶ Aliter pōt dici ponēdo ꝙ
actꝰ ille posset cadere sub merito ꝙ etiā si gl̄iosius
fuisset hꝫri actū meruisse ꝙ̄ nō meruisse: nō tn̄ sim=
plicit̄ gl̄iosiꝰ: qꝛ decꝫ ꝑfectionē curie celestis ꝙ ibi
īueniāt̄ oēs gradꝰ possibiles i actibꝰ b̄tis vt accidē
talis b̄titudo oim̄ sit maioꝛ. Sūt eni ibi aliq̄ b̄ti q̄
aliqn̄ fuerūt iimici vl̄ ꝓpt̄ pc̄m̄ origīale vl̄ ꝓpt̄ pc̄m̄
moꝛtale / ꝛ pꝰ penitētes: ē ꝛ ibi v̄go b̄tā q̄ nūꝙ̄ fuit
īimica actualit̄ respectu p̄cti actualis / et foꝛte nec
ꝓ pc̄tō origīali: qꝛ fuit p̄seruata vt supradictū est:
igit̄ decēs fuit vt ibi fuisset b̄titudo alicuiꝰ ꝑsone si
ne oī merito p̄cedēte: ꝛ iō fuit aīa illa ita gl̄iosioꝛ:
qꝛ si actꝰ iste potuissꝫ cadere sb̄ merito: tūc aīa ista
potuit meruisse illū: nisi fuisset p̄uēta eius beatitu=
do ꝛ sic p̄ueniri ex liberalitate dātis est magna no
bilitas: sicut si michi daret̄ mō ꝙ in fine totiꝰ labo
ris mereri possem: ꝛ illō magis facit ad decorē sta
tus bonoꝝ vt dictū est. ¶ Ad secundū dico ꝙ p̄o=
ritas nature potētie p̄cedētis actū non sufficit: qꝛ
nō est meritū nisi in actu aliq̄ vel in passione acce

ptata: sed voluntas vt prior natura non habet aliquē actū nec passionē acceptā a volūtate rōne cuius pōt mereri actū beatificū: q2 iste actꝰ precessit omnē aliū. nec idē actus est meritū et p̄miū: q2 alterū excedit vt premiū dei: q2 hoc deest ꝙ meruit: q2 deus dedit meritū: q̄uis idē actus pōt esse premiū xp̄o / et meritū alteri vt supradictū est: sed ꝙ idē antecedit re ⁊ sit reale priꝰ ⁊ posteriꝰ se: vt est reale meritū / nihil est dictu. ¶ Itē: talis distīctio est rationis cōsiderantis actum illū diuersimode: que non sufficit ad realitatē meriti et premij. Sic igit̃ patet ꝙ nō meruit fruitionē beatitudinis. sed nunq̄d meruit sibi impassibilitatē aīe et corporis? Magister in littera dicit ꝙ sic. ¶ Contra: illud qđ debuisset infuisse infuisset: sꝫ glīa corpis ⁊ impassibilitas cū glīa aīe infuisset in p̄mo instātivisionis: nisi p miraculū fuisset ꝓhibitū: ergo. ⁊c. ¶ Potest dici pie glosando magistrū ꝙ q̄uis non meruit directe ipassibilitatē vtriusqꝫ: meruit tn̄ amotionem impedimēti: quare non meruit statim: sed meruit desitionē miraculi ꝓhibētis redundātiā glorie in portionē inferiorē ⁊ in corpus. Sic patet ꝙ nō meruit: sed q2 nō potest declarari quid meruit nisi declararet̃ quibus meruit: et hic est quartꝰ articulus: qui ptinet ad distinctionē sequentē: vbi querit̃ / an meruit nobis oībus gratiā et gloriā. ideo omittendus est hic: et queret̃ in distinctione sequēti. ¶ Ad primū argumentū principale qñ dicit̃ ꝙ nō potest mereri q2 non potest peccare: nego ꝯsequentiā: q2 perfecta cōiunctio scd̓m omnē modū pfecte quietat coniunctū / et scd̓m affectionē cōmodi et secundum affectionem iusticie: q2 affectione iusticie vult deo primū bonū / et affectiōe iusticie peccator vult secūdario sibi: et affectione cōmodi vult semp sibi bonum. Sancti autē alij a xp̄o vtroqꝫ modo coniungunt̃ scꝫ vtraqꝫ affectione q2 habent summum cōmodū: ideo sicut nō possunt peccare / sic nec mereri: q2 sunt totaliter extra viā ⁊ in termino: tn̄ affectio iusticie ⁊ cōmodi possunt separari sic ꝙ affectione iusticie quis summe coniungatur: affectione vero cōmodi nō habeat summū bonum summe cōiunctum ⁊ in tn̄ possit pati. Primo modo ꝯiungit̃ portio superior dei in xp̄o per gloriam quietantez istam portionē: ⁊ p affectionē iusticie totus homo vt peccare non possit: sed tamen potest pati: q2 aliquid pōt accidere circa affectionem cōmodi. et illud pōt xp̄s velle ordiare ⁊ acceptare / et ita mereri. Patꝫ igit̃ ꝙ non est simile de xp̄o ⁊ aliis beatis. ¶ Ad aliud tenēdo ꝙ meruit scd̓m portionē inferiorem: tunc dico ꝙ duo sunt actus: scꝫ actꝰ beatificus / ⁊ actus meritorius: q2 vnus respicit eternum et alius tēporale in ordine ad finē vltimū: nec oportet ꝙ oēs sint imediate in executione circa deum / sed in intentione requirit̃: sed in executione potest aliquid imediatiꝰ diligi: sed in deū finaliter. Et qñ dicit̃ ꝙ duo actus nō sunt in eadē potentia quorū alter adeq̄t potētiā. Dico ꝙ licet duo actꝰ eq̄ intēsi q2 alter adeq̄t potētiā non sunt simul: tn̄ cū actu adequante potentiā potest habere aliū actū scd̓m potentiā: q2 aliter nunq̄ posset aliud velle aut intelligere a deo cū actus beatificus sit semp stans. Si autem tenetur ꝙ meruit scd̓m portionē superiorē: tunc potest dici q2 hoc fuit circa obiecta relucentia in verbo: sicut diligendo electos et volēdo eis bonum. aut si dicat̃ ꝙ meruit scd̓m actū fruitiōis: tūc oportet dicere ꝙ eodem actu quo fruit̃ meruit vnde talis actus q2 persona cuiꝰ fuit viator potest acceptari ꝓ merito vt p̄dictū est: et scd̓m primū mēbrum illiꝰ respōsionis dico q̄uis actꝰ beatificꝰ fuerit adequatꝰ intēsiue vt pfectior eo haberi nō possit: non tn̄ extensiue: aliter beatꝰ non posset cognoscere res in genere ꝓprio: q2 eadē potentia cognoscit deū visione beata ⁊ alias res in genere ꝓprio nec tn̄ est de ratione taliū potentiarū intellectus ⁊ voluntatis adequari sic p vnū actū quin posset alterum habere recipiendo fortiter sicut superius in isto patet. ¶ Ad tertiū si tenet̃ ꝙ xp̄s tāntū meruit scd̓m portionē inferiorē: tunc potest dici ꝙ premiū alioꝝ quod receperūt pro merito xp̄i fuit meliꝰ forte q̄ aliquis actus meritoriꝰ portionis inferioris xp̄i: et potuit meritū xp̄i sic ad p̄miū alioꝝ ordiari sicut ad finē sub fine. Si autē tenet̃ ꝙ meruit scd̓m portionem superiorē: et hoc vel circa obiectū eternum in se: vel circa obiecta alia relucentia in verbo: vel vtroqꝫ modo: ita ꝙ oī actu sic meruit scd̓m modū supiꝰ factū. Tūc pōt dici ꝙ nō opꝫ ꝙ p̄miū alioꝝ excedit meritū: nec req̄rit̃ ꝙ p̄miū excedat meritū: nisi qñ illud meret̃ ꝓ seipso. Sꝫ si nobilior meretur ꝓ ignobili: potest tunc meritum nobilioris excedere premium ignobilioris. anteq̄ autem aliquis meret̃ pro seipso deus cōmuniter premiat vltra condignum: ideo p̄miū excedit meritū tale. ¶ Ad aliud qñ arguit̃ ꝙ non potuit mereri in primo instāti: q2 oīne qđ est qñ ē necesse est eē. ad hoc respōsum est in secūdo libro. Vñ dico ꝙ actꝰ in primo instanti fuit contingens. vnde contingēs nūq̄ formaliter est ꝯtingens nisi qñ est. qñ eīm nō est / nō est contingēs: nec tunc contingenter est qñ nō est: sed nisi ꝯtingens qñ est ꝯtingenter esset: distinctio necessarij et ꝯtingentis non esset: et ita tunc non esset in genere ꝯtingentium sed necessarioꝝ: et ideo ꝯtingens qñ est / ꝯtingēter est dictū: sicut nō entia anteq̄ sint quedā sunt possibilia / et quedā īpossibilia potētia entia cum sunt / quedā sunt cōtingēter: et quedā necessario. Quomodo autē ꝓpositio philosophi vera est patet in secūdo libro. Volūtas ergo in primo instāti vt prior natura actu suo ita contingēter elicit actū suū sicut precessisset actū suū p diem actū elicitum. vnde nō est ratio quare cōtingenter: q2 cū duratione p̄cessit: sed q2 causa qñ causat cōtingēter causat. ¶ Ad aliud qñ arguit̃ qñ dicit̃: mutationes sunt ordinate scd̓m prius et posterius. ⁊c. verum est si tēpore: si natura: hic tn̄ est ordo nature inter mutationes: et talis est īter terminos. ¶ Ad aliud qñ arguit̃: ꝙ si xp̄s potest mereri in primo instāti. ergo et angelus peccare in primo instanti. Dico tn̄ pro nunc ꝙ potest peccare in primo instanti et libere et voluntarie vt voluntas est prior natura actu elicito: nec video aliquā ꝯtradictionē q2 habens eē primū pfectum ⁊ obiectum

approximatū / sed nō impedit / ⁊ act⁹ ei⁹ sit permanēs / potest habere actū. oīa ista poterūt esse in angelo in primo instanti: vt supra dictū est de merito xp̄i in principali articulo questionis. ¶ Itē: nō tenet de velle deordinato sicut de nolle. ⁊ hoc est qḋ dicit Augu. xj. de ciui. dei. ca. xiiij. ꝙ q̇ sentiunt malū angelum peccasse a principio ꝙ semꝑ fuerit sub peccato: nō et hoc dicūt cū manicheis ponentib⁹ vnum deū malū: et ita non esset deus auctor illius mali. Sic igitur tenēs oppositū qñ angelus peccauit: nō fuit peccatū a deo effectiue: qꝛ tunc induceret peccatū eius in deū. Sicut dicendo ꝙ peccauit in primo instanti / diceret ꝙ peccauit inq̄tū est de nichilo / et nō vt est a deo: sic dicūt dicentes ꝙ peccare potuit in alio instanti: vt qñ ḋr ꝙ oīs effect⁹ q̇ sequit rem a pricipio scḋm esse / est a deo. et sic peccatū angeli esset a deo. Dico ꝙ si ꝓpositio sit vera vera est de positiuis / nō de priuatiuis. Peccatum est formaliter priuatio boni qḋ deberet inesse ipsi actui elicito qñ elicit ⁊ nō inest. ¶ Aliter potest dici ꝙ ꝓpositio est falsa: scȝ ꝙ omne coeuū effectui inest sibi effectiue a causa sua: qꝛ non est contradictio de opposito. Unde si deus faceret substātiam ignis: et ignis creatus a deo crearet in se quantitatem et calorē / et alia accidētia sua: aut si generās naturale generaret tm̄ substātiam: ignis haberet causalitatē in se in eodē instāti in quo esset gn̄atus et calidus: q̄uis nō in eodē instāti nature. in eodeȝ tamen tēporis / posito ꝙ generans ignē adnichilaretur qñ creauit substātiā ignis. Unde qñ isti dicūt ꝙ generās dās formā / dat ⁊ ea q̄ ꝯsequunt formā: licet verū sit de facto: qꝛ ignis generās sufficiēs est ad causandā substātiā istā ignis: et calor ē i igne: tm̄ licet nō crearet calorem / ignis generatus haberet efficaciā caloris et fundamentum suꝑ quo fundat se: falsum est ꝙ idem non est in potentia ⁊ in actu. hoc eñ solum verū est in generatiōe et motu vniuoco: nec est ꝯtradictio ꝙ in eodē instāti in quo generat ignis calidus ꝙ causet in se aliū caloreȝ: nisi qꝛ scḋm opinionē eoꝝ contradictio est ꝙ duo eiusdē rations sint in eodē subiecto: sed hoc fundamētum sic est falsum: nisi forte i illis q̄ iducunt ꝑ motum dicere ꝙ veritatem habeat in ꝓposito. nichil valet: qꝛ potest esse a deo substātia actus: licet q̄tū ad ipsam difformitatem sit a voluntate tm̄. ¶ Ad illud de angelis dico ꝙ ipse fingit vnum angelum in affectiōe cōmodi / nō in affectione iusticie: ita ꝙ desinat sibi esse precium affectionis iusticie. ⁊ tūc dicit ꝙ non potest habere primū velle de se volendo primū velle affectionis iusticie. Nec mirū: qꝛ talis angelus si esset / nō posset plus mereri q̄ bos. seq̇t eñ effrenate intellectū: sicut appetit⁹ sensitiu⁹ sensum: ⁊ hoc affectione cōmodi. ideo in angelo ⁊ homine ipsa voluntas scḋm affectionē iusticie ⁊ scḋȝ affectionē cōmodi est totale principiū ꝑfectū in eē secūdo actus volendi. Et ad rationē eius dicendū ꝙ cōcedēda est q̄tum cōcludere pōt. qñ eñ arguit ꝙ hic habet primū de se velle: aut hoc est volēdo / aut nolendo. Dico ꝙ si dicas ꝙ nolendo actu elicito: ita ꝙ nō pōt habere actū volendi elicitū nisi prius alia volitione qua mouet se ad volendū. falsuȝ est: imo iret in infinitū / ⁊ nō esset dare aliud velle: sicut nec primū velle. Sed si vult aliq̇d actu elicito pri⁹ natura saltē vult se sic velle. virtualiter eniȝ pri⁹ hȝ principiū volēdi in esse ṗmo quo vult actu elicito. Iste est sensus v̇itatis. ⁊ qꝛ vt dicit Augu. a seipso hoc non habet. Ideo dicit et bene ꝙ nō potest habere primū velle a se accipiēdo velle ꝓ ꝑfecta voluntate in esse primo. Nec mirum est si accipiatur velle ꝓ actu primo: nec qꝛ sic accipit volitio ꝓ potētia volūtatis: et eadē rō pōt velle accipi pro actu primo. ¶ Ad aliud qñ arguit ꝙ in primo instanti fuit in angelo motus naturalis rectissimus. dico ꝙ si ista ratio ꝯcluderet de ṗmo instāti / concluderet de quolibet alio: qꝛ motus naturalis est prior ipso actu libero elicito prius natura: et vt sic prior est rectissim⁹. Qꝛ igit prior non cognoscitur per liberū velle: igit nō potest simul in eodem instanti cognosci ꝑ actum obliquū libere voluntatis: et ita in nullo instāti peccabit si non potest stare cū actu obliquo. Unde eadē ratione quare non possunt simul esse in primo instanti / nec in aliquo alio sequēti. Dico ad argumentū ꝙ motus naturalis nō est aliquis actus elicit⁹: sed solū dicit inclinationē naturalē volūtatȝ in bonū: ⁊ illud nichil aliḋ reale dicit ab ipsa volūtate: sed si est relatio est idē per idemptitatē voluntati: qꝛ non potest separari sine cōtradictione. et ideo in demonib⁹ manet iste motus rectissimus sicut natura: qꝛ scḋm Dionysiū Naturalia manent integra. Si autē accipias motum naturalē pro actu elicito cōformi tali inclinatiōi naturali: iste potest eē in alijs ⁊ i moderat⁹ stāte natura integra: nec act⁹ malus minuit inclinationem naturalem sicut nec materiam.

¶ Questio secunda.

SEcundo q̄ritur vtrum deus possit remittere culpam: hoc est mortale / sine infusione gratie. Arguit ꝙ sic: qꝛ talis culpa non videt nisi duo iportare. Unum per cōparationē ad animā in se: scȝ ꝑuationē nitoris / vel cuiusdā pulchritudinis refulgētie. Aliud in cōparatione ad deū: scȝ reatum quo quis obligat ad penā: sed de⁹ potest vtrūqȝ istoꝝ tollere sine gratia: ergo. ⁊c. Probatio minoris q̄tum ad primum: qꝛ illa priuatio non est nisi priuatio alicui⁹ nitoris naturalis in aīa / quo aīa magis illuīata esset disposita ad recipiendū infulgētiam supnaturalē: scȝ gratiā: et nō est priuatio alicui⁹ supnaturalis: qꝛ talis priuatio est etiā in hoīe in puris naturalib⁹ existente / in quo tñ nō esset peccatū: sed de⁹ pōt restituere hmōi nitorem naturalē sine gratia: ergo. ⁊c. nec ꝓpter reatū necessario est simplr̄ gratia: qꝛ talis reatus non dicit nisi habitudinē ad deū ⁊ peccatorē. Deus eñ potest punire / ⁊ non punire. Unde nichil absolutum ponit in deo / nec in peccatore: sed ad tale ꝯmodū pōt deus sine gratie infusione que est quid absolutū: ergo. ⁊c. ¶ Scḋo sic. In

quocũqз statu potest deus hominem ꝑducere ad eundem statũ eũ deus potest reducere: q2 adnichilatum vel corruptum pōt reparare / qḋ maius est: sed deus potest hominẽ in puris naturalib⁹ creare sine gratia: ergo ad illũ statũ potest reduci. ¶ Tertio sic: q2 si de⁹ nō potest hoc / sequit̃ ꝙ homo viator poterit esse obstinatus: ergo q2 de⁹ nō necessitat̃ ad infusionẽ gratie / nec ad aliquid agendũ extra se: ergo existens in peccato mortali q̃tũcunqз se disponat cum ad hoc se disponere nō possit sine gratia vt dicis: sequit̃ ꝙ erit obstinatus: q2 non poterit ab illo resurgere sine gratia quã de⁹ nō necessario infundit: ergo. ꝛc. ¶ Itẽ: si de⁹ non potest culpam remittere sine gratia ꝓpter obstaculũ macule / aut ergo illud impedimentũ ponit aliq̇d in aĩa priuatiuũ / aut positiuũ: modo nō ꝓuat aliquod donum supernaturale: q2 nunq̃ infuit gratia existẽti in peccato originali. Si vero priuat aliquod donũ naturale: illud potest restitui sine gratia: ergo. ꝛc. ¶ Contra hoc videnť esse dicta sanctoꝝ et doctorum / ꝛ p̃cipue Augu. lectione de natura et gratia in fine vbi dicit ꝙ dicens aliquẽ sibi posse cauere a peccato sine infusiõe gratie / ore oĩm anathematizãdus est. sed nõ est maius posse cauere a pctõ cõmittẽdo q̃ resurgere a cõmisso: ergo. ꝛc. ¶ Respõdeo: opinio magistri sentẽtiarũ videť fuisse ĩ quarto libro ꝙ de⁹ non solũ potest culpã remittere sine gratia: sed ꝙ facit: q2 ꝑ circũcisionẽ gratia non dabať: ꝛ tamen pctm̃ dimittebať. Sed nõ videť verum: q2 tales saluabanť: nullus autem saluať sine gratia: ergo. ꝛc. Dico ergo ꝙ de⁹ hoc potest de potentia absoluta: sed nõ de potentia ordinata. Probatio primi: q2 nõ includit cõtradictionẽ pctm̃ dimitti / ꝛ gratiã nõ dari: q2 qñ aliqua duo habẽt medium non est necesse ꝙ fiat transit⁹ ab extremo in extremuз sine medio: imo potest fieri status super mediũ vt coloribus: sed inter statum culpe et gratie medium includiť: scз ꝙ homo sit in puris naturalibus: sicut adam condit⁹ fuit sine oĩ peccato / et sine gratia gratũ faciente: ergo ad eundẽ statũ potest reduci ille qui est in pctõ mortali sine cõtradictione: q2 factibile est / et nõ repugnat rei in se: ergo nec deo repugnat. ¶ Secundũ ꝓbať: q2 nõ decet dei sapientiã / bonitatẽ / ꝛ iusticiã / scd̃m ordinẽ quem instituit: quia ordinauit ꝙ null⁹ beatificetur nisi gratia tanq̃ veste nuptiali vestiať: ergo omnẽ hominẽ cui remittit mortalem culpã vestit tali veste gratie. Tamen si aliter fecisset vel facere vellet eoipso ꝙ sibi placeret / iustũ esset: scd̃m tñ ordineз istum nõ potest deus culpam remittere sine gratie infusione. Hoc etiã necessariuз est homini ꝓ statu nature lapse: q2 vt sic nec pōt ꝓficere homo in bono: nec diu a pctõ sibi cauere sine auxilio gr̃e: quia natura talis infirma est ꝓpť peccatũ: licet forte in statu innocẽtie posset stare / ꝛ a pctõ sine gratia sibi cauere. ¶ Ad auctoritatẽ Augustini dico ꝙ loq̇tur de statu nature lapse: ꝛ verũ ẽ ꝙ talis homo sine gratia nõ pōt diu stare / maxime qñ mortaliter peccauit: quin iterũ peccet nisi gratia adiuuetur. ¶ Contra. dona dei ordinata sunt: quoꝝ primũ est dilectio. dilectio aũt dei reddit hoĩem sibi acceptũ acceptus nõ est nisi per gratiam: ergo ante oĩa dat homini gratiam. nõ ergo pōt absolute pctm̃ remittere quod est magnum donũ: nisi fuerit prius gratus deo. ¶ Item: si non pōt fieri scd̃m potentiam ordinatam: ergo nec scd̃m absolutã. q2 sicut nõ potest fieri cõtra bonitatem ꝛ sapientiã dei: sic nec cõtra ordinationẽ suam. ordinauit aũt sic ab eterno: ergo absolute nõ pōt aliter ordinare / vel potuit. ¶ Cõtra: q2 aut hoc potuit qñ ordinauit: nec post q̃ ordinauit. Dico ꝙ cũ de⁹ libere ordinauit: ꝛ ab eterno: in eternitate autẽ nichil trãsit: ita nunc potest aliter ordinare pro quolibet instanti futuro sicut in p̃mo. in primo autẽ instãti in eodẽ scз in quo sic ordinauit: potuit aliter sub disiunctione: id est aliam partẽ postponere amota ista sicut in oĩbus actib⁹ voluntarijs est in nobis: q2 qñ curro cũ voluntate currẽdi / possum nõ currere disiunctim: id est potest poni altera pars cõtradictionis cessante altera: ꝛ econuerso. in quibuscunqз talib⁹ ꝛ ꝓ quolibet instãti ꝛ in deo ꝛ in nobis: ideo est sophisma compositionis et diuisionis.

¶ Questio tertia.

Ertio q̃ritur: vtrũ sit necessariũ ponere habitũ caritatis in aĩa xp̃i ꝓpter actum fruitionis vere. Videtur ꝙ nõ: q2 effectus nobilissim⁹ est a causa nobilissima: fruitio ẽ talis effectus: ergo est a deo immediate. Maior patet vt sit ꝓportio inter causas et effect⁹. Probatio minoris: q2 fruitio cõiungit ꝛ venit subiecto nobilissimo. ¶ Secũdo sic: qñ aliqui effect⁹ sunt ĩseparabiliter ordĩati vn⁹ est ab alio / vel ambo a causa cõi: vt patet de calefactione et rarefactione aeris: q2 cõtingenter ꝛ ĩseparabiliter se habẽt. et ideo rarefactio est a calefactione: vł vtraqз a calefaciente aerem: sed visio beata ꝛ fruitio sunt ĩseparabiliter ordinate: ergo fruitio est a visione / vel ambe ab obiecto beatifico viso: sed siue sic siue sic: non est a caritate: ergo nõ est necessaria. ¶ Contra: operatio non est delectabilis nisi sit a potentia ꝓportionata obiecto: sed fruitio est opatio maxime delectabilis / obiectum beatificum est supnaturale: oportз ergo voluntatẽ que est potentia naturalis ꝑfici ꝑ caritatem habitum supnaturalẽ ꝑ quã ꝓportionať obiecto tali. ¶ Respõdeo exponendo intellectũ q̃stionis ꝙ nõ querit de potẽtia absoluta: q2 sic de⁹ posset causare in volũtate xp̃i ꝛ cuiuscũqз alteri⁹ actũ fruitionis sine oĩ habitu medio: q2 voluntas scd̃m se est receptiua fruitionis sicut ꝛ caritatis. Intelligitur ergo de necessitate indigẽtie: vt scз aĩa sit ꝑfectior ꝛ efficacior in actu fruitionis. et scd̃m hoc dico ꝙ aĩa xp̃i indiget hitu caritatis respectu fruitionis vere. Cui⁹ ratio est: q2 oĩs potẽtia nata ẽ habere habitũ disponentẽ ad actũ: sed voluntas xp̃i est nata ꝑfici caritate disponente ad actũ ꝑfectum fruitionis: ergo. ꝛc. Maior patet p̃mo Ethicorum q2 virtus habẽtem ꝑficit: et opus ei⁹ bonũ reddit.

¶ Item: virtus est dispositio pfecti ad optimū: id
est potētie ad actū pfectū. Ois autē potētia est na-
ta pfici aliqua pfectiōe / ex qua oīs opatio reddit
melior: indiget illa pfectiōe: ergo. ꝛc. Minor ptз:
qꝛ pfectibilia vniꝰ rationis nata sunt pfici pfectio-
nibus eiusdē rationis: sed fide tenemꝰ volūtatem
xp̄i esse eiusdē speciei cū nostra: nostra autē indi-
get caritate ad merendum vt fide tenetꝰ: qꝛ dicit
apl's p̄me ad Corin. xiii. Si linguis hoīm loquar:
et angeloꝝ. ꝛc. caritatem autē nō habuero: nichil
sum. ¶ Item: codē ca. dicit: q caritas nunq̄ exci-
dit: ergo in patria manet: sed nō maneret nisi esset
necessaria ad actū fruitionis: qꝛ ꝓpter hoc dicit q
fides nō manet in patria / non ꝓpter incōpossibili-
tatē eiꝰ ad visionē: qꝛ p nullū actū in nobis possu-
mus corrūpere habitū supnaturalē. vnde nec cari-
tatē corrūpimꝰ nisi demeritorie. Sed ideo nō ma-
net fides in p̄ria: qꝛ nō ē necessaria ad aliquē actū
qui sit ibi. Unde si esset ibi / frustra esset: qꝛ nō pos-
set exire in actū ꝓpter incōpossibilitatē cū visione
clara q̄ semp ibi est: cū qua nō stat actus fidei licet
possit stare habitus: non ergo manet fides: qꝛ si es-
set / esset ociosa. sed caritas manet: ergo est neces-
saria ꝓpter actū fruitionis beate. Si igit necessa-
ria est in alijs: ita et in aīa xp̄i vel voluntate eiꝰ cū
sint eiusdē speciei oēs. ¶ Nec valet si dicat q non
indiget ꝓpter vnionē ad verbum q̄ oīa supplet: qꝛ
hec vnio est nature humane ad suppositū. Suppo-
situm autē diuinū ex hoc q terminat istā vnionē /
nullā pfectionē absolutaз ponit in aīa xp̄i: et ideo
cuiuscunqз pfectionis est receptiua scd̄m se si non
esset verbo vnita sic eiusdē est receptiua vt est ver-
bo vnita ¶ Ad p̄mū argumentū scd̄m duas vias
Primo si volūtas est pure passiua respectu fruitio-
nis: tūc dico q tā visio q̄ fruitio est imediate adeo
agēte vt a cā nobilissima: sed nō sequit qn caritas
sit nec̄ia ꝓpt fruitionē: qꝛ sicut agēs naturale non
solū īducit formā vltimā vel pfectionē: sed ꝛ dispo
sitionem necessariā vel cōgruā ad hoc: ita agēs su
pernaturale cōstituens beatū in esse pfecto beatifi
co ꝛ supernaturali / nō solum terminat actū beati-
ficum q̄ est actꝰ secūdus: sed etiā dispositionez: id
est caritatē, q̄ est actꝰ p̄imꝰ / quo natꝰ est pfici bea-
tus, cū sit oīno pfectus sicut natꝰ pfici. Perfectior
eīn est habitus habens vtrūqз q̄ alterū solū. si au
tem voluntas eliciat actum fruitionis: tūc caritas
necessaria est vt informata ipsa meliꝰ agit: ꝛ cū di
citur / effectꝰ nobilissimꝰ simpliciter scз supremꝰ an
gelus nō pōt esse nisi a deo: sed fruitio nō est nobi-
lissimus effectus nisi scd̄m qd: id est q̄ pōt cōuenire
creature rationali. Talis eīn est accidēs. substātia
eīn nobilior est accidēte: ergo fruitio est opatio no
bilissima cōueniēs creature: qꝛ vnit obiecto nobi-
lissimo. ¶ Ad secundū / scd̄m p̄imā viā: scз si volū
tas sit passiua / cōcedo q visio et fruitio sint a deo
imediate agente: sed nō sequit vlteriꝰ quin caritas
requirat ꝓpter causam dictaз: vt scз aīa sit magis
pfecta. Si vero volūtas sit actiua respectu fruitio
nis: tūc est falsa habēa ad ꝓpositū duas instātias.
Prima in motu grauis q̄ sequit remotionē ꝓhibē
tis. motio grauis ꝛ remotio ꝓhibētis sunt effectꝰ
ordinati inseparabiliter: et tū remouēs ꝓhibens /
vt frangēs trabē non mouet graue nisi p accidens
ex. viij. phisicoꝝ. nec effectꝰ p̄imꝰ. scз remotio ꝓ-
hibētis mouet graue. ¶ Alia est instantia in appli
catione actiui ad passiuū. Nā ad motū localē quo
applicat ignis ligno sequit calefactio ligni: nō ta-
men motꝰ localis generat illū calorē in ligno. mo-
tus eīn localis solū adducit generās: ex scd̄o de ge
neratione. et applicās lignum igni / nō generat ca
lorem nisi p accidēs: ergo illa maior est falsa. ¶ Et
ad ꝓpositū sunt iste due istātie: qꝛ nō cōsiderare ē
impedimentū voluntatis vt sit in actu volendi / et
ne obiectum voluntatis applicet voluntati vt ip-
sa possit agere. Per hoc autē q intellectus cōside-
rat / amouet impedimentū ꝛ applicat obiectū bo
num p ostensionem eius. ideo non sequit q intel-
lectus vel intellectio sit causa volitionis: nec etiaз
obiectum sicut dictū est de remouente ꝓhibens ꝛ
applicante ignē ligno. ¶ Sed ꝯtra hoc arguit fra
ter Egidius. Primo sic. Illud qd̄ ꝯtinet eminenter
pfectionē caritatis coniunctū illi potest in cōmu-
nem ꝯparationē sine caritate: essentia diuia est hu
iusmodi: ꝛ aīe xp̄i cōiuncta: ergo. ꝛc. ¶ Scd̄o sic.
Nulla forma supnaturalis potest ab agēte creato
produci: qꝛ nullū agens naturale potest in effectū
supnaturalē: sed fruitio est supnaturalis sicut actꝰ
habitꝰ: ergo est a solo deo: ergo caritas non est aīe
necessaria ꝓpter hmōi actū cū ipsum non eliciat.
Maior ꝓbat: qꝛ supnaturalis actus vel creat: ꝛ sic
habet ꝓpositū: aut de potētia sui subiecti educit:
ꝛ tūc vel de ciꝰ potētia naturali: ꝛ sic ei corrñderet
potentia actiua naturalis / qd̄ falsū ē. Aut educit
de potentia obedibili: et sic soluз a deo: qꝛ nullum
creatū pōt supra potentiā obedibilē: sed solus deꝰ
cui oīa obediunt. ¶ Contra arguit idē Egidiꝰ sic.
Subiectū pfectibile forma disponēte ad operatio
nē indiget illa forma vel dispositione: sed caritas
disponit voluntatem ad fruitionē: qꝛ facit animaз
deo gratā: essentia autē diuina licз vnita sit aīe: qꝛ
non est dispositio aīe xp̄i formaliter inherens nec
potest esse: nō pōt aīam xp̄i disponere formaliter
tali dispositione: ergo caritas est ei necessaria ad
talem operationē. ¶ Ad p̄imū dicit q deꝰ ꝯtinet
eminenter oēm pfectionē: ideo posset actiue elice-
re in volūtate quicq̄d posset cū caritate. volūtas
absolute dico: qꝛ cū essentia diuina non potest esse
principiū agendi formale ipsi voluntati / et deꝰ sic
res administrat scd̄m Augu. vt ꝓprios motus eas
agere sinat. ideo caritas necessaria est volūtati vt
sit ei formalis ratio agēdi talē opationē beatificā:
qꝛ volūtas nō esset oīno pfecta sine caritate. ¶ Ad
secundū dico: si ille actus beatificus sit a volunta-
te elicitus educit de potentia naturali voluntatis:
nec sequit q sit naturalis: qꝛ summe inclinat scd̄m
naturā suā in summā pfectionē: quā cū habere nō
potest ex puris naturalibꝰ / hāc tū summe natura-
liter recipit: sed dicit actus supnaturalis vt distin-
guit a naturali: vt p ꝯparationē ad potētiā in quā
recipit: sed in ꝯparatione ad obiectum: et qꝛ forte

ad actũ illum naturalẽ indiget potentia / auxilio / vel habitu dato supnaturaliter: quo tñ habito vti tur potentia naturalit. ¶ Tunc arguit magister Alanus pmo sic. Sicut se habet volũtas ad dilectionem p̄supposita fide in viatore: sic se videtur habere ad actũ fruitionis p̄supposita pfecta visione patrie: sed voluntas viatoris non reqrit habitum vt fruatur bono ostẽso sibi p fidez: sed sine caritate põt frui tali bono: ergo. ꝛc. Maior est euidẽs ex pportiõe actus ad actũ. Probatio minoris: q nisi volũtas sine caritate posset ferri in bonũ vel frui bono sibi ostenso p fidem informem posset quis habere certitudinẽ qñ est in caritate / et qñ nõ: q qñ aliqs actus non põt hñi sine aliquo principio elicitiuo / sciens se posse exire in illum actũ scit se hñe principium elicitiuũ: q nõ põt sciri vtrũ astra sint paria vel imparia sine medio demõstratiuo: ideo percipiens se nõ posse in illũ actum scit se non hñe medium: ꝛ si pciperet se posse exire in actum sciendi illam conclusionẽ sciret se habere mediuz. ergo si nullus posset frui bono sibi ostenso per fidẽ informem nisi haberet caritatez cũ possit scire qñ elicit actum fruitionis: et qñ nõ posset scire qñ ẽ in caritate / et qñ nõ. ¶ Secundo arguitur q rõ positionis non cõcludit: q scdm magistrũ sententiarũ pmo libro. Caritas necessaria in via nõ est: nisi spũs sanctus ꝛ nõ aliqs habit⁹ quo suppositiue non valet. ¶ Tertio sic. Inter formã et eius inclinationẽ nõ requirit habitus medi⁹: sed velle non est nisi inclinatio voluntatis in actum vt dicit cõiter: vt patet in appetitu sensitiuo: ergo ppter actũ volẽdi quẽcunqz non requirit habitus medi⁹ caritatis. ¶ Cõtra: operatio sequit suppositũ ratione alicu⁹ forme supernaturalis: fruitio est opatio supnaturalis ratione forme: ergo. ꝛc. ¶ Ad primum dicendum q voluntas in via p̄supposita cognitione fidei potest in actũ aliquẽ fruitionis: sed imperfectũ nimis sed in perfectiorẽ posset cũ caritate: sic etiã in patria viso deo clare volũtas posset frui ipso sine caritate: sed nõ eque pfecte: sicut si esset iformata caritate et per ꝯsequens talis actus non esset pprie beatificus: q non est adequatus cognitioni: ita q tñ amet summũ bonũ: q̄tum pportionaliter cognoscit. Sed contra: si voluntas sine caritate deo viso clare posset frui: illa fruitio esset naturalis vel supernaturalis. Si supnaturalis: ergo ppter actũ supnaturalẽ non oportet ponere habitũ supnaturalẽ: q tunc p actum naturalẽ posset attingi obiectum supnaturale / qd falsum est: q actus elicit⁹ ex puris naturalib⁹ non est nisi respectu obiecti proportionati / qd nõ est obiectũ supnaturale. dicit q si poneret talis ypothesis / ille act⁹ partim eẽt supernaturalis / partim naturalis. Naturalis quidez in cõparatione ad potentiã in qua est: supnaturalis in cõparatione ad obiectum / quod null⁹ ex puris naturalib⁹ põt facere illud obiectum sibi p̄sens vt est in se. ¶ Ad secundũ dicit: q opinio magistri non tenet si sic intellexit vt videtur littera sonare. ¶ Ad tertiũ dicẽdũ: q iclinatio forme nichil absolutũ addit supra formã ipam: vt iclĩatio grauis deorsum: non est nisi forma grauitatis. et q opatio forme est a forma: ideo opatio forme nõ est, et⁹ inclinatio naturalis. ¶ Deinde arguit Godefrid⁹ post sic. q in voluntate nullus est habitus ppter actuz: q ad illum actũ q̃ necessario ꝛ quasi naturaliter seqtur actũ alterius potentie nõ requirit habitus: sed actus voluntatis sequit necessario actũ itellectus et quasi naturaliter: ergo ꝛc. Maior patz: q ad ea que necessario insunt nõ idigemus habitib⁹. scdo Ethicoꝝ. Minor pbat: q sicut actus appetit⁹ sensitiui sequit naturaliter et necessario actum sensus apprehensiuũ: q nõ habet appetit⁹ sensitiuus aliquid vnde ipediat quin ferat cõcorditer in apprehensum p sensum vt cõuenĩẽs: ita actus volũtatis necessario ꝛ iseparabiliter sequit actũ itellectus: q nõ habet voluntas vnde ipediat a tali actu. Et si dicatur q in volũtate est ipedimentum a fomite pcti ꝛ p corpe corrupto aggrauãte / saltẽ in hoie existẽte in puris naturalibus actus volũtatis necessario sequit actũ itellectus cũ in illo nõ sit impedimẽtum. et cũ volũtas hois existẽtis in puris naturalibus sit magis vel saltẽ nõ minus libera q̄ modo est / nõ erit de rõne libertatis volũtatis q nõ moueat necessario ad actũ suũ: tũ q si actus volũtatis nõ necessario sequit actũ itellectus / tũc deus posset videri ab itellectu clare ꝛ nõ diligi a volũtate / qd falsum est.: tũ q volũtas non põt aliter eligere nisi q itellect⁹ põt aliter sentẽtiare: qd nõ esset nisi actus volũtatis necessario sequit actũ intellectus ¶ Scdo sic q nõ sit habitus in volũtate fruẽtis: q scdm philosophũ. ii. Ethicoꝝ. fines sunt in agibilibus / sicut principia in demõstrabilibus: sed ppter actũ speculãdi pria pncipia nõ idiget itellect⁹ habitu: q statim assentit itellectus apphẽsis terminis / sicut si numerasset ea cẽtum annis: ergo similiter ad fruẽdum vltimo fine nõ idiget volũtas habitu. ¶ Scdo sic. Ad illũ actũ q̃ nõ ẽ pncipalit intẽtus / sed cõsequẽs opationẽ pncipaliter intentam nõ oportet ponere habitũ: fruitio est hmõi: ergo ꝛc. Maior patet. Minor pbatur: tũ q fruitio importat quietationẽ satientẽ / et leticiã. Vñ Augu. ix. de trini. fruimur cognitis in quib⁹ voluntas delectata ꝯquiescit: ergo iportat quietationez. Vñ Psalmista. Satiabor cũ apparuerit gl̃ia tua. Idẽ psal. Adimplebis me leticia cũ vultu tuo. ergo dicit leticiã siue delectationẽ. Iste autẽ passiones cõsequunt opationẽ beatificã principaliter intentam: ergo. ꝛc. Tũ q actus amoris tendit in aliũ actuz. Nam amicoꝝ est idẽ velle / et idẽ nolle. ideo aliqs diligit illũ vt idẽ sapiant et idẽ agant vel operent. actus autẽ intellect⁹ nõ sic tendit in aliã operationem sed est vltim⁹ simplr / ꝛ p cõsequens beatific⁹ et principaliter intẽtus. Fruitio autẽ seu amor cũ sit ppter aliud / et ideo opatio est nõ principaliter intẽta. tũ q actus quicũqz mediãte virtute i appetitu est electiuus: q ois habitus in appetitu est electiuus. iiij. Ethicoꝝ. sed ois habitus electiuus est ppter alterũ: q electio est eoꝝ q̃ sunt ad finẽ: sed amare est hmõi: actus ergo est ppt aliud: ꝛ p cõsequẽs nõ pncipaliter intẽtus: sed intellectio. Et cõ

Contēplatio est finis oīm bonarū operationū vel
actionū ⁊ requies sempiterna. Contēplatio autē
ptinet ad superiorē rationis portionem. ergo. ⁊c.
¶ Quarto arguit specialiter ꝙ aīa christi nō indi=
get habitu ꝓpter fruitionē: qꝛ ex vnione nature ad
verbū sufficienter eleuatꝰ natura assumpta: sed nō
potest natura eleuari nisi eleuentꝰ potentie ad ope
rationē. ergo. ⁊c. Aliter eñ filius dei potuisset as=
sumpsisse naturā irrationabilē vel ratiōalē pecca=
to subiectā: et ꝑ ꝯsequens christꝰ posset dampna=
ri. ¶ Ad primū dicit ꝙ maior est falsa: qꝛ scdm Go
defridum virtutes morales sunt in appetitu sensi=
tiuo: qui tñ naturaliter sequit vt dicit actū appre=
hensiuum sensus: ergo licet actus voluntatꝭ neces=
sario sequeret actū intellectꝰ: tñ adhuc esset neces
sarius habitꝰ in volūtate vt potentie sint ꝑfecte in
actibꝰ pmis. ¶ Sꝫ ꝯtra hoc dicit Godefridꝰ ꝙ nō
valet: qꝛ in appetitu sensitiuo ponuntur virtutes
ꝓpter rebellionē ad rationē: volūtas autē non est
sic rebellis: ideo nō requirit habitus in volūtate/
licet in appetitu sensitiuo requirit. Ad quod dicit
primo ꝙ sicut rebellio est in appetitu sensitiuo: ita
in volūtate est difficultas ad bonū. et ideo sicut ha
bitus requirit in appetitu sensitiuo / sic in volunta
te. vel dato ꝙ in solo appetitu sensitiuo / adhuc est
falsa maior vniuersaliter sumpta: sed sic sumatur
ꝙ ad illum actū nō requirit habitꝰ q necessario re=
quirit. ⁊c. maxime qñ est a potentia rebelli. Et tūc
dicit ꝙ in potētia nō determinata nō requirit ha=
bitus. vnde graue nullo habitu indiget vt deorsū
moueat: nec ignis vt sursum: qꝛ nunꝙ assuescit de=
cies millesies ꝓiectus. ij. Ethicorꝝ. Unde in appe
titu sensitiuo no est determinatio totalis ad alte=
ram partē. sed indeterminatio. et ideo ponit ibi ha
bitus vt meliꝰ ⁊ faciliꝰ moueat scdm dictamen ra=
tionis a simili cū potētia volitiua nō sit determina=
ta ad hoc vel illud: et licet inclinationē maiorē ha
beret ad hoc ꝙ sequeret actū intellectꝰ cū sequere
tur habitus ad magis inclinādū ⁊ promptiꝰ ⁊ me=
lius: de se eñ pōt dici ita determiata ad vnū sicut
graue deorsum. Sic igit falsa est maior quocunqꝫ
modo sumpta. Ad miorē posset dici ꝙ falsa est: qꝛ
actus voluntatis nō necessario sequit actum intel=
lectus. ¶ Ad secūdū dicit ꝙ ꝓpositio philosophi
debet intelligi de principio primo in speculabili=
bus ⁊ fine vltimo in vniuersali in agibilibꝰ / et tūc
concedo: qꝛ sicut nō idigemꝰ ad cognoscendū prin
cipium primū vniuersale simplex vel incōplexū: sic
nec ad diligēdū finē in vniuersali scꝫ ipsum bonū.
tñ sicut intellectꝰ idiget habitu glorie ad videndū
primū principiū vt est in se clare ⁊ ꝑfecte. sic idiget
voluntas habitu caritatis ad ꝑfecte fruendū eo in
speciali ⁊ clare visio. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ frui=
tio dicit ꝓprie operatio pncipaliter intenta nō ꝓ
pter aliud: qꝛ scdm Aug. frui est amore inherere ali
cui ꝓpter se. Si vo qñqꝫ extendat nomen fruitio=
nis ad delectationē sequentē: tunc est equiuocum:
sed cum dicitur ꝙ actus amoris est ꝓpter aliud. di
co ꝙ falsum est: imo amicus primo et per se vult
amico bonum. Qꝫ autē cōcorditer idē operant et

sentiunt ⁊ hmōi. hoc est ex cōsequēti reflectēdo ad
amorē. Unde amor non ordinat ad aliā quācunqꝫ
operationē siue iteriorē siue exteriorē. amor dico
ꝑfectus ꝑ modū finis: sic ꝙ aliquid aliud sit finis
amoris: sed certe ꝑ modū efficientis ⁊ imperantis
et hoc est nobilitatis in amore. Ex quo etiā patet
ꝙ sciētia nō dicit ꝓprie practica: qꝛ actio itellectꝰ
ordinat vt ad fine ad opꝰ extrinsecū: cū multo no=
bilior sit itellectio vel speculatio ꝙ quodcūqꝫ opꝰ
extrinsecū: sed magis dicit sciētia practica qꝛ ordi
nat speculatio ad regulandū volūtatē vt recte ve=
lit. ¶ Ad aliud ꝙ non oīs actus voluntatis est ele=
ctiuus: sed solū ille q est circa ea q sunt ad finem lo
quēdo ꝓprie de electione ⁊ stricte: sic volūtas dici
tur esse ipsiꝰ finis: sicut respectu pncipiorꝝ habitus
dicit nomē positiue tendēs: sic respectu finis actꝰ
vel habitus potest dici voluntas / et respectu finis
bene est habitus vt sit ꝑfectior: sicut principiorꝝ be
ne est aliquis habitꝰ qui dicit itellectꝰ: nō ergo est
verū ꝙ oīs actꝰ elicitꝰ a volūtate mediante habitu
sit proprie electiuus: qꝛ dicere hoc ꝙ tm eorū que
sunt ad finem sit habitus ⁊ non respectu finis / est
petere: hoc eñ querit questio. Philosophus tñ nō
posuit in appetitu habitum nisi electiuū: qꝛ respe=
ctu finis vltimi non posuit amicitiā virtutē vt pa=
tet. viij. Ethicorꝝ. sed potius quādam ꝯplacentiā.
Nos autē ponimus habitū caritatis ⁊ amicicie in
volūtate respectu dei / ⁊ pncipaliꝰ ꝙ respectu eorꝝ
q sunt ad finē vt ꝓriorꝝ. Ad aug. dico ꝙ ꝑ ꝯtēpla=
tionē nō solū itelligit actū itellectꝰ sed volūtatꝭ: vt
pꝫ. xiij. de tri. vbi ponit ꝯtēplationē i supiori pte
rōnis: q ꝯphēdit itellectū ⁊ volūtatē vt pꝫ ibi: ⁊ pa
rum valeret ꝯtēplari deū: nisi ꝯtēplādo diligeret.
¶ Ad qrtū dicēdū ꝙ ex illa vnione nō eleuat: qꝛ
decet ꝙ talis sit beatꝰ sꝫ nō ex necessitate absoluta
tñ ꝯcedo ꝙ deꝰ de potētia absoluta posset assume
re naturā irrōnalē ⁊ etiā naturā rōnalē peccabilē:
nō tñ opꝫ ꝙ peccaret. qꝛ ꝯfirmata esset ꝑ grām et
gliam: sicut angelꝰ beatꝰ nō pt mō peccare: sꝫ amo
ta grā ⁊ glā ⁊ remaneat natura. Igit sicut ⁊ ange
lus ita ⁊ natura hūana xp̄i posset peccare de potē
tia absoluta si sibi derelīqt: nec seqt icōueniēs: qꝛ
illi defectꝰ nō ꝯuenirēt deo: puta peccare / dāpna=
ri / ⁊ hmōi: nisi rōne nature assūpte: sicut pati / mo
ri: q nūc dicunt de deo tm rōne nature humane: ⁊
sic de alijs: licet hoc nō deceret: qꝛ ad nichilū vale
ret: si sic peccaret nō dāpnaret: ideo nō valet: ⁊ sic
finis disputationis in aula. Distinctio. xix.

Circa distinctionem
decimānonam querit de effica
cia passiōis christi ad nos: vtrū
meruit oībus nobis gratiam ⁊
gloriam: Qꝛ non videt: qꝛ pre
mium excedit meritū / cū meri
ritū ordinatur ad premiū sicut
ad finem: sed pmiū aliorꝝ oīm non excedit meritū
xp̄i: nec meritū xp̄i ordiat ad id sicut ad finē cū sit
nobiliꝰ ꝙ id pmiū. vñ glia et grā i oībꝰ nō fuit ma
ius vno actu xp̄i: qꝛ habuit gratiā q est pncipium

merendi in summo: ergo &c. ¶ Preterea: meritum xp̄i fuit bonū quoddā finitū cū fuit ei9 scđm naturā humanā: ergo nō potuit mereri oībus premiū quod est bonū infinitū. Similiter: peccatū aliorū fuit infinitū malū: q2 tanta est offensa & peccatum q̄tus est ille qui offendit̄ q̄ est infinit9: ergo cū finitū nō sit pportionatū infinito: videt̄ q̄ nullū meritū xp̄i potuit mereri deletionē offense. ¶ Preterea: p idē patet q̄ nō meruit deletionē pene pro reatu infinito aliorū: q2 pena q̄ debet̄ tali pctō est īfinita cū sit eterna: & meritū xp̄i ē finitū: ergo &c. ¶ Preterea: de possibili possunt esse hoīes infiniti si mūdus et generatio semp duraret / & quilibet natus est contrahere originale pctm̄: ergo tunc foret infinita culpa. cū ergo meritū xp̄i sit finitū / sequit̄ qđ pri9 q̄ nō sufficit p remissiōe culpe & collatione gratie & glorie oīm. ¶ Preterea: si suffecisset ad merendū gratiā et gloriā p oīb9 / oībus pferret̄ gratia et gloria: qđ falsum est. Multi eīm sunt vocati: pauci vo electi. et paucus est numer9 fideliū respectu infideliū: nec oēs baptizati saluant̄. ¶ Cōtra: Leo papa in sermone quodā de natiuitate dn̄i. sicut nullū a reatu liberū reppit: ita liberādis oīb9 venit. ¶ Ad istā questionē dicūt quidā q̄ meritum xp̄i psiderat̄ dupliciter. q̄tū ad sufficiētiā: vel q̄tū ad efficaciā. q̄tū ad sufficientiā meruit oībus deletionē culpe / & collationē gratie et glorie: sed non q̄tū ad efficaciā: q2 nō oēs cōsequuti sunt redēptionē. Quod pbāt sic. meritū xp̄i h3 īfinitatē quādā ex supposito verbi: q2 eliciebat et exercuit operationes illi9 nature assumpte. q2 ergo elicit oēs act9 cōuenientes vtriq3 nature ideo virtute illi9 nature et suppositi operationes sunt infinitū bonū. ideo: mors et passio et alie opationes habuerūt infinitatē quādā: et sic sufficerēt p infinitis pctīs delendis / & gratijs & glorijs cōferēdis. Similiter meritum pensat̄ scđm dignitatē psone merentis q̄ est & fuit infinita: ergo infinitatē merebat̄: ergo q̄tū ad sufficientiā satisfecit p oīb9. Quod pfirmat̄ p Anselmū. ij. cur de9 homo. ca. xiiij. qui vult q̄ hō poti9 debet eligere oē aliud a deo destrui & perire q̄ sciēter morte inferre illi vel aliquā lesionē. et q2 vita eius erat tāta: vt in infinitum esset plus amabilis q̄ peccata sunt odibilia & infinitorū hominū si esse possunt. ideo mors eius fuit sufficiēs p redēptiōe oīm hominū: q2 tm̄ acceptat̄ mors / q̄tū valuit vita iusta: sed vita fuit ita amabilis: vt homo potius eligeret oīa peccata mūdi cadere super eum: q̄ aliquam violentiā intulisse in corpus illius scđm doctrinam suā. Quantū vero ad efficaciā non meruit oībus: quia actus actiuorū sunt in patiente predisposito et vnito agenti: sicut patet in agentib9 & patientibus corporaliter: ergo sicut in actione meritoria quantū ad influentiā in alio: sed coniūctio cū christo vt meritū valeat illi ē p fidei cognitionē et dilectionē scđm q̄ homo disponit se ad gratiā cognoscendo et diligendo deum. non omnes autem disponunt sic se: ideo non meruit oībus quantū ad efficaciam. ¶ Contra hunc modū dicendi arguo q̄ dicta illa quibus dicitur q̄ vita christi fuit ita excellens vt haberet quādā infinitatē. &c. Talia eīm dicta videntur esse yperbolica et exponēda: quia nolo loqui p nūc de bono velle christi quo meruit et acceptauit passionē pro omnibus quantū ad sufficientiā vt dicunt. Si bonū velle christi tantū fuit acceptatū quantū erat persona verbi: tunc cū persona illa sit infinita simpliciter infinite fuit bonū velle eius acceptatum: sed tamen deus non acceptat aliquid nisi q̄tū habet de acceptibilitate: ergo bonū velle illius nature respectu suppositi habuit infinitam rationē acceptabilitatis: et tunc in acceptibilitate non esset differentia īter velle verbi et velle illius nature in verbo: quia ex parte acceptibilitatis nō est maior acceptibilitas: ergo verbū volūtate bona circūscripta natura assūpta pōt mereri: qđ falsum ē. Et vltra sequit̄ q̄ si passio xp̄i tantū sit accepta a trinitate q̄tū persona eius diligitur: quia trinitas tantum diligeret velle nature assumpte sicut velle verbi increati / quod nichil est dictu: quia hoc non est nisi ponere creatam diligibilitatem sicut increatā. ¶ Preterea: non est velle huius plus acceptatū q̄ est. si ergo in infinitum sit acceptatū pro infinitis: tūc velle illud cū respectu nature ad suppositū verbi fuit formaliter infinitū: ergo isto velle cū tali respectu potuit anima christi frui deo sicut verbum sic velle proprio sibi / qđ nichil est nisi ponēdo aīam esse verbū. ¶ Preterea: ipsum principium illius velle in omnibus que cōcurrunt ad rationem principij illius actus est finitum nisi in verbo. nam gratia et voluntas eius finita est si sumitur cum omnibus ex quibuscunq3 respectibus ad verbum. ergo & velle fuit finitū formaliter & limitatū: et p consequēs finite acceptatum. nec habuit verbum aliquam causalitatem super illud velle quam nō habuit tota trinitas. Et si detur q̄ habuit specialem efficaciam super actum adhuc actus formaliter infinitus et infinite acceptatus / non potest essentialiter depēdere ab aliq̄bus principijs finitis in perfectione cum causalitate infinita coagente. Dico non potest essentialiter dependere: ita q̄ creatum habet essentialē causalitatem non accidentalem tantum: sicut habuit super velle verba natura assumpta sicut albedo in artifice super edificio: ergo adhuc esto q̄ verbum specialiter egerit ibi aliter q̄ trinitas: nō sequitur q̄ act9 iste habeat vnde infinite acceptatur / & sm̄ sufficientiam valeat pro infinitis mundis redimēdis: sed sicut meritū fuit finitum: ita finite est retribuendū: ergo nō meruit infinitis scđm sufficientiā in acceptatione diuina: sicut nec fuit infinite acceptū q2 in se finitū. ¶ Preterea nō fuit hō iste infinitus formaliter: cū ergo hūanitas illa imediate vnita illi psone fuit causa meriti: ergo nec meritū fuit in se infinitū / nec q̄tū ad sufficientiā. ¶ Contra secundū membrū q̄ si nō meruit oīb9 sm̄ efficaciam: q2 nō agit agēs nisi in disposito. q̄ro a te vtrū tātū meruit vt habentes gratiā quocūq3 modo etiā haberēt gloriam ex merito christi / & si solū hoc: tunc non meruit gratiā primā nobis: nec gratiā baptismalē in nouo baptisato: nec gratiam datā in circū-

cisione ⁊ in sacrificijs antiquoꝝ patrū / qđ falsum est: quia vnde veniret nobis gratia illa pma opoꝛtet ꝙ meruit: vt nō ꝯiuncta sibi ꝯiungeret ei / et in hoc potissime cōsistebat meritū eius: nō ergo solū meruit vt ꝯiūcti sibi vlteri⁹ cooparent ⁊ sic glorificent tandē: sed meruit vt nō vniti vnirentur etiã qui nunq̄ disposuerunt se. vnde magis meruit michi gratiā primã baptismalē q̄ quodcūq3 op⁹ sequens. postea ex gratia. Unde si xp̄s meruit tantā gratiā cōuersis / tunc nō meruit nobis grās sacramentales: qꝛ scđm hoc nō meruit nisi tm̄ cōiūctis vt premiaretur. ❡ Ad q̄stionē dicendū ꝙ hic duo sunt videnda. Primo quō xp̄s meruit oībus. ⁊ secundo q̄d eis meruit. ❡ Quantū ad primū pōt dici scđm diuisionē xp̄m meruisse oīb⁹ scđm sufficiētiā / ⁊ nō scđm efficaciā. Non tñ debet hoc itelligi sicut prior opio dixit. Primo ĝ videndū est quō nō meruit reprobis: sed tm̄ p̄destinatis ad beatitudinem ab eterno. et sic non fm̄ efficaciā oīb⁹ meruit. ❡ Sciendū est ĝ ꝙ aīa xp̄i p̄destinata fuit ab eterno ad maximā gl'iam: non qꝛ alij casuri erāt: sed vt frueretur deo: imo pri⁹ erat xp̄s fm̄ modū intelligendi nostrū p̄destinatus ad gloriã q̄ fuit p̄uisus a deo casus et lapsus humani generis: qꝛ oēs p̄destinati pri⁹ sunt predestinati q̄ preuisum sit eis aliquid quod est ad finem: qꝛ primo volitū volitione ordinata est finis: et ideo passio xp̄i q̄ est ad finem ordinata: vt ad salutē aiarū / posteri⁹ ordinabat q̄ predestinatio aiarū. Et ideo xp̄s nō fuit p̄destinatus ꝓpter casum alioꝝ. Sed oēs predestinati pri⁹ fuerunt q̄ preuisa ⁊ ordinata fuit passio xp̄i: ⁊ ideo vt ostēsum est in primo libro ⁊ in secūdo. Priovolunt deus gl'iam determinato numero electoꝝ: ita ꝙ primū qđ voluit electis fuit vltimata coniunctio ad se vt ad finē vltimū beatificū. Scđo ordinauit gratiā finalē quasi in secūdo instanti nature sine q̄ disposuit nō dare beatitudinē. In tertio instanti p̄uidit eos lapsuros in adā. In quarto vero instanti preuidit remediũ quod potissime disposuit fieri p passionē christi: q̄ plus pre oīb⁹ potuit placare pro quibus displicuit primus hō: q̄ ipse displicuit. Unde xp̄s pri⁹ fuit preuisus vt ꝯprehēsor: ⁊ postea vt viator. ❡ Ex hoc patet ꝙ passio xp̄i presupponebat determinatū numerū predestinatoꝝ. Nā cū meritum ordinet ad premiū: et meritū ordine presupnat lapsum. necessario meritum passionis xp̄i presupponit determiatū numerū p̄destinatoꝝ q̄ erāt lapsuri et reparandi p meritū passionis ei⁹ quorū erat restaurator ⁊ glorificator meritorie inq̄tū homo: sed effectiue inq̄tū deus. Cū ergo oīs ordinate volens pri⁹ velit finē q̄ id qđ est ad finē. primum voluit de⁹ p̄destinato numero predestinatoꝝ beatitudinē q̄ bonū qđ ad hunc finē ordinat. ⁊ sic passio fuit preuisa in positione meriti tm̄ respectu determinati numeri electorū / et nullo mō respectu reproboꝝ: ⁊ ideo illis certis ꝑsonis p̄destinatis p̄uidit de⁹ redēptionē: nō qꝛ vniti essent cū deo pri⁹ vt dixit alia opinio: sed quia pri⁹ erāt p̄destinati ad gloriā: et ideo efficaciter se obtulit pro predestinatis determinatis scʒ electis: et tūc tota trinitas acceptat: ⁊ sic tm̄ fm̄ efficaciā meruit electis. ❡ Ulterius sciendū quō meruit oīb⁹ quo ad sufficientiā. ⁊ q̄tum ad hoc dico: ꝙ cū act⁹ merēdi xp̄i fuerit formaliter finitus / nullus respectus fundat⁹ in eo potuit dare ei infinitatē formaliter: qꝛ tūc nō pōt esse meritum. Sed sciendū ꝙ cū null⁹ act⁹ finit⁹ formaliter habeat rationē meriti nisi volūtate diuina acceptante: pro tot pōt eē sufficiens ꝓ quot diuina voluntas pōt vel vult acceptare. et ꝓ tot est actu sufficiens / ꝓ quot a voluntate diuina actu acceptat: et qꝛ oē aliud a deo est bonū qꝛ a deo est volitū ⁊ acceptatū: ideo ꝓ aliqua cōditione ꝑsone merētis q̄ non est formaliter cōditio actus merēdi pōt acceptari illud meritū ꝓ infinitis. ⁊ sic meritū xp̄i fuit quasi infinitū / non tñ formaliter ifinitū: sed vt infinite acceptatū: qꝛ ꝓ infinitis qđ nō fuisset si fuisset purus hō: qꝛ in ifinitū acceptauit ꝓpter infinitatē ꝑsone merentis. ❡ Secundo restat videre q̄d xp̄s p passionē suā nobis meruit. et dico ꝙ xp̄s illis ꝓ q̄bus meruit fm̄ efficaciā vt totalis causa meritoria meruit p̄mā gratiā: ita ꝙ in hoc non coopabat xp̄o: sed ipse tanq̄ totalis causa in lege veteri quo ad circūcisionē / ⁊ in noua quo ad baptismalē gratiā merebat oīb⁹ p̄destinatis tanq̄ causa totalis: ita ꝙ p se nō requirit alia dispositio a parte suscipiētis talē gratiā vt meritū xp̄i habeat effectum suū: licet hoc reqrat de cōgruo in adultis. ❡ Quātum vō ad gratiā penitētialē meruit vt causa pricipalis nō vt totalis causa: qꝛ ad hoc reqrit vt volūtas nostra cooperet merito passiōis xp̄i. vt sic mereat illā gratiā saltē de congruo p aliquā cōtritionem: quā tamen meruit nobis passio de condigno ❡ Quantū vō ad gloriā dico: ꝙ meruit ianue apertionē vt causa totalis: scʒ vt statim post passionem eius sine aliquo obstaculo pateret ingressus: qđ tñ nō meruit p passionē p̄uisam / p quā tñ meruit gratiā penitētialē antiquis patrib⁹: sed tm̄ p passionē actu exhibitā meruit apertionē ianue: ⁊ ideo scis patrib⁹ nō fuit ianua aperta: licet fuerit culpa dimissa: sicut si rex aliquis priuasset aliquos hereditate ꝓpter offensam parētum: licet preuisa et accepta placatione alicuius futuri de progenie pro quo remitteret offensam: nō tamē eis restitueret hereditatē: nisi placatione futuri actu exhibita. Sic illud meritum passionis christi preuisum a deo acceptāte anteq̄ p̄exhiberetur acceptabatur vt pro eo dimitteretur offensa / et etiam daretur donũ gratie omnibus qui crediderunt illud esse impendendum pro remissione culpe vel offense: licet non acceptabatur vt pro ea ianua aperiret anteq̄ exhiberet. ❡ Contra illud arguitur sic. Si meritum vt preuisum sit causa p̄mij: ergo videtur ꝙ angeli potuissent meruisse beatitudinẽ anteq̄ illam habuissent: qꝛ posset dari eis ꝓpt futura merita p̄uisa sicut dicitur in proposito. ❡ Preterea: si aliquid preuisum meruit gratiam patribus antiquis anteq̄ illud meritum esset exhibitū: potuit igitur tale meritum preuisum mereri predestinationem aliquibus. Si enim illud vt preuisum nondum tamen exhibitum / potuit esse ratio merendi p̄cipuū bonũ

finitum vt gratiā: ergo predestinationē cū similit
sit bonū finitū ⁊ necessariū ad salutem. ¶ Respō-
deo sicut pri⁹: ꝙ meritū passionis xp̄i ꝓuidebat vt
meritū passionis xp̄i / non quibuscunqȝ sed certis
ꝑsonis electis: et sic accepta a deo vt ꝓpter eā ali
qd̓ bonū daret patrib⁹: vt gratia ⁊ remissio offen-
se: licet nō tn̄ bonū daret ꝓpter eā vt ꝓuisa fuerit:
sicut postq̄ exhibita erat: ⁊ hoc ꝓpter reuerentiā
ꝑsone merētis. ¶ Ad primū ergo argumentuȝ qd̓
nūc arguebat: dicendū ꝙ nō sequit angelos posse
meruisse eoꝝ beatitudinē: qꝛ vniuersaliter summū
bonū respectu cui⁹ ē meritū aliquod / nō ꝯfert nisi
ipsum actu exhibeat. Unde ante passionē xp̄i re-
mittebat offensa: sed nō aperiebat ianua. Sic em̄
fecit Dauid cū remitteret culpā absaloni. Potuit
ergo passio xp̄i ꝓuisa valere meritorie ad aliqd̓ bo
num inchoatiuū / vt ad gratiā: sed nō ad aliqd̓ bo-
nū vltimū: nisi sint actu exhibita. Ultimū autē bo
num i angelis est beatitudo. et ideo nō decebat vt
cōferret ꝓpter sola merita eoꝝ ꝓuisa anteq̄ fierēt
actu exhibita. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ nō video
predestinationē alicui⁹ esse occasionatā: sȝ de⁹ dili
gendo se predestinauit alios ad se: tn̄ si trinitas ꝓ-
uidit passionē ante ꝑdestinationē / quod nō credo:
tūc hoc dici posset: sȝ passio xp̄i nō fuit ꝓuisa ante
predestinationē oim̄: qꝛ post lapsum ⁊ post ꝑdesti-
nationē electoꝝ / ⁊ post ꝓuisionē gratie finalis ha
bituroꝝ ꝓuisa est quasi in q̄rto instāti fm̄ modum
intelligēdi nostrū. ideo nō fuit causa ꝑdestinatiōis
aliquoꝝ: qꝛ sequebat ꝑdestinationē. ¶ Ad primā
rationē pn̄cipalē pōt dici ꝙ si xp̄s meruit tn̄ scōm
portionē inferiorē: tūc beatitudo oim̄ fuit mai⁹ bo
num formaliter q̄ meritū xp̄i formaliter ex ratiōe
actus scōm se. Si vero dicat meruisse tn̄ scōm por
tionē supiorē ⁊ cetera creata in verbo: adhuc me-
lior fuit fruitio bonoꝝ q̄ imediate tendit in finē vl
timū. Si autē merebat fruendo deo: tunc pōt dici
ꝙ meritū ei⁹ maxime respectu obiecti beatifici est
maius bonū oi premio alioꝝ: et tūc potest dici ꝙ
nō est nisi ex mera libertate dei ꝙ premiū alicuius
excedit merituȝ ei⁹ qn̄ meret sibiipsi: sed qn̄ aliqd̓
vt ꝑsona dignior meret alii / non oportet premiuȝ
excedere meritū ꝑsone dignioris merentis. ¶ Ad
secundū qd̓ arguit ꝙ meritū xp̄i fuit bonū finitū ⁊
petm̄ infinitū. dicendū ꝙ licet meritū fuerit finitū
intēsiue / ꝯiunxit cū obiecto infinito: et fuit infini-
tū terminatiue. ⁊ similiter est de actu demeritorio
qui auertit a bono infinito. vnde actus peccati tn̄
dicit infinitus ex ratione termini a quo: sicut dice
retur corruptio boni ifinita. vnde auersio a bono
infinito in actu peccati dicitur eē malum infinitū:
et hoc inquātū est recessus ꝑ actū a bono infinito:
non quia est accessus ad aliquod malum: quod de
natura sua est malū infinitū. Et hoc mō dicit etiā
meritum infinitū: quia ad terminū infinitū aliquo
modo coniūgit: sicut econtra peccatū dicitur infi-
nitum: quod a bono infinito disiungit ⁊ separat.
¶ Ad tertium dicendum quādo arguitur ꝙ pena
debita fuit infinita. Dico ꝙ verum est si voluntas
finaliter permanet in peccato: non ꝙ iniuste face-
ret si puniret per annum et post adnichilaret pec-
catorem: sed quia quando aliquis est in termino
manet eodem modo / sicut quando manet in pena
in termino semꝑ manet: cū infinita ē pena debita
extensiue de facto non quin alio modo possit satis
facere: ⁊ maxima in ista persona. vnde cōmutauit
istam in penam temporalem illius persone / ⁊ hoc
sufficit. ¶ Ad quartum dicendum ꝙ si premiū pas
sionis debuit tribui scōm iusticiam commutatiuā
non posset tunc nisi bonum finitum retribui: et sic
non posset mereri pro infinitis: sed quia deus re-
tribuit scōm iusticiam distributiuam consideran-
do conditiones non tantū formales ex parte act⁹
merendi: sed ex parte agentis: ideo non potuit ac-
ceptari passio q̄ erat actus meritorius finitus ad
premium infinitum propter infinitam dilectioneȝ
et acceptationem persone merētis. ¶ Ad vltimū
dicendū ꝙ ex parte merentis et acceptātis fuit re
spectus ad certas personas: et ideo tantum ꝓ eis
meruit scōm efficaciam: et ideo nō omnibus cōfer
tur gratia et gloria.

¶ Distinctio.xx. ¶ Questio.i.

Irca distinctionem
vecesimā q̄rit: vtrum necesse fuit
gen⁹ humanū reparari ꝑ passio-
nem xp̄i. Qꝫ non videt: qꝛ si nobi
lius sit lapsum / et non necesse est
ipsum reparari ꝑ passionē xp̄i si
ignobili⁹ lapsum sit / non necesse est ipsum repara-
ri ꝑ eādē passionē: sed angel⁹ qui nobilior est hoīe
lapsus est: et nō necesse est ipsum reparari passiōe
xp̄i / nec alia repatiōe: ergo nec necesse est hoīem
repari ꝑ passionē christi cū sit ignobilior. Sed du
pliciter respondet ad illud. Uno modo ꝙ nō tota
natura angeloꝝ cecidit sicut hoim̄: ⁊ ideo ne tota
species hois ꝑiret: necesse fuit hominē repari non
angelum. ¶ Contra: si quilibet angelus sit alteri⁹
speciei ab alio sicut quidā dicunt: et q̄ dant respō-
sionē dictā: tot sunt spēs angeloꝝ quot īdiuidua:
et q̄libet illoꝝ spēs est nobilior spē hūana fm̄ se: g̃
cū multi angeli ceciderūt / incōueniēs est mai⁹ tot
spēs nō repari sȝ ꝑire ieternū q̄ vnā spēm iferiorē
cuiusmodi nō ē spēs hois. Et ꝯfirmat: qꝛ si essent
duo celi ⁊ alterū adnichilaret ⁊ essēt multe musce
⁊ postea adnichilarēt: dicere ꝙ necesse ē spēs mu
scarū repari / ⁊ nō celū: incōueniēs ē cū celū sit no
bili⁹. Sic i ꝓposito de repatiōe hoim̄ ⁊ angeloꝝ:
¶ Alit r̄ndet ad rōnē ꝙ hō cecidit alteri⁹ tempta-
tione: vt tēptatiōe diaboli. angeli aūt nō: sed ꝓpa
volūtate solū: ideo hō debuit repari non angelus.
Ideo Ansel. dicit: sicut angeli ceciderūt nullo alio
nocente: ita nullo alio adiuuante surgere debent.
¶ Cōtra: factū est ꝓliū magnū in celo: ergo videt
ex hoc ꝙ sicut draco pugnauit cū michaele sic tē-
ptauit peccando. Silr̄ videt ꝙ draco: id est lucifer
tēptauit alios peccādo ꝯsentientes sibi. ¶ Preterea
Actus quicūqȝ xp̄i sufficiens fuit ad redimēdum
genus humanū: nō ergo necesse fuit redimi ꝑ pas-
sionem xp̄i. Cōsequentia ꝓbat: quia actus lauda-

billoꝛ eſt paſſione: qꝛ laus ↄſiſtit in actu: ſed paſſio
xp̃i nõ habet q̇ ſit ſufficiẽs meritoꝛie niſi relatiõe
ad pſonã verbi. Eodẽ modo et act⁹ quicũq; ſi eſ=
ſet elicitus in relatione ad verbũ ſufficienter fuiſ=
ſet meritoꝛi⁹. ❡ Idẽ in ſcđo Ethicoꝝ dicit philo=
ſophus ca. v. q̇ paſſionib⁹ nõ laudamur neq; vitu=
peramur: ergo videt̃ q̇ paſſio nõ ſit meritoꝛia ſed
agere. ❡ Preterea: Anſelm⁹. ii. cur de⁹ hõ. ca. xiiii.
approbat dictũ diſcipuli ſui q̇ minima leſio illi⁹ pſo=
ne peioꝛ fuit q̃ peccatum oĩm hoĩm ſit malũ: ſed
q̃tum pena ſatiſfactoꝛia poſſet eſſe minoꝛ perſo=
ne ſatiſfacientis dĩuino eſſẽ ſufficiẽs tãto conueniẽ
tioꝛ eſt: ergo nõ fuit neceſſe nec decẽs nos redimi
moꝛte xp̃i cũ minoꝛ pena ſuffeciſſet. ❡ Preterea p
paſſionẽ nõ potuerũt redimi ipſi occidentes xp̃m:
ergo nõ totũ genus humanũ p illã redimi põt. An
tecedẽs ꝓbat̃: qꝛ tñ malũ erat actio iſtoꝝ ꝑuãs vi
tam ⁊ inducẽs moꝛtẽ q̃tum bonũ erat vita xp̃i: et
ſic tanta erat inimicitia occidentiũ q̃ta erat ami=
citia xp̃i recõciliãtis: vita ergo quã poſuit moꝛien
do nõ ſufficit: qꝛ meritũ debet excedere culpam et
reatũ ſi ſatiſfactoꝛia ſit. ❡ Sed contra eſt quod di
cit Anſelm⁹. ii. cur de⁹ homo. ca. v. in fine. Ecce vi
des quõ rõnalis neceſſitas oſtẽdat ex hoĩb⁹ p fidẽ
eſſe supernã ciuitatẽ: nec hoc fieri poſſe niſi per re
miſſionem peccatoꝝ quã homo null⁹ habere põt:
niſi p hoĩem q̇ ipſe ſit deus: atq; moꝛte ſua homi=
nes peccatoꝛes deo reconciliet. hec iſte: videt̃ ex=
preſſe dicere q̇ neceſſe erat hoĩem redimi p paſſio
nem xp̃i. Illud idẽ põt haberi ca. xvi. eiuſdẽ libri.
❡ Ad queſtionẽ iſtã reſpõdendũ eſt q̇ ipſa eſt me=
re theologica. Et Anſelm⁹ ꝓpter iſtã q̃ſtionẽ ſol=
uendã totũ librũ Cur de⁹ homo, videt̃ feciſſe. vbi
videt̃ iſtã queſtionẽ ſoluiſſe. Ideo ꝑmo videndum
eſt q̇ neceſſariũ fuit redimi. Scđo q̇ nõ potuit re=
dimi ſine ſatiſfactione. Tertio q̇ ſatiſfactio facien
da erat a deo. Et quarto q̇ cõuenientioꝛ mod⁹ fuit
hoc fieri p paſſionẽ xp̃i. ❡ De ꝑmo oſtendit̃ q̇ ne=
ceſſe fuit hoĩem redimi. qꝛ fruſtra erat rõnalis crea
tura niſi poſſet ſummũ bonũ ꝓpter ſe amare et ei
inherere p cognitionẽ et amoꝛẽ diligendo ipſum
Aut ergo de⁹ deducit hoĩem ad hũc finẽ, aut non.
Si non: fruſtra facta fuiſſet. ſi ſic cũ iã lapſa fuerit
p peccatũ, neceſſe eſt ipſam reparari. Hoc habet̃
ca. ꝑmo ſcđi cur deus hõ. ⁊ in q̃rto capl'o cõcludit
ex his ẽ facile cognoſcere q̃m aut hoc de humana
pficiet de⁹ natura qđ incepit: aut in vanũ fecerit tã
ſublimẽ naturã. ❡ Preterea ꝓ ſecũdo articulo: ſcʒ
q̇ nõ põt redimi ſine ſatiſfactione. Arguit ſic. xxv.
ca. libro ꝑmo. cur de⁹ homo. Iniuſtus eſt oĩs q̇ nõ
reddit deo quod debet: qꝛ iniuſtus eſt de⁹ ſi hoc nõ
reddat homini quod ſibi debet: ſed nullus iniuſt⁹
admittitur ad beatitudinem eternã: ergo q̇ nõ ſol=
uit deo quod debet non ſaluabitur: ſed oĩs pecca=
toꝛ abſtulit honoꝛem debitũ deo: ergo quouſq; ſa
tiſfecerit eſt debitoꝛ ⁊ iniuſtus: ergo ⁊c. ❡ Sed di=
ces ad hoc argumentum q̇ nõ opoꝛtet eſſe iniuſtũ
niſi ſatiſfaciat: qꝛ poteſt excuſari per impotẽtiam:
poteſt etiam offenſa remitti p ſummam miſericoꝛ
diam dei ſine ſatiſfactione. occurrit Anſelm⁹ exclu

dens vtrũq;. Primo primã reſponſionem: qꝛ ſi im
potentia excuſaret, tunc cũ ſponte ceciderit in illã
impotentiã, ipſa impotẽtia peccatũ eſt: quare nõ
debet eã hr̃e: qꝛ poſſe reddere honoꝛem accepit a
deo: et ideo ſi p pctm̃ fecit ſe ĩpotentẽ, reddere. in
hoc nõ excuſat̃. ſʒ vituperat̃. Et ponit exemplũ ſi
dñs precipiat ſeruo facere aliquod op⁹ bonum, et
ꝓcipiat ſibi vt non ſe deijciat in foueã ſibi mõſtra=
tam vnde non poterit ſurgere. ſi ſeru⁹ ille ſpõte ſe
precipitet in foueã contemp̃nẽs dñi ſui mandatũ,
vt ſic non poſſit pficere op⁹ a dño imperatũ: nõ ex
cuſatur ex ĩpotentia: qꝛ ĩpotentiã fecit ſibi homo
p peccatũ ⁊ iniuſticiã. Nullus autẽ iniuſtus admit
tit̃ ad beatitudinẽ: quare opoꝛtet ſatiſfacere vt fiat
iuſtus. ❡ Secundã etiã reſpõſionẽ excludit ſic: qꝛ
aut remittit debitũ vt non teneat̃ ad honoꝛẽ red=
dendũ ſcilʒ q̇ remittat id quod debet ſponte red=
dere homo: ſcilicʒ honoꝛem deo: et hoc ideo quia
reddere non poteſt: et hoc ſic debitum dimittere,
quia haberi non poteſt: ſtultum eſt dicere. talẽ eñ
miſericoꝛdiã deo attribuere, deriſio eſt. Si autẽ
remittat penam ⁊ faciat hominẽ beatum: tũc bea
tificat hominẽ propter peccatũ: qꝛ ſcʒ habet ĩpo=
tentiam ſatiſfaciendi ⁊ reddendi quam non debet
habere, quod eſt habere peccatũ: quia ſcʒ habet
impotentiam: quod fatuum eſt dicere. ❡ Tertio
oſtendit̃ q̇ ſatiſfactio iſta q̃uis debeat nõ poteſt fieri
ab homine puro, et hoc arguit. Non ſatiſfecit ali=
quis ꝓ peccato hominis niſi reddat aliquid mai⁹
q̃ ſit illud pro quo peccatum facere nõ debuerat:
ſed pro omni eo quod eſt vel eſſe poſſit circa deum
non debuit peccaſſe: ergo nõ poteſt ſatiſfacere niſi
reddat aliquid maius omni creatura facta aut poſ
ſibili fieri: ſed mai⁹ omni creatura non poteſt red=
dere purus homo: ergo opoꝛtet deũ ſatiſfacere ꝓ
peccato. ❡ Preterea ad idem. Si homo peccatoꝛ
reddat deo id tñ quod debet deo, ſi innocens eſ=
ſet et nõ peccaſſet non eſt ſatiſfactio pro peccato:
ſed omnia que homo poteſt facere ſcʒ deum hono
rare, coꝛ humiliter deo offerre miſericoꝛdiam dã=
di et dimittendi, et quicquid breuiter poteſt debet
homo ſi non peccaſſet: ergo talia exhibendo non
ſatiſfacit ꝓ peccato: ergo opoꝛtet q̇ ad hoc q̇ ſatiſ
factio fiat, maius oĩb⁹ aliis his deo offerat̃: qđ nõ
põt fieri ab hoĩe puro: q̇ a deo homĩe. ❡ Preterea
xxxiiii. i. lec. Nullus ſatiſfacit pro pctõ niſi reddat
deo totũ qđ ab eo abſtulit: ſʒ abſtulit deo q̇cq̇d de
hũana natura facere ꝓpoſuerat de⁹. Propoſuerat
aũt de hoĩb⁹ iuſtis suppleſſe numerũ electoꝛũ ad
quẽ numerũ pficiẽdũ hõ fact⁹ eſt: ſed hõ pctõꝛ hoc
reddere non poteſt niſi de⁹: nec debuit niſi homo:
peccatoꝛ non potuit vt iã patet: quia omnia hõ in
adã coꝛrupt⁹ fuit. nec decuit q̇ aliq̇s inocẽs nõ de=
ſcendẽs de adã p moꝛtẽ redemiſſet nos qꝛ tũc non
fuiſſet hõ reſtitut⁹ ad ꝑſtinã dignitatem ſi ſoli deo
ſeruiret: ſed fuiſſet obligatus illi hoĩ pro redẽptio
ne quaſi tãtũ q̃tũ deo ꝓ creatiõe. ⁊ ſic poſſet quis
reputare illum deum pro reparatione. et propter
hoc ille purus homo nõ potuit ſatiſfacere ſicut ꝓ
bant argumenta in tertio articulo poſita. De

hac materia loquiť penultimo cap.iiij.l. In simili
de angelo. ¶ Quantũ ad quartũ articulũ ꝙ opor-
tuit xp̄m satisfacere ꝑ mortem: non tamen ꝙ debi
tor fuerit mortis arguit.xj.ca.ij.l.sic nō decuit.sic
in xp̄o sicut tertio articulo: q̄ꝛ oportet eũ qui satis
facere debet ꝓ hoīe maiꝰ q̇d habere q̄ꝫ quicq̇d sub
deo est q̇ꝫ spōte det / et nō ex debito deo. ⁊ ꝙ sicut
homo peccauit ꝑ suauitatē se subijciendo diabolo
ita vincat per asperitatē ipsum diabolũ.nichil au-
tem asperius / nichil difficiliꝰ aut maiꝰ sub deo po-
test homo ad honorē dei spōte ⁊ nō ex debito pa-
ti q̄ꝫ mortē:ergo hoīem qui maior erat hoībus sub
deo per mortē quā nō debuit satisfacere oportuit.
¶ Idē patꝫ.xiiij.ij.ꝙ scꝫ mors sufficit pro oībꝰ: q̄ꝛ
approbat sententiā discipuli et responsionem dicē
do ipsum recte estimare in hoc ꝙ deberet velle in-
finitos mundos si essent magis redigi in nichil q̄ꝫ
offenderet deum ⁊ ꝙ prius deberet oīa pctā q̄ nū
q̄ꝫ sunt vel fuerũt ꝑmittere cadere super se q̄ꝫ homi
nem xp̄m occidere:⁊ dicit anselmꝰ sic: videmus ğ
ꝙ violationē vite corpalis huius hoīs nulla imen
sitas vel multitudo pctōꝝ extra personam dei co
opiri valet hic iste. q̄ꝛ ğ vita eiꝰ fuit multum acce-
pta deo vt ꝑ illam satisfacere posset:hoc veraciter
vt potui ex dictis eius collegi:sꝫ in istis dictis an-
selmi videntur aliqua eē dubia. Et primo videť du
biũ eē ꝙ redemptio non potuit esse nisi per mortē
xp̄i:⁊ per aliquid sponte oblatũ ꝙ excederet oēm
creaturam. Et primo ꝓbo ꝙ aliter potuit redimi
q̄ꝫ ꝑ mortē xp̄i: et ꝑ aliquid spōte oblatũ q̇ꝫ exce-
deret oēm creaturam. Et primo ꝓbo ꝙ aliť. Aug.
ii.de tri.ca.xviii.dicit ꝙ aliꝰ modus redimendi ho
minē deo non defuit cuiꝰ potestati cũcta subiacēt:
non ergo fuit necessitas sic redimi. ¶ Preterea nō
est alia necessitas ꝯñe posito ꝙ sic ordinauerit ipꝫ
redimere:sicut si curro moueor.in qua necessitate
stat ꝙ antecedens sit simpliciter contingens sicut
contingens fuit ipsum preuideri passurum:nulla ğ
necessitas nisi cōsequentie. scilicet si preuisum fuit
pati pateretur:sed tā antecedēs q̄ꝫ consequēs fuit
contingens. ¶ Preterea nulla est necessitas ꝙ ge-
nus humanum repararetur. ğ nulla est necessitas ꝙ
xp̄s pateretur.:consequētia patet de se.antecedēs
probatur:q̄ꝛ si sic hoc non esset nisi q̄ꝛ homines p̄-
destinati sunt ad gloriā ⁊ lapsi non possent intrare
nisi per satisfactionē:sꝫ predestinatio hominis est
contingēs non necessaria sicut ab eterno deus cō-
tingēter p̄destinauit hominē ⁊ nullo modo necessa
rio cum nihil opereť respectu aliquoꝝ extra se
ordinando illa ad bonũ:sicut patuit non p̄destinas
se nec est inconueniens hominē frustrari a beatitu
dine nisi presupposita predestinatione hominis. ğ
nulla fuit necessitas eius redemptionis : sicut nec
eius predestinationis circa ea que dicuntur in arti
culo quinto. An scilicet posset deo homo reconci-
liari sine satisfactione. In quarto de penitentia tā
getur de hoc. ¶ Sed dato ꝙ satisfactio requiratur
An requiritur necessario ꝙ satisfaciens sit deus vt
dicit in illo articulo vbi dicitur ꝙ non satisfieri po
test deo nisi per aliquid formaliter maiꝰ q̄ꝫ sit pro
quo peccare nō debuerat q̇ꝫ est tota creatura. Cre
do ꝙ salua sua gratia nō est verum ꝙ oportet satis-
factionem ꝓ peccato primi hominis excedere to-
tam creaturam in magnitudine ⁊ perfectione. suf-
fecisset enim obtulisse maius bonuꝫ deo q̄ꝫ fuit ma
lum illiꝰ hoīs peccantis tm̄:q̄ꝛ si adā ꝑ gratiā datā
et caritatē habuisset vnũ vel multos actꝰ diligēdi
deũ ꝓpť se ex maiori conatu liberi arbitrij q̄ꝫ fuit
conatꝰ i peccando / talis dilectio suffecisset ꝓ pctō
suo et redimēdo ⁊ remittēdo / et fuisset satisfactio.
tũc hec ꝓpositio ē falsa ꝙ debuit offerri deo maiꝰ
omni illo ꝓ quo peccare non debuerat. Sed sicut
ꝓ amore creature vt obiecti diligibilis non debuit
peccare:ita satisfaciendo offerre debuit deo aliq̇d
maius attingendo ꝑ actum obiectiue q̄ꝫ sit creatu-
ra scd̄m amorē attingens deum propter se. Et iste
amor obiectiue vt terminať in deũ propter se / ex-
cedet amorem creature:et sic deꝰ creaturā beatifi-
cat qui peccauit ꝑ amorem ignobilioris obiecti in
infinituꝫ:ita debuit satisfacere per amorē nobilio-
ris in infinitũ: et hoc fuisset satis de possibili deo.
sic amor ergo quē offerre debet satisfaciendo / de-
bet excedere amorē cuiuscũqꝫ creature:q̇ꝫ verum
est.et diligere obiectũ nobilius satisfaciēdo q̄ꝫ fe-
cit peccando.tm̄ iste actus conuertēdo me deo per
amorē in suo formali / nō est maiꝰ oī creatura: nec
amor xp̄i fuit infinitꝰ sed creatꝰ quo dilexit deum.
vnde ipse vult omnino habere infinitatem xp̄i nul
la est ex formali ratione rei. ¶ Contra illud quod
dicit in quarto articulo ꝙ nō nisi homo deꝰ debuit
satisfacere:hoc nō requiriť absolute: nec est neces-
sariũ q̄ꝛ vnꝰ q̄ nō ē debitor satisfecisset sic si placuis
set deo. Unde potuit vnus angelꝰ bonꝰ satisfacere
offerēdo aliq̇d placitũ deo ꝓ nobis:quod deꝰ ipse
acceptasset ꝓ oībus peccatis:cũ tm̄ valeat omne
creatum oblatum ꝓ q̄ꝫto ipse deus acceptat / et nō
plus,vt dictũ est. ¶ Preterea videť ꝙ vnus purus
hō potuit satisfacere ꝓ oībꝰ si fuisset conceptꝰ sine
peccato:sicut potuit de possibili opere spiritꝰ san-
cti et matris:sicut christus fuit ⁊ deus dedisset sibi
gratiam summam quam posset recipere: sicut de-
dit christo sine meritis precedentibus ex liberali-
tate dei: et talis potuisset meruisse deletionē pec-
cati sicut et beatitudinem. Et qn̄ dicit ꝙ tunc obli
garemur ei tm̄ q̄ꝫtum deo:falsum est.imo simpliciť
dico:q̄ꝛ q̇ꝫ haberet totũ ei eēt a deo:obligaremur
tamen multum sibi sicut obligamur beate virgini
⁊ alijs sanctis:q̄ meruit nobis:sed formaliter deo
et summe tanq̄ꝫ ei a quo omnia bona aliorum pro
uenerint. ¶ Preterea videť de possibili deo ꝙ q̇li-
bet posset satisfacere ꝓ se: q̄ꝛ data fuit gratia pri-
ma sine meritis cuilibet homini:q̄ꝛ licet homo q̇li
bet sit filiꝰ ire: dat tamē modo cuilibet suā gratiā
sine merito proprio: et tunc mereť beatitudinem:
ergo potuit et meruisse deletionē culpe. ¶ Respō
deo primo ergo ad questionē ꝙ oīa hec que facta
sunt a christo circa redemptionem nostram nō fue
runt necessaria nisi presupposita ordinatione diui
na q̄ sic ordinauit facere:⁊ tũc necessitate ꝯñe neces
sariũ fuit xp̄o pati:sed tm̄ totũ fuit cōtingēs / ⁊ añs

et consequens: vnde credendū est ꝙ iste hō passus
est ꝓpter iusticiam: vidit eīm mala iudeoꝛū q̄ fece-
runt: ⁊ quomodo inoꝛdinata affectione afficieban
tur ad legem suā: vt non permitteret hominem cu
rari in sabbatis: ⁊ tamen extraxerunt ouem ⁊ bo-
uem de puteo in sabbato: ⁊ multa alia: ⁊ xp̄s vo-
luit oēs ab illo erroꝛe reuocare per opera ⁊ sermo
nem: et maluit moꝛi q̄ꝫ tacere: tamē veritas fuit eis
danda: ⁊ iō ꝓ iusticia moꝛtuꝰ ē: tñ de facto sua gra
tis passionē suam oꝛdinauit et obtulit patri ꝓ no-
bis: ⁊ ideo multum tenemur sibi: ex quo ei potuit
homo aliter fuisse redemptꝰ: ⁊ tamen ex libera vo
luntate sic redemit: multum ei tenemur et ampli-
us q̄ꝫ sit necessario: ⁊ non aliter potuissemus fuis-
se redēpti. et ideo ad alliciendū nos ad maioꝛē sui
amoꝛem p̄cipue: vt credo fecit: ⁊ qꝛ voluit hoīem
deo teneri: sicut si aliquis p̄mo generasset hoīem
et postea instruxisset eū in disciplina et sanctitate:
amplius obligat̄ ei q̄ꝫ si eum genuisset tm̄ ⁊ aliꝰ si-
bi fecisset alia: et hec est congruitas: ⁊ non necessi-
tas. si autē volumus saluare Ansel. possumus dice
re ꝙ rationes sue ꝓcedunt supposita diuina oꝛdi-
natione ꝙ sic oꝛdinauerit hominem redimi: et ita
videtur ꝓcedere ꝙ noluerit ex oꝛdinatione sua mi
nus acceptare ꝓ redemptione hoīm q̄ꝫ moꝛtem fi
lii: tamen nulla necessitas absoluta fuit: vnde i p̄s.
dicitur: apud eū copiosa est redemptio. ¶ Ad pri-
mum principale dicendū secundum apostolum ad
Heb. i. nunq̄ꝫ angelos apprehendit: sed semē Abra
he: dico tamen ad argumentum ꝙ bene concludit
contra eos qui dicunt singulos angelos eē alteriꝰ
speciei ab alio: ⁊ hoc credo esse falsum: ⁊ iō nō ceci
dit alia sp̄es tota angeloꝛꝫ: q̄uis foꝛte in qualibet
specie ceciderit aliquis: tunc teneo illam ꝙ qꝛ spe-
cies hominis tota cecidit: iō magis debuit repara
ri. Similiter alia respōsio ibi data accipit̄ ab An-
selmo nō potest etiam illa valere: scꝫ ꝙ homo pec-
cauit suggestione diaboli qui fuit alterius rationis
et suggestione vxoꝛis ꝙ foꝛte non ita efficaciter fe
cit angelus ꝙ licet alia temptatio fuerit ⁊ alia luci
feri: non tamen ita efficax sicut hominis a diabo-
lo. ¶ Ad secundum principale dicendum: ꝙ ꝑ bo-
num velle potuit satisfacere: sed tamē aliter voluit
deus: et quando dicit ꝙ actus sunt laudabilioꝛes
passionibus: dicenduꝫ ꝙ verū est loquēdo de actu
virtutum: vt distinguitur cōtra passiones q̄ nō acci
dunt ex virtute: sic loquit̄ philosophus: tamē pas-
siones penales. ⁊ p̄cipue moꝛs quando est ex actu
virtutum acceptante et imperante est laudabilioꝛ
q̄ꝫ actus virtutum. vñ actus circa tristabile est ma-
gis meritoꝛius q̄ꝫ actus circa delectabile: ⁊ passio-
nes volūtarie concomitantes actum virtutis acce
ptande sunt magis meritoꝛie q̄ꝫ actus tantū. vñ di
xit saluatoꝛ: de paulo ostendā ei q̄ta opꝫ eum pati
pꝛo nomine meo. nō dixit q̄ta opoꝛtet eum agere.
Qꝛ ergo xp̄s voluit sic pati: ꝓcessit ex amoꝛe intē
so finis ⁊ amoꝛis tantum quo dilexit nos propter
deum. ¶ Ad aliud: quando arguitur ꝙ minima le-
sio istius persone fuit magis malum q̄ꝫ oīa pecca
ta: dicendū ꝙ hoc ꝓbat ꝓpositum ꝙ aliter potuit
redemisse q̄ꝫ per moꝛtem: dico tñ ꝙ lesio illa voluis
set tantum ꝓ q̄to fuit acceptata. ¶ Ad aliud dicē
dum ꝙ peccatū occidētiū potuit redemi. tñ Ansel.
dicit: vt supꝛa patet ꝙ scienter nō potuerūt occidis
se eum: tñ non credo illud q̄uis eū deum ꝑ vnionē
sciuissent: potuissent tñ ipꝫ occidisse / ⁊ saltum si fe
cissent ad hec eoꝛū peccata eēt remediabile ꝑ pas-
sionem acceptādo tantum. q̄to malum eoꝛū odis-
set / vnde non potuerūt habuisse actū ita defoꝛmē
in malicia: sicut fuit actus quo xp̄s voluit pati bo-
nus in bonitate moꝛali: quia actus habuit bonita
tem non solum ex volitiua potētia: sed ex summa
charitate qua voluit moꝛi: ⁊ aliquo modo habuit
bonitatem ex ꝑsōa illa: sed actus alioꝛum malꝰ nō
habuisset tātam maliciā ex habitu p̄cedente deoꝛ
dinato: ⁊ ꝙ apostolus dicit ꝙ si cognouissent: nun
q̄ꝫ dominum crucifixissent: dico ꝙ loquitur non de
iudeis: sed de p̄ncipibꝰ mūdi: scꝫ demonibꝰ: qꝛ si p̄
mo sciuissent ipm̄ fuisse verum deum non instigas-
sent homines ad eius moꝛtem: qꝛ bonum nolebāt
ipsi euenisse ꝙ fuit redemptio humani generis p̄-
mo respectu quādo hoc ignoꝛauerit instigauerūt:
quando aūt sciuerunt ipm̄ eē verum deum ꝑsuase
runt oppositūꝫ: vnde vxoꝛ pilati misit ad eū dicēs:
nichil tibi et iusto illi. multa enim passa sum no-
cte ista in visu de eo: bene tamen voluissent ipsum
eē moꝛtuum sine redemptione humani generis si
fieri potuisset.

¶ Distinctio. xxi. ¶ Questio. i.

CIrca hāc distinctio-
nem vigesimam primam que-
ritur: vtrum coꝛpus xp̄i fuisset
putrefactum si resurrectio non
fuisset accelerata: Qꝫ sic videt̄
natura nichil incepit quod non
potest perficere ex. vi. phisico
rum: ⁊ p̄mo celi ⁊ mundi. Et accipitur ex illa ꝓpo
sitione qḋ impossibile ē eē: impossibile est fieri: sed
anima fuit dissoluta a coꝛpoꝛe naturaliter: qꝛ ex ta
li passione anima habuit naturaliter a coꝛpoꝛe se-
parari: g̊ natura habuit illam dissolutionē cōsume
re: ⁊ hoc non est nisi resoluendo coꝛpꝰ in elemēta:
et medium per quod naturaliter deuenitur ad hoc
est putrefactio coꝛpis: g̊ ⁊c. ¶ Preterea verbū assū
psit passiones nature viue quando xp̄s fuit viuus:
vt esuriuit et sitiuit ⁊c. g̊ similiter assumpsit passio
nes nature moꝛtue quādo fuit moꝛtuꝰ: ⁊ passio na
turalis coꝛpoꝛis moꝛtui est ꝙ putrefiat: g̊ ⁊c. Con
tra: i p̄s. Non dabis sanctum tuū videre coꝛruptio
nem. Et Petrus in actibus apostoloꝛum hoc alle-
gat: ⁊ Damasce. hoc vult ca. lxxiiij. Ad questioneꝫ
dicitur: et bene q̄tum ad hoc ꝙ aliqua sunt futura
secundum causas naturales: ita ꝙ q̄tum est ex par
te illarum causarum ꝓuenirent nisi impedirentur
et alia dicuntur eē futura secundum causas supna
turales q̄ possunt impedire causas naturales ne ꝓ
ducant suos effectus: ⁊ si aliquid tale compararetur
ad has causas et ad illas simpliciter diceretur futu
rum secundum causas et supernaturales: ⁊ non qḋ

est futurum scòm causas inferiores impediendas:
sicut si sunt due cāe naturales: ⁊ vna superior alia
secundū virtutem q̄ potest impedire actionem al=
terius: tunc id quod est futurum respectu cause su=
perioris dicit̄ eē simpliciter futurum: ⁊ non illò qò
est futurum secūdum causas inferiores q̄ impediū
tur quelibet q̄tum est ex parte sua: ꝙ sicut vnꝯ pla
neta respectu pluuie: ⁊ secūdum causalitatem suā
producit pluuiam adducendo humores vel vapo=
res humidos: et sic aliꝯ planeta ī alio signo habēs
contrariā virtutem et maiorē ꝓpter quā impedia
tur virtus alterius. Si tūc: queritur vtrum pluuia
erit cras vel non: magis dicēdū ꝙ non q̄ ꝙ sic: et
per hoc soluitur alia questio qua queri solet an di=
catur eē futurū ⁊ possibile qò est possibile secundū
causas superiores vel inferiores. exemplū posuīt
isti de hac opinīōe de Ezechia cui dixit ysayas ꝙ
moreretur: qui tñ postq̄ plorauerat dictū est sibi a
domino ꝑ ysayā ꝙ vltra viueret per quindecīz an
nos: vñ premonuit eum de morte scòm causas infe
riores: vt talis ammonitio esset sibi occasio orādi:
vt sic propter merita sua diutius viueret. Predixit
ergo mortem suam scòm causas inferiores: ⁊ tamē
fuit impedita ꝑ causam superiorē: ⁊ ideo simplici=
ter non fuit mors sua ꝓ tunc. Sic in ꝓposito cor=
pus xp̄i post mortem habuit causam intrinsecā et
extrinsecam putrefactionis: sic ꝙ xp̄s fuisset mor=
tuus in senio: verūtñ est ꝙ non fuisset corruptū et
putrefactū ꝓpter causam superiorē impedientem
actionē illam naturalem: quia corpus tale fuit san
ctificatum ex tali vnione: dicente ꝓpheta. Nō da
bis sanctum tuū videre corruptionē. q̄tum ad hoc
puto ꝙ verū dicunt ꝙ non nouo miraculo fuisset
hoc factum: quia corpꝯ eius fuisset sic preseruatū
a putrefactione: sed qꝛ verbū assumpsisset materiā
indissolubiliter: ⁊ vniuit sibi corpꝯ illud indissolu=
biliter tamen eadē vnione: et non nouo miraculo
fuisset corpus p̄seruatum a corruptione hoc autē
ꝙ verbum vniuit sibi corpus indissolubiliter capi
tur a Damasce. li. iij. ca. ij. vel. ca. xxxiiij. Contra il
lud vltimum dictū arguo: nam passiuum naturali=
ter approximatū actiuo naturaliter impeditū per
causam supnaturalē naturaliter pat̄ : ita ꝙ si im=
pedirēt ꝑ causam supernaturalē. hoc esset miracu
lum: sicut patet de pueris in camino ignis ambulā
tibus: sed hoc corpus xp̄i ꝑ separationem aie fuit
passiuum naturaliter: quia non fuit glorificatū glo
ria anime: cui tunc non vniebat̄: si eñ corpus illud
fuisset glorificatū quando vixit hoc non fuisset de
nouo miraculo: immo miraculū fuit ꝙ gloria ani=
me non redundabat in corpus eiꝯ. sed quando ani=
ma separabatur: ⁊ gloria eius non redundabat in
corpus non erat miraculū: nec corpus tūc ī triduo
fuit glorificatum: et habuit calorem intrinsecū cor
ruptiuum: et ꝑ ꝯñs fuerūt agentia ⁊ patientia na=
turaliter approximata: ḡ si non tunc egerūt ad pu
trefactionem: hoc fuit ꝑ nouum miraculū ex hoc
ꝙ actio eorum fuit impedita ꝑ causam supernatu=
ralem: vnde lꝫ ibi fuerunt multū de mirra ⁊ aloes
que diu potuerūt seruasse corpus eius a corruptio

ne non tamen semper: sed ad hāc rationem dicere
tur forte: tamen retineo eam vsqꝫ in finem ꝙ ꝑ mi
raculum fuit impedita: qꝛ hoc fuit per causam sup=
naturalē: ⁊ hoc cōcludit ratio. sed ex hoc nō sequi=
tur ꝙ nouo miraculo fuit illa actio mutua impedi
ta: sed eodem miraculo quo vniuit sibi corpꝯ. Con
tra: verbum quod assumpsit corpus nō impediuit:
quoniam agentia ꝑ violentiā agerēt in illud corpꝯ
viuū non obstāte vnione ad corpus viuū: ꝙ si ipe=
disset fuisset ꝑ nouū miraculū: vt ꝙ clauus non ex=
traheret sanguinē: nec lederet ipsum: nec etiā ꝙ si
tiret et esuriret: hec eñ non possent eē nisi ꝑ nouū
miraculum: ergo sicut fuisset nouū miraculū si ver
bum impediuisset illas actiones: sic si verbum post
separationem anime impediret ne pateret̄ agente
naturali approximato fuit nouū miraculum nō ob
stante vnione ad verbū. ¶ Preterea: in naturalibꝯ
est duplex ꝓcessus: sicut dictū est ī secūda questio
ne de rationibꝯ seminalibus: vnus ascendendo: et
alius descendendo. In ascendendo ꝓceditur ab ī=
perfecto ad perfectū: ⁊ illud imperfectū a quo pro
cedetur habet rationem seminis in quo quidē pro
cessu nullum generatū habet eē fixū anteq̄ proue
niatur ad vltimum terminū: ⁊ sicut illud dicitur eē
semen ī illo ꝓcessu a quo incipit talis ascēsus: ita
dicitur fex a quo incipit resolutio: ecōtrario ī de=
scensu: si ḡ xp̄s verbum ꝑmo fuisset vnitū sangui=
ni: et sanguis perficeretur naturaliter: sicut modo
in generatione aliorum fuisset naturalis processus
et si verbum impedisset illum ꝓcessum in ascendē
do ꝙ sanguis haberet eē fixū ante terminum vlti=
mum: fuisset nouū miraculū: ḡ sic in descendendo
si verbū impediuisset illū descensum et fecisset ali=
quid cor ante vltimū tantū habere fixū esse hoc
fuit ꝑ miraculum nouum: ḡ ꝙ corpꝯ xp̄i non tende
bat ad corruptionem: hoc fuit ꝑ nouum miraculū.
¶ Preterea: in corpore xp̄i vera fuit augmentatio
et nutritio: ⁊ diminutio: ita ꝙ partes fluxerant et
refluxerunt. sed tūc si impedisset ꝙ partes nō flue=
rent: hoc fuisset per nouum miraculū. Per nouum
miraculū fuisset ḡ ꝙ corpus eius non tendebat ad
corruptionem. ¶ Preterea: hoc qò adducūt de da
ma. non facit pro eis: quia Damasce. ī ꝑncipio illiꝯ
ca. dicit ꝙ incōuertibiliter ⁊ inalterabiliter fuerat
vnita et non dicit ꝙ indissolubiliter. Et loquitur
ibi de natura humana ⁊ diuina: sicut ibidē patet.
si ergo velit arguere illa auctoritate: ḡ indissolubi
liter assumpsit naturam humanā: ⁊ ita semper fuit
natura humana vnita verbo: ⁊ per consequēs: nūq̄
q̄ fuisset mortuus: oportet ergo ꝙ aliter intelliga=
tur Damasce. vñ intelligitur ꝙ neutrum in alia na
turam sit vertibilis: nec etiam altera ab alia est al=
terabilis: sicut patet ex dictis eiusdem ibidem: nō
autem ꝙ dimittatur sibi: ⁊ ꝙ nō posset sic corrūpi.
immo dicit in fine. lxiij. cap. ꝙ permittebat carnē
propria passione xp̄i pati. ¶ Dico: tūc q̄tū ad istū
articulum ꝙ verisimile ē ꝙ si fuisset mortuus in se=
nio ꝙ custodisset deus illud corpus tam sanctū ab
omni corruptione et putrefactione volūtate diui=
na prohibente agētia naturalia ne agerēt ad eius

putrefactionem: ⁊ illa volitio circa nouū obiectū fuisset miraculum nouū. Similiter petit per illam auctoritatē. Non dabis sanctū tuum videre corruptionē: sȝ si nō nouo miraculo cōseruasset corpꝰ a corruptione seq̄retur non tota ḡ resurrexit. ¶ Ad primam rationem patet ꝑ predicta ꝙ natura qō īcipit terminat nisi impediatur: ⁊ sic est in ꝓposito vt dictū est. ¶ Ad secundum: dicēdū ꝙ xp̄s potuisset assumpsisse passiones corporis mortui sicut viui: sed non fuit decēs ꝙ ille passiones infuissent sicut alie: ⁊ ideo non ꝑ miraculum impedit̄ quando fuit viuꝰ: q̄ꝛ assumpsit illas passiones viui: quia tales passiones eius profecerūt nobis: etiā per illas meruit nobis: sȝ si assumpsisset passiones mortui: vt corruptionem ⁊ putrefactionē: ⁊ hmōi nichil ꝓ fuissent nobis: sed passiones viui assumpsit: vt per hoc ꝓbaret̄ verꝰ eē hō ⁊ vt nobis meruisset. ¶ Ad rationem in oppositum qn̄ dicitur ꝙ nō dabis sanctum tuū videre corruptionē ⁊c. dicendum ꝙ hoc verū ē de facto: nec tāq̄ dedisset: vt credo si mortuus fuisset senio: qn̄ dicitur ꝓ alia opinione ꝙ per Damasce. indissolubiliter assumpsit: vt etiam corpus nō potuisset corrumpi ex virtute illiꝰ vnionis dico ꝙ non dicit indissolubiliter: sed ialterabiliter vnde si inueniretur ꝙ illud quod assumpsit nunq̄ deposuit: dicendū ꝙ hoc verum ē manente illo qō assumpsit: sed si totū illud quod assumpsit desit eē per corruptionem alteriꝰ termini non est veruȝ: et ideo licet assumpsit naturam humanā ⁊ humanitatem: quia tamen illa in separatione anime a corpore desiit eē: q̄ꝛ tunc humanitas nō fuit: iō humanitateȝ assumpsit: quā tamen dimisit. sic q̄diu corpꝰ mansisset nunq̄ illud deposuisset: sed si ponat̄ corrumpi: sicut si fuisset in senio ⁊ nō eēt impedita corruptio per nouum miraculū deposuisset corpus illud ad non eē corporis talis.

¶ Distinc. xxii. ¶ Questio. i.

Circa hāc distinctionem vigesimam secūdam querit̄: vtrū xp̄s fuerit homo in triduo. Et sic videt̄: xp̄s fuit xp̄s in triduo: ḡ xp̄s fuit homo ī triduo. ꝯn̄a ꝓbat̄: tū quia arguitur ab inferiori ad superiꝰ affirmando: tum quia ex opposito consequētis sequitur oppositum an̄cedentis. ¶ Preterea: xp̄s in triduo habuit humanitatē: ḡ tūc fuit homo: aña probatur dupliciter. Primo: q̄ꝛ habuit animaȝ ⁊ aīa ē tota quidditas hominis: q̄ꝛ forma ē tota quidditas termini cuiꝰ est: sicut ꝓbatur per philosophū: vii. Metha. ca. de vnitate diffinitionis: ⁊ ꝑ cōmenta. ibidem. ⁊ philosophꝰ. viii. Ethicoꝝ: opȝ autē non latere: ⁊c. ꝑ cōmenta. ibidem: vnde sunt ibi multe auctoritates ad hoc. Secundo idem probatur sic: habuit totam entitatem q̄ fuit humanitatis in triduo: ḡ habuit humanitatem: consequentia patet: quia humanitas non dicit nisi entitatem vel entitates: aña patet: quia tūc animam habuit ⁊ corpꝰ: ⁊ hoc ē tota entitas humanitatis ⁊ hominis: quia corruptio non est nisi dissolutio vnitorum: ḡ tantum ibi fuerunt duo entia ⁊ illa habuit: ḡ in triduo habuit totam entitateȝ humanitatis. ¶ Preterea tertio ad ꝑncipale sic: verbum subsistens in aliqua natura creata denominat̄ ab illa: sed verbum subsistebat in aliqua natura creata: sed verbum in triduo nō dicebatur animatum: nec corpus: nec corporeū et denominabatur ab aliqua natura: sicut a natura humana: ḡ tunc fuit homo. Contra: nō habuit animā vnitam corpori: vt formaȝ materie: sed cōpositū nō ē nisi vt forma perficiat materiā: ḡ cū in triduo anima non ꝑficiebat corpꝰ nō fuit tūc homo. ¶ Ad hanc questionem ꝑmo respondendum ē ꝙ theologi nō tractāt an xp̄s fuerit hō ī triduo: q̄tū ad vim sermonis: vtrum scȝ superiꝰ ꝑdicet̄ de inferiori siue īferius sit siue nō: sȝ theologi tractāt an xp̄s in triduo fuerit homo existēs in effectu: ita ꝙ christus tūc fuerit homo existens in actu: et dicunt Hugo et magister ꝙ sic moti: tamen diuersa ratione. Hugo enim de sacramētis lib. i. parte secūda ponit ꝙ xp̄s in triduo fuit homo: q̄ꝛ dixit ꝙ hō non est nisi anima vtens corpore: ⁊ q̄ꝛ verbuȝ fuit vnitum aīe post separationem anime a corpore: iō dixit ꝙ xp̄s in triduo fuit homo: sed magister fuit motus alia de causa: dixit enim ꝙ vnio istorum: scȝ anime et corporis ad verbum est formalis rō: quare verbum dicitur hō: licet nō vniant̄ inter se: ⁊ q̄ꝛ in triduo fuerūt ista vnita verbo: ideo ī triduo fuit xp̄s homo. Quātū ad hugonē aliqui respondēt cuȝ eo dicentes ꝙ forma est tota quidditas rei ⁊ ꝙ materia nichil sit de quidditate rei hoc ostendūt ꝑ rōnes ⁊ per auctoritates. ꝑ rōem ꝑmo sic. materia ē qua res pōt eē ⁊ non eē ex. vii. metha. Ex hoc eniȝ probatur materia eē in naturalibꝰ: ⁊ in hiis q̄ sunt a natura ⁊ a casu ⁊ ab arte: q̄ꝛ possunt eē et non eē: cuius ꝑncipium est materia: si ḡ materia pertineat ad quidditatē: tunc q̄dditas pōt eē ⁊ nō eē per se: ⁊ sic eēt generabilis ⁊ corruptibilis: quod est contra philosophum in eodē. ¶ Preterea: ꝙ quid est ꝑncipium cognoscendi illud cuius ē materia: aut ē secūdum se ignota: ex. vii. Metha. ergo nō pertinet ad quidditatem rei. ¶ Preterea: tertio sic. illud qō per se habet quicquid ē: habet illud idem sibi: quia ex. vii. Metha. in dictis secundum se: idem est qō quid est cuȝ eo cuiꝰ ē. Et ergo habet ne ꝙ quid sit idem cum eo cuius ē: ꝓhibet ne illud sic habet per se qō quid: sed materia ꝓhibet ne qō quid compositi ex materia ⁊ forma sit idem cum composito: ḡ prohibet ne compositū habet ꝑ se qō quid: ⁊ ꝑ consequens: materia nō ē per se de quidditate compositi. minor ꝓbatur per philosophum. vii. Metha. in fine capituli de vnitate diffinitionis. vbi dicitur ꝙ in cōceptis cū materia non ē idem qō q̄d ē cū eo cuius est. ¶ Preterea: ad hoc sunt multe auctoritates philosophi in. vii. Metha. cap. de vnitate diffinitionis. qm̄ secundo animaliū. Anima nec enim substātia est animati ⁊ spēs: ⁊ ꝙ quid erat eē. Itē: ibidem dicendum speciem: ⁊ inq̄tum habet speciē vnūquēq̄ȝ: sed naturale nunq̄ secundū se dicendū. Item in eodem quecūq̄ȝ sunt partes: vt materia: ⁊

in que diuidit̄: vt in materiam sunt posteriora: sed
illa que pertinent ad diffinitionem sunt priora: in=
tantum etiā istam opinionem volunt defendere:
ꝙ si eadē anima vniretur alteri corpori esset idem
homo numero: q2 manet in eo eadē quidditas nu=
mero cum aīa sit tota quidditas hoīs. Sed cōtra
hugonē ꝛ mgr̄z arguitur p̄mo ꝑ auctoritatē Aug.
xiij. de ciuitate dei. c. xxiij. homo non ē corpus so=
lum nec anima sola: sed qui ex anima constat ꝛ cor
pore: ꝛ parum post cum ē vtrūq3 coniunctū habet
hominis nomen. ¶ preterea. Damasce. ca. xxiij.
soluens obiectionē hereticorum ꝗrentiū quo oēs
homines sunt vni⁹ nature dicit ꝙ hoc iō: q2 oīes
habent animam ꝛ corp⁹ ꝗ pertinent ad naturā hu
manam. Item. Damasce. ca. lviij. dicit ꝙ xp̄s ha=
buit verum corpus ꝛ non fantasticū: q2 aliter non
esset eiusdē nature nobiscū: ꝑ secūdum ipsum cor=
pus pertinet ad naturam humanam: et nō tm̄ aīa.
¶ preterea: contra eos specialiter arguit̄: q̄ dicūt
ꝙ materia non ē pars quidditatis: sed ꝙ forma sit
tota quidditas / arguitur sic p̄mo contra: quecūq3
eēntia sufficiēs ratio alicui eēndi circūscripto quo
cunq3 alio: sicut essentis albedinis ē sufficiēs ratio
alicui essendi album circunscripto qu ocunq3 alio:
si ergo forma ignis sit tota quidditas ignis: ergo
forma ignis circūscripto quocūq3 alio est sufficiēs
ratio essendi ignem: ꝑ posset eē ignis manente fo=
la forma ignis ꝛ non materia: quod falsum est. vn̄
secūdū istam viam eēt dicendum ꝙ materia nichil
est: sed ꝙ sit eadem eēntia cū forma. ¶ preterea:
cuius eēntia ē increata non habet causam: ergo cu
ius eē est incausatum a terminis intrinsecis nō ha=
bet causas extrinsecas: sed illa eēntia q̄ non inclu=
dit materiam vt partem sui ē incausata a materia
intrinsece: ꝑ illa eēntia nō habet causam naturalē:
ergo substātia materialis nō habet materiā vt cau
sam: quia ē icausata a materia. ¶ preterea: ens cō
pletum ꝛ ꝑfectum in aliquo genere non vnitur ali=
cui nisi ꝑ accidēs: q2 non potest facere vnum per se
cum alio: vel ē potētia vel actus. sed si in quiddita=
te rei excludit̄ materia: ita ꝙ quidditas rei sit tan=
tum forma: tūc cū forma sit ens cōpletū in genere
sicut ꝛ quidditas rei q̄ non ē ꝑ se determinabilis: ꝑ
forma nulli potest vniri nisi ad constituendū vnu3
per antecedens: ꝑ hic ignis composit⁹ ex materia
et forma nō erit per se ens qō falsum est. ¶ preter
ea: illud quod non includit aliquam quidditatē ali
cuius generis: nec ꝑ se includitur in quidditate ali=
cuius in genere non ē in genere per se: nec per re=
ductione3: q2 qō per se est in genere icludit quiddi
tatem aliqua3 generis: ꝛ qō ē i genere ꝑ reductio=
nem includitur in q̄dditate alicuius ꝑ se in genere:
sed materia secūdum istam opinionem neutro mo
do se habet ad quidditatem q̄ solum ē per se in ge=
nere: q2 nec includit illam: nec ꝑ se includit̄ i illa se
cundum viam hāc; ergo materia nec ē in genere ꝑ
se: nec ꝑ reductionem: ꝛ ita si sit aliquid: erit deus.
¶ preterea: rationi materie nō repugnat ꝙ sit cō
mune pluribus indiuiduis quare ab hac materia ꝛ
illa possit abstrahi ratio communis materie: et si=
militer ab hac forma ꝛ illa cōmunis ratio forme.
sed materia ignis in communi ꝛ forma ignis in cō
muni faciūt per se vnum: ita ꝙ ex materia ꝛ forma
ignis secūdum se cōsideratis fit per se vnū: s3 oīne
vnum per se habet quidditatē per se vnam: ꝑ com
positum ex materia ꝛ forma ignis ī communi ha=
bet ꝑ se quidditatem vnam. sed qō per se pertinet
ad vnitatem ꝑtinet per se ad ei⁹ quidditatē: ꝑ cum
tam materia ꝙ forma: vt ostensum ē: ꝑtineant ad
vnitatem cōpositi: sequit̄ ꝙ pertineant ad ei⁹ q̄d=
ditatem. propositio p̄ma illi⁹ rōnis est manifesta:
quia omnis ratio materie potest abstrahi ab hac
materia ꝛ illa: quia ex secundo phisicorum ꝛ sexto
methaphisic: ecausa ꝛ effect⁹ ꝓportionāt̄. ita ꝙ cā
rum singularū sunt effectus singulares: ꝛ causarū
vniuersalium effectus vniuersales: ꝑ causa que lic3
secundū suā vniuersalitatē potest abstrahi. ꝛ i ma
teria: non habet dicere ꝙ dictum philosophi ē ve
rum in causis ꝛ effectib⁹ non materialib⁹: q2 vt p3
xiij. metha. ca. ii. materia in me ꝛ in te sunt nume=
ro diuersa: sicut et mouens: sed vniuersali ratione
sunt eadem. similiter. vii. metha. sc3 de vnitate dif
finitionis: sicut similiter totum ē ex hac materia ꝛ
forma hac. animal vero ꝛ homo ex materia ꝛ for=
ma vniuersali: ꝑ rōi materie; repugnat ꝙ abstraha
tur vlterius de secūda propositione: ex illis scilicet
materia ꝛ forma sic abstractis ꝛ in communi consi=
deratis habent hoc per se ꝙ ex illis constituit̄ cō=
positum in cōmuni: nec ex materia: nec ex forma
ignis in communi constituitur ignis in communi:
quia ratio qua ex hac materia ꝛ forma hac fit vnū
est: q2 hoc est actus et hoc potentia: ꝛ hec non hn̄t
nisi ꝑ rationem materie ꝛ forme ī communi: ergo
hoc inest illis per rationem cōmunem eis. ꝑ p̄ma
ratio constituendi vnū remanet ī materia ꝛ forma
per se consideratis. et vlteri⁹ tunc arguit̄. Omne ꝑ
se vnū habet quod quid vnum: hoc ꝑ compositum
quod est in genere in communi: de cui⁹ rōne ꝛ vni
tate est materia ꝛ forma habet qō quid: ꝑ materia
pertinet ad quidditatem: sic ista cōtra cōclusionē.
¶ preterea: rationes facte ꝓ illa opinione cōclu=
dūt oppositū: quod ostēditur primo de rōne p̄ma:
nam ex hoc ꝙ materia ē qua res potest eē ꝛ nō eē
sequitur ꝙ pertineat ad quidditatem rei: q2 passio
communis ostēditur de subiecto cōmuni ꝑ mediū
consequentie. Illud autem mediū quodcūq3 sit re
solubile ē in illud quo aliquid dicitur posse eē ꝛ nō
esse: ꝛ hoc ē materia secūdum philosophū: ergo ex
hoc ꝙ materia est qua res pōt esse ꝛ non eē: sequit̄
ꝙ est principium radicale quo passio ostenditur de
tali sbo: ꝛ ꝑ ꝯns ꝑtiet ad q̄dditatē subiecti. ¶ pre
terea secunda ratio non cōcludit: falsum est quod
accipitur ꝙ materia non est principiū cognoscēdi
rem: dicit enim philosophus secundo methaphi.
ꝙ si species causarum essent infinite: ꝙ nihil esset
scibile: nec aliquid posset sciri: sed non arguit hoc
de speciebus infinitis preter quattuor causas: quia
hoc etiam probatur prius: sc3 ꝙ in nulla specie cau
sarum sunt cause infinite: sed si materia non perti=
neret ad scire rei non teneret consequentia: q2 res

nichilominus scitur: licet nō cognoscatur id quod pertinet ad quidditatē eius: ⁊ ita licet materie essent infinite ⁊ non cognoscant̄: nichilominus res cognosci potest. ¶ Preterea: tertia ratio non concludit: falsum enī est quando dicitur ꝙ materia impedit ne ꝙ quid sit idem cū eo cuius ē: scꝫ cū hn̄te materiā: sicut ꝙ quid rei īmaterialis idē est cum re īmateriali: ita ꝙ q̄d rei materialis ē idem cum re materiali habēte pꝛimo qd̓ quid ē: quod ꝓbat̄ per philosophū. vii. Metha. vbi comparat partes diffinitionis ad partes rei secundū ꝓpoꝛtionem: qꝛ sicut tota diffinitio exp̄mit totam quidditatem: ita partes diffinitionis partes quidditatis dicēte ipo quoniam diffinitio ratio ē: ⁊ omnis ratio ptes hꝫ opoꝛtet ꝙ sicut ratio ⁊ diffinitio ad reꝫ: ita partes rationis ad partes rei: sed si in composito eēt materiā: ⁊ nō esset de essentia compositi: nec qd̓ quid esset idē cū eo cuius eēt in materialibus: tūc i diffinitione exp̄mente quidditatē eēt aliquid qd̓ non responderet parti diffinitēti: ⁊ non teneret illa ꝓpositio. ¶ Preterea: auctoꝛitates ꝓ opposito sunt magis manifeste q̄ ex parte alia: dicit enī philosoph⁹ viii. methaphi. ca. xxxii. ꝙ q̄dā diffiniūt ꝑ materiā et hii imperfecte: qꝛ tantū diffiniunt ens in potentia. alii autē diffiniunt per actū: sed tertii diffiniūt per vtrumqꝫ: ⁊ hanc diffinitionem appꝛobat sicut architas appꝛobauit. Iteꝫ: ca. iii. ibidē dicit philosophus ꝯ platonem ꝙ dubitatio quā acisceratī dixerunt habet ipē cōtra platonem ꝙ ydee nō possunt diffiniri: nec aliqua substātia et hac diffinitiōe que competit substātie materiali: qꝛ secūdū philosophum: diffinitionem opꝫ eē rationē longā: et iō substātia q̄ diffinitur oꝫ esse compositoꝛū: quia rō est diffinitio eius qd̓ habet q̄d et quale: hoc vt materiam: illud vero vt foꝛmā. Item: in eodē dicit ꝙ substātia composita habꝫ precissimā rationē substātie: sed hoc non esset verū secūdum hanc viā: qꝛ haberet aliquid qd̓ nō pertinet ad suā quidditatē et substantialitatē. ¶ Ad illum: ergo articulū dico breuiter ꝙ sicut causata se habent ad causas suas extrinsecas diuersimode: ita causata diuersimode se habent ad causas intrinsecas. Quedā enīꝫ sunt causata q̄ habent plures extrinsecas: vt q̄ nō sunt immediate a deo: sed mediantib⁹ causis secundis mediis. Et illa q̄ immediate ꝓducunt̄ a deo tātuꝫ habent vnam causā efficientē ⁊ finem: ita etiā sunt quedam entia causata a causis intrinsecis plurib⁹ vt composita: ⁊ quedā non: vt entia simplicia: q̄ tñ habent causam foꝛmalē nō materialē: ⁊ sicut illa que habent quidditatē simplicem habēt causaꝫ intrinsecā foꝛmalē q̄ pertinēt ad q̄dditatem eoꝛū: ita que sunt causata a causis extrinsecis eēntialiter depēdēt ab eis: vt a causis essentialibus ad essentiā: ⁊ tunc si causa materialis intrinseca sit materia p̄ma: siue coꝛp⁹ oꝛganicum ꝑtinebit ad quidditateꝫ rei materialis. Ad intētionē autē philosophi. vii. metha in. ca. de vnitate diffinitionis est sciendum ꝙ philosoph⁹ equiuoce in illo capi. accipit ista tria speciem: materiā: ⁊ subiectū: cuius equiuocatiōis ignoꝛātia facit: vt illud capitulū a multis male exponatur. Quandoqꝫ enim philosoph⁹ capit spēm pro foꝛma q̄ est altera pars compositi. Et quandoqꝫ ꝓ vniuersali abstracto ab indiuiduis: cuius est qd̓ quid ē p̄mo simpliciter: qn̄qꝫ accipit̄ ꝓ composito ex vltima materia ⁊ foꝛma vltima qd̓ est: videlicet ꝑ se in genere substātie cōpositum. Quandoqꝫ aūt capit ibi ꝓ cōposito vniuersali: secūdum qd̓ distinguit̄ cōtra speciē pꝛimo mō dicta. ⁊ nō secundo modo: vñ qn̄ vocat hominem in vniuersali subiectuꝫ ⁊ indiuiduum i genere substātie existēs hoc non arguit ex se existentiā. Nā quicq̄d est illi⁹ cooꝛdinationi est in genere anteq̄ꝫ cōparetur ad existentiam. vide hic hō abstrahit ab existētia sicut homo. hic tñ homo existens non ē ens ꝑ accidēs tāq̄ꝫ aliquid compositū ex rebus diuersoꝛum generū: sed existentia foꝛmaliter ē extra rationem essentialeꝫ illius hominis: ⁊ totius illi⁹ cooꝛdinationis in genere substātie: ⁊ ꝓ tanto dicit̄ existētia sibi esse accidens: vñ existentia ē cōditio necessaria isti homini: vt terminet generationē. Nam hic hō non generatur ꝑ se ⁊ p̄mo: sed hic hō existēs: mō existentia sequit̄ ipm vt cōparat̄ ad generantē producētē ipsuꝫ in eē: vñ sic subiectū generatur ⁊ nō subiectū: vt precise dicit indiuiduū in genere substātie secundum oꝛdinationē illius generis. Item: accipit materiam qn̄qꝫ vt nō contracta ē: sed vniuersaliter ꝓ pꝛincipio potētiali non cōcernendo hāc vel illam materiā: et sic capit materiā cū dicit ꝙ auferre materiam a rebus superfluū ē. Et iō parabola de aīali quā consueuerat satrates minoꝛ dicere: nō bene se habet: facit enī suspicari quasi contingēs sit hominem esse sine partibus: sicut sine ere circulum: ⁊ sic materia ꝑtinet ad q̄dditatem illi⁹ qd̓ diffinitur: Aliter enī substātia composita scd̓m suāꝫ essentiā: vt ignis et aqua eēt simpliciter sicut angelus ⁊ hō simpliciter: sicut angel⁹ secūdum suā essentiā. Secundo mō accipitur materia: vt cōtrahitur ꝓpꝛietate īdiduali: vt cū dicitur: hec materia ⁊ pars oppositi. Tertio mō accipitur materia: vt cōtrahitur accidentaliter: vel sicut pars ītegralis ōꝛ hui⁹ pars materialis; vt semicirculus intrinseci circuli. Alio modo magis accidentaliter dicit̄ aliq̄d eē materia alterius i quo est: lꝫ accidit sibi eē in illo: et non determinat sibi illud secūduꝫ ꝙ ibi littere eree vel eree sunt materia: sillabe ⁊ partes circuli lignee vel eree: ꝓpter hoc ergo ꝙ diuersimode cōparat materiam ad subiectum ⁊ ad speciem: ⁊ quādoqꝫ vno modo: ⁊ quandoqꝫ alio: qn̄qꝫ dicit̄ ꝙ materia pertinet ad q̄dditatē: ⁊ qn̄qꝫ nō: sicut patet diligenter intuenti illud capitulū secundo mō dicta. ¶ Ad p̄mum ḡ argumentum ꝓ alia opinione qn̄ dicitur ꝙ materia ē qua res potest esse ⁊ nō eē: ostensum est ꝙ ratio cōcludit oppositum: ꝓpter tñ intentioneꝫ philosophi respōdeo ꝙ coꝛruptibile pōt dicere potentiam remotā ad coꝛruptionem vel potentiam propinquam. si potentiā remotā: sic ignis ē in potentia ad coꝛruptionem: ⁊ sic hoc est per se. secundo mō ignis ē coꝛruptibilis. si dicit potentiā propinquā: sic coꝛruptibile nō iest alicui nisi sit subā cōposita existens. Nam existētia est conditio necessaria

ad hoc q̃ aliqd sit termin⁹ a quo corruptionis: si-
cut terminus ad quem generationis: sic materia ē
qua res potest esse ꝛ nō eē: vt est in tali subiecto sic
accepto secundū conditionē existētie: ꝛ sic qō qd ē
nec est generabile nec corruptibile. vñ de materia
ista modo dicta loquit̄ philosoph⁹ in. vii. quando
dicit q̄ est qua res pōt esse et nō eē: qꝛ sic ad intētio
nem pertinet ibidē loqui de materia: qꝛ abeuntib⁹
sensibilib⁹ a sensibus nō est certum nobis an fuit
vel non: qꝛ habēt materiā qua possunt eē ꝛ nō esse.
¶ Adsecūdum: quando arguit̄ q̄ materia non pōt
esse pncipium cognoscēdi: qꝛ secundū se ē ignota:
dicēdū q̄ materia vt est in potētia propinqua qua
aliquid dicit̄ eē ꝛ non eē potētialiter: nō ē pncipiū
cognoscendi: qꝛ sic est pncipiū contingētie ꝛ inde-
terminationis: et sic philosoph⁹ loquit̄ ibi de ma-
teria: qꝛ sic ptinet ad ppositum suū: qꝛ dicit q̄ sin-
gularia non discernunt̄: qꝛ cognoscūtur a sensu vel
imaginatione: ꝛ sic ipsis abeūtibus a sensib⁹ non
cognoscunt̄ si sunt et non sunt: ꝛ assignat rationē:
quia materia secundum se ē ignota: loquit̄ ergo de
materia indiuiduali: vt ē in potentia ppinqua ad
illā indeterminationē: sed tamen materia i vniuer
sali considerata pertinet ad quidditatem rei: ꝛ est
principiū cognoscendi rem. ¶ Ad tertium: quādo
arguitur q̄ in cōceptis cū materia est idē q̄ qd est
cum eo cuius est. dicendū q̄ aliquid dicitur habere
q̄ quid pmo ꝛ p se: ꝛ aliquid p se: sed non primo: ꝛ
aliquid p accidens tantum: ꝛ nō per se: nec primo
et sicut aliquid habet q̄ qd sic hꝫ illud idem sibi: si
per se ꝛ pmo habet illud idem sibi per se ꝛ primo
ꝛ si p se ꝛ nō primo: habet qō qd p se: sed non pri-
mo: ꝛ si nō pmo per se nec primo: sed p accidēs eo
dem modo habet illud idē sibi. Exemplum primi:
homo dicitur habere qō qd p se ꝛ pmo: sicut hō est
homo pmo: ꝛ sua quidditas ē sibi pmo eadē: ꝛ hō
est q̄ pmo habet signū sue quidditatis: q̄ scꝫ ē dif-
finitio sua. Et eodem mō q̄ per se: ꝛ non primo ha
bet quidditatem hꝫ eā eandē sibi per se: sed nō pri
mo: ꝛ sic de eo q̄ p accidens habet quidditatem:
et sic varie loquit̄ cōparando quidditatē ad id cu
ius est q̄ pmo habet qdditatem sicut in principio:
cum dicit q̄ singulū non videtur aliud a suimet sub
stantia q̄ quid dicitur eē singuli substātia: nec qd ē
de libro elenchorū: sicut aliqui dicunt q̄ nō ē aliud
hoc dicere: q̄ dicere q̄ singulū ē rēi ipm ē: qm̄ ꝯpat
q̄ qd ad illō qō p accidens hꝫ quod qd: vt hō alb⁹
ꝛ ibi sicut habet q̄ qd per accidens: ꝛ nō pmo: nec
per se sic ostendit q̄ non ē p se: ꝛ pmo idem cū eo:
postea autem in fine capituli de vnitate diffinitio-
nis comparat q̄ qd ad concepta cū materia q̄ ha-
bent q̄ qd p se: licet non pmo. Nā cōcepta cū ma-
teria sunt indiuidua q̄ addūt indiuisionem supra il
lam realitatē qua contrahitur natura speciei: ꝛ illā
realitatem addit indiuiduū supra naturā: vt dictū
est. Illud aūt indiuiduum cū qdditate nature in cō
ceptis cum materia: hoc ē in illis q̄ habent condi-
tionē materialē supra naturam speciei q̄ hꝫ qō qd
nature per se: lꝫ non pmo nō est idē qō qd primo et
per se cū eo cui⁹ ē: sed per se licet nō primo. ¶ Ad

auctoritatē pmā. qñ dicitur q̄ anima est quod qd
erat esse animal: dicendū q̄ illud est glosandū per
hoc qō seqtur post: si vero non anima animal hoc
quid dicēdū: hoc autē nō dicēdū sicut dictū: quasi
diceret q̄ dictū ē prius: qō nō ē animal tm̄ anima:
licet sit forma ꝛ principalior pars ei⁹: sic ḡ falsum
dicunt isti qui dicūt q̄ forma ē tota qdditas rei: ꝛ ī
hoc non verū dicit Hugo. q̄ hō est anima: ꝛ falsum
etiā dicit hic magister q̄ xp̄s dicebatur hō propt̄
vnionem corporis ꝛ anime ad verbū. Nam in tri-
duo nō fuit homo: lꝫ anima ꝛ corpus vnita fuerint
verbo: humanitas em̄ nec est aīa: nec corpus: nec
ista coniunctum: sicut dictum ē distinctione secūda
huius tertii: sed humanitas ē aliqua entitas ab aīa
ꝛ corpore coniuncti / ꝛ diuisim: sicut supra ē osten-
sum p rationes: nec hic oportet eas replicare. Vñ
humanitas ē vera entitas absoluta: ꝛ non anime
et corpus: vt vnita sunt: ita q̄ non addat sup aīam
et corp⁹ nisi relationē quandā vnionis anime cum
corpore: tūc em̄ non diceret̄: mortuus xp̄s nisi p-
pter vnam relationē corruptā ꝛ ppter corruptio-
nem vnius relationis: sed ē vera entitas absoluta
nec ē hoc: nec illud: nec ista / sicut numer⁹: nec hec
est vnitas: nec ista: sed cumul⁹ ꝛ aceruus lapidum
qui non habet vnam entitatē est ipsi lapides: sed
non sic humanitas ē aīa ꝛ corp⁹ diuisim aut cōiun
ctum. vñ falsum dicit Auerroys super primū phisi
corum: q̄ totum non est nisi partes coniunctim: qꝛ
nec totum est pars: nec partes vnite si sit p se vnū
ꝛ ita humanitas nec est anima et corp⁹ diuisiꝫ: nec
vt coniuncta sunt ita: vt formaliter illa coniunctio
sit ista: licet humanitas non sit sine illa vnione: sed
est tertia entitas ab istis: non tertia q̄ cū istis cōsti-
tuat totū: quia tunc humanitas esset pars. sed ē ali
qua entitas formaliter: que nec est ista coniunctim
nec diuisim: includit tñ istas entitates: qꝛ ḡ hec en
titas non fuit actu in triduo: sicut nō habuit actua
lem entitatem: sic ḡ dicendū est q̄ xp̄s nō fuit hō ī
triduo put theologi tractant de eo. ¶ Sed quid ē
dicendum secūdū logicam. dico q̄ secundum logi-
cam loquēdo de virtute sermonis non fuit hec ve-
ra i triduo xp̄s est hō: lꝫ sor⁹ sit homo. ipso nō exi-
stente: nec ē simile de vno sicut de alio vt patebit. ꝛ
ratio huius est. Nam ad hoc q̄ aliqua oratio sit ve
ra de aliquo vel aliquid de ipsa opꝫ q̄ prius sit in se
vera: hoc patet p philosophum. v. metha. ca. de fal
so: vbi dicitur q̄ oratio que in se est falsa et impossi
bilis de nullo potest eē vera: nec aliquid de ipa. vñ
homo irrationalis: nec vere dicitur de aliquo: nec
aliquid de ipo: qꝛ est oratio in se impossibilis. si em̄
de oratione falsa in se possit eē aliquid verū ratiōe
alteri⁹ potest et i esse: tūc hec esset vera mai⁹ deo ē
quia eē inest alteri parti: vnde q̄ hec oratio maius
deo est in se ipossibilis: et esse inest alteri parti iclu
dit impossibilitatē: ideo nichil reale potest dici de
ea: eo ergo mō ē falsa in se: qꝛ dicitur aliquid pmo
de ea: si enim sit impossibilis in se quicquid dicitur
de ea impossibiliter dicitur si sit falsa oratio et pos
sibilis possit aliquid possibiliter dici de ea: vt si nul
lus homo sit albus: hec falsa est homo albus ē hō:

Iʒ possit eẽ vera. Qȝ sit falsa pȝ:qȝ sequit᷑:hõ alb⁹ ẽ hõ:ḡ hõ ẽ homo alb⁹. Et vlterius sequit᷑ q̄ homo sit albus:qȝ album nõ est determinatio diminuẽs nec corrumpens:sed cõsequẽs est falsum ꝑ casum: et dico q̄ sequit᷑.hõ albus ẽ homo.ḡ homo ẽ alb⁹: non ꝓpter implicatiõnẽ in subiecto:quia ibi nõ est replicatio vt prius.secũdo dictum est:sed hoc ẽ ꝓpter hoc q̄ opȝ q̄ oratio sit vera anteq̄ aliq̄d vere dicatur de ea:vnde quia hõ albus:hec oratio ẽ i se falsa cum null⁹ sit alb⁹:ideo nichil vere dicit᷑ de ea nisi forte ipm̄ et forte nõ adhuc dicit᷑ ipsum.vñ patet q̄ de oratione q̄ in se falsa ẽ nichil vere dicit᷑: ſʒ secundum Dama.c.liij. xp̄s importat suppositum subsistens in duab⁹ naturis. vnde xp̄s nõ est aliq̄d vnum.sed est quasi vnũ per acciden s. idem em̄ est xp̄s et verbũ homo.ad hoc q̄ aliq̄d sit verũ de eo: oportet q̄ hec oratio sit i se vera xp̄s ẽ homo: sed hec in triduo non fuit vera:qȝ tũc hec fuit falsa verbum est hõ:quia tũc non fuit humanitas vnita verbo:licet anima et corpus fuerint:vt dictũ ẽ:ꝛ ideo hec falsa fuit in triduo xp̄s ẽ homo:sicut hic homo albus est hõ:si null⁹ homo sit albus:q̄ ex ipsa seq̄tur q̄ homo sit albus. ¶ Sed contra hoc arguitur sic.seq̄tur:homo albus currit.ḡ homo currit:ergo medium est verũ in cuius virtute sequit᷑. ſʒ homo albus est homo.ita ꝛ sequit᷑:xp̄s fuit mortuus: ergo homo fuit mortuus:ḡ medium est verũ:ſʒ xp̄s est homo:et media sit consequẽtia. ¶ Preterea:dictuȝ est q̄ xp̄s ꝑ se fuit homo:ita q̄ hec est ꝑ se xp̄s est homo:ḡ non ẽ:ḡ fuit vera in triduo. ¶ Ad primum horum dicendum:q̄ hec nõ ẽ cõsequentia:hõ albus currit.ḡ homo currit:sed est tantuȝ illatio sicut si arguit᷑ homo currit:ḡ homo currit.et rõ ẽ:q̄ñ aliquid ponit᷑ in antecedente q̄d non est causa ɔ̄ñe. idem seq̄tur ac si non poneret᷑:tũc autem illa nõ est causa ɔ̄ñe:qȝ oratio est in se falsa. et etiam non seq̄tur ꝓpter implicationem:vt dictũ est.et ideo ideȝ ac si argueret᷑ ab eodem ad idem:ꝛ ideo mediũ est homo est hõ:tenet enim illatio respectu hominis: et non respectu albi:sicut et arguit᷑:xp̄s vixit:ergo homo vixit: non ẽ cõsequentia:sed illatio:ac si argueret᷑:homo vixit:ḡ homo vixit. Nam xp̄s idem est q̄ verbũ homo:verbum aũt nichil facit ad consequentiam:sed tm̄ homo: vnde medium nõ est q̄ xp̄s sit.sed q̄ homo sit homo. ¶ Ad aliud:quando accipit᷑ q̄ hec ẽ vera ꝑ se.xp̄s est homo.distinguit᷑: quia si ad perseitatẽ ꝓpositionis requirit᷑ q̄ i subiecto sit ꝑ se inherentie causa p̄dicati:ꝛ q̄ subiectũ sit per se vnum ad hoc q̄ aliquid ꝑ se dicatur de eo: tunc dico q̄ hoc non est ꝑ se:xp̄s ẽ homo:quia deficit vna conditio:qȝ xp̄s nõ est aliq̄d ꝑ se vnũ. sicut nec verbum homo. Si aũt ad perseitatem propositionis tantũ requiritur q̄ in subiecto sit causa inherentie p̄dicati:tunc hec ẽ per se causa in herẽtie: xp̄s ẽ homo:in xp̄o includitur humanitas q̄ est per se cã predicati inherentie. sed cũ prima ratio plus placet michi.nam de eo q̄d non est in se vnũ per se non potest per se aliquid p̄dicari. ¶ Ad rationes principales quando arguitur.christus est christus. ergo xp̄s est homo .põt dici negando cõsequentiã sicut nõ sequit᷑:albus ẽ hõ alb⁹:ḡ homo alb⁹ ẽ homo:qȝ antecedens ẽ necessarium cum predicat᷑ idẽ de se:sed xp̄s idẽ est:q̄ verbũ homo:sicut ergo nõ sequitur verbum homo ẽ verbũ hõ.ḡ verbum ẽ homo.ita non sequitur xp̄s est xp̄s:ḡ xp̄s est hõ:vñ licet homo non sit aliquid vnũ per accidens:sed q̄ñ comparatur alteri:vñ respectu sui ipsius nõ habȝ rationem vni⁹ per accidẽs:sed melius nuchi videtur eẽ dicẽdũ q̄ hec nõ ẽ vera:hõ alb⁹ ẽ hõ alb⁹:q̄ñ null⁹ hõ ẽ hõ alb⁹:ꝛ ita nec hec xp̄s ẽ xp̄s:sicut nec verbũ hõ ẽ verbũ hõ:qȝ verbum homo ẽ vnũ per accidens:ideo oportet q̄ sit in se vera ad hoc q̄ aliquid vere dicatur de eo.vñ philosoph⁹.vii. methaphi. probat q̄ q̄d hominis albi nõ est idem cum homine albo.qȝ tunc esset idem cum homine:ꝛ hoc non est.nisi quia oportet orationeȝ in se eẽ verã ad hoc q̄ aliquid vere dicatur de ea.sic dicẽdum ẽ de xp̄o et homine verbo. Et tunc ad probationem dicendum q̄ non seq̄tur ex opposito arguendo negatiue nisi rationem alterius partis. ¶ Ad secundum argumentum dicendũ q̄ antecedens est falsum.ꝛ q̄ñ dicitur in prima ꝓbatione q̄ aĩa est tota q̄ditas hominis:dico q̄ est falsum:vt patet ex dictis.ex q̄bus patet responsio ad alias auctoritates. ¶ Ad aliam ꝓbationem dicendũ est sicut dictũ est q̄ humanitas non est tantũ anima et corpus: non tamẽ est tertia entitas q̄ cum istis cõstituat totum: sed includit duas istas entitates:que tamen non est formaliter. ¶ Ad tertiũ:quando arguitur q̄ omẽ suppositum subsistẽs in aliqua natura denominat᷑ ab illa natura:dico q̄ hec in triduo fuit vera verbum subsistebat in natura aĩe ꝛ corporis:non tamẽ placuit doctorib⁹ cõcedere q̄ verbum fuit anima nec animatum:nec corp⁹,nec corporeũ. ꝛ forte non sine rõne. Nam natura illius q̄ est pars potest considerari tripliciter. Uno modo vt abstrahitur natura a concretione suppositi.sicut quando considератur natura ꝑ modum nature absolute:vt carneitas et sic non denominat suppositum:nec ꝓpriuȝ: nec alienum. Alio modo cõsideratur: vt abstrahitur a proprio supposito:vt vniuersale a particulari: et sic potest concernere ꝓprium suppositum ꝛ predicari de illo:vt caro de hac carne et illa. Tertio mõ potest comparari natura partis ad suppositũ alienum:ꝛ sic nunq̄ denominat illud suppositum nisi cum illo supposito cõcurrat ratio totius cuius est pars.nec hoc potest improbari:quia sic videmus in omnib⁹ aliis.quia nõ dicitur aliquid esse carneũ vt homo:nec ideo deus est carneus. nisi quia cum ratione suppositi concurrat ratio totius:cuius caro est pars et hoc ideo.quia partes que ex se nate sunt esse partes:non sunt nate subsistere naturaliter in aliquo supposito.nisi illo solo cuius sũt ptes naturalit᷑.qȝ ĩ triduo cũ supposito ĩ q̄ subsistebat natura corpea aĩe nõ ɔcurrebat rõ toti⁹ cuius hec fuerũt ptes.iõ nõ seq̄tur q̄ ĩ triduo vbũ fuit corpus aut corpeũ:nõ aĩa.aut aĩatũ:ex q̄ plũ pt eẽ q̄ acⁱ ꝑt cõsiderari.vñ mõvt ɔsiderat̄ ꝑ abstractionẽ ɔcretionis a supposito:ꝛ sic p̄dicat᷑ de aliq̄ supposito vt de albedie si placet abstrahere albedineȝ.alio modo vt abstrahit ab alieno supposito ɔcernendo tñ eavt albedo ꝓpria .ꝛ sic predicat᷑ de hac albedine

⁊ illa. Tertio modo vt cōparatur ad suppositū alterius nature in quo existit: ⁊ sic ipsum non denominat nisi in illo cū ratione suppositi cōcurrat ratio subiecti: ⁊ ideo si verbū assumpsisset q̄titatē nō diceretur forte quantum: et quia in ipso deficit rō subiecti: sed potest ne aliquo alio modo denunciari a natura in qua subsistit: dico q̄ si haberem⁹ denominatiuum ad denominandum aliquid in ratione suppositi: lz nō in ratione subiecti ab illo posset denominari: vnde ⁊ vere dicitur q̄ in triduo verbū habuit corpus: et tunc fuit hec vera verbum est habens corp⁹: ⁊ etiam alio modo verbum posset tūc denominari a natura: sed cū conditione distrahente dicente q̄ verbum est homo mortuus.

¶ Distinctio.xxiii.

Circa distinctionem vigesimam tertiā queritur: an nobis xp̄ianis credētibus necesse sit ponere respectu credibiliū reuelatorū fidem infusaz. Et nō videt̄: ad omnē certitudinē act⁹ quā experimur de istis creditis sufficit fides acquisita: q̄z hystorias conditas a famosis: vt cronicas et huiusmodi certitudinaliter fide acquisita credimus veras: q̄z credim⁹ hystoriographos eē veros ⁊ sollicitos fuisse circa huiusmodi: ḡ cū reuelata nobis: vt euangelium et scriptura sit famosa hystoria ⁊ a famosis tradita: videt̄ q̄ sufficiat nobis hr̄e tm̄ fidē acquisitaz sine fide infusa respectu credibilium reuelatorū. ¶ Preterea: magis ē supra inclinationem intellectus: immo cōtra eius inclinationem impossibilib⁹ oppositis pn̄cipiorū assentire: q̄ assentire veris meritis qui euidentiam ex teris nō hn̄t: ⁊ si vera sint: sed intellectus habitu acquisito pōt assētire hmōi īpossibilib⁹: q̄z per sillogismū falsigraphicū pōt assentire opposito cōclusionis demonstrabilis ⁊ opposito: pn̄cipii: non primi: sed habens ignorantiam dispositionis q̄ est in errore: ⁊ firmiter adheret falso et impossibili: ḡ multo forti⁹ videt̄ q̄ intellectus sine habitu īfuso p habitū tm̄ acquisitum firmiter adherere pōt credibilib⁹ que non sunt nobis nota ex sensu: ergo superfluū est ponere habitum infusum respectu eorū ad credendū. Tamen dices forte q̄ talis nō assentit ꝓpter euidentiā terminorū: sed ꝓpter rōnem ꝓbabilem quam nō potest intellectus naturaliter habere de credibilib⁹ reuelatis: lz magis oppositum. Cōtra: ex hoc videt̄ sequi propositum: heretic⁹ enī assentit alicui falso audito quod ex terminis euidens eē non potest: nec habet rōnē probabilez ad illud: sed credit dicenti illud: vel forte ꝓprie conceptioni: q̄z ita firmiter credit q̄ ꝓ illo paratus ē mori pri⁹ q̄ negare: si ergo per habitū acquisitū pōt itellect⁹ assentire alicui heresi vel alicui falso: in cuius oppositū īclinat̄ itellect⁹ naturaliter: ⁊ hoc nō ꝓpter probabilem rationē persuasisset sine omni obiecti euidētia: q̄z credit auditui istorum: vel ꝓprie conceptioni: multo forti⁹ potest intellectus alicui credibili fide acquisita sine fide īfusa firmiter adherere ⁊ acquiescere ꝓpter auditū vbi credit dicētibus hoc. ¶ Preterea: si fides esset a deo īfusa tanq̄ necessaria ad credendū non pōt quis actu suo fidē corrūpere: ꝯns ē falsum. ꝯña ꝓbatur: q̄z cum talis fides sit tm̄ a deo: ⁊ nō ab actibus nostris nō poterit p actus nostros adnichilari: nec aliquo modo corrūpi: nec etiam demerēdo potest q̄s fidez corrūpere: etiā per maximū pctm̄: vt p odium dei nō pōt q̄s fidem suam corrumpere: vnde et demones credūt fide informi. ḡ si ponatur talis fides infusa: nullo mō posset corrumpi: quod non videt̄. ¶ Preterea. Si aliq̄s habit⁹ est ad fidē quam nō potest tota natura nec tota coordinatio agentium naturaliū attingere: ille simpliciter perfectior omni habitu quē potest homo ex puris naturalibus acquirere: sed fides si ponat̄ infusa ē huiusmodi habitus: q̄z non potest ex oīb⁹ naturalib⁹ suis: vt ex coordinatione agentiū oīm naturalium et actuū suoꝝ potest ī se gignere: nec causare: ergo huiusmodi fides si ponat̄ erit habit⁹ nobilior omi habitu acquisito: vt habitu scientie ꝯclusionum ⁊ ītellectus pn̄cipiorū: sed hoc videt̄ falsum: quia sic actus fidei eēt ꝑfectior actu sciendi et intelligendi cum ꝑfectior act⁹ correspōdet ꝑfectiori habitui: sz hoc falsum est. Cōtra. ad he: eb.xj. sine fide impossibile ē placere deo. nichil autem acquisitū ex puris naturalibus reddit hoiez placentē deo. nec gratū. et q̄ loquit̄ etiā de fide infusa. ptz: p illō. xiii. ad hec excellentiorē viam ⁊c. Postea loquit̄ de virtutib⁹ theologicis infusis. Circa istā q̄onē sic ꝓcedā. pmo declarabo de qua fide certum ē q̄ habem⁹ eā: secundo tangā aliquid qd̄ non ē ita manifestum nobis: scz q̄ habeamus fidem infusam. tertio dicā ad questionez. De primo dico q̄. certum ē q̄ respectu istorum creditorū reuelatorum: nos xp̄iani habemus fidem acquisitam: q̄z credimus firmiter ecclesie testificāti hmōi eē reuelata a deo: et ipsa ex hoc vera eē. vnde Aug. in epistola contra fundamentū manichei. Non crederem euāgelio nisi crederē ecclesie: q̄ habet p hoc q̄ aliquos libros accipimus: aliquos nō: q̄z aliquos ecclesia admisit: ⁊ aliquos non. vn̄ libris canonicis nō est credendum: nisi q̄z primo ecclesie approbanti ⁊ asserenti: ⁊ tradenti illos: licet aliqui libri auctoritatem habent ex auctoribus suis: non tamen creditur eis: nisi quia ecclesie approbanti et testificanti illos eē veraces. vnde ibidem dicit Augustinus. Euangelium nazarenorum nō admittam: quia nec ecclesia admisit. Fidē ergo acq̄sitam habemus ex testimonio ecclesie. ergo si nulla eēt in me fides infusa possem credere q̄ ecclesia bn̄ credit ⁊ bene determinauit: sicut si crederem alias hystorias bene admissas ꝓpter veritatem eas credētiū. ⁊ sic audiēdo eas acq̄ro hītū credēdi istorū dictis. ptz ḡ q̄ habem⁹ fidē acq̄sitā adherēdo testimonio ecclīe: ⁊ sic euāgelio pt̄ credi ex sola fide acq̄sita. hoc etiā ptz. si puer iudeus nutriretur nobiscum potest habere fidem acquisitaz de omnibus que credunt̄ in ecclesia. vt pōt credere mūdū īcepisse. ⁊ filiū dei īcarnari. ⁊ alios articulos fidei ex solo auditu. sicut ego credo romā esse quā

nō vidi. ¶ Preterea: ponatur ꝙ aliquis baptisatus habens fidem infusam: ⁊ credens omnes articulos fidei postea erret circa vnū articulū ⁊ non circa alios. manifestū ē ꝙ talis experit̄ i seipo ⁊ nos experimur de illo ꝙ ita firmiter adheret ⁊ assētit illis articul' circa qs nō errat sicut prius: qn̄ oēs credidit: sȝ illis articulis quos credit nō assentit fide infusa cū ipsa non stet cū heresi: vel si stet cum heresi oporteret talē prius habuisse plures fides infusas: vt tot quot articulis credidit. qd̄ falsū est: ḡ talis errās circa vnū articulum ⁊ credēs aliis credit illis fide acquisita: hanc autē nō acquisiuit pro instāti pro quo errauit circa vnū articulum: qꝛ heresis illa/non fuit dispositio ad fidei generationē pro tūc: immo magis ad oppositū: ḡ ante errorem habuit fidem acq̄sitam. ¶ Preterea. Aposto. ad Ro. xviij. arguit sic Quomodo credent ei quem non audierūt: quomodo autem audient sine p̄dicante: et concluditur: ergo fides ex auditu: auditus autem p verbū xp̄i: sed talis fides que habet̄ ex auditu a p̄dicante verbuȝ dei non ē fides infusa: sed tātū acquisita: qꝛ nō opȝ talem credentē per predicationem de verbo dei illatim habere bonos mores: quia ponitur ꝙ sit tūc in peccato mortali quando audit p̄dicātem ⁊ ei assentit: fides enim infusa non infundit̄ a deo nisi quando charitas infundit̄: ergo talis habet fidem acq̄sitam qua firmiter credit p̄dicanti verbū dei: ꝓpter hoc forte: qꝛ videt miracula ipsum facere: quod nō potest facere nisi virtute dei queȝ scit: nec posse decipi. nec velle fallere per huiusmodi miracula habet talis fidem acquisitā p̄cedentē charitatem: qꝛ forte tamen hic habet voluntatem peccādi. ¶ Ex his sequit̄ notabile correlariū. ꝙ propter credulitatem articulorum reuelatorum qua homo firmiter credit omnes articulos reuelatos: non opȝ ponere fidem infusam: hec aūt fides nō ē opinio: sed est certior: quia cum opinione stat formido ad aliā partem: non cū fide ista/cum nō dubitetur de veritate asserentis: nec per consequēs dubitatur de dicto asserentis ista: ⁊ certior ē fide quam habemus de gestis: ⁊ huiusmodi cum acquirit̄ ex hoc ꝙ non dubitatur de veritate dei et ecclesie. Est tamē ista fides imperfectior scientia: quia non ē circa certuȝ ex euidentia obiecti: sed quia non dubitat̄ de veritate asserentis: ⁊ in hoc assimilatur hec fides fidei infuse: quia vtraq̄ȝ respicit veracitatem asserentis que est ratio assentiendi obiectis vtriusq̄ȝ fidei. Tenendum ergo est tanq̄ꝫ certum ꝙ in nobis respectu reuelatorum: in scriptura est fides acq̄sita ⁊ ex actibus nostris generata. de fide autem infusa non est certū quomodo sit in nobis ponēda: tamen potest dici ꝙ in aliquo est similis fidei acquisite: quia sicut ibi assentitur: quia creditur veritati testificantia nō propter euidentiā obiecti sic hic cum assentitur alicui reuelato a deo: quia assentit̄ veritati dei asserentis: ⁊ quia deus supernaturaliter reuelat: idō hec fides infusa ꝓ tanto est supernaturalis: qꝛ non creatur nisi a supernaturali creante: cui potissime assentitur: quia credēs sic nulli assentiret: nisi quia deo primo credit: ⁊ secundū hoc pȝ: quomodo hec fides est cum enigmate: quia non creditur articulo fidei ex euidentia obiecti: sed quia assentitur veritati asserentis illum. Ex hoc etiam apparet secundum vnam opinionē de vnitate habitus fidei qualiter ipsa potest esse vna respectu omnium credibilium articulorum: quia scilicet propter vnitatē asserentis ⁊ reuelantis: qui est ratio assētiēdi omnib⁹ credibilibus supernaturaliter. Si enim habeo habitum quo credo te esse veracem: credo omnibus que assentis propter illum habitū: non quia assentio illis primo secundum ꝓpriam rationem cuiuslibet illorum: sed quia assentio reuelanti: ⁊ credo veritatem eius: ⁊ secundum hoc fides infusa respicit omnia credibilia vt reuelata a deo nō sub propriis rationibus: ⁊ ideo vna fides potest esse de omnib⁹ credibilibus q̄tūcunq̄ȝ diuersis ⁊ alterius rationis omnia enim talia habent rationem obiecti credibilis: quia a deo reuelata/et ideo in omnibus ē eadem ratio credendi: propter quod habit⁹ fidei vn⁹ erit. Sed contra hāc viam arguo primo sic: si fides infusa respicit primam veritatem reuelantem articulis et creantē assensū de illis de quibus est fides: non quia habent rationē obiecti fidei: sequitur ꝙ nunq̄ꝫ aliquis assentiet fide: huic ꝙ est deum eē trinum et vnum: quia ipsum est reuelatū. Si dicatur ꝙ ei assentio ex fide infusa: ergo magis assentio illi hoc eē reuelatum: q̄ꝫ deum esse trinum ⁊ vnum. sicut magis assentiendum est medio ꝓpter quid q̄ꝫ conclusioni. ¶ Item: si assentio isti hoc esse reuelatum per fidem: formalis ratio assentiēdi alicui ex fide infusa ē: quia ē reuelatum: ḡ assentio huic: hoc ē reuelatū. qꝛ reuelatū hoc eē reuelatū: ⁊ erit ita ꝓcessus in infinitū: ⁊ non erit dare primuȝ cui assentio. Sed si dicas ꝙ nō creditur ei: quia hoc est reuelatum: quia ē reuelatum hoc eē reuelatum: sed creditur ei fide acquisita: ⁊ non fide infusa: tunc fides infusa depēderet a fide acquisita sicut a principio. non enim poteris dicere ꝙ propter certitudinem ei adheres: qꝛ nō ē euidēs ex terminis. ¶ Preterea. ratio formalis obiecti realis non videt̄ eē relatio/ sed eē reuelatuȝ in hoc obiecto qd̄ ē deum eē trinū et vnum nō dicit nisi relationem rationis cum eē reuelatum: sicut ⁊ eē cognitum non dicit vltra hoc deum eē trinum ⁊ vnum nisi relationem rationis: ergo eē reuelatum nō potest eē ratio formalis obiectiua: qua per fidem credis deum eē trinū ⁊ vnū: Si enim tenditis credēdo in deum trinum ⁊ vnū: et alios articulos fidei: quia ē reuelatum: tunc ratio formalis cuilibet credibilis eēt relatio rationis quod est inconueniens: cum habitus solum obiectum habeat formaliter reale: ⁊ rationem realem formalem obiectiuam: ergo eē reuelatum cum sit sola res rationis non potest esse formalis ratio credendi hoc quod est deum esse trinum et vnū.

¶ Preterea: in primo recipiente fidem sufficit fides acquisita. sicut et in paulo. ergo similiter et in omnibus aliis posterioribus recipientibus fidem: sufficit fides acquisita: vt credāt omnia credenda. Consequētia probatur: quia scd̄ȝ Aug. sup illō ps. Suscipiant mōtes pacē/ inferiores illuminant̄ p

superiores:et ideo magis ꝙ ipsi. Aliter ꝓbatur per
hoc:qꝛ ex naturalibus puris includẽdo habitũ ac-
quisitum potest quis assentire firmiter illi quez ne-
scit eẽ veracẽ magis ꝙ aliquẽ hoiem sicut paulus
et ꝑmi qui receperunt fidem:ergo paulus et primi
habentes fidem potuerũt ex ipsis naturalib⁹ assẽ-
tire omnibus a deo reuelatis per fidem acquisitã:
ergo ꝓpter assentire nõ requiritur fides alia: etiã
ꝙ sit eẽ reuelatũ sit formalis ratio credendi deum
esse trinum ⁊ vnũ:tñ primus habens de hoc fidez
per habitũ acquisitũ tñ credidit deũ trinũ ⁊ vnũ.
Preterea:licet nullus homo potuit naturaliter in-
uenire sacrã doctrinam cũ ipsam inuentã ⁊ reuela
tam alicui ⁊ ordinate traditam põt homo natura-
liter acquirere eã: ⁊ reuelatam adherere sola fide
acquisita:ḡ tali ad credendũ sufficit fides acquisi-
ta:quia aliter eẽt frustra:sed ipsa non ẽ certior fide
acqsita:vt ꝓbaẜ:qꝛ nõ ẽ maior certitudo cõclusio-
nis ꝙ principii:sed ꝙ credimus deũ eẽ trinũ ⁊ vnũ
dependet ex certitudine eius deũ esse trinũ ⁊ vnũ
eẽ reuelatum a deo:qꝛ apostolus dixit hoc sibi eẽ
reuelatũ:sed si audissem eum dicentez hoc sibi esse
reuelatum credidisset fide acquisita hoc eẽ reuela
tum:ḡ fides acquisita certior eẽt fide infusa:ḡ non
est ponẽda fides infusa:vt ponit prior opinio:scili-
cet habere formalem rationẽ obiecti ex reuelatio
ne diuina. Secũdo potest dici ꝙ fides infusa secun
dum aliũ modũ ponenda ẽ in nobis:qꝛ licet credi-
bilia:vt deum eẽ trinũ ⁊ vnum aliqualiter a nobis
possunt naturaliter cognosci:vt in generalib⁹ con
ceptibus entis ⁊ veri:tamen ex conceptu termino
rum in particulari a nobis naturaliter non cogno-
scuntur:qꝛ deum hic nõ cognoscimus:vt est quedã
singularitas:sed solum secũdum intẽtiones gene-
rales: ⁊ ideo deum eẽ trinum et vnũ non est nobis
euidens ex terminis. Termini enim vt sic in vni-
uersali a nobis apprehenduntur non sunt termini
propositionis immediate:sed magis ꝓpositionis
neutre: propter quod in nobis ex apprehensione
terminorum non potest causari assensus fidei: sed
si intelligeremus terminos in particulari scđm ꝓ-
prias rationes:tũc mouerent multum ad apprehẽ
sionẽ simplicẽ sub ꝓpriis eorum rationib⁹: ⁊ secũ-
do ad compositionẽ terminorũ in ꝓpositione im-
mediata:sed quia in via non mouẽt sic intellectũ:
ideo ex tali apprehensione terminorũ nõ habem⁹
assensum ꝓpositionũ immediatarum: propter qđ
nichil mouet itellectũ nostrũ naturaliter ad causã-
dum assensum istis credibilibus ꝙ se tenet ex par-
te obiecti:ideo deus supplet vicem obiecti creãdo
assensum ꝑ hoc quod infundit habitum fidei q̃ in-
clinat intellectum in obiectum fidei vt ei assentiat
vt sicut si termini articulorum fidei imperfecte mo
uentes ad causandum assensum imperfectũ:tũc ex
frequentia actuum imperfectorũ terminorũ in ar-
ticulis generaretur a nobis assensus imperfectus.
sic deus infundit in nobis habitum fidei inclinan-
tem in assensu articulorũ:ita tamen ꝙ fides respi-
cit deuz de quo formanẜ articuli:quib⁹ vt obiectis
secundariis assentimus per habitum fidei. sed iste

assensus nõ est ex euidentia terminorũ: sed ex ha-
bitu inclinante quo assentimus omnibus credibili
bus. q̃ aũt sunt necessaria:vt deum eẽ trinũ et vnũ:
aut ꝯtigẽtia vt icarnatio filii dei: ⁊ resurrectio mor
tuorum ⁊ huiusmodi:quia depẽdet ex libertate di
uine voluntatis:licet vt ꝑdestinata iam sunt neces
saria: ⁊ sic necessitas eorum est cõditionata: ista ta
men necessaria ⁊ contingentia non videmus ex e-
uidentia rei nec intuitiue:vt nata sunt videri: ideo
assensus quem causat in nobis fides infusa non est
ita perfect⁹ sicut erit quando videbimus deum:si-
cuti est:secũdum igitur hunc modum ponendi fidẽ
infusam est dicẽdum:ꝙ per eãdẽ fidem infusam as-
sentio:huic deus ẽ trin⁹ ⁊ vn⁹: ⁊ ꝙ hoc sit a deo re-
uelatum:vt credo vnũ:qꝛ credo aliud:sed habitus
iste immediate inclinat in vtrũqꝫ: ⁊ in alios articu
los sicut si ex obiectis causaretur: ⁊ ipsa fides sic i-
clinans nõ facit obiecta eẽ ꝑsentia sicut sciẽtia in-
clinans intellectum inuisibilia non facit ea eẽ pñ-
tia intellectui secũdum rationem habitus ita ꝙ re
presentet ea:sed hoc fit ꝑ species ꝙ si obiectum eẽt
presens i specie: ⁊ posset mouere:sciẽtia adhuc ma
gis inclinaret ad obiectuz illud ꝙ in aliud. ⁊ homo
facili⁹ inclinaret ⁊ cognosceret ex tali obiecto ꝙ
ex alio:cuius nunꝙ habitum habuit:sic in propo-
sito:licet credibilia non sint ꝑsentia per fidem infu
sam:ita ꝙ representet obiecta:sicut nec aliqs ali⁹
habitus facit:sed aliunde habet homo ꝙ fiant sibi
aliquo modo cognita vt per audituz vel scripturã:
tamen inclinat in credibilia primo:sicut in obiecta
sua:ita tamen ꝙ respiciat deum:vt ꝑmum obiectũ
de quo sit:nisi vt formalẽ rationem obiecti ꝑ quaz
respicit obiectũ suum. Et scđm hoc patet differen
tia inter fidem infusam ⁊ fidem acquisitam:quia i
fide acquisita ratio tẽdendi in aliquid creditum est
veritas testificantis ⁊ asserentis illud creditur cui
asserẽti vt vero:sed sic non ẽ vniuersaliter de infu-
sa:ipsa enĩz est de ipsis credibilibus: vt articulis re
spicientibus primam veritatẽ in qua sunt oẽs veri
tates:sicut primũ obiectũ:nõ sicut de eo a quo sũt
causaliter alie veritates reuelate secundũ istã viã:
ꝙuis articuli nõ sint presentes vt obiecta:nisi quã
do prius reuelar. ẽ:cũ non tendit in eos qui credit
primo reuelatos:non enim respicit pro formali ob
iecto ipsum reuelari:sed ipos articulos in se cõue-
niunt:tamen quia vtraqꝫ est habens obscuritatẽ:
ꝙuis enim inclinant firmiter in obiecta non tamẽ
faciunt ea eẽ euidenter presentia:nec inclinant pro
pter euidentiam obiectorum quam habent in se:ꝙ
uis vicem obiecti habeãt inclinatur intellectui in
obiecta. ¶ Cõtra viam istam arguitur sic. Si fides
causaret assensum:tunc fides secundum hoc eẽt po
tentia ⁊ nõ habitus. ꝓbatio consequentie: illud ei
est potentia quo simpliciter possumus in actum fa
ciliter ⁊ expedite:sed fides secũdum predictã viaz
est quo possumus:quia tenet vicem obiecti inꝙtuz
inclinans per se:ita ꝙ non possum nec assentire si-
cut nec si obiectum inclinaret. sed dices forte ꝙ fi-
des nõ ẽ potẽtia:qꝛ potẽtia se tꝫ a ꝑte aie:fides aũt
a ꝑte obiecti:vt ꝑncipalis cã respectu alteri⁹: iõ non

est potentia:sed causat assensum totū:vt tenet vicē obiecti. ¶ Contra:tunc actus fidei acquisite et fidei infuse essent alterius rationis:quia haberēt pncipia alterius rationis.nā actus fidei acquisite: vt credere acquisitum causatur ab intellectu ⁊ veritate assentientis. Credere em̄ infusum siue act⁹ fidei infuse causatur:vel a sola veritate prima:de qua ē vel ab intellectu ⁊ veritate prima:ergo cū iste cause sunt diuerse speciei:videtur ꝙ act⁹ p̄dicti sunt diuerse speciei. ¶ Diceret:forte ꝙ non ē incōueniēs: sicut nec de actib⁹ intellect⁹ respectu obiectorum formaliter diuersorū. ¶ Contra: ꝙ fides nō habet a parte obiecti causare assensum: q: similiter tunc gratia eēt infusa ad creandum assensum: sȝ non ad presentandū:q: si obiecta sunt apprehensa necessario gratia assensum causat de illis.sic si fides cāret assensum in vice obiecti:tūc de nouo baptizatus si habeat fidē infusam ⁊ p̄sentiam credibiliū:vt de resurrectione mortuorū necessario habebit assensum huius:scȝ ꝙ mortui resurgent an̄ omnem actū voluntatis:q: habitus q̄ concurrunt ad actū credendi in actu p̄mo necessario sequitur actus:consequens est falsuȝ:q: nō plus post baptismū q̄ ante: nisi eēt edictus.ḡ videtur ꝙ fides acquisita sufficit:.nec experitur quis aliā cū tali assensu:⁊ hoc sit circa p̄ncipale dictum ꝙ nō sola fides cāt assensum. ¶ Preterea. Si habitus fidei sic inclinet potētiā in actū nullo modo actu voluntatis posito posset credere si haberet habitū fidei an̄ omnē actum volūtatis: cum termini articulorū possent apprehendi an̄ oēȝ actum volūtatis:⁊ ita voluntas nullā cālitateȝ haberet respectu illi⁹:quod ē cōtra Aug.q: cetera potest homo nolens credere nō potest nisi volēs:vnde si habit⁹ fidei tantū inclinet intellectū ad credēdum:tūc preter habitū inclinātē ad assensum: opȝ ponere habitū representantem obiecta:cū nō sint in illo habitu credibilia p̄sentita:et oportet ꝙ credibilia aliquo modo sint ostēsa ⁊ representata itellectui ad hoc ꝙ credant̄:oportȝ ḡ ponere duos habitus in quolibet theologo ⁊ fideli intellectu.vnū quo occurrant illa credibilia:vt neutra:⁊ aliū quo assētitur illis:hoc ergo dictū sit ꝓ secūdo articulo q: non ē certū ⁊ manifestū ad quā ⁊ ad quid sit ponenda fides infusa in nobis sicut fides acquisita.secundo dicendū ē ad questionē ꝙ opȝ ponere fideȝ infusam ꝓpter auctoritates sacre scripture ⁊ sactorum:nec potest demōstrari inceē fideli:nec infideli ex naturali ratiōe ꝓcise nisi p̄supposita fide ꝙ fidelis velit credere scripture sacre ⁊ sanctis: et iō infideli nunq̄ ostendet̄:propter quod sicut credo deū eē trinum ⁊ vnū:ita credo fide infusa me habere fidem infusam qua hoc credo. Sed ad quid ponitur nobis fides infusa:dico ꝙ ponitur vt perficiat animam in actu primo:⁊ vt actus secūdus sit intēsior:sicut eniȝ de⁹ sanans corp⁹ perfecte sanat: ita etiam sanans animam scōm legem suam perfecte sanat:imago vero anime cōsistit in intelligētia memoria ⁊ volūtate que deformate erant per peccatum:⁊ sanans animam p̄ficit eā et q̄tum ad intellectum et volūtatem reformans vtrūq; supernatu

T

raliter:⁊ ideo sicut dat voluntati habitum charitatis vt diligat p̄fecte deū:licet ex naturalib⁹ possit eum diligere/eodem mō ex parte obiecti sine charitate ⁊ cū charitate:dat tamen vt non solū perficiatur in actu primo:sed etiā propter actum secundum:vt intēsior ⁊ perfectior sit actus diligendi ex potentia et charitate q̄ ex potētia solum:vt dictū est libro primo dist.xvii. Sic igitur perficit intellectum habitu supernaturali fidei omnino:eodem modo proportionabiliter non solum vt actum primum:sed vt intēdat actum secūdum:differūt tamē in hoc ꝙ charitas cū hoc ꝙ facit actum suum acceptum facit:et actum cuiuslibet alterius potētie acceptum:quod non facit fides/intellect⁹:et hȝ istuȝ habitum fidei ⁊ eius actum cōsequentem. Hoc autem sic dictum nō potest eē inferius fide ad p̄ficiendum intellectum:q: hec ē summa inter virtutes supernaturales nō necessariū ē ponere fidem:sȝ quo modo se habet fides respectu actus secūdi:dico ꝙ sicut nec sola charitas:nec sola voluntas cāt actuȝ meritoriū diligēdi:sed habitus facit formam circūstantiam:vt scȝ sit acceptus deo:⁊ cū hoc est cā p̄tialis respectu substantie actus: vt patet supra: sic habens intellectū bene dispositum naturaliter: et credens fide acquisita:si tunc sibi datur fides infusa ipa:vt cā partialis cū aliis partialibus causis cooperatur:vt actus credēdi sit certior q̄ prius erat sine fide infusa:nec tñ solum pono habitum fidei infuse ꝓpter gradum in actu:sed etiam ꝓpter assensum:q: assensus non est totaliter a voluntate:quod patet experimēto. Aliqui enim habent maiorē voluntatem credēdi ⁊ assentiendi:⁊ tamen minus firmiter assentiunt:ita ꝙ aliquādo dubitant volētes fidem maiorē:ideo apostoli petierunt:dn̄e adauge fidem nostram:hoc etiam quod petit in illa collecta. Omnipotens sempiterne de⁹ da nobis fidei spei ⁊ charitatis augmentum ⁊c. ꝙ non oporteret petere si dictus assensus eēt a sola volūtate:nec fides excludit omnem dubitationē:sed illam q̄ vincit ⁊ trahit in oppositū credibili.in aliis et nō ita desiderātibus credere assentire credibilib⁹ ē minor dubitatio:etiam maior adhesio.fides tñ infusa non experitur nec pōt habitus infusus imperfectior fide poni in anima ad perficiendū ipaȝ. ¶ Item:propter aliud ponitur fides infusa. Nam per fidem acquisitam nō acquiescit aliquis alicui nisi quē scit posse fallere ⁊ falli et q̄uis sciat ip̄m nō velle fallere:sed nemo potest omnino firmiter assentire dictis alicuius quem nouit posse fallere:ideo per fidem acquisitam non assentit aliquis omnino firmiter: vnde fides acq̄sita nō ē certa:vt ergo xp̄iani oīo firmiter credant ⁊ omnimodam habeāt certitudinē de credibilibus ponit̄ fides infusa. ¶ Contra: ꝙ nō oporteat ponere fidē infusam propter iam dictam cām probatur:quia quando dicis ꝙ firmiter assentis ꝑ fidem infusam ⁊ non ꝑ acquisitā: aut hoc est:quia infallibiliter assentis ꝑ fidē infusam ⁊ nō acq̄sitaȝ: aut q: nō possis nō assentire ⁊ dubitare stāte fide īfusa:sed acquisita possis:sȝ vtrunq; ē falsum:nā loquēdo secundo modo sic est de fide acquisita sicut

de fide infusa: stante eñ fide acquisita ꝛ dum ꝑ eã alicui obiecto assentio credibili non põt dubitare: vel nõ assentire: aliter de eodem esset fides ꝛ dubitatio. Si vero dicas ꝙ firmiter assentis ꝑ fidez infusam: q꞉ infallibiliter ꝛ indeceptabiliter credis ꝑ infusam et nõ per acquisitã. ¶ Cõtra: dum aliquis eque firmiter assentit decipi ꝛ nõ decipi: nõ est nisi per obiecta diuersa q̃bus creditur. q̃ vero vel falso presentantur intellectui ꝑ habituz fidei inclinato: ergo hoc nõ ẽ ꝓpter habitus ꝛ assensus q̃ nõ inclinant nõ habẽtes obiecta: vñ vtrãq꞉ habẽtes naturaliter inclinãtur: ꝛ per modũ nature assensum prebent / in quo assensu error si sit: erit ex parte habitus inclinantis: ğ secũdum hoc non ẽ fides infusa cui cooperatur fides acquisita. ¶ Preterea: Aug. xiii. de tri. ca. i. de magnis: et secundo de paruis. fidem porro ipam quã videt q̇s in corde suo si credit: vel non eẽ si nõ credit eã: tenet certissima scientia: clamatq꞉ cõscientia: ğ fides infusa potest sciri inesse: nõ ğ per auctoritates tãtũ creditur iesse. Itẽ: scd̃m Aug. Anima semp nouit se ꝛ hoc: q꞉ sibi presens est: ergo a simili cũ fides sit presens aĩe: ipsa potest certissime cognosci inesse anime. Dico sicut dictũ est ꝙ fides ẽ ꝓpter actũ primũ: ꝛ ꝓpter gradũ perfectiorẽ actus secũdi quẽ gradũ nõ posset intellectus habere in actu suo cũ sola fide acquisita. Et sic videtur ꝙ oporteat ponere ipam ꝓpter aliquam certitudinẽ maiorem. solues argumẽtum in oppositum. ¶ Ad illud de Augustino dico ꝙ accipiendo generaliter ꝓ habitu determinante ꝛ iclinante ad assentiendũ obscuro nõ euidenti tãq̃ vero. Sic aliquis põt esse certus se habere fidẽ sicut potest esse certus habere scientiam: ꝛ hoc ẽ arguẽdo habitum inesse ex actib⁹: non enim alio modo scitur sciẽtia inesse: sed accipiendo fidẽ vt est fides vera et certa non habẽs errorem admixtum nõ loquendo ad hoc de fide infusa: sed de fide in generali: scz vt est habitus inclinãs in verũ: sic nullus est qui arguẽdo etiam scit se habere fidem veram: ꝛ id in quod iclinat sciat eẽ verũ: ita ꝙ faciat assentire vero. Et hoc ꝓbaꝛ per hoc: q꞉ nõ possum scire me assentire vero: nisi sciam id eẽ verum cui assentio. sed id cui assentio creditur eẽ verum: et non scitur: ergo non possum scire me assentire vero credibili: et ideo nõ potest sciri vera fides in esse nobis: prius enim oporteret scire id eẽ verũ cui assentitur: vt ꝙ deus ẽ trinus ꝛ vn⁹ anteq̃ sciã me habere fidem veram de illo. ideo ad Aug. dico ꝙ loquiꝛ de sciẽtia fidei: non q꞉ scitur actu secũdo inesse: sed actu ꝑmo: sicut eniz veritatẽ habet ꝙ anima nouit se: ita semper nouit oẽ intelligibile sibi per essentiaz presens: ꝛ hoc est actu ꝛ in habitu: sed tamen non sunt omnia in habitu et actu ꝑmo ibi que sufficiunt ad eundem actum secũdũ: ergo actũ nõ potest cognoscere ꝛ scire se habere fidẽ: vnde dico ꝙ actu ꝑmo semper nouit anima se ꝛ omnia q̃ sunt per essentiã in ea nõ actu secũdo: ꝛ sic anima actu primo certa sciẽtia tenet se habere fidez: q꞉ scit actu ꝑmo se habere fidẽ q̃ est rõ sciendi in actu secũdo: sed si impedimentũ amoueaꝛ: sic ei actu scd̃o scirenꝛ oĩa p̃ñtia in anima: sicut ẽ de anima separata. huiusmodi credibilia a nobis ꝓ statu vie non sciunꝛ: q꞉ anima intelligit cum fantasmatib⁹: ꝛ taliũ nõ sunt fantasmata. ideo dico ꝙ sicut per fidem credo deũ eẽ trinum et vnũ: sic etiam credo me fidem habere: et sicut vnũ non possum demõstrare: ita nec reliquum. ¶ Ad scd̃m principale: quãdo arguiꝛ ꝙ ad omnez certitudinem sufficit fides acquisita sufficiẽter ad actum. ꝛ etiã ad assensum certũ cõtra dubitationẽ et opinionem: nõ sufficit tñ ad omnem ꝑfectionem quaz dat fides infusa. Actus eñ ille lz possit eẽ certus: non tñ ita ꝑfecte cert⁹ sicut ꝑ fidẽ infusam quã perfectionẽ non habem⁹ sine ea: iõ nõ sufficit q̃tũ ad actũ scd̃m ad causandã perfectionẽ q̃tã potest dare fides infusa: nec etiã oĩno q̃tum ad actum primum: q꞉ intellect⁹ nõ esset supernaturaliter perfectus nisi haberet fidẽ infusam: ꝛ iõ oportet ponere vtrumq꞉. ¶ Ad secũdum ꝑncipale: dicendum ꝙ aliquis põt assentire ꝑ sillogismũ falsigraphicũ oppositũ conclusionis demõstrabilis ꝓpter apparentiam sillogismi: ita ꝙ causa adhesionis est apparẽtia sillogismi: sed causa ꝑma deceptionis ẽ defect⁹ in forma. vñ aliquis sic decept⁹ ꝑmo decipiꝛ i forma sillogismi: ꝛ nõ est falsa p̃missa. sed ex isto nõ sequitur ꝙ immediate possit aliquis aliqua assentire alicui cõclusioni non ostense ꝓbabitur: nec ex terminis: ꝛ hoc ꝓpter se. ¶ Cõtra p̃dicta arguiꝛ. Ois forma acquisita ex naturalibus põt scd̃m vltimum termini sui ex naturalibus acquiri: si tñ augmentũ sibi determinat: si ğ ex naturalib⁹ hõ respectu credibilium acquirere põt fidẽ acquisitã ex naturalibus potest ꝑuenire ad terminũ fidei acq̇site vt credat q̃tũ possibile ẽ sibi credere: ğ superfluit sibi fides infusa respectu act⁹ credendi ꝑfectior: vt causa partialis. ¶ Preterea: incõueniens aũt superfluũ est ponere duo accidẽtia realia eiusdem speciei in eodem subiecto: q꞉ totum faceret vnũ ꝙ ambo: sed fides infusa si ponatur erit eiusdem speciei cum fide acquisita: q꞉ habent idem obiectũ ꝛ eũdẽ actuz causant et intẽdunt: ğ ꝛc. ¶ Preterea. Ois persona ꝑcipiens actũ suũ potest percipere intensionez in actu: sed intellectus potest naturaliter cognoscere se habere actum fidei in cõi: ğ põt percipere intensionem act⁹ fidei: sed intẽsio in actu arguit intensionem in habitu: ergo potest cognoscere habituz fidei eẽ intẽsiorẽ: ğ nõ oportet ponere nisi habitum fidei acquisite. q꞉ ponatur ꝙ intellect⁹ naturaliter eodẽ modo se habeat / aut audiat aliq̇d: vñ habitus suus naturaliter augmẽtari ğ põt cognoscere se habere habitũ fidei infuse. ¶ Preterea: si ponatur fides infusa: sicut fides acquisita: ergo sicut intellectus cum habitu fidei acquisite põt elicere actum credendi ꝛ illũ percipere: ꝛ ex actu habitum ita videꝛ ꝙ intẽsiorẽ cũ fide infusa q̃ secunduz predictũ perfectior est potest elicere actum credendi naturaliter ꝛ cognoscere se hr̃e fidẽ: si nõ hẽat fidẽ acq̇sitã fiñ ẽ: sicut pz de illo q̃ a tp̃e pueritie q̃ baptisaꝛ nihil audiat: nihil videat quo acq̇rat fidẽ. Talis eñ habẽs fidẽ infusam, nullũ actũ elicit circa trinitatẽ ꝑsonarum vel vnitatẽ essentie diuine.

¶ Ad illud qđ postea arguit̄ ꝙ heretici assentiūt falsis sine ratione. dico ꝙ nō ꝓprie loquēdo de hereticis vel de falsis xp̄ianis: sed faciūt argumentū ab auctoritate: ⁊ ꝑ argumentū decipiūt̄ / et hoc qꝛ auctoritas est male intellecta. Unde nulli falso assentiūt ꝓpter se: sed ꝓpter argumētū factū ab auctoritate q̄ decipiunt̄: sicut si aliqs intelligat illud apl̄i. Qui infirmus est: olus manducet. de infirmitate corporali. Cōfirmat̄ ex hoc: qꝛ anathema sit si quis infirmus olus nō māducet. decipit̄: qꝛ apostolus intellexit de infirmitate spūali: vt de illo q̄ habet conscientiā infirmā ad manducandū qđ alter manducat. ¶ Ad aliud qñ arguit̄ ꝙ fides infusa si ponat̄ nō posset corrūpi. dico ꝙ verū est actibus nostris non corrūpitur: nec aliqđ supnaturaliter creatū potest corrūpi a nobis. et ideo fides nō corrumpit̄: et tunc manet cū alia heresi: vel totum corrūpitur ꝑ rationē demeriti infidelitatis. Et qñ arguit̄ ꝙ no corūpit̄ demerēdo qm̄ nō ꝑ pctm̄ maximū: vt ꝑ odiū dei. dico ꝙ demeritum fidei nō est quodcunqꝫ peccatū: vt qñ fides corrūpit̄ ꝑ demeritum / hoc nō est ꝓpter grauitatē peccati: sed corrumpit̄ ꝑ illud peccatum demerēdo ꝙ ex generali ratione fidei habet oppositionē ad fidē. vnde corrumpitur ꝑ infidelitatē ⁊ nō ꝑ quodcūqꝫ peccatū: sicut spes ꝑ desperationē: et hoc ē liberalitas dei. ¶ Ad vltimū qđ arguit̄ ꝙ cognitio illa in qua tota natura non potest naturaliter. dicendū ꝙ verū est. vnde dico ꝙ habitus fidei ꝓpter sui ꝑfectionē nō potest causari ab oībus agentibꝰ naturalibꝰ. vnde istum habitū nō potest aliquod obiectū causare nisi supnaturaliter mouens: et ideo est ꝑfectior habitu naturali: et cōcedit̄ ꝙ tūc actꝰ credēdi esset ꝑfectior q̄ actus intelligēdi elicitꝰ ex habitu ꝑfecto principiorum naturaliter. ¶ Respondeo ꝙ est loqui de actibꝰ nostris in se: vel scđm ꝙ ꝑfectius attingūt obiectum. Primo modo verū est ꝙ actus fidei perfectior est actu ex habitu naturali elicito: qꝛ a ꝑfectiori principio est elicitus / ⁊ tendit in obiectū ꝑfectius. Unde dicit philosophꝰ. xi. de aīalibꝰ. desiderabilior est cognitio debilis de substātijs separatꝭ: q̄ multa de entibꝰ vilioribꝰ. Unde dico ꝙ actꝰ credendi est ꝑfectior simplr̄. Sed tn̄ loquēdo de actu fidei secundo modo: scꝫ scđm proportionem attingendi obiectum. sic non est perfectior: quia actus credendi plus exceditur et deficit ab intelligibilitate obiecti sui scꝫ dei / q̄ actus sciendi lineam exceditur et deficit a cognoscibilitate linee. vnde oīs actus intellectus attingens deum vt obiectum / est simpliciter perfectior actu intellectꝰ circa aliquod creatum: licet sit impꝑfectior scđm proportionē ad obiectū. Exemplū est ad hoc. Uisio eñ qua aquila solē videt / simpliciter est perfectior visione oculi mei de cādela: qꝛ est ꝑspicatior et ab obiecto nobiliori elicita: tamen in comparatione ad obiectū q̄tum ad hoc quod attingitur non est ita perfectꝰ: quia oculus meus totū lumen candele attingit et plus q̄ oculꝰ aquile attingit de visibilitate solis.

¶ Distinctio. xxiiij. ¶ Questio prima.

Circa distinctionem vicesimāquartā querit̄: vtrum de credibilibꝰ reuelatꝭ stāte fide potest quis habere scientiā: aut aliquā noticiā que habet̄ ex euidentia rei. Qꝫ sic videtur Johānis. xx. qꝛ vidisti me thoma: credidisti. Simul ergo habuit thomas noticiam intuitiuā de xp̄o: ⁊ noticiā fidei. ¶ Preterea: apl̄i videbant xp̄m crucifixū: et hic est articulus fidei apud nos. Aut ergo habuerunt fidē de isto articulo: aut nō. Si sic / habetur ꝓpositū ꝙ de eodē sit fides et alia noticia. Si nō: ergo nō habuerunt fidem de oībus credibilibꝰ: et sic videtur ꝙ nō habuerunt fidē. ¶ Preterea: de eodē potest quis habere demonstrationē et syllogismū dyalecticū: ergo simul potest quis habere opinionē ⁊ scientiaꝫ: qꝛ qñ esse aliquorum sunt cōpossibiles in eodē: videt̄ et ꝙ effectus sint compossibiles in eodē: ergo multo magis potest quis habere de eodē fidē et scientiam: qꝛ minꝰ repugnāt fides et sciētia q̄ opinio ⁊ scientia: cū fides importat certitudinē. ¶ Preterea. Corin. ij. distinguit apl̄s dona ⁊ fidē a scientia: ibi data est theologia: ⁊ scđm Augu. xiij. de trini. j. ⁊ xiiij. de trini. ca. j. est scientia: ergo iste habens theologiā habet illam sciētiā: sed habens theologiam non amittit fidem: sed eam nutrit et roborat. Unde Augu. xiiij. de trini. j. dicit sic huic sciētie tribuo illud quo fides saluberrima gignit̄ / nutritur / defendit̄ / et roboratur: ergo. ⁊c. ¶ Preterea: ꝑ lumen naturale ad obiectum sibi ꝓportionatum cognoscibile in illo lumine naturali potest qs habere scientiam de cognoscibilibꝰ ꝓportionatis illi lumini: ergo cū lumen fidei sit supnaturale per illud lumen de obiecto sibi proportionato pōt sufficienter haberi scientia. ¶ Preterea: magis notū est ꝑ se cuilibet ꝙ īpossibile est deū fallere vel falli q̄ ꝑ lumen naturale ītellectꝰ pōt errare in vidēdo et iudicando. Cū ergo aliquis habet sciētiā qꝛ tenet illud quod intellectꝰ ꝑ lumen naturale iudicat / credens ꝙ non potest errare: multo magis potest aliquis habere scientiā tenēs ꝑ lumen fidei supernaturale ꝙ deus nō potest fallere nec falli de reuelatis. ¶ Preterea: prima principia necessaria sunt et euidentia ex terminis: sed in reuelatis sunt aliqua ꝓma ꝓncipia nec̄cia: alit̄ esset ꝓcessus in īfinitū ī reuelatis: et sic nichil primo creditū: qꝛ si non possemus in credibilibꝰ dare aliquod primū: nec possemus dare aliquid posteriꝰ: sicut in alijs essentialiter ordinatis: et sic nichil erit creditū. Oportet ergo dare aliqua credibilia prima q̄ sunt euidētia ex terminis. Sed ex illis potest deduci conclusio: ergo potest haberi sciētia de credibilibꝰ. ¶ Sed dices forte ꝙ aliqua credibilia sunt simplicit̄ ꝓma: sicut deum esse trinum ⁊ vnū: sed tn̄ non est cognitū ex euidentia terminorum apprehensorum: qꝛ non possumus terminos apprehendere. ¶ Contra: si non apprehenderemus terminos nunq̄ aliquam complexionem ex eis formaremus: ⁊ per consequens

de hoc complexo non haberem⁹ fidē. ¶ Contra:
ij.ad Cori.ix. Per fidē ambulam⁹ / ⁊ nō per spem:
et scōm glo. ꝑ fidem illuminamur: ergo scōm glo=
sam.⁊c. ¶ Preterea: omnis cognitio quā habem⁹
de credibilib⁹ est enigmatica: ergo de eis nō possu
mus habere sciētiā que excludit obscuritatē illam
que est ex euidentia obiecti. ¶ Ad questionē dicit̄
ꝙ de creditis reuelatis potest haberi scientia cū
fide: nō tm̄ scientia subalternans sed subalternata.
Dicunt eīm isti ꝙ duplex est gen⁹ scientiarū. Que=
dam eīm sunt q̄ ꝓcedūt ex principijs notis lumine
naturali intellect⁹: sicut arismetica ⁊ geometria ⁊
hmōi. Quedā vo sunt q̄ ꝓcedūt ex pāicipijs notis
lumīe superioris scie: sicut ꝑspectiua ꝓcedit ex ꝑn
cipijs notificatis ꝑ geometriā: et musica ex princi
pijs notificatis ꝑ arismeticā. Et hoc modo sacra
doctrina est scientia vt dicūt: qꝛ ꝓcedit ex princi=
pijs notis lumine supioris scientie: que scꝫ est dei
et beatoꝝ. vnde dicunt ꝙ sicut musica credit ꝑnci=
pia tradita sibi ab arismetica: ita sacra doctria cre
dit principia reuelata a deo. Ex isto dicunt theolo
giā esse scientiā subalternatā sciētie beatoꝝ: et ita
nunq̄ est nisi in viatore in quo et est fides. Ex qui=
bus sequit̄ ꝙ sciētia subalternata pōt stare cū fide
respectu eiusdē / q̄uis nō sciētia subalternās: quia
scientia subalternās habet euidētiam suoꝝ princi
pioꝝ ex terminis eoꝝ / et resoluit suas conclusio
nes ad imediata: sed subalternta accipit sua princi
pia ꝓpt̄ quid a sciētia subalternāte. et fm̄ hoc pos
sum⁹ hr̄e sciētiā de credibilib⁹ q̄ ꝑsupponit sua ꝑn=
cipia esse nota in alia scientia subalternāte quā ha
bent sancti in visione beata. Sed primam habent
theologi viatores. ¶ Ex hoc ꝓ ista opiōne argui
tur sic. subalternata est scientia: sed ipsa inq̄tuꝫ est
subalternata ꝑsupponit sua pācipia esse ꝓbata in
sciētia: ita ꝙ nō cognoscit ea ꝓpter quid: nec sunt
euidentia sed tm̄ credita. et ꝑ cōsequēs cū scientia
respectu eiusdē obiecti stabit fides. Et sequit̄ etiā
ꝙ theologia sit vera sciētia / q̄uis ei⁹ principia sint
credibilia supra se / ⁊ ita nō nota. ¶ Preterea: ꝑspe
ctiua inq̄tum ꝑspectiua est sciētia: ergo ꝑspectiu⁹
inq̄tum pespectiu⁹ ē sciens replicādo illud a quo
denominat̄ ꝑspectiu⁹: sed ꝑspectiu⁹ in q̄tū hmōi /
non habet principia euidētia ex terminis: nec in=
q̄tum talis scit deducere ad euidētiā ex terminis:
ergo aliq̄s potest esse simplicit̄ sciēs: licet pācipia
non sint sibi nota. Aliquis eīm potest eē ꝑspectiu⁹
licet nō sit geometer q̄ est sciēs ꝓpter qd: ergo sta
bunt simul ꝙ aliquis sciat simpliciter: et tm̄ fidē ha
beat respectu eiusdē qd dicit̄ ab eodē. ¶ Cōfirma
tur ꝑ philosophum ⁊ cōmen. vi. ca. x. qui dicūt sic.
Cui eīm aliqualiter cognita et credita ipsi sunt ꝑn
cipia: sufficit ergo habere aliqualē cognitionē ꝑn=
cipioꝝ vt habeat̄ scientia de cōclusione. Unde cō=
mētator ibidē vult ꝙ ad habendā scientiā sufficit
inductio: que est ex singularib⁹ ad vniuersale: et co
gnitis sic vniuersalib⁹ principijs ex iductione / ne
cessario sequit̄ scientia. et dicit ꝙ talis sciētia est al
terius moris ab illa q̄ habet̄ ꝑ demonstrationē. er
go ⁊c. ¶ Contra hanc opinionem arguit̄ et primo

ꝯtra dicentē. dicit eīm iste in. ij. scōe. q. j. arti. v. ꝙ fi
des et scientia non stant sil' in eodem respectu eius
dē et sil' et semel: ita ꝙ nō cōuenit simul esse credi=
tum ab eodē et scitū. Si ergo theologia vt subalt=
nata vel musica / vel alia hmōi sit scientia impossi
bile est scientiam talē subalternatā stare cū fide re=
spectu eiusdē. Istud est contra eū nisi distīguat sciē
tiam sicut patet: et dicat se intelligere de subalter=
nāte et nō de subalternata. Sed hoc nō videt̄ esse
verum scōm eū: qꝛ ratio sua ꝑ quam ostendit ꝙ idē
non potest esse scitū et creditū ab eodē / concludit
vniuersaliter de oī scientia: et vniuersaliter loquit̄
de omni scientia. Unde dicit sic soluēdo questionē
ꝙ ois scientia habet̄ per aliqua principia ꝑ se no=
ta / et ꝑ consequens visa. Et ideo oportet quecūq̄
per se scita esse aliquo modo visa. nō autē est possi=
bile ꝙ idē ab eodē sit visum et creditū. Unde ipos=
sibile est ꝙ idē ab eodē sit scitū et creditū. hec ille.
Sed ista ratio concludit de omni scientia: vel ma=
ior est falsa. ¶ Cōtra cōclusionē arguit̄ sic: scia fm̄
rōnē essētialē suā nō dependet nisi ab obiecto ⁊ in
tellectu: vel ab aliquo qd habet causalitatē respe=
ctu alicui⁹ istoꝝ: qꝛ scientia non dependet essentia=
liter ab aliquo vt a causa: nisi qd est causa ei⁹ essen
tialiter: sed noticia beati quā habet de trino ⁊ vno
non est causa essentialiter theologie nostre: qꝛ nec
est potētia itellectiua nostra: nec obiectū cognituꝫ
a nobis. Nō eīm cognoscerem⁹ noticiam eius quā
habet de hoc qd est deū esse trinū ⁊ vnū. nec depē=
det scientia a plurib⁹ essentialiter: nisi ex potētia ⁊
ex obiecto in se vel in sua specie efficaciter: igitur
vt modo loquimur noticia beati nō est aliqua cau=
sa sciētie nostre. ergo sciētia nostra inq̄tū hmōi nō
dependet a scientia beati: ⁊ ꝑ consequēs nō oꝫ ali=
q̄s scire theologiā qꝛ ꝑncipia eius sunt scita a bea=
to: imo tunc esset simile acsi diceret̄. habeo sciētiā
geometrie: qꝛ credo efficientē geometriā habere
geometriā: nō ergo sciētia nostra subalternat̄ sciē=
tie beatoꝝ. ¶ Preterea: ois habens scientiā subal
ternantē / potest habere subalternatā stante subal
ternatione / et ecōuerso. Prima pars ꝓbatur: qꝛ si
habeat subalternātem: ꝑ habet pācipia respectu
cōclusionum subalternate: ergo potest illas scire.
Alia pars ꝓbat̄ vt hic: sciēs subalternatā natura=
liter potest scire subalternantē: qꝛ principia subal=
ternantis naturaliter sunt priora ⁊ notiora nobis
ī sensibilib⁹ ecōuerso: qꝛ sensibilia posteriora sunt
nobis notiora. Sed theologia est de itelligibilib⁹
et nō sensibilib⁹: ergo si hec scientia sit subalterna
ta scientie beatoꝝ habēs scientiā potest naturali=
ter acquirere scientiā cū fide / ⁊ simul potest esse cō
prehēsor cū fide. ¶ Alia est opinio eadē in summa
sua ꝙ triplex est lumen: scꝫ lumen glie in quo apte
vident̄ illa q̄ nō sunt reuelata ꝑ lumen fidei ad cre
dendū articulū. Et est lumen mediū in quo clari⁹
cognoscunt̄ articuli q̄ ꝑ lumen fidei / ⁊ obscurius
q̄ in lumine glie. et in isto lumīe theologus habet
scientiā clarioreꝫ q̄ in lumine fidei: ⁊ lumini fidei
correspōdet actus credēdi / lumini medio act⁹ itel
ligēdi / lumini glorie act⁹ volendi. et qꝛ mediū ma=

gis cõuenit cū extremis q̃ extrema inter se: ideo
stant simul in eodē respectu eiusdem fides ⁊ visio.
Et ponūt exemplū aliq̃: vt in quolibet. g. q. xiiij.
dicentes q̄ sic se habent ista tria / credere / itellige
re / ⁊ videre / q̃admodū si de aliqua eclipsi iā initā
te dicat aliq̄s non videnti illā: q̄ iam luna eclipsat.
Et sic ille audiēs p̄sumat de v̄itate dicētis: iā credit
q̄d nec videt ocul⁹: nec itelligit p̄ demōstrationē.
Si autē postea addiscat p̄ cursus motuū celestium
q̄ tali tp̄e debeat eclipsari: tunc habet demonstra
tionē / ⁊ itelligit lunā iā eclipsari: sumēdo eclipsim
aliquā esse in singulari vago: et ita vniuersali nō in
singulari significato: nisi oculis suis videat illam
eclipsari. ita q̄ certa demōstratio de vniuersali et
particulari vago: et fides et opinio de particulari
significato simul sunt: sed cū habuit talē visionem
de eodē euacuat fides precedēs siue opinio: sed p̄
scientiā nō euacuat quousq̄ adueniat visio. sic di=
cūt eē p̄ oēm eūdē modū i p̄posito. Fides eñ no=
stra est de particularib⁹: vt q̄ aliquis vn⁹ homo est
xp̄s: aliqua vna femīa est maria mater ei⁹: ⁊ q̄ ali=
qua natura singularis est deitas. Ista aūt fides li=
cet euacuabit cū viderim⁹ apte q̄d nūc credim⁹: nō
tñ euacuat cū intellexerim⁹ aliquo modo clari⁹ su
pernaturalia q̃ nūc credim⁹. quare dicūt q̄ fides
et intellectus bene stāt simul: et q̄cūq̄ naturaliter
cognoscim⁹ cū sup̄naturalib⁹ et creditis in quodā
lumine medio q̄d dicunt esse sup̄naturale creatū
Cōfirmāt autem suam intētionē p̄ Augu. xiiij. de
trini. j. vbi dicit q̄ hac sciētia nō pollēt fideles plu
rimi fideles: licet polleāt fide plurimū. Et sequit:
aliud est scire tñmodo q̄d hō credere debeat pro=
pter vitā eternā adipiscendā: et aliud est scire quē=
admodū hoc ipsum ⁊ pijs exponat et cōtra ipios
defendat: quā p̄prio vocabulo scientiā appellare
videt apl's: hoc ille. ergo ista noticia ⁊ sicut est no=
ticia clarior fide: ita erit in lumine clariori. ¶ Pre=
terea Aug. sup̄ Johānē Uita erat lux. dicit q̄ erat
Jo. de illis mōtib⁹ de q̄b⁹ d̄r in psal. Suscipiāt mō
tes pacē. intelligit p̄ pacē sapiētiā qua maiores il=
luminant. iusticiā autē appellat fidem qua illumi=
nant minores. ergo vult ibi q̄ maiores in ecclesia
habeāt sciētiā cū fide: sed minores fidē tñ. Dicūt
etiā isti q̄ ista duo lumina sic se habent q̄ illud lu=
men maius in quo clarius cognoscunt articuli fi=
dei non pōt esse in nobis: nisi lumē fidei presuppo
nat: nec habet credibiliū sciētia nisi supposita fi=
de. ¶ Sed contra opi. arguit. Noticie quā habēt
minores non oportz nisi assentire: sed maiores cū
hoc habēt scientiā qua exponunt fides pie et robo=
ratur cōtra impios: scʒ hereticos: alioquin cito de
ficeret fides simpliciū. ideo dicūt q̄ in maioribus
scientia requiritur: et lumen correspōdēs est supe=
rius fide. ⁊ dicunt fieri in isto gradu sciētie s'c'dm or
dinem: ita q̄ in acquirēdo noticiā credibiliū debet
q̄s p̄mo mētē inuestigare: ⁊ s'c'do scire explicare cō=
clusiones implicitas ex intellectu sciētie. Nulla eñ
scientia explicat in sensu litterali oēm intellectio=
nem que ex littera haberi potest. et tertio studere:
et sic intelligit credita / et vult q̄ p̄pter tertium scʒ

vt credita itelligant. requirit illud lumen tale su=
peri⁹ lumīe fidei. Et p̄bat q̄ nec p̄pter primū nec
p̄pter secundū ponendū sit tale lumen: q̄r ab intel
lectu sensus littere / ⁊ ad sciendū cōclusiones elice
re / et deducere pōt intellectus human⁹ p̄scrutatio
ne ingenij naturalis cū cōi adiutorio dei sine oī re
uelatione ⁊ doctore: ideo nec p̄pter p̄mū nec pro=
pter secundū requiritur tale lumen. Jude⁹ eñ ma=
nens iude⁹ pōt addiscere q̄s est sensus littere lʒ nō
credat sicut ego credo. Silr pōt elicere ꝯclusiōes
de ip̄a: licet ego credā de dictis in l'ra / et ipse nō:
et in hoc habeo firmiorē adhesionē cōclusioni q̃
ip̄e q̄ solū opinat / ⁊ ꝯclusionē opiatā solū elicit. cō
sequētia eñ naturalis est euidēs itellectui natura=
liter. Si igit nō p̄pter p̄mū nec p̄pter s'c'dm req̄ri
tur illud lumen nec p̄pter tertiū req̄rit: ergo p̄pt
nichil req̄rit. ¶ Cōtra opionē in se arguit sic. Po
nunt eñ ista lumia sil' stare / ⁊ q̄ vnū in q̄ habetur
scia vniatur habitui fidei. ¶ Cōtra: si ista lumia sil'
stāt / et hoc vt dicūt: q̄r illud mediū nō facit sciētiā
visionis: sed sciētiā abstractiuā: tūc cū geometria
totaliter scita ab aliquo pōt stare fides de illis de
quib⁹ est geometria: q̄r nō facit noticiā visionis; et
p̄ ꝯñs p̄mo credēs docēti triangulū hr̄e tres: si iste
sciēs doceat postea doceat geometriā / cognitiōe
abstractiua pōt cū fide habere sciētiā geometriā:
⁊ de hoc q̄d ē triāgulū hr̄e tres: q̃uis stāte fide nō
posset habere cognitionē ituitiuam. stabit ḡ fides
cū scia p̄fectissima respectu eiusdē ꝯclusiōis. Sed
ad hoc argumentū respōdēt q̄ sciē ad opinionem
duplex est differētia. Prima est q̄ opio includit for
midinē: sed scia certitudinē et adhesionē. Alia est
differētia q̄ scia hʒ euidētiā ex p̄te rei: et opio nō.
sed fides sicut scia hʒ firmā adhesionē: ideo min⁹
repugnat sciētie q̃ opinio. ideo fides et scia / vt di
cunt: p̄nt sil' stare: licet nō scia ⁊ opio. ¶ Cōtra: in=
ter fidē et sciētiā est repugnātia certi ad incertum
euidentis ad nō euidēs / sed q̄dlibet extremū vni⁹
partis cōtradictionis est eq̄ incōpossibile cuilibet
alteri extremo opposito: ergo nō magis stat scien
tia cū fide / cū dicat icertitudinem q̃ cū opinione.
¶ Preterea: cōtra hoc q̄d dicūt q̄ si q̄s primo ha=
beat sciētiā nō pōt hr̄e fidē / licet econuerso possit:
arguit. Si sunt incōpossibiles fides ⁊ scia p̄mo ha
bēti scientiā: aut hoc est p̄pter formalē repugnan
tiā istoꝝ habituū iter se / aut obiectoꝝ. Nō primo
mō: q̄r sic nō posset scia inesse post fidē: cui⁹ opposi
tū dicūt. Si s'c'do mō: cū obiecta eque distinguuntur
s'm suas rōnes formales post fidē sicut ante eque
erūt incōpossibiles fides et scia p̄mo habita fide:
sic p̄mo scia. ¶ Preterea: nō videt dicere ad argu=
menta p̄dicta q̄ fides ⁊ scia simul sint sicut cōtra=
ria in mixto: q̄r sic esset cognitio media, ex scia ⁊ fi
de: ⁊ tūc nec eēt cognitio fidei nec sciē: sicut rubor
nec ē albedo / nec nigredo. ¶ Preterea: q̄ illud lu=
men clari⁹ nō ministrat habitui i causando sciētiā
sicut ipsi dicūt: q̄r s'm Augu supra Jo. omel. xxvi.
cetera hō pōt nolēs credere / aut nō nisi volēs: vo
luntas ergo respectu act⁹ credēdi hʒ aliquā causa=
litatē: non aūt volūtas hʒ aliquā cālitatē respectu

scire in quocūq3 lumine:sic scire pcedit actuz vo=
lūtatis / sicut itelligere velle:ergo sciētia q̄ habe=
tur in lumie nō depēdet a lumie fidei. ¶ Preterea
q̄ illud lumē sufficiat ad causandū sciētiā i hoie p̄
mo ipossibile est scire ↄclōnē mediatā nisi pri⁹saltē
nata itelligat pncipiū imediatū: ꝛ ipossibile est sci
re pncipiū imediatū: nisi cognoscēdo ꝑminos illi⁹
ergo lumē nō facit cognitionē ꝑmioꝝ pricipij:et p
ↄñs nec sciāz ↄclusionū seq̄ntiū:sed illud lumē me
diū nō facit cognitionē termioꝝ hui⁹ / de⁹est trin⁹
et vn⁹.ñ vt sunt termi ꝓpōnis imediate:sed soluz
cognitionē indistinctā:q2 illū cōceptū quē h3 theo
log⁹ de deo trino ꝛ vno:h3 heretic⁹:q2 idē post ne
gat qd̄ pri⁹ affirmauit. ḡ cū heretic⁹ non h3 ↄceptū
distinctū ꝑminoꝝ:ḡ nec theolog⁹:qd̄ tñ est necessa
riū ad scientiā. ¶ Preterea:si illud lumē faceret ad
apphēsionē ꝑminoꝝ / theologia esset certissima nō
tm̄ adhesione p fidē:sed fm̄ euidētiā:qd̄ tñ negant
Cōsequētia patet p hoc q̄ in q̄ lumie itelligunꝫ teri=
ni q̄ sunt materia necessaria ↄplexiōis / in illo itel=
ligit illa ↄplexio:ꝛ q̄to termini in lumie pfectiori
ꝛ clariori intelligūt / tāto principia magis ꝛ clari⁹
intelligūtur: ꝛ q̄to principia clariori lumie itelli=
gunꝫ:tāto sciētia est clarioꝛ fm̄ euidētiā termini: ḡ
si termini articuloꝝ fidei: de q̄b⁹ est theologia di=
stincte sub ꝓprijs rōnib⁹ apphēdunꝫ in isto lumie
hec scia erit pfectioꝛ et certioꝛ oī alia. ¶ Preterea ar
guiꝫ ab alijs sic. Si talis hit⁹ pōt haberi p tale lu=
men:pōt ergo illud lumē aliquo mō ostēdi et mani
festari:qd̄ tñ nō pōt. Rūdet q̄ spūale ostēdi nō pt.
¶ Cōtra:caritas cū sit spūalis.ostēdiꝫ p effectū in
actu interiori in eo q̄ aliq̄s expiꝫ se pmptū ad dili=
gēdū deū:et in exteriori i actib⁹extrīsecis pēalib⁹
suscept⁹ p delicto sicut scia p effectū ondiꝫ itra itel
ligēdo / ꝛ extra i docēdo: sed iste hit⁹nō h3 i tali lu
mine effectū:ḡ nō meli⁹docceret⁹q̄ ali⁹theologiā
vel actū extrinsecū habet:nec magis ꝓpter istam
sciētiā moreꝛeꝫ p fide / vel adhereret fidei i morte
q̄ alij simplices. ¶ Preterea: icōuēiēs est nos hē=
re nobilissimos hit⁹ꝛ latere ex secūdo phr̄: sed ta=
le lumē p nullū actū est nobis manifestū. ergo.ꝛc.
¶ Preterea:illud lumen q̄ro aut infundiꝫ: si ifunda
tur in baptismo cū lumine fidei:tūc aliq̄s naturali
ter p se post baptismū pōt iuenire totā theologiā
si semp i deserto esset:q2 naturaliꝫ apphēderet ter
minos / ꝛ naturaliter posset facere ↄplexionē ꝛ sci
re principiū et ↄclusiones cū habeat lumē in q̄ co
gnoscunꝫ. ¶ Si dicaꝫ q̄ de⁹ semp dat lumē vel cōi
ter:tunc nō esset infusio ei⁹miraculosa: illud eñ in
quo de⁹assistit cōiꝫ generali cursu nature / nō est su
pernaturale nec miraculū:sicut patet de infusione
aie:ergo si de⁹semp daret illud lumē nō eēt supna
turale:nec diceret dari miraculose:nec esset mira=
culū q̄ mōtes maiores haberēt illud lumē / ꝛ si nō
minores. ¶ Si dicaꝫ q̄ nō dat illud lumē cōiter s3
sicut vult / ꝛ q̄b⁹vult:sicut aplis:tunc frustra q̄s la
boraret in studio inq̄rendo veritatē / ꝛ esset melior
via acq̄rendi theologiā sedere in ecclia / ꝛ orare p
isto lumie habēdo. ¶ Ad q̄stionē tripliciter respō=
deo q̄ triplititer accipiꝫ scia. Uno mō p oī noticia

que est cū assēsu ꝛ adhesione credendo testimonio
alieno:de cui⁹ritate p̄sumiꝫ. quō loquiꝫ Augu. de
scientiis tri.ca.xij.de magnis.ꝛ.xxj.de paruis. Et
isto modo accipiēdo sciētiā simul stāt fides et sciē=
tia:imo sic fides est ipsa sciētia. Et ideo sic nō q̄rit
questio:q2 sic nō tm̄ de credibilib⁹reuelatis est sciē=
tia:sed firmiꝫ adherēdo testimonio cuiuscūq3 alie
no:sicut patet p Augu.xj.de ciui.tij. ꝓfecto ea que
remota sunt a sensib⁹nostris:qñ testimonio nostro
scire nō possum⁹:de his alios testes exq̄rimus / eis
q3 credimus:a quoꝝ sensib⁹ remota esse vel fuisse
nos credim⁹.et sicut in sensu:ita est in itellectu fm̄
ipsum de his q̄ mēte sentiunꝫ:q2ꝛ ipse sensus miēꝫ
rectissime sensus dr̄. Alio mō dr̄ scia nō solū assēs⁹
cert⁹ cuiuscūq3 testimonio credēdo alieno:sed ipsi
veritati in se de qua quis certus est:sicut si assenti=
ret p scientiā acquisitā licet non ex eisdē causis:sc3
p extrema terminoꝝ. Et isto modo loq̄tur philo=
soph⁹de assensu.vi.Ethicoꝝ. vbi accipit assensum
pro oī habitu quo determinate verū dicim⁹. Et sic
scia accipiꝫ p oī habitu / quo determinate verum
dicimus.et sic sciētia cōis est oībus habitib⁹intel=
lectualib⁹ quib⁹dicit aliq̄s verū determinate ꝛ as=
sentit vni parti sicut assentiret quis cōclusioni de=
monstrate.et sic fides qua assentiꝫ determinate al
teri parti ↄtradictiōis.si esset de speculabilib⁹ / re=
duceretꝫ fm̄ philosophū ad sciāz.si de agibilib⁹ ad
prudentiā.si de factibilib⁹ ad artez . Et isto modo
fides ifusa ꝛ sciētia starēt simul: imo sic fides esset
scientia. Et ideo nec sic loquimur de scientia:pro=
pter qd̄ q̄stio nō sic habet intelligi. sed loq̄mur de
sciētia ꝓut philosoph⁹ loquiꝫ de ea p̄mo posterio
rū cū dicit. Q2 scire opinamur vnūquodq3 simpli=
citer ꝛ nō sophistico modo / cū causas arbitramur
cognoscere:et qm̄ illi⁹est causa:ꝛ qm̄ ipossibile est
aliter se habere. Et sciētia isto mō dicta quattuoꝛ
conditiones requirit. Prima est noticie certitudo:
ꝓpter qd̄ diciꝫ. Scire opinamur vnūq̄dq3 simpli=
citer / et nō sophistico mō.p qd̄ oīs icertitudo ꝛ du
bitatio excluditur. Secūda cōditio est q̄ sit de co=
gnito necessario: ꝓpter hoc q̄ illud qd̄ scitur ipossi
bile est aliter se habere. Tertia conditio est q̄ sit
causata a causa euidēte intellectui:et ideo dicit sci
re rem p causam cognoscere tāq̄ p illud qd̄ est eui=
dēs itellectui. Quarta ↄditio ē q̄ illa cā sit appli=
cata ad ↄclusionē p discursum syllogisticum:et ita
oportet scire qm̄ illi⁹ ē causa actu exercito causas
et p̄ncipia ad ↄclusiones. Uñ ista applicatio ē act⁹
exercit⁹ / nō q̄ ista applicatio sit cognita actu dire=
cto vel reflexo:sed actu cognoscēdo causam ꝛ ap=
plicādo ad cognitū. Et isto mō loquēdo de scia / i=
possibile ē sciētiā ꝛ fidē eē sil' in eodē respectu eiu
dē. Tñ aliq̄s hit⁹ pōt haberi sil' cū fide. Ubi vidē=
dū est p̄mo qualē habitū h3 ille q̄ nouit illa q̄ tra=
dunꝫ in canōe vt ibi tradūtur. Scd̄o qualē habitū
theologie h3 ille q̄ nouit expōere scripturam ꝛ ex
plicare ↄclusiones / ꝛ soluere ea q̄ dicunꝫ ↄtraria.
Et tertio:q̄lis hit⁹fuit in mōtib⁹vt i aplis recipiē=
tib⁹ p̄mo theologiā. De p̄mo dico q̄ scriptura sa
cra sc3 biblia:nō est tradita p modū sciētie demon

stratiue mēdicādo istā sciētiā a pñcipijs alijs scōm
qō dicit Augu. xviij. de ciui. dei. ca. iiij. ꝙ dicta sa=
cre scripture nō sunt argumētationib⁹ tradita: sed
diuinis eloquijs ꝓuilegiata: ne argumēta ei⁹ pos=
sent despici quib⁹ inniteret̄. Vñ v̄ba sua ꝯmēdata
sunt propheticis sermonib⁹: hoc est diuinis voci=
bus / nō argumētationū cōcitationib⁹ itellecta. vt
non hoīs igeniū / sed dei eloquiū ꝯtēpnere formi=
daret q̄ illa cognosceret. sic in scriptura tradita ha
bens habitū theologie ꝓut traditur i sacra scriptu
ra / nō h₃ habitū scie q̄ est ex principijs: sed habet
habitū quo hītu imediate oīb⁹ assentit q̄ tradunt̄ i
scriptura sacra / ꝛ nō quo assentit vni ꝓpt alteruꝫ:
imo si alia nō eēt ibi tradita alijs tñ assentiret: ita
ꝙ cuilibet dicto in canone assentit: nō qꝛ ponit̄ mo
do demōstratiuo: sed ꝓpter auctoritatē dei: ratiōe
cui⁹ oīb⁹ assentit. ¶ Et si dicat̄ ꝙ aliqñ i sacra scri
ptura ꝓbat̄ diffiniēdo ꝛ arguēdo. Vñ ꝛ paul⁹ diffi
nit fidē / ꝙ est substantia rerū sperādarū. ꝛc. Et ar=
guit etiā ꝙ nos resurgem⁹ qꝛ xp̄s resurrexit. ij. Jo.
Arguit ꝙ nos diligere debem⁹ deū: qꝛ ipse dilexit
nos. Dico ꝙ ipsi⁹ argumēti ꝓpriū est demonstra=
re siue ꝓbare aliq̄d qō aliter esset dubiū: ita ꝙ ꝯclu
sioni ꝯsentiat̄ ꝓpter argumētū: nūc autē credo cō
clusioni argumēti pauli ꝙ nos resurgere debem⁹:
sicut ꝛ p̄misse / ꝛ nō ꝓpter p̄missam. Paul⁹ eñ qñ=
q₃ iurauit: ꝛ qñq₃ nō. ꝛ tñ tñ debet credi illis pro
quib⁹ nō iurauit / sicut alijs ꝓ q̄b⁹ iurauit. Vñ argu
mētabat̄ et iurauit vt aliq̄b⁹ maior fieret ꝑsuasio: ꝛ
ideo causam inclinatiuā exprimebat. Ideo cum ar
guit Jo. ꝙ nos deberem⁹ diligere: qꝛ ipse dilexit
nos. Nec hmōi argumēta ꝓprie ꝓbāt: ꝛ ꝑ ꝯñs nec
sciētiā faciūt: qꝛ ꝯclusio nō pōt habere maiorē cer
titudinē q̄ꝫ principiū: et ideo ꝯclusio est credita si=
cut ꝛ pñcipiū: ꝛ q̄ nō habitū vlteriorē q̄ꝫ vt tradit̄ i
canone: non habet habitū quo assentit vni ꝓpter
aliud vt ꝑ causam euidenteꝫ: sed oīb⁹ imediate. Et
ideo talis nō habet ꝓprie sciētiā / sed tñ fidē acq̄si
tā q̄tū est ex ꝑte ꝛ virtute talis. ¶ De secūdo dico
ꝙ ille q̄ vltra habitū theologie ꝓut iacet in cano=
ne / scit elicere ꝯclusiones / ꝛ soluere argumenta / ꝛ
exponere scripturā ꝑ diuersas sñias veritatis: aut
exponit scripturā obscurā ꝑ scripturā manifestaꝫ.
quēadmodū dicit Augu. xi. de ciui. dei. ca. xix. ex=
ponēs illud Geñ. de diuisione et distinctione ange
loꝝ bonoꝝ a malis: ꝛ diuisit de⁹ iter tenebras ꝛ lu
cē: ꝛ vocauit lucē diē: tenebras vero noctē. Diuini
sermonis inquit Augu. cū obscuro loco intelligit̄
vel attestatiōe rerū manifestarū / vel alijs locis mi
nime dubijs a sensib⁹. aut exponit scripturā sacrā
addēdo alia cōsona ſm rōnē. Si v̄o exponat scri=
pturā obscurā quasi ꝑ manifestā / nō potest habere
maiorē certitudinē de scriptura exposita q̄ꝫ de scri
ptura exponēte: sicut nō poterit esse maior certitu
do de scīa subalṫnata q̄ꝫ de subalternāte. Que aūt
sit certitudo scripture exponētis / dictū est. qm̄ nō
h₃ pñcipia nota ex terminis: nec sua pñcipia i ꝑ se
nota reducit: sicut nec scriptura exposita: s₃ tñ as=
sensio scripture expositi sicut scripture exposite q̄
obscurior ē. Et ideo ꝑ talē expositionē non acq̄rit̄

scīa: sed tñ fides. Si vero exponat scripturā addē
do maiorē vel minorē: nō habebit maiorē certitu=
dinē q̄ꝫ de p̄missa: q̄ si nō fuerit scita sed tñ credita
aut ꝓbabilis: nec ꝯclusio erit scita. Si v̄o sciat sol
uere ꝛ defendere ꝯtra ipios scripturā sacrā / nō ꝓ=
pter hoc acq̄rit̄ scīa: qꝛ hoc nō est nisi defendere ꝙ
scriptura sacra nō icludat aliquā ipossibilitatē: qō
nō est scire ꝯtēta in ea esse determinate vera. Jō di
co ꝙ maiores vt doctores si sciāt exponere vnū lo
cuꝫ scripture ꝑ aliū / ꝛ soluere argumēta: qō debēt
scire maiores: nō tñ hñt maiorē certitudinē simpli
citer: nec deductionē demōstratiuā simplr̄ ex cau=
sa: et ideo dico ꝙ nec ꝓpter hoc sciētiā hñt. ¶ De
tertio dico ꝙ oēm effectū pōt de⁹ facere sine cau=
sa secūda effectiua quē facit cū ea. ideo si aliqua cā
scōa vt obiectū / pōt facere certitudinē q̄ icludit ali
quā euidētiā: de⁹ pōt facere illā certitudinē cū eui=
dētia sine euidētia illi⁹ cause q̄ nata est causare illā
euidētiā. Unde tātā certitudinē de theologicis in
aliq̄b⁹ creauit vt in ap̄lis. ꝙ nō poterūt dubitare.
Et illoꝝ cognitio respectu fidei in nobis pōt di=
ci scīa vel magis itellect⁹ principioꝝ. Nō eñ pote
rūt nō assentire creditis: sicut nec ego pñcipijs de
mōstrationū: ita ꝙ ista cognitione stāte / ipossibile
erat illos dubitare: et talis sciētia erat i mōtib⁹ s₃
in ap̄lis / ꝛ tātū assensum habuerūt ꝙ nō potuerūt
dubitare: ꝛ ideo certiores ꝛ firmiores fuerūt ad su
stinendū passiōes: q̄ꝫ si de credibilib⁹ sciētiā demō
stratiuā habuissēt. Et iste habit⁹ certior fuit fide: et
ōz aliq̄ mō scīa s₃ medio iter sciētiā ꝓp̄e dictā ꝛ fi
dē: qꝛ h₃ certitudineꝫ aliquo mō maiorem q̄ꝫ fides
in nobis inq̄tū excludit oēm motū quēcūq₃ subre
pticiū de ꝯtrario fidei. per hoc cōuenit i certitudi=
ne cū scīa: i q̄ scīa detminat̄ de necessitate ad vnū /
ita ꝙ nō p̄t iudicare oppositū: ꝛ sic aliq̄ mō deficit
a scīa / et ꝯuenit cū fide. hmōi forte fuit fides infusa
maioꝝ q̄ pmo ecclesiā fūdabāt. Dico ḡ breuiter ad
q̄ōnē ꝙ de creditꝭ reuelatis nō pōt viator hr̄e sciaꝫ
ꝓprie dictā cū fide de eisdē. Mo p₃. pmo ex parte
reuelatoꝝ. qꝛ cū fide nō pōt stare apphēsio termio
rū in ꝑticulari distincta: qꝛ tūc nō essent credibilia.
Scdo p₃ ex ꝑte ipossibilitatis habituū: nā ad sciē
tiā ꝓp̄e dicta req̄rit̄ euidētia obiecti. euidētia aūt
obiecti repugnat fidei q̄ est de nō visis. Jdeo dico
ꝙ scīa ꝛ fides nō pñt simul in eodē / ꝛ hoc respectu
eiusdē. ¶ Ad pmū argumētū pme opionis qñ ar=
guit̄ ꝙ subalternata scīa inq̄tū hmōi est scīa: et vt
sic credit ꝛ supponit principia demōstratiua i alia
scīa. Dico ꝙ ex hoc bene cōcludit̄ ꝙ est scīa ꝓprie
dicta: qꝛ reducit suas conclusiones ad principia tñ
ꝓbata in alia scīa: sed hec scīa theologie nō potest
deducere ꝯclusiones et sua pñcipia ad illa a quib⁹
demōstrat̄. Nō eñ pōt aliq̄s facere sibi sciētiā: nisi
cognoscēs illa principia prima: ꝛ talis null⁹ est nisi
ꝯprehēsor. ¶ Ad secundū dicendū ꝙ nō sequit̄: ꝙ
ꝑspecti⁹ sit ꝑ se sciēs siue geometria. ꝑspectiu⁹ eñ
nō est sciēs nisi sit geometer: qꝛ ꝑspectiua nō ē scīa
nisi causet̄ ab obiecto / vl̄ a pñcipio a quo deducit̄
Et ideo cū depēdeat a geometria ſm pñcipia sua:
erit ꝑspectiua scīa nisi causet̄ a geometria: et ideo

null⁹ ẽ ꝯspectiu⁹ vt sciẽs eã ſ3 vt credẽs eã tñ: nisi
causet̃ noticia principioꝝ in illo in supiori scientia
¶ Ad tertiũ dicendũ ꝙ iductio põt accipi dupl'r
Uno mõ vt ẽ spẽs argumẽti. Alio mõ ꝑ accepta-
tione singulariũ asensu. Primo mõ accipiendo in-
ductionẽ / nũq̃ aliqḋ ꝑncipiũ notũ ex terminis co
gnoscit̃ ꝑ inductionẽ: q2 talia pĩcipij nõ sunt pain-
cipia priora: sed tñ noscit̃ ex termis. vñ hec vniuer
salis. Oẽ totũ ẽ mai⁹ sua parte. est ꝑmoꝝ ꝑ se nota
Nec assentio illi: q2 assentio huic / hoc totũ ẽ mai⁹
sua pte. Ideo qñ assentit̃ alicui ꝑmo pncipio / nõ
assentit̃ illi ꝑ iductionem isto mõ sumendo iductio
nẽ. Sed scḋo mõ iductio est necessaria ad cognitio
nẽ principioꝝ quatin⁹ est necessaria ad apphẽsio-
nẽ termioꝝ. Sensus eñ facit ad noticiã termioꝝ
et licet tũc fuerit falsus / itellect⁹ tñ cognoscit ꝑnci
piũ / ⁊ est de eo. Uñ ꝑ iductionẽ isto mõ accipiẽdo
eã cognoscit̃ pĩcipiũ: q2 accipiẽdo ꝑ sensum singu
laria abstrahit intellect⁹ vniuersale ⁊ cognoscit ter
minos / ex qua noticia principiũ cognoscit̃: non tñ
assentiẽdo ꝑ itellectũ: q2 aliqḋ sẽtit̃ ꝑ sensum. et cũ
dicũt ꝙ sufficit pĩcipia esse aliqualiter nota. dico:
nec oportet esse oĩa ex termis ꝯfuse cognitis: q̃uia
in aliqua scia puta subalternata non nisi ex termi-
nis ꝯfuse notis pĩcipia sunt ꝑ se nota / vel saltẽ co
gnoscunt̃ ex termis ꝯfuse notis: ita ꝙ nõ sit neces-
se scire diffinitionẽ termini. Uñ oĩs scia partialis
ꝑcedẽs metaphisicã ordine doctrine sic h3 cogno
scere sua ꝑncipia ex cognitione ꝯfusa termioꝝ: sed
post sciam metaphisice cognoscũt̃ diffinitiões ter-
minoꝝ in sciẽtijs ꝑticularib⁹ ⁊ ꝑncipia eoꝝ ꝓbãt̃
ꝑ principia metaphisice. Et hoc ẽ qḋ vult Auicẽ.
in ꝑmo meta. sue. c. iij. ꝙ ordo hui⁹ scie est vt discat̃
post scias naturales ⁊ disciplinatiões: cũ tñ princi
pia iterũ habeãt ꝓbari ꝑ eã. ¶ Ad illud qḋ addu-
cit̃ ꝓ secũda opione dicendũ ꝙ tñ ẽ in aliquo luĩe:
nõ eñ ꝑncipia hui⁹ cognoscunt̃ ex tminis notis a
nobis: nec deducunt̃ ex alijs ꝑncipijs notꝭ. Uñ qḋ
dicit Aug. nõ crediderũt scripturꝭ sacrꝭ: laborãt orã
do vt itrẽt: hoc ẽ necessariũ vt sc3 videre possint cõ
cordiã cũ alijs in scriptura ⁊ solutiões eoꝝ q̃ obij-
ciunt̃. Et iõ nõ op3 ponere istũ hitũ in alio lumie:
et sic arguit̃ ꝙ rões q̃ deducũt̃ ex euidẽtib⁹ q2 ꝑn
cipia prima isti⁹ nõ apphendũtur: nec tmini. ¶ Ad
pmũ ꝑncipale dicẽdum ꝙ thomas aliud vidit: et
aliud credidit. scḋm Greg. hoiem vidit: et deũ cre
dẽs ꝯfessus ẽ cũ dixit / de⁹ me⁹ ⁊ dñs me⁹. ¶ Ad il-
lud qḋ arguit̃ ꝯtra hoc ꝙ aplĩ viderũt iesum cruci-
fixũ. dico ꝙ habuerũt q̃lib3 vnã fidẽ q̃ ẽ oĩm credi
biliũ: nõ tñ habuerũt fidẽ de hoc: sc3 iesum eẽ cru-
cifixũ. Sed tñ si nõ fuisset euidẽs / habuissent fide3
ad hoc credẽdũ. Et iõ qñ viderũt iesum crucifixũ /
nõ asserũt ꝑ fidẽ: nec post qñ habuerũt mẽoriã de ꝑ⁹
euidẽti: nõ habuerũt fidẽ de hoc. ¶ Ad aliud dicẽ
dũ ꝙ qñ causata sunt icõpossibilia / op3 ꝙ vel cau-
se sint icõpossibiles: ita ꝙ vna destruit aliã: vl' vna
facit ꝙ alia non causet si sit fortior: ita ꝙ ipossibile
sit ꝙ ambe causent. et sic ẽ i ꝓposito de demõstra-
tione ⁊ syllogismo dyalectico. ¶ Ad aliḋ qḋ arguit̃
ꝙ hñs theologiã nõ admittit fidẽ. dicẽdũ fm ꝑdi-
cta: ꝙ l3 habeat hitũ distictũ a fide ĩfusa: nõ tñ ꝓ-
pter sciẽtiã vt pa⁹ p3. Ad aliud qñ af̃ ꝙ sicut in luĩe
naturali põt hñ scia: g̃ i luĩe supnaturali scia ꝑt hñ
de obiecto supnaturali. dicẽdũ ꝙ sicut naturale lu
men ꝑfecte ꝑt facere sciam de obiecto sibi ꝓposi-
to: sic lumẽ ꝑfectũ supnaturale de obiecto sibi ꝓ-
posito ꝑt sibi facere sciã3 ꝑfectiorẽ: ⁊ hmõi ẽ lumẽ:
ergo. ⁊c. ¶ Ad aliḋ dicẽdũ ꝙ ꝯcludit de aplĩs q̃ po
tuerũt hñe maiorẽ certitudinẽ deo loquẽte eis itel
lectualit̃ cũ ipossibilitate ad dubitationẽ: ita ꝙ ha
buerunt firmiorẽ assensum excludẽtem dubitatio-
nẽ ⁊ possibilitatẽ dubitãdi / q̃ aliq̃ ex idustria natu
ralis igenij sine euidẽtia obiecti. ¶ Ad vltimũ qñ
arguit̃ ꝙ ꝓpria ꝑncipia fidei ⁊ theologie q̃ cũ sint
pura necessaria sunt euidẽtia ex tminis. Dico ꝙ ve
rũ ẽ potẽti cognoscere tminos: nõ aũt nõ cõcipiẽ-
ti illos idistincte. nos aũt nõ ꝯcipim⁹ illos nisi tm ĩ
vniuersali. nõ aũt fm rões eoꝝ ꝓprias vt sunt ter-
mini articuloꝝ fidei. vñ istũ tminũ trin⁹ / ꝯcipim⁹
vt ẽ abstractũ i trinitate nũeroꝝ vel alioꝝ: sic aũt
nõ ẽ tmin⁹ hui⁹ ꝓpõnis imediate / de⁹ ẽ trin⁹ ⁊ vn⁹.
et iõ nõ ꝯcipim⁹ terminos istoꝝ ꝑncipioꝝ: sed iter
alios tminos iclusos i istis. vñ i istos termios nec
obstare: nec aliq̃ mõ cognoscim⁹: s3 tm in vl'i ĩg̃tũ
alios terminos cognoscimus. ¶ Distinctio. xxv.

Queritur an ãte xp̃i
aduẽtũ fuit eade3 fides neces-
saria ad salutẽ: q̃ post ei⁹ aduẽ-
tũ: et an de eisdẽ credibilib⁹ q̃
credit ecclesia. Et nõ: q2 non
fuerũt tũc eadẽ reuelata q̃ nũc.
Itẽ: nõ fuit necessariũ hoi cre-
dere qḋ angel⁹ nõ cognouit: q2 itellect⁹ angeli exce
dit itellectũ hoĩs: sed Ephe. iij. angeli nõ cognoue
rũt in lege veteri icarnationẽ. ¶ Itẽ: Esa. habet.
Quis ẽ iste q̃ venit de edõ. ¶ Itẽ: ad ꝑfectã obediẽ
tiã sufficit iplere q̃ ꝑcipiũt̃ cũ prõptitudiẽ implẽdi
alia si ꝑcipiant̃: igit̃ ad ꝑfectã fide3 sufficit credere
istis ꝓpositis vt credibilia cũ prõptitudine ad cre
dendũ alia qñ ponant̃. ¶ Contra: eadẽ erãt ab eis
desiderãda ⁊ oĩa diligibilia ex caritate q̃ a nobis:
igit̃ tenebant̃ hñe respectu oĩm respectu quoꝝ mõ
habet̃: q2 caritas nõ ꝓficit sine fide. ¶ Rñdeo ad
qõnẽ. Prio vidẽdũ q̃ fides sit necessaria ad salutẽ
hoĩs ꝓ oĩ tpe. Ubi dico ꝙ tal' fides ẽ ifusa. q2 sicut
aĩa nõ põt eẽ accepta a deo nisi volũtas ornata sit
fm hitũ caritatꝭ supnaturalẽ: ita etiã nisi itellect⁹
ornet̃ fm hitũ supnaturalẽ ⁊ pri⁹ naturalit̃ ordina
tur et ꝑficitur potentia prior naturaliter sc3 intel-
lectus: et prim⁹ habitus intellectus supernatura-
lis deb3 esse fides / cum sit medium quo aliquis de
terminate assentit veritati. Ideo sicut deus dedit
caritatem volũtati ad animam sic accipiendo: sic
fidẽ dedit intellectui: q2 quando perficit aiã3 per-
ficit totũ: vnde mõ de facto non perficit aiam cari
tate nisi ꝑficiat intellectũ fide: l3 nõ sit dispositio
necessaria ad caritatẽ sicut patet i patria vbi est ca
ritas sine fide. Non enim est necessarium fidem in
fusam esse / sicut dixi prius nec per pactũ secũdu3:

nec ꝓpter actū pmū:sed est tm̄ creditū. Probatio.
Fides īfusa non ē necessaria ad determiate dicendū
verū / vel assentiēdū credibilib⁹ sicut pʒ supra. licʒ
ad oznādū aīam ī actu / pmo ⁊ ad causandū aliquē
gradū ī actu secūdo vt dr pzi⁹. ¶ Scd̄o vidēdū ē an
act⁹ fidei sit necessari⁹ ꝓ oi statu. Dico ꝙ sicut act⁹
virtutum ozaliū fuerūt necessarij sicut act⁹ pcepti
affirmatiui: eo ꝙ obligāt semꝑ: lʒ nō ad sꝑ. sic ma
gis act⁹ virtutū theologicarū. Nō eī act⁹ vtutꝭ mo
ralis tēdit in finē vltimū nisi ꝑ actū virtutis theo=
logice. ideo in oī habēte vsum rōnis positis circū=
stātijs debitis q̄ debēt reqri tpe cōgruo. ⁊c. neces=
sari⁹ fuit qñqʒ ī esse act⁹ fidei. Sed est quō ⁊ qñ fuit
necessari⁹. dico ꝙ mō licet oia in scriptura sint cre
denda: nec aliqd̄ pōt negari ꝑtinacit̄ sine heresi: tñ
illa sunt pcipua q̄ exp̄munt̄ ī symbolo aploꝝ. vbi
sunt articuli ꝑtinētes ad diuitatē et ad humanita=
tē ꝑtinētes. ¶ De pmis septē prim⁹ articul⁹ ꝑtinet
ad essētiā: tres alij ad tres ꝑsonas: alij tres ad opa
tria fm creationē / gratitudinē / ⁊ glificationē. De
alijs septē sunt incarnatio / passio / resurrectio. ⁊c.
¶ Sed q̄ necessitas mō h̄re act⁹ circa ista oia vel
aliqd̄ istoꝝ. dico h̄re actū iplicitū circa hoc est ne=
cessariū oib⁹ adultis ⁊ paruulis: ⁊ hoc ē h̄re habi=
tū īfusum quo credit̄ illos qñ exprimūt̄. qñqʒ vero
act⁹ est circa illa partim iplicite / partim explicite.
Terti⁹ act⁹ est oia credere distincte. Primū est ne=
cessariū: sed nō sufficit nisi paruulis. Secūd⁹ neces
sari⁹ adultis ꝙ aliqd̄ explicite credāt. non oportet
oia ɔcipi distincte a simplicib⁹: sed sufficit ɔfiteri
qd̄ ecclia credit. Ideo cōitas eccl'ie moderne tene
tur habere habitū fidei / ⁊ tenet̄ habere actum ali
quo modo explicitum circa aliquot articulos / ma
xime circa humanitatem que sunt intelligibilia in
vniuersali ⁊ facilia. Sed maiores in ecclesia tenē
tur oia credere explicite: quia debēt docere mino
res. xiiij. de tri. c. j. Ideo ipi tenēt̄ scire illa q̄ sunt
credenda ⁊ habere actus circa illa ꝓ tēpore et do
cere simplices vt possint capere. ¶ Cōtra. si sim=
plices non tenētur explicite credere oia nō tenēt̄
errorē vitare: qꝛ non pōt scire hoc eē heresim nisi
sciat oppositū. ¶ Itē si tenet̄ credere doctori si do
ceat euʒ heresim tenet̄ illi assentire. Itē ꝙ nō oēs
articulos tenet̄ aliqs explicite credere qꝛ non ma
gis tenet̄ aliquis q̄ ali⁹ nisi ad plus se obliget: sed
nullus se obligat ad plura credendū q̄ ali⁹. ¶ Ad
primū dicendū ꝙ simplex tenet̄ vitare oēm erro=
rē circa oia que credēda sunt in ecclesia ⁊ q̄ conti=
nentur in canone biblie: tñ non tenet̄ scire omnia
pctā mortalia: qꝛ non maximi sciunt. ⁊ hoc cū sint
opiones de aliquib⁹ an sint pctā mortalia an non
tamē quilibet tenetur vitare oē pctm̄. sic lʒ nō qli
bet tenet̄ explicite scire oia credibilia: tamē tenet̄
vitare errorē. Vñ circa illa q̄ pdicantur in ecclesia
cōiter non sunt op. et si simplex pōt illud apprehē
dere tenet̄ explicite illud credere. ¶ Ad aliud dicē
dum ꝙ aliqua de nouo possunt proponi ab aliquo
qui tenet vicem doctoris non tenetur aliquis as=
sentire. sed tenetur neutri parti assentire. Sʒ prius
tenetur consulere ecclesiam: ideo tenetur erro=

rem vitare: qꝛ vel intelligit hoc: ⁊ sic veritatē tūc
tenet̄ vitare malū. vel ītelligit: ⁊ tunc tenet̄ neutri
ꝑti assentire quousqʒ illud ecclia pdicauerit. Silr̄ ē ī
moralib⁹: nō tenet̄ assentire hoc eē pctm̄ / nec esse
licitū q̄usqʒ ecclia dixerit si sint ibi opiōes: sed dʒ
se tenere in cōi. Sed vbi vna opio dicit aliqd̄ esse
pctm̄ mortale / ⁊ alia opio dicit ꝙ nō est pctm̄: est
difficile. ¶ Ad aliud: maiores in ecclesia obligant
se ad plura ex hoc ꝙ accipiunt sibi statū alios illu=
minare ⁊ docere. sed tenebant̄ ne aliq̄ facerēt fidē
circa ista? Dicit magr̄. nō fuit vnq̄ aliqs salu⁹ nisi
in fide mediatoris q̄ ē caput ecclesie: ⁊ null⁹ saluat̄
sine capite. Sed ista credulitas de mediatore pōt
esse explicita sic / ꝙ ipse est de⁹ ⁊ hō / ⁊ talis ꝑsona
et sic nat⁹ et passus. ⁊c. ⁊ sic credere explicite non
fuit necessariū: sʒ iplicite credere ꝙ aliqs ē media
tor idistīcte siue sit hō siue de⁹ vl' qd̄. fm hoc neces
sariū fuit sꝑ credere medietatē necessariā nō q̄ ꝑso
na eēt / nec q̄s mod⁹ satisfaciēdi: sʒ ipsi ī lege moy
saica magis tenebant̄ credere q̄ pcedētes. Sʒ ad
actū reqrit̄ hit⁹ ⁊ cognitio t̄minoꝝ quā nō icludit
hit⁹: nec est euidentia ex t̄mis. Ideo antiq̄ tenen=
tur habere actum ad quem inclinat habitus / ⁊ quī
ꝑ doctrinā exprimit̄ a maiorib⁹ qui habēt doctri=
nā a deo imediate fere: et tunc maiores tenent̄ au
dire illos: ⁊ tūc tenēt̄ illi ad hoc credēdū: sʒ nō ita
explicite tenebāt̄ docere sicut mō docemur: qꝛ nō
habuerūt fidē ita expssaʒ: vel nō habuerūt sic a deo:
nec aliq̄ mō tenēt̄ expsse docere: ⁊ iō nō tenet̄ alij
q̄cūqʒ hoꝝ posita ista distictiōe credere sicut nos.
Sed fuit ne fides patrū si fuerit ī eis / ꝙ xp̄s esset
moritur⁹ / de eodē credibili de q̄ nr̄a fides. ¶ Aliq̄
dicūt ꝙ idē verū ⁊ eadē ꝓpositio ē / xp̄s fuit mori=
tur⁹ ⁊ de eodē credibili de q̄ nr̄a fides. Aliq̄ dicūt
ꝙ idē verū ē ⁊ eadē ꝓpō / xp̄s fuit moritur⁹: ⁊ mō
est mortu⁹. qꝛ eoꝝdē extremoꝝ eadē est vnio. hic
sūt eadē extrema scʒ xp̄s ⁊ mors. tñ credo ꝙ hoc ñ
est verū fm logicā. vñ ñ ē de eodē credibili: qꝛ hec
vera est modo / xp̄s est natus. hec est falsa. christus
est nasciturus. Ideo non est eadē ɔplexio: qꝛ eadē
cōplexio non ē vera ⁊ fl'a. cū igr̄ abraā credidit fm
nos pmū nō credim⁹ idē: qꝛ nō est eadē ꝓpositio
xp̄s est nascitur⁹ ⁊ xp̄s ē nat⁹ / ⁊ sicut ꝓpositio de
pn̄ti de preterito ⁊ futuro nō est eadē nec idē obm̄
credibile formalr̄. ¶ Itē hec est nccīa xp̄s est nat⁹
ꝙ ē de pterito ⁊ hec fuit tūc ɔtingēs christ⁹ est na=
sciturus⁹: ⁊ iō nr̄m credere ē de necessario: istoꝝ aūt
de ɔtingēte. iō non est idē credibile cū eadē ꝓposi
tio nō sit simul necessaria ⁊ ɔtingēs: tñ ē eōde ma
terialiter: qꝛ extrema istaꝝ cōplexionū eadē sunt
vñ possum⁹ ī hoc verbo ē vt tertiū adiacēs ɔcipe si
gnificatū vl' vnionē sine mō ɔsiderādi illi⁹ verbi. s.
preteriti vel futuri: qꝛ vnio extremoꝝ pōt ɔcipi. s.
significatū hui⁹ verbi ē / vt est tertiū adiacēs sine
mō ɔsiderādi scʒ tꝑis: vñ accipiēdo ī se ⁊ ɔcipiēdo
cōpositionē nō solū abstrahendo ab oī mō signifi
candi / sʒ abstrahēdo ab oī ordine ad tēpus. sic de
eodē est fides nr̄a ⁊ istoꝝ: qꝛ ꝓ eodē potuerit cōci
pere christus est nasciturus: tamen quia respectus
ɔsequentes sunt alij: ideo complexiones sunt alie

formaliter p cōparationē ad tēp⁹ pteritū z futurū ¶ Ad primum licet deus daret habitū credēdi cū non assentiret creditis nisi doceretur imediate a deo vel ab ecclesia / habitus eni sciētie inclinat ad obiectū: qꝛ causat ex euidentia obiecti sic non est hic: qꝛ habitus nō includit obiectū. z iō opꝫ habere doctorē q̄ suppleat vicē obiecti / vt pꝫ in baptizato de nouo z non edocto q̄ et si apprehēdat mori et resurgere et faciat cōpositionē non assentit q̄ sit possibile: nisi doceat. ¶ Ad aliud non valet cū angeli oēs non possunt cognoscere oia naturaliter hō q̄ supnaturaliter: tñ de⁹ fm ordinē qñqꝫ reuelat: tñ credo q̄ btā virgo fuit illuminata de aliq̄bus de quib⁹ nō illuminat angel⁹ z tūc tenet credere: sed minores distincte non sciuerūt. ideo non tenebant distincte credere. ¶ Ad aliud: nō tenet credere nisi oppositum p doctrinam: verū est: sed scōm aliquos oia dicebant tunc que nunc. ¶ Ad alia argumēta patet ex solutiōe q̄ōnis. ¶ Si queratur quid sit subiectum fidei Patet rñsio q̄ intellectus est subiectū ei⁹: qꝛ pfectio p̄ma ipsius intellectus est fides: si dicas tunc crederet quis sine voluntate: z sic volūtas non erit causa aliquo modo qd̄ est contra aug. qꝛ credere nō pōt nisi volēs. dico q̄ habitus sciētie non inclinat ad assensum nisi sit euidētia obiecti q̄ habetur aliūde. hic aūt et si obiectū pponitur nō est habit⁹ infusus sufficiens ad assentiendū obiecto nisi sit habitus acquisitus p doctrinā vel doceat a deo: z in talib⁹ hō non assentit nisi volens: qꝛ psuasio non cogit intellectuꝫ suū. ideo respectu fidei acquisite est volūtas cā aliquo modo. Sed quid de deo. dico q̄ pōt causare assensum certū in intellectu: z si intellectus sit certus q̄ deus causauit istū cōceptū in se nō est in potestate eius vt dissentiat reuelato: tñ est in potestate voluntatis vt intellect⁹ consideret hoc qñqꝫ et pōt impedire ne cōsideret: sꝫ si fides est in intellectu requirit ne aliquis habit⁹ supnaturalis in voluntate: dicitur q̄ sic: qꝛ qñ actus pfect⁹ dependet a duobus p̄ncipijs opꝫ illa principia perfecta esse Assensus autē intellect⁹ p fidē z act⁹ supnaturalis dependet ab intellectu z volūtate: qꝛ ad hoc q̄ aliquis credat opꝫ q̄ ꝯcurrat act⁹ voluntatis. Cuꝫ scōm augu. cetera pōt homo volens: credere autē non nisi volens. ¶ Contra habitus supnaturalis in voluntate non ponitur nisi species vel caritas sed fides infusa potest manere sine caritate informis nec requiritur ali⁹ habit⁹ supnaturalis in volūtate: qꝛ volūtas pōt habere causalitatē suam respectu actus credēdi ex fide acq̄sita. ¶ Item si intellectus habet habitum opinionis pōt opinari / licet voluntas non habeat habitū: igitur si habet fidem acquisitam quam potest habere sine habitu supnaturali in volūtate: et silr infusam pōt credere sine habitu in volūtate. ¶ Ad argumentū dico q̄ a volūtate nō mouet / sicut a cā imediate supplēte vicē obiecti. Nā non possū credere mihi ipsi vt si dicat michi voluntas credo hec astra sunt paria. ideo certum est q̄ voluntas nec sic mouet sine obiecto. Non potest mouere me ad videndum sine oculo nec sine causa pōt mouere ad actum alterius potentie. Et dico q̄ credibilia mouēt aliquo modo quādoqꝫ ex fide infusa. vnde posita fide acquisita / non est voluntas necessaria. habita eñ apprehensione terminorum / z facta compositione z fide acquisita quam causat voluntas z fide infusa inclinante non virtute obiecti sed virtute voluntatis habet intellectus vnde credibilia moueant ad actum credēdi. non sufficit tamen: sed cum fide acquisita z infusa / aut voluntas mouet ad actum. dico q̄ non: sed sufficit q̄ non contramoueat contra fidem acquisitam. ¶ Ad illud de instrumento. dico: si virtus motiua potest agere perfecti⁹ cuꝫ cultello acuto q̄ cum obtuso: igitur alia virtus requiritur cū virtute motiua in q̄tum agit cū vno / et cum alio: nō sequit. Sic eñ voluntas potest imperare actum perfectum perfecti obiecti: sicut actuꝫ imperfectum impfecti obiecti sine aliquo addito in ipsa. Dicit. in principali mouente requiritur aliquid vt actio sit perfectior: igitur z scōo mō mouente que instrumentalis est. dico: minor est falsa. Nō eñ omne agens secundū est instrumentale agens. Similiter licet in diuersis instrumentis vel causis secundis sunt diuerse dispositiones: non tñ oportet in principali agente differētem esse perfectionem. ¶ Sed querit de vnitate fidei an sit vn⁹ habitus. Dico: obiectuꝫ dat vnitatē habitui scientie: qꝛ in illo includunt omnia obiecta illius habitus. vnde in quidditate linee ex parte obiecti vt ē partiale agens includit p̄dicatum de illa et principiū et conclusiones. Et ideo tot⁹ habitus de linea est sicut iclinās ad ꝯsiderationē linee: z ille est vn⁹ virtualiter ad inclinandū et cōsiderādū oia de linea. licet habitus partiales sint alij de diuersis conclusionibus. z principijs. Sed habitus iste non est ex euidentia obiecti. ideo ex obiecto non habet vnitatem: sed a testificāte. vel ab vnitate rationis assentiendi: cui⁹ ratio est veritas asserentis / vel ab vnitate illius de quo sunt diuersa credibilia secunduꝫ diuersas opiniones predictas in ista questione. Uel scōm tertiā viam potest dici habit⁹ vnus formaliter ex se q̄uis illud effectiue habeat a deo et non habeat vnitatē ab obiecto. vnde primū obiectū est veritas prima vt remota vel vt de quo sunt articuli. Sꝫ pōt ne fides augeri? dico q̄ sic a deo immediate a quo causatur. ij. ethico. circumscriptiue potest augeri per actus nostros: non tñ p actus fidei: sed p actum alium relatū ad augmentū fidei vt ad finē ab ipso mouente. Sed probatio q̄ effectiue possit a nobis augeri qꝛ firmi⁹ assētim⁹ actu ¶ Dico illud est bonum argumentum ad pbandū fideꝫ acquisitā augeri per actus nostros. illud eñ augetur quo faciliter assentimus: tamen de fide infusa non cōcludit. ¶ Distinctio. xxvj.

Ueritur vtrum spes sit virt⁹ theologica alia a fide z caritate. Qꝫ nō. qꝛ spes est passio q̄dā fm pħm v. ethico. sed nulla passio ē virtus theologica cū passio nō sit nisi i virtute sensitiua. igꝛ rc.

¶ Itē: est mediū maliciarū desperationis ꝛ ꝑsum ptionis: igit̄ si est virt⁹ / erit moralis nō theologica: quia in illa nō potest esse excessus et defectus: vtputa inter extrema ꝛ medium. ꝙ huiusmodi virtus non sit in medio patet: quia habet deum pro obiecto: respectu autem dei non potest esse excessus vt homo nimis diligat eum vel credat. ꝛc.

¶ Itē virt⁹ theologica nō est in nobis nisi a deo in fundat̄ aliqd in nobis: sed sine hoc ꝙ de⁹ nobis aliquid infundat possum⁹ habere spem acq̄sitā sufficientē: ꝛ ex illa naturalit̄ acq̄sita possum⁹ certitudinaliter sperare ꝑmiū a deo. qḋ patet: qꝛ ex naturalib⁹ certitudinaliter speram⁹ ꝓmissa ab hoie: ḡ q̄to magis a deo. ḡ ꝛc. ¶ Itē: sicut itellect⁹ est vnū ꝑfectibile: ita volūtas est aliud: igit̄ cū vnū ꝑfectibile sufficiēter ꝑficit̄ vna ꝑfectione: ita ꝛ reliquū. et ideo tm̄ sūt duo ꝑfectibilia hec respectu ꝑfectionū supnaturaliū: scꝫ volūtas ꝛ itellect⁹ / ꝛ ro vnius obiecti: igitur erant tātum due supernaturales perfectiōes / cū ad duo ꝑfectibilia respectu vni⁹ obiecti nūero ꝑficiāt due ꝑfectiōes: vt volūtas sicut ꝑficit̄ caritate: ita itellect⁹ fide. ¶ Dicit. tres sūt partes imaginationis: ideo reqrunt̄ tres v̄tutes distincte vt tota imago ꝑficiat̄. ¶ Cōtra: tūc virt⁹ theologica eēt i itellectu a fide: ita ꝙ fides itelligētia ꝛ spes in memoria / ꝛ vna tm̄ in volūtate: hoc autē falsū ē. Nō em̄ ē spes in mēoria vt cōiter ponit̄ in alia vi ꝑtinēte ad itellectū. ¶ Cōtra. i. Cor. xiij. fides / spes / caritas / hic posset dici ꝙ nō opoꝛꝫ ponere spem virtutē distinctā a fide ꝛ caritate. Mō ꝑmo ꝓbat̄ a pte volūtatis sic. volūtas em̄ ꝑ caritatē sufficiēt̄ disponit̄ supnaturalit̄ ad hn̄dū oēm actū sibi possibilē: igit̄ nullus ali⁹ act⁹ est sibi possibilis ꝑ aliū hītū q ē distinct⁹ a caritate. Probatio ꝯñcedētis: qꝛ ois act⁹ volūtatis ē velle vel nolle: et hoc respectu rō pn̄tis ꝙ absentis. Ad oēm aūt talē sufficit sola caritas: igit̄ frustra ponit̄ hit⁹ ali⁹. Maior est euidēs. Minor ꝓbat̄: qꝛ ad oē velle ordinatū respectu vltimi finis quē respicit virt⁹ theologica ꝓ obiecto se extēdit caritas: qꝛ nō ē volitio ordinata nisi pn̄tis vel absentis: ꝛ hec volitio est act⁹ fruēdi vel desiderādi: sed idē act⁹ pōt eē sufficiēs ꝯcēdi volūtati ordinate in obiecto / ꝛ desiderādi illud ordinate. qꝛ f̄m Augu. ix. de tri. vult idē appetit⁹ quo inhiat̄ rei cognoscēde fit amor cognite: igit̄ ad oē nolle ordinatū sufficit: qꝛ eodē ordinante quo vult volitū despicit discōueniēs vel ꝯtrariū: qꝛ rectū est iudex sui et obliq: qꝛ nolle nō cōuenit ordiate: nisi inq̄tū despicit aliqḋ incōpossibile volūtati recte ꝛ ordinate. ḡ. ꝛc. ¶ Itē scḋo ꝓbat̄ a pte itellect⁹ sic. Nā si esset aliqs hit⁹ nō posset poni in intellectu ꝑmo: qꝛ null⁹ hit⁹ hꝫ actū nisi extra respectu actus quē respicit potentia in cōi in qua fundat̄ hmōi habitus. vñ cū act⁹ itellect⁹ i cōi sit itelligere respectu obiecti supnaturalis nō est nisi credere: igitur. ꝛc. Istḋ ē veꝝ. pt̄ dici ꝙ spes icludit vtrūqꝫ i rōe sua: qꝛ spes ē expectatio certa btitudis. pt̄ dici ꝙ spes ē hit⁹ q expectam⁹. expectatio icludit certitudinē ex gratia ꝛ auxilio q̄ ꝑtinēt ad intellectū: ꝛ ita nō est ali⁹ hit⁹ a fide / ꝛ etiā icludit desideriū nō habiti / ꝛ sic idē ē cū caritate: et sic pōt dici rect⁹ habit⁹ icludēs vtrūqꝫ. ¶ Itē scḋm habitū spei dꝛ aliquis cert⁹: ideo dꝛ itellectualis hitus. silr̄ aliqs dꝛ decipi q̄tū scꝫ credit se nō posse seq̄ btitudinē. s. desperās. vñ magis reuocādus est ab errore in itellectu ꝙ ab alia inordiata voluntate. Sed est ne aliquis habitus formaliter? Dꝫ non. probo: qꝛ non est formaliter alius habitus de vniuersali ꝛ particulari / et particulari vno ꝛ alio: vt de ista. Ois homo iustus formaliter est saluandus. etiam de ista. formaliter petrus iustus est saluandus. licet singulariter variatur: qꝛ tempus non variat rationem obiecti: ideo est singularis: sed per fidem credo omnem iustum formaliter saluandum: ita ꝙ de ista / ego si finaliter sum iustus ero beatus: erit fides. hmōi est actus spei: ideo non est virtus distincta a fide. Dicit ꝙ non omni modo est idem: qꝛ futurum facit ꝙ sit aliud obiectum: ideo requirit alium habitum.

¶ Contra: si respicit aliquid vt formaliter futurū obiectū: ita ꝙ futuritio sit de ratione obiecti sui: tunc erit temporale obiectum: et ita respicit temporale vt tēporale: et ita nō erit virtus theologica igitur si in hoc differunt / quia spes respicit hoc vt conferendum: non igitur erit virtus theologica.

¶ Item: preteritum non variat obiectum vt obiectum eo ꝙ preteritū respicitur ab alia virtute ꝙ vt est presens: igit̄. ¶ Posset dici tenendo istam conclusionem: ꝙ sicut tm̄ sunt due potentie in natura nate attingere deū sub ratione habitus per actus elicitos scꝫ intellectus et voluntas: sic sunt tales due ꝑfectōies supernaturales sufficienter disponētes istas potentias respectu actuum tendētium in deum sub ratione obiecti. Unde non sunt nisi due potentie que formaliter informātur actibus attingentib⁹. Memoria em̄ formaliter informatur actuali. licet em̄ actu non in se / tamen vt est memoria intellectiua. ꝛ sicut vna potentia perficit̄ a fide: sic alia a caritate. respectu tamē alicuius obiecti icluduntur ambo illi habitus in vno habitu. non dico in vno habitu formaliter: sed aggregatione. et sic spes vnitate aggregationis potest dici tertia virtus: tm̄ est essentialiter habitus idē qui est fides. ꝛ q̄uis fides sit presentium / preteritorum / ꝛ futurorum: ꝛ spes tm̄ futurorū: ex hoc non habetur ꝙ sit illius habitus essentialiter: sed ꝙ in hoc specificat fidem / ꝛ ꝯtrahit vt fides sub ratiōe qua tendit ad futurum / dicatur spes. Sed ista via nō placet. Est alia via que dicit ꝙ est virt⁹: quia est moderatiuū passionis que est de futuro bono respectu cuius est spes: quia ista passio indiget moderatione.

¶ Contra: ista opinio non ponit spem nisi acquisitam: qꝛ habitus moderās respectu rationis est acquisitus formaliter: qꝛ vt sic est magis cōtra malū futurum: dicit̄ ꝙ imo: qꝛ ista est respectu eternoꝝ.

¶ Contra: spes vt est moderatiua passionum est species virtutis moralis. ergo. ꝛc. Et si ista positio posset teneri: quia tamē auctoritates sanctorū sunt in contrarium. Aliter dicit̄ ꝙ spes est virtus distincta a caritate: lꝫ vtraqꝫ sit i appetitu: qꝛ vna est in irascibili / alia i cōcupiscibili / ꝛ vtraqꝫ in vo

litate: tñ distinguunt̄: quarū distinctio ꝓbat̄ sic: q2 obiectū irascibilis est bonū arduū / ⁊ obiectū cōcupiscibilis bonū delectabile: ⁊ ista vt sunt conditiones boni vt nūc sunt obiecta distīcta: ita vt sunt cōditione boni simpliciť nō solū ꝓ nūc sunt obiecta distincta: ergo sicut possunt esse obiecta irascibilis ⁊ cōcupiscibilis vt sunt nūc bona q̄ ponunt̄ in parte sensitiua: ita pħt eē obiectū eorūdē in parte itellectiua vt sunt bona simpliciter: ergo sicut appetitus sensitiu⁹ pōt tendere in bonū sub rōne ardui ⁊ sub rōne delectabilis vt nūc: ⁊ sic diuidit̄ in irascibilē ⁊ cōcupiscibilē: ita ⁊ appetit⁹ rōnalis pōt tendere ī obiectū sub rōne ardui vel sub rōne delectabilis simpliciter vt sic volūtas diuideret̄ in irascibilē ⁊ cōcupiscibilē: ergo erūt duo habitus pficientes partes illas: et habit⁹ erūt distīcti. ¶ Itē: vnusquisq3 experit̄ ꝙ existēs in quiete ꝯtemplationis que ad cōcupiscibilē nitit̄ repellere id qȯ est cōtemplationis ipedimentū suū si auferat delectabile et minuat delectationez eo ꝙ de ei⁹ pſētia tristat̄: sicut sunt occupationes exteriores: igiť cū volūtas h3 ꝓpugnare ipedimentū sui ꝯcupiscibilis sicut ⁊ appetit⁹ sensitiu⁹: ⁊ actus ei⁹ quo ꝓpugnat impedimentū actū cōcupiscibilis ꝓ tūc minuit / donec pfecte amouit impediēs / ⁊ cū vna vis nō sit suiipsius ipeditiua / oportet ponere istā vim esse aliā. ¶ Itē: sicut cōuenit moderate ⁊ iuste ꝯcupiscere: ita ⁊ irasci scd̄m appetitū dico intellect⁹. Cū igiť obiectu3 ꝓpriū irascibilis nō sit bonū sub rōne formali boni: sed magis aliqd displicēs qȯ est rō appetēdi vīdictā: vt patet in distractione pħi. Uidet̄ igiť ꝙ ad aliā vim ptineat q̄ꝫ illa q̄ absolute tēdit in bonum volēdo / vel in malū nolēdo. Hoc idē alio mō ostēdūt sic quasi narrādo / irascibilis in nobis h3 tres actus p̄cedēdo cōcupiscibile: q2 vel ipedimentum actu inest ⁊ sic debet ⁊ tristatur: tūc em̄ irascibilis exeqt̄ actū ipugnādi ipedimentū sedādo ꝯcupiscibilē vt possit quiescere. vñ sic excludit dolorē ipugnādo malis delectabil' / vel q2 delectatio iest quā timet amittere: et sic irascibilis fortificat eā excludēdo timorē. Tertio passiōes ꝯtrarias repellit siue repugnat ipediētia delectationē. Hec oīa inueniunt̄ in volūtate: q2 aliqñ ipediētia ꝗtē cōtēplationis īsunt actu: ⁊ tunc tristat̄. ¶ Itē: act⁹ cōtēplatiōis ī viatore amitti pōt dū inest: ideo timet amouendo q̄ possent ipedire tertio motus carnis īsurgentes et impediētes expugnat: igiť est expugnatrix / ⁊ hoc cū delectabile est p̄sens: qñ autē est absens concupiscibilis habet desideriū ad illȯ: nec esset efficax respectu illius ꝯsequendi nisi irascibilis amoueret impedimenta vt acquirat̄. Cum igiť hec oīa sint in irascibili et cōcupiscibili in appetitu sensitiuo / silr ⁊ ī volūtate. Nā oīa hec possunt cōcupiscibilia in volūtate esse: ideo necessaria est sibi irascibilis q̄tū ad ista oīa: igiť cū ista sint in voluntate et respiciāt obiecta distincta: scd̄m hoc dicit̄ poni duplex virt⁹ in voluntate / ⁊ hoc etiā respectu dei: qui habet istas rōnes distīctoꝝ obiectoꝝ respectu boni ardui: igiť arduū bonū reqrit in appetitu sensitiuo habitū p quē fortificat cōcupiscibilē ne forte resiliat a bono concupito. ¶ Itē irascibilis est p se confortatiua ꝯcupiscibilis / q2 ꝓpter hoc ponit̄: q̄ nata est cōfortare eā ⁊ fortificare ne a bono arduo resiliat. vel pōt maior sic fieri. Oīs rō ī obiecto repulsiua cōcupiscibilis reqrit spem / habitū / vel visionē in irascibili p quē ꝯcupiscibilē respectu cuiuslibet respectu cui⁹ pōt a ꝓsecutione boni delectabilis resilire: sed nō solū ꝯcupiscibilis resilit ꝓpť nociuum occurrēs sed ꝓpter difficultatē ardui in obiecto: igiť nō solu3 est fortificatiua concupiscibilis respectu nociui insurgentis: sed respectu boni ardui delectātis: igiť necesse ē ponere in irascibili spē p quā habilitet̄: nō solū ad expugnādum nociuum vt vindicet concupiscibilem. sed vt fortificet concupiscibilem ne resiliat a bono arduo sequendo.

¶ Contra secundam rationem si irasci sit act⁹ adequatus irascibilis / ⁊ ille ē passio: oīs act⁹ in irascibili erit passio: qȯ falsum est. ¶ Preterea: q2 dicebat̄ p̄ma rōne q2 spes est inchoatio fortitudis: q2 q̄ habūdāt in spe passione habiles sunt ad fortitudinē ideo pōit̄ in irascibili: vt p eā tāq̄ꝫ p mediū igrediat̄ arduum. ¶ Ad argumēta dicendum ꝙ ē act⁹ adequat⁹ itellect⁹: ita ꝙ q̄cūq3 act⁹ itellect⁹ ē qȯdā intelligere: vt itelligere simplicium ⁊ p̄ncipioꝝ et ꝯclusionum. sic irasci est act⁹ adequatus irascibilis ¶ Cōtra: idē ē esse itellectiuū ⁊ esse itellect⁹ ⁊ volitum et voluntas ⁊ vim ꝯcupiscibilē et ꝯcupiscētiā ergo idē est irascibilē et vim irascibilē: sed cōstans est ꝙ irasci adequat̄ cōcupitiue: ergo ⁊ concupiscibili. Ideo dicendum ꝙ itellectio vno mō est actus itellect⁹ cōis ad oēs ei⁹ passiōes. Et alio mō ē act⁹ ꝓpri⁹ respectu p̄ncipij. ⁊ sic itellect⁹ est altus habitus p̄ncipij: sicut scire et scia respectu cōclusionis. ita irasci vno modo est act⁹ cōis irascibilis cōis ad oēm ei⁹ actu3: ⁊ sic irasci ē passio cōis irascibilis cōmunis ad oēm ei⁹ actū: ⁊ sic irasci ē cōis passio sensus. Alio mō ē act⁹ irascibil' ꝓpri⁹ vt fert̄ i bonū arduū qȯ ē aliȯ obiectū q̄ꝫ bonū delectabile. Quero qd itelligit p bonū arduū / aut bonū qȯ ē absēs aut qȯ est supra facultatē nature / sic ꝙ excedat virtutē naturalē illi⁹ respectu cui⁹ ōē arduū / aut q2 app̄ciabile sup naturā ostēdit̄. si p̄mū det̄: nō habebit ista vis aliquē actū i his: q2 nichil ē eis absens. Silr̄ p hoc nō esset alia vis a ꝯcupiscipili. q2 ad eādē vim ptinēt act⁹ delectationis de aliq̄ vt ē pñs ⁊ act⁹ desiderij circa idē obm̄ vt absens. ¶ Itē nec scd̄o mō q2 caritati possibile est tēdere i aliqd sub rōne excedētis facultatē possibilis aliūde acq̄ri alteri⁹ auxilio: cui⁹ ē postea q̄escere i illo p actū tērōis. Cū igiť iste act⁹ maxie ꝯueniat deo respectu suiipsi⁹ maxie poneret̄ ī volūtate diuīa vis irascibilis. ⁊ si nō ꝓpť p̄mū actū tñ ꝓpť scd̄3 qȯ ē tenere / ē altero p̄ncipalior. tāq̄ꝫ ad quē ali⁹ ordiat̄. Itē: si irascibil' ⁊ ꝯcupiscibil' sint due vires est ī deo s̄m rōnē distīctā: s3 si arduū isto mō esset obm̄ irascibilis nō essent ī deo: q2 de⁹ nō h3 aliqȯ obm̄ excedens naturalē potētiā hmōi: q̄ restat triū sc3 vt dicat̄ bonū arduū: q2 ē appetibile exsupās oē aliȯ. si isto mō maxie erit obm̄ caritatis. caritas ei īter oēs v̄tutes maxie app̄ciat deū: q2 facit īherere amore amicicie ⁊ vicit oīa alia

nec pōt plꝰ appcciare q̄ vt obiectū infinitū:igitur
ostēdit arduum nō distingui specie a delectabili:et
ꝑ cōsequēs nō distinguit spes a caritate magis q̄
arduū a delectabili. ¶ Itē appciabile nō pōt itel=
ligi:nisi aut q2 actu appreciatum / ⁊ hoc non valet
obiectum ex se:sed actualiter ꝑ appreciationē paſ
siuā sc3 ex actu quo pfert oībꝰ diligēdis quod facit
caritas:ḡ nō distinguit ab aliq̄ actu ꝯcupiscibilis.
Alio modo acceptat aptitudinalit tm̄ appreciatū
sc3 q2 aptū natū appreciari tāq̄ ad subtractā rōnē
appciabilitatis vt q2 est bonū ifinitū q̄ ē bonū i su
mo ⁊ inquātū ⁊c. inquātū est bonū pferēdum oībꝰ
aliis bonis: ⁊ sic adhuc maxime ad illud ordinatur
caritas dicēs irascibilis ē vis quedā cōcupiscibilis
q2 cōcupiscibilis est vt potētia irascibilis. Cōtra. in
essentialiter ordinatis ⁊ ꝑ se illud qd̄ addit sup alte
rū ⁊ cōtrahit ipm est nobilissimū eo:sic p3 in descē
su i lines pdicamētali. Si igit bonū diuinū vt sic
cōtractū vel appetibile arduū sit obiectū spei erit
actꝰ spei nobilior actu caritatis qui respicit pr̄mū
bonū vt ordinate volēdū:eo q̄ aliquid addit qd̄ est
falsum. Itē q̄ male assignat obiectum irascibilis.
Probatio:q2 primꝰ actꝰ eiꝰ est irasci: nā et ei adeq̄t
Igit q̄libet actꝰ eiꝰ est qdā irasci : sed nullū irasci
respicit bonū arduū vt obiectū extra. vij. rethori=
ce. vbi dr̄ q̄ ira ē appetitꝰ cū tristicia punitionis ꝓ
pter appetētis paruipēsionē a quocūq3 fiat. ¶ Itē
in irasci est appetere vindictā / siue illud appetere
habeat obiectū punitionē siue illud qd̄ punit:neu=
trū est arduū. ḡ ⁊c. ¶ Itē de rōe tertia dicit q̄n ali=
q̄s isurgit ad expugnādū vicia q̄n volūtas vult q̄e=
scere i delectatione nō ē actꝰ cōcupiscibilis:q2 ipe=
dit. ¶ Cōtra:pꝰ concupiscibilis q̄escit q̄ irascibi
lis ꝓpinat:igit nō ipedit ꝯcupiscibilitatē cū adiu=
uet eā:sed ſm cū qd̄ expugnat viciū ipedit q̄etē in
cōtēplatione. ḡ. ⁊c. ¶ Dicit. irasci est ꝓpugnare vt
post quietē maneat cū delectatiōe. ¶ Cōtra:qd̄ na=
tū est ipedire delectationē positiue agēdo / illud ē
expugnādū vt delectatio sit i q̄ete. sed ipediēs nō
agēdo sed repugnādo sic q̄ si esset delectatio non
nō iesset:q2 opponit sibi. tale oportet cauere ⁊ fu
gere nō expugnare vt malum velle:igit cū vicium
ipedit delectationē repugnando nō agēdo: debet
expugnari fugiendo:sed illa vis fugit viciū q̄ amat
honestū q̄ est ꝯcupiscibilis. ¶ Itē:de alio articulo
Delectari ꝓpe ē ꝯcupiscibil: q2 delectatio ꝓpe dr̄
aut ꝯcupiscere aliō a se nec ꝓpt ꝯmodū suū. illō igr̄
bonū ꝯcupiscibilis nō ē ꝓpt ꝯmodū ꝯcupiscētꝭ. Di
co q̄ spes ē vtꝰ theologica alia a caritate ⁊ fide. qd̄
ex actu p3:expimur em̄ in nobis nos posse hr̄e ali
quem actū expectādi bonū vt liberalit se cōicās ⁊
hoc mediante grā puis collata / et meritis. sed ille
actus nō ē caritatis nec fidei / nec alicuiꝰ virtutꝭ mo
ralis:est igit actus alicuiꝰ alterius virtutꝭ quā dico
spem. ⁊c. Qz aūt actꝰ iste sit ordinatꝰ patet: est em̄
hoc ordiate appetēdū quo ad substātiā actꝰ:q2 ta=
lis boni est volūtas capax de se / ⁊ ꝑ illud pfectibi
lis i se: ⁊ iō quo ad circūstātiā grīs agētꝭ ē ordiatꝰ:
q2 ꝯuenit hoc agēti ex rōne voluntatis q̄ est capax
sūmi boni. Qz aūt iste actꝰ sit bonꝰ / ꝑ circūstātias

patet: h3 em̄ obm̄ bonū ⁊ ē a cā bona vt a deo sc3
cā efficiēte ꝯferēte / ⁊ a grā et meritis dispositiue.
Et silr ē ordinatꝰ quo ad oēs alias circūstātias: ḡ
ad ipm pt eē vtꝰ ista appetitiua ⁊ ē theologica: q2 h3
deū ꝓ obiecto imediato : q2 ꝑ hunc actū desidero
bonū ifinitū: nec ꝑ aliq̄d addi: tū hēt q̄n deꝰ sit ob=
iectū illiꝰ actꝰ: lic3 em̄ desidero bonū istud eē meū
adhuc bonū infinitū est obiectū : q2 nō recedo ab
actu desiderādi ipsum. Dicūt. si spes respicit bonū
vt appetibile michi: sic erit obiectū tpale tm̄. dico
q̄ et si ꝑ fidē credo de eterno vt de deo:tamen cre
do alia tpalia de eo vt eū esse icarnatū / passū: igit
nō hoc ē ꝯ veritatē theologicā: sic ē hic. Dicit vt dr̄
meū bonū ē obiectū ꝯplexū: q̄d est igit illud circa
obiectū additū. ¶ Respōsio: dicit tm̄ respectꝰ non
realis nec rōnis sed causatꝰ a volūtate. Ois em̄ vir
tus collatiua pōt causare respectū in obiecto etia3
si respicit obiectū vt nō existēs pōt causare respe=
ctū rōis: ⁊ volūtas ē formalit collatiua sicut ⁊ itel=
lectꝰ. volūtas em̄ diligit hoīem ipm referendo ad
deū. Ista collatio ponit respectū in obiecto cui ac
cidit existētia sicut ⁊ obiecto itellectꝰ: sic ego desi
dero bonū michi: id est in ordie ad me. qd̄ addit re
spectū quēdā nō realē: s3 appetitiuū. ideo nō minꝰ
est dei vt obiecti imediati sic q̄ desiderat a deo: q2
ad ꝯditionē agētis nō variat cōditio obiecti: sicut
nec cū video albū a quocūq3 illud ꝯferat: dicit / de
siderare est respectu boni absentꝭ: ḡ nō ē eiusdē ra
tionis cū alijs circumstātijs: vt sic igit nō erit obie
ctum vtutis theologice. dico q̄ obiectū eē psens
vel absens nō ē de rōne obiecti theologici q̄tū ad
id qd̄ ē rō formal mouēdi potētiā: sicut nec i actio=
ne naturali corpalium approximatio vel nō approxia
tio est de rōne formalis agētꝭ ⁊ passi: sed tm̄ forma
absoluta mediāte q̄ agēs actuat efficaciter passum
licet sit ꝯditio reqsita actualis : ideo male dr̄ spes
vel fides respicit obiectū absens: visio vō psens: q̄si
aliud obiectū sit spei / ⁊ aliud fidei ⁊ visionis: sicut
remotū ⁊ ꝓpinquum. idē ē obiectum ignis q̄ ad ali
quā distātiā causat pfectā caliditatē / ⁊ ad maiorē3
distātiam causat tepatā. hoc non diuersificat ra=
tionē agētia ex pte agētis: sed manet idē sc3 calor
vt ē actꝰ ⁊ pfectꝰ ad se. silr ꝑ eādē forma3 sol causat
radiū rectum sic approximatꝰ: ⁊ ꝑ recessum ad op
positum causat reflexū: tn̄ eodē mō forma ē sibi p=
sens: aliter tn̄ subiecto: q2 pmo ꝑ lineā recta3 / scdo
mō ꝑ reflexā. Silr de obiecto spei ⁊ tentionis dif=
ferret ſm rationē psentie ⁊ absentie obiecti: l3 pos
sint aliq̄n magis differre: tn̄ hoc nō est rō differen=
tie specifice in eis. ⁊c. Sic iste actꝰ ē imediate circa
deū vt obiectū sibi psens ⁊ virtꝰ a qua imediate eli
cit: talis actꝰ est circa deū vt obiectū imediate: igit
est virtꝰ theologica si hoc sufficit. Sed videt q̄ nō
sufficit: tūc em̄ fides acq̄sita et spes acq̄sita essent
virtutes theologice: q2 respiciunt deū imediate / ⁊
sub eadem ratione obiecti: quod ⁊ ꝓbatur: q2 iste
virtutes fides ⁊ spes: ⁊c. non sunt virtutes mora=
les: ergo talis est theologica : ergo non repugnat
virtuti acquisite q̄ potest esse theologica. Si hec
cōditio sufficit ꝓpositum habet. Si aūt non suffi=

cit sed dicaꝫ reqrit ꝙ respiciat veritatē diuinā vt ꝓ
mā regulā suā. sicut moralis virtꝰ respicit prudētiā
q̄ est regula hūanoꝝ actuū: ⁊ iō oꝫ vt aliq̄d detur
cui iste actꝰ spei innititur imediate ꝓ regula Si di
caꝫ fides acq̄sita sufficit ad hoc. Cōtra. tunc spes
acquisita et caritas acq̄sita eēnt virtutes theolo-
gice. iō vltio sciēdū ꝙ ad virtutē theologicā si stri-
cte accipiaꝫ tria reqruntur ꝙ scꝫ respiciat deū ꝓ ob
iecto ⁊ ꝙ respicit eū vt regulā imediatā: ⁊ hoc ēt
posset ptinere ad fidē acq̄sitā ⁊ ꝑ ꝯñs ad spē q̄ ꝑ co
gnitionē dirigiꝫ in fidei obm̄. ⁊ iō illud q̄ solū ⁊ vlti
mo distat vtꝰ theolo. ab acquisitis vꝫ eē ꝙ nō tm̄
respiciat deū vt imediatū obiectū ⁊ vt imediataꝫ
regulā: sꝫ supra hoc vt imediatā causā scꝫ ꝙ sit ime
diate ab ipso infusa qḋ nō cōuenit virtuti acquisite
si igitur spes respicit deū vt obiectū imediate ⁊ re
gulā diuinā vt cognitā pōt nihilominus causari a
deo imediate cū sit actꝰ aīe scḋm supiorem portio
nē qꝛ nō pōt summe ꝑfici sine ea sicut cū ea et cum
spe acq̄sita: seqtur ꝙ sit virtꝰ theologica. nō tamē
pōt naturaliter ꝓbari fidē vel caritatē infusam in
eē hoī. Patet igiꝫ ꝙ respectu istiꝰ actꝰ desiderare
poniꝫ virtꝰ theologica scḋm oēs cōditiones q̄ nō
sūt fides nec caritas: nō fides qꝛ actꝰ iste nō ē actꝰ
intellectꝰ qꝛ nō est aliquod intelligere sꝫ desidera-
re: sꝫ oīs actꝰ intellectꝰ ē intelligere quoddā. Item
nec actꝰ caritatis. ꝓbatio. Caritas est supꝰma virtꝰ
⁊ ꝓncipiū diligēdi ē supmꝰ amor habilis: sꝫ amor
amicitie est ꝑfectior amore cōcupiscētie qꝛ hꝫ nobi
lius obiectū ⁊ liberalius se hꝫ vñ caritas est amor
ꝑfectissimꝰ dei: igiꝫ amor amicitie actꝰ eiꝰ est. igiꝫ
ex caritate velle deo bonū in se iste est actꝰ ꝓmꝰ ca
ritatis etiā pōt eē sūmꝰ mediꝰ ⁊ infimꝰ: sine isto de
siderare nō est actꝰ caritatis: ⁊ pōt summꝰ ⁊ īfimꝰ
sine desiderio igiꝫ desiderare nō est actꝰ caritatis
ꝙ aūt pōt eē infimus gradus sine eo. patet Pōt eī
aliq̄s habere actū amādi deū remisse intēdēdo scꝫ
nec tunc desiderare. Itē pōt et summꝰ. nō enim oꝫ
volūtatē habere duos actꝰ simul cū vnꝰ nō inten-
dit aliū sicut nec sūme agere qñ agit libere: ita nec
respectu oīm oꝫ agere. Itē gradꝰ ī sūmo nō īcludit
illū qꝛ deꝰ summe diligit se ⁊ nos sic tñ ꝙ non cōcu
piscit nos. restat igitur vt alia theologica virtꝰ scḋ
actꝰ sit spes a fide ⁊ a caritate. Itē. in volūtate est
affectio iustitie qua scꝫ libertate volūtas ē volūtas
et est ī ea affectio cōmodi. scḋm istas duas affectio
nes hꝫ duos actꝰ ⁊ tūc duo obiecta. Primū autē
bonū appetibile formaliter est bonū delectabile/
⁊ honestū q̄ hñt rōnes diuersas scḋm se bonū vtile
dicit respectū ad ista. iō ñ ē ꝓmo appetibile: sic igiꝫ
aliq̄d amaꝫ ab alio in se ⁊ etiā amaꝫ sibi amāti scꝫ
cōcupiscenti: et isti actus sunt scḋm istas duas affe
ctiones: et istos actus concomitatur duplex ra-
tio boni lꝫ posset sic ⁊ sic appeti. caritas igiꝫ cū sit
virtꝰ excellētissima ꝑficit volūtatē ſm ꝑfectiꝰ ⁊ ſm
actū ꝑfectissimū: hoc est amare Si aūt volūtas nō
esset libera nichil amaret nisi sibi cōmodū: igꝫ ca-
ritas nō est ꝓncipiū elicitiuū formaliꝫ nisi actꝰ ami
citie. Spes respicit bonū cōmodū sperādi: nisi er-
go nō spero deū esse bonū in se: sed eē bonū mihi.

et scḋm istas duas affectiones sunt duo actꝰ isti: sꝫ
cū caritas ꝑficit volūtatē ſm rōnē nobilissimā/ ꝑ-
ficit scḋm actū amādi in se. Spes ſm desideriū ꝓ-
pter cōmodū. et sic ē alia virtꝰ siue aliꝰ actꝰ: tñ iacꝫ
obiectū est obiectū fidei ⁊ spei/ caritatis/ visiōis/
et tētionis. ⁊c. differēs scḋm relationes ad potēti
as: sed ī idē absolutū sub eadē rōne absoluti tēdūt
oēs isti actꝰ: ⁊ ideo ꝓma distinctio nō ē rō obiecti:
nec distiguit spem a caritate: qꝛ idē obiectū hñt si-
cut patet: sed distinguiꝫ vt supra ptꝫ. Spes eīm est
expectatio: expectare formaliter est desiderare cō
comitāte actu itellectꝰ quo crediꝫ hoc possibile ex
pectare. Igiꝫ hoc bonū tm̄ est ex gratia et meritis
scꝫ ꝯferendū a deo. nō posset hō hoc bonū sine spe
sperare. Ideo spes ē potētia qua desidero michi bo
nū ꝓueniēs ex gratia et meritis: nō q̄ insūt: sed q̄
primū speranꝫ vt obiecta. ¶ Cōtra solutionē cum
dicimꝰ ꝙ spare sit desiderare Desperās desideraꝫ
btitudinē: qꝛ tristaꝫ de amissione btitudis: ꝙ optat
eam. ⁊c. immo ꝙ magis sit desiderare ꝙ credere.
patet ex opposito: qꝛ tñ magis debet tristari ꝙ nō
credē. Itē: ꝙ iste actꝰ ꝓt eē a caritate: eodē eī hītu
possum amare aliq̄d in se/ ⁊ cōcupiscere sibi bonū
hoc ē manifestū: igꝫ cū ex caritate amo me amore
amicitie: igiꝫ ꝯcupisco ⁊ desidero bonū qḋ nō ē ꝓhs:
igiꝫ ⁊c. ¶ Itē si spes ē tm̄ ad actū cōcupiscēdi cuꝫ
isto actu ordineꝫ in bonū infinitū: igiꝫ vtor fruēdo
et sic viciū ⁊ nō virtꝰ. ¶ Item si solū ponitur spes
vt cōcupisco michi beatitudinē cū hoc sit naturale
⁊ respectu naturalis nō sit virtꝰ: igiꝫ multo minus
erit habitꝰ supnaturalis. ¶ Itē cū spes in se nō sit
virtus dās meritū. ergo actus sperandi erit eliciti
ue a spe ⁊ īperatiue a caritate vt sit meritoriꝰ. Igiꝫ
qñ est actꝰ spandi cū sit meritorius oꝫ volūtatem
sic habere duos actꝰ respectu eiusdē. vel sic forme-
tur rō cū de btitudine supnaturali possumꝰ habere
spem naturaliter acq̄sitā posita demōstratione ob
iecti scꝫ vt est summū obiectū nobis. igiꝫ duo habi
tus eiusdē rōnis siꝫ erūt ī eadē potētia. ¶ Cōcedē-
do hanc cōclusionē vltimā ꝙ cū meritū sit a carita
te vel īperatiue vel elicitiue/ tñ nō elicit actū spe-
rādi: sꝫ īperat ⁊ hoc est ꝑ velle. ¶ Ad ꝓmū despe-
rans pōt desiderare inquātū sperās: qꝛ inquātum
tristās. dico tñ ꝙ cū velle respectu obiecti pōt hīe
nolle cōditionatū: ita ꝙ illa conditio esset volita si
nō eēt īpedimētū. ¶ Ad aliud proiciēs merces in
mari volūtarie nō ꝓicit merces volūtate absolu-
ta sꝫ cōditionata vide solutionē alibi ī maiori ope
hac dist. ⁊ distinctiōe. xv. ¶ Ad aliud qñ est deside
riū cōditionatū de eodē aliquo non staꝫ ꝑ eū: qm̄
est volitū absolutū: sꝫ qꝛ itellectꝰ errās dicit id īpos
sibile a pte ītellectꝰ est ꝓma radix ostēdēs id īpossi
bile: ⁊ iō oꝫ ꝑsuadere ꝙ credat: vñ spare nō est cre
dere ꝯcōitas actꝰ fidei acq̄site vel īfule. vñ actū spe
rādi ꝓcedit illa ītellectio necessario. Spare enī est
desiderare absolutū desperans vult cōditionaliter
tantū si posset contingere. ¶ Ad illud idem habi-
tus circa vlē ⁊ particulare dico ego ero beatꝰ sicut
teneo eā ītellectꝰ assentit illi ex fide cū actꝰ fidei scꝫ
desiderare sequiꝫ illū actū q̄ est actꝰ illiꝰ ī volūtate.

¶ Ad aliud: charitatē amor: amare igit᷑ ⁊ ↄcupiscere bonū illis: dico, sicut charitas ꝓ obo respicit deū ī se tendēdo in deū in se: ideo quorūcunq; actuū reflexorum ē principiū eodem mō tendētiū in obiectum: principiū ei actꝰ recti ē principiū actuum reflexorū tendentiū in obiectū sub eadem ratione. si igitur eliciēdo ex charitate diligo deū in se: ita diligo me diligere deū: vt ī se: nō vt michi bonū eodeȝ modo quo volo deū amore amicitie: ⁊ volo bonū sibi sub eadeȝ rōne: nō vt commodū: sed vt iusticiā quo sic velim. ¶ Ad aliud: ordinare bonū ad aliō: nec vt in quo id aliud hȝ bonitatē: nec in quo cōsūmatur vti: sed ordinatur habūdās bonū ad bonū: deficiens vt cōmunicet᷑ illi: sic ordinare fruitioneȝ ad ea q̄ sunt ad finē hoc nō est vti fruēdis: sed actꝰ spei ex se bonꝰ: lȝ nō sit meritoriꝰ: nisi vt charitas ordinat in deū: vel aliter sic ꝙ sicut summū bonū ē realiter bonū nostrū: lȝ non referat᷑ ad nos relatione reali: sicut est realis dn̄s noster cātor nr̄: ⁊ hoc apprehēdit intellectꝰ referēdo eū ad nos relatione reali q̄ est in appetitione realiter: nō solū respectꝰ rationis: lȝ huiusmodi apprehensio collatiua presupponitur: vt sit pn̄s potētie ad mouēdum: nō tn̄ est rō mouēdi volūtatē. sic igit᷑ iste habitꝰ distiguit᷑ non solum per respectum rationis: sed in eo ꝙ est realiter summū bonū nobis: ⁊ per hoc ptȝ ad rōnē superius: scȝ ꝙ charitas ē rō ordinate motiōis circa deū: verū est vt in se referendo ī ipȝ: sed spes refert ipsuȝ ad nos: vt bonū nostrū. ¶ Ad aliud: beatitudinē in via volo ex naturalibꝰ: qꝛ actꝰ desiderādi quando apprehendit᷑: statim ē volitio: sed istud bonum michi nō habet᷑ ex sola inclinatiōe naturali: sed ex ista ⁊ spe acq̄sita pōt haberi: sed nō ē pfectissima sine spe īfusa. vñ ⁊ spes acq̄sita sicut fides non habet meritū nisi vt moderatū et imperatuȝ. ¶ Ad quintū ⁊ vltimū concedo volūtas hȝ duos actus ⁊ duas virtutes q̄ sūt subordīati: ⁊ charitas elicit vnū actū ⁊ impat aliū. ¶ Ad primū p̄ncipale: dico sicut obiectū pn̄s amat᷑ in sua p̄sentia imp̄mit passionē. scȝ delectationem: ⁊ obiectū oditum imprimit dolorē: sic qn̄ nō est pn̄s ex tali delectabili imaginato. passio secūdum quid imprimit᷑. si aūt est malū absens causat timorē: sic nō loquimur hic de spe. nomina eñ ad placitum sunt: spes eñ que est virtꝰ respicit donū eternum apprehēsum ⁊ desideratū ex libera datione dei mediante dispositione cū gratia scȝ ⁊ meritis. ¶ Ad aliud. Spe acq̄sita potest firmiter expectari ꝓmissum dei: non tn̄ ita firmiter sicut spe virtute: scȝ infusa: vnde pono virtutem infusam dare substantiā actus cū firmitate facit: ⁊ perfectiorē actū ꝙ fieri posset p aliā virtutem naturaliter. ¶ Ad aliud: cū dicit᷑ nō est medium participās extrema: sed viciatio pōt dici virtus theologica pōt eē media: vt fides ē mediū iter leuitatē ⁊ ptinaciā / q̄ cito credit leuis ē corde. Sicut ei largitas formaliter nō participat aliq̄d superfluitat᷑ ⁊ parcitatis: sed hȝ aliq̄d simile illis. vel sic fides acq̄sita: ⁊ fides īfusa hȝ idem obiectū: ğ nō ē theologica dctā. imo ad ꝓbationē dico: virtꝰ theologica ē in rōne media. nō ei cōuenit minꝰ eē tēperatus moraliter: sed insensibilis. Sic aliq̄s potest nimis assentire ⁊ nimis parare ꝓpter hoc: scilȝ nimis assētire. angeli forte peccabāt cū desiderabāt beatitudinē. nō cū circūstantiis hn̄t obiectū infinitum. Igit᷑ nō potest q̄s excessiue agere circa ipȝ nō sequit᷑ in virtutibꝰ moralibus est excessus in obiecto ⁊ in actu. Sic non pōt eē in obiecto excessus in virtute theologica. ¶ Ad vltimū: intellectꝰ habet duas partes imaginis. imago etiam nō attēditur penes illa q̄ possunt habere actꝰ. sȝ penes originationē. non ei sunt due partes imaginis in ītellectu: qꝛ sunt ibi duo quibꝰ ago: qꝛ nō gigno actiōe de genere qualitatis: sed gigno agēdo actione de genere actionis. intelligētia agit actione de gn̄e qualitatis nō actione de gn̄e actiōis: vel nō sūt due partes in intellectu elicitiue opationū: sed parēs ⁊ ꝓles.

¶ Distinctio. xxvii.

Circa distinctionem vicesimā septimā querit᷑: vtruȝ necesse sit ponere aliquē hītū ī fusum virtuteȝ theologicā qua diligatur deꝰ sup oīa. Et nō: qꝛ habitꝰ si poneretur eēt amor amicitie: qꝛ amare aliq̄d maxie in se ē actꝰ amicitie. sed hoc ē fl̄m: qꝛ scd̄ʒ phȝ. viii. ethi. c. vii. Amor amicitie nō respicit nisi pares. nō aūt ē paritas siue ꝓportio inter nos ⁊ deū. Item: amare deū sup oīa ē īpossibile nobis: igitur respectu eiꝰ nō est virtus: ꝓbatio auctoritatis: amicabilis q̄ ad alterū sumpserūt mensurā ex amicabilibꝰ ad seipm̄: hoc idē. añs ꝓbo. qꝛ amicitia fundat᷑ sup vnitatē: q̄to igitur pfectior ē vnitas: tāto rō diligēdi maior. nichil ei carꝰ sibi ꝙ ipmmet: qꝛ hoc maxime vnū. igitur nichil pt tm̄ diligi. Itē: quicq̄d possumꝰ ex natura nō opȝ imponere virtutē theologicaȝ: sed ex natura possumꝰ deū diligere sup oīa. nō aūt se in summo: qꝛ ista rō nō dictat ipm̄ eē sūmuȝ diligibile. sed solū deum. Itē. habitus ē quo nō vt causam: sed vt delectabiliter ⁊ faciliter possumus operari. sed ille igitur non facit charitas: ⁊ p ↄ̄ns. per habitū acquisitū possumus diligere sup oīa sine habitu infuso: saltē tn̄ summe diligere eū possemꝰ sup oīa. Itē: si per actū charitatis diligi potest deus sup oīa. igitur p frequētes actꝰ charitatis pt causari in nobis amicitia eiꝰ qua summe diligitur substātia actꝰ ē eliciēdo sine hītu. igitur añ p charitatem nō summe diligebatur. Itē: si deus ē sūmum bonū habitus amicitie infuse ⁊ acq̄site essent duo habitꝰ eiusdē spēi: qꝛ obiecta eoꝝ sunt eiusdē rōis. nō aūt deficiūt p efficiētes formalit᷑. Cōtra. multipliciter ī littera. Aug. de doct. xp̄i. iiii. ⁊. v. ¶ Ad questionē tria sunt vidēda. pmo de actu diligēdi deum sup oīa an sit actꝰ rectus. scd̄o obiectum formale respicit. tertio vtrū ex naturali habitu possit talis actus haberi de termino. dico ꝙ talis actus diligendi deū supra oīa ē actus rectus. ⁊ scd̄m rectā rōnē ordinatꝰ: tū qꝛ ↄsonū legi nature: tū qꝛ scripture qꝛ ē pceptū pme tabule: tū qꝛ ↄsonū rōni recte: qua dictat summū bonū summe diligendū. qꝛ oīs potē

tia hn̄s aliqḋ obiectū cōe adequatū natū ē habere
actū perfectissimū circa supremū contentū sub eo
in quo oīa alia includunt:sicut visum circa colorē:
et lumen intellectus circa pncipia pma:qb⁹ maxi=
me adheret:ꝛ in quib⁹ virtualiṫ includunt oēs con
clusiones posteriores.ita igiṫ se hꝫ volūtas ad sum
mū bonū:qḋ ē finis respectu eligibilitatꝭ oīꝫ poste
rioꝝ ꝙ respectu ei⁹ naturaliter nata ē hr̄e actū dile
ctionis in sūmo.Et iō ptꝫ ꝙ iste act⁹ ē ordinat⁹ ad
quē pt ordiari act⁹ virtutis.¶ De scḋo:scꝫ obiecto
formali isti⁹ act⁹. dicunt aliqui ꝙ de⁹ vt est princi=
pium ꝛ finis nature ē obiectū dilectiōis naturalis
vel amicitie:vt aūt ē finis supnaturaľ ꝛ pncipium.
siue vt summū bonū nr̄m btīficū. sic ē obiectū dile
ctionis gratuite virtutꝭ theologice:ita ꝙ de⁹ inq̄=
tum btīficās ē obiectū formale hui⁹ hi⁹ theologi
ci:vt vero dn̄s icsse nature ē obiectū amicitie natu
ralis.Cōtra.pmū summū bonū:vt ei⁹ obiectū p=
fectissimū qḋ pt haberi:accipiṫ sub rōne pfectissia:
alioqn sub rōne pfectoriꝫ eēt magis diligibiľ:sed
perfectissima rō diligibilitatis dei nō ē scḋm rōneꝫ
comparationis ad nos:inq̄tū scꝫ bonū nr̄m:vt btitu
do nr̄a:tū qꝛ sic amatur ex affectione cōmodi:scili=
cet qꝛ bonū nobis nō quia bonū in se:tū qꝛ etiaꝫ rō
nostra dictat:ꝛ ipm eē summe diligēdū ex affectio
ne iusticie inq̄tū ē summū bonū:ꝛ si p ipossibile nō
esset bonum nostrū:igiṫ hoc ē rōne infinitatis sue
non rōne qua beatificat me vel te.Itē arguitur:vel
poniṫ sūme diligibilis a nobis qꝛ aptitudinaliter ē
bonū nostrū:aut qꝛ actualiter: ita ꝙ illa btīficatio
que ē bonū nostrū:aut dicit respectū aptitudinalē:
aut actualē:si pmo inō rō diligēdi ē tm̄ ex sūma bo
nitate eius in se:ad quā ista aptitudo cōsequiṫ:non
ex aptitudine tāq̄ formali rōne:qꝛ aptitudo nō hꝫ
aliquā rōnē obiecti aut pfectiōis:nisi ex natura ad
quam cōseq̄tur:ptꝫ in natura grauis ad locū deor=
sum aptitudo q̄ ex forma grauis cōsequiṫ non dicit
nisi pfectionem grauitatis:igiṫ ipa vt aptitudo ad
beatificandū nō potest diligibilitatē nisi que est bo
ni in se:ad qḋ quasi ad fundamētū cōseq̄tur bonum
nostrum:qꝛ illa aptitudinalis rō non pōt eē pfectis
sima rō diligibilitatis in deo:sed ppter fundamen
tū ē.Si aūt sit sūme diligibilis:qꝛ actualiter ē bo=
nū nostrū:put dicit respectū actualē oīm hoc non
ponat ī eo nisi respectū rōnis ad creaturā: sicut oē
tpale scḋm hoc respect⁹ rōis eēt formalis rō diligi
bilitatis:qḋ fl̄m ē. Aliṫ diciṫ ꝙ hec duo opꝫ cōcur=
rere in rōne sūme diligibilis:scꝫ ꝙ sit summū i se:ꝛ
in cōparatione ad nos:scꝫ summū bonū nostrū. p̄=
mū non sufficit p se ad hoc ꝙ sit obiectū charitatꝭ.
sic si p ipossibile pōnereṫ ali⁹ de⁹ q̄ nō creasset nos ꝛ
nō eēt glificator noster ad hoc eēt sūme diligibiľ
a nobis:qꝛ summū bonū ex hoc ꝙ summū absolu=
te eēt maxie diligēdū.igiṫ mai⁹ bonū post illḋ ma=
gis diligēdū eēt. ꝛ sic nō tenereṫ qlꝫ diligē maxie
se post deū:sed aliḋ mai⁹ bonū cū pcīsa rō diligibi=
litatis sit bonū in obiecto:ꝛ sic petr⁹ eēt magꝭ dili
gibiľ a me q̄ egomet:qḋ fl̄m ē. Itē dicūt ꝙ bonitas
in aliquo alio a deo pticipata q̄ i se ē bonū p eēntiā
ꝛ oīo ordinaṫ ad id vt ad finē:iō vt bonitas p eēn=

tiā ē pticipata formaliṫ:ꝛ sic icludēs vtrūq̄ꝫ i se est
rō obi sūme diligibilis alicui p charitatē. Contra.
Obiectū charitatꝭ dei ꝛ mee ē idē:sicut beatitudo
mea ꝛ sua hꝫ idē obiectū ꝛ visio:igiṫ:qꝛ potētia nō
quietaṫ nisi in summo ꝛ pfectissio sub cōi obo ade=
quato:ꝛ id tm̄ q̄etat oēs tales potētias.sꝫ de⁹ non
est obiectū charitatis sue vt icludēdo qḋ ē bonū mi
chi:icludēdo vt bonū sibi:vn̄ amare se nō retorq̄n
do scḋm rōnē ad se ē pōr act⁹:vn̄ btūs ē formaliter
diligēdo se ppṫ se no ɔcupiscēdo se sibi. Ii ē:ꝙ due
rōnes formales ponātur vni⁹ obiecti videṫ mirabi
le.nā vni⁹ hi⁹ p se ē vna formalis rō obiecti p se:lꝫ
multa coexigant.ita ꝙ si p impossibile illḋ vnū for
male eēt sepatū:nichilomin⁹ p potētiā ad actū re=
spectu nature cui⁹ ē hi⁹:ḡ pus:qꝛ tūc eēt p se obie
ctū:sed ē charitas p se hi⁹ vnus:ḡ ꝛc. Itē. Si for=
malis rō diligibiľ ex charitate eēt bonu diligētī:vt
bonū nostrum:aut igitur vt efficiens bonuꝫ nostrū
vt bonū btīū. Si scḋo mō.tunc coicidit cum pma
opinione. Item ꝙ nec pmo modo: scilicet ꝙ non
vt efficiēs nec vt btīficuꝫ:sic rō obiecti videt:quia
act⁹ charitatis ē pm⁹ sui act⁹ amicitie q̄ ē respectu
boni in se:nō vt efficiētis vel bonum diligētī:vel a=
liā pfectionē. Dico ḡ ꝙ in obiecto charitatis ē ɔsi=
derare tria:scꝫ ipam rōnē eēntialē vel formalē ob=
iecti scḋm se.scḋo aliā ɔditionē accidentalē pmā
actui.tertio aliā ɔditionē magis accidētalē natura
lē ɔsequētē ꝛ cōcomitātē actū pmum ē ipa rō sū=
mi boni scḋm se.nā sub eadē rōne ē bonū summum
charitatis obiectuꝫ dei etiā nostri:sed prima rō di=
ligibilitatis i ordine ad ppriā voluntatē nō est: qꝛ
sit bonū michi vel tibi:nec etiā sibi:ꝛ hoc ptiet ad
affectionē ɔmodi:vt pt ibi distingui scḋm modum
nostrum itelligendi.vt ab affectiōe iusti. vn̄ prima
ꝛ pfectissia rō obiectiua diligibilitatis i deo ē abso
luta bonitas sua vt ē bonū in se:qꝛ sic amaṫ amore
amicitie:vt eēt visibile īfinitū q̄libet visio videret il
lud esse videndū q̄tū posset sic hāc eēntiā dei īfini=
tā qbus itellect⁹ pt idicare summe diligēdā. vn̄ stā
te i deo rōne hui⁹ eēntie īfinite stat rō diligēdi dn̄ꝫ
sup oīa. vt tn̄ bonū ē meū vel tuū. vel suū ē diligibi
le amore ɔcupiscētie q̄ nō pt eē act⁹ pfectissim⁹ vo
luntatis. ꝛ cū dicit: si ali⁹ de⁹ eēt q̄ nō creasset me
nec btīficaret me diligere eū sup oīa:dico si sic nō
eēt charitas nec act⁹ iste eēt act⁹ charitatꝭ. Ii ē:qm̄
scḋo arguiṫ.maior scitū est vt petr⁹ magis diligendo
eēt:dico quocūq̄ꝫ eēnt colores ordiati pfectissim⁹
act⁹ vidēdi necessario ē circa pfectissimum visibile
tn̄ nō opꝫ hr̄e act⁹ vidēdi scḋm gradus obiectorū:
vn̄ dico ꝙ gratia maior in aliis nō q̄etat voluntatē
meā:sed possum habere actū minorē: nec i eo ē rō
eliciēdi actū:sed hoc tm̄ ē in pmo. Scḋa ɔditio q̄ ē
accidētalis ꝛ prima pcedēs actū amicitie ē in deo
redamatio/iq̄tū: scꝫ diligit nos pri⁹ creādo ꝛ bti=
ficādo:put ē bonū meū. Et hec rō est pcedēs actū
amicitie nostrum:vn̄ amicitia ē ad redamātem:et
iō scḋo diligim⁹:tum qꝛ bonū nostrū:nec qꝛ ē reda=
māns:sicut ꝛ amam⁹ aliqueꝫ amore amicitie.pmo
etiā p se ppter bonum virtutis i eo absolute:qḋ est
formaliter amabilis in se amore amicitie scḋm rō=

nem rectā. Scđa redamatio nō latens ⁊ hec ponit
aliā rōez diligibilitat̃ vlteriorē mag̃ accidētalē: ſ3
ad hoc hec cōditio eſt magis ipſi ſummo bono in=
q̃tum ī ipo ſcđm ſe. q̃ inq̃tum michi vel tibi. reda=
matio autē in aliq̃ hoīe virtuoſo poſito vlteriorem
rōnē diligibilitatis in ſe. vn̄ p̄ma rō diligibilitatis
in deo ē honeſtum. ſcđa rō ē redamatio q̄ precedit
actum meū: nec pōt eē pfectiſſima rō diligibilitat̃
ſine vtroq3 horū. ī deo aūt primo rō diligibilitatis
eſt honeſtas ſua. Scđa rō p̄cedēs actū eſt: q2 ama-
uit nos creādo ⁊c. rō eſt cōicās actum: puta: nō q2
amauit me dādo gratiā ⁊ alia. ſed q2 eſt bonū meū
inq̃tū attingit p actum meū diligendi: hoc eſt actu
meo: ⁊ ſic ē btificū obiectū actualiter btificās: ⁊ ſe
quit̃ actū: iō nō ē rō obiecti: iō illa opinio ē irratio=
nalis: ſicut ſi tēdo in albū vt q̃eſcat viſum meū: illa
rō nō ē rō obiecti viſus. ¶ Ex hoc ↄcedo q̃ reſpe=
ctu hui⁹ act⁹ p̄t poni hit⁹ ⁊ theologicus: q2 ē cōfor
mis regl'e actuū hūanoꝝ: ⁊ ē reſpectu dei vt obi/ ⁊
infundit̃ a deo ſicut pri⁹ ꝓbat̃ de ſpe q̃ ſit habitus
theologic⁹: q2 aīa ſcđm portionē ſuperiorē nō pfi=
cit̃ pfecte a natura: ſed tm̄ a deo: iō ſcđm oēs actus
perfectos in portione ſupiori op3 hr̄e habitū theo
logicū. hic nō ē hit⁹ ↄcupiſcētie q̄ ↄcupiſcit̃ bonū ſi
bi ſicut pt3 p̄us. ¶ Dices: q̄d facit iſte hit⁹ infuſus:
dicit̃ q̃ ē neceſſari⁹ tm̄ ꝓpt̃ illā ↄditionē ſup oīa: q2
ſic nō p̄t diligi de⁹ a nobis niſi p hitū infuſu3. Oīs
em̄ amor naturalis ē p ſe ad bonū ↄueniēs: q2 ad p
fectionē illō reſpicit cui⁹ ē bonū: iō ē bonū ↄmodū
in cōi. Itē: ex hoc amicitia ad alteꝝ. Itē. q2 ē mag̃
vnū ſibi: iō dat oīo illū modū ſup oīa. Contra hoc
af: ps diligit magis totū cui⁹ pars ē q̃ ſe: vn̄ graue
aſcēdit vt aqua: vt impleat̃ loc⁹ aeris ꝓpter bonū
vniuerſi ne ſit vacuū. Silr̄ man⁹ extēdit̃ ad ictu3 ꝓ
capite ne totū corp⁹ intereat. iſta rō non v3: totum
amat ſe: ⁊ tm̄ magis amat ptē q̄ magis ē neceſſaria
ad ſui eē: iō facit aliq̄d neceſſariū ad eē alteri⁹ par=
tis ⁊ toti⁹ q̄ ſunt neceſſaria magis ſibi q̃ alia pars.
vn̄ forma q̄ de ſe nō ē effectiua ſtāte illa natura non
neceſſario efficit: iō ſine alio mō nō ē forma mouē=
di ſurſū: nec tūc eēt̃ aliq̄d in aqua q̄ mouet̃ ſurſu3
ne ſit vacuū: nec erit ī aqua oīo p̄ncipiū actiuū mo
uendi aquā: ſ3 aliq̄d aliō ab aqua mouet eā ſurſu3:
vel vniuerſale mouēs. vn̄ nūq̃ aqua corrūpet ſe ꝓ
pter ſalutē vniuerſi. Sic man⁹ nō exponit ſe: ſ3 to=
tus hō exponit manū ꝓ capite. Rō pt3: q2 proprio
appetitu diligit ſe: nec man⁹ ſuo motu mouet ſe: ex
ponēdo ꝓ capite: ſed tot⁹ hō magis diligēs caput
q̃ manū eā ꝓ capite exponēdo vn̄ exēpla ſūt ad op
poſitum. Itē arguo ſic. Rō naturalis exiſtēs in pu
ris naturalib⁹ dictat aliq̄d eē diligēdū ſup oīa cu3
ſit recta. nō aūt indicat diligēdū niſi ſit diligibile:
igit̃ ſi voluntas p̄t ex ſolis naturalib⁹ ſic illō dilige=
re haberet̃ ꝓpoſitū. Si nō igit̃ ptes imaginis non
ſunt equales: nec pōne caperēt ſe mutuo. Item. ix.
ethico. fortis politicus ꝓpt̃ bonū d3 eligere mortē
l3 nichil expectet poſt mortē. igit̃: ſi bonū cōitatis
eſt magis appetēdū q̃ bonum politici ab illo poli
tico: igit̃ magis bonū ī ſe ⁊ cōitati naturaliter ma=
gis diligēdum q̃ aliq̄d aliud. ¶ Dico. i. ethi. d2 po=

liticus diligit ſe magis tūc q̃ bonū cōe: q2 diligit ſe
propter bonū: q2 diligit ſummū bonū ſibi vt virtu
tem. vn̄ fortis in illo actu ſe maxie diligit: q2 in hoc
faciendo h3 ſūmū actū virtutis q̄ ē ſummū bonū ſi=
bi. Cōtra. duob⁹ ꝓpoſitis id magis diligit̃: cui vt
bn̄ ſit eligit̃ aliō nō eē. ſ3 politic⁹ vult ſe ⁊ virtutes
ſuas nō eē: vt bn̄ ſit cōitati. igit̃ ⁊c. Ite3: qō diligit̃
aliq̄d pp actū mag̃ diligit̃ ob3 vt pfectiſſimū act⁹:
q̃ vt pfectio mea: l3 inflectēdo ſup actū diligo actū
non tm̄ ſicut obiectū. Qz ei volo obiectū: iō volo vt
actū. ⁊ nō ecōuerſo: ſ3 vnūq̄dq3 ꝓpter qō illō mag̃
igitur politic⁹ volēs bonū cōitatis magis vult illō
q̃ ipm ſuū velle quo hoc vult. Ite3: charitas pficit
materiā: nō aūt icuruat eā: igit̃ ſi voluntas vt natu=
ra vellet ſe ſup oīa p charitatē diligere incuruaret̃.
Itē. Aug. i. retra. viii. magis me debeo deo q̃ mi=
chi. Itē. Aug. de vera religiōe. Perfectio iuſticie ē
diligere magis mediu3: ⁊ hoc reſpectu optimi ſibi
ſimpliciter. Itē. alit̃ q̄ experiret in ſe iſtū actu3 ſci=
ret ſe eē in charitate ſi hit⁹ iſte infuſus ē neceſſari⁹
propt̃ iſtā circunſtātiā. ¶ Dico igit̃ in natura ī corru
pta p̄t iſte act⁹ haberi ex naturalibus' p̄t voluntas
creata diligere deū ſuper oīa vt angeli ī pura inno
centia intellexerūt deū ⁊ potuerūt ſic diligere. q̄c=
quid ſit de natura corrupta. vn̄ ſubſtātia actus pōt
haberi ſine eo q̃ dat charitas: q2 intēſio ē ex habi=
tu acq̄ſito. ita q̃ prōpte p̄t iſte act⁹ haberi ex amici
tia acq̄ſita: ſicut ꝓbat vnū argumētum: iō dat cha
ritas acceptationē ⁊ pficit potentiā. Querit̃ ſi mō
ē itēſior iſte act⁹ diligēdi deū ſup oīa ꝓpt̃ hitū cha
ritatis. ¶ Dico: feruor ⁊ firmitas ſp ex pte charita
tis eſt intēſior nō a parte volūtatis: ſed an natura
corpea vt noſtra p̄t habere iſtum actū. dubiū ē. vn̄
charitas nō dat iſtā ↄditionē ſup oīa. nā per actus
frequētes diligit deum ſuper omnia eliciendos a
charitate p̄t hit⁹ eāri quo diligā deū ſup oīa. Ar=
guitur: igit̃ req̄ritur hit⁹ ifuſus. dico q̃ aīa ſcđ3 por
tionē ſupiorē: vt pfecte pficiat̃: op3 dari illā perfe=
ctionē a deo immediate. nō ei a natura pficit̃ ſum=
me. hec tm̄ ꝓpō eſt credēda: vn̄ ꝓpter hec ſūt hitus
reſpectu oi3 actuū portionis ſupioris aīe: nō q2 nō
pōt habere tales act⁹ ex naturalib⁹. ſed aliter ē de
iſto hitu ⁊ aliis ifuſis charitas forte ē tota rō acce=
ptionis ⁊ hec circunſtātia ē reſpectu extrinſeci ⁊ di
cit ordinē ad voluntatē diuinā. nō autē dicit itenſio
nem in actu ſicut eā ſicut nec alie ifuſe: ſ3 ē eā ta3 p=
tialis intēſionis act⁹: nec poſſet eē act⁹ ita intēſus ī
ceteris parib⁹ ſine charitate ſicut cū ea: poſito em̄
equali conatu eque pfecto voluntatis ⁊ hitu chari=
tatis acq̄ſite eque pfecto cū iſtis ⁊ charitate p̄t eli=
ci intēſior act⁹: q̃ cū illis ⁊ ſine charitate. tm̄ actus
pōt eē intēſior cū charitate acq̄ſita ſiue infuſa q̃ cū
infuſa ſiue acquiſita: ⁊ ſic econuerſo poteſt eſſe
hoc eſt creditu3 q̃ hic requiritur: vt aliquis acce=
ptetur a deo. ſed ē ne actus huius virtut̃ reſpectu
hui⁹ modi obiecti ſub p̄cepto: videt̃ q̃ ſic Mathei.
xxii. Diliges dn̄m deū tuū ex toto corde tuo. Et illō
p̄ceptū ē affirmatiuū. Cōtra. magiſter ī littera hoc
preceptū nō impletur ī via: ſed vt videam⁹ quo tē=
damus: dico q̃ ſit maximū mandatum eſt diligere

deũ q̄ cũ act⁹ p̄cepti affirmatiui sit sub p̄cepto:igit̃
et silr̃ iste act⁹ ⁊ hoc.s.nunq̄ facias ↄ̄triũ ⁊ i hoc fa-
cias ꝓ t̄pe:⁊ cũ p̄cipit̃ referre opa alia ad deum:⁊
non nisi diligẽdo:iõ oȝ aliq̄ñ necãrio h̄re istũ actũ:
sicut ⁊ hõrare parẽtes qñ ẽ oportunitas:sed qualit̃
dico mag̃ q̄ nõ possum⁹ iplere istũ actũ.hic nõ p̄ce
dit de⁹ vider̃ eẽntiã suã. ¶ Dico:diligere sup oia dʒ
haberi qñqȝ q̃d tñ magis q̄ diligit̃ ex tota aĩa illõ
⁊c. Et hoc debem⁹ appciare sup oia cũ tota itẽtõe
possibili.alr̃ ei.ñ põt h̃ri nisi de obiecto viso nõ oȝ
hic deũ diligere sup oia.sic intelligit mg̃r cum tota
aĩa ⁊c. ¶ Ad p̄mã rõnem. Amicitia reqrit vnitatẽ
pro obo p̄mario.sed ꝓ scõario nõ reqrit vnitatem
equalitatis q̄ ẽ vnitas maxia.vñ scõm ph̃ʒ. Amici-
tia ↄ̄pleta reqrit aliquã eq̃litatẽ. iõ nõ optat ami-
co summa bona ne sic iproportionat̃:sic nõ ẽ ami-
citia ad parẽtes:sed aliqd mai⁹ ẽ ad eos. tñ amici-
tia ẽ virt⁹ ⁊ reqrit i diligẽte virtutẽ ⁊ vnitatẽ i obo.
vt habet rõnẽ obiecti. ipa etiã ẽ virt⁹ ꝓut ẽ respe-
ctu boni honesti cõiungit eã scõm recta rõnẽ potẽ-
tiam cũ obiecto:stricte aũt dicta scõm philosophũ
est ad equales cũ tota illa virt⁹ i voluñtate si sit hũ⁹
qui inclinat ad obiectũ sub rõne virtutis :sic est ad
oẽs.sed sic non loquit̃ ph̃s:sed stricte dico:tunc est
amicicia ad excedẽtes.nõ tñ sicut ipa loquit̃ ibi.hi
tũ ei põt ad excedẽtes:quẽ tñ nõ vocat amiciciaȝ:
tñ ẽ amicicia vel excellẽtior cũ vna amicicia est ad
excedentes.⁊ alia ad eq̃les scõm ip̃m ibidẽ. ¶ Ad
aliud:nego assumptũ.ad ꝓbationẽ dico signũ ẽ q̄
diligo amicũ si facio sibi q̃d mihi:nec seq̃tur: iõ nõ
possũ magis diligere ipȝ q̄ me:q̄ possũ velle illud
magis sibi q̄ mihi:vñ amicicia ośdit̃ ex p̃te obie-
cti. vñ sẽsus hui⁹ amicitie ad alterũ ⁊c. ẽ istõ signũ
amicitie ad alterũ ẽ si facio quod volo michi fieri.
¶ Ad aliud. vnitas maxia nõ sufficit ad maximuȝ
actũ diligẽdi nisi voluñtatũ:sed vtrunqȝ:⁊ q̄ in me
nõ ẽ rõ sũme bonitatis:iõ possũ aliõ vt deũ plus di
ligere cũ minori vnitate.alit̃ dicit̃:nõ requirit̃ vni-
tas ꝓportionis q̄ maxie ẽ ibi. ¶ Ad aliõ. concedo
añs q̄ sine hitu theologico infuso p̃t hõ diligẽ deũ
sup oia. ad ꝓbationẽ ↄ̄cedo p̄mã ꝓbationẽ. ¶ Ad
scõm:hit⁹ nõ dat substãtiam act⁹.sed facilitatẽ .di
co hit⁹ ifusus nõ solũ dat facilitatẽ scõm aliã perfe
ctionẽ actui:q̄ ẽ p̃tialis:iõ põt aliqd aliõ dare.s.in
tentionẽ ⁊ p̃fectionẽ intrisecã actui cũ alia cã q̄ nõ
potest sola:sed quo ad hoc vt hit⁹ iste sit meritori⁹
est vt cã totalis. ¶ Ad aliã ꝓbationẽ dicẽdũ q̄ a-
micicia acq̃sita ⁊ infusa nõ sunt eiusdẽ spẽi: nec dif
ferũt tm̃ p̃ efficiẽtes cãs.sȝ p̃ suas naturas: q̄ hũ⁹
ẽ p̃fectior hitu. Si aũt ista acq̃sita eẽnt ifusa a deo
eẽnt eiusdẽ rõis cũ alia infusa:sed iste ifusus hit⁹ ẽ
talis q̄ nõ põt cãri a q̃cũqȝ alia cã nisi a deo nõ di-
stinguit̃ tm̃ ab efficiẽtibus:sed ↄ̄cludit̃ distinctio ex
efficiẽtib⁹:q̄ nõ p̃t eẽ hit⁹ iste a voluñtate:vt efficiẽ-
te nõ ẽ idẽ hit⁹ cũ alio q̄ p̃t:sȝ differũt forlit̃ nõ ob
iectĩ. vñ nõ seq̃tur si hit⁹ distinguitur ⁊ oba: nec q̄
alius respect⁹ ẽ ad obiectũ i vno hitu ⁊ i alio q̄s hi
tus p̃ ydẽptitatẽ formaliter icludit: sed p̃p̃ vriam
obiecti q̃d ẽ i hitu. Sed ẽ ne hit⁹ iste ifusione nobi
lior simplr̃ oi hitu acq̃sito.dico q̄ sic simplicit̃. nõ
aũt nobilior scõm ꝓportionẽ ad obȝ:q̄ obiectũ al
teri⁹ virtutis:vt iusticie p̃fectu⁹ attigit̃ q̄ de⁹ a cha
ritate:sed quõ se hȝ ad hitũ.s.ad amicitiã acq̃sitaȝ:
quo habitu magis possum attingere deum vtroqȝ
actu separato si eẽt separat⁹ p̄t voluntas h̃re circa obȝ
apprehẽsum:sed act⁹ charitatis infuse eẽt separatus
p̃fectior q̄ tũ ad p̃fectionẽ quã dat habit⁹:q̄ hit⁹ ip̃
iclinat ad p̄mũ obiectũ sub rõe sua:nec p̃t iclinare
ip̃m sub rõe sicut p̃t amicitia acq̃sita. Et q̃to dele-
ctabili⁹ inclinat tãto p̃fectior. Hoc aũt faceret iste
habit⁹ formalit̃ ali⁹.nõ nisi format⁹ a charitate hȝ
diligens deũ habitu infuso diligit deũ vt bonũ cõ
munem:⁊ vult eum diligi ab alius: nõ sic hitu acq̃-
sito quo q̄s p̃t eũ diligere vt p̄uatũ bonum sibi et
amor ẽ p̃fectior:qui vult habere cõdilectũ. vñ hit⁹
charitatis necessario ẽ principiũ diligẽdi deũ vt dili
gibilis ab oĩ alio:sȝ amicitia acq̃sita p̃t cũ respectu
dei:vt ẽ bonũ p̄uatũ sibi. ¶ Distin. xxviii.

Queritur vtrũ eodem ha

bitu.s.charitate diligẽdus ẽ de⁹ ⁊ proxi
mus. Qȝ nõ. vnius habitus ẽ vnum ob
iectũ.g̃ cũ hõ sit aliud obiectũ et aliud
deus.⁊ tñ habitus charitatis ẽ vn⁹ q̄ ẽ virt⁹ theo-
logica:g̃ ⁊c. ¶ Dices:obiectũ primũ ẽ vnũ tanq̄ fi-
nis:vñ de⁹ q̄ ẽ obiectuȝ primum est vnum tm̃: ⁊ iõ
habit⁹ cõsilr̃ erit vn⁹ ⁊ aliud attribuit̃ illi. Alia cm̃
sunt obiecta secũdaria q̄ habẽt attributionẽ ad ob
iectũ p̄marũ ⁊ vbi vnũ ꝓpter aliũ ibi vnũ tantũ.
Cõtra: i speculatiuis ẽ alius hit⁹ respectu p̄ncipio-
rũ ⁊ ↄ̄clusionũ. ⁊ veritas ↄ̄clusionũ attribuit̃ ad ve
ritatẽ i p̄ncipiis. igit̃ ẽ ali⁹ hit⁹ respectu finis ⁊ ei⁹
q̄ ad finẽ. Itẽ:tũc eodẽ hitu morali ⁊ vno q̄ appe-
to btitudinẽ appeto oba ad btitudinẽ. ⁊ si sic. Ois
virtus moralis erit hit⁹ quo appetit̃ felicitas. Itẽ:
tunc oĩm eẽt vn⁹ hitus itellectualis. ⁊ vnus appeti
tiuus. Patȝ in q̃one seq̃nti. Cõtra: ẽ magister in litte
ra. dico q̄ sic:q̄ eodẽ actu volo vel diligo deum in
se:⁊ volo ꝓximũ deũ i se diligere. p̃fecte aũt amãs
dilectũ vult diligi ⁊ deus q̄ ẽ bonũ cõe nõ vult esse
bonũ particulare. iõ h̃ns habitũ talẽ cuius act⁹ p̄-
cipit̃ in cõi:q̃d possibile ẽ fieri p̃t diligere deũ ⁊ ꝓ-
ximũ velle deũ diligere:q̄ eodẽ hitu possum tẽde-
re in obiectũ. ⁊ reflecti sup illud. g̃ eadeȝ charitate
possum diligere deũ ⁊ velle ꝓximũ diligere deum:
et hoc ẽ diligere ꝓximũ:q̃d ẽ respectu honesti. Qȝ
probatur ex hoc q̄ ista duo.s. aliqd velle ⁊ diligere
sũt eiusdẽ rõis. sit̃ hui⁹ pȝ:q̄ eodẽ hitu scio vel sci-
re possũ aliqd ⁊ scio me scire:g̃ eodẽ hitu diligo. et
diligo me diligere. Cõtra: lȝ habitu quo scio. scio
me scire:tñ nõ possum reflecti sup actũ alteri⁹: nec
scio illud aliũ scire. g̃ talis hit⁹ in intellectu nõ ẽ re
flectiuus sup act⁹ alioꝝ intellectuũ:g̃ nec act⁹ volũ
tatĩ. aliodn cũ scio me cognoscere vel diligere deũ
posseȝ scire quẽlȝ aliũ cognoscẽ aut diligẽ. ¶ Dicẽ
dũ q̄ refert qñ verbũ sciẽdi ↄ̄struit̃ cũ actu v̄balit̃ si
gnato. ⁊ qñ ↄ̄struit̃ cũ actu noialit̃ signato. vñ aliõ
est scio edificationẽ. ⁊ aliud scio edificare / q̄ cũ ȭi
edificat̃. tũc sciẽtia respicit actũ edificãdi vt possit
egredi extra a me:vt actualit̃ existat. Nõ ei ↄ̄struit̃

cum vbo īfinitiui modi denoiaꝫ reflecti sup ipm vt eliciꝫ actualr ꝛ sic nō possū scire respectu alicuius scibil'.nec possū p hitū meū scire qñ aliꝰ ē ī actu elicito respectu eiꝰ.si aūt fiat reflexio sup actū rectuꝫ noialr:siue vt sigaꝫ eē in actu elicito.sic qꝛ abstrahiꝫ a ꝯditionibꝰ reqsitis vt vbalr sigaꝫ:sic possum reflecti sup actū vt eodē actu q̄ intelligo intellectionē meā ꝛ cuiuslꝫ alteriꝰ:qꝛ reflexꝰ tm̄ hic cadit sup actū directū rōe q̄dditatꝫ:siue ī abstracto tm̄ nō in q̄tū actu iest ꝙ sciꝫ nō p̄t.vñ nō seq̄tur scio eiꝰ itelligere siue itellectionē ī abstracto:ḡ scio eū itelligere siue scio ī abstracto:ḡ scio eū itelligere siue scire qꝛ in scōa ꝓpōne notaꝫ ꝙ scio actū intelligēdi sibi ineē.vñ in actibꝰ itellecꝰ tm̄ p̄t fieri reflexio super actū signatū noialr aut vbalr ī coopatiōe ad alios:sꝫ ex alia pte in actibꝰ voluntatꝫ p̄t eē reflexio vtroqꝫ mō.eodē ei hitu possū velle deū ꝛ velle volitionē hanc ī q̄cūqꝫ tā ī me q̄ in alio ꝛ volo me velle deū et quēcūqꝫ aliū:qꝛ hoc nō designat volitionē ī esse alteri:sed tm̄ designat me velle volitionē eius ineē alteri.vel alteꝝ velle eū:ꝛ iō vtroqꝫ mō p̄t eē ī volūtate reflexio ꝛ ī itellectu tm̄ vno mō.sed vñ ē bonitas istiꝰ hitꝰ.dico ꝙ ab obo.volo ei deo bene eē.ꝛ volo isti amorē eiꝰ iesse.ꝛ ex ꝯñti volo sibi bona iusticie attingēdo summū bonū in se:et ab aliis obsequm q̄ nō attingūt ipm imediate:iō nō volo illis bonū primū.vñ ē charitas ad illa. ¶ Ad p̄mū. dico ꝙ hmōi ē vnū obm:neqꝫ ei ꝓximꝰ in q̄tū ꝓximus ē rō terminādi:sed bonitas diuina ꝛ charitas ē principiū elicitiuū diligēdi deū in se.ī actu tñ reflexo ꝓ obo ꝓximo p̄t habere p̄mū nō sistēdo ibi.sꝫ vlterius tendendo in deū.nec ē simile de p̄ncipio et ꝯclusione.nec ē nisi vnum obm. ¶ Questio.ii.

Queritur an habēti charitatem necessariam sit diligere proximū.dico ꝙ charitas ē hitꝰ quo hñs eaꝫ deo est charꝰ ꝛ deus sibi.sed gr̄a ē hitus quo hō ē gratꝰ deo:lꝫ eodē sit charꝰ deo ꝛ ecōuerso. ꝑossibile tñ ē deū esse charū sibi amore q̄ est zelus vt eēt ꝓpriꝰ sibi:ita vt eēt zelotipꝰ ꝛ nollet habere ꝯdilectū:hoc ē nollet aliū p̄ter se diligere deū sed iste amor nō ē rectꝰ.ꝓbatio.deꝰ ē cōe bonū:ḡ natus ē eē bonū michi ꝛ aliis:qꝛ ē infinitꝰ. igiꝫ volens deū q̄ dꝫ ee cōe bonū ꝓpluribꝰ eē ꝓprium sibi et non alii cōicari inordinate vult. Itē iste amor zeli nō eēt perfectꝰ:nec amor aliq̄s quousqꝫ diligens vult habere cū diligēte eū cuiꝰ amor sit sibi gratꝰ sed ē amor inordinatus:qꝛ scōm Augu.de trini.iii. Non ē amor pfecꝰ nisi diligēs velit hr̄e ꝯdiligēte. igiꝫ cū charitas nō sit inordinata:qꝛ īfundiꝫ a deo: qꝛ q̄ hꝫ charitatē ꝓprie vult hitualiter deū diligi ab oī alio cuiꝰ amicitia ē deo grata.si ei diligo aliquem volo eum diligi ab oī eo a q̄ vellē ego diligi nec vellē eū diligere aliquē quē ego nolo diligere et tūc hñtē charitatē necessariū ē diligere ꝓximū hñtē charitatē eo ꝙ illiꝰ tm̄ ē amicitia deo grata: vñ necesse ē hñtē charitatē diligere deū hitualiter in sensu cōparationis. Nā charitas ē hitꝰ inclinās ad dilectionē ꝓximoꝝ.sꝫ ē ne necessariū actualr diligere ꝓximū hñti charitatē.dico aliq̄s ē proximus cui amicitia ē deo grata:sicut electi et bti illi simpliciter loquēdo sunt xp̄i.et hoc certitudinalr habemus ꝙ sunt diligēdi.de dāpnatis aūt certū ē ꝙ nō sunt xp̄i scōm Augu.sup p̄s.de ꝓximis ī via dubium ē de quocūqꝫ ī pticulari an sit ꝓximꝰ vno mō.vel nō.ī cōi certū ē multos viatores electos eē et gratos deo ꝛ multos nō.dico tūc vlterius ꝙ necessitas actꝰ p̄t intelligi de actu negatiuo ꝓhibito precepto charitatis.scꝫ nō odire. Omne eīm p̄ceptū hꝫ actū ꝓhibitionis ꝛ de actu affirmatiuo ꝛ positiuo q̄ cadit sub p̄cepto.primo mō nō ē simplr necessariū sic diligere hñti charitatē:hoc ē nō odire: sed tm̄ sub ꝯditione teneꝫ.nō aūt absolute: qꝛ ꝯtingēs est ex prohibitione diuina:vñ nō odire nō ē necessariū.ita scꝫ ꝙ oppositū icludit ꝯtradictionē.nō ei necessariū simpliciter ē asserēti p̄ncipio assētire ꝯclōnem:sed p̄t nō assentire quousqꝫ error ꝯclōnis redundet in errorē p̄ncipii: ꝓpter istū errorē refugit ab illo ꝯclusionis errore:sed bonitas ꝓximi nō est ita necessario cōiūcta bonitati finis:sicut veritas conclusionis veritati p̄ncipii:ꝛ p ꝯñs nō est contradictio voluntatē velle deo bñ eē ꝛ aliū hoiem non velle bñ eē.igiꝫ nec simpliciter necessariū hñti charitatē velle ꝓximū deū diligere aut nō odire:qꝛ potest velle eū nō diligere deū:neqꝫ in actu illo ē cōtradictio neqꝫ necessitas si sit hitꝰ impfectꝰ.vñ volūtas qꝛ libera ē p̄t habere actū suū: lꝫ charitas inclinet in amorē q̄tū inē.iā nō ē cōtradictio ꝙ aliq̄s hꝫ charitatē cū odio ꝓximi.tñ necessariū de potētia ordinata dei:qꝛ in illo p̄cepto ꝓhibeꝫ ille actus malus.scꝫ odire ꝓximū:iō simpliciter necessariū ē nō odire de potētia ordinata ꝛ itellectu p̄cepti.vñ tm̄ ē necessariū ex p̄cepto ꝛ ordinatione: qꝛ de facto ad trāsgressionē p̄cepti charitas cessat ī aīa:qꝛ tūc adnichilat eā deꝰ.de actu affirmatiuo:dico nō opꝫ semp ineē:sed ad tēpꝰ debēt ineē qñ occurrat necessitas.ideo lꝫ semp p̄ceptū obliget:nūc vt nūq̄ odiat:tñ nō ē necessariū alicui hr̄e actū affirmatiuū respectu ꝓximi:vñ cōtēplacīꝰ pōt intelligere se et deū ꝛ viuere solitarie.nō considerādo ꝓximū nec ē necessariū cōsiderare ꝓximū:iō neqꝫ sic diligere illū.ꝛ iō si eēt aliquis solitariꝰ ꝛ deuotꝰ nichil agitans de ꝓximo nō est necessariū elicere actū diligendi:sed necessario nō odire.vñ distinguēdum ē de ꝓximis:qꝛ btōs ꝛ bonos debemꝰ actu affirmatiuo diligere sub conditione:sed sicut proximum:sicut dictum est. ¶ Distinctio.xxix.

Circa distinctionem vicesimā nonā q̄riꝫ:an hō teneꝫ magis diligē se ex charitate post dilectionē dei. Q nō.ix.ethi. Amatores sui vituperantur Item:ꝛ per apostolū.ī illis diebꝰ erunt hoies sese amātes. Itē.Aug.de ci.duas ciuitates faciūt duo amatores dei ꝛ ꝓximi. Itē.vi. Nemo ad se charitatē habere dꝛ. Itē si q̄bꝰ teneret diligere se minꝰ deo bus eliciēs q̄ actū intēsiorē circa se q̄ circa deū peccat mortaliter hoc nō ē verū:qꝛ cōtrariū experiūtur sancti.similiter hoc videꝫ scōm iclinationē naturalē. Itē ꝙ nō teneꝫ diligē se añ ꝓximū ex charitate:qꝛ ex charitate diligiꝫ bonū ī se.igiꝫ maiꝰ bo

nū et meliꝰ magꝫ ꝓximū meliorē te magis teneꝛꝫ
diligere Cōtra. dilectio sui pōit mēsura respectu di
lectionis ꝓximi a saluatore iuxta illud: ⁊ ꝓximuꝫ
tuum sicut teip̄m. sed mēsura prioꝛ ⁊ perfectioꝛ est
mensurato: ꝙ ⁊c. ¶ Ad ꝙonē. Charitas ē amoꝛ oꝛ-
dinatus dei. iō zelꝰ nō est amoꝛ ꝑfectꝰ quo nolo di-
ligi eū ab omni cuiꝰ amicitia ē deo grata. Tūc ar
guit. Ois amicitia ordinata alicuius obi magis bꝫ
et immediatiꝰ diligere actū elicitū ꝙ nō elicitū. igi
tur magꝫ ⁊ maiori affectu volo meū diligere respe
ctu dei ꝙ diligere ꝓximi: ⁊ sic maius bonum volo
michi ꝙ ꝓximo. ¶ Itē. ꝙ ꝓ nullo bono finito sal
uando ē peccandū mortaliter: q̄ꝛ hoc corrūpit bo-
num infinitū ꝙtū ē de se: igit nō debet homo pec-
care mortaliter pro saluatione dilectiōis xp̄i. igit
tenetur magis diligere se ꝙ aliū: vbi peccandū eēt
mortaliter pro salute alteriꝰ: vñ habitꝰ quo fit refle
xio imediatius inclinat ad reflectendū sup actum
quē elicit: quē super aliū. ē igitur ordo hic. ꝓmum
eñ qd̄ volo post ꝓmū diligibile ē actus mediꝰ quo
tendo in deū volendo me diligere eū: ⁊ hoc ē ama-
re me ex amore charitatis. sed q̄ꝛ nō est volendus:
vt bonū priuatū: vt in eiꝰ volitione noluit habere
aliū cōparticipem in amādo. qd̄ facit amoꝛ zeli: iō
debeo velle ꝯiter oēm alium velle deū: cuius voli-
tio est deo grata et accepta: ⁊ hoc finaliter vel ali-
quando. Nam licet charitate habeat hō charꝰ deo
et ipse habeat deū charū magis: tñ respicit deum:
vt habet charus a deo obiectiue. hoc autem nō sic
volendo eū eē tantū michi charū cum ipe acceptet
nō tñ me velle eū: sed ⁊ ꝓximum: ⁊ hoc lꝫ ex ꝯñti
quia ꝓmo amando eū reflectoꝛ sup hmōi velle paꝰ
vt meē michi ꝙ alteri. Et hoc est diligere ex affe-
ctione iusticie ⁊ habitu charitatis qui est idē ⁊ ob-
iectū idē vt dictū ē: q̄ꝛ actus sup quē fit reflexio nō
terminat vt obiectū: sed tantū vt mediū tendēdi in
obiectum actꝰ directi. ¶ Ad primuꝫ. phs disputat
ibi et allegat prouerbia ad vtramqꝫ partē et dicit
virtuosus maxime diligit se. ⁊ hoc est laudabile: q̄ꝛ
diligit se ad maxima bona ⁊ nō iordinate: vñ ama
re se ad actū iusticie ꝑ quem attingo deū est amare
deum et volo vnum obiectū. s. deū aliquando: per
vnum actū: aliquādo per plures medios: sed dilige
re se sicut finē ē vituperabile: vñ hoc donum dei est
ꝙ despiciēdo se ⁊ diligēdo deū summe diligit se vñ
loquit de amore respectu sui ad aliquod bonū vti-
le: ⁊ hoc ē frui vtendo. Per hoc pꝫ ad apostolum
Augustinū ad. vi. Verū est ꝙ loquendo de creatu-
ra nō minꝰ ꝙ iter deū ⁊ creaturā pōt esse charitas
lꝫ eñ in diligēdo se ꝓncipaliter deū in quē in isto
actu tēdit: infra ꝙ nō quiescit. vñ nemo ꝓprie dili-
git se: q̄ꝛ deꝰ tñ est obiectū dilectionis: nec ē amoꝛ
minus ꝙ inter duos. s. inter amātē ⁊ deū. ¶ Si q̄-
ras: q̄re igit misit deꝰ añ se nō vꝫ i hoc saluari itētō
S. dico nō ꝙ charitas nō nisi īter duos discipulos
haberi possit: sed q̄ꝛ ꝑfecta charitas tūc iter creatu
ram ⁊ deū maxie relucet exēplariter qñ pro amo-
re dei descēdit ad diligēdū ꝓximū. ¶ Ad aliō: ali
qd̄ pt̄ dici magis amari: q̄ꝛ maiꝰ bonū sibi appetit
l q̄ꝛ maiori affectōe sibi appetit bonū. primo mō n̄ ē
magꝫ amat: q̄ꝛ velle alicui maiꝰ bonū n̄ ē maiꝰ ama
re. maiꝰ ei bonū volo ꝓprie pape papaꝝ ⁊ figi figū
ꝙ mihi: lꝫ ecōuerso diligat: ⁊ sic velle maius bonuꝫ
sibi ꝙ deo ē peccare mortaliter. igit magis debeo
deo: sed de maiori affectu distingui pt̄ ꝙtū ad ma-
iorē firmitatē vel ꝙtū ad maiorē feruorē. sed istam
distinctionē non bene intelligo: q̄ꝛ si valeret / alter
actus erit ꝑfectioꝛ necessario ⁊ itēsioꝛ: ⁊ iste debet
eē circa deū. Certū ē aūt ꝙ maiꝰ firmie et solide de
bet deus diligi ꝙ turpe: quia aliquis videtur ha-
bere firmiorem affectū ad diligendū aliquem cum
aliō feruentiꝰ diligit: sed nō solidius: q̄ꝛ pater i peri
culo magis pateretur ꝓ filio ꝙ mater. vnde diligit
intēsius forte ⁊ solidius si hoc tunc solidiꝰ deus di
ligendus: iō si te solidiꝰ diligis vt males deo male
eē ꝙ tibi. peccas vt credo mortaliter. sed credo nō
tantū maius bonū debeo deo: sed intēsius diligere
⁊ hoc est solidius. Probo qñ quis diligit aliquē plꝰ
alio: tunc sibi vult citius bñ eē: ⁊ alii male ꝓus ꝙ ei
igitur cū sic diligis q̄ solidius: igit ⁊ iste intēsiꝰ: iō
dico actꝰ diligendi circa deū debet eē ꝑfectioꝛ ⁊ in
tensioꝛ. i. solidioꝛ ita ꝙ vellet magis sibi male eē ꝓ
pter aliquē actū ꝙ deo. Sed qd̄ de feruētiori actu
dico passiones concomitant naturā naturalit. ⁊ iō
videtur actus feruentioꝛ ⁊ q̄ faciliꝰ elicit ꝓpt hoc
videtur feruētius diligere se ꝙ deuꝫ. sed iste feruoꝛ
passio est. vñ feruentius pōt qs diligere deum ꝙ se
tam ex parte obiecti ꝙ ex parte actꝰ. ¶ Ad aliud:
Omnia ꝓter primum respicit accidētaliter: q̄ꝛ non
nisi in respectu ad illud: tñ immediate pōt reflecte-
re sup actum propriū illū magis volendo se. vnde
consequētia nō valet ¶ Distinctio. xxx.

Circa distictionem tricesimaꝫ querit: vtrū necessa
riuꝫ sit diligere inimicū ex cha
ritate. Et ꝙ nō. Aug. in enchiri-
diō. xi. habet in lr̄a. nō est tāte
⁊c. Itē Math. xxv. dictū est an
tiquis. odio habebis inimicuꝫ.
sed eadem sunt ꝓcepta moralia i noua lege ⁊ anti-
qua ⁊ nō alia scom glo. i. Ro. fecit iram ⁊ cū deceꝫ
preceptis in lege oia q̄ facere debemꝰ dominꝰ ex-
pressit. igit cū nō aliter teneamur ad precepta ꝙ il
li: nec ipsi ad hoc tenebātur. igitur. Item. Luce. vj.
dicit glo. diligere inimicū ē perfectoꝝ nō paruu-
lorum. igitur hoc non est de necessitate salutis. vñ
Aug. super illō ps. Reuela oculos meos. mirabili
us amicū diligere. mirabilius tñ diligere inimicuꝫ.
Nullus aūt tenetur ad mirabilia secundum Augu.
Item. Luce. x. dixit. querit dñs q̄ est proximꝰ meꝰ:
dicens ꝙ iste q̄ facit miam. ⁊ iste ē diligendꝰ. vnde
et ibidē dicit dñs. et tu fac similiter: sed inimicꝰ nō
est hmōi: q̄ꝛ nō facit misericordiaꝫ. igit ⁊c. Itē: i ꝯ-
trarios ꝫ ꝯña. in scip̄tis ex. ii. tho. amico aūt opꝫ bene-
facere: igit inimico male facere. igit non diligere:
Item: hoc videt naturale repugnare repugnantia.
vñ hoc ē naturale i oibus aliis ꝙ nociua ⁊ inimica
nature odiūtur. igit sic erit i volūtate ꝯtra Math.
vi. diligite inimicos vestros. dr̄ hoc esse consiliuꝫ.
Cōtra: ibiō dr̄. Si amicos tñ dilexeritꝫ quā merce
dem habebitis. glo. Item Mathei. xviij. christus

dixit petro. Dimitte vsq3 ad septuagesies septies.
¶ Itē: Math. vbi legitur dñm misisse suū neq3 in
carcere: q2 nō est miserto9 ɔseruo suo: z tñ dicit ibidē
Sic faciet pat̄ me9 celestis. zc̄. ¶ Dicēdū q iimic9
dupliciẗ pōt ɔsiderari: vel vt iimic9 vel vt hō. Pri-
mo ingtū hmōi mal9 est nō tm̄ ꝑuatiōe boni mo-
ris: sed ex hitu vicioso ɔrio positiue. sicut iust9 nō
tm̄ dr̄ q̇ caret hitu iusticie: sed q̇ habet hitū iusticie
ɔriū elicitū ex actib9 ɔrijs ita cū amicitia respiciat
bonū virtutis i amato ɔueniēs bono virtutis i amā
te: z ex hoc fit dilectio: ita iimicitia dicit ꝑpe hitū
cātum ex actib9 ɔrijs. s. odij ꝑpt bonum virtutis i
eo quem non imitatur. Unde inimicitia vt hmōi ē
pessimum vicium: q2 optime virtuti scilicet ami-
citie opponitur et eam priuat. vnde sicut diligere
inimicum est diligere eius inimicitiā: z hoc est odi
re deum. q2 vt sic non debem9 diligere inimicum.
¶ Si vero ɔsideretur vt hō sit possum9 loq̄ de dile
ctione hituali vel actuali. Si actuali nec sic tene-
mur ꝑ sp: nec aliqñ habere actum elicitum dilectio
nis erga iimicū. Cōuenit eñ ex cā iusta z licita vt
ex occupatiōe circa ɔtēplationē sicut sunt solitarij
nunq̄ habere actum elicitum circa cognitionē aut
dilectionē alicui9 nisi solius dei: z sic possum9 non
diligere actualiẗ. ¶ Sed vtꝝ possum9 habere actū
ɔrium positiuum circa eū vt odire vel nolle ei bo
num. ¶ Dicendum q qnq3 sunt gña bonoꝝ circa
q̄ diuersimode est dicendum scz duo in ɔpatiōe ad
deum summum iustum volēdo scz eum diligere de
um ꝑpt se. Scdō: vt summum ɔmodum sibi z ma
xime volēdo sibi deum. Tertium est bonum vite z
esse. Quartum est bonum corpis vt castitas decor
fortitudo. Quintum bonum tpale vt ꝓspitas z di
uicie. ¶ Quo ad pmum z scdm videẗ dicēduz q cū
debeā ex charitate nō amore ꝑuato diligere deū
cauēdum erit michi vt tñ dilectio mea sit ei acce-
pta volendo habere ɔpticipem i amādo ipsū in se
amore iusticie: q2 volēdo eū sic michi ex affectiōe
ɔmodi hoc eēt velle ꝑuatum q de9 vult hr̄e cōe: z
ꝑ ɔñs mortaliẗ amare z nō ex charitate. iō nō de-
beo absolute velle ei talia bōa: nec tñ absolute nol
le ei ista: q2 absolute velle eum hr̄e deum charꝫ vel
amare cui9 amorem de9 nunc acceptat vel quē nō
vult habere amicum sed inimicum esset iordiate vel
le q2 velle talia alicui q̇ deo displicet est poti9 non
amare. sicut velle regi alicui9 amiciciā q̄ sibi finaliẗ
displicet. ¶ Sed de actu positiuo non optꝫ q2 pōt
subtrahere se ab actiōib9 vt nunq̄ sit necessitas di
ligendi eum actualiẗ positiue cum hoc possit circa
amicū exponere: vt pꝫ supra. ideo dicendum esset
q nō deberet velle alicui deum absolute sꝫ sub ɔdi
tiōe si nō displicet deo se cōicare sibi: z sic nō debe
m9 absolute velle vel nolle iimico illa: sꝫ vtrūq3 sb
ɔditiōe. si de9 hoc acceptet debem9 velle. si nō: nō
debem9 ex caritate velle / vt de9 acceptaret eū sꝫ ex
habūdāti hoc orare. Uerūtñ aliqñ optꝫ hr̄e aliqs
act9 elicitos intiores etiā extiores ordinātes istū
ad diligēdū deū si hꝫ curā ei9 / sꝫ si nō: nō teneẗ. aliẗ
teneret ire ꝑdicare: hic tñ nō optꝫ q2 scio aliā viā
passibilē. iō nō teneor absolute sibi actu intiori nec
extiori vbi hoc nō posset fieri nisi ꝑ me nō possū si
ne pctō subtrahere me sibi vbi icumbat mihi cura.
¶ Scdō quo ad alia bona: z pmo q̄ ad duo vltima
dicendū q positiue diligendo eū z ꝑuatiue posse-
mus ei velle ista bona scz tēperātiā / sanitatem / vi-
gorē. zc̄. Positiue quidē volendo eū ɔuerti ad bo-
num z emēdari. Si aūt istis vtatur vt isane diabo
li ad exercitiū malicie sue possum ei nolle illa siue
velle vt auferanẗ: quia sic maius bonū volo ei. Si-
miliẗ ꝑuatiue nolendo eum plus male vti: siue no-
lendo eū plura mala multiplicare ad maiorē dāna
tionē suā. ¶ Sed quo ad tertiū scz bonū vite non
possum9 positiue diligēdo eū velle auferri bonū
vite: q2 hoc nullo mō eēt reuocatiuū ei9 ad bonum
q2 post mortē nō ē loc9 emende: z ideo tm̄ ꝑuatiue
possum sub conditiōe nolle ei illō bonū volēdo sibi
mortē: vt si de9 nō decreuit ipm saluare: nec aliqñ
habere amicū possum sibi velle mortē z nolle vitā
ne addat pctā pctis ad cumulū dānationis eius.
Qō etiā ꝓbaẗ ex vita Anastasie de viro suo publi
co q̄ orauit vt si de9 ꝑuidissꝫ eū in fidelitate sua mā
surū iuberet locum dare cultoribus suis. ¶ Uidenẗ
tñ alij duo casus i quib9 possem9 velle mortē iimi-
ci nō peccādo. Nā iudex puniēdo sꝫ iusticiā nō pec
cat mortaliẗ: nec ꝑ ɔñs ꝑsequutor iuste ꝑseqndo: q2
actor licite pōt velle q iudex iuste iudicauit: igiẗ li
citū ē vtriq3 velle mortē iimici. vñ videẗ q possum
sibi velle talia mala: q2 dign9 ē talib9. ¶ Itē: si sit ii
mic9 public9 ecclie / vel ꝑsecutor / videẗ q possum
recte velle mortē ei9 / q2 sꝑ bonū cōe ꝑponēdū ē bo
no ꝑticulari: z si vnū ab oi repugnat / magis debe
mus velle bonū ꝑticulare nō eē q cōe qō absolute
ē volēdū z bonū ꝑticulare sibi oppositū absolute
nolēdū. Sꝫ mala vita hui9 ipedit cultū diuinū et ē
ɔtra bonū cōitatis: z sic eēt licitū velle ei9 nō eē vl
mortē ingtū ē ɔriū bono cōi. vel ingtū aliqs ē mē-
brū putridū i ecclia corrūpens alia. Sꝫ pōt dici ad
pmū de iudice puniēte q aliqd ē volūtariū simpliẗ
et ꝑ se: sicut volo comedere. zc̄. aliqd vero ex aliq
cā ꝑcedēte simpliciẗ nō volita: z tunc sic volūtariū
q ꝑcessit causaliẗ: sicut sepe dictū ē. Isto mō pōt iu
dex licite velle mortem illi9: z similiẗ ꝑsecutor iusti
cie volendo scz illū ꝑpt malū ɔmissum nō eē: z iō
velle reū dānari: z sic cū tristicia facere sñiaꝫ z vel
le mortē. Uñ si nihil aliō sit illō nō videẗ ordiate vo
lēdū scz effūdere sanguinē absolute: z iō nec actor
nec iudex dꝫ hoc velle absolute sꝫ cum tristicia: q2
magis deberet velle q bene eēt sibi z q nō fecisset
talia q̄ q sic. ¶ Ad aliō dicēdum q si iimic9 ecclie
nō posset facere nisi ꝑsecutionē exteriorē: vñ exci-
tanẗ mēbra ad bonū patiētie. ¶ Si vero ab iimico
crescit ecclia sicut filij israel ex oppssiōe egyptioꝝ
nō ē ꝑpt hoc volenda mors ei9: q̄ ad aliqs vero q̄
sunt mēbra putrida ecclie corrumpentia aliqs: vel
exēplo vel suggestiōe eadē sñia q̄ z de morte iimi
ci: q2 talis iimicaẗ virtuoso cuilꝫ ingtum est ɔri9 bo
no virtutis. vnde vel ē vitāda ei9 ɔuersatio: vel ab
alijs mēbris ei9 sepatio: scz a ɔmunitate fideliū: et
hoc sub ɔditione sicut ꝑdictum ē. ¶ Ad pmum ar-
gumētum ꝑncipale dico q auctoritas illa intelligi

pōt q̄tum ad bona exteriora: sicut nō sunt diligendi inimici sed creatura ad diligēdum deuz. vñ loquēdo de bonis tpalibꝰ tunc nō est tante multitudinis loq̄ēdo de bono etno. vel nō intelligitur i tpe necessitatis sed ꝯgruitatꝫ: ita ꝙ distinguit̄ de cā ꝯgruitatis ꝛ necessitatis. ¶ Ad aliō. in tota lege nō scribitur. Odio habebis inimicū: sed iudei dixerūt hoc qꝛ dictū est eis. Diliges ꝓximū tuū sicut teipm: et intellexerūt. igitur odies inimicū ꝑ locū a ꝯrio male arguētes: sicut videtur sic dicere ꝛ docere Mat. v. Ego aūt dico vobis / diligite inimicū vestruz. nō dicit dñs sc̄ptum est: sed dictū ē antiq̄s. ꝙ autē nō erat p̄ceptuz tm̄ de dilectiōe amici. Pȝ: qꝛ dilectio talis nō eēt tm̄ donum sine dilectiōe inimici: sicut patet hic in Math. v. Si diligo illos qui vos diligunt quā mercedē habebitis. vñ req̄ritur ꝓuidendo ad diligēduȝ inimicum. vnde argumētum a ꝯrio sensu nō valet: qꝛ ratio diligēdi vtrobiqȝ ē ibi sicut hic. Sed qñ rō cōis est opposita i vtroqȝ sensu opposito. tunc valet ex opposita rōne iferre oppositum i ꝯñte. ¶ Alteriꝰ dꝛ ꝙ nō tenemur de cōi legē nisi ad decem precepta. ꝛ preceptum de dilectione inimicorum ad illud Non occides. Et hoc inq̄tum est prohibitum non inq̄tum affirmatiuum. ¶ Ad aliō dꝛ: decē p̄cepta fuerūt exposita i noua lege / ꝛ exponentes sunt sub p̄cepto: nō tñ hoc credo / sed sicut exponēs / Nō ꝯcupisces vxorē alteriꝰ est p̄ceptū nūc: ita ꝛ tūc / vñ non dȝ velle eū nō diligere deū vt deuȝ bonuȝ sibi. iō inq̄tum ꝓhibitio est p̄ceptum nō inq̄tum ad actum affirmatiuum. ¶ Ad aliō. veꝝ est q̄tum ad bona tpalia ē mirabile non q̄tum ad etna: sed tpe necessitatis ad hoc tenetur. vñ distiguēdum est sicut p̄us de bonis tpalibꝰ ꝛ etnis. vel distiguēdum est de casu necessitatꝫ ꝛ ꝯgruitatis. ¶ Ad aliō. q̄ fecit miam ꝓximo. Et xp̄s p̄supponit ex respōsione pharisei ꝙ iste q̄ fecit miaȝ habebit illum vt ꝓximum scȝ samaritanꝰ iudeum / qꝛ illa natio imitabatur iudeos: iō nō sic habere proꝓrio oēm q̄ indiget necessaria mia tua / vñ idigēs mia ē ꝓximꝰ. iō tu fac sibi sicut iste alij idigenti. vñ nō ex sola respōsione pharisei: sȝ ex hoc ꝙ xp̄s cōclusit. Uade ꝛ fac similit̄. Pȝ ꝙ ois indigēs mia est ꝓximus. ¶ Ad vltimum. qꝛ qñ rō est eadē i vtroqȝ antecedēte nō tȝ locuȝ a ꝯrijs: sicut seq̄tur albū g̃ coloratū: silr seq̄t̄ nigrū: g̃ coloratū: qꝛ qō ē p̄cise rō oppōnis i ꝯrijs nō ē rō ois ꝯsequētie: sȝ solū qñ rō ꝯñtie oppositioni est opposita / vt supra pȝ. vñ ꝯñtia in ꝯrijs tȝ quādo illō qō est ratio ꝯñtie i alio non sit. hic autē est ꝯmunis ratio amicitie i amico et inimico: qꝛ vtqȝ diligitur propter deum.

¶ Distin.xxxi. ¶ Questio.i.

Circa distinctionē.xxxi.

q̄ritur p̄mo vtꝝ sola charitas nō euacuatur i patria sed manet. Qꝫ non. Corinth. xiii. Cuȝ venerit qō ꝑfectum est: charitas autē hec ē iꝑfecta ꝛ ex pte sicut ꝛ actꝰ eiꝰ ergo. ꝛc̄. ¶ Item: idem habitum est principium eiusdem actus. igitur si manet idem habitus esse hic sicut ibi si potest ideȝ hic et ibi: ꝛ actus ita perfectus. igitur iest talis hītꝰ: ꝛ sic aliq̄s erit beatꝰ in via / ꝛ eq̄lis eiꝰ btitudo ꝛ i patria. ¶ Itē: ꝙ manebit fides i patria / ꝓbo: diligibilia q̄dā credūtur et nūq̄ itelligūtur. Et vidētur sicut hystorie de rebꝰ gestis p̄us. igitur talium nūq̄ potest esse cognitio certior q̄ꝫ sit fides: igitur illa in patria non intelliguntur sed tantuȝ creduntur. ¶ Item ꝙ maneat spes ex eodē desiderio et hītu: aliq̄d tendit in finē cū distat ꝛ q̄escit i eo cū est p̄sens. cū igr̄ ex habitu spei desideremꝰ bonū diuinū cū ē absens eadē q̄escimus in eo ꝑ actū tētionis cū ē p̄sens: igit̄ eodeȝ hītu spei ꝛ p̄ncipio sꝑamꝰ ꝛ tenemꝰ ꝙ sꝑabamus. igit̄. ꝛc̄. ¶ Cōtra. Coꝝ. xiij. Fides / spes / euacuabūt̄: caritas nūq̄ excidit. Dico: ois illa virtus euacuabit̄ cuiꝰ iclinatio ad actū est icōpossibilis btitudini ꝓ statu illo i patria. sic est de fide ꝛ spe. Probo. Fides eñ est habitꝰ inclinās ad assentiendum vero ꝯplexo / cuiꝰ euidētia nō apparet. iō vt habet̄ ſm aplm̄ ad Heb. xi. Est argumētū nō apparētiū. ꝛc̄. et est ꝓprie de vero ꝯplexo vt de obō qō respicit intellectꝰ ſm portionē supiorē scȝ de deo icliat sibi ad assentiēdū vero ꝯplexo: de deo nō ꝓpt̄ euidentiā sȝ efficatiā causantꝫ. Sȝ ibi nō iclinabit ad assentiendū alicui de deo nō euidēti: qꝛ de rōne btitudinis est oia ibi eē sub euidentia. ideo. ꝛc̄. Pōt tñ eē fides i patria de aliq̄bꝰ q̄ credūtur acq̄sita sicut dicit auctoritas Augusti. dist. lxxxiii. q. supradicta. Similit̄ spes cū sit desideriū absentis / nō ē ibi. vñ spes q̄ videt̄ nō est spes nō ꝙ videt̄ q̄d sꝑat. Si autē qō nō videt̄ sꝑamꝰ ꝑ patiētiā expectamꝰ. ¶ Sȝ tunc est dubiū hic: q̄ ē ratio euacuatiōis. istoꝝ aūt q̄ sit incōpossilis i itellectu vel i volūtate. Dicūt aliqui ꝙ ꝓpt̄ formalē ꝯpossibilitatē eoꝝ i btitudine aut qꝛ nō sūt necessarie sȝ sup̄flue Si ꝓ p̄mo tūc alius ē hītus glie q̄ꝫ visio: ꝛ similit̄ aliꝰ hītus tentiōis ꝓ q̄ tendit i obm̄ q̄ꝫ actꝰ tentio. Qō nō video sicut pȝ p̄us in q̄stionibꝰ de sciētia xp̄i ꝙ si hoc nō ponitur ꝙ alius hītus sit nō videt̄ ꝙ sit incōpossibilitas illaꝝ ad btitudinē / actui eñ visionis nō repugnat hītus spei ꝛ fidei / vt pȝ in paulo in raptu / neqȝ ei tunc euacuabātur ista / qꝛ post habuit eas: sibi nō ifuit tūc aliq̄ icōpossibile fidei neqȝ spei. Si scḋo mō nō ē ponēda i patria ista duplex vtꝰ / qꝛ nō ē necessaria: qꝛ neqȝ ibi eritineuidētia obi btitudis scȝ dei ꝓpt̄ qō ponit̄ fides hic / nec erit eiꝰ absētia ꝓpt̄ qō spes ponit̄ ibi actualiter. iō eñ nec sunt hic necessaria / qꝛ sunt ꝑfectiones dei minute supplentes iperfectiones i nobis ad habilitādū potētiā ad obiectū q̄ nō pt̄ sꝑ manere ibi i actu elicito. Charitas eñ nō euacuabit̄ / qꝛ eiꝰ inclinatio manet ad actuȝ et quodā mō eiusdē rōnis posita differentia ex pte obi charitatꝫ nūc ꝛ tūc Obiecta eñ mō app̄hēdūt̄ nisi i vli a nobis tūc aūt i ꝑticulari. Similit̄ mō abstractiuo nūc attigitur obm̄ eꝰ tūc nude ꝛ ituitiue ex his seq̄tur tertia differētia i actu charitatis ꝙ scȝ actꝰ eiꝰ nūc est remissior q̄ꝫ erit tūc: qꝛ q̄to obȝ digibile distictꝰ ꝛ p̄sentialiꝰ app̄hēdit̄ / tāto actꝰ ē ꝑfectior ꝛ itēsior: sȝ istō nō variat hītū. Probatio: eodē ei hītu q̄ volo aliq̄d i se vt alicui bñ eē i se app̄hēsū abstractiue eodē volo bonū app̄hēsū nude ꝛ

intuitiue ꝛ eodẽ quo volo remisse eodẽ volo itẽse vsi charitas inclinat ad idẽ quocũq; modo ostẽsũ et differẽtia ostẽsiõis nõ diuersificat hitũ. vñ qꝛ ad actũ volũtatis pfectũ ꝯcurrit volũtas vt vna causa ptialis ꝛ habit⁹ charitatis vt sit bon⁹ moraliter ꝛ meritorie. ideo manente habitu eque perfecto potest esse actus perfectior vel minus perfectus ex alia ꝛ alia ratione ostensiõis obiecti scꝫ vt psentie ei⁹ vel absentie: manifestũ est eñ ꝙ idẽ hitus eque pfect⁹ cũ potẽtia eq̃lit̃ se hñte i se tãto pfecti⁹ iclinat in bonũ aliqḋ ad qḋ ordinat̃ q̃to distincti⁹ ꝛ sub ꝓpria rõne videt̃: et similit̃ q̃to ipsum est magis presens in ꝓpria ꝛ actuali existentia. ¶ Sed ꝯtra. si voluntas vt appetit summũ iustũ p charitatem possit vt p eundẽ habitũ tẽdere i ipsũ vt pñs ꝛ vt absens abstractiue ꝛ intuitiue. igitur eadẽ rõne vt appetit summũ ꝯmodũ ex spe equalit̃ ex rõne hit⁹ se habebit ad tale ꝯmodũ appetendũ vt pñs hñdo actum tẽsionis: ꝛ vt absens hñdo modũ iperfectũ desiderij: sicut ꝛ charitas põt habere actũ circa bonũ iustũ psens ꝛ absens. ¶ Dicendũ ꝙ nõ videtur icõueniens ponere hmõi vnũ hitũ: sicut ꝛ in naturalib⁹ eadẽ virtute tẽdit aliqd in terminũ naturalit̃ ꝛ qescit in eo. Tñ qꝛ scriptura ponit hunc hitũ euacuari: nõ autem charitatẽ: ideo dicendũ ꝙ sicut fides inclinãdo i assensum respicit ieuidens. Et iõ ẽ alia rõ obiecti specialis scḋm quã respicit ipsum hitus fidei ab illa scḋm quã est obiectũ visionis ꝛ spes p se respicit summũ bonũ vt ꝯtẽdũ velvt absens sꝫ ꝙ est obiectũ act⁹ expectatiõis: ꝛ iõ vterq; habit⁹ ex se et essentialit̃ respicit obiectũ specificatũ sꝫ rõnẽ iperfectã fm quã nõ erit obiectũ alicui⁹ act⁹ in patria: sꝫ charitas nũc sicut tũc iclinat ad summũ bonũ amãdũ in se sub oĩ rõne qua ẽ amabilis ꝛ affectione. Et iõ iste differentie psentis. ꝛc. nõ faciũt diuersitatẽ i charitate fm se. ℭ Ad rõnẽ ad pmaꝫ ꝙ iperfectio accidit charitati sꝫ se: qꝛ idem hñ⁹ nõ variat⁹ a pte sui est nat⁹ habere actũ pfectiorẽ circa obiectũ vt psens summa psentialitate ꝛ vt exẽplarit̃ psens / si aũt de rõne eẽt vt eẽt tñ ordinat⁹ p se ad obiectũ vt absens vel sub alia rõne ipfecta eẽt hit⁹ essentialit̃ iperfect⁹ de rõne sua / nec natus eẽt habere actũ circa obiectũ sub rõne cõmunior sꝫ ex causalitate ad pfectũ ꝛ iperfectũ. vñ fides q̃ ẽ hmõi hic supplet iperfectionẽ itellect⁹: qꝛ nõ pot pfecte itelligere trinitatẽ. sꝫ ibi non põt: qꝛ ibi erit manifesta visio. ℭ Ad aliḋ obiectũ vt cognitũ i cã volitiõis: sꝫ ẽ ptialis cã ꝛ qñ est psens visuꝫ i pticulari pfectius agit q̃ alias. vnde lꝫ equalis sit habit⁹ nõ tñ equalis act⁹: qꝛ est ptialis cã ꝛ nõ tota causa act⁹: sꝫ cũ potẽtia ꝛ obiecto ꝙ iperfecti⁹ psens ẽ hic q̃ in patria. ℭ Cõtra: cũ obm̃ sit idẽ formalit̃ erit ꝛ idẽ act⁹ spẽ. ig̃ beat⁹ hic. ꝛc. Rñdeo. ꝯñia cõsequẽtia nõ valet. Idẽ ei obm̃ est respectu actuum diuersoꝝ specie ꝛ gñe. ℭ Cõtra: licꝫ ꝯñia nulla sit tñ visio videt̃ eiusdẽ rõnis hic et ibi: dico ꝙ nõ: qꝛ ibi ẽ visio hic cognitio abstractiua. ℭ Cõtra si btitudo ẽ a charitate aliq̃s ẽ beat⁹ hic iperfecte tamen quia actus charitatis et dilectionis sunt eiusdem rationis hic ꝛ ibi. ¶ Et confirmatur si vero non sit eiusdẽ rõnis: igit̃ euacuat̃ sicut ꝛ cognitio abstractiua respectu dei euacuabit̃ ꝛ visio dabit̃. dꝛ autẽ euacuanti: qꝛ est alterius rõnis. Dicit nõ qꝛ beatitudo non est nisi in tali gradu quẽ põt cãre obiectuꝫ cognitũ ꝛ non visum. ¶ Cõtra: eq̃lis act⁹ dicit obiectum non est natum facere ita intensum actum absens sicut quando est presens. ¶ Ad tertium dicendum ꝙ aliqua sunt credita quorum visio nullo modo est de substa beatitudinis: nec aliquo modo ad eam ptinens: sicut sunt hystorie de rebus gestis et ipsorum fides põt manere in btis: qꝛ in nullo derogat statui illoꝝ. sed nũq̃ alit̃ cognoscant̃: aliqua vero sunt credita: ꝛ de rebus gestis quarum cognitio aperta ptinet ad gratiã btitudinis: sicut illa q̃ respiciunt deũ in se et p illã simplicit̃ euacuabitur fides / qꝛ derogat statui illi. ℭ Alia vero sunt gesta et credita nũc quoꝝ cognitio aliquo modo reficit beatitudinẽ sicut incarnatio ꝛ xp̄i passio. ꝛc. q̃ tũc videbuntur in verbo. ℭ Dist. xxxij. ℭ Q̃ õ. i.

Circa distinctionem xxxij. pmo queritur: vtrum deus diligat oĩa equaliter ex charitate. Et videt̃ ꝙ nõ. qꝛ charitas est habitus formalit̃ pficiens voluntatem. igitur psupponit voluntatẽ de se impfectam: volũtas eñ diuina est pfectiõis infinite. igitur est sine charitate: ꝛ tamen fertur in oẽ diligibile pfectissime. ℭ Itẽ: nõ oĩa sũt diligibilia: ergo nõ oĩa equalit̃ diligit. ℭ Itẽ: ira opponit̃ charitati / qꝛ est odiũ iperfectum: deus irascit̃ peccatorib⁹ qꝛ punit vindicta / ꝛ ira est appetit⁹ vindicte. ig̃. ꝛc. ℭ Itẽ: q̃ diligit diligendo eligit: sꝫ nõ oẽs eligit. g̃. ꝛc. ℭ Itẽ: deũ diligere aliqd ẽ velle sibi bonuꝫ. ig̃ si equalit̃ diligeret equalit̃ bonũ faceret oĩbus: cui⁹ oppositũ videm⁹. ig̃. ℭ Cõtra. ordinate diligens diligit oĩa fm ꝙ sunt diligibilia. sꝫ aliqua sunt magis diligibilia q̃ alia. ergo nõ equaliter diligit oĩa. ℭ Itẽ: equalit̃ diligit oĩa: ergo eq̃liter diligit / qꝛ ita pfecta est voluntas vt intellect⁹. ℭ Dicẽdũ est pmo / ꝙ deus diligit oĩa. Secũdo: ꝙ illa dilectio est amor: ꝛ nõ est ꝓprium alicui psone sed cõe toti trinitati. Tertio: ꝙ illa dilectio ẽ vna respectu oĩm diligibiliũ. Ex hoc etiã sequitur quomõ põt in dilectiõe dei eẽ eq̃litas ꝛ iequalitas: rõ pmi est / qꝛ deus formalit̃ intelligẽs ꝛ volens. qꝛ oĩs pfectio simplicit̃ est formalit̃ in deo: sed oĩs voluntas siue potẽtia q̃ tempore precedit actũ est impfecta. igit̃ nõ est in potentia cui succedit act⁹ simplicit̃: nec distãs ab actu vel differẽs: qꝛ sic esset pfectibilis per actũ: cũ igit̃ habeat summũ bonũ psens hꝫ volitionẽ summi boni in actu. Similit̃ pꝫ de oĩ volibili qꝛ oĩs potentia simplicit̃ pfecta q̃ hꝫ aliqḋ obiectũ cõe adeq̃tũ põt in oĩe illud qḋ ꝯtinetur sub cõmuni rõne subiecti: alioqn nõ esset simpliciter pfecta. Põt igitur habere actũ circa oĩe bonũ diligibile: nõ aũt respectu alicui⁹ diligibilis de nouo ꝛ ex tẽpore: ita ꝙ nũc diligit aliqua q̃ prius nõ diligebat qꝛ nichil deo conuenit ex tpe nisi qꝛ iportat respectum ad rẽ vt in actuali existẽtia eꝫ. Amor autẽ dei

respicit rē vt est in esse cognito qḋ nō dicit aliquod eē cogniti ĩ se sed tm̄ ĩ cognoscibilitate dei vt ostē sum est in pmo libro. Et ideo necessario ab eterno ordinatur ad eē diligibile: qꝛ licet cognitio vel dilectio cognoscibilis vel diligibilis qḋ est aliud ab essentia diuina nō faciat causalit̄ ad pfectionē cognitionis diuine vel dilectiōis: tm̄ ꝯseq̄t̄ de necessitate ita ꝙ nō eēt act⁹ sūme pfect⁹ si nō extēderet se ad oīa alia obа. et sic ptꝫ pmū scꝫ ꝙ amat oē diligibile ab etno: dicit ꝙ respectus diligēdi est ad creaturā scḋm ꝙ hꝫ eē extra deū: vñ etnalit̄ lapis hꝫ esse ex deū qḋ ē eē possibile. ¶ Cōtra: nō ē eē possibile nisi esse diminutū ⁊ illud eē nō pōt eē nouū nisi ꝑpter aliquod nouū in deo: ⁊ sic de⁹ mutaret̄. Et io dico pōt oīa cognoscere ⁊ diligere non habendo aliquē nouū respectū realē ad illud qḋ est extra ipsum. igitur. ⁊c̄. ¶ Item: oīs perfectio simplicit̄ dicitur de deo formalit̄: eē volitiuū est hmōi. ergo. ⁊c̄ sed hoc volitiuū est in actu respectu cuiuslibet obiecti / ⁊ hoc rōne voluntatis. Est igitur probatio minoris. sicut em̄ q̄ dicuntur de oībus entibus vt cōuertibilia cū ente dicunt pfectionē simplicit̄ illa illa q̄ sub disiunctione ꝯuertunt̄ cū ente: ⁊ dicunt passionē ꝯuertibilē cū ente illud mēbrū pfecti⁹ dicit pfectionē simplicit̄: tale est volitiuū ⁊ nōvolitiuum intelligibile nō intelligibile anteꝙ̄ dicitur infinitum ⁊ finitum: qꝛ ista sunt cōia finito ⁊ infinito igitur cū nonvolitiuū non sit pfectio simpliciter erit. igit̄ non volitiuum in potentia cui sic dat actū igitur pōt velle oīa. ¶ Scḋo videndū ꝙ hmōi amor non sit ꝑprius alicui psone: qꝛ hmōi amor respectu obiecti secūdarij nō importat nisi respectū tm̄ rationis: nullus aūt respectus rōnis est alicui persone proprius / maxime ad extra scḋm eē existentie creature: qḋ nō pōt formalit̄ eē in deo in se sicut in eē cognito ⁊ volito in quo ꝯstituitur p actū intellectus voluntatis diuine eē simplicit̄ creature nō pōt eē ex se necessariū cū autē respectus et eque et essentialit̄ dependeat a termino sicut a fundamento ipossibile est ponere maiorē necessitatē in respectu ꝙ̄ sit in termino. Et sic scꝫ ex vi ꝑductiōis sue haberet aliqd nō simplicit̄ ex se necessariū. Similiter dicendū est de verbo inq̄tū est noticia declaratiua creature scilꝫ declarare formalit̄ est cōmune omī psone sicut actualis intellectio: quia non tm̄ pat̄ meminit sed intelligit ⁊ vult. scḋm August. declarare aūt formalit̄ ptinet ad actū intelligētie: et importat respectū rōnis q̄ est declarātis ad declaratum: ⁊ ille est appropriatus verbo: qꝛ ꝑcedit p modū noticie genite: est tamen cōis trib⁹ accipiendo formalit̄: sꝫ accipiendo pncipatiue pōt eē ꝑpri⁹ patri: qꝛ pat̄ pncipatiue declarat sicut assimilare. Uno modo dicitur agens assimilare. Alio mō forma sic importat respectū duplicē. Primo modo solus pat̄ declarat verbo / dicit em̄ verbū relationeꝫ originis ⁊ relationē declarationis formalis q̄ appropriatur sibi ex vi ꝑductionis sue: ⁊ pro tāto dicitur verbum noticia declaratiua poti⁹ ꝙ̄ alia psona. ⁊ eoḋ modo q̄ ad aliqd est dicēdū de respectu appropriato spirituisancto quo ad oīa volita. vñ null⁹ respect⁹ rōnis ē ꝑpus: sed appropriatus tm̄. ¶ Itē: nulla pfectio simplicit̄ pōt esse ꝑpria alicui psone: qꝛ scḋm Ansel. mono. v. Perfectio simpliciter melior est suo opposito: ita ꝙ meli⁹ est ipsuꝫ nō ipso. idest quocūqꝫ ipossibili sibi. Sed si esset aliquod tale ꝑpū vni psone esset incōpossibile alteri: et sic non esset in ea pfectio simplicit̄. Dicit ꝙ Anselmus ibi accipit relationes dicens / quia quicqd est preter naturam ac tale est vt ipsuꝫ omnino melius sit ꝙ̄ non ipsum / ac tale vt nō ipsuꝫ meli⁹ sit ꝙ̄ ipsum. Dico ꝙ Anselm⁹. v. mo. excludit relatiōes quia non sunt perfectiones simpliciter vñ ostendit ibi apte ꝙ relatio nō est pfectio simplicit̄: qꝛ fꝫ cū tale est meli⁹ in omī eē. vnde si aliqd tale esset ꝑprium vni psone eēt incōpossibile alteri: nec valet dicere alit̄ sicut aliq̄ dicūt ꝙ diligere est ꝑpriū spiritui sancto. nō ꝑpter istud. sed qꝛ ostendit affectionem remotā qua dicit̄ diligere creaturā / sicut fili⁹ ex vi ꝑductionis hꝫ respectum q̄ cōuenit patri: vt declaratio aliq̄: vnde pat̄ dicit verbo non autē arte / nec aliquo aliter. vnde in spiritu sancto ⁊ ĩ filio est relatio rōnis ꝯsequēs originē necessario. ¶ Cōtra hoc est prima ratio / ⁊ arguitur secundo sic / qḋ conuenit ex vi productionis psone ꝑprie si necessario cōuenit sibi et per ꝯñs. s. necessario erit amor creature. igitur ipossibile est spm̄ sanctū esse ⁊ creaturam non diligi: ⁊ ita necessario diligit eam. ¶ Item: iste respectus qm̄ hꝫ verbum ad lapidem quē non habet pat̄ nec spūssanct⁹ si eū ꝯseqtur ex vi productionis vt propriuꝫ / sic erit ad lapidē vt ē in memoria paterna: aut vt in intelligentia sua productum in esse agnito. Si pmo modo: ista relatio erit realis: qꝛ relatio originis iter realiter distincta est realis. Si aūt ponis lapidem in memoria vt facit ad gignitionem verbi verbum erit lapidis sicut essentie. Et pterea cū lapis p text ibi est ieē intelligibili distinctus a b essentia diuina: et cū nō sit formaliter infinitus vt in meōria essentia nō includit ipsum p idētitatem vt exprimitur ab intelligētia virtute productiōis realis experimur: qꝛ ꝯsequitur realem originationē respect⁹ fundat⁹ sup lapidē vt expressus ⁊ fundaturus sup lapideꝫ in memoria: ⁊ sic cum essentia ĩ memoria esset ratio exprimendi verbum: qꝛ verbū ꝑducit̄ de his q̄ sunt in mēoria patris. ¶ Itē: posito p impossibile ꝙ solū esset lapis in memoria patna ⁊ nō extra: sicut aliquādo est in mea si expmeret actualē noticiam eius / vere esset cognitio ⁊ vere verbū lapidis: si verbū sit inherēs intellectui patno sic subsistens. ¶ Item: tunc intellectus patnus vilesceret qꝛ lapis eēt rō mouēdi intellectū diuinū ad expmendū verbū inq̄tum ē ei⁹ et sic finitum moueret infinitū: nichilominus hoc seq̄tur si oīa simul expmat de memoria sua inq̄tū distinctis respectib⁹ ex natura ꝑductionis respicerent memoriā vt eam ꝯseq̄nte inesse in telligibili distincto: ⁊ sic essent tot verba quot respectus. ⁊ eēt noticia cuiuslibet expressa. Ideo dicendum ꝙ nec verbo nec amore notionali qui est spiritussanctus est ponere aliquem respectum propriū. qualit̄ autē v̄bo dt p̄r ⁊ nō arte. vide dist. xxxii. pmi exoniēsis

¶ Ex his pz tertiū qđ est ꝓpositū ꝙ in deo est vn⁹ act⁹ diligendi oīa qꝛ est vnū obiectū i vno actu ꝑfecte.qđ est rō diligibilitatis ei⁹:similiter ꝛ rō diligēdi oīa quocūqȝ modo diligibilia vnū tn̄ obiectū primū et necessariū/aliud ꝯtingēter qđ nullo mō causat actū distinctū ab actu ꝑfectissimo ꝛ ꝑmo. Nā si vnū itelligeret vel vellet actu vno ꝛ aliō alio respiciendo ea sicut obiecta ꝑncipalia sic vilesceret ei⁹ intellect⁹:vel si mediāte essentia sic actu ꝑfecto eā cōpꝛehenderet.qꝛ vt dictū est eoꝝ cognitio est cōsequens ꝑfectā noticiam essentie:lȝ non pertineat essentialiter ad perfectionēȝ actus eius: quia tunc sibi vilesceret. Si actus eius ab extrinseco aliquo essentialiter ꝑficeret.in hoc ptȝ oꝛdo volitoꝛȝ: qꝛ ꝑmo vult finē:deīde ꝓpīqoꝛa fini: sed ista nō mouent nisi metaphoꝛice. Ex quo quarto cōcludit ꝙ iste actus elicitus est ex charitate: scilicet habitu vno. Sicut em̄ ratio potentie nō dicit imperfectionem formalit. Similit nec ratio act⁹ vt dependet a potentia dicat imperfectionē sic licet potentiaȝ plus posse cum habitu ꝙ ꝑ se: ꝛ sic faciliori modo dicit imperfectionē in potentia tn̄ esse idem habitui realiter nō est imperfectionis. Sic habit⁹ charitatis est formalit charitas: ꝛ tunc iste actus vn⁹ est ab illo habitu vno ꝛ vno obiecto q̄ deus est ex q̄bus quinto patet non esse inequalitatem a parte dilectionis sue vt ꝯsideretur in se vel in oꝛdine ad suum principiū:sȝ tantū vt in oꝛdine ad volita sup que transit non tm̄ qꝛ illa volita sunt vel inequalia bona sunt eis volita:sed etiā scđm quēdam oꝛdinē transit sup illa. vult em̄ deus ex charitate ꝑmo bene esse sibi tanꝙ fini oīm. ¶ Scđo: vult aliū velle sibi bonū eē/in isto istāti pōt poni ꝑdestinatio. Ex eodē em̄ hitu pōt velle michi oīa necessaria ad diligendū se:ꝛ ex ꝯñti illa efficere in me:nā post volitionē finis primum imediatissime volitū videt illud ꝙ propinq̄ssime ad finē oꝛdinatur in om̄i rōnabili voluntate:ꝛ ideo illud per qđ ad finē deuenit immediati⁹ et tertio oīa quocūqȝ mō ad hec necessaria:ꝛ sic post ꝑdestinationem. ¶ Scđo: est collatio gratie et alioꝝ supnaturalium q̄bus imediate attingim⁹ finē ꝛ tertio iste mund⁹ sensibilis ꝛ alia visibilia q̄ sunt ꝓpt hoīem sicut ꝓpt illud qđ pri⁹ ꝛ imediati⁹ est volitū in oꝛdine ad cōem finē oīm:ꝛ sicut in illud qđ ꝓpinquus fini vltimo dicit finis ei⁹ qđ remoti⁹ est ab eo. In oībus tn̄ his gradib⁹ vn⁹ est actus qui est diligere oīa inequalit non absolute sȝ vt transitiui in obiecta nō q̄dē equaliter sȝ scđm ꝙ aliqua imediati⁹ oꝛdināntur ad finē. ideo nō eq̄liter diligit oīa loquendo de actu vt trāsit i obiecta qꝛ nō trāsit in oīa obiecta vniformit. qꝛ ꝑmo vult se. scđo vult velle se:et tertio vult oīa hoī necessaria ad hoc volendū. ¶ Ad ꝑmū pz ꝙ hit⁹ aliq̄d dicit ꝑfectionis scȝ firmare et faciliter et sic pōt poni charitas in voluntate diuina/non tanꝙ distans ab actu ad quē oꝛdinat vel a potētia in qua fundatur:quodlȝ em̄ eoꝝ cū sit formalit infinitum includit aliō ꝑ idētitatē. ¶ Ad aliō dōȝ ꝙ ꝛ si nō oīa sīt diligibilia ex caritate ꝛ amoꝛe amicitie qꝛ null⁹ hȝ amicitiā ad iaīata: tn̄ amoꝛe ꝯcupiscētie, q̄ deus vult sibi ꝛ alteri illa bona vnde sic sunt ex charitate diligenda dilectione conueniente eis. ¶ Ad tertiuȝ figtiuus sermo est: deus irascitur. Sed tamen ira est in voluntate: ꝛ pōt esse in nobis oꝛdinatus act⁹ voluntatis propter veram ꝑnpensionē: est tamen appetitus vindicte q̄ figura est metropoly. tamen ira non est nisi appetitus sensibilis:qꝛ non est nisi ascensio sanguinis circa coꝛ tm̄ appetit vindictaȝ illi q̄ vere eum vilipendebat. vnde velle punire est irasci. igitur non diligit vnde amoꝛ excludit odiuȝ vnde si deus odiret aliquē adnichilularet ipsum:sȝ deus eum cui irascitur vult esse cū vult punire illā ꝑnpensionem istius tamen naturā diligit illoꝛum quibus irascitur:quia si odiret eos statum non essent. ¶ Ad aliud. eligere dei est ꝑacceptare istos illis ꝛ ꝑacceptatio est supposito gradu oīȝ. vnde eligere istum ꝑacceptare istum ad aliquod bonū supnaturale: ꝛ sic deus non diligit omnia equaliter:sȝ ad bonū sibi ꝯpetens. vnde nō seq̄tur equaliter diligit: ergo equaliter bene facit. Vȝ licȝ act⁹ diligēdi sit in se vnus tamen respicit extrinseca q̄ sunt inequalia. ¶ Ad aliud: nō oīa equalit idest nō ad eq̄lia diligit tamen ex equali effectu potest maius et minus bonum diligi: hec potest homo cum hoc tamen ꝙ deus ex equali actu diligit non tamē equaliter benefacit: qꝛ diligibile est extrinsecum.

¶ Distinctio. xxxiii. ¶ Questio vnica.

Circa distinctionem xxxiii. q̄ritur primo vtrū virtutes moꝛales sint posite in voluntate vt in subiecto. Vȝ nō. per ꝑhm ꝑmo Ethicoꝛum qui dicit intellectuales virtutes esse in ꝑte rationali aīe: moꝛales in irrationali. vbi dicit Cōmētatoꝛ ꝙ in eo qđ est mediū inter plantatiuā ꝛ rōnalem debent poni virtutes: hmōi non est voluntas sed appetitus sensitiuus. igitur. ꝛc. ¶ Itē. iii. Ethicoꝛ ponit ꝑhs foꝛtitudinem ꝛ tēperantiā ibi q̄ est vna de decē virtutibus moꝛalibus. Si ergo voluntas eēt ꝓpꝛiū subiectū moꝛalium hoc non eēt verum: qꝛ voluntas ꝑfectibilis est nobilioꝛi perfectione sibi ꝓpꝛia. ¶ Itē. iii. Politic. dicit: ꝙ aīa dñat appetitui inferioꝛi ꝑncipatu politico vel ciuili: sed dñatur coꝛpoꝛi ꝑncipatu despotico vel dñatiuo latine loquendo: sumitur ex hoc ꝙ appetitus ille potest moueri ꝯtra īperiū rationis. ergo vt facilit et delectabilit scđm dictā rōnē recte faciat necesse est ponere i eo habitus vel virtutes q̄bus facilit obediat rationi ꝛ voluntas sicut instrumento vtatur ¶ Itē temperantia ꝛ foꝛtitudo ꝑficiunt irascibileȝ et ꝯcupiscibilē: sicut pȝ ex actib⁹ eoꝛuȝ: ista nō sunt in voluntate sed in appetitu sensitiuo: qꝛ iste ꝯditiones accidentales obiecti q̄s respiciūt scȝ bonum arduū ꝛ delectabile ꝑ se non distinguunt obiectuȝ ei⁹: igitur nec potentias in voluntate: sed in sensitiuo sunt distincta ꝓpter oꝛgana. ¶ Itē virtutes theologice vidētur sufficienter ꝑficere illā ꝑtē anime qua diffinimus: quia vna est circa bonum/alia circa verum. igitur. ꝛc. Dicit: verum est circa verum

primum et bonum vltimū circa quod perficit circa principiū et circa cōclusionē. igitur virtutes que sufficiunt ad perficiendū intellectū et volūtatem circa primū bonū et primū verū non sufficient respectu aliorum. ¶ Contra.ij. Ethico. virtus est habitus electiuus. Electio aūt est appetitus consiliatiuus aut cōsiliū: appetitiuus saltem est appetitius cū ratione. igitur presupponit rationem / igitur est volūtatis. ¶ Itē: virtutes sunt maxima bona scdm Aug. primo Retho. Similit est bonū honestū est discretum cōtra bonū vtile et delectabile: et ideo maxima bona scdm Aristo. sunt scdm id in quo excedit hō brutū quia tendit in honestū vt distiguitur a brutis sicut arguit phs pmo Ethico. hō cum sit felix / felicitas est in eo quo distinguitur ab alijs. ¶ Itē bonū huiusmodi est laudabile. igitur est in potestate nostra ergo in voluntate. ¶ Itē: pmo politico. ca. vlti. dicit phs quod necesse est in pncipante ponere virtutem vt in bono pncipe / sicut in subiecto vt recte subijciatur: et hoc applicat ad partē superiorē et inferiorē in aīa nostra. Dicit quod sunt tm in appetitu sensitiuo nusquam ponit phs eas in voluntate: vbi loquitur de virtutibus alijs a iusticia et subiectis earum nulla moralis est in voluntate sed tm iusticia. v. Ethi. patet ex diffinitione eius. ¶ Item: virtus est habitus determinate potentie respectu operationis: et ideo in potentia que de se terminatur ad aliqd nō ponitur habitus. voluntas de se est determinata ad bonū: quia oīs potentia determinatur ad obiectum suū. Primū igitur bonū simplicit est eius obiectū. ergo prius determinatur de se ad obiectum simplicit: quis aūt non pōt tendere in bonū vt nūc. tamen si intellectus ostendit sibi bonū simplicit de se determinatur ad illud. ideo si ē prudētia in intellectu de se determinatur voluntas ad bonū simplicit quantum est ex pte sui. igitur voluntas de se determinata est a ratione ostendente. ¶ Item: ex libertate eius vt voluntas non requiritur in eo virtus / aut habitus ad determinandū sicut nec in determinato ex se. Nam in naturali agente non est virtus: quia in actu pmo est actus secundo determinate. et agens liberū ex se determinatur ad actionē suā sicut agēs naturale ad suā. ¶ Item hoc idem pbo sic: licet quādo sunt due cause agentes partiales non sit inconueniens quod oppositis modis in vna sit naturalitas et in alia principiorū libertas ad eundē actū. tamē idem agens nō agit oppositis modis in eadē actione / sed voluntas vt libera. Si ageret ex inclinatione virtutis ageret p modū nature scdm Aristo. sequitur g. etc. ¶ Item: vbi passiōes sunt ibi moderatiua passionum cuiusmodi sunt virtutes debēt poni: sed passiōes sunt in appetitu sensitiuo. igitur. etc. ¶ Item: vbi extrema ibi medium passiones sunt extrema: virtutes aūt in medio. Similit adducitur illud. i. Pol. de dñatiuo principatu et ciuili. Oppositum dicit Aristoteles in fine primi Ethicorum vbi rationali attribuit virtutes morales per quod intelligitur appetitus intellectiuus: quia per irrationalem intelligit virtutem que non est essentialiter in tellectus: que tamen est bonus vt homo. ¶ Probatio. in primo. Ethi. phs querens de subiecto vtutū separat vegetatiuā et sensitiuam que cōia sunt nobis et brutis: et dicit quod opatiua rationē habentis distinguitur in rationale proprie et in aliquid bene obedibile rationi / vel persuasibile a rōne. igitur vltra brutum ē in hoīe aliquo mō irrationabile: id est nō habens rationem psuasibilē tn a rōne: sed psuasibile a ratione est voluntas. ¶ Item: vbi volūtas cōtinetur sub altero istorum: voluntas non est subiectum alicuius virtutis quod est contra eum: quia iusticia ē in voluntate. vnde de rationali equiuocatur: quia primo et per se dicitur rationale: vt mens put includit oīs quibus differimus a brutis: aliqd nullo mō p se sed p participationem inquantum persuasibilis a ratione tn nec est ratio in se nec rōnē includēs vt partem sui: et iste appetitus sensibilis dicitur rationalis: non aūt per essentiam sed p participationem. et diuiditur contra mere naturale: quia nec habet rationem: nec est natū obedire rationi. vnde sicut aliquando accipit irrationale pro oīni eo quod nō est rōnale de se et sic pōt dici obedibile. aliquando pro appetitu sensitiuo / aliquando pro mere naturali. ¶ Ad idem sunt auctoritates Pol. c. vlti. sicut subditur: habēt virtutem conuenientē sibi in obediēdo sic pncipes habent virtutē conuenientē sibi in pncipiādo: et ista virtus est principalior pma. ¶ Itē. ix. Metha. ca. vlt. Aug. de mor. Eccle. xv. et. i. de ci. dei. xv. Virtutes sunt qdā amores boni honesti hmōi est amor volūtatis. ¶ Itē epistola. xv. ad Mat. ¶ Itē. lxxxiii. q. dicit alia esse maxima bona vt quibus non conuenit male vti eius sunt virtutes. ¶ Item li. soli. perfecta virtus est animi ratio perueniens ad finem. ¶ Item magister negat actus qui sunt in patria esse potentiarum sensitiuarum: et adducit ad propositum auctoritatem augustini. ¶ Item: per ista eadem media potest argui oppositum: nam oīs potentia de se determinata ad rationem: et potēs nō recte agere necessario vt recte agat / siue vt determinetur ad recte agendum indiget aliquo habitu volūtas est hmōi / alioquin esset de natura sua impeccabilis dicit quod ostenso sibi aliquo bono circa finē vltimū / vel etiā iudicato a rōne nō pōt volūtas errare. vn nō pt volūtas errare ostēso sibi aliqd bono simplicit a rōne. Dico hoc est falsum: quia hoc posito scilicet quod sit aliquid iudicatum a ratione: nō tamē necessario determinatur ad volendū illud: nam si sic necessario precederet aliquis error vel obnubilatio rationis: sed non posset voluntas appetere nisi secundum iudicium rationis: oporteret enim ad iudicatum sic eam inclinari: et per consequens defectus eius esset ex ratione diffinita taliter: et sic esset cecitas in adam et in angelis ante pctm pmū ¶ Preterea: habitus non ponitur ad determinandum potentiam / nec propter substantiam actus: quia sine habitu potest haberi: quia ex agendo iusta fit aliquis iustus. vi. Ethicorum. sed ad eam facilitandum et habilitandum vt delectabilit operetur. dico ergo quod voluntas vt determinate eligat recte secundum rectum iudicium prudentie cum non statim eque faciliter et delectabiliter eli-

git: non est determinata ex se ad faciliter et delectabiliter eligendū actum suum: alioqn si ratio ostēderet oppositum statim. eque faceret faciliter ⁊ delectabiliter eligeret: ⁊ sic eq̄ delectabiliter vtrūq₃ oppositū scōm solā ostensionē rōis: s₃ hoc est falsū igitur saltē vt voluntas delectabiliter moueat in obiectū suū eligendo actum suū. op₃ ponere hmōi virtutes in voluntate dicit immo ꝙ delectabiliter mouetur in obiectū nunc bonū: s₃ illa motio est in appetitu sensitiuo. ¶ Contra: Aug. super illud ps. scrutās corda. dicit ꝙ bona delectatio tm̄ est in volūtate nec valet aliter dicere ꝙ sic moueri est delectabile: q₂ ratio dictat esse cōueniens sibi pro nūc: q₂ si sic cōuenit aliquem habentē habitū viciosum esse virtuosum: q₂ delectabiliter agere actū habitus virtuosi: q₂ potest ꝑ doctrinā reduci ad bonum igitur statim cōcludit sibi ꝑ rationem de bono opposito eliciendo prim⁹ actus contrarius habitui priori virtuoso qui nō est totaliter ablatus quo ad facilitatem ⁊ delectationē in opere eēt statim delectabiliter ⁊ faciliter elicit⁹ cui⁹ contrarium ē veruʒ q₂ adhuc actus viciosus eēt magis delectabilis: ⁊ facilis. Cū igit virtus sit habitus electiu⁹ secundū rationem rectā ex ꝓpria ratione. vt pt₃. ii. Ethi. ⁊ hoc ad faciliter: ⁊ delectabiliter operandū quod cōuenit ei ex hoc ꝙ habitus poterit generari in voluntate ex actibus scōm rectam rōem frequētatis. ¶ Iteʒ. licet ratio in primo actu determinetur ad determinandū sollicitudo ī agibilib⁹. ita ꝙ magis necessario: ⁊ determinate tendit ex ratiōe indebite ad agendum vt isti ponūt. tñ ex actib⁹ sit sollicitanda frequētatis generatur habit⁹ scientie operatiue sine prudentia. ḡ eadē ratione voluntas nō absolute determiata quā ponūt eā habere ex iudicio rōnis cū non sit summe determinata ad vnaʒ partem: q₂ tunc non eēt libera nec est magis determinata ꝙ intellect⁹ ad dictandū pōt ex frequentia actuuʒ suoꝝ aliquem habitū sibi generare. ¶ Iteʒ: ex philosopho pt₃ ꝙ proprius actus ad quē ordinatur virtus est electio. habit⁹ diffinitur per actus proprios: ⁊ virtus dicit habit⁹ electiuus ex secundo Ethico. electio aūt est act⁹ voluntatis. q₂ est actus ipsius appetit⁹ ꝯsequens deliberationem q̄ ē voluntas. igit virtus est in voluntate in qua ē act⁹ eius que est electio. Nō de bono simpliciter ad qḋ determinat volūtas equiuocat q₂ bonū simpliciter vl' accipit vt distinguit ꝯtra bonū apparēs: ⁊ sic nō est voluntas determinata ad bonū simpliciter ꝓ statu vie: q₂ sic esset naturaliter confirmata ī bono Sed primum obiectum eius adequatū esset bonū verum. q₂ sic non posset se extendere ad bonū apparens / q₂ nulla potētia potest se extendere vltra obiectū cōmune sibi adequatū. Alio mō accipitur bonum simpliciter vt distinguit cōtra bonū vt nūc siue singulariter: ⁊ sic bene est voluntas ad bonuʒ simpliciter determinata / q₂ respicit bonuʒ in vniuersali sicut vis apprehensiua verū in vniuersali. ⁊ q₂ primo mō voluntas non determinate respicit bonum simpliciter quod est secundū rectam rōnē. ideo necessario idiget aliquo determinate intra se q₂ rō vt ostensum est non sufficienter determinat. nec causat aliquas perfectas conditiōes in actiuo lūtatis q̄ possent sibi inesse habitu virtutis inexistente. Similiter aūt ex medio alterius rationis magis concludit oppositū. Nā q₂ voluntas h₃ actum et determinationem actus in potestate sua. iō potest se libere determinare ad bonū vel ad malū recte: vel non recte. ideo indiget virtute inclināte vt recte determinetur: sed non sic est determinatū agens naturale ꝙ sic est determinatū ex se ad vnū quod non potest se determinare ad oppositū. ⁊ iō licet determinetur ad se formalit ꝑ formā naturaliter inclinantem ad vnum. tñ aliunde determinat effectiue: sc₃ ab imprimēte sibi actum primum ex quo naturaliter sequitur act⁹ secundus: ⁊ nullomō oppositum eius ꝑ se. S₃ voluntas ex se determiatur effectiue vt ipsa est act⁹ primus ad actū secundū indifferenter se habēs ad hoc vel oppositū. ⁊ iō vt determiate iclinet recte o₃ vt ꝑ exercitiuʒ act⁹: acq̇rat maiorē iclinationē ad vnā partē qḋ ē hēre habitum. ¶ Alia ratio q̄ tertio adducit cōcludit ꝙ non eēt ponenda iusticia in voluntate. vel habit⁹ caritatis. vel aliquis habit⁹. q₂ quilibet habitus q̄ tum ē de se iclinat per modū nature: ⁊ caritas per modum nature sue: ad actū supernaturaleʒ iclinat naturaliter sicut habit⁹ acquisitus ad actū sibi ꝓportionatū qm̄ habitus non est liber: s₃ tantum voluntas. habitus em̄ ita inclinat ꝑ modum nature potentiam in obiectū sicut grauitas ip₃ graue deorsum. ideo dicendum ad primū: ꝙ non valet. quia q̄ñcunq₃ ad actum vnū concurrunt due cause proportionate partibiles si causa principalis sit libera in cui⁹ potestate ē actio alteri⁹: tūc q̄tumcunq₃ naturaliter causat min⁹ principalis q̄tū ē ex pte sui actus nichilominꝰ actio ē libera. q₂ primo ad libertatem que est ad agere ⁊ nō agere: requiritur determinatio principalis cause: licet non quo ad inclinationem naturalem q̄ est ad vnam ptē: quam conditionem hab₃ ex natura sua. ⁊ ideo ad illam ptē habilitat potentiā. licet em̄ visus q̄tum est de natura sua inclinetur ad actū vidēdi tantū. q₂ hoc facit ex imperio voluntatis. iō non videre est liberum. q̄to igitur magis actio in quam inclinat naturaliter ille habitus qui est in illa potentia libera erit liber. Qō vlterius dicunt. scil₃ ꝙ habitus est ad moderādum passiones que non sunt in volūtate: dicenduʒ ꝙ hoc est falsum. q₂ gaudere ⁊ tristari: que sunt passiones in voluntate inueniuntur. q₂ secundū Aug. xiiii. de tri. cap. v. ⁊ vi. passiones sunt in voluntate vt gaudere ⁊ tristari ⁊ timere: imo naturale ē voluntati delectari: vel tristari appetitu sensitiuo: licet em̄ passiones non sint cum alteratione corporali vt sunt in appetitu sensitiuo. ⁊ ideo non possūt passiones eius faciliter discerni. vñ voluntas ꝓna est ad condelectandum appetitui sensitiuo. Aliter enim peccatum veniale non eēt ex motu surreptitio primi motus qui preueniunt deliberationē rationis que sunt venialia peccata in voluntate delectationes subite causant immediate ex passiōibus consimilibus ī appetitu inferiori. ideo ex opposito

magis posset argui ꝙ in ea essent ponende v̄tutes ex quo pōt habere passiones inordinatas.

¶ Item: virtutes inclināt in contrarium eius ad qḋ inclinant delectabiliter passiōes. Si igitur videt̄ rationabiliter virtutes posse poni in subiecto passionum: ita ꝙ habēs actū circa illas moderandas cum insint. qꝛ actio virtutis est delectabilis ex hoc ꝙ est virtuosior ⁊ actio respectu obiecti ē tristabilis: impossibile est autē ꝙ eadem potētia hēat simul delectatiōem contrariam que est ex actu virtutis moderando vel impediēdo. qꝛ tūc delectaretur ⁊ tristaret̄: qꝛ necessario alterū contristat. Et iō rationabile ē ꝙ virtus cohibēs delectabilit̄ passiones delectationū inordinatarum in sensu ponatur in alia potentia cui⁹ est delectari in bono ratione cuius substantie imperio eius appetit⁹ sensitiuus. Si aūt debeant p̄ueniri hmōi passiones vt nō insint .et non iprimāt obiecta q̄ nata sunt imprimere huiusmodi passiones inordinatas magis potest hec volūtas q̄ appetitiua tm̄ circa delectabile pn̄s quod apprehendit voluntas absens scōm debitas circūstantias ⁊ quid apponendū scōm rectam rōnem vel quid fugiendū. vn̄ necesse ē virtutē esse in mente non in eo in quo est passio. sꝫ voluntas regulat passiones: ⁊ iō in voluntate ponende sūt virtutes morales. Et iō dicitur ꝙ habitus virtutis scōꝫ apprehensioneꝫ rectam videt̄ immediate poni in appetitiua volūtatis. qꝛ imediati⁹ eā respicit: licet ex eo ipso possit alia impressio voluntatis quodāmodo mediate derelinqui in appetitu sensitiuo: scꝫ mediante recta inclinatione habituali ī appetitu intellectiuo et frequenter bene eligere derelicta.

¶ Confirmatur. qꝛ prius naturaliter potest volūtas cum sit proprius appetit⁹ intellectus eligere secundū dictamen rationis recte aliam cognitioneꝫ eaꝫ in agilib⁹ vt puta fornicationem in vniuersali fugiendam q̄ꝫ appetitum sensitiuū appetere cōformiter recte qui non est proprius appetit⁹ intellect⁹ et ex frequenti sic eligere scōm rectam rationem in se causare habitū faciliter eliciendi recte circa tales passiones. que insunt sibi vel q̄ pn̄t inesse alteri: ita ꝙ pōt in se gn̄are hītuꝫ recte eliciēdi circa omnes passiones tales ita vt cū potentia consideret in particulari delectabiliter eligeret in particulari scōm rectam rationeꝫ ita ꝙ sufficit habere passiones apprehensas ⁊ cognitas: ⁊ huiusmodi habitus erit electiuus: licet non respiciat immediate actualiter: ⁊ ī particulari et in existētes: aliter enī non esset virtuosus nisi habens prius passiones in actu nec fortis secundū veritatem nisi fuit aggressus. nec liberalis nisi habens pecunias. nec temperatus nisi prius habens passiones inordinatas: et ideo sufficit ꝙ obiectum sit apprehensum ītellectu vel imaginatione ad hoc ꝙ voluntas se habeat inclinando scōm virtutem. ¶ Item: arguitur contra conclusionem ibi ponenda est virtus que sēp est pfectio hominis et homo in quo ponenda est pro oī statu. Sed huiusmodi non est appetitus sensitiuus. qꝛ in statu innocentie non fuerit necessaria virtus in ea qꝛ fuit obediens rationi ad quod sufficiebat iusticia originalis. ergo voluntas erit obiectū in quo virtus pro omni statu est ponenda. ¶ Sed contra hoc arguitur. Nā si electio voluntatis vbi consequitur dictamen rōis recte possit per hoc aggenerare habitum virtutis moralis ad delectabiliter eligere rectū circa passiōes huiusmodi. ergo posset angelus in se aggenerare virtutes morales et frequenter bene eligere circa passiones cum voluntas ei⁹ potest conformiter eligere rationi recte circunscripto appetitu sensitiuo. qꝛ si hoc potest voluntas in nobis vt preest appetitu sensitiuo: ⁊ hoc tam circa passiones tam suas q̄ꝫ alterius. igit̄ accidit voluntati ꝙ coniungitur appetitui sensitiuo: et passionibus inq̄tuꝫ ē subiectum virtutis moralis.

¶ Item: tunc qui nō haberet passiones cū posset in se generare virtutes morales: ⁊ ego posseꝫ generare virtutem i me ex passionibus tuis. ¶ Ad hoc dicitur vno modo ꝙ conclusio est vera. ⁊ similiter ad secundum ꝙ passio alterius imprimere potest delectationem ⁊ intellect⁹ pōt ostendere volūtati ⁊ ita potest habere actū circa illam delectationeꝫ sicut in seipsa: qꝛ pōt eligere oppositum bonū. ⁊ sic reprimere passionem sic ostensam. Vn̄ passiones sunt in voluntate: sicut obiecta ostensa ab intellectu. ¶ Contra in deo non sunt virtutes morales / qꝛ non habet passiones domandas. ¶ Dico ꝙ eo modo quo virtutes sunt necessarie pp passiōes edomandas nō sunt in deo nec in angelis. sunt tamen in eis virtutes morales modo supradicto.

¶ Posset dici aliter ad istā rationem si nō placeat hoc tenere: ꝙ qꝛ virtus est circa bonum ⁊ difficile difficultas autem recte eliciendi scōm rationē prouenit ex parte appetitus sensitiui cuius passionib⁹ aliquo mō condelectatur voluntas naturaliter. et ideo est difficultas in eliciendo contrariū secūduꝫ rectam rationem. Sic aūt non ē in angelo qui nō est passionatus: ⁊ iō virtutes tales non ponuntur nisi in voluntate vt habet cōiunctionem ad obiectum sensitiuū saltem qn̄ generatur. ¶ Posset aūt aliter dici ꝙ potest distingui volitio duplex. scilicꝫ volitio efficax qua quis vult finaliter exequi in effectū id quod vult. alio mō sumitur volitio remissa vel simpliciter quomō potest etiā aliquid velle illōd quod sibi est impossibile. qꝛ afficitur ad hoc lꝫ hoc videat esse impossibile sibi hoc eniꝫ modo aliquis potest velle aliquid quod est impossibile in se vt cōsequatur licet hoc videat esse impossibile sibi isto modo forte appetiit angelus inordinate beatitudinem: non qꝛ prius crederet se posse sine gr̄a illud consequi: qꝛ sic esset error āte peccatuꝫ. ¶ Sed forte absolute volendo immoderate appetiit sicut dictum est in secundo libro. ⁊ primuꝫ istorū dicitur a philosopho esse eligere scōꝫ velle prout dicit ꝙ voluntas est impossibiliū electio aūt non. ¶ Isto modo primo philosophus dicit ꝙ virtus moralis est habitus electiuus secundum voluntatem efficacē in cuius potestate est sequi moderationem passionum. Non autem secundum voluntatem simplicē eius qui potest velle passiones moderandas. non aūt exequi: ⁊ sic virtus non est habit⁹ electiu⁹ nisi

voluntati cuius poteſtate eſt ſecundum imperiuꝫ
ei⁹ ipſas moderari. ¶ Ad argumenta pꝛo alia opi
pinione patet reſponſio arguendo contra ea.

¶ Scd̃m hoc igitur dici pot ꝙ ex quo virtutes mo
rales ſunt perfectiones perficientes hoīnem ſcd̃m
ꝙ homo/ideſt ſcd̃m ꝙ eſt natus ſcd̃m rōem agere
opoꝛtet ꝙ ponatur maxime ī illa parte in qua fue
runt neceſſe homini ꝓ omni ſtatu: quia talia ma=
xime videntur pertinere ad perfectionē hominis
inq̃ꝛtum hō. ¶ Sed appetitui ſenſitiuo nō fuerūt
neceſſe virtutes ſcd̃m iſtos in ſtatu innocentie: qꝛ
tunc fuit ī ꝑfecta obediētia eius ad ꝑtem ſuperioꝛē
ſiue ad rationem rectā ſine rebellione:ſꝫ volūtati
etiam ꝓ tunc fuit virt⁹ neceſſaria propꝫ ſummam
libertatem eius reſpectu electiōis boni ⁊ mali:qꝛ
deus reliquit hominē in manu conſilij ſui vt dicit
in Eccle. ⁊ ſic relinquit nūc. ⁊ ideo ꝓ omni ſtatu ī
diguit volūtas huius virtutibus. ¶ Item:hoc te=
nendo vt videatur quomodo virtus ponenda ē in
voluntate. dicitur ꝙ voluntas poteſt conſiderari
tripliciter:ſcilicet vt natura vel libera: ⁊ vt delibe=
ratiua. Primo mō non fuerunt in ea virtute. qꝛ vt
ſic non deficis cuꝫ ſit determinata ad vnū .vt ī bo
num ſimpliciter quod eſt finis vel in aliq̇d inq̃ꝛtuꝫ
reſultet bonum ipſi⁹ finis vel in aliq̇d vt euidenter
concluſum ex bono ſimpliciter/vt aūt volūtas eſt
deliberatiua oſtenſo aliquo bono. pꝛimo īpellens
cognitiuā ad perſcrutandum de circunſtanciis an
ſit pꝛoſequendum vel fugiendum: ⁊ ꝑꝑ hoc dicitur
actus voluntatis deliberatio rationis ac conſulia=
tio:non qꝛ deliberatio ſit actus voluntatis:ſꝫ intel
lectus:ſed qꝛ conſequitur in voluntate actus qui ē
delectatio que eſt cum deliberatione ⁊ conſilio:et
qꝛ voluntas ſic accepta etiam data ſentētia rōnis
poteſt ſtare in ſua determinatiōe: ⁊ eliciendo ꝑfec
te contrarium ei⁹ quod eliciendū ſentit rō vt deter
miate aſſētiat iudicato a ratione recta neceſſario
indiget habitu vt determinetur:nec ſufficit ad hoc
inclinatio naturalis eius in bonum:ſed requiritur
etiam virtus cooperans in modum nature rationi
conſentaneus:qꝛ voluntas vt natura inclinat vt bo
num ſimpliciter: ⁊ in aliquid euidenter concluſū a
ratione vt in eo relucet bonum ſimplicit. virt⁹ aūt
inclinat per modum nature in bonum iq̃ꝛtum hoc
bonū circa tale obiectū: ⁊ ſimiliter alia virt⁹ circa
aliud ⁊ hoc in modū nature. qꝛ ſicut natura ſubito
operatur ꝑueniendo deliberationē ſurrepticie ita
⁊ virtus cum fuerit perfecte generata. vn̄ ſic mo=
ueri in actum virtutis ſubrepticie maxime ē ſignū
perfecti habit⁹ .vnde Ph̃s .iiii. ethi. pꝛius dicetur
foꝛtis impauidus cōe quecūqꝫ moꝛtem receptiua
extrema. Ideo dicit cō. ꝙ in receptione ſufferen=
tia eius qui circa foꝛtitudinem habitus ſignum vo
luntas vero tertio modo dicta: ſcilicet vt libera
facta deliberatione intellectus cum habitu natura
li voluntatis ⁊ natura et cum virtute moꝛali q̄ fuit
in ipſa non eſt aliquo mō actu determinabilis per
aliud. qꝛ hoc eſſet cōtra naturā libertatis. qꝛ ſi poſ=
ſet cōtra ſuam libertatem in modū nature inclina
ret:contra ſuam libertatem naturali neceſſitate.

¶ Contra. voluntas vt natura nullum actum elici
tum habet vt frequenter oſtenſum eſt: ſed tm̄ na=
turalem inclinationem ſicut graue ad locum deoꝛ
ſum:aliter ſi vt natura actum haberet ſimul poſſet
habere actus oppoſitos. qꝛ poteſt habere actuꝫ li
beꝝ reſpectu oppoſiti reſpectu cui⁹ inclinatur natu
raliter vt natura eſt. vn̄ omnem actum elicitū libe=
re elicit tam circa finem ꝙ̃ circa illud quod eſt ad
finem. Nec videtur differre inquātum libera ⁊ in=
quantum deliberatiua. niſi quia vt libera impoꝛ=
tat actū deliberandi circa actum aliarū potētiarū
vt deliberatiua ſequitur actū cōſilii: ⁊ vt delibera=
tiua reſpicit ſpecialiter ea que ſunt ad finem.

¶ Item: ꝙ dicit ſi virtus poſſit inclinare ꝑ modum
nature voluntatem vt libera eſt poſſet neceſſitare
quod non videtur verum. qꝛ non cōuenit habitui
immobilitare potentiam ad actū iſtius habitus:ſi
cut foꝛma naturalis ſubiectū ſuum .qꝛ potentia in
qua habitus ponitur ex natura ſua eſt indetermia
ta: ⁊ indifferens ad hoc vel oppoſitū agendū. Si
autem potentia ſubiecta foꝛme naturali:eſſet ſic ī
differens ad agere ⁊ non agere: virtute pꝛopꝛia aū
foꝛmam receptam cōtra naturam ſuā eſſet neceſſi=
tari ad vnum ſic imo perfectio eius naturam ei⁹ de
ſtineret/et ideo potētia ſubiecta habitui nullo mō
neceſſitatur ad illa que ſubiiciūtur foꝛme naturali
qꝛ illa non habent agere ad ſubām act⁹ niſi mediā
te foꝛma. Et iō tota actio ſequitur conditionē foꝛ=
me ad vnū q̄ determinata eſt:non autē eſt ſic de ha
bitu. qꝛ pꝛincipalioꝛ cauſa actiua ē in potentia ſub=
iectiua habitui: ⁊ habēs cauſalitatem habit⁹ ī po=
teſtate ſua ſicut cauſe partialis ⁊ imꝑfectioꝛ nō ne
ceſſitat cauſam perfectioꝛem ei⁹:licet eius cauſali=
tatem determinet ⁊ inq̃ꝛtum poteſt inclinet. ita ha
bitus ſe habet ad potentiam Nūꝙ̃ cauſa ꝑfectioꝛ
impeditur neceſſario in agendo per cauſam imper
fectioꝛem. cum igitur voluntas de natura ſua poſ=
ſit in oppoſitum eius ad qđ virt⁹ inclinat habitus
non neceſſario hec impediet/poſſet dici ꝙ habit⁹
in communi ꝓut eſt indifferens ad virtutē non ſo
lum reſpicit voluntatem vt libera eſt ad vtrumqꝫ
oppoſitoꝛum: ⁊ ſic in eliciendo aliquo mō ei⁹ liber
tatem determinat ad vnum ipſo habitu manente.
ita vt non ſit delectabile tendere in oppoſitum:
ſed in hoc tantuꝫ acſi eēt ſibi naturale. Sed tamē
hoc non tollit eius libertatem: qꝛ ſicut voluntarie
cauſat habitum virtuoſum: ita poteſt coꝛrumpere
agendo habitum cōtrarium. vel poteſt libere neu
trum cauſari. Vn̄ tota inclinatio ꝑ modum nature
quam facit habitus ſubeſt libertati voluntatis: ⁊
ſic non eſt inconueniens in voluntate vt libera eſt
ponere habitus. Sed loquendo de habitu qui eſt
virtus que determinat libertatē indifferētie volū=
tatis ad bonum ſimplicit ꝙ eſt ſcd̃m rōnem rectaꝫ
non fuit in voluntate ꝓut eſt electiua oppoſitoꝛuꝫ
abſolute ſicut habit⁹ in communi. Sed vt differēs
facta deliberatione rationis recte vt eligat ꝯcoꝛdi
ter rationi recte. ⁊ ſic determinatur ex virtute ad
bonum dictatū a rōne recta a qua non de neceſſi
tate īclinatur ad vnum quin poſſit oppoſitū elige=

re. Et iō patet ꝙ virtus fundaṫ in voluntate vt libera est. qꝛ sic dicta deliberatiua non cōcluditur contra se vt libera. sicut nec speciale cōtra cōe. vñ videtur eorum distinctio quo ad hoc cōueniēs. potest aūt vlterius dici ꝙ non tm̄ in volūtate sit virtꝰ moralis ex multis electionibꝰ rectis generatꝰ: sed ex hoc, relinquiṫ q̄dā īpssio in appetitu inferiori q̄ potest dici virtꝰ moralis sicut adductū est in exemplo p̄hi ꝙ ad bonum regimē. sequiṫ virtus ī p̄ncipe vt bene imperet. ꝛ in subdito vt bene obediat. Sic in appetitu superiori vt bene imp̄et: ꝛ inferiori vt bene obediat. ¶ Ad rōnes dicendū ad auctoritatē p̄hi. vt dictū est ꝙ virtutes morales sūt in irrōnali obedibili rōni. vñ p̄hs intelligit ꝑ obedibile ratiōi vtrūqꝫ appetitū: sicut dictū est arguendo ꝯ p̄amā opinionem: sic iusticia esset in appetitu sensitiuo.

Et ad cōmētatorē dicēdum ꝙ verum ē in eo qḋ est mediū inter plantatiuam ꝛ rōnalem poniṫ virtus scꝫ in appetitu sensitiuo sicut ꝛ immediate. Et cuꝫ diciṫ p̄hs determinās de subiecto virtutum moralium nō facit mentionem de voluntate sicut de appetitu sensitiuo. dicendum ꝙ hoc non est verum in hoc enim ꝙ diffinit virtutem esse habitum electiuum. ii. Ethi. satis videtur ponere virtutem in illa potentia cuiꝰ ꝓp̄ie est eligere. Similiter videtur idē ponere circa mediū primo. Ethi. vt ostēsū est. ¶ Ad illud de prudentia est nobilissima virtꝰ moralis ꝯparādo ad passiōes ī parte sensitiua / ꝛ alio modo cōparando ad virtutes ī voluntate inq̄tum regulās eas. ¶ Ad probationem dicēdum ꝙ sicut ego sum nobilior bauro. nō tm̄ albedo mea nobilior q̄ albedo eius. Sic nō sequiṫ in proposito volūtas est nobilior potentia q̄ intellectus. ḡ prudentia in intellectu est ignobilior virtutibus omnibꝰ in volūtate. sꝫ ꝑfectibilia ordinata scōm ꝑfectionem ꝛ imꝑfectionem ꝛ perfectiones supreme ordinate sunt similiter scōm nobilitatem ꝛ ignobilitatem.

¶ Ad illud enim politic. dicitur: ꝙ p̄hs ibi errauit credidit philosophus legē membrorꝫ eē nature vere institute: ꝛ iō cū appetitus sensitiuus sit potens rebellare tradidit sic esse a natura instituta. sꝫ hoc est falsum. Est eñ in natura instituta ꝙ qlꝫ appetitꝰ tendit delectabiliṫ in obiectū propriū. si aliter fuit tunc fuit ꝑ iusticiam originalē. qꝛ oēs obediebāt rationi. Dico tm̄ ꝙ ideo non cōcludit nisi ꝙ sit necessaria virtꝰ in subdito. ꝛ hoc ꝯcedo. Et hoc vult: Philo. vi. Ethic. ad auctoritates post positas: dicendū ꝙ p̄hus ponit virtutes in volūtate ꝛ in p̄te sensitiua: ꝛ vtrūqꝫ verum est. ideo. ii. Ethi. virtus est habitꝰ electiuꝰ. iō ipsius ē eligere qḋ est propriū voluntatis. ¶ Ad aliud pꝫ: ꝙ arguit propositū ꝙ enim dn̄atur appetitui sensitiuo principatu ciuili. ideo requiriṫ virtus: ꝛ ip̄a vt bene p̄sit: iste vt bene obediat. ¶ Ad aliud dicendū. ꝙ virtutes theologice ꝑficiunt appetitū in ordine ad bonū eternum: ꝛ ad alia inq̄tum īmediate relucet in eis bonū diuinum: ꝛ hoc est scōm principia īmediate ex ip̄o fine sumpta. virtutes vero morales ꝑficiunt appetitum secundum rationes inferiores sumptas ex fine: qḋ potest homo ex naturalibus adipisci: vt puta bonesste viuere ꝛ. ꝛc. Vñ consequēs ē falsum. ꝙ tm̄ respectiue vnius obiecti: scꝫ dei ꝑficiṫ mens sufficiēter per theologicas v̄tutes: ꝛ circa alia bona nō perficitur nisi inq̄tum referūtur in illud bonū non seq̄tur si ꝑ virtutē moralē quiescit in fine creato qꝛ eiꝰ non est vlterius referre: sꝫ ꝑ altiorem virtutem vt ꝑ caritatē q̄ immediate cōiungit fini vltimo actus oīm virtutū referuntur in ip̄m mediātibꝰ propriis finibus: ꝛ inq̄tū scꝫ bonū in qḋ īmediate terminatur ē quedā participatio illiꝰ vltimi cū respectu virtutis. ꝛ ideo ip̄a non refert vlterius: sed caritas. ¶ Ad aliud de fortitudine ꝛ temꝑantia: dicenduꝫ ꝙ ip̄a poniṫ in volūtate scōm duas vires eius: scꝫ irascibilem: ꝛ cōcupiscibilem: qꝛ sic diceretur: qꝛ concupiscibilis nata est īmediate tēdere in bonum volendo. irascibilis vero ꝓprius actus est tendere in aliquid īpeditiuū talis boni vel illā causam mali ꝓpugnando. vñ eius actꝰ non est īmediate tendere ī bonum vel sub respectu boni vel mali sub respectu mali: sed in aliq̄d inq̄tum impediēs bonū: vel īferens malum. vñ non est proprius actꝰ cōcupiscibilis: ꝛ irascibilis cōtristari / sꝫ vtraqꝫ vis habet propriam delectationē: ꝛ tristiciam cōsequentem actū suum. vñ in vtroqꝫ inueniṫ circa obiectū p̄sens delectatio / ꝛ tristicia in opere circa absens. ꝛ iō necesse ē ponere si sint in parte sensitiua ꝙ sint due potentie h̄ntes diuersa organa. qꝛ ex passionibꝰ huiusmodi appetituum fit alteratio ex organis corꝑis scōꝫ ꝙ cor ex tristicia cōstringitur vel ex gaudio dilatatur. Unde cum aliquando actꝰ concupiscibilis inferat delectationem conclusione consequentis actus irascibilis infert tristiciam. ꝛ sic consequunṫ alterationes opposite que nunc possent simul poni in eodem. ꝛ iō in sensu sunt diuerse potentie habentes diuersa organa. in parte vero intellectiua sunt diuerse vires propter diuersitatem prius assignatam in obiectis. ꝛ ideo potest poni fortitudo in irascibili inq̄tum ꝓpugnat bonum rationis reprimendo impedimentum. In concupiscibili inq̄tum moderatur delectationes ꝛ tristicias secundū regimē rationis.

¶ Distinctio. xxxiiii.

¶ Questio vnica.

Ueritur vtrū h̄itꝰ virtutuꝫ: dona: ꝛ beatitudies: ꝛ fructꝰ: sint h̄itꝰ distincti. Qꝛ nō: sup illō Job h̄uit septē filios ꝛ tres filias. ¶ Itē: si sint alij. vnꝰ igitur ex vna parte est. alius. aliꝰ ex alia parte: et ita nullum donum esse virtus qḋ falsuꝫ est Fortitudo enim est donum spiritus sancti dicit sunt alteriꝰ rationis licet idem nomen. Sic de fortitudine non sunt eiusdem rationis fortitudo donū: ꝛ fortitudo virtus. ¶ Contra: idem est actꝰ ꝛ idem obiectum vtriusqꝫ. ergo et disponunt ad actū eiusdem rōnis ¶ Contra. beatitudines sunt octo. et virtutes sūt tm̄ septem. ergo nō eiusdeꝫ rōis nec inuiceꝫ cōcordant ꝛ sibi cōdistinguūtur. Dicitur ꝙ sicut cōueniṫ

ꝟicioſe delectari tripliciter: ita et virtuoſe delecta
biliter agere tripliciter. Primo mō humano qñ hō
querit delectationē modo naturali / ſup humano.
tñ querit ſuper humano. infra tñ nature limites.
In humano mō: qñ querit contra naturaꝫ. de iſtis
philoſophꝰ. ſeptimo. Ethi. terciū vocat beſtialita-
tem. Similiter tripliciter cōuenit recte agere mo-
do humano. vt ſuſtinere cum debitis circunſtācijs
ſed cuꝫ triſticia: ſicut ſuſtinet moꝛalis ſcōm philo-
ſophū. iii. ethi. ꝛ ſuſtinebit ſcilicet cū triſticia:
¶ Itē: de hoc Aug. xiii. de tri. vii. arguit cōtra phi
loſophos: qui dicūt eſſe beatos: qꝛ habēt q̄ volūt
in foꝛtuna. Si accedant dicit: ſuſtinet foꝛtis ne ſit
miſerioꝛ. modo ſuper hūano vt qñ terribile ſuſtie-
tur cum gaudio. Quod patet. maius eſt ſuſtinere tri
ſtabile cū gaudio ꝛ delectatiōe magna aliqua. ptꝫ
ī martyribꝰ. aliꝰ aūt ī humano modo quaſi diuio
quando non ſolū gaudet cū ſuſtinet: ſed deſiderat
vñ paulus: volo diſſolui ꝛ eſſe cū xp̄o. Hoc pꝛobaꝛ
per Aug. ſuper Ioh. i. cum ſiūt inter nos contētio
nes. nunc hoīes eſtis dicit ibi, ꝛ voluit vt eēnt du ſe
cundū illud dii eſtis vt querāt triſticiā: ꝛ reputeꝛ fa
tuus ab hominibꝰ iſte modus vltimꝰ eſt virtꝰ erro
nica quam virtutē ꝯiectat philoſophus. vii. ethi.
opponi beſtialitati Uirtutes faciūt Primo modo
recte agere. Secūdo modo beatitudines. Tertio
modo fructus ſūt delectationes ſequētes iſtos ac-
tus pfectos vt deguſtatio quaſi boni futuri: ꝛ miſe
ria ſit tollerabilioꝛ. ¶ Contra hoc videꝛ dubium:
qꝛ caritas eſt bonū excellentiſſimum ſcōm Augu.
xiii. de tri. xix. Et apoſtolꝰ Ad. coꝝ. xiii. Si tradi-
dero. ꝛc. q̄ videtur eē modo in hūano velle ardere
pꝛo deo. charitatē autēꝫ non habeā. ꝛc. Sequitur
ꝙ non excellentioꝛi modo pficiant dona q̄ virtu-
tes. non ergo pficiunt virtutes mō humano.
¶ Item: tunc in vita eterna ī actu alicuiꝰ beati oꝑ
teret ponere beatitudines: ſꝫ nullꝰ beatꝰ eſurit. nec
patitur pſecutionem. igiꝛ. ꝛc. ¶ Item circa tot cō-
uenit recte agere modo ſuper humano: ꝛ inhuma
no circa quot conuenit modo humano. igiꝛ tot ſūt
dona / tot virtutes: ꝛ pꝛeciſe ad idem ad quod eſt
virtus aliqua ad idem eſt donum aliq̄d ꝛ beatitu-
do. ſed diuerſo modo. Hoc autē non eſt verū vt lo-
quitur de eis. qꝛ plures ſunt beatitudines q̄ virtu-
tes. ¶ Item. ſunt verba methaphoꝛica aliqua age
re modo ſuper humano / actio eñ dꝫ conuenire ob
iecto ꝛ ſecūdum hoc circunſtātia requiritur in acti
one recta. Similiter etiā requiriꝛ: ꝛ ꝙ actio cōue-
niat ſuo agenti. qꝛ qlꝫ recte agens: agit mō quo
ꝯuenit ſibi recte agere. ꝛ hoc eſt homini agere mō
humano. id eſt modo. quo cōuenit hoīeꝫ agere: ali
ter non recte diciꝛ agere. ſꝫ nō agit modo: quo cō-
uenit hominem. igitur omnis homo recte agens.
agit actione qua ꝯuenit hominē agere. igꝛ omnis
homo recte agens agit actione cōueniente hoī: li
cet aliquis ſcōm excellētioꝛem modum. igitur cum
actus ſint eiuſdē rationis q̄uis vnus habet excel-
lentiam ſuper aliū agere modo humano: ꝛ ſup hu
mano non eſt niſi agere perfecte: ꝛ imperfecte: igi
tur. ſi donū ſpiritus ſancti datur: ſcꝫ donū foꝛtitudi
nis vel euacuatur foꝛtitudo quā priꝰ habuit: ſcilicꝫ
infuſa in baptiſmo: vel acquiſita: vel q̄tum actꝰ ſu-
os. ¶ Iteꝫ: ſi homo ieiunaret ſemꝑ: ꝛ dareꝛ ibi do
nū foꝛtitudinis: ꝛ non exercitaret ſe in talibꝰ nō a-
geret: niſi modo humano imo citius terretur: licꝫ
caritatem maioꝛē habet: q̄ exercitatꝰ. vñ ſi donuꝫ
foꝛtitudinis eēt diſtinctuꝫ a foꝛtitudine virtute: tūc
ſi deus daret illud donū / ſine virtute foꝛtitudinis
aggrederetur terribilia modo in hūano. et nihilo
minus oppoſitum videmꝰ / ſcōꝫ hoc eſt ſolutū vnū
argumentū circa mobile a ratiōe recta: ſcꝫ a ſpiri-
tu ſancto: vñ aliter pōt tripliciter conuenire agere
recte ꝑ virtutes perfecte ꝑ dona expedite ꝑ beati-
tudines eadeꝫ virtute qua recte ago: ago expedite
Similiter virtus ē qua pficitur habens: ꝛ opꝰ eius
bonū ē / Aliter dicitur. qꝛ cuꝫ ſpiritꝰ ſanctus nō mo
uet in bonum iuſtum immediate quin opoꝛtet euꝫ
cooperari: opoꝛtet diſponere voluntatem vt mo-
bilis a ratione ſit recta. quod fit per virtutem ꝛ vt
mobilis ſit a. ſſ. q̄d fit ꝑ dona. ¶ Contra: tūc non ē
ibi beatitudo. ¶ Item: ex quo dedit deꝰ habitum
aſſiſtit ad actus conuenientes illi foꝛme ſicut ce-
co nato ad videndum qui hꝫ potentiaꝫ quā poteſt
mouere: nec pꝛopꝛ miraculuꝫ ipſemet deus mouet
ſequitur: igitur ꝙ ē mobile ꝓpoꝛtionatū agenti ſe
cundo ꝛ pꝛimo: et potentia mouet ſeipſam. non tñ
deus. iō non video diſtinctionem iſtoꝝ habituum
Dico ergo ad queſtionē ꝙ in biribus ſunt gn̄a iter
media q̄ poſſunt diuidi in ſpēs: habitus eñ genus
eſt inter mediū et ſpēs qualitatis. ꝛ diuiditur ime-
diate in itellectualem: ꝛ appetitiuū. vtrumqꝫ autē
habet multas ſpecies. vñ habitꝰ appetitiuꝰ ē genꝰ
inter medium: ꝛ pꝛima diuiſione a pte appetitiui
diuiditur in habitum volūtatis: et in habituꝫ appe
titꝰ ſenſitiui. a pte vero voluntatis pꝛimo diuiditur
ſcōm ꝙ habitus oꝛdiat ad ſe vel ad alteꝝ: ꝛ ſic ſunt
due pꝛime ſpēs: quaꝝ vna dicitur iuſticia. alia nō
nominatur vno nomine: q̄ etiā diuiditur in multas
ſpēs. vñ iuſticia vel pꝛudentia. ¶ Notandum ꝙ ap
petibilium ad ſeipm. Quedā ſunt appetibilia ex ſe
et quedā pꝛimo fugibilia. Alia ſunt appetibilia nō
pꝛimo. et alia nō pꝛimo fugibilia. virtus in cōmuni
q̄ diſponit circa pꝛima vocatur. tempantia q̄ circa
ſcōa foꝛtitudo. pꝛima ptinet ad concupiſcibile. ſe-
cunda ad iraſcibile. cōcupiſcibilis reſpicit illud q̄d
facta ſola appꝛehenſione nullo alio poſito eſt ex ſe
conueniēs. vel diſconueniēs: ꝛ natus eſt ſequi actꝰ
delectandi. vel triſtādi. Iraſcibilis autem reſpicit
punibile ſiue offendēs pꝛopꝛ apparentē ꝑuipēſio-
nem: quod non ē ſtatim diſconueniens ꝯcupiſcibi
li. ſed qꝛ impedit illud quod eſt pꝛimo ꝯueniens con
cupiſcibili circa quod iraſcibilis habꝫ quoddā nol
le non quidē ꝓpꝛie refugientis: ſꝫ repellentis / qꝛ
iraſcibilis nollēs repellit. ꝛ qñ obiectum nolitū nō
punitum eſt pꝛeſens / iraſci ſemꝑ eſt cum triſticia.
non ſolum ꝯcupiſcibilis: ſꝫ etiaꝫ iraſcibilis. Sicut
igitur ꝯcupiſcibilis indiget oꝛdinari circa ea q̄ ſunt
pꝛimo appetibilia ſecundum dictamē recte ratiōis
ita ꝛ iraſcibilis ne immoderate velit ꝓpellere ꝓ-
pellenda: ꝛ ſuſtinere non ꝓpellenda. Habitꝰ diſpo

nens irascibilē circa prima pt dici bellicositas. dis
ponens circa secunda dicitur patientia: q̄ est nobi
lissima fortitudo. ex quo ptz quod est obiectum ira
scibilis ⁊ actꝰ eiꝰ proprꝰ et adequatꝰ velle vi vindi
care vel nolle offendens aliqñ impfectum aliquan
do pfectū / ⁊ semp qñ est actus irascibilis sunt duo
nolita. vnum concupiscibilis. alterū irascibibilis
ex quibus si accidant sequitur diuersi dolores. sic
tamen ꝙ aliquando dolor reperitur in concupisci
bili siue ira in irascibili puta quando offendens of
fertur sub ratione impossibili repellendi. q2 nullꝰ
maxime timens crescit scōm philosophum. secun
do. Retho. Dolor etiā cōcupiscibilis fit cum alia
immutatione organi in pte sensitiua q̄ꝫ dolor iras
cibilis. In parte autē rationali possunt habere si
milem distinctionē obiectorum sicut in parte sensi
tiua. nā voluntati est aliquid primo delectabile pu
ta bonum sibi conueniens vel appetitui sensitiuo
cui cōiungitur. potest etiā habere obiectum offen
dens / nō tñ est tanta distinctio in volūtate: q2 non
est organica sicut in appetitu sensitiuo. Tunc dico
ꝙ proprius habitus pfectiuꝰ cōcupiscibilis est tem
pantie: ⁊ perfectiuus irascibilis dicitꝰ fortitudo in
communi loquendo de acquisitis ⁊ si possent vt in
termedia subdiuidi. tñ in connumeratione virtu
tum cardinalium manent idiuisa. Secundum hoc
igitur in cōnumeratione oīum virtutum sunt tres
theologice. ⁊ quattuor cardinales. de theologicis
habetur prime. ad Chor. xiii. De moralibꝰ Sapi.
viii. isto septenario simpliciter perficitur viator et
circa deum in se et circa oīa alia a deo vt intelligi
bilia rōne practica: ⁊ vt appetibilia: vel sibi: vel al
teri. ⁊ hoc in ordine ad se in quem possunt virtutes
acquisite: vel in ordine ad finem vltimum in quē
pñt v̄tutes acq̄site cū caritate. Quo ad habitꝰ itel
lectuales nō accipitur in numero virtutum nisi vna
virtus infusa fides et quoddā genus intermedium
ad multas practicas acquisitas: quod dicitꝰ prudē
tia. scīa aūt speculatiua: q2 nō pficit hominē ad be
ne opandū non ꝯnumeratur inter virtutes cardia
les. ¶ Alterꝰ ad videndū de beatitudinibꝰ donis
⁊ fructibꝰ. Notandum ꝙ tres virtutes morales ac
quisite. s. fortitudo: tempantia / iusticia: sūt genera
intermedia. Nā prima cōcupiscibilia videntur esse
duo. s. honor ⁊ voluptas. vel delectatio stricte sūp
ta. Aliter ponitur ꝙ primo bonū cōueniens / vl ē
honestum vel delectabile. vtile aūt non est primo
cōueniens. q2 non appetitur nisi in ordine ad aliō
idem ꝯcludit illud prime. Joh. ii. oē qō est in mūdo
⁊c. concupiscentie eñ oculorū vt respicit diuitias
inq̄ꝫtum sunt bonū vtile non pt esse prima inq̄ꝫtum
tñ sunt bonum delectabile possunt pmo ꝯcupisci.
vñ pmo ꝯcupiscibile sūt duo honor / ⁊ delectatio /
vnde pme species tēpantie q̄ moderātur circa cō
cupiscibilie sunt due. Que moderat circa honores
dicitꝰ humilitas: que circa voluptates retiet nomē
generis. ⁊ quot pñt esse voluptates distincte spe
cie tot possūt eē spēs tempantie. que aūt sunt spēs
fortitudinis nō opꝫ tñ explicare. q2 non tangitur
alia nisi fortitudo in se vel patiētia de qua dictum

est ꝙ est nobilissima fortitudo que nō repellit: ita ꝙ
est quoddā pmittere pati velle vel nō impedire.
Tunc dico ꝙ btitudines q̄s ponit saluator. math.
v. sunt idem habitus cū hītibus virtutū. Tñ aliqñ
nominantur species spēaliores virtutū q̄ꝫ sumātur
in numero septenario virtutum ꝯmuniter assigna
to. Nam duas species tempantie enumerat salua
tor inter btitudines / humilitatē q̄ moderatꝰ hono
res cū dicit. Beati pauperes spū / recti: ⁊ timētes
deum: ⁊ non habētes inflantē spm scōm Augusti.
Aliam spēm moderātem voluptates in communi
exprimit dicēs. Beati mūdo corde. Mūdicia eniꝫ
cordis est immunitas voluntatis ab omī inordina
ta affectiōe ⁊ dilectione tā ratione sui q̄ꝫ ratione
appetitꝰ sensitiui cui coniūgitur. Fortitudinē ex
primit in sua specie pfectissima ibi. Beati qui pse
quutionē patiuntur pp iusticiam / Justicie exp̄mit
tres spēs vnā quidē que est in cōicando seip̄m per
amiciciā cū dicit. Beati mites. in hac minima spē
exprimēs illam qua quis cōicat se proximo Aliā
que diuiditur in dñationem iustam ⁊ subiectionē
exprimit p illud. Beati pacifici: pax quippe seruatꝰ
in hoc p̄sidens recte regit ⁊ subditus recte obedit.
Tertiam spēm q̄ꝫtum ad exteriorē cōicandā expri
mit ibi. Beati misericordes: p er misericordiā eīm
exteriora pfectissime cōicantꝰ proximo: q2 nō vt re
habeat nec vt post rebeneficiatus. Hanc aūt iusti
ciam saluator expressit Luce. viii. Cū facis ꝯuiuiū
Sic ḡ habemꝰ tres virtutes morales expressas in
se vl' ī suis spēbꝰ duas aūt theologicas exp̄m it. ca
ritatē exp̄mit ibi. Btī q̄ esuriūt ⁊ sitiūt iusticiā. esu
rire q̄dē nō est sine mīa: sꝫ habitꝰ quo elicitur ē cha
ritas. propriissime eñ charitas vie est habitus quo
esurimꝰ iusticiam ⁊ diligimꝰ deum in se qui est vera
iusticia. spem exprimit dicens. Beati qui lugēt: lu
ctꝰ est habitus desiderandi: ⁊ sic in beatitudinibꝰ
exprimuntꝰ virtutes appetitiue: due theologice: et
tres morales acq̄site. due intellectuales non expri
muntꝰ vna acquisita prudētia. alia infusa fides. satꝫ
tñ datur intelligi p appetitiuas: q2 non est volūtas
optime disposita sine virtute correspondēte in in
tellectu. in donis numerantꝰ quatuor virtutes car
dinales / prudentia / in dono cōsilii / consiliatio eñ
est recte sillogisare practice. vñ habitꝰ quo quis ē
ꝯsiliatiuꝰ ē prudētia Fortitudo exprimitꝰ ī suo noīe
Tempantia in timore q̄ omnino idē est qō humili
tas. vñ quando scriptura frequēter cōmendat tio
rem vt illud initium sapiētie timor dñi: nihil aliud
est nisi humilitas q̄ est principium omniū virtutū.
iusticia exprimitꝰ in dono pietatis q̄ apud saluato
rem vocatꝰ misericordia ⁊ ista est species iusticie. ex
primuntur ergo inter dona quatuor virtutes car
dinales in se vel in suis speciebus: due infuse expri
muntur. charitas p spm sapientie. Sapientia eniꝫ
est charitas / est eñ habitus quo sapit habenti illō
obiectum qō est in se sapiendū quo scꝫ placet mihi
bonum eius in se: ⁊ illud volo mihi ⁊ per hoc spes
datur intelligi q̄ explicite nō enumeratur. Sapiē
tia eñ est qua sapit mihi deus in se et qua sapit mi
chi vt bonum. nā qui sapit ⁊ saporē in se approbat

et sibi appetit. Fides infusa exprimitur p alia duo
dona intellectū ꝛ sciētiā q̇ dicunt vnū tm̄ habitū
differentē scd̄m perfectū ꝛ imꝑfectū. Pōt em̄ intel
lectus dici fides imꝑfecta q̄ est noticia articulorꝫ
primoꝝ et scientia fides perfecta q̄ ē explicita no=
ticia de articulis. De fructibus dico / ꝙ quedā illo=
rum sunt virtutes enumerate in illo septenario in
se vel in suis speciebus. Quedā aūt sunt delectatio
nes ꝯsequentes actus. Unde charitas ibi exꝑmit̄
proprio nomine simili̇t ꝛ fides / spes in lōganimi=
tate / q꞉ longanimis quasi in longū animose expe=
ctans. Uirtutes morales. fortitudo in patiētia ex=
primitur. Justicia exꝑmitur in sua specie q̄ est nīa
in hoc ꝙ dicit̄ bonitas: et ī alia specie que est ami=
cicia / in hoc ꝙ dicit̄ benignitas. In tertia specie q̄
ꝑtinet ad regimē ꝛ subiectiōez ibi / māsuetudo: vel
specialiter ibi exprimit̄ obedientia. Mansuet⁹ em̄
exequit̄ inuīcta sine murmure. Tēperātia in dua=
bus speciebus exprimitur scꝫ ꝯtinentia ꝛ castitate
Prudentia exprimitur per modestiam. Modestus
em̄ est qui modū debitū tenet in agendo: et prudē
tie est inuenire modū debitum in actione ꝛ prefige
re: et sic habemus oēs virtutes tam intellectuales
ꝙ morales. Alia quedam enumerantur q̄ sunt que
dam delectationes ꝯsequentes actū vt gaudiū qḋ
est proprie delectatio in voluntate: et pax q̄ est se=
curitas habēdi obiectū sine repugnantia: nō sunt
species specialissime: sic de scientia metaphisica q̄
habet sub se multas species et naturalis scientia.
Simili̇t appetit⁹ ad alteꝝ pōt ordinari q̈tum ad
intrinsecū sibi et q̈tum ad exteriora: sic iusticia di=
uiditur in.b.c. vt ordinat ad proximum q̈tū ad ex=
teriora ī eo dicit̄ cōiter iusticia ꝯmutatiua: iusticia
ordinans ad ꝓximū q̈tū ad interiora in eo: ꝛ q̈tū
ad seip̄m q̄ est ꝑfectior ordinatio. hec enim ordina
tio ē vt hō sit ꝓximi⁹ amicicia ꝛ ē ꝑfectissima virt⁹
moralis. ordinat em̄ ad ꝓximū q̈tū ad om̄e qḋ po
test ordinari. alia virt⁹ est ordinatiua ad proximuꝫ
q̈tum ad subiectionem vel principalitatem que re
spiciunt politicū q̈tū ad ꝑsonas ordinatas: vt sub
iectio et principatus: ꝛ hec sunt iusticia distributi=
ua. Istas docuit saluator in Matheo. Q̈tum autē
ad oppositum vt ordinatur ad seipsum q̈tū ad cō=
cupiscibilē et irascibilem. ¶ Ideo ad questionē pa
tet ꝙ virtutes / beatitudines / et dona oīno nō sunt
bitus distincti realiter. ¶ Ad argumēta. Ad ꝑmū
septē filij sunt septē virtutes: tm̄ duo dona sunt fi=
des in via et ali⁹ habitus in patria existens. ¶ Ad
aliud concedo argumentū: q꞉ si essent distincti ha=
bitus non essent virtutes. ¶ Ad aliud in oppositū
dico ꝙ numerus est septenarius nō īsistēdo in spe=
ciebus. ¶ Ad argumentum pro opiniōe vera. Cha
ritas facit ista oīa. Patientia em̄ est virtus oꝑata ī
actu a charitate. ¶ Ad aliud philosoph⁹ ponit vir
tutē diuinā: dico ipse dicit in quacunqꝫ sunt quattu
or gradus q̄ sunt habitus in specie. s. ꝑseuerantia /
continentia / tēperantia / et heroica virtus: q̄ ē ha=
bitus eiusdē speciei excellēs tm̄ ꝛ eiusdē rōnis cum
alia virtute q̄ est minus ꝑfecta. Sic bestialitas est
malicia excellens / vt igitur heroice agat nō reqri=
tur aliud obiectū: sed ꝙ ipsa sit excellens virtus.

¶ Distinctio. xxxv. ¶ Questio. j.

Ueritur: an dona
oīa. s. sapientia / scientia / ꝛ in=
tellectus / ꝛ ꝯsiliū sunt habitus
intellectuales. Ad hoc pꝫ Sa
pientia nō est intellectualis vt
ibi numerat̄: ꝛ vt cōiter tradit̄
in scriptura. Sed cum quo ha
betur charitas. Unde intellectus / scientia / ꝛ ꝯsili=
um sunt habitus intellectuales: vt hic sumuntur in
tellectus circa ꝑma credibiliū. Scientia respectu
oīm credibiliū ꝛ est explicita cognitio. Unde ītelle
ctus et scientia dicūtur fides īplicita ꝛ explicita et
ꝯsequūtur seinuicē tā ī via q̈ in patria. In via dicit̄
aliquis habere intellectū q̇ assentit articulis. sciāꝫ
vero q̄ scit articulos defendere ī patria. intellect⁹
dicitur visio diuine essentie. scientia cognitio arti=
culorū in verbo: ideo intellectus ꝛ sciētia ē vn⁹ ha
bitus perfectus diuine cognitionis ꝑmi credibilis
et expressiui alioꝝ. Unde sapiētia est charitas / cō=
silium est prudentia. intellectus ꝛ scientia sunt vn⁹
habitus respectu primi credibilis ꝛ alioꝝ credibi
lium inclusoꝝ sicut in acq̇sitis. intellectus est prin=
cipioꝝ. sciētia ꝯclusionū. Cōtra: in actib⁹ acq̇sitis
scientia ꝛ intellectus sunt diuersi habitus: ergo et
scientia infusa ꝛ intellectus. Dico verū est antece=
dens vt ptꝫ. vi. Ethi. ꝯña tamen non valet: q꞉ intel
lectus et sciētia credibiliū hitus. sunt excedentes
facultatē naturalē q̄ sunt in cognitione ꝑmi credi=
bilis. Et licet scientia ꝛ intellectus acquisiti sint di
uersi: q꞉ inclinant ad diuersa euidentia ꝑ habituꝫ
intellectus ꝛ scientia in patria nō video alia credi
bilia nisi in deo: ideo idē hitus est ibi q꞉ non aliam
euidentiā habeo q̈ euidentiam essentie diuine.

¶ Distinctio. xxxvi. ¶ Questio. j.

Irca istam distincti
onem tricesimamsextam: in qua
magister agit de virtutum conne
xione. Queritur vtrum virtutes
morales sint connexe. Q꞉ non.
Aliquis potest eē naturaliter in=
clinatus ad actus vnius virtutis ꝛ non alterius: si=
cut vnus est complexionatus ad faciliter irascen=
dum: et tamen nō ita inclinatur ex natura ad act⁹
concupiscentie. igitur talis potest facilius exercita
re se circa illos actus ad quos inclinatur q̈ circa il
los ad quos non inclinatur. ꝛ ita habebit virtuteꝫ
circa hos et non circa illos. ¶ Preterea. qualiter=
cunqꝫ aliquis sit inclinatus potest habere materi=
am exercendi se circa actus vnius virtutis: ꝛ non
alterius: puta religiosus potest habere oportunita
tem circa passiones refrenandas: non aūt circa ter
ribilia bellica aggrediendi vel sustinenda. igitur
generabit in se temperantiam sine fortitudine.
¶ Preterea. ratione existente erronea voluntas
potest elicere actum ꝯtra iudicium eius: ꝛ tamē re=
cte eligere. igitur ex talibus frequentibus electio=
nibus potest generari habitus moralis: et tamen

in intellectu non generatur prudentia: quia intellectus non recte dictat: et ita potest esse virtus moralis sine prudentia. ¶ Preterea. intellectu econuerso recte dictante voluntas potest non eligere dictatum: sed oppositum eius: et ita ex sic frequenter dictare generabitur prudentia in intellectu: nō tamen virtus moralis in voluntate sed potius vitiū. ¶ Preterea. actus contēnendi omnia propter deum est arduus et consonus rationi. igitur ad illum potest esse virtus inclinās pauperez. igitur talis sic contēnens videtur habere virtutem sic inclinantē et tamen nō potest habere liberalitatem: vt videtur: quia non habet materiam huius virtutis: quia nichil habet qđ possit dare. Similiter etiaz multi habent alias virtutes qui non sunt pauperes.

¶ Preterea. continentia coniugalis videtur esse virtus: et tamen est sine virginitate que videtur esse virtus. ¶ Preterea. magnanimitas est virtus que videtur repugnare humilitati: quia magnanimus dignificat se magnis honorib⁹. humilis autem dignificat se paruis honoribus. quia reputat se parum valere in oculis suis. ¶ Contra. vi. Ethicorum. et Augu. vi. de trini. c. iii. ¶ Hic sunt quattuor articuli. Primus / de connexione virtutū moralium intra se scđm genera et species illorum generum. Secundus: de connexione cuiuslibet virtutis moralis cum prudentia. Tertius: de connexione virtutum moralium cum theologicis. Quart⁹: de cōnexiōe theologicaꝝ inter se. ¶ Quantū ad primum dicitur sic. philosophus. vii. Ethicoꝝ dicit sic. In genere bonitatum vel maliciarum est distinguere quattuor gradus: quorum primus apud philosophum dicitur perseuerantia. secundus cōtinentia. tertius temperantia. in quarto autem dicitur virtus heroica: et in duobus pmis gradibus non est virtus: sed nū quedam dispositio īperfecta quam nata est sequi virtus perfecta. In tertio gradu est virtus communiter dicta. In quarto est virtus in gradu superexcellenti. Conceditur ergo q in duobus primis gradibus non est cōnexio. qꝛ potest aliqs exercitari in actibus vnius virtutis et non alterius: et ita acquirere tam perseuerantiam q̄ continentiam vnius et non alterius. In tertio gradu distinguitur: quia aut est virtus imperfecta / aut mediocris / aut perfecta: et in duobus primis gradib⁹ non oportet esse connexionem propter idem qđ prius: quia scilicet aliquis potest exercitari in actibus alicuius virtutis et non alterius. In tertio autem gradu huius tertij gradus et multo magis in quarto gradu est connexio. quod probatur multipliciter. Primo: quia non est virtus vere perfecta q̄ in contrarium fini suo obliquari pōtest scđm q dicit Augu. in sermone de operibus misericordie. Charitas que deseri potest nūq̄ vera fuit: sꝫ si vna vi⁹ moralis esset sine sola alijs posset obliquari circa alios fines. igitur non est vera virtus. probatio minoris. quia vna virtus non firmat voluntatem circa illa appetibilia que non per se respicit. igitur si voluntas non habeat nisi illam virtutem potest obliquari circa alia appetibilia p̄sentata sibi: sed ex obliquatione circa alia potest obliquari circa obiectum illius virtutis. q. etc. ¶ Hoc patꝫ in exemplo. quia habens temperantiam et non fortitudinem non firmatur circa terribilia sustinenda. Igitur si p̄sententur sibi terribilia. puta / vel q fornicetur vel sustineat mortem potest obliquari circa terribilia. et per consequens circa ea que sunt temperantie. Nā talis potius eliget non sustinere mortem q̄ non fornicari: qꝛ nō est firmatus circa illam passionem terribilem. ¶ Hoc arguitur secundo. qꝛ virtutis est delectabiliter operari. ij. Ethicorum. sed vna virtus sine alia non est principium delectabiliter operandi. sicut patet in exemplo predicto. Nam tentatus de intemperantia si non sit fortis non delectabiliter fugiet que pertinent ad intemperantiam. et per consequens non est perfecte tēperatus. eodem modo potest poni exemplum. Si quis enim sit auarus eliget seruare pecunias plus q̄ temperantiam. ¶ Preterea. tertio virtus perfecta perducit ad finem virtutis: quia perfectio ī moralibus est perducere ad finem. sed vna virtus sine alia non perducit ad finem: nec virum politicū facit. ergo. etc. ¶ Cōfirmat̄ illa positio p Gre. xxij moraliū. c. j. Si qs vna virtute pollere credit̄ tunc vacit̄ pollet cū vicijs ex alia pte nō subiacet. et lib. xxi. c. iij. Una virtus sine alia vel non est virt⁹ omnino vel minima est. ¶ Preterea. Cōmētatoꝛ sup. vj. Ethicoꝝ. ī pncipio. Nō existēte tēpāntia q̄lit erit iusticia. ¶ Preterea. idē sup illō. vi. Ethi. Tēperātiā hoc appellam⁹ noīe velut saluātē prudētiā. soꝛores adinuicē virtutes sunt. ¶ Hoc idez pbat̄ p glo. sup illō Apocal. xxi. Ciuitas in quadro posita est. q̄re ibi. ¶ Cōtra hoc arguitur pmo sic. sicut p te cōtingit duos gradus esse incōnexos. s. pseuerantiaz et cōtinentiā: et cōsimilit̄ duos primos gradus tertij gradus. s. quando virtus est imperfecta vel mediocris. eodem modo arguitur de virtutibus scđm tertiū gradū virtutis: qꝛ contingit aliquē habentē virtutē scđm duos gradus tertij gradus exercitari circa actū vnius virtutis et nō alteri⁹. Nō eīn min⁹ est disposit⁹ aliquis habens habitū et operandū circa ista obiecta q̄ alius nullum habens habituz: igitur si aliquis a principio potuit se exercitare secundum actus vnius virtutis et non alterius. multo magis cum habuerit habitum vnius virtutis secundum duos gradus tertij gradus poterit exercitari circa obiectum illius virtutis et non alterius: et ita poterit sibi acquirere vnam virtutem perfectam et non aliam. ¶ Confirmatur. quia potest nō occurrere sibi oportunitas agēdi circa materiā alterius virtutis nec inclinatur ad hoc sicut ad illud cuius habet habitum. Si dicatur q lꝫ materia alteri⁹ virtutis nō occurrat exterius. occurrit tamē in fantasmatibus: et circa illa oportebit recte eligere / vel virtus acquisita non saluabit̄ in aliquo gradu. ¶ Contra. possibile est illa alia non considerare: sed solum illa ad que inclinat habitus virtutis: qꝛ nō cōtingit intelligere simul duo distincte fm cōmuniter loquētes. igit̄ si occurrat alia q̄ pertinent ad aliā virtutē non pōt voluntas eligere circa illa:

nec bñ nec male: sed pcipere non ꝯsideratione illo
rum ꝛ cõsiderationem eorũ q̃ pertinẽt ad virtutez
quam habet ꝛ stabit ꝓpositum. ¶ Dicit alit ꝛ me=
lius ꝙ possibile ẽ habitum quãtũcunq̃ ꝑfectũ ĩ ge
nere nature acq̃ri ex actibus frequẽter elicitis cir=
ca obiectũ vnius virtutis absq̃ acquisitione alteri
us habit⁹. sed ille habitus quantuncunq̃ intensus
non habet rõnem virtutis nisi sit conformis aliis
virtutibus acq̃sitis. ꝛ ideo nõ ẽ vit⁹. ꝯcordia enĩ ha
bitus ad habitum necessaria ẽ in quolibet habitu:
qui est virtus. ¶ Illud dictũ posset faciliter impro
bari: si virtus moralis eẽt per se ens ꝛ per se vnum
in genere qualitatis. Sed quia non credo hoc esse
verum sicut tangeẽ inferi⁹. iõ aliter arguo sic. Vir=
tus cũ omnibus q̃ sunt de ꝑ se rõne virtutis gene=
raẽ ex actib⁹ ꝯformibus recte rõni. ita ꝙ vltra na=
turam actus vel habit⁹ rõ act⁹ vel habit⁹ virtuosi
non requirit nisi ꝯformitatẽ ad rectam rõnẽ. ex. ii.
ethi. virtus ẽ habit⁹ electiuus ĩmediate exñs quo
ad nos determinata rõe ꝛ vt vtiq̃ sapiẽs determi
nabit. Sed sine cõcordia aliarum virtutũ ꝯcurren
tium in eodẽ operante põt eẽ talis ꝯformitas tam
actus q̃ habitus ad rectã rationẽ circa illõ qõ eli=
git. Assumptũ pꝫ. nam nõ recte eliget circa materi
am temperantie nisi ꝓcedẽte recta ratione dictãte
de tali eligibili: potest aũt ꝓcedere dictamen rectũ
circa materiã vnius virtutis absq̃ oĩ dictamine rõ
nis circa materiã alteri⁹ virtutis. g̃ ꝛc. ¶ Preterea:
secũdo sequiẽ ex isto dicto ꝙ quelibet virt⁹ est alii
rõ essẽdi virtutẽ. ꝯñs ẽ flm̃. igiẽ ꝛ añs. ꝓbatio ꝯñe:
quia si habitus temperantie nõ est virtus: nisi q̃a
concomitaẽ alia virtus. puta fortitudo. igiẽ fortitu
do virtus inq̃tũ cõcomitans tẽperãtiã ẽ rõ illi ha=
bitui essendi virtutẽ. ꝛ pari rõne ecõuerso. temperã
tia vt cõcomitãs erit fortitudini rõ essendi virtutẽ.
igiẽ q̃libet erit alteri rõ essẽdi virtutẽ: ꝯñs ẽ falsuz.
q: seq̃reẽ ꝙ aliq̃ erit virt⁹ añq̃ sit virt⁹: ꝛ ita nulla
ꝑma virt⁹ ꝛ ita nulla virt⁹ erit. ¶ Probatio istoꝝ.
accipiatur⁹ ei hitũ illũ de genere qualitatis q̃ dꝫ eẽ
temperantia. si nõ pt eẽ virtus nisi ꝯcomitãte alia
virtute q̃ est fortitudo. igiẽ fortitudo pri⁹ erit virt⁹
q̃ temperantia sit virt⁹: ꝛ tñ non põt fortitudo esse
virtus nisi cõcomitante temperãtia virtute ꝑ ypo
thesim: igitur fortitudo erit virt⁹ pri⁹ q̃ sit virtus.
¶ Per idem ꝓbaẽ ꝙ nulla erit ꝑma virt⁹: q: nõ tẽ
perantia: q: illa nõ potest esse virtus sine cõcomitã
tia oĩm aliaꝝ: ꝛ hoc habẽtiũ rõnẽ virtutis ex ypo=
thesi. ¶ Si dicatur ad hoc ꝛ ꝓbabiliẽ ꝙ aliqua ꝑt
esse virtus hñs secũ oẽs virtutes cõcomitantes: et
licet in rõne qua ẽ talis habit⁹ vnus ꝓcedat alium:
nõ tamẽ in rõne qua est virtus. sꝫ oẽs habit⁹ siue ꝑ=
us siue posteri⁹ generati hñt rõnẽ virtutis ex rõne
propria ꝛ cõcomitantia mutua. ¶ Cõtra hoc. quia
sequitur tũc ꝙ vnus act⁹ gñabit oẽs virtutes mora
les in eẽ virtutis qõ videẽ incõueniẽs. ꝓbatio ꝯñe.
pone enim habitũ temperãtie generatũ: ꝛ ꝑ ꝯñs:
habitũ fortitudinis generatũ ad similem gradum:
tñ nullus istorũ habituum erit virtus quousq̃ qui=
libet habitus sit in eo gradu in quo est virtus. Aut
igiẽ quilibet habitus erit añ aliũ virtus vel esse po

terit: ꝛ habetur ꝓpositum: ꝙ vnus habit⁹ põt esse
virtus sine alio: ꝛ ita nõ erit cõnexio necessaria vir
tutum. Aut nõ: ꝛ tũc oẽs habit⁹ simul fient ꝑ vnuz
actũ in eẽ virtutis: qõ videẽ incõueniẽs: q: ille act⁹
videtur eẽ vnius virtutis: ꝛ sicut eẽt actus vni⁹ vir=
tutis si eẽt generata: ita eẽt generatiuus vni⁹. igiẽ
non omniũ. ¶ Preterea: tertio rõnabilius videtur
spẽs eiusdẽ generis in virtutib⁹ moralib⁹ eẽ cõne=
xas q̃ duo gñs: q: magis inclinaẽ aliq̃s ad ordina=
te se hñdum ex virtute quã hꝫ circa materiã magis
coniunctã materie virtutis quã hẽt. q̃ circa magis
remotã. materie aũt spẽꝝ eiusdẽ generis mag͂ sũt
cõnexe q̃ materie diuersorũ generũ: sed spẽs eius=
dẽ gñis virtutis nõ sunt cõnexe: puta virginitas et
castitas cõiugalis. ergo. ¶ Quantũ ad istũ articulũ
concedo ꝙ virtutes morales nec scõm genera sua
que communiter assignanẽ iusticia: fortitudo: ꝛ tẽ=
perantia: nec scõm illa generaliora q̃ pri⁹ assignaui
que sunt virtutes disponẽtes affectum ad seipsum
vel ad aliũ sunt necessario. ¶ Ad hoc est persuasio
talis. q: vna virtus est aliqua perfectio hoĩs: sꝫ nõ
totalis. sufficeret enĩ tunc vna virtus moralis. igiẽ
partialis: quando autẽ sunt plures ꝑfectiones par
tiales: idem ꝑfectibile ꝑt eẽ simpliciẽ ꝑfectũ scõm
vnam ꝑfectionẽ in summo: ꝛ simpl'r imꝑfectũ scõꝫ
aliã: sicut pꝫ ĩ hoĩe cui⁹ ẽ habere multas ꝑfectiões
organicas. põt habere vnam ꝑfectionẽ in summo
nihil habendo de aliis: vt eẽ summe dispositũ quo
ad visum vel gustũ vel olfactũ nihil hñdo de auditu.
igiẽ potest aliquis habere ꝑfectionẽ respectu mate
rie tꝑantie nihil hñdo de ꝑfectione q̃ requireret re
spectu materie alterius virtutis: ꝛ per ꝯñs ꝑt esse
simpliciter tꝑatus etiã quantũ ad quẽcũq̃ habitũ
temperantie: ꝛ si non sit fortis. nõ tñ erit simpliciẽ
moralis sine oĩbus virtutib⁹ moralibus: sicut non
est perfecte sentiẽs simpliciẽ sine oĩbus sensib⁹: sed
non ẽ min⁹ ꝑfecte tẽperatus: lꝫ sit min⁹ ꝑfecte mo=
ralis. sicut non audiẽs nõ est minus perfecte vidẽs:
licet sit min⁹ perfecte sentiẽs. ¶ Per hoc pꝫ ad q̃=
dam tacta ꝓ prima opinione: puta ad illud ꝙ virt⁹
potest obliquari: hoc enĩ est falsum de virtute. nam
virtus non obliquaẽ: sed hñs virtutẽ ex defectu al
terius virtutis obliquaẽ respectu alteri⁹ virtutis.
nec ex hoc est virt⁹ ista ĩperfecta: q: nõ ẽ ei⁹ dirige
re hoĩez circa oĩa. sꝫ circa oĩa obiecta. sicut nõ ma
gis obliquaẽ hõ in vidẽdo si potest audire q̃ si nõ
potest. ¶ Si arguitur cõtra hoc sic: est de facili a=
missibilis talis habilitas vel dispositio. igiẽ nõ est
virtus. Nego añs. immo licet cõtra eius inclinatio
nem fiat: non tñ corrumpiẽ nisi multis actib⁹ ꝯtra
riis. dispositio aũt bona corrũpiẽ vno vel paucis.
Per idem ad illud delectabiliter operari. nã quan
tum est ad illã materiã ꝓcise sumptã delectabiliter
operatur: puta delectabile sibi ẽ abstinere ab ope=
re intẽperati: sed non est sibi delectabile subire ter
ribilia: q: circa illa nõ est ordinatus. tristatur ergo
cũ committit actũ intẽperãtie: q: est contra habitũ
suum. sed tristius esset sibi subire terribilia: fugit ei
tristius et eligit quodammodo minus triste: ne in=
currat tristius. Concedo igitur ꝙ talis est imper=

fectus: ⁊ tristabiliter opaꝛ. sed non ē imꝑfectꝰ nec
tristabiliter operaꝛ circa materiam illius virtutis
quam habet: nisi tñ ꝑ accñs: qꝛ. s. ꝯcomitatur alia
materia: circa quam nõ est virtuose dispositus: vt
circa ipsaꝫ virtuose ⁊ delectabiliter opereꝛ. ¶ Per
idem patet ad aliud de fine virtutuꝫ moraliū: quia
vna virtus nõ perducit perfecte ad finem virtutuꝫ:
sicut nec vnus sensus ꝑducit hominem ad ꝑfectuꝫ
actum sentiendi: sed quelibet virtus quantū i se est
perducit ad finē: oēs aūt requiruntur ad ꝑfecte ꝑ
ducendum. Cōceditur igitur ꝙ vna nõ ꝑducit suffi
cienter simpliciter: sed quantū sufficit ad ꝑfectio=
nem talis virtutis. ¶ Ad primū argumentū quod
adducitur ibi de Aug. dico ꝙ phs in ꝑdicamentis.
non dicit habitū eē inamissibilē: sed de difficili a=
missibilem. lꝫ igitur virtꝰ possit amitti: ⁊ ita habēs
eam possit obliquari. nõ tamen virtus ipa obliqua
tur: sed hñs recedit ab apice virtutis. nõ tñ sequiꝛ
eam nõ fuisse virtutem etiā ꝑfectā scđm rōnē habi=
tus: qꝛ non fuit inamissibilis. Et qđ dicit de chari=
tate opꝫ exponi: qꝛ aliquis vere fuit in charitate q̄
postea peccauit mortaliꝛ. sꝫ non fuit vera charitas
i. vere contingēs fini. s. btitudini. ¶ Ad auctorita=
tes Grego. pōt dici ꝙ loquitur ibi de virtutibꝰ pro=
ut sunt hitꝰ q̄ sunt ꝑncipia merēdi ⁊ hoc mōverū ē
ꝙ vna virtꝰ moralis sine alia nõ ē virtus. qꝛ nõ me
retur per vnam sine alia: vel non cōcomitāte alia:
nam habens temperantiā moralem non meretur
si nõ cōcomiteꝛ humilitas: vel saltē si oppositum
vitiū non insit ei. ¶ Per idē ad glo. super Apocal.
⁊ ad Commētatorē. Cōcedo ei ꝙ sorores et si iu=
uent se mutuo ad cōuiuendum: vna tamen non est
altera: nec essentialiter perficit alteram: ita iste vir
tutes bene iuuant se ad saluandū se mutuo: ⁊ i hoc
potest intelligi dictum quorundam: ꝙ vna nõ ē to=
ta sine alia. quia non ita bene saluaꝛ sine alia. nam
homini exposito multis tempestatibꝰ circa diuer=
sas materias: imꝑfectio circa vnam materiam est
vna occasio imperfecte agendi circa aliaꝫ. ⁊ ꝑfecta
dispositio agendi circa vnā iuuat ad recte se habē=
dum circa aliam: iuuant ergo se mutuo sicut soro=
res: sed nulla ē req̄sita ad ꝑfectionem essentialem
alterius: sicut ꝑus nascitur vna soror ꝙ̄ alia: ⁊ siliꝛ
virtutes non possunt simul generari. non eñ pos=
sunt haberi duo actus perfecti generatiui duarum
virtutum. ¶ Secūdus articulus habet duo dubia
primum de connexione cuiuslibet virtutis cum sua
prudentia. secundum de connexione omniū cū vna
prudentia. ¶ Quantum ad primum dicitur ꝙ illa
connexio sit necessaria. quod probatur per philo=
sophum. vi. ethicorum cap. xv. Ubi sententia sua ē
ꝙ si voluntas male eligit intellectus male dictat.
Idem ibidē dicit aliud ad eandem sniam: ꝗre ibi.
cap. xv. Idē etiā i libro de motu animaliū: si maior
practica ꝓponaꝛ ab intellectu: ⁊ minor sumaꝛ a sen
su vel fantasia: ꝯclo erit opatio: ita ꝙ nectio ē opa
ri ſm eā si non impediaꝛ. igiꝛ ſm eū nūꝙ̄ ē opatio
cōtraria dictamini rōnis. ¶ Hoc ꝯfirmaꝛ ꝑ Aug.
super illud psal. Loquetur ad eos in ira sua. Obum
bratio mentis sequitur eos qui legē dei trāsgredi=

untꝛ. ¶ Itē Diony. iiii. de di. no. Nullus opaꝛ bonū
ad malū aspiciēs. ¶ Preterea. iii. ethi. Ois malus
ignorās. cui ꝯcordat illđ Sap. Excecauit illos ma
licia eoꝝ. ¶ Modꝰ poniꝛ iste. quere q̄tli. v. q. xvii
¶ Si obiiciꝛ ꝯtra hoc ꝑ articulū excōicatū. stāte
scīa in vli ⁊ in ꝑticulari volūtatē nõ posse velle op
positū. error. ¶ Rñdet q̄tli. x. q. x. ꝙ ista ꝓpositio
stāte scīa ⁊c. est distinguēda ſm ꝯponē ⁊ diuisionē
et in sensu diuisionis est falsa: qꝛ significat ꝙ volū
tas nunꝙ̄ hꝫ ptātē volendi oppositū. ¶ In sensu
aūt cōponis adhuc est distinguēda: ꝑ hoc ꝙ ablati
uus absolutus pōt exponi ꝑ si vel q̄ vel dū. Si ex
ponaꝛ ꝑ q̄a: falsa est. et veꝝ est esse errorē: qꝛ signi
ficat ꝙ rectitudo in scīa vel in itellectu est cā recti
tudinis in voluntate. Si aūt exponaꝛ ꝑ si vel dū:
ita ꝙ notet ꝯsecutionē vel ꝯcomitātiā nõ cāitatē
tūc ſm eū pōt ꝓpō hēe veritatē: nec sic ꝯdēnatur
ita tñ ꝙ intelligaꝛ ꝙ nõ sit ꝑoritas nature i errore
intellectꝰ: sꝫ volūtatis. siꝛ eñ tpe ſm eū ꝯcomitāꝛ
se ille ⁊ ille: sꝫ ꝑor natura ē error voluntatis: ita ꝙ
ꝯsiderādo intellm̄ ſm illud qđ est ꝑus natura volū
tate actꝰ intellꝰs rectꝰ est: sꝫ volūtate libere erran
te intellꝰs excecaꝛ: ⁊ si siꝛ tpe: tñ posterius natura
¶ Pro isto arguitur sic. si ꝑma electio non exceca
ret itellm̄ nec aliqua alia: nā ꝑma pōt eē eque ma
la sicut q̄cūq̄ alia: ⁊ si nõ excecat q̄ñ ē mala. igiꝛ
nunꝙ̄. et ita quotcūq̄ malicie actuales i volunta
te nunꝙ̄ excecarēt intellectū. et ita possꝫ esse quā=
tūcūq̄ malꝰ absq̄ oī errore intellectꝰ: qđ videtur
negare plures auctoritates. ¶ Contra hoc arguiꝛ
ꝑmo ꝑ Augu. sup illud psal. Forte viuos deglutis
sent nos. Ibi sunt q̄ viui absorbētur: q̄ sciunt malū
eē: et lingua ꝯsentiunt absorpti moriunꝛ. Idē sup
illud psal. Fiat mensa eoꝝ corā ipsis ⁊c. quid ē vi=
tiis ꝯsentiētes. nisi sciētes non debere consentire
Ecce norunt muscipulā et pedē ponūt. Idē super
illud psal. Cōcupiuit aīa mea desiderare ⁊c. ꝑcedit
intellꝰs. seq̄tur tardus/aut nullus affectus. ¶ Ad
hoc est auctoritas. ii. ethi. Nõ parū vel nihil valet
ad virtutē. Si aūt rectitudo intellꝰs in ꝯsiderādo
necessariā haberet ꝑ cōcomitātiā volitionē recto:
cū scīa multum faciat ad ꝯsiderationē rectā: et ꝑ
ꝯñs multū faceret ad rectū velle: imo seq̄tur aliud
qđ non opꝫ ꝑsuaderi alicui ꝙ non esset viciosus: sꝫ
ꝙ deberet considerare scđꝫ habitū intellectus: nā
ꝑ te ꝯsiderando recte ſm habitū scīe volūtas non
pōt simul non eē recta: et ita nõ opꝫ ꝑsuaderi ali=
cui de recte volēdo: sꝫ de recte cōsiderādo. ¶ Pre
terea ꝑ rōnē intellꝰu recte dictāte volūtas pōt ni=
hil eligere: sicut nõ pōt eligere qđ dictaꝛ ab intel=
lectu: qꝛ rō nõ mouetꝛ siꝛ ab isto intellꝰu ⁊ ab illo: ni
hil aūt eligēdo nõ ꝑnaꝛ i ea virtus aliqua: sꝫ ex re
cto dictamine ꝑnatur prudētia ꝑ te. igiꝛ prudētia
ꝑnabitur sine alia vtute morali. ¶ Preterea ꝙ ma=
la electio nõ possit excecare intellm̄: ita ꝙ erret
circa agibilia. ꝓbo. termini sunt totalis cā notitie
ꝑmi ꝑncipii ita i practicis sicut in speculatiuis ex
ꝑmo posterioꝝ. ⁊ forma syllogistica est euidēs oī
intellꝰui per dispōnē syllī ꝑfecti. i. ꝑoꝝ. igiꝛ terminis
ꝯpꝑhēsis ⁊ cōpositis: ⁊ facta deductiōe syllogisti

ca:necesse ē intellectū acqescere ꝯclōni: cui⁹ notitia depēdet pcise ex notitia principii ⁊ notitia deductionis syllogistice. igiꝫ impossibile ē voluntatē facere itellectū considerātē pncipia ⁊ deductionē syllogisticā errare circa conclusionē sic deductā. ⁊ multo min⁹ circa principia: igiꝫ nullo mō exceca biꝫ itell'us vt erret. ¶. Si ꝯcedas cōclusionē ⁊ dicas ꝙ iō volūtas intellectū excecat. qꝛ auertit itellectū a ꝯsideratiōe recta. ¶ Cōtra. qꝛ sic auerteꝛ nō ē excecare: qꝛ sic posset auerteꝛ stāte prudētia. potest ei prudētē non sp ꝯsiderare ea q̄ sūt prudētie: sꝫ volūtarie qñqꝫ alia. ¶ Pretea. velle auertere reqrit aliqd itelligere siꝉ tpe ⁊ pri⁹ natura. illud aūt ē dictamen rectū recte rōis stās a quo volūtas vult eam auertere: ⁊ tūc sequiꝛ ꝙ velle auertere non est pctm̄ p te: qꝛ stat cū recto dictamine. Aut ille act⁹ preuius ipi velle auertere ē ali⁹ a dictamine recto ⁊ si sit rectus sequiꝛ idem qd pri⁹. s. ꝙ velle auertere non sit pctm̄: ⁊ ita nec ad ipm sequiꝛ excecatio. Si aūt ille act⁹ pu̇ius ipi velle auertere nō sit rect⁹ tunc nō erit excecatio sequēs ipꝫ velle auertere: qꝛ precedit illud velle. ¶ Preterea. aut stāte recto dictamine volūtas male eligit. ⁊ ita habeꝛ ꝓpositū aut si male eligit: et isto nō stāte eligit: eligit preuio aliquo actu itellect⁹: ⁊ nō recto: qꝛ si eēt rect⁹. tūc p te volūtas eligēdo nō peccaret. igiꝛ ille act⁹ alius non rect⁹ erit pui⁹ ipi velle malo ⁊ nō erit nō rect⁹ per aliud malū velle. qꝛ nō ē circul⁹. ꝓpter ꝓcessuꝫ i isinitū i cāis ⁊ cātis: et p ꝯñs. volūtas nō excecat ad illō malū dictare: qꝛ p te seqtur ad illud velle malum. ¶ Preterea. nullus in via ē incorrigibilis. igitur null⁹ pt oīo errare circa prima principia practica. ꝓbatio ꝯñe. qꝛ errans circa prima pncipia practica nihil habet p qd possit reuocari ad bonū: quōcunqꝫ ei fiat sibi ꝑsuasio negabit assūpta. qꝛ nichil potest assumi notius ꝙ primū principium practicū ¶ Preterea. dānati nō acquiescūt huic tanq̄ vero deum esse odiendū. qꝛ tūc non esset verū illō. Isa. vlti. Vermis eoꝝ nō morieꝛ. nā simpliciter delectabiliter odirēt deum absqꝫ remorsu. g̃. ¶ Quantuꝫ ad illū articulum pōt dici ꝙ rectū dictamē simpliciter stare pōt in intellectu absqꝫ recta electione illi⁹ dictati in volūtate: ⁊ ita cum vnicus recte rationis generet prudentiā gñabitur prudētia in intellectu absqꝫ habitu virtutis moralis. ¶ Et si tunc queriꝛ quō malitia excecat intellectū scdꝫ illas auctoritates pōt dici ꝙ excecat dupliciter. vno mō priuatiue. alio modo positiue. Priuatiue: qꝛ auertit a cōsideratione recta: voluntas eñi eligens oppositum alicuius recte dictati nō pmittit intellectū diu stare in illo recto dictamine. sed auertit ipm ab illo: ⁊ cōuertit ad ꝯsiderandū rōnes ꝓ opposito: si q̄ pñt esse sophistice vel ꝓbabiles: saltē auertit ad ꝯsiderandū aliud impertinēs. ne stet illa actualis displicētia q̄ stat in remorsu illo: q̄ habeꝛ in eligēdo oppositū dictati. Positiue autem excecat sic. nā sicut volūtas recte eligēs finem pcipit itellectui ꝯsiderare illa que sunt necessaria ad illū finē: ⁊ itellect⁹ sic inqrendo media ordinata ad illū finē rectū gñat i se hitū prudētie. ita volūtas eligēs sibi malū finē. Pōt enim sic sibi ꝯstituere malū finē: sicut dictum ē distin. i. pmi. pcipit intellectui considerare media necessaria ad cōsequēdū illum finē de quo bene dicit Augu. de ciui. dei. Mꝫ voluntas habet suas virtutes sicut ibi ptractat. hoc ē volūtas ꝯstituens sibi malum finē pcipit intellectui inuenire media necessaria ad delectabilia ꝓsequenda ⁊ tristia opposita fugiēda. ⁊ sicut ex imꝑio volūtatis bñ eligētis gñatur in intellectu bene dictāte circa media ad illū finem bñ electum perquirēdū habitus qui est prudētia: ita in volūtate male eligende habitus acqsit⁹ ex dictamine circa ea q̄ ordinanꝛ ad malū finē electū ē error: ⁊ habit⁹ directe opposit⁹ hītui prudētie: et pt vocari iprudētia vel stultitia: nō tm̄ priuatiue sed positiue ⁊ ꝓrie: qꝛ sicut prudēs hꝫ habitum quo recte eligit ordinata ad finē debitū: ita imprudens vel stult⁹ hꝫ habitū quo prompte eligit ordinata ad finem ꝯstitutū a volūtate mala: ⁊ talis hītus generaꝛ ex imꝑio volūtatꝭ male eligētis. Pro tanto igiꝛ verū ē ꝙ volūtas mala excecat: non qdē faciēdo errare circa aliqua ꝯplexa: sed faciēdo itellectum habere habitum considerādi aliq̄ media ordinata ad malū finē: ⁊ totus ille hīt⁹ ē error i agibilibus: lꝫ non sit error deceptiuus quantū ad considerationem siue speculationē. ¶ Ad aliud. dubiū posset hic esse: si non necessario genereꝛ simul habitus rectus intellectiu⁹: ⁊ habitus bonus appetitiu⁹: qꝛ cōtingit bene dictare circa aliqua: nō bene agendo circa illa: an habitus intellectualis generatur sine virtute morali sit prudentia: ⁊ an econuerso habitus generatur in appetitu sine illo ītellectu sit habitus moralis. ¶ Quantum ad pmū de prudentia pōt dici ꝙ stricte loquendo: prudētia nō est sine virtute morali: quia ē ratio recta cōfuse se habens appetitui recto: et. vi. ethi. Appetitus autem nō ē rectus sine virtute morali. patet ibi. Et si hoc verū esset: tunc nō tm̄ pma dictamina circa pncipia agibiliū eēnt recta: ⁊ nō tm̄ eēnt prudētie: sꝫ q̄si q̄dam seminaria prudētie: sꝫ etiam circa media necessaria ad finem prestitum a volūtate esset aliquis habitus recte dictatiu⁹: et tamen non esset prudentia. ¶ Posset igitur poni duplex habit⁹ intellectualis circa agibilia rectus: et neuter esset prudentia. Unus quidē qui pcederet rectam electionē finis i particulari: et ille nō esset prudentia: qꝛ prudētia ē circa ordinata ad finem: qꝛ est habitus cōsiliatiu⁹. cōsiliatiu⁹ aūt nō est de fine: sed de entibus ad finē est etiam discursiuus: qꝛ consiliatiuus: et ita de his ad quē discurriꝛ. ¶ Electo aūt fine bōo nō tm̄ i cōi sed in particulari: ēt vt ꝙ caste viuendū ē: pōt eē aliquis habit⁹ dictatiuus recte de his q̄ sunt ad finem sed nō hñs secum electionē rectā tanq̄ concomitātem: et ille quātum est ex parte obiecti eēt prudentia. eēt enim recta rō circa ea q̄ sunt ad finē: sed deficeret sibi alia cōditio: qꝛ nō eēt cōcors appetitui recto circa eadē obiecta. Scdꝫ istā viā eēt dicēduꝫ ꝙ quicūqꝫ hītus generaretur i itellectu: lꝫ practic⁹ et rect⁹. et hoc siue circa finē: siue vlēm siue pticularē: siue circa media necāria ad ꝯsequendū finē illū particularē electū: si nō ꝯcomiteꝛ recta electō volū

tatis circa eadē nō est prudētia. ¶ Si arguit̄ ꝯ hoc
sicut arguitur cōtra predictū articulum de ꝯnexio
ne virtutū moraliū: q2 in ista cōcordia sequeret̄ pru
dētiā ꝯstituere virtutē moralē: ꝛ ecōuerso: ꝛ ita per
vnū actum vltimate gn̄aret̄ vterq3 habit⁹. s. prudē
tia ꝛ virt⁹ moralis. Jlle aūt act⁹ nō posset eē itelle
ct⁹ ꝛ volūtatis sil': sed tm̄ alteri⁹. igit̄ nō posset esse
gn̄atiu⁹ vtriusq3. ¶ Posset dici q nō est necessaria
conformitas vni⁹ virtutis moralis ad aliam: q2 nul
la est regula alteri⁹. sed cuiuslibet ē necc̄ia conformi
tas ad prudētiam: q2 in diffōne virtutis cadit q sit
habit⁹ electiuus sm̄ rectā rōnē. ꝛ iō pt eē ꝯstitutio
per modum concomitātia: ꝛ hoc ipi⁹ hit⁹ i eē mo=
rali p prudentiā. ꝛ ecōuerso: nō sic aūt moraliū iter
se: ꝛ tūc ꝯcederet̄ q sil' gn̄aretur aliqs habit⁹ in rō
ne prudētie: ꝛ alius habit⁹ i rōne virtutis moralis
per actū vnū q̄ gn̄at vltimate tā virtutē moralem q̄
prudentiā: inconueniēs quidē est in moralib⁹ q vn⁹
actus vltimate generet duas virtutes morales. s3
nō est hoc incōueniēs in tēperantia et prudētia: q2
ille act⁹ qui generat prudētiā i rōne reg'latiui gn̄at
tpantiā in rōne regulati. nō aūt h3 rōnem virtutis:
nisi ex rōne regulati. ꝛ iō gn̄at tpantiā i rōne virtu
tis. nō sic dici pt ꝯparando eā ad fortitudinē: quia
fortitudo non ē regula ei⁹. ¶ Diceret̄ igitur q non
ꝯstituūt se in eē virtutis p aliquam prioritatē qua
si vna sit pri⁹ virt⁹ q̄ reddat aliā eē virtutē. s3 simul
natura ē hit⁹ itellectual' prudētia ꝛ hit⁹ moral' vir
tus. ¶ Et si querit̄ tūc p q̄d gn̄ant̄ isti duo habitus
in eē pfecto. Cōcedo q p vnū actū siue act⁹ ille sit
recta electio: q2 absq3 recta electiōe finis nō ē ha=
bitus intellectualis concors appetitui recto: iō nec
prudentia: siue actus sit itellect⁹: q2 absq3 recto di=
ctamine non est electio cōcors recte rōni. iō nec vir
tuosa nec gn̄atiua virtutis moralis. igit̄ tā actus in
tellect⁹ q̄ actus volūtatis gn̄ando aliq̄d p se in esse
nature pt ꝯcomitāter gn̄are illud in esse relatiuo: ꝛ
vlteri⁹ cōcomitāter suū correlatiuū: ꝛ ita vn⁹ act⁹
gn̄aret simul natura virtutē moralē ꝛ ei⁹ prudētia3
ꝛ secūdū hoc diceret̄ q vterq3 hit⁹ p̄cedēs electio
ne3 rectā eēt quidā intellect⁹ scie moralis. siue q̄dā
scia moralis. sicut eñ in factibilib⁹ artifex differt
ab expto: q2 artifex scit ꝓpter q̄d expt⁹ tm̄. q2 pmo
methaphy. artifex nō ē prompt⁹ in agēdo: exptus
aūt ꝓmptus ē: vt habet̄ ibidē. ita in moralib⁹ hñs
hitū rectū p̄ncipii vel ꝯclusionis. nō aūt exercitat⁹
in operando vel dirigēdo circa agibilia. l3 hēat hitu3
directiuum remotū. q̄ hit⁹ pt dici intellect⁹ vel scia
moralis: nō tñ h3 hitū directiuū ꝓpiquū: qualis ē
prudētia: ꝛ qualis in factibilibus ē habitus exper
ti. ¶ Licet istud videatur probabiliter dictū de di
stinctione sciētie practice / ꝛ prudētie: tamen prudē
tia non solū ē circa media ordinata ad consequēdū
finem vltimum. sed etiā dictādo de ipo fine saltem
particulari. puta de castitate. qd̄ ꝓbatur: primo: q2
virt⁹ moralis semp sequit̄ ordine nature prudētia3
aliquam. ex electione aūt finis particularis: puta
castitatis gn̄atur virtus moralis. igitur istā electio
nē p̄cedit aliqua prudentia. igitur nō est ita proprie
restringēda vt tm̄ sit habit⁹ circa media ordinata
dictata ad cōseq̄ndum finē particularem electum.
¶ Secūdo probatur idem: q2 tūc nō eēt vna pru
dentia correspōdēs vni virtuti. Nā virtus moralis
est vna vnitate finis: ad cui⁹ electionē p̄ncipaliter
inclinat. Si aūt ad dictādum de illo fine nulla eēt
prudentia: sed tm̄ de mediis ad illū finem: nullum
esse obiectū vnu3 a quo esset vnitas prudētie dicta
tiue: sed essent multe prudētie de multis mediis di
ctatiuis ad finem ordinatis. vbi tñ esset vna virtus
moralis ex vnitate finis. igit̄: tum ꝓpter p̄oritatē
naturalem prudentie ad virtutem moralē: tū pro=
pter vnitate prudentie respectu vnius virtutis mo
ralis videtur esse cōcedendū q ille habitus practi=
cus q̄ est recte dictatiuus de fine particulari: sit ꝓ
prie prudentia. Nec obstat qd̄ dicitur prudentiā eē
habitū consiliatiuū: ꝛ ita ad fines discursiuū. nam
de finibus ꝓpriis virtutū moraliū dictatur discur=
rendo a p̄ncipio practico sumpto a fine vniuersali
ad particulares: ꝛ ille discursus ē p̄ma ꝯsiliatio: l3
cōmūs dicat̄ consiliū de mediis virtutū. Nō etiā ad
ditur q sit cōcors appetitui recto nō mouet. nam
p̄us naturalit̄ nō vr̄ habere aliquid de rōne sua de=
pēdēs a posteriori. prudētia vr̄ esse naturaliter p̄or
virtute morali: q2 diffinit ipam. q ibi ḡ dr̄ ꝯcors sicut
tactum ē in p̄mo. q. de theologia practica ꝛ specu=
latiua. debet intelligi. i. cōformatiua praxis recte si
hupsi: hoc est q debet esse talis cognitio q quantū
est ex se praxis recta debet sibi conformari. ꝛ talis
cognitio est prudentia: siue in eodē dictante seque
tur electio recta siue non. ¶ Potest ergo aliter dici
q ille habitus gn̄atus ex dictaminibus siue circa fi
nes quosdā particulares saltē q̄ sunt propri fines
virtutū moraliū: siue circa media ordiata ad illos
fines est ꝓprie prudētia: l3 electio recta non seque
tur in eodē dictante: ꝛ ita nō erit omnino necessa=
ria ꝯnexio alicuius virtutis moralis ad prudētiam
dictatiuā de sua materia: tñ econuerso sic: q2 nulla
electio pōt eē recta moraliter nisi sit concors sue re
gule ꝛ sue mensure q̄ est dictamen rectū. Dictamen
autem rectū est natū generare prudentiā: etiam si
sit vnicū. iō econuerso pōt cōcedi cōnexio: q2 virt⁹
moralis nō potest esse sine prudentia circa causam
materialē. ¶ Ad ratiōes ergo ꝛ auctoritates Au
gustini responderi potest. quere. ¶ Aduerte. quia
iste auctoritates adducunt̄ in p̄ncipio scdi articuli.
Arguunt sic. Malicia in volūtate excecat intelle=
ctum: igit̄ virt⁹ moralis in voluntate est cā rectifi=
cationis ꝛ prudentie. Negatur ꝯña: q2 l3 voluntas
possit intellectū auertere a ꝯsideratione prudētie:
ꝛ facere sistere in materia alicui⁹ vitii: nō tñ cāt in
errorem vt patuit in p̄cedētib⁹: ꝛ ideo non ē etiam
causa rectitudinis siue ei⁹ prudentie: quia itellect⁹
in actu suo p̄cedit volūtatem: iō prius recte dicta=
bat ant̄q̄ volūtas imparet vt recte dictaret. sed bñ
volūtas pt eē cā perseuerantie illius recti dictami
nis: qd̄ pri⁹ intellect⁹ habebat. s. p̄cipiēdo vt pseue
ret. ¶ De alia parte hui⁹ articuli. s. de ꝯnexiōe oīū
virtutum moraliū ad vnā prudentiā. philosophus
vi. ethi. videt̄ dicere q sic. Prudētie vni existi oēs
inerunt. Cōmētator. quere ibi. Qualit̄ aūt vna pru

dētia sit circa omnia moralis posset poni: sicut de
vno hītu sciētie. q̄re de hoc lhē. quotlibe. ix. q. iiij.
quā opinionē ꝛ ei⁹ improbationē q̄re sup. vj. meta
phisice. q. j. ❡ Quantū ergo ad istū articulū pōt di
ci ꝙ sicut ars respicit factibilia: ita prudētia agibi=
lia: nec erit maior cōnexio agibiliū vt respiciāt ab
vno habitu q̄ factibiliū. Sicut ergo diuersa facti=
bilia requirunt diuersas artes ꝓprias: ita diuersa
agibilia diuersas prudentias ꝓprias. et sicut aliq̄s
pōt esse moraliter bene affect⁹ circa aliq̄ agibilia/
et male circa alia: ita etiā in dictādo pōt esse habi=
tuatus ad recte dictandū circa ista/ et nō circa illa:
cū nec circa illa habeat ꝑncipia ad dictandū de il=
lis: nec ꝯclusiones sequētes ex eis. ❡ Qualiter au
tē oēs prudētie sint vn⁹ habitus: ꝛ oēs hit⁹ geome
trie ꝑtineāt ad vnā sciētiā vniuersalē: dictū est. q. j.
sup. vj. meta. q: ibi debet itelligi vnitas nō forma
lis sed virtualis. habit⁹ eīn ille q̄ ē de ꝑmo obiecto
est formaliter vn⁹/ ꝛ est virtualit̄ oīm q̄ ꝯtinēt i il=
lo ꝑmo obiecto: sed nō ē formalit̄ oīm illoꝝ: ita il=
le habit⁹ q̄ est formaliter alicui⁹ finis in aliq̄b⁹ agi
bilib⁹ est v̄tualiter oīm coꝝ quoꝝ cognitio practi=
ca v̄tualiter ꝯtinēt in illo fine: sed nō est formalit̄
oīm illoꝝ: ꝛ ita vna prudētia est v̄tualiter oīm vir=
tutū extendēdo nomē prudētie ad habitū illū q̄ est
itellect⁹ ꝑmi ꝑncipij practici. scōm hoc exponi pt̄
auctoritas illa. vj. Ethi. Uni prudētie. ꝛc. Uel si lo
quit̄ de vna prudētia formali: tūc debet intelligi ꝙ
illi existēti vni ꝑfecte nō tm̄ fm̄ intēsionē: sed etiā
scōm extēsionē oēs inerūt. nūq̄ aūt ē ꝑfecta extē=
siue q̄tū pōt eē: nisi sit ꝑfecta circa oīa illa ad q̄ pt̄
se extēdere: ꝛ illa sunt oīa ꝑtinētia ad q̄scūq3 virtu
tes morales. Alio mō pōt exponi illa auctoritas
nō de vnitate formali: sed de vnitate generis. sicut
eīn tēperātia apud pħm ō: eē vna vir⁹ ꝛ fortitudo
alia: vtraq3 tn̄ illarū est qōdā gen⁹ itermediū hñs
sub se multas spēs: sicut dictū est pri⁹: ita prudētia
correspōdens isti cōnumerationi vel coordinatio=
ni generū medioꝝ potest dici vna ꝓpter vnitatez
generis intermedij: licet contineat sub se multas
species: sic itelligendo vnitatē vni prudētie scōm
gen⁹ omnes virtutes sunt ꝯnexe ꝓut sibi fm̄ quā=
cūq3 suā spēm aliqua virt⁹ est ꝯnexa: ꝛ hoc suppo=
nēdo ꝑcedētē articulū de ꝯnexiōe cuiuslibet virtu
tis ad suam prudētiam: vel mutua: vel nō mutua.
❡ De tertio articulo Augu. ꝯtra Julianū. lib. iiij.
ca. ij. videt̄ dicere ꝙ nō sunt vere ꝛ ꝑfecte virtutes
sine caritate. Et hoc ꝓbat̄: q: talis nō gloriat̄ ꝑfe=
cte in dño. ❡ Contra hoc est Augu. in sermone de
patiētia. ꝛ est. xlix. prime partis. ꝛ de peni. di. iij. §.
q̄uis. de heretico ꝛ scismatico. si moriat̄ ne neget
xp̄m: nunq̄d ei⁹ patiētiā cōmendabim⁹: igit̄ habet
patientiā: ꝛ nō fidem nec caritatem. ❡ Preterea:
qñ aliqua ordinant̄ essentialiter sicut dispositio et
forma ad quaz est dispositio: licet dispositio possit
esse sine forma: tn̄ non ecōuerso: sed virtutes vidē
tur esse quedā dispositiones ad caritatē: sicut feli=
citas naturalis ad supnaturalē. ergo. ❡ Preterea
tertio. diffinitio virtutis moralis potest ꝑfecte sal=
uari in aliquo sine virtute theologica. ❡ Potest di
ci ꝙ nulla virtus inclinat ad finem vltimū nisi me=
diante illa cuius est ꝑ se respicere finem vltimū: et
ita si sola caritas respicit finem vltimū imediate:
alie non erunt ad finem vltimum nisi mediāte ca=
ritate: quaten⁹ aūt sunt quedā instrumēta ꝑficien=
di hoīem debent esse instrumenta ordināci ipsum
ad finem vltimū in quo est sua ꝑfectio: et ideo sunt
imꝑfecte sine caritate sine qua non possunt sic or=
dinare: tamen q: ista iꝑfectio nō est earū scōm pro
priā speciē: ideo quelibet earū potest esse ꝑfecta in
sua specie absq3 caritate. Pro tāto igit̄ dicunt̄ esse
informes sine caritate: et formate ꝑ caritatē/ pro
quanto caritas ordinat ipsas et earum fines in fi=
nem vltimum: in qua ordinatione est vltima earuz
perfectio licet extrinseca. ❡ Per hoc patet ad Au
gustinū: nā virtutes nō sunt vere sine charitate: q:
non ꝑducunt ad beatitudinē. Sed si ecōuerso vir=
tutes theologice presupponant morales/ dubium
est: et quantum ad actum/ manifestum est ꝙ non.
Nam si aliquis pri⁹ viciosus de nouo cōuertat̄: ta=
lis in penitentia habet oēs virtutes theologicas:
et tamen nō morales saltem acq̄sitas: patet: q: nō
operatur delectabiliter aliquod coꝝ ad que incli=
nat eius habit⁹ virtuosus: imo delectabile sibi es=
set operari scōm habitū viciosum pri⁹ acquisitum:
et tristabile scōm oppositū. ❡ Et si dicatur huic in
penitentia esse infusas virtutes etiā morales: ꝛ cō
similiter de paruulo in baptismo: ꝛ ꝑ hoc saluetur
predicta cōnexio: q: si non habet innatas/ saltem
habet infusas. Quod ꝓbat̄. q: habebit eas in pa=
tria: scōm Augu. et adducit̄ in littera non videtur
eīn probabile ꝙ haberet eas ī patria nisi haberet
eas in via: nec acquirit eas in via cū statim moria=
tur. Licet de istis virtutibus moralib⁹ infusis mul=
ta dicantur: sc3 ꝙ videntur necessarie propter mo=
dum mediū ꝛ finem: quia tamen omnis finis quē
nō possunt hr̄e ex spē sua determinatur sufficiēter
ex inclinatione caritatis. Modus autem ꝛ mediū
determinantur ꝑ fidem infusam: ideo non videtur
necessitas ponendi virtutes morales infusas: sed
acquisitas tantum in his qui habēt eas acquisitas
vel habere possunt: nec etiam in alijs: qui sc3 non
possunt eas acquirere ꝓpter defectum vsus libe=
ri arbitrij: q: non est maior ratio quare isti debeāt
habere/ et nō illi. Et tunc ad illud de paruulis po
test dici ꝙ non est necesse eos habere virtutes mo
rales in patria: sed sufficit ꝙ bene disponantur cir
ca appetibilia per charitatem. Caritas eīn dispo=
nit circa omnia volibilia in vna ratione volibilis:
et ꝙ non oportet ꝙ habeant omnem scientiam in
genere proprio: sed sufficit habere eam in verbo: q̄
est noticia ꝑfecta. ❡ Uel secundo: si habebunt eas
potest dici ꝙ infundentur eis in instanti beatitudi=
nis: non est eīn magis necesse illa que pertinēt ad
viatorem: si aliquando esset futurus viator dari si=
bi in baptismo: q̄ ea que pertinent ad statum com
prehensoris dari sibi in instanti beatitudinis: imo
magis ratiōabile hoc q̄ illud. ❡ Uel tertio potest
dici ꝙ si illa pertinent ad aliquā ꝑfectionē compre
hensoris: et non dentur in instāti beatitudinis: po

terunt eas acquirere per actus suos. Sicut enim nõ
apparet ratio quare non poterunt adiscere aliqua
scibilia in genere proprio que primitus non noue=
runt: ita non apparet ratio quare non poterũt ex
bonis electionib⁹ circa appetibilia ad finem non
tm̃ vt sunt volenda ꝓpter deũ in se: sed vt sunt vo
lenda inq̃tum cõmoda sibi / acquirere sibi vnũ ha
bituũ inclinantẽ ad electionẽ taliũ appetibilium
sub propria ratione: et ita virtutem moralem.
¶ Quantũ ad illũ articulũ dico sicut prius dictum
est: virtutes morales non req̃rere theologicas ad
hoc vt ipse morales sint perfecte in specie sua: licꝫ
non sint ꝑfecte ꝑfectione vlteriori quam possint
habere: ita ecõuerso etiã theologice siue in via siue
in patria / non requirunt necessario morales.
¶ Quantum ad quartũ articuluꝫ dico: ꝙ virtutes
theologice non sunt cõnexe inter se: sicut patet in
patria: vbi manebit habitus ⁊ act⁹ caritatis / sine
habitu ⁊ actu fidei ⁊ spei. Sicut etiã patet in via:
vbi in peccatore manẽt fides ⁊ spes sine caritate:
igit̃ ex rõne habituũ in existendo nõ est necessaria
cõnexio earum. ¶ Sed nũquid in fieri vel in infu=
sione sunt cõnexe: ita ꝙ vna nõ possit infundi sine
alia? ¶ Respõsio. q̃cunqꝫ separari possunt in esse:
põt de⁹ separare in fieri. ⁊ ideo q̃tum est ex se non
necessario connectunt̃ in infusione: sed ex liberali
tate diuina cõnectunt̃: q: deus totum hominẽ ꝑfi=
cit: ita ꝙ sicut corporaliter nullum sanauit nisi ꝑfe
cte: ita etiaꝫ spiritualiter non sanat hominem nisi
ꝑfecte sanat. Perfecta autẽ sanitas est si q̃tum ad
intellectũ habet fidem / et quantũ ad voluntatem
spem ⁊ caritatẽ. de peni. dist. iij. c. si q̃d. ¶ Si q̃rit̃
vtrũ fides ⁊ spes sine charitate / essent virtutes?
¶ Dici põt sicut prius dictũ est de virtutibus morali
bus ꝙ in specie sua possunt esse ꝑfecte: inq̃tum scꝫ
sunt principia ꝓprioꝝ actuũ respectu propriorum
obiectoꝝ: sed ꝑfectionem illã vltimam quam ha=
bent in attingendo finẽ ad quem ordinant̃ ex cari
tate nõ possunt habere sine ipsa. Et hec quidẽ ꝑfe
ctio tã in moralib⁹ q̃ in istis. licet dicat̃ cõiter esse
in attingẽdo finem ꝑ aliquam operationem elici=
tam: siue ꝑ aliquem ordinẽ istarũ vel earũ actuum
ad finẽ. Potest tm̃ dici esse p̃cipue in hoc qd̃ est ac=
ceptari a deo ordinando ad beatitudinẽ. sic q̃ppe
nulla virt⁹ / nec ei⁹ act⁹ acceptat̃ sine caritate: q̃ so
la diuidit iter filios regni ⁊ ꝑditionis. ¶ De habi
tibus intellectualibus nõ oportet imorari. Planũ
est enim ꝙ non est necessaria eorum cõnexio nisi for
te sint habit⁹ subordinati: quales sunt habit⁹ prin
cipiorem / et habitus conclusionum: et in talibus
prior potest esse sine posteriori: licet nõ ecõuerso.
¶ Ad argumenta principalia. duo prima cõcedo:
q: concludunt quod dictum est in primo articulo.
¶ Ad tertium dico: ꝙ licet ex frequenter sic ope=
rari generetur quedam qualitas: que nata est esse
concors recte rationi: ⁊ esset virt⁹ si haberet rectã
rationem in operante cui esset concors: tamen
quia non est rectũ dictamen in illo / deficit regula
oꝑationis recte: ⁊ ideo electio q̃ nata est esse recta
non est recta; q: nõ est regulata: ⁊ ꝑ ꝯñs si generet
qualitatem aliquã. illa tamẽ non est habitus electi
uus. ⁊ per ꝯñs nec est virtus. ¶ Quartũ ꝯcedo: q:
cõcludit qd̃ dictum est in articulo de ꝯnexione vir
tutum moraliũ cũ prudentia. ¶ Ad alias rõnes se
quentes de virtutib⁹: concedo ꝙ licet posset dici ꝙ
nulle virtutes etiã in specie sint incõpossibiles: tñ
inquantum adducuntur ad ꝓpositũ concludunt ꝙ
diuerse species eiusdẽ generis virtutis moralis vl̃
diuersoꝝ generum non sunt necessario cõnexe. Et
hoc concessum est in primo articulo questionis.

¶ Distinctio. xxxvij.

Circa istam distinctionem trigesimãseptimam in qua
magister agit de preceptis. Quer=
ritur vnum. vtrũ oia precepta de
calogi sint de lege nature. Et q nõ
in his q̃ sunt de lege nature nõ vi
detur posse deus dispensare: sed
dispensauit in aliquib⁹ que videntur esse ꝯtra pre=
cepta decalogi. ergo. ꝓbatio maioris. Que sũt de
lege nature vel sunt p̃cipia necessaria nota ex ter
minis. vel sunt ꝯclusiones necessario sequentes ex
talibus principijs. Sꝫ siue sic siue sic: habẽt verita
tẽ necessariã: igit̃ deus non põt facere ea esse falsa.
igitur non põt facere illud qd̃ mãdãt fieri non esse
bonum: ⁊ qd̃ ꝓhibent nõ esse malũ. et ꝑ ꝯñs de ta
li illicito licitum. ꝓbatio minoris: occidere ⁊ fura
ri ⁊ mechari sunt ꝯtra precepta decalogi: vt patet
Exo. xx. Sed in istis videt̃ deus dispẽsasse. Nam
de homicidio pꝫ Gene. xxij: de abraã de filio imo=
lando. de furto Exo. xj. ⁊ xij. de filijs israel q̃bus
p̃cepit vt spoliarẽt egyptios: q̃ spoliatio est abla=
tio rei aliene inuito dño que est diffinitio furti. de
xxx. s. mechari pꝫ Osee p̃mo. Fac filios fornicatio
num. ¶ Preterea: Ro. vij. dicit apostolus. Cõcupi=
scentiam nesciebã nisi lex diceret. nõ concupisces.
⁊c̃. sed ea q̃ sunt nota ex lege nature sciuntur eẽ vi
tanda vel agenda: etiã si non sint scripta: sicut ea q̃
sunt naturaliter nota in speculabilibus / essent na=
turaliter nota etiam si non essent reuelata.
¶ Preterea: lex nature obligat in omni statu: q: no
tum est in tali natura esse sic agendũ vel nõ. Sꝫ de
calog⁹ non obligauit in omni statu: puta non ĩ sta=
tu innocentie: cum tunc lex decalogi non esset da=
ta: ⁊ anteq̃ esset data non obligaret. ¶ Contra: in
canone di. vj. §. hijs itaqꝫ. respondetur. ⁊ in princi
pio decretorum. et prima Io. j. quere.
¶ Hic dicitur ꝙ sic. et ponit̃ talis modus. Lex na=
ture est lex descendens ex primis principijs notis
in agibilibus. talia sunt quedã p̃cipia practica no
ta ex terminis: q̃ sunt quedã seminaria ad quorum
veritatẽ inclinat̃ naturaliter intellect⁹ ex terminis
⁊ ad assentiendũ tali dictamini inclinatur volũtas
naturaliter ex talibus p̃cipijs. Sed oia quecũqꝫ
sunt in decalogo sunt talia vel immediate vel me=
diate: oia enim q̃ ibi precipiunt̃ hñt bonitatẽ for=
malem q̃ fm̃ se ordinata est ad finem vltimũ vt per
illa homo conuertat̃ ad illum finẽ et consequetur
ipm̃. simr oia q̃ ibi ꝓhibent̃ hñt maliciã formalem

auertētē a fine vltimo: ita ꝙ ibi p̃cepta sunt bona
nō tm̄ qꝛ p̃cepta: ſ3 iō p̃cepta qꝛ fm̄ ſe bona. Silr̄
ibi ꝓhibita sunt mala. nō tm̄ qꝛ ꝓhibita. ſ3 iō ꝓhi
bita qꝛ mala. ¶ Et tunc videtur ꝯñter eſſe dicēdū
ad p̃mū argumētū ꝙ deus simplr̄ nō pōt diſpēſa=
re in talib⁹: qḋ em̄ ex ſe eſt illicitū non videt̄ poſſe
fieri licitū ꝑ aliquā volūtatem: vt ſic occideret ex
hoc ꝙ act⁹ trāſiens ſuꝑ talē materiā ſc3 ꝓpriū eſt
act⁹ malus ſtāte illa cā ſemꝑ erit malus: et ita nul
lum velle quod eſt extra ratione illoꝝ terminoꝝ
pōt facere ꝙ ſit bonus: ꝛ tūc op3 exponere aucto
ritates que videt̄ dicere deū in talib⁹ diſpēſaſſe.
et exponuntur vno modo ꝙ l3 poſſet fieri diſpēſa
tio circa actū in gñe act⁹. non tm̄ circa ipm̄ inquā=
tū eſt ꝓhibit⁹: et ita nec cōtra ꝓhibitionē. ¶ Ali=
ter dr̄ ꝙ actus manēs inoꝛdinat⁹ non pōt fieri oꝛ
dinatus: actus aūt inquātū eſt ꝯtra ꝓhibitionē eſt
inoꝛdinatus. iō non pōt diſpenſare i illo inquātū
eſt ꝯtra ꝓhibitionem. ¶ Sed iſte expoſitiones q̄
foꝛte redeunt in idē / non videt̄ ſaluare ꝓpoſitū.
diſpenſare em̄ non eſt facere ꝙ ſtante precepto li=
ceat facere ꝯtra preceptū: ſ3 diſpenſare eſt reuoca
re in p̃ceptū vel declarare qualiter debeat intelli=
gi. Eſt em̄ duplex diſpenſatio. ſ. iuris reuocatio et
iuris declaratio: quero an ſtātibus oībus circūſtā
tijs eiſdē i iſto actu q̄ eſt occidere hoīem variata
ſola circūſtātia ꝓhibiti ꝛ non ꝓhibiti poſſet deus
facere ꝙ ille actus q̄ cū talibus circūſtātijs alijs
ad aliqñ pꝛohibitus: alias eſſet non ꝓhibitus: ſ3 li=
citus. ſi ſic. igr̄ ſimplr̄ pōt diſpenſare: ſicut ſimplr̄
mutauit lege veterē quātū ad cerimonialia qñ de=
dit nouā non q̄dem faciens ꝙ manente p̃cepto de
cerimonialibus illa non eſſent ſeruāda: ſ3 faciēs ꝙ
actu illo manēte eodē non tenebatur quis ad illū
ſicut pꝛius. ita etiā diſpenſat quicunq3 legiſlatoꝛ
ſimplr̄ quādo reuocat p̃ceptū iuris poſitiui facti
ab eo: nō q̄dem faciēs ꝙ actu ꝓhibito vel p̃cepto
manēte ſcḋm ſe auferatur rō illiciti et fiat licitū.
Si aūt deus non pōt facere de iſto actu q̄ cum tali
bus circūſtātijs erat ꝓhibitus ꝙ manentib⁹ eiſ=
dem circūſtātijs pꝛioꝛibus de ꝓhibitione non ſit
ꝓhibitus. igr̄ nō pōt facere ꝙ occidere nō ſit ꝓhi
bitū: cuius oppoſitū manifeſte patet de abꝛaam.
¶ Preterea q̄ ſunt vera ex terminis ſiue ſint ne=
ceſſaria ex terminis ſiue ꝯñia ex talibus neceſſa=
rijs p̃cedūt in veritate oēm actū volūtatis: vl' ſal
tem hñt veritatē ſuā circumſcripto ꝑ impoſſibile oī
velle: igr̄ ſi p̃cepta decalogi vel ꝓpoſitiōes pra=
ctice q̄ poſſunt foꝛmari ab eis haberēt talē neceſſi
tatē: puta ꝙ hec eſſet neceſſaria: pꝛimus non eſt
occidēd⁹. furtū nō eſt faciendum. ita ꝙ circumſcri=
pto oī velle apud intellectū app̃hēdentē tales cō=
plexiones cēnt ſic note: intellectus diuinus app̃=
hendēs talia neceſſario app̃henderet ea tanꝙ ex
ſe vera: ꝛ tūc volūtas diuina neceſſario ꝯcoꝛdaret
iſtis appꝛehēſis. vl' ipſa nō eſſet recta. ꝛ ita eēt po
nere i deo rōnē ſcie practice: qḋ negatū eſt in p̃mo
Eſſet ēt ponere ꝙ volūtas eius ſimplr̄ neceſſario
determinat̄ circa aliqua volibilia alia a ſe: cui⁹ op
poſitum eſt dictū in p̃mo: vbi tactū eſt ꝙ volūtas

diuīa i nichil aliud a ſe tēdit niſi ꝯtīgēter. ¶ Et ſi
dicat̄ voluntatē creatā neceſſario debere ꝯfoꝛma
re ſe iſtis ad hoc ꝙ ſit recta: nō tm̄ volūtatē diuinā
opoꝛtet ꝯfoꝛmiter velle iſtis veris: ſed qꝛ ꝯfoꝛmit̄
vult iō ſunt vera. ¶ Iſte r̄ndet ad cōcluſionē: qꝛ rō
ꝓbat oppoſitū. nā itellect⁹ diuin⁹ pri⁹ app̃hendit
iſtos termīos: ꝛ pōt app̃hendere veritatē ꝯplexio
nis in eis: quā ſc3 ꝯplexionē habet ex t̃mīs anteꝙ
volūtas ſua habeat aliquē actū circa ea: igr̄ in ſe=
cūdo ſigno nature: ſc3 qñ volūtas h3 actū circa il=
la / op3 neceſſario ꝙ velit ꝯfoꝛmiter illi dictamini.
¶ Ad q̄ſtionē igr̄ dico ꝙ aliq̄ p̃nt dici eſſe de lege
nature duplr̄. Uno mō tanꝙ p̃ma p̃ncipia practica
nota ex terminis / vel ꝯcluſiōes neceſſario ſequētes
ex eis: ꝛ hec dicunt̄ eſſe ſtrictiſſime de lege natu=
re. ꝛ rōnes ꝯtra p̃mā opinionē ꝓbant ꝙ in talib⁹
nō pōt eē diſpēſatio: quas ꝯcedo: ſed talia nō ſunt
quecūq3 p̃cepta ſecūde tabule: qꝛ rōnes eoꝝ q̄ ibi
p̃cipiunt̄ vel ꝓhibētur nō ſunt p̃ncipia practica
ſimpliciter neceſſaria / nec ꝯcluſiones ſimplicit̄ ne
ceſſarie. Non em̄ in his q̄ p̃cipiunt̄ ibi eſt bonitas
neceſſaria ad bonitatē vltimi finis ꝯuertens ad fi
nem vltimū. nec in his q̄ ꝓhibētur eſt malicia ne=
ceſſario auertēs a fine vltimo: qꝛ ſi bonū iſtud nō
eſſet p̃ceptū poſſet finis vltim⁹ amari ꝛ attingi. et
ſi illud malū nō eſſet ꝓhibitū: ſtaret cū eo acq̄ſito
finis vltimi. ¶ De p̃ceptis aūt p̃me tabule ſec⁹ eſt.
qꝛ illa imediate reſpiciunt deū ꝓ obiecto. duo q̄dē
p̃ma ſi itelligant̄ eſſe tm̄ negatiua. Pꝛimū. Nō ha
bebis deos alienos. Tertiū. Nō aſſumes nomen
dei tui ī vanū. i. nō facies deo tuo irreuerētiā. Iſta
ſūt ſtricte de lege nature: qꝛ ſequitur neceſſario ſi
eſt de⁹: eſt amādus vt de⁹. ꝛ ꝙ nichil aliud eſt colē
dū tanꝙ de⁹. nec deo faciēda eſt irreuerētia: ꝛ ꝑ cō=
ſequens in iſtis non poterit deus diſpēſare vt ali=
quis poſſit licite facere oppoſitum talis pꝛohibiti
¶ Tertiū p̃ceptū qḋ eſt de ſabbato / eſt affirmati=
uum tanꝙ ad aliquē cultū exhibendū deo deter=
minato tp̃e: ꝛ q̄tum ad determinationē hui⁹ tem
poꝛis vel illi⁹ / non eſt de lege nature ſtricte loquē
do. Similiter nec ad partē negatiuā q̄ includitur:
qua ſc3 ꝓhibetur actus ſeruilis ꝓ tp̃e determina=
to ꝓhibēs a cultu tūc exhibēdo deo. Ille em̄ act⁹
nō ꝓhibet̄ niſi qꝛ ipediēs vel retrahēs ab iſto cul
tu q̄ p̃cipitur. Sed an ſit de lege nature ſtricte hoc
preceptū de ſabbato q̄tū ad cultū ꝓ aliq̄ tp̃e det=
minato exhibendū deo. dubiū eſt qꝛ ſi nō: igr̄ ab=
ſolute de⁹ poſſet diſpēſare ꝙ hō toto tp̃e vite ſue
nō haberet bonū motū circa deū qḋ nō videt̄ ꝓba
bile: qꝛ ſine oī bono velle finis vltimi non pōt ali
quis habere ſimpliciter bonū velle circa ea q̄ ſunt
ad finē: ꝛ ita nunꝙ teneret̄ ad bonū velle ſimpli=
citer: qꝛ qua rōne non ſequit̄ ex lege nature ſtricte
loquēdo ꝙ tūc ſit exhibēdus cult⁹ deo: pari ratio=
ne nec tunc: ꝛ ita pari ratione de quolibet tp̃e de=
terminato: ꝛ iō ſtricte loquēdo nō videt̄ quō poſſit
ꝯcludi: qñ aliq̄s teneat̄ tūc vel nūc exhibere cultū
deo. et pari rōne nec aliqñ idiſtincte: qꝛ ad nullum
actū tenetur aliq̄s ꝓ aliq̄ tp̃e indeterminato ad quē
nō tenetur ꝓ aliquo tp̃e ſignato aliquib⁹ opoꝛtu=

nitatib⁹ cōcurrē tib⁹. Si āt illud sit de lege nature stricte: ita q̄ sequat̄ necessario / de⁹ nō est odiēdus. vel ex aliquo alio dato: igitur de⁹ est diligēdus. et hoc aliq̄n actu elicito circa ipsum. tūc argmentum illud non tenet a singularib⁹ ad vniuersale: sed est fallacia figure dictionis: sicut i alijs plurib⁹ determinatis ad vnā derminatā. Si autē illud tertium preceptū nō sit de lege nature stricte: tūc iudicādū est de illo sicut de p̄ceptis secūde tabule. Alio mō dicunt̄ aliqua esse de lege nature: q̄z sunt multū cōsona illi legi: lz nō sequant̄ necessario ex p̄ncipijs practicis: q̄ nota sunt ex termis: ⁊ oi itellectui apprehēdenti sunt necessario nota. ⁊ hoc mō certū ē oia p̄cepta etiā secūde tabule eē de lege nature: q̄z eoꝝ rectitudo valde ꝯsonat p̄mis p̄ncipijs practicis necessario notis. ¶ Ista distictio potest declarari i exēplo: nā supposito isto p̄ncipio iuris positiui / pacifice esse viuendū in cōitate vel politis: ex hoc non seq̄tur necessario: igitur q̄libet debet hr̄e possessionē distinctā a possessione alteri⁹. posset ei stare pax in ꝯuiuēdo: etiā si oia essent eis cōia. nec etiā supposita ifirmitate illoꝝ q̄ cōuiuūt est necessaria illa ꝯña: sed tñ possessiões eē distictas ꝑ ꝑsonis infirmis valde ꝯsonat pacifice ꝯuersationi. infirmi eñi magis curant bona sibi propria q̄ bona cōia: et magis vellent appropriare sibi cōia bona q̄ cōitati: ⁊ custodib⁹ cōitatis: ⁊ ita fieret lis ⁊ turbatio: ⁊ ita est fere in oib⁹ iurib⁹ positiuis: q̄ lz sit aliq̄d p̄ncipiū q̄d est fundamētū in ꝯdēdo alias leges vel iura: tñ ex illo p̄ncipio nō simplr̄ sequunt̄ lege a positiue: sz declarāt siue explicitāt illud p̄ncipiuz q̄tum ad certas particulas que explicationes cōsonant valde principio naturali vniuersali. ¶ Si igitur oia recolligendo. p̄mo negatū est oia precepta secunde tabule eē de lege nature stricte loquēdo. Scd̄o ꝯcessum est duo p̄ma p̄me tabule esse de lege nature stricte loquēdo. Tertio dubitatū est de tertio p̄me tabule p̄cepto. Et quarto concessum est omnia de lege nature large loquendo. ¶ Contra primū istoꝝ arguo: q̄z sm ap̄lm ad Romanos. Non mechaberis. nō occides. ⁊ si quod est aliud mandatū in hoc verbo instauratur. Diliges ꝓximū tuū sicut teipsum: igitur in isto p̄cepo / diliges ꝓximū tuū. includūtur necessario p̄cepta secūde tabule. Hoc ei videt̄ apostol⁹ ibi ꝓbare expresse: vnde in fine concludit. Qui diligit ꝓximū: legē ipleuit. Hoc ꝓbatur auctoritate saluatoris. Matthei. xxij. In his tota lex pēdet ⁊ ꝓphete. sed dilectio ꝓximi necessario seq̄tur ex hoc principio necessario / de⁹ est diligēd⁹: igitur a primo ad vltimū oia p̄cepta secūde tabule sequūt̄ nc̄cio ex p̄rio p̄cepto p̄me tabule: et ita si p̄cepta p̄me tabule sūt stricte de lege nature: q̄z includūtur in primo p̄cepto prime tabule. seq̄tur q̄ p̄cepta secūde tabule erūt etiā stricte de lege nature: licet sint cōclusiões eiusdem p̄ncipij. ꝓbatio assumpti patet ex dictis dis. xxviij. vbi ꝓbat̄ duplr̄ q̄ ꝑfectus amor dei nō pōt esse zel⁹ appropriate loquēdo: q̄z amor boni cōis vt approprian sibi soli / est inordinat⁹ amor etiam alicuius nolentis dilectū cōdiligi est imperfectus

ergo seq̄tur q̄ si de⁹ est ꝑfecte ⁊ ordinate amādus: q̄ amās deum debet velle proximū diligere deū: et hoc volendo diligit ꝓximū. hoc enim modo solum diligitur proxim⁹ ex caritate: sicut dicitur ibi. ergo. ¶ Ad hoc pōt triplr̄ responderi. Primo mō q̄ illud p̄ceptū: diliges dn̄m deū tuū. nō est simpliciter de lege nature in q̄tum est affirmatiuum: sed in q̄tum est negatiuum ꝓhibens oppositum. non odire eñ est simplr̄ de lege nature. Sed an aliq̄n amare dubitatū est supra in tertio p̄cepto. nūc autē ex illa negatiua nō sequitur q̄ volendū sit ꝓximo diligere deuz: lz seq̄ret̄ ex affirmatiua illa de q̄ non est certū q̄ sit de lege nature stricte loquēdo. ¶ Scd̄o pōt responderi: q̄ ex illo p̄cepto / diliges dn̄m deū tuū. nō seq̄tur q̄ debeā velle ꝓximū diligere deū. ⁊ cū ꝓbat̄: q̄z zelus nō pōt esse amor ꝑfectus ⁊ ordinat⁹. ¶ Respōdeo. non debeo velle bonum cōe esse alicui⁹ tm̄: ⁊ ita nō amari ab alio: sed nō oportet me velle illud bonū eē alteri⁹: puta q̄z placet illi illud bonum esse eius: sicut deus p̄destinās vnū ⁊ nō alterū: vult bonū esse predestinati et non alteri⁹. ¶ Et ꝑ idē ad illud. q̄ ꝑfecte diligēs vult dilectum condiligi. Potest dici q̄ hoc est verum ab eo / scz cui⁹ amicicia placet dilecto. nō autē est certū ex lege nature de quocunq̄z q̄ ei⁹ dilectio acceptetur a deo dilecto. ¶ Tertio pōt dici q̄ licet sit de lege nature stricte ꝓximū esse diligendū sicut pri⁹ expositū est. i. simplr̄ esse volēdū ꝓximo ipsum diligere deū: q̄z hoc est diligere ꝓximuz: tñ ex hoc nō sequūtur p̄cepta secūde tabule: puta q̄ nolendū sit ipsum occidere quo ad bonū ꝑsone ꝓprie: vel q̄ nolēdū sit adulterari quo ad bonū ꝑsone ꝯiūcte sibi: vel q̄ nolendū sit furari quo ad bonū fortune: quo ille vtit̄. q̄ exhibēda sit parētibus reuerētia tā in honorib⁹ q̄ in sustentationibus. et ita de alijs p̄ceptis secunde tabule: q̄z possibile est me velle ꝓximum diligere deū: et tñ nolle vel nō velle sibi vitā corporalē: vel seruare fidē cōiugij: ⁊ sic de alijs. ⁊ ꝑ ꝯñs pñt ista duo stare sil̄. s. me velle ꝓximum diligere deum: sicut ego debeo deum diligere: sicut quoddā verū necessariū cōclusum ex principijs practicis: ⁊ me nolle ꝓximo hoc bonū vel illud cui⁹ expressiuum p̄ceptū secunde tabule. cū nō sit verū necessariū. ¶ Et tūc ad auctoritates Pauli ⁊ christi potest dici q̄ deus nūc de facto explicauit dilectionem ꝓximi vltra illud q̄d includit in q̄tum sequit̄ ex p̄ncipijs legis nature: ita q̄ licz vt concluditur ex principijs legis nature nō contineat nisi velle ꝓximo ipsum diligere deū in se: tñ vt explicatū est icludit eē volēdū bona illa: vel saltē esse nō volendū ꝓximo mala opposita: vt intuste sibi auferre vitā corporalē: fidē cōiugij: bona tēporalia. ⁊c. Verū est igitur: q̄ diligēs ꝓximū legē ipleuit eo mō scz quo lex explicata est debere seruari: licet nō eo modo quo dilectio ꝓximi ꝯcludit̄ ex p̄mis p̄ncipijs legis nature. et a simili tota lex q̄tū ad secūdā tabulā: ⁊ ꝓphete pendēt ex hoc p̄cepto / diliges proximum tuū sicut teipsum intelligēdo tale p̄ceptum: nō vt sequit̄ ex p̄mo p̄ncipio practico legis nature: sz vt legislator intēdit debe

re illud seruari: prout explicatur in pceptis scde tabule. ¶ Ad argumenta pncipalia. ¶ Primū est pro me: qꝛ probat ꝙ precepta scde tabule nō sunt de lege nature stricte loquēdo. ¶ Ad scdm dico: ꝙ ⁊ si deum esse posset cōcludi ratione naturali ex principijs per se notis: tn̄ illi populo rudi ⁊ non exercitato in intelligentib⁹ non erat hoc notū nisi ex lege. vn̄ ad Heb. xi. Oportet accedētem ad deū credere qꝛ est. itellige si non habeat nec hēre possit aliā notitiā de deo. ita ⁊ si aliq̄ ꝯcupiscentia possit cōcludi esse ꝯ legē nature: hominib⁹ tn̄ corruptis non erat notū esse cōtra legē nature: iō necessariū fuit explicare p legem datā. ¶ Uel aliter cōcupiscentia ꝓhibent p precepta scde tabule: ⁊ de illis ꝯcessū ē ꝙ nō sunt p se nota. ¶ Ad aliud dico ꝙ in oī statu seruabunt. ⁊ seruari debent ista pcepta. in btitudine quidem erit sūma obseruatio illorum affirmatiuorū: nisi forte illius soli⁹ de honoratione parentū. non quin tunc ibi sit volūtas honorandi: sꝫ qꝛ non erit necessitas impendendi actū hui⁹: saltē ꝓut honor ille extendit ad sustentationē necessariā. qꝛ ibi nullus indigebit auxilio in statu innocētie ⁊ ante legē scriptā tenebant oēs ad ista qꝛ erāt scripta iterius in corde: vel forte per aliquā doctrinam exteriorē datam a deo: quā discebant parentes. ⁊ deriuabāt in filios. nec oportuit ea scribi in libro: qꝛ potuerūt illa faciliter memorie commendare ⁊ retinere: qꝛ populus illi⁹ tēporis erat longioris vite: ⁊ fuit melioris dispositionis in naturalib⁹ ꝙ̄ popul⁹ temporis posterioris quo tēpore infirmitas populi requirebat legē dari ⁊ scribi. ¶ Et ad aliud quod tangebatur in primo argumēto de filijs israel spoliantibus egyptios potest dici ꝙ ibi nō dispensauit ꝯtra pceptū de furto: qꝛ ipsi nō acceperūt simplicit alienum. tum: qꝛ deus erat superior domin⁹: et potuit transferre dominium illarū rerum in eos etiam inuitis inferiorib⁹ dominis: ⁊ hoc modo nō peccauit christus licentians in porcos itrare demones: qui statim precipitati sunt in mare. Non enim iiuste priuauit illos porcis suis. nam etiā: qꝛ filii israel seruiendo egyptiis meruerant tāta recipere: sꝫ egyptii nollent ea reddere: ⁊ tunc per superiorē iudicē potuerūt ꝯpelli: de cuius licentia filij israel potuerūt ⁊ iuste licite accipere. ¶ Ad illud in oppositum de can. debet itelligi de lege large loq̄ndo. Et hoc de preceptis secunde tabule. ¶ Distin. xxxviii.

Circa istā distictionē. xxxviii. in qua magr̄ agit de quibusdā pctīs pertinētibus ad explanationē q̄rti pcepti puta de mēdacio ⁊ piurio: que in illo pcepto ꝓhibentur. Querit vtrū oīe mendaciū sit pctm̄. Q nō Gen. xxij. Ego ⁊ puer illuc vsq3 ꝓperantes postq̄ adorauerim⁹ reuertemur ad vos. sed ipse intendebat occidere puerū: qꝛ erat preceptum. igitur interdebat puerum non reuersurū secū. igitur dixit oppositū ei⁹ qd̄ habuit in mente: igr̄ mentiebat: nec est verisimile ꝙ tunc peccauerit qn̄ exequebat talē obedientiā: p qua tn̄ a deo cōmendat. ¶ Preterea hoc ꝓbat p multa exēpla alia Gen. xxvii. dixit Jacob se eē pmogenitū: qd̄ tn̄ sciebat ee fl̄m. ¶ Preterea Gen. xlii. dixit Joseph fratrib⁹ suis per salutē pharaonis exploratores esse. ⁊ tn̄ sciebat oppositū esse verū. ¶ Idem etiam terrens fratres suos de cypho inuento in sacco Beniami dixit se augurari in cypho: cum tn̄ non esset augurator qꝛ non licuit augurari in hntib⁹ legē dei. ¶ Preterea. Raab mētiebatur de illis exploratorib⁹: Josue. ij. ⁊ Judith si lr̄ Judith. x. et Rachel sternēs sibi stramenta cameli sup deos pr̄is sui: dicēs sibi accidere fm ꝯsuetudinē mulierū. gen. xxxi. Obstetrices et mētiebātur dicētes Exodi. i. de mulierib⁹ hebreis ꝙ. s. haberent artem obstetricandi: nec vident in hoc peccasse: qꝛ bn̄ fecit de⁹: ⁊ edificauit eis domos: nō retribuit autē bona pro malis. g. ¶ Preterea. non est mai⁹ pctm̄ simulatio in verbis ꝙ̄ in factis: imo sicut facta sunt euidentiora signa ꝙ̄ verba: ita si est falsitas vtrobiq3 vituperabilior videt eē falsitas facti: qꝛ magis p̄tendit illud quod ē in aīa: ꝙ̄ falsitas verbi: sꝫ mēdaciū siue simulatio in facto nō ponit semp eē pctm̄ sicut pꝫ in illo facto Dauid. i. Regū. xxi. c. Qui coram Achis simulabat se furere. Jehu. et. iiii. Reg. simulabat se colere baal: cuius tn̄ cultores voluit destruere: nec in illa simulatiōe vituperabat sꝫ magis laudabat qꝛ videbat habere zelum dei cōtra baal. ¶ Cōtra ē Aug. i li. de mēdacio. ⁊ adducūt auctores eius i littera. ¶ Preterea ꝙ oīe mendaciū sit peccatū mortale. ꝓbo. qꝛ est ꝯ illō pceptum legis nature. Non facies alij qd̄ tibi nō vis fieri. nullus autē vult se decipi a ꝓximo qn̄ proxim⁹ debet sibi exp̄mere ꝯceptum suū. igit nec alteri dꝫ alter facere. ¶ Preterea. quicq̄d est ꝯtra aliquam virtutē necessariā vel eius actum ē pctm̄ mortale. mēdacium est huiusmodi: qꝛ est cōtra veracitatē que est virtus cōtenta sub iusticia. verax eīm cōmunicat ꝓximo qd̄ est cōmunicādū. s. ꝯceptū cordis sui sicut ē. mēdax aūt non: sꝫ subtrahit illud quod in loquēdo dꝫ cōicare: qꝛ ad hoc loquit vt conceptū suum exp̄mat: ⁊ illud non exprimit: sed oppositum. ¶ Preterea. mentiri est abuti voce: qꝛ ad hoc voces inuente sūt fm Platonem in Thimeo. vt presto fiant volūtatis indicia. mentiētes aūt non vtunt vocibus tanq̄ indicijs voluntatis sed oppositi. ¶ Preterea videntur dicere auctoritates quedam Augustini in libro predicto que adducuntur in littera. ¶ Ista questione tenetur communiter ab omnibus ꝙ ipm̄ mēdacium est peccatum: qd̄ persuadetur ratione Augu. libro contra mendacium. Stultum est credere illi cui licet mentiri. sꝫ multis est credendum. alioquin totaliter periret couictus humanus ⁊ manifestatio conceptuum et affectionē mentis. igitur illis q̄bus est credendum non licet mentiri. ¶ Ratio autem q̄re hoc est ponitur diuersa a diuersis. Quidam dicunt ꝙ ideo necessario mendacium est peccatū: qꝛ necessario euertit a deo qui est veritas: ⁊ mendaciū est contra veritatem. ¶ Sed contra. mendacium non opponitur immediate prime veritati: sed veritati alicuius rei de qua loquens mentitur. Si

cut igitur malicia opposita alicui bono creato nō necessario auertit a bono icreato: ita nec falsitas opposita cuicūq3 veritati impertinenti pme veritati auertit a pma veritate. ¶ Aliter dicit q actus dicit bonus vel malus in genere moris ex obiecto q2 genus sumitur a potentia: z est etiam potētiale respectu differētiarum. Primū aūt propter qd actus construit in genere moris vt vlterius possit determinari per alias circūstantias quasi per dfias est obiectum. nam vltra bonitatē nature: quam h3 actus ex quidditate sua pmū qd determinat ip3 vt sit moralis potentialiter z materialiter est obiectū. Tunc ad propositum dr q act9 malus ex genere nunq potest esse bonus: q2 nulla circunstantia adueniens potest tollere malitiam illā que habet ex per se obiecto: q2 oīs circūstantia alia presupponit obiectū. mētiri est actus malus ex genere: q2 trāsit sup materiā disconuenientē actui. Nā materia conueniens actui loquendo d3 esse verū vel creditum eē verum. In mentiēdo autem est materia opposita. ¶ Contra hoc. nō magis est materia indebita locutionis quando credunt omnia esse falsa: q sit illicita materia occisionis mors hominis inocentis et vtilis reipub. s3 stantib9 istis conditionibus ex pte materie. s. hoīs. zc. pōt fieri licitum occidere talem hominē: puta si de9 reuocet illud pceptū. Nō occides: sicut dictū est in. q. precedēte. z non solū licitū sed meritoriū: puta si de9 precipiat occidere: sicut precepit abrae de isaac: igitur a simili: vel a maiori potest fieri licitū pferre orationem creditā esse falsa3 si pceptū reuocetur: qd videt esse de non decipiendo: sicut si reuocet pceptū de nō occidēdo: q2 nō magis ligat hoc preceptū de non decipiēdo q illō preceptum de non occidendo. minus enim malum est offerre pximo opinionem verā vel occasionalr generare in eo opinionem falsam q auferre sibi vitam corporalem: imo non est qsi cōparatio. ¶ Cōfirmat. q2 si mentiri habeat necessario malitia3 ex hoc q transit super talem materiā: igit mentiri nō phibetur p preceptū scde tabule: q2 in scda tabula nō phibent nisi mala pximi. Istud aūt p te nō est malu3 tm: q2 nocet pximo: q2 tunc vt argutum est cū sit min9 malum q occidere hoīe3: ita eēt possibile q hoc non haberet rōe3 mali sicut illud: imo possibili9: igit est 9 preceptū prime tabule: qd non videt pbabile: q2 non auertit imediate a deo: sic nec actus opposit9 h3 imediate deū pro obiecto loqndo de aliquo vero indifferente. ¶ Preterea. si dicēs hanc orationem. ille currit. esset deceptus: z crederet illud esse verum actus dicendi transiret sup eandem materiam: sicut si non esset deceptus: z tm credens esse verū quod dicit non peccat. igit non est ibi malitia ex obiecto super quod transit. ¶ Aliter dicitur mentiri ex ratione sua dicit intentione3 malam. q2 intentionem decipiendi. licet autem aliqui actus non includentes intentione3 malam possint aliquādo esse boni ex aliqua bona circūstātia. act9 tm includēs secum intentionem malā nunq pōt eē bonus: q2 includit formaliter malū velle: ita est in proposito. ¶ Hoc potest exponi sic: q2 licet actus positiu9 z malitia non sint vnum p se: nec in re: nec in cceptu. pt tm aliqd nomē imponi ad signdum: nec actū solū: nec deformitatē illa3: s3 totū sil': sicut hoc nomen adulteriū ipositū est ad signdum non tm actū naturalē coeūdi: s3 cū deformitate. s. cū aliena ¶ Et hoc nomē furtū impositū ē ad significandum non solū acceptionē alicui9 rei aliene. s3 ēt 9 voluntatē ei9 cui9 est: z cuiuscūq3 alteri9 superioris dni. talia tota iportata p hmōi nomina non vident posse eē bona. s3 illud qd est ibi substractū: puta act9 coeundi vel accipiēdi talē rē possibile est esse sine tali deformitate. Ita in pposito: l3 pbatio talium vel taliū verborū quorūcunq3 significatorū possit esse sine pctō tm pbatio eorum cum 9scia oppositi: z per 9ns cū intētione fallendi nō pōt esse sine pctō: q2 icludit actū substractū cū circunstantijs ip3 necessario deformantib9. ¶ Assumptū p3. q2 istā orōnem: si dixero q2 nescio eū ero similis vobis mēdax ptulit xps: s3 nō assertiue: quecūq3 ēt vba latina quātūcunq3 falsa posset vn9 grec9 pferre sine peccato. ¶ Secundo videndū est quale pctm sit mendaciū z l3 distinguatur multiplex mendacium ad ppositū: tm sufficit distinctio trimembris. s. pnitiosū: officiosū: z iocosū. ¶ Pernitiosum est qd est nociuum ex se: vel nocet cui mētior. vel de quo mentior. et si nocumentū est quātum ad religionem xpiana3: puta circa fidem vel mores: tunc est pctm mortale: si quantum ad vitā corporalē vel quantū ad fide3 coniugalem non seruandam sibi vel qtum ad plē vel psonas quātumcūq3 vel qlitercūq3 sibi cōiunctas auferendas: vel qtū ad alia bona tpalia s3 q plus z minus nocet qd pensat ex bono cui9 est ablatiuū fm hoc pensat grauius z min9 graue. z vlr omne tale mendaciū ex deliberatōe dictū est pctm mortale cuicunq3. phibetur ei simplr illo pcepto. Nō dices 9 pximū tuū falsum testimoniū. nō eī testimonium est pcise in iudicio: sed qn aliqs ex certa deliberatione asserit qd ignorat: vel cui9 oppositū scit. Quicunq3 igit cū intētiōe decipiendi illū cui pfert oppositū ei9 qd scit vel credit eē verū: z sic dicēdo intendit nocere illi cui loquit vel de quo loquit: dicit falsū testimoniū 9 pximū Utrum aūt ideliberatio excusat tanget qstione seqnti. ¶ Officiosum est qd nulli nocet z alicui vtile est. ¶ Jocosum autem est narrare fabulam de qua oēs audiētes sciūt q nō ē verū: nec narrat tanq verū vbi nec audiēs decipitur: nec loquēs intēdit decipe: nec sermo ē de se deceptiuus: q2 non est talis qui sit natus credi ab audientibus: sed magis vt sciatur esse dictum sine opinione facienda alicui de veritate: sed mendacium iocosum est quando aliquis iocando intendit decipere: ita q decept9 vere decipit: non tm in aliquo in quo sibi nocumentū magnum inferat: in quo etia3 iocantur illi qui sciūt ipm decipi. z similiter pōt ipe iocari: quēadmodū dicit Aug. fuisse de mendacio ioseph qui veraciter voluit decipere fratres suos i verbis suis dicēs. Exploratores estis. zc. tm ipe qui sciuit veritatē iocari potuit de ipsorum deceptione z timore quem incurrerunt decepti. z si q alij hoc sciuissent pcepissent tandē ipsum non seriose sed io

coſe fuiſſe locutū. ¶ De iſtis duob⁹ officioſo ꝛ iocoſo ꝯcedit cōiter ꝙ neutrū eſt pctm̄ moꝛtale in viris ꝑfectis: qꝛ neutrū ex ſe eſt ꝯ charitatē: nec ꝯ aliquid de ſe requiſitū ad ſtatum taliū ꝑſonarū: ſed in viris ꝑfectis dicit a ꝗbuſdā vtrūq; eē pctm̄ moꝛtale: ꝗ auferūt eis auctēꝫ ne credat eis. ꝛ in hoc faciūt ſtatū ſuum vileſcere: ꝛ ēt obſunt audiētib⁹ ꝑꝑ ſcandalum. ¶ Contra illud ſm̄ argnit: qꝛ nulla circūſtantia facit qḋ eſt veniale ī vno eſſe moꝛtale ī alio: niſi ille alius neceſſario obliget ad illud ad qḋ nō obligatur alter: ſed vir ꝑfect⁹ non obligauit ſe ad veritatē ſeruandā in vbis aliquo voto vel iuramēto plus ꝙ̄ ꝗcunq; chꝛiſtian⁹ igitur circūſtantia ꝑſone ex quo ipa nō eſt ſpēalit obligata nō trāſferet veniale in moꝛtale. ¶ Hic pōt dici diſtinguendo: ꝙ quedā eſt ꝑſona ꝑfecta in ſtatu ꝑfectionis exercende ſicut ꝑlatus. quedā in ſtatu ꝑfectionis acq̇rē de vt religioſus. De pꝛima ꝑſona pōt concedi ꝙ exercēdo actus qui cōpetūt ſibi rōne talis ſtat⁹ ꝑfectionis. puta docere: iudicare: ꝑdicare: vtrūq; mēdacium eſſet in eo pctm̄ moꝛtale: qꝛ aufert auctem doctrine quā pꝛedicat. iuxta illud. Aug. in epl'a ad Hiero. Si ad ſcripturas ſacras admiſſa fuerit quātuncūq; iocoſa mēdacia: nihil remanet in eis ſoliditatis: puta ſi pꝛelatus ꝑdicans miſceat mēdaciū iocoſum: nihil ſoliditatis remanet ī doctrina illa. pōt eī ꝗlibet dubitare de ꝗcunq; dicto ab eo ſicut de mēdacio. vel ꝗ rōe non aſſentiret illi mendacio iocoſo. pari rōe nec alii dicto ab eo: ꝛ ita ꝑibit auctoꝛitas doctoꝝ in docendo: ꝛ vtilitas populi audiētis. ꝯſimilit peribit auctoꝛitas ī iudicio ſolēni. ꝛ itelligo ita ꝙ illḋ mendaciū nō ꝑcipiat eē dictū ſeoꝛſum ab actu docēdi vel iudicandi. dū eñ aliqs ſedet ad iudicādū pōt aliquā truffani miſcere ꝗ ex mō loquēdi ſcitur non eſſe de iudicio. videtur tñ ꝙ vnicū mendaciū iocoſum vel officioſum nō impediat auctoꝛitatē docētis vl' iudicātis: ſꝫ tale mēdacium frequētatū vel ꝯſuetudo ſic mētiēdi. ſꝫ tūc cū ſꝫ iura bin⁹ act⁹ īducat ꝯſuetudinē. ſeq̇tur ꝙ act⁹ ſcḋs ſit pctm̄ moꝛtale: ꝛ nō ꝑm⁹. cū tñ ſcḋs ſit oīno ſilis ꝑmo vt videt ſm̄ oēs circūſtātias: ꝗcq̇d ſit de vno vel de pluribus in docēdo iudicādo ꝛ ꝑdicādo: ſaltē vti talib⁹ mēdacijs ī actib⁹ alijs a ꝑdicādo ꝛ iudicādo: nō eēt eis pctm̄ moꝛtale excluſa rōne ſcandali. Sed de illo qui habet ſtatū ꝑfectionis acq̇rēde nō exercende videtur aliud dicendū: qꝛ talis nō videt obligat⁹ ad aliqua ꝗ ſunt ꝑfectionis plus ceteris niſi ad illa que nouit. nō eñ aſſumpſit ſtatum cure paſtoꝛalis. ꝛ ideo nec actū ꝑtinentē ad ꝑſonā talē. igit talis ſi nō exerceat act⁹ ꝑfectiōis: cui⁹ modi ſunt docere: ꝑdicare: ꝛ hm̄ōi. nō videt pl⁹ peccare moꝛtalit ī mēdacio officioſo vel iocoſo ꝙ̄ alius xpian⁹: niſi foꝛte ꝓpt ſcādalū: qꝛ iperfecti pñt magis ſcandaliſari de mendacio talis ꝑſone ꝙ̄ ꝑſone cōis: ſed facta nō debēt iudicari eē talia qualia ſūt ex ſcādalo ꝯſite vel nō ꝯſite. vl'r eñ ſꝫ legem euāgelicā euitanda ſunt ꝗcunq; ſcandala puſilloꝝ. ſꝫ illud Math. Ue homini illi per quē ſcandalū venit. ſcandala aūt phariſeoꝝ non data ſed accepta non ſunt vitanda: iuxta illud Math. dicentibus diſcipulis. Scis quis phariſei audito hoc verbo ſcandalizati ſunt. Reſpodit xp̄s. Sinite eos abire: ceci ſunt et duces cecoꝝ: ſiue igit in factis indifferentib⁹ ex ſe quale eſt comedere carnes: de quo apl's. j. Coꝛ. Si frater meus ſcandalizat nō mādųcabo carnes ī eternū: ſiue in factis ꝗ habēt aliquā maliciā: puta venialē: tñ nata ſunt ſcandalizare occaſionalit puſillos ꝑſentes vitanda ſunt propter ſcandalū. Sꝫ per hoc non poſſumus iudicare quale ſit iſtud factū ex natura facti in ſe. quātum eſt igitur ex natura mēdacij officioſi ꝛ iocoſi in factis ſcḋo mō dicti nō videt ꝙ talis obliget ex ꝓfeſſiōe ſua ad vitādū tale pctm̄ pluſꝙ̄ ꝗcunq; chꝛiſtian⁹. vex tñ ſi rō recta dictet ꝙ act⁹ ei⁹ vnic⁹ vel frequētat⁹ ſit ſcādalū audiētib⁹: ꝙ̄uis ꝯſilis act⁹ ī alio nō eēt ſcādalizatiuus. ille tenetur ex charitate pꝛoximi vitare ſcandalum: ſicut tpe ꝑſecutiōis tenet paſtoꝛ nō fugere qñq;. iuxta illḋ Joā. Mercennarius aūt ꝛ qui nō eſt paſtoꝛ vidit lupum venientē ꝛ fugit. ꝛc. quod Aug. bñ ꝑtractat ī epl'a illa: q̄re hēc. q̄. xv. q. xviij. ¶ Alius aūt ꝗ eſt in ſtatu ꝑfectiōis acq̇rende: ꝛ ꝗ nō eſt paſtoꝛ nō tenet ex neceſſitate nō fugere ſi pt alit fieri: ſꝫ tenet nō ſcandalicare ꝓximū fugiēdo: ꝛ qñq; eius fuga ſcandalizatiua eēt qñ fuga ī firmi nō eēt ſcandalizatiua. Judicarent eī ꝓximi ex fuga ei⁹ ꝙ ex quo talis ꝗ tam artā vitā eligit nō exponit vitam ſuā pꝛo fide defēdēda. nō eſſet vita exponenda pꝛo tali cauſa: vel qꝛ non bene ſentit de fide ¶ Ad argumenta. Ad pꝛimū dico ꝙ abꝛaam non dixit contra illud quod habuit in mente. Nam ſicut refert Joſeph⁹ in libꝛo antiquitatum: dum ire ſolus cū filio relictis pueris infoꝛmauit eum qualiter fuerit miraculoſe ꝯcept⁹. ꝛ qualit ſi eſſet immolatus de⁹ eum miraculoſe reſuſcitaret: ꝛ hoc credatur firmit expectaſſe: qꝛ non dubitauit de ꝓmiſſione dei. Jn iſaac vocabit tibi ſemē. ipſe igit lꝫ itēderet imolare iſaac credebat tñ illuꝫ miraculoſe reſuſcitandū a deo ꝛ ſecū reuerſurum ad pueros: vnde etiā cū dixit reuertemur ad vos. dixit qḋ habuit in coꝛde. nec ē īponēdū facilit mēdaciū aliqḋ abꝛahe cui⁹ vita fuit valde exēplaris. ¶ Ad illḋ de Jacob lꝫ aliq̇ conētur multū ſaluare eū ꝛ aliqs ꝑres veteris teſtamēti nō fuiſſe mētitos. cū tñ ī alijs ꝯcedāt eos habuiſſe legē imꝑfectā ꝛ gratiā modicā reſpectu nr̄i ꝗ ꝛ legē hēm⁹ ꝑfectā: ꝛ gratiā ſupabūdāti et de nr̄is nō negat aliqñ mētiri vel fuiſſe mētitos non videt multū rōnabile negare illos qñq; fuiſſe mentitos: vel patuiſſe mētiri. ꝙ ſi ita eſt ꝛ ſi laudemus bona facta eoꝝ: ꝛ illa ſumam⁹ ī exēplū. mala aūt nec recipim⁹ ī exēplū: nec ꝑtinacit excuſamus dr tñ ꝙ tales ſmones pñt figuratiue itelligi: vel ſub alio itellectu ꝙ̄ vba ꝑmo exꝑmant. Sꝫ circa tales itellect⁹ nō opꝫ immoꝛari. ¶ Ad illḋ tñ de ioſeph qꝛ ipe erat ꝑfect⁹ ſeruatoꝛ legis diuie: pōt dici ꝙ eius mēdaciū ꝯ fratres nō fuit niſi iocoſū: qḋ pꝫ ex euētu. ī fine eñ aperuit fratrib⁹ veritatē: ꝛ iteri dū terruit eos puniuit eos ſꝫ ꝙ meruerāt puniri. illa eñ ꝓditio qua vendiderūt eū in egyptū bene meruit non tñ illo timoꝛe: ſed maioꝛi pena puniri. ¶ Ad aliḋ de raab ꝛ rachele ꝛ obſtetricib⁹ nō opꝫ eas ex

cusare. nõ eĩ in scriptura ꝯmendaẗ factum eaꝝ quã tum.s. ad mẽdaciũ: lꝫ prudẽtia ipsiꝰ raab q̃ sibi ꝛ suis ꝓcurauit salutẽ ꝯmẽdeẗ. ¶ Ad aũt ὀꝛ de obstetricibꝰ ꝙ deꝰ edificauit eis domũ. de hoc sunt opiniões: sicut recitat magister historiaꝝ sup illũ locũ et forte illa ẽ ꝓbabilioꝛ q̃ dicit illas habuisse bonũ motũ pietatis: ꝛ ꝓpter illũ remunerauit eas deꝰ tꝑaliẗ: qꝛ pctm̃ annexũ demeruit ne remunerareẗ etnaliẗ. ¶ Uel ꝓbabiliꝰ dici põt ꝙ mendaciũ illud fuit officiosum: qꝛ vtile ad salutẽ puuloꝝ iudeoꝝ ꝛ nulli nociuũ: ꝛ deũ remunerasse eas ꝓ bono motu et tñ non abnegasse eis vitã etnã ꝓ illo pctõ quod erat ĩ eis veniale. ¶ Sed tunc eẽt dubiũ si quando qꝫ eligendũ sit mendaciũ veniale cũ magno motu pietatis: an simul vtrũqꝫ fugiendũ. Secũdum videẗ / qꝛ veniale nullo mõ est eligẽdũ. Primũ videẗ ꝓbari: qꝛ veniale delebiẗ q̃litercũqꝫ vel ĩ vita ista vel post. motꝰ aũt magnꝰ q̃ est magnũ meritũ meretur aliquẽ g̃dũ premij q̃ erit etnus: sed ꝓpter q̃lecunqꝫ malũ qđ est ex se tꝑale nõ videẗ omittẽdũ aliq̃d qđ est ex se cã etni boni. ¶ Hãc q̃stionẽ dimitto. ¶ De obstetricibus aũt teneri põt ad ꝓpositum ꝙ nõ peccabãt nisi venialiẗ: qꝛ mendaciũ eaꝝ erat penitꝰ officiosũ ꝛ motus pietatis si fuissent ibi alia req̃sita ad meritũ: fuisset meritoriꝰ vite etne: et eẽt alicuiꝰ boni tꝑalis: qꝛ deꝰ ꝓ tꝑe illo remunerauit cultores suos bono tꝑali. ¶ Ad aliũ de Judith ὀꝛ ꝙ ipsa in nullo mẽtiebaẗ: qꝛ verba illa excessiua q̃ dixit: nõ dixit holoferni sed deo. nõ tenebaẗ aũt necessario loq̃ extraneo ꝰm intẽtionẽ recipiẽtis: sꝫ poterat loq̃ ꝰm ꝓpriã intẽtionẽ loquẽtis. loquẽdo tñ p̃lato cui teneẗ bona fide loq̃ ꝛ r̃ndere: ὀꝛ ꝙ opꝫ loquẽtẽ loq̃ ꝛ r̃ndere ad intẽtionẽ q̃rẽtis: ita ꝙ si ei r̃ndendo dicat aliqua verba q̃ sunt falsa si dirigãẗ ad audiẽtẽ vera aũt si dirigãẗ ad deũ. nõ loquitur veraciẗ: qꝛ in casu illo nõ licet alloqui deũ. ¶ Sed hoc posito nichil videẗ certũ ĩ humana loq̃la: nec aliq̃s videreẗ habere certitudinẽ de loq̃la ꝓximi loquẽtis saltẽ nullꝰ videẗ mẽtiri q̃cq̃d dicat ĩ scđa ꝑsona: dũ tñ illud possit verificari dirigẽdo illđ in deũ ꝛ nõ ad extraneũ: ꝙ si teneat tibi p̃lato dicere veꝝ ꝛ nõ extraneo: tũc nõ dicendo tibi veꝝ possũ esse inobediẽs vel mẽtiẽs. nõ dicẽdo aũt extraneo nõ ero inobediẽs vel mentiẽs. ¶ Sed nõ videtur quõ sim plus mentiẽs loquẽdo tibi q̃ alteri. sic igitur verba ista excessiua dicta ibi nõ videntur rõnabiliter posse saluari aliquo modo. nõ videtur magnũ incõueniens ꝯcedere eã fuisse mentitã officiose g̃ti sue: sed ꝑniciose illi ĩ cuius mortẽ intendebat. ista tñ officiositas preferetur illi perniciositati: qꝛ bonũ reipublice maxime colẽtis deũ: prefertur bono tẽporali p̃uate ꝑsone: maxime infidelis. Huic etiam non obuiat ꝙ in bellando cõtra q̃cunqꝫ opꝫ seruare fidẽ: ita ꝙ infidelitas vel mendaciũ cuiuscunqꝫ christiani in bello ꝯtra infidelẽ dãnatur: licet possit vti aliquibꝰ cautelis belli q̃ per se non repugnãt veritati: nec includunt mendaciũ. Sed ipsa etiam se ornauit ea intẽtione vt holofernes caperetur in aspectu suo: ꝛ hoc volendo ipsum velle peccare secum mortaliẗ: ꝛ velle alium velle peccare mortaliẗ est pctm̃ mortale: vnde nõ videẗ oĩno certũ ꝙ excusata sit ab oĩ pctõ mortali: ꝛ licet factũ eius narretur in scriptura: ꝛ reciteẗ in eccl̃ia tanq̃ laudabile quantũ ad aliqua q̃ erant ibi religiositatis: aliq̃ tñ ibi annexa / nec laudantur / nec licet. ¶ Ad vltimũ de simulatione. dico ꝙ aliq̃s potest simulare ꝑ aliqua signa ꝓbabilia ostendendo se habere aliq̃ bona q̃ non habet: vt ꝑ genuflexiones ꝛ oratiões põt ostendere deuotionẽ sibi inesse q̃ nõ ĩest: ꝛ talis simulatio est hypocrisis: ꝛ est pctm̃. Alio modo põt aliquis simulare mala nõ inesse sibi: et hoc dupliciter: vel ostendendo signa opposita illis malis: vel non ostẽdẽdo signa q̃ cõmuniẗ ꝯsueuerũt se qui mala illa. ¶ Primũ istoꝝ videtur pertinere ad hypocrisim: puta si aliquis luxuriosus audiens loqui de mulieribus spuat in signũ castitatis: ostendens se habere oppositum in corde. Scđm: nõ est aliquod malũ: imo sicut põt esse laus in malo ẽ laudabile: qꝛ vituperabile est p̃dicare pctm̃ ꝓpriũ: eo modo quo dicitur de q̃busdã. Pctm̃ suũ sicut sodoma predicauerunt / nec tacuerunt. ꝛ si eñ malũ sit esse malus interius in corde. addere tñ malũ signũ exterius est addere malũ malo. In indifferẽtibus aũt põt aliq̃s facere aliq̃ facta q̃ ex natura sua sunt signa alicuius sicut sudare ex natura rei est signũ fatigationis: vel alicuiꝰ resolutiõis corꝑalis: ꝛ aliqua q̃ ex natura rei non sunt signa. sed sciũt ea cõcipi a circũstantibꝰ tanq̃ signa: sicut spumare: ita ꝙ saliua decurrat ꝑ barbam ex natura sua non est signũ insane mentis: tñ põt aliquis scire illud iudicari a circunstantibus tanq̃ signum furie: puta / qꝛ talia ꝯsueuerũt eẽ signa furiosoꝝ in terra illa. ¶ Uniuersaliẗ g̃ de p̃ma ꝛ scđa simulatiõe dico ꝙ sũt peccata ꝛ frequẽter mortalia: qꝛ hypocrisis. Simulatio tertia dũmõ aliõ malũ nõ ꝯcomiteẗ ẽ laudabilis: ita ꝙ hõ nõ ostẽdat vnũ malũ ꝑ aliud malum. In differentibꝰ simulatio p̃ma: in aliq̃bꝰ lꝫ eẽt forte mala: non tñ grauiter: puta si q̃s posset se facere sudare sine labore p̃uio: sicut q̃dã ioculatores vtũtur suis corꝑibus ad aliquos motꝰ significãtes aliquas dispositiones q̃ nõ ĩsunt eis nec precesserũt. Simulatio q̃rta q̃ ẽ scđa in indifferẽtibꝰ nullũ peccatũ est: ꝛ talis fuit simulatio Dauid. simulationeꝫ vero Jehu nõ opꝫ excusare: qꝛ p̃ter illã simulationẽ q̃ forte posset excusari adducit mendacia. d. sacrificium michi magnum est Baal: qđ mẽdaciũ lꝫ ꝰm intẽtionẽ suã eẽt quodãmõ officiosũ: qꝛ destructiuum cultus Baal. tñ ex rõne sua erat ꝑniciosũ: nõ solũ qꝛ ꝓcura: tiuũ mortis illoꝝ: sꝫ etiã ꝓuocatiuum quantũ erat ex se ad cultum Baal. Et licet ipse cõmendetur inquãtum detestabatur ꝛ ꝑsequebãtur cultũ Baal. vituꝑaẗ tñ qꝛ nõ recessit a cultu Hieroboam: nec fuit verus cultoꝛ dei israel.

¶ Distinctio. xxxix. Questio. j.

Circa distictionẽ. xxxix.

In qua magister agit de piurio. Queritur vtꝝ oĩe periuriũ sit pctm̃ mortale. Et non. qꝛ põt quis iurare qđ illicitũ est iplere. qđ autẽ est de se illicitũ non fit licitũ

per iuramentũ: igitur post iuramentũ / illud remanet illicitũ: ⁊ ita iplendo qḋ iurauit peccat mortaliter. igitur / non iplendo illud non peccat mortaliter: q̄ꝛ nullus est perplexus in lege christiana: vt. s. faciendo aliquid vel non faciendo peccet mortaliter: qḋ videt̄ dicere ꝑplexuȝ: ⁊ tñ iste non īplendo qḋ iurauit periurat. igitur illud ꝑiurare non ē peccatũ mortale. ¶ Preterea. Grauius est iurare ꝑ deum q̄ ꝑ euãgeliũ / sicut pȝ ꝑ saluatorē Math. xxiij Maius est iurare ꝑ tēplũ q̄ ꝑ auꝝ q̄ꝛ maius est tēplum qḋ sanctificat aurũ q̄ auꝝ qḋ sanctificatur ꝑ tēplum: ⁊ hoc quantũ ad reuerentiã. igitur si ꝑiurare est pctm̄ mortale: ꝑiurare ꝑ deũ erit maximum pctm̄ mortale. igitur cōes ꝑsone tota die peccant mortaliter / q̄ꝛ pro nichilo habent iurare ꝑ deum. etiã asserendo falsum. qḋ non videtur duꝝ. ¶ Preterea. non om̄e iuramentũ promissoriũ obligat necessario. igitur nec ibi periuriuȝ est pctm̄ mortale: antecedens probatur / primo de iuramēto coacto extra / de iureiurando. veꝝ. de iuramento autē doloso patet / ꝙ iurans non intēdit se obligare. null⁹ aũt se obligat: nisi intēdat se obligare. de istis duobus simul ꝓbatur ꝑ simile de matrimonio. nã consensus coactus ⁊ dolosus non obligant aliquē vel aliquã ad matrimoniũ. de iuramēto incauto ꝓbat̄. q̄ꝛ si ipleat illud fit in peiorē exitũ. igitur malũ est implere. ¶ Contra. Exo. xx. Non periurabis: reddes autē dño deo tuo iuramenta tua. ⁊ in psalmo Vouete ⁊ reddite. ⁊c̄. ¶ In ista q̄stione primo vidēdũ est de ratione iuramenti. ⁊ scḋo ex hoc ꝙ periurium est pctm̄ mortale. tertio / de distinctione iuramenti: ⁊ qualiter iuramēta specialia sint peccata.

¶ Quantũ ad primũ dico ꝙ iuramentũ est assertio dicti humani ꝙ ipsum sit verum: ⁊ hoc vltimate. iuxta illud ad Heb. xii. Omnis cōtrouersie finis est iuramentũ. hō eñ sciens hoieȝ eē mēdacē ⁊ ignorãtē. ⁊ per ꝯsequens posse fallere ⁊ falli: nō potest certam fidē adhibere dictis suis: et ideo inuentus est modus asserendi dicta adducendo alium in testē q̇ est verax ⁊ sciens q̇ nec fallere / nec falli potest qḋ fit dum iurãdo adducitur in testem assertionis iurantis ipse deus qui scit veritatē ⁊ mentiri non potest. Et ex hoc seq̄tur propositum de ꝑiurio: q̄ꝛ adducere deum tanq̄ testem falsi est facere irreuerētiã deo: vel adducere eũ tanq̄ ignorãtē v̇itatē. ⁊ ita nō oīscientē vl' adducere eũ tãq̄ volētē testificari: qḋ falsum est. vtroqȝ autē modo fit irreuerentia deo īmediate cōtra illud p̄ceptum p̄me tabule. Nō accipies nomē dei tui ī vanum. ⁊ ideo vtroqȝ modo si ex deliberatione fiat est pctm̄ mortale.

¶ Sed hic sunt duo dubia. Unum. an indeliberatio excuset a peccato mortali. Secũdum. an adducens deum in testem modo predicto ad aliquid qḋ credit esse verum: licet non sit: puta ad aliquid de quo habet aliquam opinionem ⁊ magis assentit illi parti pro qua iurat peccat mortaliter. ¶ Quantum ad primum cōmuniter ꝯceditur ꝙ vnicum periurium leue non est pctm̄ mortale: tñ ex ꝯsuetudie periurare est pctm̄ mortale: ⁊ hoc videt̄ posse poni: q̄ꝛ habitus generatus ex multis actibus incliat ad grauiorem actum q̄ sint precedentes. ¶ Cōtra hoc. si primus actus periurandi non est pctm̄ mortale: igitur nec quicũqȝ alius etiam ex quocũqȝ habitu fiat: q̄ꝛ habit⁹ inclinans non potest facere grauiorem culpam. Nam si quis acquisiuit magnum habitũ ex multis actibus incontinentie: ⁊ postea penitet: si post penitentiã habeat aliquē motuȝ incontinentie: licet ad illum inclinet magnus habit⁹ non tñ in eo est pctm̄ mortale: īmo nec grauius notabiliter: q̄ esset in alio nullum habitum habente. ¶ Confirmatur. q̄ꝛ habitus non potest eē grauior si quam grauitatē habet q̄ actus ex quib⁹ ḡnatur cum ꝓprie loquendo nullã grauitatē culpabilē habeat nisi ex actibus. cum igitur actus ex q̇bus generatur sint veniales habitus iste no facit aliquaȝ grauitatem mortalē in actibus elicitis ex habitu. ¶ Uidetur ergo posse dici ꝙ habitus vel consuetudo nichil facit ad propositum. Sed periurium ex pleno consensu est ꝯtra preceptum prime tabule: ⁊ per ꝯñs immediate auertens a fine vltimo: et ita nichil deficit sibi de ratione peccati mortalis. Si autē fiat periurium indeliberate quantũcũqȝ frequēter fiat. cum act⁹ meritorius requirat ꝙ sit plene humanus: ⁊ hoc est eē ex plena deliberatione: et actus demeritorius non min⁹ requirat illud. nō est eñ deus pronior ad cōdēnandum q̄ ad parcendum: pōt dici ꝙ illud periurium indeliberatũ etiaȝ quotienscũqȝ iteratum non est pctm̄ mortale.

¶ Aduertendum tñ ꝙ sicut dictuȝ est supra de virtuoso ꝙ hȝ breuem deliberationem que non videtur deliberatio: q̄ꝛ habet prudentiam magnã qua promptus est ad deliberandum: quasi in tēpore imperceptibili: ita posset aliquis ex habitu opposito acquirere facilitatē deliberandi prōpte de opposito. et quasi in tēpore imꝑceptibili: et talis deliberatio esset sufficiēs ad rationē peccati: sicut est sufficiens ad rationem meriti. Non igitur distinguo quantum ad rationem peccati mortalis inter raritatem ⁊ frequentiam periurij: sed inter deliberationem ⁊ indeliberationem: ita ꝙ deliberatio concurrēs reddit peccatum mortale: ⁊ hoc siue semel siue quotienscunqȝ. ⁊ indeliberatio excusat etiam siue semel siue quotienscunqȝ. ¶ Quantum ad secundum dubium dico ꝙ ille cui curatur aut concicipit ex lege positiua: vel ex consuetudine iuramētum tanq̄ simpliciter assertiuum iurati. aut non tanq̄ simpliciter assertiuum: sed tanq̄ probabiliter inductiuum ad credendum iurato. Primo modo dico ꝙ iurans quōcunqȝ dubium hoc est quod non est simpliciter certum peccat mortaliter: quia ad confirmandum illud quod asserit esse simpliciter certum ⁊ verum inducit deum testem: cum tamen illud non sit simpliciter certum. Et hoc modo debent intelligi omnia iuramenta illorum qui iurant in iudicio pro quorum testimonio consueuit ferri sententia qualis non deberet ferri nisi illud assertum esset vt simpliciter certum. verbi gratia. Sētentia mortis nō debet ferri nisi pro crimine certo. igitur iurans illum criminosum cũ nō sit certus de hoc quantumcunqȝ coniecturet eum esse

talē ꝓbabiliter. ⁊ iurans hoc in tali foro vbi ex lege positiua: vel consuetudine sequitur condemnatio ad mortem peccat mortaliter. ¶ Consimiliter in foro quocūqꝫ vbi ex hoc ꝙ aliqs puniretur p iurantes condēnatur vt reus simpliciter. ibi enim nō tm̄ fit irreuerentia nomini domini cōtra preceptū prime tabule: sed etiam est quid perniciosum: quia nociuum proximo. ¶ Et si dicas ꝙ est vtile reipublice: alioquin mali nimis multiplicarentur. ¶ Respondet deus iuste qd̄ iustum est exequere. Sunt enim quedam mala que non sunt punienda per homines: sed relinquenda vltioni diuine: puta oīa que homo vt homo non potest sufficienter scire: ⁊ de quibus non potest sufficienter docere veritatē eo modo quo deberet doceri ad hoc ꝙ iuste ferretur sententia debita punitiua: nec in istis sunt culpabiles soli testes: sed etiam iudex. Si tamen ipse sciat ꝙ ex consuetudine testes non testificātur sub iuramento nisi de credulitate: tunc non debet ferre sententiam qualis esset ferenda si culpa esset simpliciter probata corā eo. Scit enī ex consuetudine culpam non esse sufficienter probatā corā eo vt tali pena puniatur. Si autē ex lege positiua vel ex consuetudine habeatur ꝙ iurans non tenet deponere de certitudinē / sed de credulitate: quia iuramentū habetur pro credito. non autē simpliciť pro certo: tunc iurās nō peccat dūmodo ex signis probabilibus coniecturet magis partē istam ꝙ aliam. sicut habetur extra / de testimonio ⁊ scrutinio in ordine faciendo. c. vnico. Dn̄s papa. Respondet enī ꝙ quantū humana fragilitas sinit noscere scit et testificatur illum ad huius officij onus eē dignū vt dicit papa ꝙ in tali testificatione aliquē peccare non credimus. in promotionibus igitur talibus siue ad ordines / siue ad quascūqꝫ dignitates p electiones fiendas in quibuscūqꝫ collegijs: puta ī vniuersitatibus ad magisteriū. in relationibus ad prelationē: vel ad aliquos alios actus si sit ꝯsuetudo approbata ꝙ tales respōsiōes sub iuramento prestito / vel sub fide data: vel sub obedientia promissa non debent intelligi nisi de credulitate quantū sinit humana fragilitas noscere: cū illū quem non nouit indignum debeat estimare dignum: omnes tales responsiones debent intelligi de illo s̄m consuetudinem cōmunem: nec respondentes peccant in aliquo: ꝗuis sic promotus non sit dign⁹: vel potest responderi cū additione illa: quā ponit decretalis predicta: et non simpliciter. s. quantum sinit humana fragilitas: ⁊ in talibus etiam iudex ꝓmouens talem non peccat: quia consuetudo est vt talis testificatio de credulitate sufficiat. hic enim fauor ampliatur ⁊ odiū restringitur: iuxta illam regulā iuris: quia in cōdēnabilibus oportet testem iurantē stricte dicerē veritatem: ⁊ hoc certā. quia aliter nō esset propter eam sententia cōdēnationis ferenda ¶ Ad sententiā vero q̄ fertur in fauoribus sufficit iuramentū de credulitate. potissime vbi est talis cōsuetudo: vel lex positiua in collegio iurare de credulitate: quia ꝓpť veritatē sic testificatā presidens potest promouere ad talem gradū. Uniuersaliter autē siue in fauoribus siue in odijs iurans de illo: cuius oppositum magis credit. vel de illo de quo est dubius. i. ꝙ non magis assentit vni parti ꝙ alteri peccat mortaliť: quia adducit deū tanꝙ testē eius qd̄ neutro modo est sibi certū. quo deberet esse certū. ¶ Sed obijcitur ꝯtra hoc qd̄ dictū est periuriū esse ꝯtra ꝑceptū prime tabule: quia videtur s̄cd̄m magistrū ꝙ periuriū sit quoddā mendaciū: ⁊ ita cōtra illud preceptū s̄cd̄e tabule. Non dices ꝯtra proximū tuū falsum testimoniū. Pōt dici ꝙ in periurio ē quandoqꝫ duplex peccatū. s. mendaciū tanꝙ materiale: ⁊ assumptio noīs dei in vanū: hoc ē non solū includit mētiri: sꝫ etiā irreuerentiā. ⁊ primū ptinet ad secundā tabulā: sed s̄cd̄m formaliť ad primā: quia irreuerentia ꝓhibet ibi. Pōt etiā esse piuriū absqꝫ mētiri: puta si simpliciť dubitans iurat partē de q̄ dubitat: quā forte dicendo non mentiret: ꝙ nō hꝫ oppositū in mente: aut saltē ī aliquo casu vbi iurās tenet esse certus: piuratur si nō est ita certus. ⁊ tn̄ si illud assereret sine iuramēto credēs illud plusꝙ oppositū: non mentiret. Periculū igiť est habere frequenter iuramentum in ore: quia in multis sermonibus sine iuramento nō peccaret: vbi addito iuramento peccat: et grauiter si fiat ex deliberatione: ꝓpter qd̄ vtile est documentū illud Math. v. Sit sermo vester: est / est: non / non. ¶ De tertio articulo dico: ꝙ dictū humanū vel est de preteritis ⁊ presentibus / quoꝝ est determinata veritas. vel de futuris quoꝝ veritas est incerta. De primis quidē dicitur dictū assertiuū: ⁊ hoc extendendo assertionē ad affirmationē ⁊ negationē. In futuris aūt cū sit in potestate iurantis dicitur esse promissoriū: ⁊ secundū hoc cū iuramentū sit vtriusqꝫ dicti assertio. duplex est iuramentū. s. assertoriū ⁊ promissoriū. vtrūqꝫ tn̄ ē obligatoriū. Assertoriū quidē: quia obligatur iurans ad dicendū verū: ex quo talē testem inducit ad assertionē dicti sui. Promissorium: quia obligatur vt illud verū esse faciat: ⁊ quia assertorium non obligat nisi pro tēpore pro quo iuratur: ideo appropriate iuratoriū dicitur. obligatio vero quia respicit futuꝝ: ideo appropriate iuramentū promissoriū dicitur obligatoriū quia obligat ad factū iuratū implendū. ¶ Et quia assertoriū nō obligat nisi pro tēpore pro quo iuratur ⁊ iuramentū ꝓmissoriū dicitur obligatoriū vt respicit futuꝝ: ideo appropriate iuramentū promissoriū dicitur esse obligatoriū: quia obligat ad futuꝝ iuramentū faciēdū Et assimilantur. ⁊c. ¶ Et assimilantur ille due species iuramenti duabus speciebus obligationis in sophismatibus / scilicet positioni ⁊ petitioni. Positio obligat ad sustinendū positū tanꝙ veꝝ. Petitio: ad exequēdū petitū in facto. ¶ Hic tn̄ est vnū dubium: vtrum in iuramento promissorio presupponatur qualitas iurati: ⁊ illa presupposita adducatur testis idoneus ad dictum illud cōfirmandū; an presupponatur qualitas testis. ⁊ secundario cōsideretur qualitas dicendi sub testimonio illius: quia si primum esset verum: videretur sufficere ꝙ iurans de futuro haberet intentionem faciendi quādo iurat: licet mutaret eam post. ¶ Secundum

videtur magis consonum communi sententie: qr ī illo iuramēto dicitur quis semper manere obligatus donec impleat illud. ¶ Quantum igitur ad piurium assertorium non oportet in speciali pl⁹ tangere q̄ tactum est in articulo de periurio in cōmuni. ¶ Quantum ad periurium promissoriuz vl' obligatoriuz dico: q̄ potest esse quadruplex. s. dolosū: incautum: coactum: ⁊ carens istis tribus conditionibus indebitis. ¶ Dolosum est: quando iurās aliquid esse facturum in ipso actu iurandi intendit oppositum: ⁊ non intendit se obligare ad illud quod iuratur: ⁊ talis in ipso actu iurandi peccat mortaliter: qr adducit deum tanq̄ testem sui propositi de aliquo implendo: cum tamē intendat oppositum: tñ post illud iuramentum nō remanet obligatus: qr in obligationibus priuatis nullus obligat̃ non intendens se obligare. nec sequit̃ q̄ talis ex peccato suo reportet cōmodum: qr si non iurasset dolose esset obligatus: qr nullum cōmodum est reportare peccatum mortale: qđ non reportaret si non iurasset dolose: sz teneretur implere iuramentum: que tñ tentio non est ita dānosa sicut peccatum mortale qđ incurritur in iurando dolose. ¶ Iuramentuz incautum potest esse duplex: vel qr transit sup materiam omnino illicitam: vt cum quis iurat se occisurum vel adulteratum: ⁊ tale iuramētuz non obligat iurantem ad impletionem sui iuramenti: ita q̄ post iuramentum debeat illum actum implere: tñ qñ iurauit si non habuit intentionem implendi illud: peccauit mortaliter: quia adduxit deum in testimonium falsi. si etiam habuit talē intentionem peccauit mortaliter: qr velle peccare mortaliter est peccare mortaliter. talis igitur in ipso actu iurādi omni mō peccat mortaliter. post iuramentū tñ debet illum actum non implere: qr non debet addere peccatuz peccato. non enim qr iurauit illicite fit sibi licitum quod prius fuit illicitum. ¶ Alio mō est iuramentum incautum quod transit super aliquaz materiaz que de se esset licita: sed non est materia iuramenti licita: vt cum aliquis abiurat opera perfectionis. In hoc enim ponit obicem motiōi spūs sancti. vñ tale iuramentum seruare vergit in peiorem exitum: ⁊ iō post actum non est seruandum qđ iuratur: sz enim absolute liceat non facere opera perfectionis: non tñ licet habere fixum velle nūq̄ faciēdi opa pfectionis: qr hoc est hēre velle fixum contra motionez spūs sancti. In his igitur duob⁹ iuramentis. s. doloso ⁊ incauto duobus modis predictis patet q̄ iurans non manet obligatus ad implendū quod iurat̃ post iuramentū: sed in actu iurandi peccat mortaliter. ¶ Posset poni aliud iuramentum incautū: vt quando aliquis iurat se facturum quod non pōt facere: sz cū iurat putet se posse illud facere. Et de hoc iudicandū est sicut dictū est in articulo de iuramento in cōi: qr possit in futuruz tenetur: si non possit excusatur in fauorē. ¶ De iuramēto coacto coactione q̄ pōt cadere in constantem virū sunt opiniones. q̄re. ¶ Iuramentum promissorium carens istis tribus ɔditionibus dolo incautela ⁊ coactione obligat iurantē ad nūq̄ habendū oppositam voluntatem ei quod iurauit: et sz differat implere illud pp circūstantias pp quas videt̃ rationabiliter differendū: non peccat: sz tūc est primo periurus qñ habet voluntatem non implendi illud quod iurauit: qr tunc vult deum primo fuisse testem falsi. ¶ Ad primum argumentum pz: in turpi voto muta decretū: in iurādo tamen peccauit mortaliter. ¶ Ad aliud dico. q̄ ceteris paribus maximum iuramentū est iurare per deū: qr per nihil aliud licite iuratur nisi inq̄tum ī eo speciali modo habitat deus vel est: puta per euangelium: qr ī eo specialiter relucet deus. per celum: qr ibi spēali modo habitat de⁹. per ecclesiā: qr ibi speciali mō colitur deus. Cōsuetudo tñ ratiōabilis hoc exigit vt quedam iuramenta fiant cū maiori solennitate q̄ alia. ⁊ de factis cū solēnitate presumi q̄ nunq̄ fiant sine deliberatione. Statuit igit̃ ecclesia ad errorem vt per hoc non iuretur nisi solenniter tm̄: ⁊ per ɔñs deliberate: ⁊ vbi veritas simpliciter est communiter asserenda. per deum autē iuratur cōmuniter: ⁊ leuiter: ⁊ frequenter sine deliberatione Dico tñ q̄ ceteris parib⁹ grauissimum est iurare p deum. Sz posita indeliberatione ex illa pte ⁊ plena deliberatiōe ex alia parte qualis habetur quādo iuratur super euangelium: ponitur hoc esse peccatum mortale: non solum propter irreuerentiam illius per quod iuratur: sed propter deliberationez que ponitur hic ⁊ non ibi. ¶ Et si querat̃ quare igitur periurans per euangelia ⁊ infamis iurans per deum non est infamis. ¶ Respondeo: īfamatio nō sequitur semper qualitatem culpe: sed crimen publicum. statutum est aūt q̄ iuramentum publicū ⁊ cum deliberatione ē qñ iuratur sup euangelia. ⁊ iō transgressor talis iuramenti presumitur tanq̄ violator fidei: ⁊ ideo rationabiliter habetur infamis non sic autem potest presumi de aliquo leuiter per iurante per deum. ¶ Ad vltimum patet: quomodo iuramentuz promissorium obligat: ⁊ q̄ non ad implendum actum iuramenti.

¶ Distinctio. xl.

Circa istam distinctionem quadragesimam in q̄ magister agit de duobus vltimis preceptis secunde tabule: ⁊ de vtriusq3 legis vtilitate. Queritur vtrū lex noua sit grauior veteri? Nō sic: qr lex noua multa supaddit legi veteri: sicut patet Math. v: dictum est antiquis. Nō occides: ego aūt dico. Qui irascitur fratri suo: ⁊ sic de aliis pceptis. ⁊ preter hoc continet totā illam: sicut patet. Math. v. non veni legē soluere sed adimplere. igitur includit totā grauitatez illius: ⁊ addit vltra aliquam aliam: igitur est grauior. ¶ Preterea. stat⁹ sub gratia est pfectior ⁊ virtuosior q̄ sub lege. igit̃ difficilior. consequentia patet. qr virt⁹ est circa bonum ⁊ difficile. ¶ Contra. Mathei. ij. Venite ad me omnes. ⁊c. ¶ Hic sunt duo videnda: qr ex duobus pendet grauitas legis alicuius in comparatione ad alia. s. ex onere īposita: ⁊ ex defectu reme

dij ad supportandum onus impositum. ¶ Onera
imposita in veteri lege erant precepta moralia: et
iudicialia: ad que oia tenebãtur. de moralibus pꝫ.
de cerimonialibus etiam patet. nam licet possent
tangere mortuum ⁊ huiusmodi: incurrebant tñ ex
hoc multas ĩmundicias: ad quarũ purgationem
si non faciebãt que in lege mãdabantur peccabant
mortaliter: sicut explicat̃ ibi. Anima q̃ fecerit vel
non fecerit sic ⁊ sic: morte moriẽt ⁊ peribit de po-
pulo suo: ⁊ que cõminatio dãnationis eterne. Ad
oia etiam iudicialia tenebant̃ vel per se vel quan-
do decernebantur per iudices eoꝝ: ⁊ maxime per
sacerdotẽ leuitici generis: si quando erat casus du
bius apud iudices inferiores. iuxta illud Deuter.
Omnis anima que cõtempserit iudicium sacerdo-
tis morte moriatur. In lege noua moralia sunt ea
dẽ que tũc: sed magis explicata. Cerimonialia sũt
multo pauciora ⁊ leuiora que iposita sunt per xp̃ꝫ
Iudicialia nulla sunt posita per christũ. sed magis
est lex mititatis ⁊ humanitatis in qua non oꝫ ha-
bere iudicialia. iuxta illud. i. Corꝫ. vi. Iã quidẽ om
nino delictũ est in vobis ꝙ iudicia hẽtis inter vos:
quare nõ magis iniuriam accepistis: quare nõ ma
gis fraudẽ patimini: hoc eñ docuit christus Mat
th. v. Si quis percusserit te in vna maxilla prebe ei
⁊ alterã. ⁊ si quis voluerit tibi tollere tunicã relin-
que ei palliũ. ¶ Comparando moralia ad moralia
dubium est. vtrũ fuerit equalitas: quia dubium est.
vtrũ illi tenerentur ad omnia illa precepta: ⁊ eodẽ
modo explicata sicut nos tenemur: qꝛ si illi non te
nebantur ad precepta illa nisi sicut iudei interprẽ-
tabant̃: tũc licuisset amare amicum: ⁊ odio habe-
re inimicum: ita eñ docuerunt pharisei simplices
de populo. Hoc aũt non ꝫ hodie xp̃iania: ⁊ ita for
te de quibusdam aliis explicantibꝰ quedam pre-
cepta moralia: sicut pꝫ Math. v. ꝙ si non: tunc lex
nostra esset grauior quantũ ad moralia: ꝫ hec gra
uitas nõ equiparatur grauitati cerimonialiũ legis
veteris: de qua statim dicet̃. ¶ Quantũ enim ad
cerimonialia dico ꝙ illa fuit multo grauior ⁊ quã
tum ad multitudineꝫ ⁊ quantum ad difficultatem
obseruandi. Aug. eñ ad inquisitiones Ianuarij.
⁊ tãgitur ĩ cano. di. xij. Omnia vniuersaliter. dicit
ꝙ Rabi moyses enumerauit plus q̃ sexcenta ꝑcep
ta ad que omnia tenebantur illi: quorum quedam
erant valde difficilia: puta ꝙ oẽ masculinum ter in
anno presentaret̃ in hierusalem quantũcunqꝫ di-
starent ⁊ septimum annum colere propter qđ opor
tebat eos duobus annis vacare a collectione fru-
ctuum: ⁊ multa alia: sicut de non tangendo mortu
um: vel de non comedendo vel bibendo post tac-
tum mortui sine baptismo. vnde dicit Petrus in ac
tibus apostolorum. Quare vultis nobis impone-
re onus graue: quod nec nos nec patres nostri por
tare potuimus. lex autem noua secundum Augu-
stinum ibidem paucis ⁊ manifestis sacramentoruꝫ
ritibus contenta est. Non enim habet nisi septem
sacramenta que etiã omnia non sũt omnibꝰ cristia
nis necessaria. nõ enĩ omnes recipiũt ordines: nec
omnes matrimonium contrahunt. sed necessarius

ẽ baptismꝰ: ⁊ post baptismum in peccatũ mortale re-
cidiuando penitentia: ita ꝙ difficilius quod est in
ecclesia videtur esse confessio. difficile enim videtur
alicui peccata sua priuata soli deo ⁊ sibi nota reue-
lare alicui homini. ꝫ ibi apposita sũt remedia: ita
ꝙ ꝓpter reuelationẽ talem non oportet timere cõ-
fusionem. obligatur eñ audiens ad maximum si-
gillum secreti. alia sacramenta a baptismo ⁊ peni
tẽtia forte non sũt necessaria. aut si sunt: sunt satis
facilia: puta ꝯfirmatio: eucharistia: extrema vnctio
¶ Quantum igitur ad cerimonialia lex noua ẽ lõ-
ge facilior q̃ lex vetus: inquantum a christo data ẽ
⁊ hec est simpliciter leuitas que longe preponde-
rat illi grauitati: si qua sit moralibꝰ maior. ¶ Quã
tũ ad iudicialia de lege noua patet ꝙ est leuissima:
quia nulla iudicialia christus imposuit. Si tamen
loquantur de lege noua inquantum non solum ẽ a
christo: ꝫ etiam inquantũ est per alios declarata:
vel inquantũ super eam sunt alia per alios addita
¶ Quantum ad cerimonialia dici põt illud qđ di-
cit Aug. vbi supra: ⁊ adducit̃ ibi. ¶ Quantũ etiaꝫ
ad iudicialia licitũ est iudicibus statuere leges ad
paceꝫ seruandã: siue illas que fuerunt ĩ lege Moy
si: ⁊ hoc oẽs. siue alias ⁊ quascunqꝫ vel quotcunqꝫ
⁊ tenentur eas subditi seruare: dũmodo nõ repu-
gnent legi diuine. ⁊ quo ad hoc posset poni maior
grauitas in lege christiana: qꝛ tũc non licuit sacer-
dotibꝰ vel iudicibꝰ condere quascunqꝫ leges: sicut
mõ ꝫ principibꝰ christianis. Sic ergo quantum ad
hoc videtur ꝙ pauciora sunt onera legis christia-
ne inquantum ipsa est a christo tradita. ꝫ forte plu
ra inquantum ipsi postea sunt addita alia per eos
qui habent regere populum christianum.
¶ Quantum ad scđm articulum dico ꝙ passio xp̃i
exhibita plꝰ meretur de gratia credentibus eam
iam exhibitam q̃ ipsa vt exhibenda meruerit illis
qui crediderunt illam vt exhibendam: ⁊ ideo sacra
menta nostra que habent efficaciam ĩ virtute pas
sionis christi exhibite plus conferunt de gratia q̃
sacramenta veteris legis. ¶ Preter hec habemus
plura adiutoria gratie: qꝛ plura sacramenta. Nam
illi preter matrimonium: si tamen fuit illis sacra-
mentum de quo tangetur in quarto nullum habue
runt sacramentum nisi circuncisionem: ⁊ hoc vt re
medium contra originale. ¶ Post recidiuationem
vero si mereri potuerunt gratiam aliquam motu
proprio bene quidem. sed ad gratiam tunc acqui-
rendam nullum fuit sacramentum tunc institutum
apud eos. non enim habuerunt sacramentum pe-
nitentie: nec alia plura adiutoria ad gratiam impe
trandam que habemus nos. ¶ Tertio preter ma-
iorem efficatiam sacramentorum ⁊ ad pluralitatẽ
eorum habemus doctrinam magis explicatiuam
et declaratiuam veritatis q̃ ipsi habuerunt ⁊ exẽ
pla sanctorum plura ⁊ efficatiora ad imitandum.
¶ Et quarto plura merita sanctorum qui forte: nõ
tantũ sibi ꝫ etiam nobis meruerunt: ⁊ nos etiam
meremur inuocando auxilium eorum: ⁊ intercessi
onem apđ deum. ¶ Simpliciter ergo plura adiu-
toria et efficaciora sunt in lege christiana q̃ veteri.